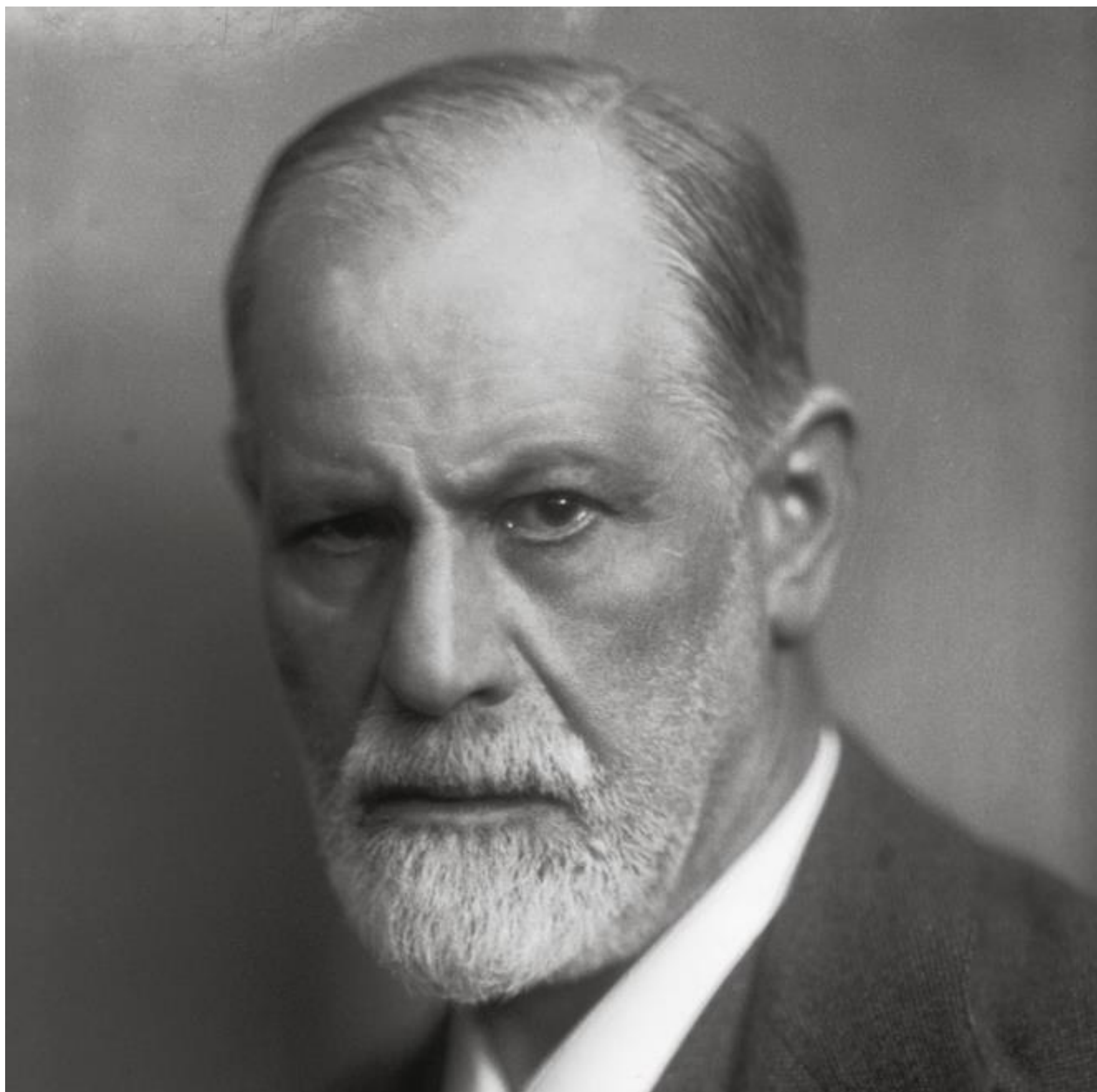
JACQUES LACAN
O REVOLUȚIE ÎN PSIHANALIZĂ

Selecții, Sinteze și Suite din Scrierile, Seminariile și Spunerile Lacaniene

SIGMUND FREUD

6 mai 1856, Freiberg - 23 septembrie 1939, Londra

Cărți:

Studii despre isterie, 1895
Interpretarea visului, 1899
Psihopatologia vieții cotidiene, 1901
Cuvântul de spirit și relația sa cu inconștientul, 1905
Trei eseuri despre teoria sexuală, 1905
Delirul și Visele în „Gradiva” lui Jensen, 1907
Cinci conferințe despre psihanaliză, 1909
O amintire din copilărie a lui Leonardo da Vinci, 1910
Totem și tabu, 1913
Introducere despre Narcisism, 1914
Dincolo de principiul plăcerii, 1920
Psihologia maselor și analiza eului, 1921
Eul și Asta, 1923

Chestiunea analizei profane, 1926
Viitorul unei iluzii, 1927
Rău în cultură, 1929
Conferințe despre Introducerea în psihanaliză, 1933
Omul Moise și religia monoteistă, 1939
O privire asupra psihanalizei, 1940

Selecții:

Viața mea nu este separată de psihanaliză.
Nimeni nu-și poate cunoaște inconștientul fără ajutor din partea altei persoane.
Interpretarea viselor este drumul regal care duce la cunoașterea inconștientului în viața psihică.
În timpurile pe care le putem numi pre-științifice, oamenii nu erau jenați pentru a explica visul.
Visul are ca funcție să fie păzitorul somnului, care rezultă din întâlnirea a două tendințe opuse, dintre care una, nevoia de somn, rămâne constantă, în timp ce alta caută să satisfacă o excitație psihică.
Fiecare vis care reușește este o împlinire a dorinței de a dormi.
O sarcină ce ne revine des este interpretarea viselor, adică traducerea conținutului visului rememorat în sensul lui ascuns.
Visătorul nu descifrează mai mult sensul viselor sale decât isterica penetrează semnificația simptoamelor sale.
Un simptom se formează ca substituție în locul a ceva ce n-a reușit să se manifeste în afară.
Visătorul are la dispoziția sa modul de expresie simbolic, pe care nu-l cunoaște și nici nu-l recunoaște în stare de veghe.
Oricine are ochi să vadă și urechi să audă se poate convinge singur că nici un muritor nu poate păstra un secret. Dacă buzele lui tac, vorbește cu degetele: mesajele trădătoare ies prin toți porii lui.
La început era acțiunea.
La începuturile timpurilor, cuvintele și magia erau unul și același lucru.
Ești stăpânul a ceea ce nu spui și sclavul a ceea ce vorbești.
Eul nu este stăpân în propria casă.
Cred în hazardul exterior (real), dar nu cred în hazardul interior (psihic). Este contrariul superstițiosului.
Refularea unei intenții de a spune ceva constituie condiția indispensabilă a unui lapsus.
După ce bolnavul a povestit istoria sa o primă dată, îl invităm să se abandoneze complet gândurilor care apar în el și să împărtășească, fără nici o rezervă critică, ceea ce îi vine în spirit.
Ceea ce există esențial nou în teoria mea, este ideea că memoria este prezentă, nu doar o dată, ci de mai multe ori, și că ea se compune din diferite tipuri de semne.
Conștiința noastră, departe de a fi judecătorul implacabil despre care ne vorbesc moraliștii, este, prin originile sale, „angoasa socială” și nimic mai mult.
Analiza nu este pentru a face reacțiile morbide imposibile, ci pentru a da eului bolnavului posibilitatea de a se decide pentru una sau alta.
Conștiința este consecința renunțării la pulsiuni.
Auto-analiza este realmente imposibil... Dacă ar fi altfel, nu ar exista boală.
Învață repede din greșelile altora, că nu ai timp să le faci tu singur pe toate.
Să facă viața suportabilă este prima datorie a viului.

Am căutat o terapie, nu am vrut să fondez o religie.
Psihanaliza prin ea însăși nu este nici pentru și nici contra religiei, este intrumentul imparțial care poate servi clerului precum și lumii laice dacă nu e utilizat decât pentru a elibera oamenii de suferința lor.
În lipsa puterii de a vedea clar, noi vrem, cel puțin, să vedem clar obscuritățile.
Dacă omenirea ar fi fost capabilă să învețe din observarea directă a copiilor, aş fi putut să mă scutesc de osteneala de a scrie această carte.
Ceea ce mă atașa iudaismului nu era credința... ci... conștiința clară a unei identități interioare, sentimentul intim al unei aceleiași construcții psihice.
Religia este comparabilă cu o nevroză a copilăriei.
Religia este o nevroză colectivă, o angoasă în masă, iar în ultimă instanță, o iluzie.
Demonii nu există cu nimic mai mult decât zeii, fiind doar produse ale activității psihice a omului.
Învățăturile religioase sunt totalmente iluzii, afirmații nedemonstrabile, nimeni neputând fi constrâns să le considere drept adevărate sau să creadă în ele. Unele dintre ele sunt atât de neverosimile, atât de incompatibile cu tot ceea ce am descoperit cu mare greutate în legătură cu realitatea lumii și a universului, încât – luând în mod corespunzător în considerare diferențele psihologice – le putem compara cu halucinațiile. Asupra valorii de adevăr a celor mai multe dintre ele nu ne putem face nici o idee logică. Tot așa cum sunt nedemonstrabile, ele sunt și de necombătut.
Ideile religioase realizează dorințele cele mai vechi, cele mai puternice și cele mai presante ale omenirii.
Fixând puternic adepții săi într-un infantilism psihic și făcându-i să împărtășească un delir colectiv, religia reușește să scutească o mulțime de ființe umane de o nevroză individuală.
Dacă ne întrebăm despre sensul și valoarea vieții, suntem bolnavi.
Chestiunea scopului vieții umane a fost pusă de nenumărate ori; ea n-a primit încă niciodată răspuns satisfăcător. Poate nu are nici unul.
Dacă admitem ca un fapt experimental nesuferind nici o excepție că tot ceea ce trăiește se întoarce la starea anorganică, moare din motive interne, putem spune: scopul spre care tinde orice viață este moartea.
În fond, nimeni nu crede în propria sa moarte, iar în inconștientul său, fiecare este convins de propria imortalitate.
Insistăm întotdeauna asupra caracterului întâmplător al morții: accident, boală, infecție, îmbătrânire, revelând astfel din plin tendința noastră de a dezbrăca moartea de orice caracter de necesitate, de a o face un eveniment pur accidental.
Nu sunt interesat absolut deloc despre viața după moarte.
Viața este o insulă de suferință într-un ocean de indiferență.
Să nu fi fost născut niciodată, iată idealul pentru muritori! Dar abia dacă asta se întâmplă la unul din o sută de mii!
Fericirea este un vis de copil realizat în vârsta adultă.
Pericolul primordial în viață este să-ți iei prea multe măsuri de precauție.
Anatomia este destin.
Dacă vrei să poți să suporți viața, fii gata să accepți moartea.
Știm, într-adevăr, că glumind putem spune totul, chiar și adevărul.
Nimeni nu se poate mulțumi din a fi făcut un cuvânt de spirit doar pentru el.
Intenția trăsăturii de spirit este de a produce plăcere.

Umorul are nu doar ceva eliberator, ci și ceva sublim și elevat.
Umorul nu se resemnează, el sfidează.
Libertatea individuală nu este deloc un produs cultural.
Omul are nevoie de un Vis ca să suporte realitatea.
Primul om care a preferat sa înjure decât să dea cu piatra poate fi considerat inventatorul civilizației.
Platon spunea că cei buni sunt cei care se mulțumesc să viseze ceea ce cei răi fac în realitate.
Oamenii sunt puternici, atât timp cât apără o idee puternică. Ei devin impotenți, din momentul în care vor să i se opună.
Omul energic și care reușeșște este cel care ajunge să transforme în realități fanteziile dorinței.
O virtute care n-a fost testată nu e o virtute, ci o ipoteză.
Fiecare om pe care îl întâlnesc în drumul meu îmi e superior prin ceva. De aceea încerc să învăț ceva pe lângă fiecare.
Cunoașterea este manipularea intelectuală a observațiilor verificate atent.
În scrierile mele am tratat mult mai puțin despre sursele cele mai profunde ale sentimentului religios, cât despre ceea ce gândește omul obișnuit când vorbește despre religia sa și despre acel sistem de doctrine și de făgăduințe care pretind, pe de o parte, să clarifice cu o certitudine de invidiat toate enigmele acestei lumi și să-l asigure pe credincios, pe de altă parte, că o Providență plină de solicitudine veghează asupra vieții sale, urmând ca într-o existență viitoare să-l despăgubească de privațiunile îndurate în viața de acum.
Marea întrebare, la care nu știu să răspund în ciuda a 30 de ani de studiu despre femei este: Ce vrea de fapt o femeie?
Femeile sunt precum merele neculese. Cele mai bune sunt în vârful pomului. Majoritatea bărbaților nu vor să se întindă după cele bune fiindcă se tem să nu cadă și să se rănească. Preferă, în schimb, merele căzute pe jos, care nu sunt la fel de bune, dar ușor de luat. Merele din vârful pomului se gândesc că este ceva în neregulă cu ele, când, de fapt, sunt extraordinare. Trebuie numai să aștepte să apară bărbatul potrivit, care să fie suficient de curajos să urce până în vârful pomului.
Femeia e o creatură menită să fie iubită, nu înțeleasă.
Femeile, acesta este continentul negru.
Caracterul normal al vieții sexuale este asigurat de conjuncția spre obiectul și scopul sexual a doi curenți, cel al tandreții și cel al senzualității.
Prindeți-vă ferm de rampa sexualității, dacă nu, veți cădea în mizeria ocultismului.
Iubirea parentală care este emoționantă și în adâncul său atât de puerilă nu este nimic altceva decât narcisismul părinților resuscitat.
Imprecizia cu care limbajul folosește termenul „iubire” este justificată din punct de vedere genetic.
Din momentul în care omul a adoptat poziția verticală și i s-a redus mirosul, nu doar erotismul său anal a lipsit să cădă victimă unei represiuni organice, ci întreaga sa sexualitate.
Diavolul nu este altceva decât încarnarea pulsiunilor anale erotice refulate.
Diavolul este încă cel mai bun subterfugiu pentru a-l disculpa pe Dumnezeu.
Dorința de a face să sufere obiectul sexual – sau sentimentul opus, dorința de a se face să sufere el însuși – este forma de perversiune cea mai frecventă și cea mai importantă dintre toate.
Ceea ce caracterizează toate perversiunile, este că ele ignoră scopul esențial al sexualității, adică procreerea.
Nu devii mai pervers, rămâi.

Bucuria de a satisface un instinct rămas sălbatic este incomparabil mai intensă decât cea de împlini un instinct îmblânzit.
Dispoziția copiilor spre o perversiune polimorfă poate fi considerată ca sursa unui mare număr al virtuților noastre.
Activitatea sexuală s-a sprijinit mai întâi pe o funcție servind să păstreze viața, de care s-a făcut independentă.
Mi se pare indiscutabil că ideea de „frumos" își are rădăcinile în excitația sexuală și că originar, ea nu desemnează altceva decât ceea ce excită sexual.
Inconștientul se exprimă la infinitiv.
Inconștientul este asemănător cu un cerc mare care ar include conștiința ca pe un cerc mai mic. Nu poate exista fapt de conștiință fără o preparație inconștientă, în timp ce inconștientul se poate lipsi de stadiul conștient, având totuși o valoare psihică.
Inconștientul este psihicul însuși în realitatea sa esențială. Natura sa intimă este la fel de necunoscută ca și aceea a realității exterioare, iar conștiința se informează despre el într-un fel atât de incomplet ca și organele noastre de simt despre lumea exterioară.
Găsesc cu adevărat uimitor puținul respect pe care oamenii îl au, în fond, pentru faptele psihice. Există iluzia unei libertăți psihice, la care nimeni nu dorește să renunțe. Regret, dar nu împărtășesc opinia privitoare la acest lucru.
Ura, ca relație cu obiectul, este mai veche decât iubirea. Ea provine din primordiala repudiere narcisică de către eu a lumii exterioare cu revărsarea ei de stimuli. Ca o expresie a reacțiilor de neplăcere provocate de obiecte, ura rămâne mereu într-o relație strânsă cu pulsiunile de autoconservare; astfel încât pulsiunile sexuale și pulsiunile eului pot oricând dezvolta o antiteză care o repetă pe cea dintre dragoste și ură.
Ura, menținută de către dragoste în inconștient, joacă un rol important și în patogeneza isteriei și paranoiei
Dacă unul a reușit să-și satisfacă o dorință refulată, este obligatoriu ca toți ceilalți tovarăși de comunitate să se simtă animați de aceeași tentație; pentru a o reprima, trebuie sancționată cutezanța celui vinovat, și adesea se întâmplă ca actul pedepsirii să le dea celor care îl execută prilejul de a comite, la adăpostul expierii, acelaşi fapt nelegiuit. Este aici unul dintre principiile fundamentale ale sistemului penal omenesc, care decurge în mod firesc din ipotetica identitate dintre dorințele refulate și cele ale acelora însărcinați să răzbune societatea.
Civilizația este ceva impus unei majorități recalcitrante de o minoritate care a înțeles cum să-și însușească mijloacele puterii și coerciției.
Menținerea civilizației oferă posibilitatea de a obține de la fiecare generație o nouă transformare a înclinațiilor, condiție a unei civilizații mai bune.
Telepatia este modul originar, arhaic, de comunicare între indivizi, mod care este înlocuit, în dezvoltarea filogenetică, de către o metodă mai bună, comunicarea cu ajutorul semnelor receptate de către organele de simt.
Când i se cere bolnavului un sacrificiu, renunțarea temporară la o satisfacție, acceptarea unor suferințe de moment, cu scopul ameliorării stării sale, sau fie și numai hotărârea de a se opune necesității valabile pentru toți, se întâmplă ca anumite persoane să respingă o astfel de cerință, invocând motive de tip particular.
Nu putem renunța la nimic, nu facem decât să înlocuim un lucru cu altul; ceea ce pare să fie o renunțare este în realitate o formațiune substitutivă sau succesoare.
Dorințele nesatisfăcute sunt forțele motoare ale fanteziilor, și fiecare fantezie particulară este împlinirea unei dorințe, o corecție a realității nesatisfăcătoare.

Nevroza unor pacienți trimite la o trăire neplăcută sau la o suferință din prima copilărie, când, știindu-se inocenți, au considerat-o ca pe o frustrare nedreaptă. Privilegiile pe care le-au derivat din această nedreptate și nesupunerea care rezultă de aici au contribuit și ele în bună măsură la ascuțirea conflictelor și care au dus mai târziu la declanșarea nevrozei.
Cine se naște melancolic suge tristețea în orice eveniment.
Dar se poate merge și mai departe cu încercarea de a scăpa de realitate, îndrăznind să transformi lumea, să făurești în locul ei o alta, ale cărei aspecte supărătoare să fie șterse și înlocuite cu altele, potrivit propriilor noastre dorințe. Acela care, pradă unei revolte disperate, se angajează pe această cale pentru a dobândi fericirea, de regulă nu va ajunge la nimic; realitatea va fi mai puternică decât el. El va fi considerat un nebun extravagant pe care nimeni, multă vreme, nu-l va ajuta să-și realizeze obsesia.
Marile probleme ale lumii și ale științei trebuie să ne solicite îndeosebi atenția. Adesea, însă, nu servește la nimic formularea simplului proiect de a te consacra cutărei sau cutărei mari probleme, pentru că nu știi întotdeauna încotro trebuie să-ti îndrepți pașii. În munca științifică este mai rațional să abordezi faptele pe care le ai în fată, obiectele care se oferă de la sine investigației noastre. Dacă procedăm cu seriozitate, fără idei preconcepute, fără speranțe exagerate și dacă norocul ne surâde, se poate întâmpla ca, mulțumită conexiunilor care leagă tot și toate, părțile și întregul, această cercetare întreprinsă fără pretenție să deschidă calea de acces pentru studiul unor mari probleme.
Nu am încetat să invidiez fizicienii și matematicienii care sunt siguri de faptul lor. Eu, plutesc, să zic așa, în aer. Faptele psihice par să fie non măsurabile și o vor rămâne probabil pentru totdeauna.
Am găsit foarte puțin "bine" la ființele umane – în ansamblu. În experiența mea, cei mai mulți oameni sunt gunoaie, fie că subscriu public la o doctrină etică sau alta, sau la niciuna. Asta este ceva ce nu poți să spui cu voce tare, și nu e bine nici măcar să gândești așa.
Visele sunt o proiecție a realității, iar realitatea o proiecție a viselor.
Ne place să uităm că, de fapt, totul în viața noastră este rodul întâmplării, începând chiar cu întâlnirea spermatozoidului cu ovulul.
Orice terapie psihanalitică este o încercare de a elibera iubirea refulată care a găsit într-un simptom o jalnică satisfacere de compromis.
Un egoism puternic protejează împotriva îmbolnăvirii, însă trebuie, în cele din urmă, să începi să iubești, pentru a nu ajunge bolnav și trebuie să te îmbolnăvești când, ca urmare a unei frustrări, nu poți iubi.
Nu suntem niciodată atât de rău protejați contra suferinței ca atunci când iubim, niciodată mai iremediabil nefericiți ca atunci când am pierdut persoana iubită și iubirea ei.
Gândiți-vă la tristul contrast care există între inteligența strălucitoare a unui copil sănătos și slăbiciunea mentală a unui adult obișnuit.
Câteodată, o țigară nu e nimic altceva decât o țigară.
Când sunt atacat, mă pot apăra; dar în fața laudelor, sunt fără apărare.
Nu, știința nu este o iluzie. Dar ar fi o iluzie să credem că putem găsi altundeva ceea ce ea nu ne poate da.
Marile lucruri se pot manifesta prin mici semne.
În orice mod am acționa, acționăm întotdeauna rău.
Altul joacă întotdeauna în viața individului rolul unui model, al unui obiect, al unui asociat sau al unui adversar.

LOU ANDREAS-SALOMÉ

12 februarie 1861, Sankt Petersburg – 5 ianuarie 1937, Göttingen

Cărți:

Erotismul, 1910
Despre tipuri de femeie, 1914
Anal și Sexual, 1916
Psihosexualitate, 1917
Narcisismul ca dublu, 1921
Rainer Maria Rilke, 1928
Gratitudinea mea pentru Freud, 1931

Selecții:

Lumea nu îți va face dar, crede-mă. Dacă vrei să ai o viață fur-o.
Dacă am fost femeia ta atâția ani, este pentru că tu ai fost pentru mine prima realitate unde corpul și bărbatul sunt indiscernabili.
Sunt etern fidelă amintirilor, n-o voi fi niciodată bărbaților.

ALFRED ADLER

7 februarie 1870, Rudolfsheim – 28 mai 1937, Aberdeen

Cărți:

Constituția nevrotică, 1917
Practica și teoria psihologiei individuale, 1927
Înțelegând natura umană, 1927
Ceea ce viața ar putea însemna pentru tine, 1931
Paternul vieții, 1930
Știința vieții, 1930
Problema nevrozei, 1930

Selecții:

Este deseori lucrul cel mai supărător din lume să ai dreptate.
Sentimentul de inferioritate guvernează viața mentală; îl putem clar recunoaște în sensul imperfecțiunii și incompletitudinii, și în lupta neîntreruptă atât a indivizilor cât și a umenirii.
Urmează-ți întotdeauna inima ta, dar ia-ți creierul cu tine.

Cu cât mai profund este resimțit sentimentul de inferioritate, cu atât mai imperioasă va fi dorința de compensare, și cu atât mai violentă va fi agitația emoțională.
Nu suntem influențați de fapte, ci de opinia noastră despre fapte.
Considerarea unității personalității rămâne întotdeauna pentru noi resursa cea mai puternică.
Știm că fiecare copil începe printr-un sentiment de inferioritate și caută să-l compenseze, că tinde spre superioritate, totalitate, că procedă la desfășurarea forțelor sale pentru a se simți la înălțimea tuturor dificultăților.
Psihanaliza era prea blocată de lumea copiilor răsfățați, ceea ce face că structura psihică îi apărea ca un decalc constant al acelui tip și că structura psihică profundă ca parte a evoluției umane îi rămânea ascunsă. Succesul său trecător rezida în predispoziția unui număr imens de persoane răsfățate să accepte voluntar perspectivele psihanalitice ca aplicându-se tuturor oamenilor. Ei erau prin asta reîntăriți în propriul stil de viață.
Nu trebuie niciodată să combați un copil, pentru simplul motiv că el este cel mai tare. Copilul nu ia nici o responsabilitate. Cel ce asumă o responsailitate nu e niciodată cel mai tare.
Din cunoașterea sufletului uman rezultă imediat o datorie, o misiune care, în două cuvinte, constă să spargi cadrele în care un om s-a închis, pentru atât cât aceste cadre se dovedesc non adecvate vieții; trebuie să-i scoți falsa perspectivă care-l face să rătăcească în existență, și să-i prezința alta, mai adecvată vieții colective și posibilităților de fericire pe care le poate comporta existența sa.
Subscriu bucuros axiomei: se poate explica totul diferit. Singularitatea individului nu se lasă sesizată într-o scurtă formulă. Regulile generale, precum formulele psihologiei individuale pe care am creat-o, nu trebuie să fie mai mult decât un mijloc de ajutor pentru a clarifica provizoriu un câmp de vedere în care individul va fi sau nu inclus.
Stările afective manifestă, reîntărite, ceea ce am numit trăsăturile de caracter. Acestea sunt, delimitate în timp, forme de mișcare ale organismului psihic, care, sub presiunea unei neceistăți cunoscute sau necunoscute de noi, se exteriorizează ca o descărcare subită și care, ca și trăsături de caracter sunt orientate spre un scop.
Fiecare soluție greșită, rezultat al unei dezvoltări fizice sau psihice inadecvate, își demonstrează improprietatea sa prin eșec care poate duce la suprimarea și exterminarea individului rătăcit. Procesul eșecului poate depăși individul și dăuna celor care-i sunt asociați, descendenței sale, și antrena în cele mai rele dificultăți familiile, triburile, popoarele și rasele.
Ar trebui să fie evident, chiar și pentru profan, că extraordinara diversitate în eșecuri poate fi „înțeleasă” ca eșecuri dar nu ieșite dintr-o cauzalitate.

SANDOR FERENCZI

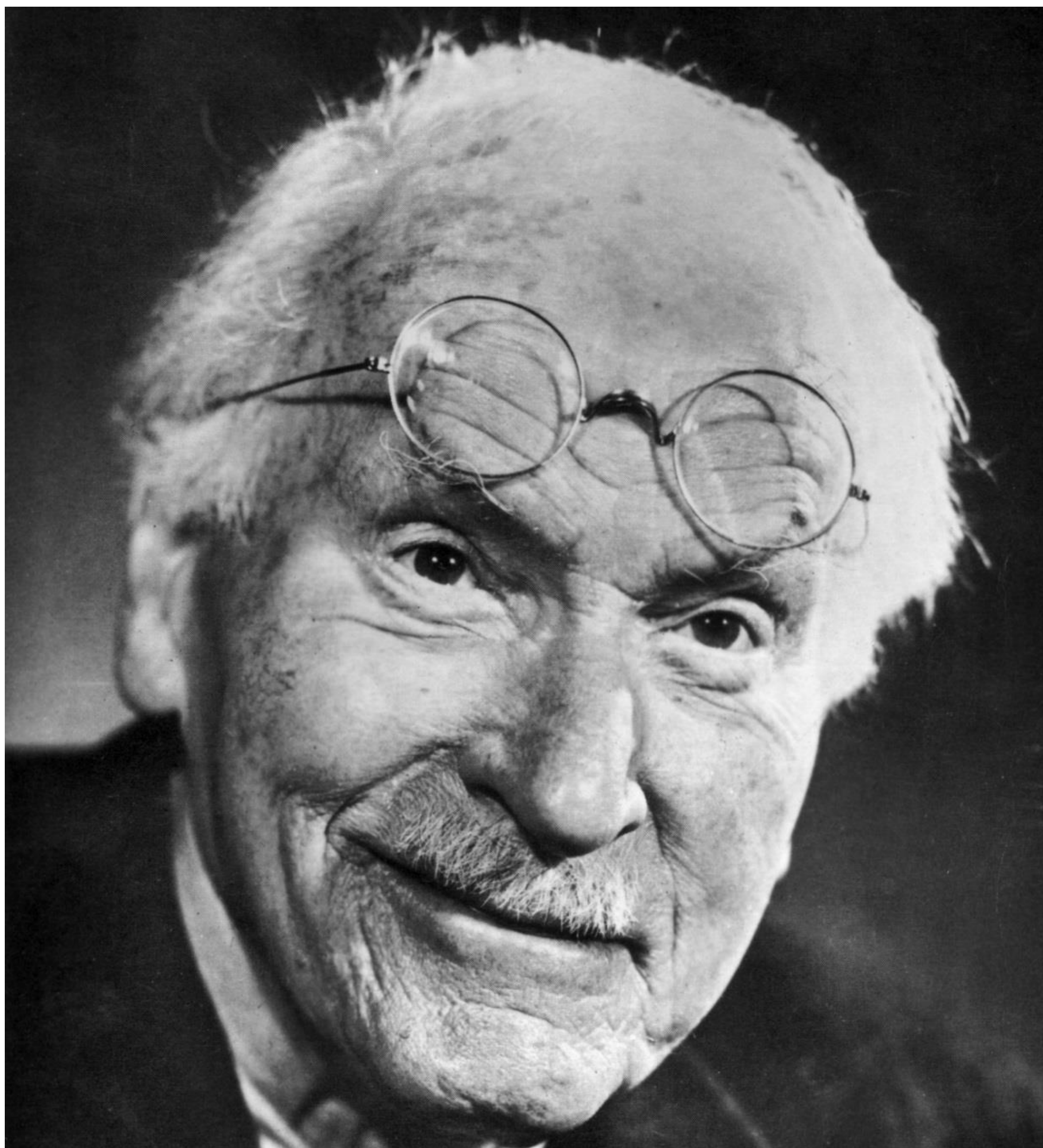
7 iulie 1873, Miskolc - 22 mai 1933, Budapesta

Cărți:

Thalassa: o teorie a genitalității, 1924
Confuzia limbilor, 1932

Selecții:

Suferințele nevrotice sunt relativ mai puțin dureroase decât suferințele corpului și sufletului pe care ele ni le economisesc.
Nu există bunătate acolo unde recunoașterea este scontată.
În momentele în care sistemul psihic lipsește de ceva, organismul începe să gândească.

CARL GUSTAV JUNG

26 iulie 1875, Keswil – 6 iunie 1961, Küsnacht

Selecții:

Eu nu cred că există Dumnezeu. Eu sunt sigur că există.
Dumnezeu este un produs al abisului inconștient al eului.
N-aș putea spune că cred. Știu! Am trăit experiența de a fi cuprins de ceva care e mai puternic decât mine, ceva pe care oamenii îl numesc Dumnezeu.
A fi normal este țelul ideal al celor neîmpliniți.
Iubirea este unul dintre cele mai puternice motoare ale activităților omenești. Ne-o reprezentăm ca fiind Divină, și pe bună dreptate îi dăm acest nume, căci puterea absolută a psihismului a fost denumită, dintotdeauna, Dumnezeu.
Supraviețuim din ce primim, trăim din ce dăruim.
Ceea ce suntem capabili să vedem, vedem cel mai bine prin noi înșine.
Ceea ce nu vrem să știm despre noi înșine sfârșește prin a se întâmpla din exterior ca un destin.
Noi ne reîntâlnim din nou și din nou sub mii de deghizări pe drumurile vieții.

Și apoi – cine așadar în zilele noastre are perfecta certitudine de a nu fi nevrozat?
E destul de steril să etichetezi oamenii și să-i presezi în categorii.
Mulțimea, ca atare, este întotdeauna anonimă și iresponsabilă.
Doar psihologii inventează cuvinte pentru lucrurile care nu există!
În fiecare dintre noi există o altă ființă pe care n-o cunoaștem. Ea ne vorbește prin vis și ne face să știm că ne vede mult diferit de ceea ce credem a fi.
Fiți ceea ce întotdeauna ați fost.
Omul merită să se neliniștească de el însuși căci el poartă în sufletul său germenii devenirii sale.
Nu este vorba de a atinge perfecțiunea, ci totalitatea.
Psihanaliza se oprește când pacientul este ruinat.
Dumnezeu este simbolul simbolurilor!
Creșterea personalității se face pornind din inconștient.
Cele mai mari și mai importante probleme ale vieții sunt, toate, esențialmente fără soluție. Nu vor putea fi niciodată rezolvate, ci doar depășite.
Dezrădăcinarea și separarea de tradiție nevrozează masele și le pregătește pentru isteria colectivă.
Dacă ești nefericit înseamnă că ai urcat prea sus în propria ta minte.
Dacă nu înțelegem un om avem tendința să îl considerăm prost.
Pendulul minții oscilează între sens și nonsens, nu între bine și rău.
Întâlnirea dintre două personalități este precum contactul dintre două substanțe chimice: în cazul în care există o reacție, ambele sunt transformate.
Nimic mai rău nu i se poate întâmpla cuiva decât să fie complet înțeles.
Nimic nu are o influență mai puternică din punct de vedere psihologic asupra copiilor decât viața netrăită a părinților.
Viața noastră conștientă nu este decât o coajă de nucă plutind pe oceanul inconștientului nostru.
Desprinderea de instinct și întoarcerea împotriva lui duc la formarea conștientului.
Nu ar trebui să fim atât de grijulii în a încerca să coborâm omnipotența lui Dumnezeu la nivelul părerilor noastre omenești.
Unde domnește iubirea nu există dorință de putere, unde domnește puterea nu există dorință de iubire.
Kundalini, în termenii psihologiei, este cea care ne inspiră aventurile esențiale ale vieții. Este căutarea care face viața suportabilă; este impulsul divin.
Arta este un tip de imbold înnăscut care pune stăpânire pe ființa umană și o transformă în instrumentul său. Pentru a practica această lucrare dificilă este uneori necesar ca omul să-și sacrifice fericirea și tot ce face viața să merite să fie trăită pentru cineva obișnuit.
Opera de artă nu înseamnă doar obârșie și derivare, ci reprezintă o nouă plăsmuire creatoare tocmai a acelor condiții din care o psihologie cauzalistă ar vrea s-o deducă în mod valabil. Planta nu este doar un simplu produs al solului, ci un proces în sine calm, viu, creator, a cărui natură nu are nimic de-a face cu structura solului.
De milenii, inițiații propovăduiesc nașterea din spirit și, în mod ciudat, omul uită tot mereu să înțeleagă procrearea divină. Asta nu dovedește o tărie deosebită a spiritului, iar consecințele înțelegerii greșite se manifestă ca degenerare nevrotică, înveninare, îngustime și pustiire. Ușor este de izgonit spiritul, dar din supă lipsește sarea, "sarea pământului". Însă spiritul dovedește tot mereu tărie prin faptul că învățătura esențială a vechilor inițieri este purtată mai departe din

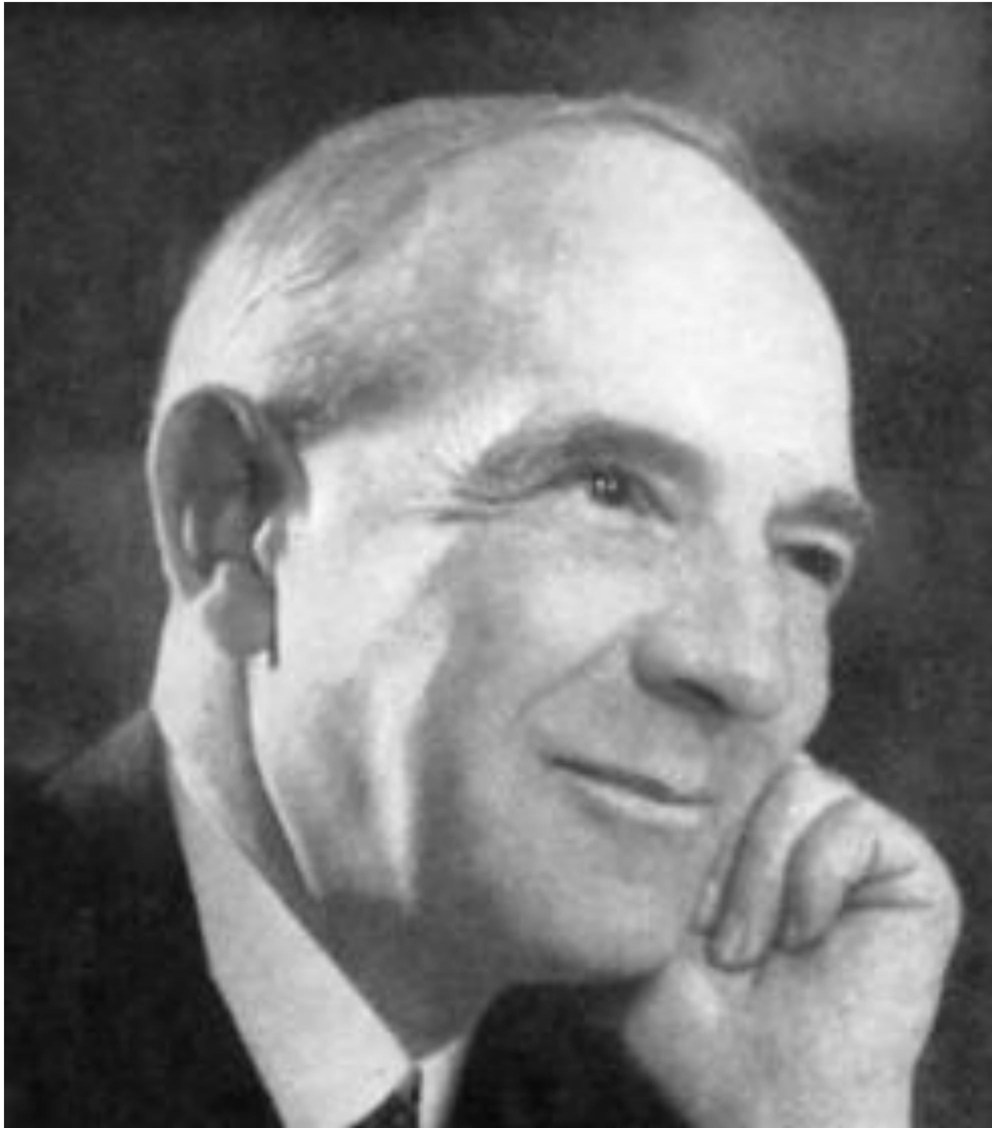
generație în generație. Tot mereu există și oameni care au înțeles ce înseamnă că Dumnezeu este tatăl lor. Echilibrul dintre carne și spirit rămâne rezervat acestei sfere.
Îmi imaginez pentru psihanaliză o sarcină mult mai frumoasă și mai vastă decât să fie redusă la un ordin etic. Gândesc că mai trebuie să-i lăsăm timp psihanalizei să înfiltreze popoarele pornind de la multe centre, să reînvie la intelectual sensul simbolicului și miticului, să-l retransforme frumușel pe Hristos în acel zeu-mag al viei care a fost, și să canalizeze astfel vechile forte pulsionale extatice ale creștinismului, și totul cu unicul scop de a face din cultul și din mitul sfânt ceea ce erau ele: o sărbătoare a bucuriei îmbătate, în care omul are dreptul să fie animal în eros și în sfințenie. Tocmai aceasta era marea frumusețe și funcție a religiei antice, care, pentru Dumnezeu știe ce nevoi biologice temporare, a devenit instituție de lamentare. Ce infinitate de delicii și de voluptate este aici în religia noastră, gata să fie readusă la autentica sa destinație! Creștinismul nu poate lăsa de-o parte dezvoltarea etică autentică și corectă, dar trebuie să dezvolte în el, să-și desăvârșească imnul de durere și extaz către zeul muribund și înviind, la forța mistică a vinului și ororile antropofage ale Cinei - forțele vieții și ale religiei se pun în serviciul numai al acestei dezvoltări etice.
Acțiunea Duhului Sfânt nu ar trebui să ne facă să trăim într-o atmosferă banală o viață burgheză sau proletară, refugiați în liniștea existenței noastre, ci o viață de nesiguranță, de neîncredere în acumulările zilnice, o viață trăită însă în spațiul infinit, unde fiecare suntem singuri cu providența divină.
Indiferent cât de absurd ar părea, oamenii ar face orice pentru a evita să stea fată în fată cu propriul lor suflet.
Noi nu cunoaștem ce este acela sufletul, ci doar încercăm să-l explicăm!
Arată-mi un om sănătos și ti-l voi vindeca.
Orice formă de dependență este rea, indiferent dacă narcoticul este alcoolul, morfina sau idealismul.
Deosebirea dintre majoritatea oamenilor și mine constă în aceea că la mine "pereții despărțitori" sunt transparenți. Este particularitatea mea. La alții sunt adesea atât de groși încât nu văd nimic îndărătul lor - și asta-i face să creadă că acolo nici nu se află absolut nimic. Eu percep întrucâtva procesele ce se derulează în fundal, ceea ce-mi conferă o siguranță lăuntrică. Cel care nu vede nimic n-are nici siguranță și nu poate trage concluzii sau nu se încrede în propriile concluzii. Nu știu ce a declanșat faptul că eu pot percepe fluxul vieții. Pesemne că a fost însuși inconștientul. Poate că au fost visele mele avute atât de devreme. Ele mi-au determinat evoluția de la bun început.
Nu se știe pentru început ce se poate declanșa atunci când se începe analizarea viselor. Se poate pune în mișcare ceva lăuntric și invizibil; foarte probabil, ceva care oricum ar fi ieșit mai târziu la lumina zilei - poate însă nu ar fi ieșit niciodată. Săpăm cumva ca să dăm de o fântână arteziană și riscăm să ne izbim de un vulcan. Dacă există simptome nevrotice, trebuie să procedăm cu grijă. Dar cazurile nevrotice nu sunt de departe cele mai periculoase. Există uneori persoane aparent normale care nu prezintă simptome nevrotice speciale - sunt poate chiar medici sau educatori -, care chiar se fălesc cu normalitatea lor și sunt exemple de educație bună, pe deasupra au opinii și deprinderi de viață absolut normale, dar a căror normalitate este o compensare artificială a unei psihoze latente.
E important să avem un secret și presimțirea a ceva ce nu poate fi cunoscut. Ne umple viața cu o nuanță de impersonal, cu un numinosul. Cine n-a făcut niciodată experiența acestui lucru a pierdut ceva esențial. Omul trebuie să simtă că trăiește într-o lume care este misterioasă într-o anumită privință, să simtă că în ea se întâmplă și lucruri a căror experiență o poate face, chiar

dacă rămân inexplicabile, și nu numai acelea care se desfășoară în limitele așteptărilor. Neașteptatul și incredibilul țin de această lume. Numai atunci viața este întreagă. Pentru mine, lumea a fost de la bun început infinit de mare si de insesizabilă.
Ne înșelăm dacă credem că inconștientul este ceva inofensiv care poate fi transformat în obiect de jocuri de societate. Desigur, el nu este primejdios în orice condiții; dar de îndată ce apare o nevroză, aceasta e un semn că în inconștient există o acumulare de energie, adică un fel de încărcătură care poate exploda. Aici se recomandă prudență.
Din punct de vedere al zeilor, această lume nu e mai mult decât un joc de copil; este sămânța aruncată în pământ, pură potențialitate. Întreaga lume a conștiinței noastre este doar o sămânță a viitorului. Doar când prin trezirea lui Kundalini, veți depăși starea de pură potențialitate, veți intra negreșit într-o lume care este a eternității, total diferită de lumea actuală.
Din câte pot pricepe, singurul scop al existenței umane este acela de a aprinde o lumină în interiorul ființei sale.
Alchimia, ca filozofie a naturii la mare cinste în Evul-Mediu, aruncă o punte, atât spre trecut, gnoza, cât spre viitor, psihologia modernă a inconștientului.
Cel care se apără de nou, de străin, regresând spre trecut, este în aceeași condiție nevrotică ca și cel ce se identifică cu noul, fugind de trecut. Singura deosebire este că unul se înstrăinează de trecut, iar celălalt - de viitor. Amândoi fac, în principiu, același lucru: își salvează îngustimea conștientului, în loc să lase conflictul contradicțiilor să izbucnească, sfărâmând totul, spre a-și construi apoi o stare de conștientă de nivel mai înalt și cu orizont mai larg.
Cine vrea să capete un răspuns la problema răului, așa cum se pune azi, are nevoie, așadar, în primul rând de o cunoaștere temeinică de sine, adică o cunoaștere cât se poate de bună a totalității sale. Trebuie să știe fără menajamente de cât bine și de câte fapte rușinoase este capabil și să se ferească s-o ia pe una drept reală și pe cealaltă drept iluzie. Ca posibilitate, ambele sunt adevărate și el nu va scăpa total nici de una, nici de cealaltă, dacă - așa cum ar trebui s-o facă de fapt de la sine - vrea să trăiască fără a se minți și fără a se amăgi pe sine.
Astrologia trebuie recunoscută întru totul de către psihologie, fără niciun fel de excepție, pentru că astrologia este însumarea întregii cunoașteri psihologice a antichității.
Psihicul are două părți: conștientul și inconștientul. Sinele este centrul inconștientului; Eul este centrul conștientului. Cu aducerea inconștientului în conștient, Sinele este mărit, iar Eul redus. Reducerea Eului este un lucru bun, deoarece mai puține dorințe sunt create și activate, permițând seninătatea.
Dorim ca viața noastră să fie simplă, sigură și liniștită și de aceea problemele sunt tabu. Vrem certitudini și nu îndoieli, vrem rezultate și nu experiențe, fără să ne dăm seama însă că numai din îndoieli se pot naște certitudini și numai din experiențe - rezultate.
Mândria ne face să ne amăgim întotdeauna. Dar adânc înăuntrul nostru, dincolo de suprafața conștiinței obișnuite, o voce mică și liniștită ne spune "Ceva e în neregulă".
În fata prostiei habotnice n-ai nici o șansă.
Cine nu a trecut prin infernul pasiunilor sale nu și le știe învinge.
Religia este o pavăză în calea experienței divine.
Nu există naștere a conștiinței fără durere.
Crusta noastră de civilizație ascunde un soi de brută cu aspect preistoric.
Claritatea nu se naște din faptul că imaginăm clarul, ci din faptul că luăm conștiență de obscur.
Cine privește în afară visează, cine privește înăuntru se trezește.
Dezvoltarea personalității este o asemenea fericire încât trebuie plătită scump... Ea înseamnă mai mult decât spaima de singurătate, ea înseamnă și fidelitate fată de propria sa lege.

KARL ABRAHAM

3 mai 1877 – 25 decembrie 1925

ERNEST JONES
1 ianuarie 1879 – 11 februarie 1958

VICTOR TAUSK
12 martie 1879 – 3 iulie 1919

MELANIE KLEIN

30 martie 1882 – 22 septembrie 1960

OTTO RANK

22 aprilie 1884 – 31 octombrie 1939

Cărți:

Artistul, 1907
Mitul nașterii eroului, 1909
Legenda lui Lohengrin, 1911
Tema incestului în literatură și legendă, 1912
Semnificația psihanalizei pentru științele umane, 1913
Dublul, 1914
Trauma nașterii, 1924
Adevăr și Realitate, 1929
Tehnica psihanalizei, 1930
Arta și Artistul, 1932
Educația modernă, 1933

Selecții:

Ceea ce împlinim în interior modifică realitatea exterioară.
Disprețul pe care bărbatul îl afectează pentru femeie este un sentiment avându-și sursa în conștiință; dar în inconștientul său bărbatul teme femeia.
Arta, totodată reprezentare și negare a realității, se apropie de jocul infantil despre care noi știm deja că vizează să coboare valoarea și semnificația traumatismului primitiv tratându-l în conștiința sa ca pe un lucru lipsit de serios. Aceasta ne permite și să înțelegem umorul care constituie victoria cea mai completă pe care eul o poartă asupra părții refulate a vieții sale psihice, în favoarea unei atitudini particulare pe care-o adoptă față de propriul inconștient.
Atitudinea buzelor pe care copilul o adoptă luând sânul constituie atitudinea cea mai favorabilă formării silabei universal umane. Aici noi putem sesiza in status nascendi formarea sunetului pornind din simbol.
Faza melancolică, al cărei termen depresie îi exprimă într-un mod frapant natura cea mai profundă, este caracterizată de simptome somatice care amintesc toate situația intra-uterină, în timp ce sentimentul de tristețe corespunde la post natum omne animal triste est. Faza maniacă care succede fazei melancolice se distinge, din contră, din punct de vedere somatic, prin vivacitatea și mobilitatea post-natale, în timp ce sentimentul de fericire și beatitudine corespunde satisfacției prenatale a libidoului.
Moartea, interpretată la lumina tendinței la reîntoarcere, se revelă ca o reacție pasionant dorită la traumatismul nașterii.

KAREN HORNEY

16 septembrie 1885, Blankenese – 4 decemmbrie 1952

Cărți:

Psihologia feminină, 1922
Personalitatea nevrotică a timpurilor noastre, 1937
Noi căi în psihanaliză, 1939
Analiza sinelui, 1942
Conflictele noastre interioare, 1945
Te gândești la psihanaliză?, 1946
Nevroză și creștere umană, 1950

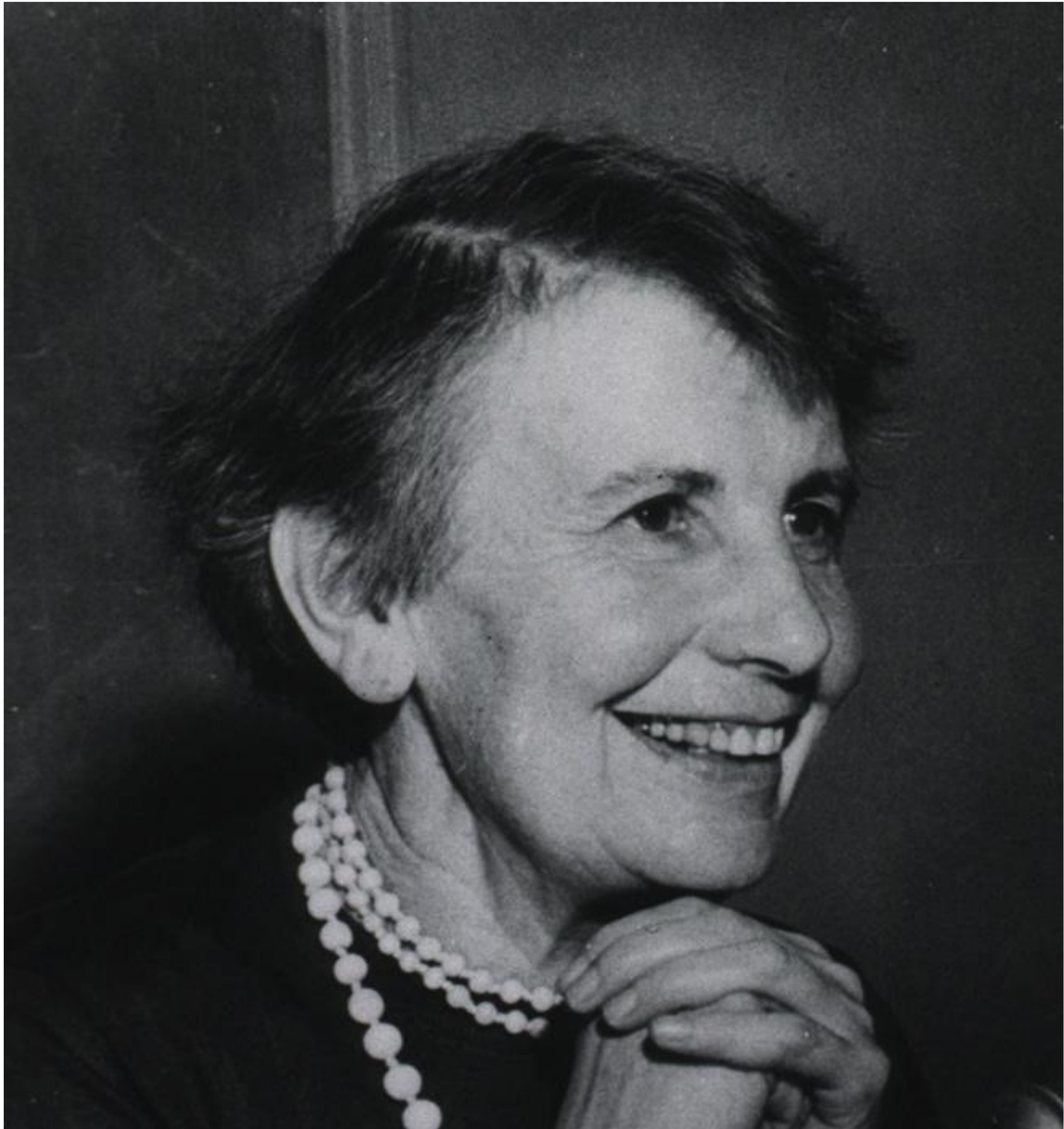
Selecții:

Din fericire analiza nu este singura cale de a rezolva conflicte interioare. Viața însăși rămâne încă un foarte efectiv terapeut.
Trebuie să te eliberezi de convenție, de morala de fiecare zi.

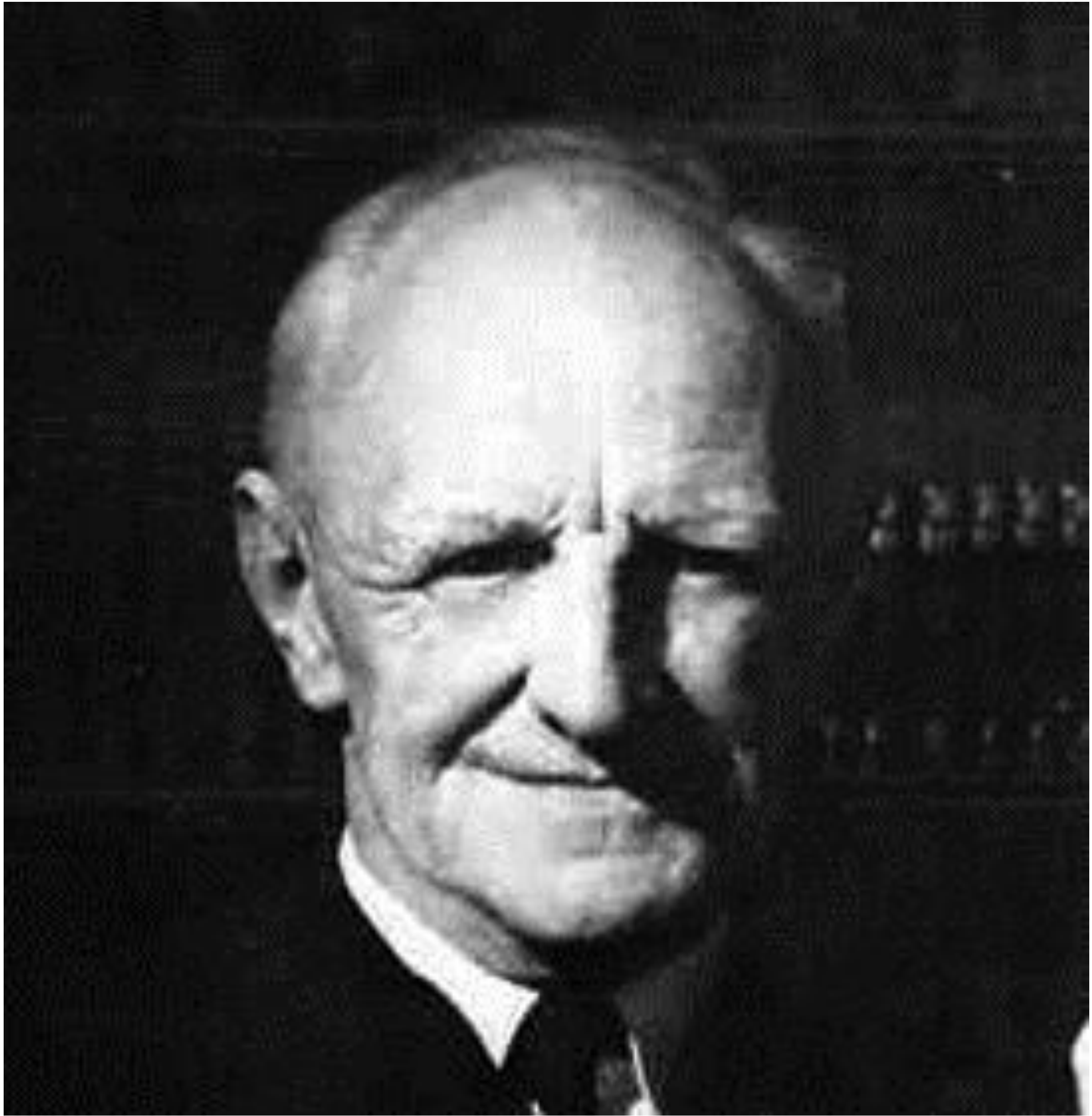
SABINA SPIELREIN

25 octombrie 1885 – 11 august 1942

ANNA FREUD

3 decembrie 1895 – 9 octombrie 1982

DONALD WINNICOTT

7 aprilie 1896 – 28 ianuarie 1971

MICHAEL BALINT

3 decembrie 1896, Budapesta – 31 decembrie 1970, Londra

WILHELM REICH

24 martie 1897 – 3 noiembrie 1957

Wilhelm Reich obține doctoratul în medicină în 1922 și devine unul dintre protejații lui Sigmund Freud (creditat ca viitorul lider al Asociației Psihanalitice Internaționale), asistentul său la Clinica Psihanalitică și un pionier în Psihanaliză.

Deja din 1930 sunt prezente în germen în opera sa descoperiri fundamentale, „redescoperite" mai târziu, violent respinse însă atunci, Reich fiind „excomunicat" din IPA, cărțile sale fiind arse atât de comuniști cât și de naziști (în 1930), fiind „condamnat" de capitaliști (în 1946 și 1956 în USA), toate cărțile fiindu-i arse și interzise în repetate rânduri (începând din 1946 și chiar până în 1973)...

Astfel, analiza caracterului (viitorul simptom-sfântom lacanian), analiza vegetativă (viitorul prim „switch" autogen), analiza emoțiilor (viitoarea psihologie a adâncimilor), analiza orgasmului (viitoarea psiho-sexologie), analiza orgonului (viitoarea terapie bioenergetică), practica respirației (viitoarea respirație holotropică), practica psiho-somatică (viitorul al doilea „switch" autogen), denunțarea represiunii sexuale a societății ierarhice și autoritaritare patriarhale în teoria sa a „sex-economiei" (viitoarele revoluții sexuale și feministe), multiple aplicații în biologie, medicină, fizică, meteorologie, astronomie (toate contestate la timpul lor, denigrate și deformate în anii 50, 60 și 70, „reconfirmate" în cercetări științifice recente, începând din 1973 și până azi)...

WILFRED BION

8 septembrie 1897 – 8 noiembrie 1979

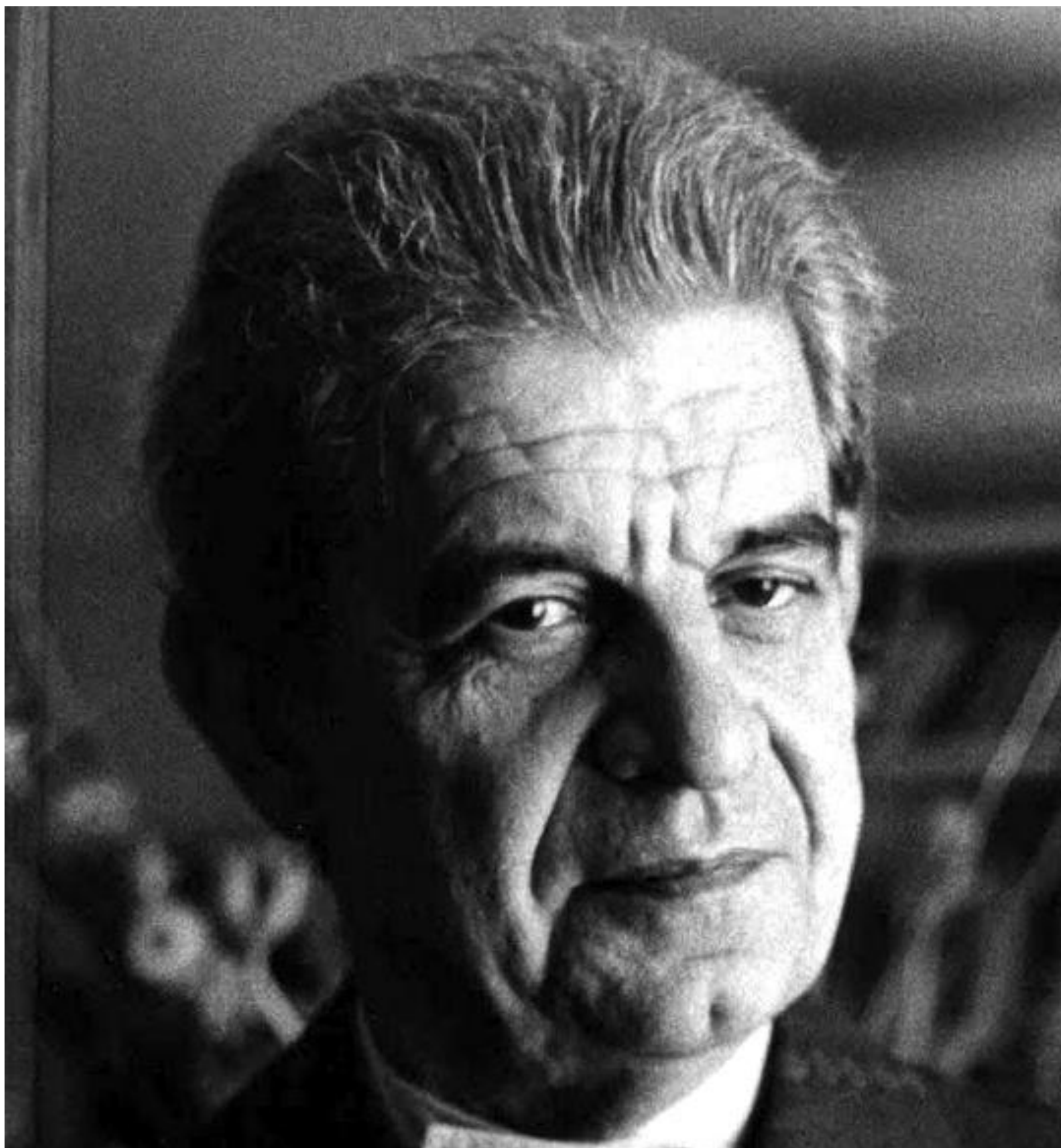
OTTO FENICHEL

2 decembrie 1897, Viena – 22 ianuarie 1946, Los Angeles

ERICH FROMM

23 martie 1900 – 18 martie 1980

JACQUES LACAN

13 aprilie 1901 – 9 septembrie 1981

Cărți:

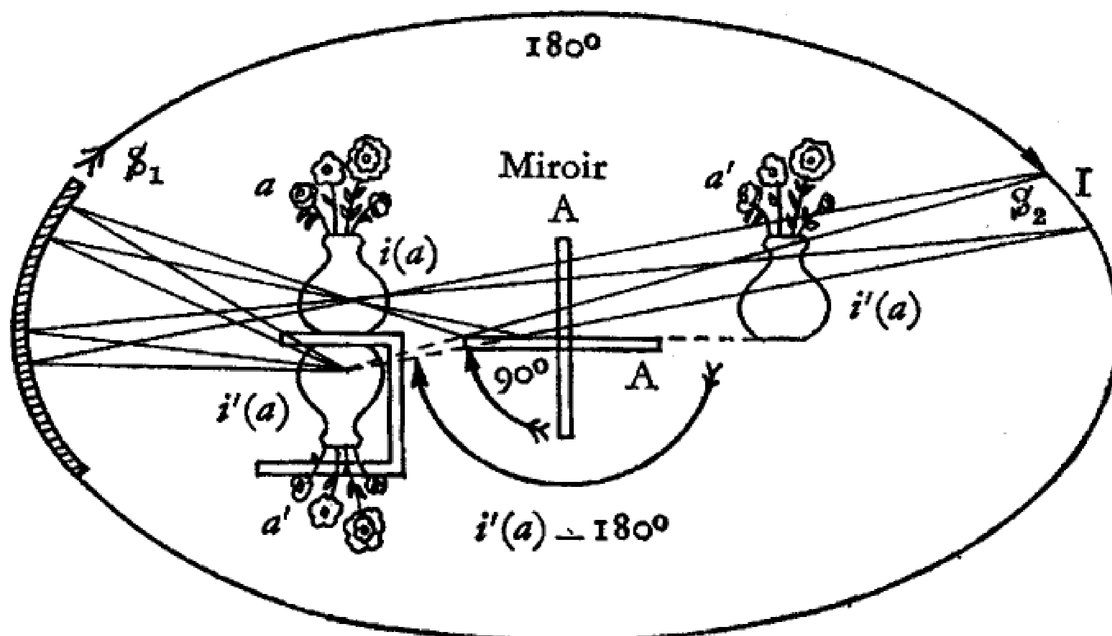
Scrieri tehnice, 1954
Eul, 1955
Psihozele, 1956
Relația de obiect, 1957
Formațiunile inconștientului, 1958
Dorința și interpretarea ei, 1959
Etica psihanalizei, 1960
Transferul, 1961
Identificarea, 1962
Angoasa, 1963
Cele patru concepte fundamentale ale psihanalizei, 1964

Probleme cruciale pentru psihanaliză, 1965
Obiectul psihanalizei, 1966
Scrieri, 1966
Logica fantasmei, 1967
Actul psihanalitic, 1968
De la un Altul la altul, 1969
Inversul Psihanalizei, 1970
Despre un discurs care nu ar fi al seamănului, 1971
Știința psihanalistului ...sau mai rău, 1972
Încă, 1973
Incredulii rătăcesc, 1974
RSI, 1975
Sfântomul, 1976
Insuccesul inconștientului este iubirea, 1977
Momentul de a conclude, 1978
Topologia și timpul, 1979
Disoluția, 1980
Alte scrieri, 2000

Selecții:

Gândesc unde nu sunt, deci sunt unde nu gândesc...
Un subiect este un semnificant pentru alt semnificant...
Doar iubirea face să coboare juisarea asupra dorinței...
Inconștientul este structurat ca un limbaj...
Evidentul obișnuiește să treacă neobservat, tocmai pentru că este evident...
Dacă Freud a centrat lucrurile în sexualitate, este pentru că în sexualitate ființa vorbitoare bâlbâie...
Doar idioții cred în realitatea lumii, realul este imund și trebuie să-l suporți...
Prima virtute a cunoașterii este capacitatea de a confrunta ceea ce nu este evident...
Nu există inițierea, doar voalul sensului... Nu există sfânt în sine... Nu există cale canonică pentru sfințenie... Nu există lume... Nu există mai multă lume decât suflet...... Nu există femeia... Nu există raportul sexual... Nu există Altul lui Altul... Nu există adevărul adevărului... Nu există actul actului... Nu există transfer al transferului... Nu există juisarea Altuia... Nu există tot, nimic nu e tot... Nu există metalimbaj... Nu există dialog... Nu există act sexual... Nu există priză mai totală a realității umane decât experiența freudiană... Nu există fenomene mai narcisice decât angoasa... Nu există angoasă de moarte căci orice om se crede nemuritor... Nu există cartografie a inconștientului...Nu există cuvânt mai rău decât conștientizare... Nu există limbă existentă... Nu există altă rezistență la analiză decât cea a analistului însuși... Nu există compromis posibil cu psihologia... Nu există mai multă istorie a religiilor decât istorie a artei... Nu există negație în inconștient... Nu există contradicție între pulsiuni... Nu există date brute... Nu există subiect al dorinței... Nu există subiect cunoscător... Nu există subiect al juisării sexuale... Nu există subiect presupus a ști, Altul știe dar nu e subiect... Nu există nici cea mai mică libertate de gândire... Nu există nici cea mai mică dorință de știință... Nu există nici cea mai mică realitate prediscursivă... Nu există nici cea mai mică sinteză... Nu există nici

cea mai mică cunoaștere... Nu există gândire dicibilă... Nu există toate elementele... Nu există doi... Nu există două mulțimi vide... Nu există negația funcției falice... Nu există conștiință colectivă... Nu există unitate în subiect... Nu există referință mai contrară inter-subiectivității decât transferul... Nu există subiect presupus de către un alt subiect... Nu există proprietate intelectuală... Nu există homosemie între singurul și singur... Nu există altă intrare pentru subiect în real decât fantasma... Nu există verbe tranzitive... Nu există cunoaștere care să nu fie iluzie sau mit... Nu există minciună fără a presupune dimensiunea adevărului... Nu există în disimulare nici o urmă de minciună... Nu există decât relații duale... Nu există în limbaj altă deschidere decât Falusul... Nu există Tată simbolic... Nu există semnificanță a cărei semnificație să fie asigurată... Nu există finalism... Nu există psihanaliza...
Singurul lucru pe care noi îl facem în discursul analitic este să vorbim despre iubire.
Bărbații și femeile, iată realul. Dar nu suntem capabili să articulăm nimic din ceea ce are legătură cu realul.
Nu există raport sexual.
A iubi înseamnă a oferi ceea ce n-ai, cuiva care nu-și dorește așa ceva.
A iubi este în esență a vrea să fii iubit.
Mă dăruiesc ție, dar darul acesta al persoanei mele, mister, se preschimbă inexplicabil în darul unui nimic.
Ca o oglindă reflectantă, iubirea este esențialmente înșelătoare.
Angoasa e ceea ce nu înșală.
Sunt un clovn, luați exemplu, dar nu imitați.
Tot ce știu e că dacă tu ești visul meu, eu sunt visul tău.
Eu... e un altul.
Dorința omului este dorința Altuia.
Subiectul s-a născut în câmpul Altuia.
Nu există Altul al lui Altul.
Este privirea Altuia cea care mă constituie.
Ceea ce caut în vorbire este răspunsul altuia.
În perspectiva freudiană, omul este subiectul prins și torturat de limbaj.
Să fi psihanalist e pur și simplu să deschizi ochii acestei evidențe: nu e nimic mai confuz decât realitatea umană.
Inconștientul e discursul altuia.
Descoperirea inconștientului e că portanța sensului debordează infinit semnele manipulate de individ.
Mă identific pe mine în limbaj, dar numai pierzându-mă în el ca și obiect.
Dorința, o funcție centrală oricărei experiențe umane, e dorință pentru nimic ce poate fi numit.
Ființa vine în existență ca o funcție exactă a acestei lipse.
Nu există dorință de a ști, ci chiar oroare de a ști.
Dacă e ceva despre care analiza a descoperit adevărul, e iubirea de știință.
Ce pot spera? Speranța e proprie fiecăruia, nu există o speranță comună, e complet inutil să speri o speranță comună.
Din punct de vedere analitic, singurul lucru pentru care cineva poate fi vinovat este a fi dat înapoi în fața propriei dorințe.

STADIUL OGLINZII ca formator al funcției eului, așa cum ea ni s-a revelat în experiența psihanalitică

Comunicare făcută la al XVI-lea Congres internațional de psihanaliză, Zurich, 17 iulie 1949

Concepția stadiului oglinzii pe care am introdus-o la ultimul nostru congres, acum treisprezece ani, pentru a fi intrat de atunci mai mult sau mai puțin în uzul grupului francez, nu mi-a părut nedemnă de a fi reamintită atenției voastre azi, în special datorită luminilor pe care le aduce funcției eului în experiența pe care ne-o dă psihanaliza. Experiență despre care trebuie să spunem că ne opune oricărei filosofii ieșite direct din Cogito.
Poate sunt printre voi unii care își amintesc de aspectul de comportament de la care plecăm, clarificat de un fapt de psihologie comparată: puiul de om la o vârsta unde e pentru un timp scurt, dar totuși pentru un timp, depășit în inteligență instrumentală de cimpanzeu, își recunoaște totuși imaginea sa în oglindă ca atare. Recunoaștere semnalată de mimica iluminativă a lui Aha-Erlebniss, unde, pentru Köhler, se exprimă apercepția situațională, timp esențial al actului de inteligență.
Acest act, efectiv, departe de a se epuiza ca și la maimuță în controlul odată dobândit al inutilității imaginii, duce la copil imediat într-o serie de gesturi unde el experimentează ludic relația mișcărilor asumate ale imaginii cu mediul său reflectat și a acelui complex virtual cu realitatea pe care o dublează, fie a corpului său și a persoanelor, fie a obiectelor, care se țin alături.
Acest eveniment se poate produce - o știm de la Baldwin - după vârsta de șase luni, iar repetarea lui a oprit deseori meditația noastră în fața spectacolului impresionant al unui sugar în fața oglinzii, sugar care nu are încă stăpânirea mersului, și nici a statului în picioare, dar care, așa ținut cum e de un suport uman sau artificial (ceea ce numim în Franţa port-bebe), surmontează într-o facere jubilatoare limitările acestui sprijin pentru a-și suspenda atitudinea într-o poziţie mai mult sau mai puţin aplecată și repera, pentru a-l fixa, un aspect particular al imaginii.
Această activitate conservă pentru noi până la vârsta de optsprezece luni sensul ce i-l dăm -și care nu e mai puțin revelator- al unui dinamism libidinal, rămas până atunci problematic, mai

degrabă decât al unei structuri ontologice a lumii umane care se inserează în reflecţiile noastre despre cunoaşterea paranoiacă.
E suficient să înţelegem stadiul oglinzii ca o identificare în sensul plin pe care analiza îl dă acelui termen: adică transformarea produsă la un subiect când el asumă o imagine - pentru care predestinarea acestui efect de fază este suficient indicată de uzul, în teorie, termenului antic de imago.
Asumarea jubilatoare a imaginii sale speculare de fiinţă cufundată încă în impotență motrice şi dependență de alăptare care este micul om la acest stadiu de sugar, ne va pare de atunci ca manifestând într-o situaţie exemplară matricea simbolică unde eul se precipită într-o formă primordială, înainte să se obiectiveze în dialectica identificării cu altul și ca limbajul să-i restituie în universal funcţia sa de subiect.
Această formă ar fi mai degrabă restului de desemnat ca eu-ideal, dacă am vrea s-o facem să intre într-un registru cunoscut, în acel sens recunoaştem sub acel termen funcţiile de normalizare cărora le va fi și sursa identificărilor secundare, dintre care cele libidinale. Dar punctul important e că această formă situează instanţa eului dinainte de determinarea sa socială, într-o linie de ficţiune, pentru totdeauna ireductibilă pentru individul singur, sau mai degrabă, care nu va reîntâlni decât asimptotic devenirea subiectului, oricare ar fi succesul sintezelor dialectice prin care el trebuie să rezolve ca eu discordanţa cu propria-i realitate.
Este că forma totală a corpului prin care subiectul devansează într-un miraj maturația puterii sale, nu-i este dată decât ca Gestalt, adică într-o exterioritate unde cu siguranță această formă este mai mult constituantă decât constituită, dar unde, mai ales, ea îi apare într-un relief de statură care o fixează şi sub o simetrie care o inversează, în opoziţie cu turbulenţa mişcărilor din care se simte animând-o. Astfel, acest Gestalt, a cărui pregnanţă trebuie considerată ca legată speciei, chiar dacă stilul ei motor îi este încă nerecunoscut -prin acele două aspecte ale apariţiei sale- simbolizează permanenţa mentală a eului, în acelaşi timp în care prefigurează şi destinaţia sa alienantă; ea e încă plină de corespondenţe ce unesc eul cu statuia unde omul se proiectează ca și fantomelor care îl domină, cu automatul, în sfârșit, unde, într-un raport ambiguu, tinde să se isprăvească lumea fabricaţiei sale.
Pentru imagos - din care, în fapt, e privilegiul nostru să vedem profilându-se, în experienţa cotidiană şi în penumbra eficacităţii simbolice, feţele voalate - imaginea speculară pare să fie pragul lumii vizibile, dacă ne încredem dispunerii în oglindă pe care o prezintă în halucinaţie şi în vis imago-ul corpului propriu, fie că e vorba de trăsăturile sale individuale, infirmităţile sau proiecţiile sale obiectale, fie dacă remarcăm rolul aparatului oglinzii în apariţiile dublului unde se manifestă realităţi psihice, dealtfel eterogene.
Că un Gestalt e capabil de efecte formative asupra organismului, e atestat de o experiență biologică, ea însăşi atât de străină ideii de cauzalitate psihică încât nu se poate rezuma la formularea ca atare. Nu recunoaşte mai puţin că maturația gonadei la porumbel are drept condiţie necesară vederea unui congener - puţin important sexul lui - și atât de suficientă, încât efectul e obţinut prin simpla punere la îndemână a individului din câmpul de reflexie al unei oglinzi. La fel, trecerea în descendenţă a greierului pelerin de la forma solitară la cea gregară, e obţinută expunând individul, la un anumit stadiu, acţiunii exclusiv vizuale a unei imagini similare, doar să fie animată de mişcări de un stil suficient de apropiat celor speciei sale. Fapte care se înscriu într-un ordin de identificare homeomorfică, ce ar acoperi chestiunea sensului frumuseţii ca formativă şi ca erogenă.
Dar cazurile de mimetism, concepute ca de identificare heteromorfică, nu ne interesează mai puţin aici, căci pun problema semnificaţiei spaţiului pentru organismul viu, conceptele

psihologice nepărând mai improprii să aducă ceva lumină decât eforturile ridicole încercate în vederea de a le reduce la legea pretins stăpânitoare a adaptării. Să reamintim doar clarificările pe care le-a făcut să strălucească gândirea (tânără atunci și în ruptură recentă de tagma sociologică în care s-a format) unui Roger Caillois, când sub termenul de psihastenie legendară, subsuma mimetismul morfologic unei obsesii a spaţiului în efectul său derealizant.
Am arătat noi înşine, în dialectica socială care structurează ca paranoiacă cunoaşterea umană, motivul care o face mai autonomă decât cea a animalului din câmpul de forţe al dorinţei, dar care o și determină în acel puțin de realitate pe care îl denunță insatisfacţia suprarealistă. Și acele reflecţii ne incită să recunoaştem în captura spaţială pe care o manifestă stadiul oglinzii, efectul la om, premanent însăşi acestei dialectici, efect al unei insuficienţe organice a realităţii sale naturale, dacă e să dăm un sens termenului de natură.
Funcţia stadiului oglinzii se vădeşte pentru noi, de aici, ca un caz particular al funcţiei imago-ului, care este de a stabili o relaţie de la organism la realitatea sa - sau, cum se spune, de la Innenwelt la Umwelt.
Dar această relație cu natura este alterată la om de o anumită dehiscență a organismului în sânul său, de o discordie primordială care trădează semnele de slăbiciune şi de necoordonare motrice proprii lunilor de viaţă neonatale. Noţiunea obiectivă de neîmplinire anatomică a sistemului piramidal, ca şi unele remanenţe umorale ale organismului matern, confirmă această viziune pe care o formulăm ca dat al unei veritabile prematurări specifice a naşterii la om.
Să remarcăm în trecere că acest dat este recunoscut ca atare de embriologi sub termenul de foetalizare, pentru a determina prevalenţa aparatelor așa-zis superioare ale nevraxei, şi, în special, a acelui cortex pe care intervenţiile psihochirurgicale ne vor conduce să-l concepem ca și oglinda intra-organică.
Acea dezvoltare este trăită ca o dialectică temporală care proiectează decisiv în istorie formarea individului. Stadiul oglinzii e o dramă a cărei pulsiune internă se precipită de la insuficienţă la anticipare - şi care, pentru subiect, prins în lipsa identificării spaţiale, maşinează fantasmele ce se succed de la o imagine fragmentată a corpului la o formă pe care o vom numi „ortopedică" a totalității sale - și la armura în sfârșit asumată a unei identităţi alienante, care va marca din structura sa rigidă întreaga lui dezvoltare mentală. Astfel, ruptura cercului de la Innerwelt la Umwelt generează cvadratura inepuizabilă a relipirilor eului.
Acel corp fragmentat - termen ce l-am făcut primit și în sistemul nostru de referinţe teoretice - se arată regulat în vise, când mișcarea analizei atinge un anume nivel de dezintegrare agresivă a individului. El apare atunci sub forma de membre disjuncte şi a acelor organe figurate în exoscopie care se avântă şi se înarmează pentru persecuţiile intestine pe care le-a fixat pentru totdeauna prin pictură vizionarul Hieronimus Bosch în urcarea lor în secolul cincisprezece la zenitul imaginar al omului modern. Dar, această formă se revelează tangibil pe planul organic însăși, în liniile de fragilizare ce definesc anatomia fantasmatică, manifestă în simptomele de schiză sau de spasmă ale isteriei.
Corelativ, formarea eului se simbolizează oniric printr-un câmp retranşat, chiar un stadion, distribuind de la arena interioară la circumferința sa, la împrejmuirea sa de zidărie şi de mlaştini, două câmpuri de luptă opuse unde subiectul se împietreşte în căutarea semeţului şi îndepărtatului castel interior, a cărui formă (adesea juxtapusă în acelaşi scenariu) simbolizează asta-ul în mod impresionant. Și, tot așa, aici, în planul mental, găsim realizate acele structuri fortificate a căror metaforă apare spontan și, ca ieșite din însăși simptomele subiectului, pentru a desemna mecanismele de inversiune, izolare, reduplicare, anulare, deplasare ale nevrozei

obsesionale. Dar, construind doar pe acele singure date subiective, şi oricât de puţin le-am emancipa noi de condiţia de experienţă care ne face să le ținem de o tehnică de limbaj, tentativele noastre teoretice ar rămâne expuse reproşului de a se proiecta în de negânditul unui subiect absolut: de aceea am căutat în ipoteza fondată aici pe un concurs de date obiective, grila directoare a unei metode de reducţie simbolică.
Ea instaurează în apărările eului o ordine genetică ce răspunde mărturiei formulate de Dra Anna Freud în prima parte a marii sale opere şi situează (în contra unei prejudecăţi deseori exprimate) refularea isterică şi retururile sale la un stadiu mai arhaic decât al inversiunii obsesionale şi al proceselor sale izolante, şi însăși acestea ca prealabile alienării paranoiace care datează din virajul eului specular în eu social.
Acel moment unde se sfârșește stadiul oglinzii inaugurează, prin identificarea cu imago-ul seamănului şi drama geloziei primordiale (atât de bine pusă în valoare de şcoala lui Charlotte Bühler în faptele de tranzitivism infantil), dialectica ce de atunci leagă eul cu situaţii elaborate social.
Acela e momentul decisiv care face să basculeze întreaga cunoaştere umană în mediatizarea prin dorinţa altuia, care își constituie obiectele într-o echivalenţă abstractă prin concursul altuia, și face din eu acest aparat pentru care orice pulsiune de instincte va fi un pericol, răspunzând la o maturație naturală – însăși normalizarea acestei maturări depinzâd, de atunci, la om de un trucaj cultural: cum se vede pentru obiectul sexual în complexul lui Oedip.
Termenul de narcisism primar prin care doctrina desemnează investirea libidinală proprie acelui moment, revelează la inventatorii săi, în momentul concepţiei noastre, cel mai profund sentiment de latenţe ale semanticii. Dar şi clarifică opoziţia dinamică pe care ei au încercat s-o definească - a acestui libido cu libido-ul sexual - atunci când au invocat instincte de distrugere, chiar de moarte, pentru a explica relaţia evidentă a libido-ului narcisic cu funcţiunea alienantă a eului, cu agresivitatea ce se degajă în orice relaţie cu altul, fie ea cea a ajutorului cel mai „samaritean". S-a atins această negativitate existenţială a cărei realitate este atât de viu promovată de filosofia contemporană a fiinţei şi neantului.
Dar, această filosofie n-o sesizează, din nefericire, decât în limitele unei auto-suficienţe a conştiinţei, care, pentru a putea fi înscrisă în premisele sale, înlănțuie nerecunoașterilor constitutive ale eului iluzia de autonomie unde ea se încrede. Joc al spiritului care, pentru a se hrăni singular din împrumuturile experienţei analitice, culminează în pretenţia de a asigura o psihanaliză existenţială.
La capătul întreprinderii istorice a unei societăţi pentru a nu-şi mai recunoaşte altă funcţie decât cea utilitară, și în angoasa individului în faţa formei concentraţionare a legăturii sociale a cărei survenire pare să recompenseze acest efort, existenţialismul se judecă justificărilor pe care le dă impasurilor subiective ce rezultă de acolo în fapt: o libertate care nu se afirmă niciodată atât de autentic ca între zidurile unei închisori, o exigenţă de angajament unde se exprimă impotenţa purei conştiinţe să surmonteze vreo situaţie, o idealizare voyeurist-sadică a raportului sexual, o personalitate care nu se realizează decât în suicid, o conştiinţă a altuia care nu se satisface decât prin omuciderea hegeliană.
À-propos de asta, întreaga noastră experienţă se opune într-atât cât ne deturnează să concepem eul ca fiind centrat pe sistemul percepţie-conştiinţă, ca fiind organizat de „principiul realităţii" unde se formulează prejudecata scientistă cea mai contrară dialecticii cunoaşterii - pentru a ne indica să pornim de la funcţia nerecunoaşterii ce îl caracterizează în toate structurile puternic articulate de Dra Anna Freud: „căci, dacă Verneinung (denegaţia – n.tr.) îi reprezintă forma

patentă, latente pentru cea mai mare parte îi vor rămâne efectele, atât cât nu vor fi clarificate prin vreo lumină reflectată pe planul fatalității unde se manifestă asta-ul”.

Astfel, se înțelege această inerţie proprie formaţiunilor eului unde putem vedea definiţia cea mai extensivă a nevrozei: cum capturarea subiectului de situație dă formula cea mai generală a nebuniei, a aceleia care acționează între zidurile azilurilor, ca și cea ce asurzeşte pământul cu zgomotul şi furoarea sa.

Suferinţele nevrozei şi psihozei sunt, pentru noi, şcoala pasiunilor sufletului, ca acul indicator al balanţei psihanalitice: când îi calculăm înclinația ameninţării sale asupra întregii comunități, ne dă indicele de amortisment al pasiunilor cetăţii.

În acel punct de joncţiune al naturii şi culturii, pe care antropologia zilelor noastre îl scrutează obstinat, psihanaliza singură recunoaşte acel nod al servituţii imaginare pe care iubirea trebuie întotdeauna să-l redesfacă, sau să-l taie.

Pentru o astfel de operă, sentimentul altruist e fără promisiune pentru noi, care percepem ca ziua agresivitatea ce subîntinde acţiunea filantropului, a idealistului, a pedagogului şi chiar a reformatorului.

În recursul ce-l prezervăm subiectului la subiect, psihanaliza poate acompania pacientul până la limita extatică a lui „Tu eşti aceea”, unde i se revelează cifrul destinației sale mortale, dar nu e doar în puterea noastră de practician să-l aducem la acel moment unde începe veritabila călătorie.

FUNCȚIE ȘI CÂMP AL VORBIRII ȘI AL LIMBAJULUI...

Raport la Congresul din Roma, ținut la Institutul de Psihologie al Universității din Roma, 26 și 27 septembrie 1953

PREFAȚĂ

În particular, nu va trebui să uităm că separarea în embriologie, anatomie, fiziologie, psihologie, sociologie, clinică nu există în natură și că nu există decât o disciplină: neurobiologia căreia observația ne obligă să-i adăugăm abuman în ceea ce ne privește.

Discursul pe care-l vom găsi aici merită să fie introdus prin circumstanțele sale. Căci îi poartă marca.

Tema i-a fost propusă autorului pentru a constitui raportul teoretic de uzaj, în reuniunea anuală pe care societatea care reprezenta atunci psihanaliza în Franța, o continua de optsprezece ani în tradiția devenită venerabilă sub titlul de Congres al Psihanaliștilor de limbă franceză, extins după doi ani psihanaliștilor de limbă romană (Olanda fiind inclusă printr-o toleranță de limbaj). Acel Congres trebuia să aibă loc la Roma în luna septembrie 1953.

În interval, disentimente grave au adus în grupul francez o secesiune. Ele s-au revelat cu ocazia fondării unui Institut de Psihanaliză. Am putut atunci auzi echipa care reușise să-și impună statuturile și programul său, proclamând că ea va împiedica să vorbească la Roma pe cel cu care alții încercaseră să introducă o concepție diferită, și ea a folosit în acest scop toate mijloacele în puterea sa.

Nu li s-a părut totuși celor care de atunci fondaseră noua Societate franceză de Psihanaliză că ei ar trebui să priveze de manifestarea anunțată majoritatea studenților care se raliaseră învățăturii lor, nici că trebui să se dezpună de locul eminent unde ea fusese prevăzută.

Simpatiile generoase care le-au venit în ajutor din grupul italian, nu îi puneau în postura de oaspeți inoportuni în Cetatea universală.

Pentru autorul acestui discurs, el gândea că va fi ajutat, oricât de inegal ar fi trebuit să se arate sarcinii de a vorbi despre vorbire, de vreo conivientă înscrisă în chiar acel loc.

El își amintea într-adevăr, că mult înainte de a i se fi revelat gloria celei mai înalte cărni a lumii, Aulu-Gelle, în ale sale Nopți Attice, dădea locului spus Mons Vaticanus etimologia vaginului, care desemnează primele bâlbâieli ale vorbirii.

Că dacă deci discursul său nu ar fi trebuit să fie nimic mai mult decât un vagisment, cel puțin ar fi prins acolo auspiciile re a reînnoi în disciplina sa fundamentele pe care ea le ia în limbaj.

La fel de bine această reînnoire lua din istorie prea mult sens, pentru ca el să nu fi rupt în ce-l privește cu stilul tradițional care situează raportul între compilație și sinteză, pentru a-i da stilul ironic al unei puneri în chestiune a fundamentelor acestei discipline.
Întru-cât auditorii săi erau acei studenți care așteaptă de la noi vorbirea, este înainte de toate la adresa lor că el a frământat discursul său, și pentru a renunța la locul lor la regulile care se observă între auguri de a mima rigoarea prin minuție și a confunda regula și certitudinea.
În conflictul în fapt care îi adusese la prezenta soluție, făcuseră proba în ce privește autonomia lor de subiecți, a unei necunoașteri atât de exorbitante, încât exigența primă reieșea dintr-o reacție contra tonului permanent care permisese acest exces.
Este pentru că dincolo de circumstanțele locale care motivaseră acel conflict, un viciu ieșise la iveală care le depășea cu mult. Că am fi putut doar să pretindem să reglăm în mod atât de autoritar formarea psihanalistului, punea chestiunea de a știi dacă mudurile stabilite ale acestei formări nu sfârșeau la un final paradoxal al unei minorizări perpetue.
Cu siguranță formele inițiatice și puternic organizate în care Freud a văzut garanția transmisiei doctrinei sale, se justifică în poziția unei discipline care nu poate să se supraviețuiască decât ținându-se la nivelul unei experiențe integrale.
Dar nu au dus ele la un formalism decepționant care descurajează inițiativa penalizând riscul, și care face din regatul opiniei docților principiul unei prudențe docile în care autenticitatea se înmoaie înainte de a tace?
Extrema complexitate a noțiunilor puse în joc în domeniul nostru face ca niciunde altundeva un spirit, expunându-și judecata, să nu riște mai total să-și descopere măsura.
Dar aceasta ar trebui să comporte consecința de a face scopul nostru prim, dacă nu unic, depășirea tezelor prin elucidarea principiilor.
Selecția severă care se impune, în fapt, nu ar știi să fie redusă punerilor la zi indefinite ale unei cooptări vetilleuse, ci unei fecundități a producției concrete și a probei dialectice a susținerilor contradictorii.
Aceasta nu implică din faptul nostru nici o valorizare a divergenței. Chiar din contră, nu este fără surpriză că am putut auzi la Congresul internațional din Londra, unde, pentru a fi greșit formularele, veniserăm în cereri, o personalitate bine intenționată în privința noastră deplorând că nu am putea justifica secesiunea noastră din vreun dezacord doctrinal. Este asta să spui că o asociație care se vrea internațională, ar avea un alt scop decât să mențină principiul comunității experienței noastre?

S.1 - SCRIERI TEHNICE ALE LUI FREUD – 1953-1954

L.1 - 18 noiembrie 1953

Sensul studiului textelor și învățăturii sale

Căutarea sensului a fost deja practicată, de exemplu de anumiți maeștrii budiști, cu tehnica zen.

Maestrul întrerupe tăcerea prin nu contează ce, un sarcasm, o lovitură de picior.

Aparține elevilor înșiși să caute răspunsul la propriile întrebări în studiul textelor, maestrul nu predă ex cathedra o știință gata făcută, dar aduce acest răspuns când elevii sunt pe punctul de a-l găsi.

Această învățătură e un refuz al oricărui sistem, ea descoperă o gândire în curs de mișcare, dar totuși apropriată sistemului căci e obligată să prezinte o anumită față dogmatică.

Gândirea lui Freud e cea mai perpetuu deschisă revizuirii. E o greșeală s-o reduci la cuvinte uzate, inconștient, supraeu...

Fiecare noțiune își are acolo viața sa proprie, ceea ce numim în mod precis dialectica: are un contrariu.

Ori, unele dintre acele noțiuni erau, pentru Freud, la un moment dat, necesare: ele aduceau un răspuns la o întrebare formulată în termeni anteriori.

Nu ajunge să faci istorie în sensul istoriei gândirii și să spui că Freud a apărut într-un secol scientist.

Cu Știința viselor, ceva de o esență diferită, de o densitate psihologică concretă, e reintrodus, adică sensul. Din punct de vedere scientist, Freud a părut să realipească gândirea cea mai arhaică: a citi ceva în vise.

Apoi, Freud revine la explicația cauzală. Dar când interpretezi un vis, ești din plin în sens, în ceva fundamental al subiectului, în subiectivitatea lui, dorințele lui, raportul lui la mediul lui, la alții, la viața însăși.

Sarcina noastră e reintroducerea în registrul sensului, registru care trebuie reintegrat el însuși la nivelul său propriu la propriul său nivel.

Brücke, Ludwig, Helmholtz, Du Bois-Reymond constituiseră un fel de credință jurată: totul se reduce la forțe psihice, cele de atracție și cele de repulsie.

Când îți dai acele premise, nu mai există nici o rațiune să ieși de acolo.

Dacă Freud a ieșit e pentru că și-a dat altele: a îndrăznit să dea importanță la ceea ce i se întâmpla, de exemplu la antinomiile din copilăria lui, la tulburările lui nevrotice, la propriile vise.

Acolo e locul unde Freud este, și este pentru noi toți. un om în mijlocul tuturor contingențelor cele mai umane, moartea, femeia, tatăl.

Aceasta constituie o reîntoarcere la surse și merită cel puțin titlul de știință.

Merge acolo precum bunul bucătar, care știe să decupeze animalul, să detașeze articulația cu cea mai mică rezistență.
Pentru fiecare structură admitem un mod de conceptualizare care îi este propriu.
Intrăm totodată pe acolo în calea unor complicații și preferăm să revenim la noțiunea monistă mai simplă de deducție a lumii.
Totuși, trebuie să ne dăm bine seama că nu disecăm cu cuțitul, ci cu concepte: conceptul are ordinul său de realitate originară.
Conceptele nu apar din experiența umană, altfel ar fi gata făcute.
Primele denominații sunt făcute plecând de la cuvinte, acelea sunt instrumente pentru a delinia lucrurile. Astfel, orice știință rămâne mult timp în noapte, împietrită în limbaj.
Lavoisier, de exemplu, în același timp cu phlogisticul său, aduce bunul concept, oxigenul.
Există mai întâi un limbaj uman în totalitate format pentru noi, de care ne servim ca de un foarte prost instrument.
Din timp în timp se efectuează reversii: de la phlogistic la oxigen.
Trebuie mereu să introduci simbolurile... matematice sau altele... cu limbajul comun, trebuie să explici ce vei face.
Suntem atunci la nivelul unui anumit schimb uman, cel al terapeutului, unde Freud se află în ciuda denegării sale.
Așa cum Jones a arătat-o, Freud și-a impus la început asceza de a nu se împiedica în domeniul speculativ în care natura sa îl purta cu forță, el s-a supus disciplinei faptelor, laboratorului: el s-a îndepărtat de răul limbaj.
Dar să considerăm noțiunea subiectului: când o introduci, te introduci pe tine însuți, omul care vă vorbește e un om ca și ceilalți, se servește de răul limbaj.
De la origine, Freud știe că nu va face progres în analiza nevrozelor decât dacă se analizează el însuși.
Importanța crescândă atribuită contra-transferului semnifică recunoașterea faptului că suntem doi în analiză, nu mai mult decât doi, fenomenologic, e o structură: prin ea doar anumite fenomene sunt izolabile, separabile.
Este structura subiectivității cea care dă oamenilor această idee că ei sunt lor înșile comprehensibili.
Să fi nevrozat poate servi să devii bun psihanalist: la început aceea i-a servit lui Freud.
Precum Monsieur Jourdain cu proza sa, noi facem sens, contra-sens, non-sens. Încă mai trebuia să găsească acolo linii de structură.
Și Jung redescoperă minunându-se, în simbolurile viselor și simbolurile religioase, anumite arhetipuri proprii speciei umane: și aceea e o structură.
Freud a introdus altceva, determinismul propriu la acel nivel de structură. De acolo ambiguitatea pe care o regăsim peste tot în opera lui, de exemplu: visul este el dorință sau recunoașterea dorinței?
Sau încă: egoul e în același timp ca un ou gol diferențiat la suprafața sa la contactul lumii percepției și de asemenea, de fiecare dată când îl întâlnim, cel ce spune „nu”, sau „mine, eu”, este același care spune „noi”, care vorbește despre alții, care se exprimă sub acele diferite registre.
Vom urma tehnicile unei arte a dialogului: precum bunul bucătar, știm ce încheieturi, ce rezistențe întâlnim.
Supraeul e și o lege lipsită de sens, dar în raport cu probleme ale limbajului. Dacă vorbesc, spun: „o vei lua la dreapta” pentru a-i permite să-și acorde limbajul la al meu, mă gândesc la

ce se întâmplă în capul lui în momentul în care îi vorbesc: acest efort de acord e comunicarea proprie limbajului.
Acel „tu” e atât de fundamental încât intervine înaintea conştiinţei. Cenzura, de exemplu, e intenţională, ea joacă înaintea conştiinţei, ea funcţionează cu vigilenţă.
„Tu” nu e un semnal, ci o referinţă la altul, este ordin şi iubire.
La fel, idealul eului e un organism de apărare perpetuat de eu pentru a prelungi satisfacţia subiectului. El e şi funcţia cea mai deprimantă, în sensul psihiatric al termenului.
Id-ul nu e reductibil la un pur dat obiectiv, la pulsiunile subiectului: niciodată o analiză nu sfârşeşte la o astfel de grămadă de agresivitate sau erotism. E un anumit punct în dialectica progresului analizei, punctul extrem al recunoaşterii existenţiale: „tu eşti aceasta”, ideal niciodată atins al sfârşitului analizei.
Nici stăpânirea de sine nu e completă, absenţa pasiunii: idealul e de face subiectul capabil să susţină dialogul analitic, să vorbească nici prea devreme, nici prea târziu, aceasta e ceea ce vizează o analiză didactică.
Introducerea unei ordini de determinaţii în existenţa umană, în domeniul sensului, se numeşte raţiune.
Descoperirea lui Freud, este redescoperirea – pe un teren defrişat - a raţiunii.

L.2 - 13 ianuarie 1954

Pentru a începe anul nou... pentru care vă prezint bunele mele urări... îl voi introduce cu plăcere printr-o temă pe care o voi exprima cam aşa: „termină de râs!”.
În timpul ultimul trimestru, nu aţi avut nimic altceva de făcut aici decât să mă ascultaţi. Vă anunţ solemn că în acest trimestru care începe, contez, sper, îndrăznesc să sper, că şi eu vă voi auzi puţin.
Aceasta mi s-a părut absolut indispensabil. Mai întâi, pentru că este legea însăşi şi tradiţia seminarului ca cei ce participă acolo să aducă mai mult decât un efort personal. Să aducă o colaborare prin comunicaţii efective.
Şi aceasta, bineînţeles nu poate veni decât din partea celor ce sunt interesaţi în modul cel mai direct de acele seminare, cei pentru care acele seminare de texte au deplinul lor sens, adică sunt angajaţi, în diferite grade, sub diverse titluri, în practica noastră.
Aceasta nu va exclude, bineînţeles, că voi nu veţi obţine de la mine răspunsurile pe care voi fi în măsură să vi le dau, şi îmi va fi în mod special sensibil ca, în acest trimestru, toţi şi toate, după măsura mijloacelor voastre, să daţi... stabilirii a ceea ce aş putea numi nouă etapă, nou stadiu de funcţionare a acestui seminar... ceea ce aş numi maximul vostru.
Maximul vostru, asta constă în faptul că, atunci când voi interpela cutare sau cutare pentru a-l însărcina cu o secţiune precisă a sarcinii noastre comune, să nu răspundă, cu un aer plictisit, că tocmai această săptămână are sarcini deosebit de grele, cutare sau cutare din acele răspunsuri pe care voi le cunoaşteţi bine.
Vorbesc cel puţin pentru cei care fac parte din grupul pe care îl reprezentăm aici, şi despre care aş vrea să vă daţi bine seama că este constituit ca atare, în starea de grup autonom, fiind izolat ca atare, în mod precis pentru o sarcină care ne interesează pe toţi... cei ce fac parte din acel grup... şi care comportă nimic mai puţin pentru fiecare dintre noi, decât viitorul, sensul a tot ceea ce facem şi vom avea de făcut în continuarea existenţei noastre.
Dacă nu veniţi la acel grup în acel deplin sens, în sensul de a pune cu adevărat în cauză toată activitatea voastră, nu văd de ce ne-am fi constituit sub această formă. Pentru a spune tot, cei

care nu vor fi simțit în ei înșiși sensul acestei sarcini, nu văd de ce ar rămâne atașați grupului nostru, de ce nu ar merge să se alăture la tot felul de alte forme de birocrație.
Aceste reflecții sunt deosebit de pertinente, în sensul meu, în momentul în care vom aborda ceea se numim în mod obișnuit Scrierile tehnice ale lui Freud. E un termen care e deja fixat de o anumită tradiție.
Din timpul vieții lui Freud, sub modul în care lucrurile sunt prezentate, sub formă de ediție, am văzut apărând... sub forma Sammlung kleiner neurosen schriften… colecția micilor scrieri despre nevroze… sau neuroze… nu-mi mai amintesc exact… un mic volum in octavo, care izola un anumit număr de scrieri ale lui Freud care merg de la 1904 la 1919 și care sunt scrieri al căror titlu, prezentare, conținut, îndică în ansamblu ceea ce e metoda psihanalitică.
Iar ceea ce motivează și justifică această formă, ceea ce face să fie loc pentru a pune în gardă cutare sau cutare practician nexperimentat care ar vrea să se lanseze acolo, este că trebuie să considerăm ca indispensabil să evităm un anumit număr de confuzii în ce prive;te practica ;i de asemenea esența metodei. Și o vedem de asemenea apărând sub o formă gradual elaborată:
-un anumit număr de noțiuni fundamentale pentru a înțelege modul de acțiune al terapeuticii analitice,
-și în particular în acele scrieri, un anumit număr de pasaje extrem de importante pentru înțelegerea progresului care a făcut de-a lungul acelor ani 1904-1919, elaborarea pe care a suferit-o ... în practica dar și în teoria lui Freud... noțiunea de rezistență, funcția transferului, modul de acțiune și de intervenție a transferului,
-iar la sfârșit însăși, la un anumit punct, noțiunea funcției esențială a nevrozei de transfer.
Inutil să vă spun că acel mic grup de scrieri are o importanță cu totul particulară.
Acea grupare totuși nu e complet și în întregime satisfăcătoare, la prima baordare cel puțin.
Poate termenul de Scrieri tehnice nu e ceea ce îi dă efectiv unitatea sa.
Căci el reprezintă într-adevăr o unitate... în opera lui Freud și gândirea lui Freud... o unitate printr-un fel de etapă în gândirea sa, dacă putem spune.
Sub acest unghi îl vom studia.
Etapă efectiv intermediară între ceea ce am putea numi prima dezvoltare a ceea ce cineva... un analist a cărui pană nu e totdeauna din cea mai bună venă, dar care a avut în această ocazie o găsire destul de fericită, și chiar frumoasă... a numit „experiența germinală" în Freud.
Într-adevăr, putem distinge până spre, să punem 1904, sau chiar 1908... 1904 reprezentând apariția articolului despre metoda psihanalitică, despre care unii spun că este pentru prima dată că am văzut apărând cuvântul psihanaliză – ceea ce e complet fals, pentru că cuvântul psihanaliză a fost folosit mult înainte de Freud – dar în sfârșit acolo cuvântul psihanaliză e folosit într-un mod formal, și chiar în titlul articolului... așadar să punem 1904 sau 1908.
1909: sunt conferințele la Clark University, călătorie a lui Freud în America însoțit de „fiul" său.

Și pe acela, sau punctul de reper între 1904 și 1908, putem să-l alegem ca reprezentant al primei dezvoltări a acestei experiențe germinale. Dacă reluăm lucrurile de la celălalt capăt, în anul 1920, vedem elaborarea teoriei instanțelor, a teoriei structurale, sau încă metapsihologică, așa cum Freud a numit-o, a experienței freudiene. Este celălalt capăt: e o altă dezvoltare pe care ne-a lăsat-o din experiența sa și din descoperirea sa.
Le vedeți, Scrierile tehnice se eșalonează și se situează exact între cele două. E ceea ce le dă sensul lor, pentru că altfel, dacă noi am vrea să spunem că scrierile tehnice sunt o unitate în cazul în care Freud vorbește despre tehnică, aceea ar fi o concepție complet eronată.

Putem spune că într-un anumit sens Freud n-a încetat niciodată să vorbească despre tehnică. Nu am nevoie să evoc în fața voastră Studien über Hysterie care nu sunt absolut deloc decât un lung expozeu despre descoperirea tehnicii analitice.
Îl vedem acolo în formare, și e ceea ce face prețul acelor studii, iar eu aș spune că dacă am vrea să facem într-adevăr un expozeu complet, sistematic al modului în care tehnica s-s dezvoltat la Freud, așa ar trebui să începem: nu am putea să nu ne referim acolo și să-l evocăm fără încetare.
Rațiunea pentru care bu am luat Studien über Hysterie, e pur și simplu că ele nu sunt ușor accesibile: nu citiți toți în germană, nci chiar engelză. Există o ediție în Nervous and Mental Disease Monograph series, pe care ne-o putem procura. Nu e extrem de ușor să vă cer tuturor să faceți acest efort. Pe de altă parte, există alte rațiuni decât acele rațiuni de oportunitate, pentru care am ales acele Scrieri tehnice.
Dar, pentru a continua, vom spune că, chiar în Știința viselor, e vorba tot timpul și perpetu despre tehnică.
Putem spune că nu există... fie c-a vorbit, scris, deapre teme să zicem de elaborare mitologică, etnografică, temele propriu culturale... nu există nici o operă a lui Freud care să nu ne aducă ceva despre tehnică.
Dar, pentru a aceentua încă ceea ce vreau să spun, e inutil să să subiniez că un articol precum Analiză terminabilă și interminabilă, apărut în volumul V al Operelor Complete, spre anii 1934, este unul dintre articolele cele mai importante în ce privește tehnica.
Totul la Freud este despre tehnica psihanalizei... Simplitate și sinceritate... Suferință și neîncredere profundă în materialul uman oferit de lumea contemporană...
Ce facem cand facem analiză? Ce vizăm, ce obţinem, despre ce este vorba?
Raport inter-uman... Psihologia a două corpuri după Balint... Elucubrații riguroase, contradictorii, paradoxale... Confuzie radicală...
Despre relația obiectului, contra-transfer, fantasmă...
Diferenţă radicală faţă de psihologia unui corp, dar nu suficientă, există un al treilea, vocea, punctul central al perspectivei, aşadar un raport în trei...
Reconstituirea completă a istoriei subiectului... Elementul esenţial, constitutiv, structural al progresului analitic... Aşadar funcţiile timpului în realizarea subiectului uman... Punctul sursă, restituirea trecutului, reconstruirea istoriei subiectului..
Subiectul retrăieşte, rememorează intuitiv evenimentele formatoare ale existenţei sale... Ce contează însă e ce reconstruieşte... Visele sunt un fel de a-și aduce aminte... Amintirile-ecran sunt o reprezentare satisfăcătoare a ceeea despre ce e vorba...
Traducerea criptogramei pe care subiectul o posedă în conştiinţa sa, despre el si despre tot, ansamblul sistemului său...
Restituirea integralității subiectului... Esențialul e reconstrucția şi nu retrăirea...
Rescrierea istoriei şi nu amintirea ei...
Unii pun accentul pe transformarea raportului fantasmatic într-unul real...
Calea deschisă de Freud, urmată întreaga sa viață, avansând solitar, drama căutării sale, spre a atinge acel pământ promis, până la eșec... căci totuși nu putem spune că a intrat, ceea ce era sigur conștient în ultima sa publicație, testamentul său, analiza terminabilă sau interminabilă...
Tehnica valorează în măsura în care înțelegem chestiunea fundamentală pentru analist, pentru Freud egoul, aliatul analistului, singura sursă de cunoaștere, singurul pe care îl cunoaștem, la care ne adresăm, cu care comunicăm, prin care totul trebuie să treacă...
Eul e structurat ca un simptom, un simptom privilegiat în interiorul subiectului, simptomul

uman prin excelență, boala mentală a omului...
Fenichel spune că Eul e funcția unde subiectul înțelege sensul cuvintelor, problema e dacă sensul egoului depășește eul...
Ce este eul, în ce e prins subiectul? În cu totul altceva, limbajul...
Absurditatea comportamentului uman poate fi înțeleasă doar în funcție de acest sistem numit eu, serii de apărări, negaţii, baraje, inhibiţii, fantasme fundamentale, care îl orientează și dirijează subiectul...
Problema e dacă în eul analistului e ceva ce trebuie să servească efectiv în analiză sau nu...
Este eul analistului cel care dă măsura realului la care trebuie readaptat pacientul?
Căutarea adevărului subiectului... Ireductibilă la o căutare obiectivă si obiectivantă... Freud era angajat in căutarea unui adevăr care îl interesa total, nu aplica o metodă...
Iată marea eroare dintotdeauna... Să-ți imaginezi ca ființele gândesc ceea ce spun....
E ceva ce rămâne foarte enigmatic... Mult dincolo de conflicte între școli... Stabilirea unei complicități concrete, eficace, între analiză, eliberând, demistificând relația umană și iluzia fundamentală a trăirii omului, cel puțin a omului modern...
Omul contemporan întreține despre el o anumită idee la un nivel semi-naiv, semi-elaborat...
Credința că el are ființă constituită ca atare și că așa participă la un anumit mediu de noțiuni difuze, cultural admise. El își poate imagina că ea a ieșit dintr-o înclinație naturală, când de fapt i-a fost învățată din toate părțile în starea actuală de civilizație.... Tehnica lui Freud, în originea ei, transcende această iluzie care, concret, are priză asupra subiectivității indiviziilor...
PROBLEMA e dacă psihanaliza va lăsa să cadă ceea ce a fost într-o clipă îngăsit sau dacă, din contră, îl va manifesta din nou, reînnoindu-i relieful...
Cunoașterea arată o înclinație evidentă spre a nu-și cunoaște propriul sens...
Această ambiguitate singulară dintre cunoaștere și adevăr o vedem încă de la origini... Stilul lui Socrate de unde a ieșit noțiunea unei științe legate la anumite exigențe de coerență, știință prealabilă oricărui progres ulterior al știintei ca experimentală... Dar a perceput și ce e cel mai prețios, OPRIREA.... excelența ființei umane... Dar nu există o știință pentru a transmite căile de a ajunge la ea...
După Socrate a apărut eul... El și-a creat propria perspectivă în trecut spunând... Asta n-a putut niciodată să nu fie acolo, asta exista dintotdeauna...
De exemplu, acceptăm că a fost un moment în care am început să vorbim pe pământ, dar ne e imposibil să speculăm ce l-a precedat altfel decât prin simboluri... Ceea ce apare nou tinde astfel să se întindă în perpetuitate, indefinit, dincolo de sine, nu poți aboli prin gândire o ordine nouă...

L.3 - 20 ianuarie 1954

Lacan
Persoanele care s-au interesat de noțiunea rezistenței, în măsura în care ea este implicată în grupul Scrierilor tehnice ale lui Freud și scrierile ulterioare: cine va lua cuvântul?
Octave Manoni
Cred că sunt eu...
Am putut colabora cu Anzieu doar prin telefon. Chestiune s-a pus dacă el ar vorbi primul, căci el ar începe cu începutul: Studii despre isterie, sau dacă nu era mai bine să încep eu, căci eu fac mai degrabă geografia.
Am prezentat lucrul ca și studiu al țărilor rezistenței. În consecință, astfel, vom avea mai ântâi un aspect geografic și apoi o dezvoltare istorică. Am studiat mai ales textele care se întind din

1904 până în 1918, şi cuprind articolele reunite în Tehnica psihanalitică şi de asemenea capitolul XIX al Introducerii în psihanaliză. Acela este explicit consacrat rezistenţei. Articolele nu-i sunt consacrate specific, dar e vorba tot timpul, există vreo şaizeci de citate semnificative. Freud a întâlnit rezistenţa ca pe un obstacol tratării aşa cum o concepea înainte ca fondată pe regula fundamentală. Acest aspect al rezistenţei se prezintă ca un fenomen interpersonal în relaţia analitică, şi acest punct de vedere nu v-a fi niciodată abandonat.
Lacan
Haideţi... Granoff: veniţi acolo, luaţi notiţe, şi dacă sunt lucruri unde nu sunteţi de acord, veţi vorbi după.
Intervenţia lui Octave Mannoni
Primul aspect pe care Freud l-a menţionat este aspectul interpersonal: rezistenţa apare între două persoane, ca obstacol comunicării.
Din !904 până în 1918, analiza rezistenţelor va constitui centrul preocupărilor tehnice. Putem spune că se amorsează acolo o dezvoltare de un foarte mare interes căci această analiză a rezistenţelor va deveni 20 de ani mai târziu „analiza eului".
Mă opresc în 1910, dar voi nota că există un aport important în 1920 din cauza aportului lui Karl Abraham, şi al aportului, la finalul scrierilor lui Freud în 1935: Analiză terminabilă şi interminabilă, şi al penultimuluia dintre Collected Papers despre Clivajul eului, neterminat.
În acel moment, freud n-a spus concluziile decisive, dar este pe punctul de a le trage.
Numesc asta o dezvoltare, pentru că tot ce se va găsi în 1938, şi chiar în moştenirea pe care Freud o va lăsa după 1938, toate acelea sunt perfect indicate, în germen, prezentate din 1904 şi poate chiar de dinainte.
„Este fenomenul rezistenţei care singur permite să înţelegi comportamentul subiectului"… Rezistenţa este Eul… Freud a spus: „rezistenţa este transferul"… Mi se pare că metapsihologia, marea descoperire care comandă dezvoltările ce vor veni, e că transferul e rezistenţa: nu transferul negativ, e descoperirea capitală… „rezistenţa…, dar e tatăl!"
....
LACAN
Da, dar Mannoni a luat alte texte. Şi în particular există un text despre rezistenţă care este în analiza viselor extrem de important, la care nu v-aţi referit nici unul, nici altul. Cel care dă aumpţia anumitor probleme pe care vi le-aţi pus şi unul şi altul. Este vorba tocmai despre a ştii dacă caracterul de inaccesibilitate al inconştientului este ceva care, într-o perspectivă care, o vedeţi, nu e în mod simplu perspectiva actuală a analizei, perspectiva metapsihologică, am văzut-o azi cu expozeul lui Mannoni şi Anzieu...
Gândesc că nu e poate o descoperire, ci ceva ce fixează ideile, să vă daţi seama că noţiunile de rezistenţă sunt extrem de vechi, de la origine chiar, de la naştere, primele cercetări ale lui Freud, această noţiune a rezistenţei este legată de asemenea foarte precoce de noţiunea de ego.
Dar când citim în textul din Studien, anumite fraze foarte sugestive, când el vorbeşte nu doar de ego aşa cum aţi făcut-o remarcat, egoul vine acolo ca atare în text, dar el vorbeşte despre ego ca reprezentând o anumită masă ideaţională, masa ideaţională, conţinutul, masa, nu îmi mai vine în spirit ceea ce este acolo în textul german...
Egoul este deci deja ceva care la acel moment este prezent ca ceva care se apropie, care lasă presimţite toate problemele pe care ni le pune acum noţiunea de ego.
Aş spune aproape că acestea sunt noţiuni cu caracter retroactiv. Să citeşti aceste lucruri prime la lumina a tot ceea ce este pentru noi dezvoltat în problema din jurul egoului, poate chiar formulările cele mai recente maschează mai degrabă decţt să le pună în evidenţă.

Nu puteți să nu vedeți acolo de exemplu, în această formulă, masă ideațională, ceva care se apropie, vecină în mod singular cu o anumită formulă pe care am putut să v-o dau a unuia dintre elementele contra transferului care nu e în mod precis altul decât funcția funcțiilor egoului analistului, ceea ce am numit suma prejudecăților analistului.

L.4 - 27 ianuarie 1954

Lacan
Vom da din nou cuvântul lui Anzieu, pe care am puțin avut aerul de a-l minimiza ultima dată...
Intervenția lui Didier Anzieu
Voi aborda ultimul paragraf care, în Studiile despre isterie, tratează despre rezistență... efort explicativ teoretic al rezistenței... descrisă și descoperită în paginile precedente.
Voi începe să explic... și doctorul Lacan a continuat în acel sens... tripla stratificație a materialului psihic pe care-o descrie Freud în jurul unui nucleu central de amintiri, nucleu patogen la care trebuie să accezi.
Există o arnjare liniară, cronologică.
Pe de altă parte, specii de stratificare a amintirilor aemănătoare care sunt legate împreună.
Și pe de altă parte o specie de demers dinamic, în zig-zag, care urmează conținutul gândirii, și prin care ajungem la suprafață, la centru.
Este descrierea stratificării amintirilor asemănătoare cea care este interesantă aici, din punctul de vedere al rezistenței.
El și le reprezintă ca și concentric stratificate în jurul nucleului patogen. Și ce determină aceste straturi concentrice? Este gradul lor de depărtare de nucleu.Este faptul că sunt, spune el, straturi de egală rezistență.
Voi fi destul de tentat... asta mi-e o idee cât se poate de personală... să văd în această formulare a lui Freud influența unui mod de gândire care în epocă începe să fie important, cel care este să gândești în termeni de câmp: câmpul electric, magnetic, un anumit câmp dinamic.
Și la fel atunci când te apropii de centrul câmpului, de focarul unui câmp, liniile de forță devin din ce în ce mai puternice, într-adevăr pe același model Freud concepe suprapoziția amintirilor.
Și în consecință cred că nu este prin hazard... cum a remarcat Manonni... faptul că vorbim bunul om al lui Ampere.
Freud vorbește de bunul om al lui Ampere ca fiind acel mic bun om care barează drumul între inconștient și conștient.
Nu e prin hazard faptul că avem de-a face cu o metaforă de ordin electric.
Este pentru că relațiile de ordin electric și magnetic intervin aici în teoretizarea noțiunii de rezistență.
Octave Manonni
Ar fi trebuit să ia demonul lui Maxwell, pentru că bunul om al lui Ampere, nu face absolut niumic.
Lacan
Da, nu vroiam să intrăm în teoria electricității, dar bunul om al lui Ampere nu are puterea de a face să se deschidă sau închidă...
Octave Manonni
Acel rol, este demonul lui Maxwell.
Jean Hyppolite

Dar demonul lui Maxwell nu poate fi avertizat de trecerea unei molecule. Posibilitatea unei semnalări este imposibilă. Demonul lui Maxwell nu poate fi informar atunci cţnd o moleculă trece.
Lacan
Intrăm într-o ambiguitate cât se poate de scabroasă, căci rezistența este tocmai formula... Toate acele întrebări sunt cu atât mai oprotun de pus cu cât textele psihanalitice evident furnică de aceste improprietăți metodice.
Este adevărat că sunt subiecte dificil de tratat, de verbalizat, fără să dai vorbirii un subiect.
Evident, tot timpul auzim că egoul împinge semnalul angoasei, mânuiește instinctul vieții, instinctul morții.
Nici nu mai știm unde e centralul, unde e găuritorul, gaura acului.
Cum toate acestea sunt dificil de realizat într-un mod prudent și riguros, până la urmă vedem tot timpul mici demoni ai lui Maxwell apărând în textul analitic, care sunt de o prevedere, de o inteligență!
Deranjant, este că nu avem nici o idee precisă a naturii demonilor în analiză.
Didier Anzieu
Cred de altfel că asupra acestui punct ar trebui evident să revenim la istoria electricității, a magnetismului. Nu știu prea mult dacă noțiunea de influx nervos, natura sa electrică fusese deja descoperită.
Într-una dintre primele lucrări de tinerețe ale lui Freud unde, aplicând tocmai metoda psihologică a... adăugând acolo un anumit număr de perfecționări, Freud reușise să descopere o anumită continuitate a celulelor care constituiau un nerv. Se discuta: ce este asta, nervul?
Lacan
Lucrările lui Freud în neurologie sunt la originea teoriei neuronului.
Didier Anzieu
Există întocmai... Concluzia uneia dintre lucrările sale este la marginea însăși a descoperii acestei teorii. Este destul de curios de altfel faptul ca Freud să fi rămas la marginea descoperiri de teorii, și să fi fost psihanalizei, celei căreia i le-a îndreptat.
Jean Hippolyt

L.5 - 3 februarie 1954

Am ajuns ultima dată la un punct unde, în sumă, ne întrebam: care este natura rezistenței?
Aș vrea azi să fac câteva remarci, să vă induc într-un anumit mod de aprehensiune a unui fenomen luat la nivelul experienței, în momentul în care ceva, așa cum veți vedea, prin raport cu o anumită modalitatea de a trata vocabularul nostru, care este cu mai multe fețe... ceea ce nu vrea să spună că ar exista acolo ambiguitate... aș vrea să vă fac să vedeți într-un anumit fel unde putem noi recunoaște la sursă ceea ce apare, în experiența orientată spre analiză, a fi rezistența.
Ați simțit bine ambiguitatea... și nu doar complexitatea... apropierii noastre prin raport la acel fenomen pe care-l putem numi rezistență.
Ni se pare prin mai multe mărturii, prin mai multe formulări ale lui Freud că rezistența emană din ceea ce e de revelat, dein ceea ce numim în alți termeni refulatul, le verdrangt, sau încă l’unterdruckt.
Primii traducători au tradus unterdruckt prin încurcat, e chiar moale. Este același lucru unul și altul, verdrangt sau unterdruckt?

Nu vom intra în acele detalii. Nu vom vedea ceea decât atunci când vom fi început să sesizăm, să vedem stbilindu-se perspectivele, distincțiile între acele fenomene.

L.6 - 10 februarie 1954

Lacan
Cei ce reau acolo ultima dată au putut auzi continuându-se o dezvoltare despre pasajul central al scrierii lui Freud asupra Dinamicii transferului.
Reamintesc... pentru cei care poate nu erau acolo această ultimă dată... că întreaga mea dezvoltare a constat să vă arăt ca fiind fenomenul major al transferului acel ceva care pleacă din ceea ce aș putea numi fondul mișcării rezistenței.
Adică acel moment unde acel ceva... care rămâne mascat în teoria analitică prin toate acele forme și acele căi... adică rezistența în fondul său cel mai esențial, se manifestă prin acest fel de mișcare pe care am numit-o „basculă a vorbirii spre prezența" auditorului și a martorului care este analistul.
Și cum noi o sesizăm în vreun fel în starea pură în acel moment unde subiectul se întrerupe... și noi o știm: într-un moment care cel mai adesea este cel mai semnificativ al apropierii sale spre adevăr... într-un fel de sentiment frecvent tentat de angoasa prezenței analistului.

L.7 - 17 februarie 1954

Lacan
Există cineva care are întrebări de pus despre conferința pe care am dat-o la Colegiul filosofic?
Pentru a relua lucrurile de unde le-am lăsat, vă voi spune că azi am intenția să încep să vă aduc în această regiune care poate fi spusă a fi fost delimitată de scopurile noastre ultima dată, dar care este foarte exact cea unde noi avansăm de la început în acel comentariu al Scrierilor tehnice, regiunea mai exact cuprinsă între formarea simbolului și discursul eului.
Am dat azi, seminarului pe care îl vom continua împreună, titlul: Analiza discursului și analiza eului.
Nu pot spune că voi umple un titlu atât de ambițios într-o singură ședință, e mai degrabă o manieră de a deschide pentru voi un anumit număr de probleme și de puncte de vedere.
Aș spune că opunând acei doi termeni fac ceva care se substituie clasicei opoziții a analizei materialului, cum se spune, cu analiza rezistențelor.

L.23 - 7 iulie 1954

Lacan
Cine are întrebări de pus?
M-me Aubry
Înțeleg că la conjuncția imaginarului și a realului găsim ura, cu condiția de a lua conjuncția în sensul de ruptură. Ceea ce înțeleg mai puțin, este faptul că la conjuncția simbolicului și imaginarului găsim iubirea?
Lacan
Sunt încântat că îmi puneți o întrebare așa! Aceea poate îmi va permite să dau acestei ultime întâlniri din acest an atmosfera pe care o prefer familiară mai degrabă decât magistrală. Iată o excelentă întrebare!

(lui Leclaire) Și dumneavoastră, aveți cu siguranță lucruri de întrebat. Ultima dată mi-ați spus, după ședință, ceva care semăna mult acestei întrebări: „Mi-ar fi plăcut mult să-mi vorbiți despre transfer, totuși!”
Sunt duri totuși!
Nu le vorbesc decât despre asta!
Și nu sunt încă satisfăcuți!
Există motive profunde pentru care veți rămâne mereu asupra foamei voastre cu privire la subiectul transferului. Dar e totuși ceea ce vom încerca să facem azi.
Doar mi-ar place pentru a o face ca întrebarea voastră să fie totuși mai precisă, nu doar pur și simplu: „Mi-ar place să-mi vorbiți despre transfer”.
În sfârșit, totuși, raportul acestei structurări a vorbirii în căutarea adevărului în acei trei timpi, dacă a vrea să-i exprim în modul unuia dintre acele tablouri alegorice care înfloreau în epoca romantică:
-virtutea urmărind crima, ajutată de remușcare,
v-aș spune:
-eroarea fugind în înșelăciune, și prinsă de dispreț

S.2 – EUL - 1954-1955

L.1 - 17 noiembrie 1954

Bună ziua bunii mei prieteni, așadar ne regăsim!

Cred că nu e loc să tăiem artificial scopurile noastre, dialogurile noastre, chiar și în diferitele serii în care ele se continuă, iar pentru a spune totul, consider că putem fără niciun artificiu, să considerăm să înțelegem împreună ceea ce a fost introdus ieri seară aproape de voi, despre nu doar problemele dialogului, ci o problemă - fără îndoială nu fără motiv - tratată în dialogurile platoniciene pe care noi le putem considera ca inserându-se în lanțul a ceea ce se urmărește aici ca învățătură.

O putem face fără artificiu, pentru că așa cum o spuneau ieri seară câțiva dintre voi, care au numit conformă dorințelor lor acest tip de conferință, și în particular acele precizări despre funcția dialogului platonician, nu ar fi putut fi vorba să fie epuizate ieri seară, la ora deja avansată la care ajunseserăm, toate întrebările, chiar și rezonanțele, reîntoarcerile.

Eu gândesc tocmai că funcția a astfel de conferințe, zise pe bună dreptate „extraordinare", este să servească pentru fiecare într-un anume fel ca punct de cristalizare pentru toate tipurile de deschideri, ca puncte de interogare rămase în suspensie, la frontierele, la limitele a ceea ce noi urmărim aici ca o linie centrală raportându-se la ceea ce este în mod fundamental, la ceea ce trebuie să fie, la ceea ce devine tehnica noastră.

De aceea înainte de a începe tema noastră, care e cea din acest an, *Eul în teoria lui Freud și în tehnica psihanalizei*, și chestiunea a ceea ce este eul, a ceea ce vrea să spună faptul eului, asta ne-ar antrena foarte departe, iar dacă binevoiți, vom începe de la acel foarte departe, iar apoi vom merge spre ceea ce este centrul.

Și apoi aceasta ne va readuce de asemenea la acel departe, căci nu există decât în teoria lui Freud, în tehnica psihanalizei, faptul că eul are un sens. Este chiar – o veți vedea – ceea ce face complicația problemei, e ceea ce face ca de-a lungul secolelor noțiunea eului să fi fost elaborată într-un anumit mod, totodată la cei pe care-i numim „filosofi" - despre care nu ne este frică să vorbim aici, cu care nu ne temem să ne compromitem și cred, o veți vedea din ce în ce mai mult, cât de mult această poziție de a nu te teme să te compromiți cu ei este sustenabilă - dar și în conștiința comună. Pe scurt, există anumite noțiuni, anumite funcții ale eului, aș spune prealabile descoperirii, revoluției freudiene, de care trebuie să ținem cont.

Trebuie să ținem cont pentru atât cât, bineînțeles, ea nu e neglijabilă, ci ea își exercită atracția asupra a ceva - sper să v-o pot arăta - ce fusese introdus în mod radical nou privind această funcție, această operație a eul în teoria lui Freud.

Dacă s-a vorbit despre revoluția coperniciană apropo de teoria lui Freud, asta trebuie să aibă un sens, sens pe care deja l-am întrevăzut în cursul întâlnirilor noastre de anul trecut care, bineînțeles, sunt presupuse a fi acolo, la plecare, deja la baza a ceea ce vom urmări acest an,

care va fi bineînțeles, de asemenea reluat, reintegrat aproape în întregime în noua fază de pe care vom relua acest an această teorie.
Această teorie e firul nostru conducător în aceste expuneri care sunt făcute aici. Să nu uităm că e vorba despre un „seminar de texte”, iar sub acest titlu, e cât se poate de legitim ca textele ce privesc teoria să ne servească drept fir central.
Nu rămâne mai puțin faptul că ceea ce vom constata este tocmai un fel de conflict, un fel de atracție exercitată de această noțiune pre-analitică - s-o numim așa prin convenție, nu-i așa, trebuie totuși să ne orientăm: vă pun azi marile linii a ceea ce va fi planul muncii noastre - noțiune pre-analitică a eului în raport cu noțiunea eului așa cum se prezintă ea în teoria lui Freud.
Într-adevăr, deja, ne-am putea mira că o astfel de atracție, chiar subducție, subversie, a noțiunii tinde să se stabilească, dacă tocmai această noțiune a eului era ceva în același timp atât de revoluționar și atât de semnificativ, ceea ce cu siguranță este cazul.
Acele noi perspective trebuie să abolească precedentele și dacă este cazul, cum se poate întâmpla să se producă ceva, despre realitatea căruia, despre eficacitatea căruia, aceasta va fi mereu a doua parte, al doilea voleu a ceea ce vom urmări aici, de a vă arăta prezența sa, adică acel ceva prin care - prin tot felul de intermediari, de căi în expunerea teoretică, în mânuirea termenilor, și totodată, căci teoria și practica nu sunt separabile, în direcția practicii - istoria prezentă a tehnicii psihanalizei ne arată o inflexiune a relației analitice.
Acest lucru foarte singular conduce la acest dublu rezultat:
-pe de o parte, în mod precis, la reapariția unei noțiuni teoretice a eului care nu e în niciun grad cea pe care o comportă ansamblul echilibrului teoriei lui Freud, pentru atât cât ea aduce ceva nou în cunoașterea noastră a omului,
-(pe de altă parte) o tentativă de resorbție, cum se spune de altfel foarte deschis, a științei analitice în ceea ce numim, v-o spun foarte deschis, „psihologia generală”, ceea ce nu are în mod strict, în această ocazie, alt sens decât de a fi psihologia pre-analitică.
Acesta rămâne - v-am spus-o deja - totodată foarte enigmatic și în același timp, până la urmă, nu chiar atât făcut să ne emoționeze, dacă nu am putea în același timp să atingem cu degetul că aceasta ține de un fundal, care merge mult dincolo de un conflict de noțiune între, dacă putem spune, școli retrograde și mai avansate, să spunem între ptolemeice și coperniciene.
Aceasta merge mult mai departe, și aceasta joacă pe un fond care ne interesează mult mai mult, pentru atât cât este vorba, da sau nu, despre o complicitate – ea, absolut concretă și eficace – a unei anumite mânuiri a unei relații umane, eliberatoare, demistificatoare, care este analiza, cu ceva cât se poate de concret care este, s-o spunem dacă vreți, o iluzie fundamentală a trăirii omului, să spunem cel puțin, pentru a ne limita la un câmp foarte precis al experienței noastre a omului modern, a omului contemporan, a omului în măsura în care el crede a fi un anumit tip, o anumită structură de individ, de om, pentru atât cât se concepe el însuși într-un anumit nivel semi-naiv, semi-elaborat, printr-un anumit mediu de noțiuni cultural admise, difuze.
Este în mod efectiv despre o anumită credință a omului de a fi el însuși constituit așa și așa, în această stare ambiguă între ceva ce el poate crede ieșit la el dintr-o înclinație naturală, și ceva altceva care îi este învățat din toate părțile într-o anumită stare a civilizației, adică dacă o tehnică care în mod net – în plecarea ei, în originile ei, în sursa sa, în descoperirea sa, în măsura în care e ieșită de la Freud – transcende acest fel – v-o repet – de iluzie, de credință, exercitându-se în mod concret în subiectivitatea indivizilor, adică dacă ea se va lăsa să alunece încetișor, să abandoneze ceea ce la un moment dat i-a fost întredeschis ca mijloc de depășire

a acestui tip de iluzie comună, sau dacă din contră ea îi va manifesta de acolo din nou – și într-un mod ca să-l reînnoiască – relieful.

L.3 - 1 decembrie 1954

Aș cere asistenței să mă ajute azi pentru că sunt puțin gripat. Voi face câteva remarci despre ședința de ieri seară. A existat un progres manifest cu privire la prima, în sensul că – așa cum ați văzut-o – am susținut puțin și puțin mai mult timp dialogul.
Am mărturii - pe care nu le voi revela aici - de duceri și veniri pe care asta le-a provocat în subiectivitatea fiecăruia:
-„Să intervin, să nu intervin"
-"Nu am intervenit", etc.
Asta pare să provoace multe probleme.
Aș vrea totuși să pun ceva precis. A trebuit să vă dați seama, chiar și numai după modul în care le conduc, că acele ședințe nu trebuie considerate ca ceva analog ședințelor de comunicare zise „științifice".
E în acest sens că vă rog să luați seama la aceasta, că în acele ședințe deschise nu sunteți deloc în reprezentație, în ciuda faptului că avem invitați străini, simpatizanți și alții, asta nu trebuie deloc să vă impresioneze, adică nu trebuie să căutați să spuneți lucruri foarte elegante, destinate să vă pună în valoare, nici să creșteți stima ce o putem deja avea pentru voi.
Aceasta nu are cu adevărat nici un fel de importanță. Nimic nu vă forțează să faceți intervenții bine echilibrate.
Voi sunteți acolo în mod esențial pentru a vă pune în comunicare cu lucruri care sunt bineînțeles fără speranță să vă parvină într-una dintre acele reuniuni. Nu vă vom învăța raporturile etnografiei cu psihanaliza într-o ședință. Voi sunteți acolo în mod precis pentru a vă deschide spre lucruri ce încă nu au fost văzute de voi, spre lucruri neauzite, neașteptate, în principiu.
Atunci de ce acestei deschideri nu i-ați da, dacă pot spune, repercusiunea maximă punând întrebările în punctul cel mai profund în care ele vă pot parveni, chiar dacă aceasta se traduce printr-o întrebare puțin ezitantă și vagă, chiar barocă? În alți termeni, singurul reproș pe care vi l-aș face – dacă pot să-mi permit – este că voi toți vreți să păreți prea inteligenți. Toată lumea știe că o sunteți. Atunci de ce să vreți s-o păreți? Și oricum ce importanță, fie pentru a o fi, fie pentru a o părea?
Acestea fiind spuse, cei care nu și-au putut descărca bila ieri, sau contrariul, sunt rugați s-o facă acum, căci este tocmai interesul acelor lucruri, acelor întâlniri, de a avea urmări.
Deja, există Domnul Anzieu căruia îi sunt recunoscător de a binevoi să spună ce are de spus.
Didier Anzieu:
Mai întâi o justificare: dacă nu am luat cuvântul ieri, este pentru că ați dirijat discuția într-un anumit sens, și pentru că întrebarea mea mergea într-un sens divergent.
Lacan - Era un motiv în plus pentru a o pune.
Didier Anzieu:
Direcția dată discuției purta asupra raportului pe care-l putem găsi între psihanaliză și perspectivele oferite de Domnul Levi-Strauss din punctul de vedere al conținutului rezultatelor, al structurilor profunde ale societății, etc...

L.4 - 08 decembrie 1954

« Indem er alles schaft, was schaftet der höchste ? - Sich.
Was schaft er aber vor er alles schaftet ? - Mich. »
„Ce făcea Atotputernicul în momentul în care a făcut creația? – Sich: el însuși.
Cine era înainte să facă orice ar fi? – Mich: eu însumi”
-Daniel Von Czepko (1605-1660)

Acest distih al lui Agelus Silesius (lapsus), îl vom întâlni poate imediat. O sper cel puțin dacă ajung să vă aduc azi acolo unde vreau.

.....

Iată unghiul sub care azi v-am prezentat lucrurile. Veți vedea, poate data viitoare, vi le voi prezenta sub un unghi mai puțin arid, căci la fel de bine acest eu nu este, bineînțeles, decât o funcție, pornind din momentul în care lumea simbolică este fondată, este ea însăși, poate servi ca simbol.

Este de altfel în mod precis cu ce avem de-a face. Și tot efortul pe care l-am făcut azi era tocmai, pentru moment, să-l despuiem de această funcție simbolică fascinantă care face ca noi să credem acolo. Deoarece vrem ca să fie el, eul, să fie el subiectul, acel raport al unificării eului ca funcție și ca simbol readuce la poziții fundamentale.

Este ceea asupra a ce socotesc să ajung data viitoare și să vă arăt raportul foarte strâns pe care aceasta îl are cu întreaga noastră practică operatorie, modul de a aborda subiectul în tehnica analitică, atunci când îl abordăm, în mod foarte precis, la nivelul a ceea ce este al eului.

L.5 - 15 decembrie 1954

Aș vrea să încerc să situez puțin expunerea de ieri seară. Dacă vroiam să exprim în mod imaginat ceea ce încercăm să facem aici, aș începe prin a mă bucura că, operele lui Freud fiind la îndemâna noastră, nu sunt forțat – în afara intervenției neașteptate a divinității – să merg să caut pe ceva Sinai, altfel spus să vă las prea repede singuri.

Pentru că, cu adevărat, ceea ce vom vedea – și vom vedea mereu – reproducându-se, în modul cel mai strâns din textul lui Freud, este totuși ceva ce nu e chiar deloc adorarea vițelului de aur dar chiar și așa într-un fel întru-câtva idolatrie. Ceea ce încerc să fac aici este să vă smulg de acolo o bună credință pentru totdeauna. Și sper că într-o zi aceasta va fi suficient realizată pentru ca să nu mai simt acel pericol spre vreo înclinare la formulări prea imaginate. Asta este ceea ce vrea să spună în cele din urmă idolatrie.

Dragul nostru Leclaire nu e poate orientat spre o astfel de prosternare, dar existau totuși – ați simțit-o bine toți de altfel – e chiar de acolo locul din care plecau câteva jeturi, câteva puncte în care ceea ce am numit mai târziu într-o conversație cu el, „eșafodajele” de care va trebui să se debaraseze pornind de la un anumit moment, un anumit mod de a-și centra expunerea sa, câteva puncte în care mânuirea unora dintre termenii de referință este ceva de acest ordin acolo.

S.3 – PSIHOZELE – 1955-1956

L.1 - 16 noiembrie 1955

Așa cum ați aflat-o, acest an începe chestiunea psihozelor. Departe de a putea vorbi dintr-o dată despre tratamentul psihozelor, și încă mai și puțin de tratamentul psihozelor la Freud, ceea ce literalmente se traduce la neant, căci niciodată Freud nu a vorbit despre asta, în afara unui mod cât se poate de aluziv.
Vom încerca mai întâi să plecăm de la doctrina freudiană pentru a vedea în această materie, ceea ce el aduce, apoi nu vom putea rata, în interiorul însăși a acelor comentarii, să introducem acolo - în noțiunile pe care noi deja le-am elaborat în cursul anilor precedenți - toate problemele actuale pe care le pun pentru noi psihozele:
-probleme de natură clinică și nomografică mai întâi, între care mi s-a părut că poate tot beneficiul pe care-l poate aduce analiza, nu fusese complet degajat,
-probleme de tratament de asemenea: cu siguranță, este acolo unde va trebui să ajungă munca noastră acest an.
Căci la fel de bine acel punct de vedere – și sigur nu e un hazard, să punem că ar fi un lapsus: e un lapsus semnificativ – acel punct de vedere deja ne pune o chestiune care e un fel de evidență primă, ca întotdeauna ceea ce este cel mai puțin remarcat se află în ceea ce a fost făcut, în ceea ce se face, în ceea ce este pe punctul de a se face. În ce privește tratamentul psihozelor, este frapant să vezi că se pare că abordăm cu mai multă bună voie, că ne interesăm într-un mod mult mai viu, că așteptăm multe rezultate, din abordarea schizofreniilor, mult mai mult decât din abordarea paranoialor.
Vă propun în mod de punct de interogare această remarcă încă de acum. Vom rămâne poate un lung moment să-i aducem răspunsul, dar cu siguranță ea va rămâne subiacentă unei bune părți a demersului nostru, iar aceasta încă de la început. În alți termeni situația puțin privilegiată, puțin nodală - în sensul că e vorba despre un nod, dar de asemenea un nucleu rezistent – situația paranoialor este ceva, și nu e cu siguranță fără motiv că am făcut de acolo alegerea noastră pentru a aborda, pentru a începe a aborda, problema psihozelor în relațiile ei cu doctrina freudiană.
Într-adevăr ceea ce e frapant pe de altă parte, este că Freud s-a interesat mai întâi de paranoia – el nu ignora bineînțeles schizofrenia și nici acea mișcare care-i era contemporană, de elaborare a schizofreniei – este foarte frapant și foarte singular că – dacă în mod cert el a recunoscut, admirat, chiar încurajat muncile în jurul școlii din Zurich și a pus în relație

conceptele și teoria analitică cu ceea ce se elabora în jurul lui Bleuler – Freud a rămas destul de departe de asta.

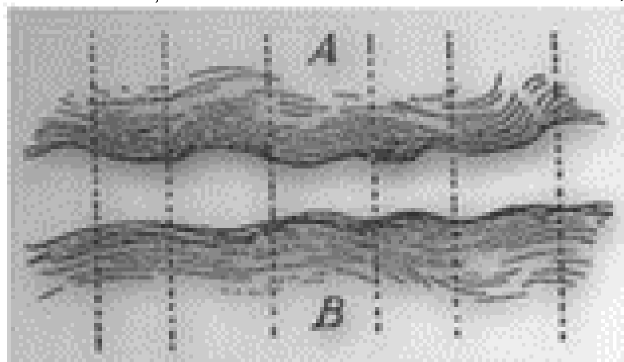
L.2 - 23 noiembrie 1955

Cred că cu cât mai mult încercăm să ne apropiem de istoria noțiunii de paranoia, cu atât mai mult ne dăm seama de caracterul său înalt semnificativ, de învățătura pe care o putem trage din progresul, chiar în absența progresului, cum veți dori, care au caracterizat mișcarea psihiatrică.
Nu există noțiune până la urmă mai paradoxală, și nu e pentru nimic că am avut grijă ultima dată, să pun în prim plan termenul vechi de „nebunie”, adică termenul fundamental al comunului pentru a desemna nebunia care a rămas întotdeauna sinonimă paranoiei. Și cu adevărat putem spune că în cuvântul „paranoia”, autorii au manifestat toată ambiguitatea care se traduce în mod fundamental în folosirea acelui termen de nebunie.
Cu siguranță dacă considerăm istoria termenului, el nu datează de ieri, nici chiar de la nașterea psihiatriei, și fără să vreau să mă livrez aici la acel fel de desfășurări de erudiție care sunt mult prea ușoare, pot să vă amintesc totuși că referința la termenul de nebunie face parte din totdeauna din limbajul înțelepciunii sau a ceea ce e pretins ca atare, și că este deja o anumită dată istorică precum a acelui faimos „Elogiu al nebuniei”.
Acest fel de punere în valoare a nebuniei este ceva identic comportamentului uman normal, chiar dacă încă la acea epocă cuvântul nu era în folosire, este ceva ce își păstrează întregul său preț. Pur și simplu am spune că ceea ce era spus la acel moment în limbajul filosofilor, de la filosof la filosof, se vobea despre înțelepciune vorbindu-se despre nebunie, iar cu timpul asta a sfârșit prin a fi luat cât se poate de serios, la piciorul literei. Turnura se face cu Pascal, cu tot accentului gravului și meditatului:
-că fără îndoială există o nebunie necesară,
-că ar fi nebun, printr-un alt tur de nebunie, doar să nu fi nebun de nebunia întregii lumi.
Aceste aduceri aminte nu sunt complet inutile văzând pericolul paradoxurilor implicite deja incluse în premise, că există acolo de încercat. Putem spune că până la Freud, reduceam nebunia la un anumit număr de comportamente, de „patterns”, în timp ce altele, prin acele „patterns” gândeau de asemenea să judece comportamentul întregii lumi.

L.10 - 1 februarie 1956

Amintesc că apropo de o expresie folosită de Schreber, privind faptul că vocile îi semnalează că le lipsește ceva, făceam remarcat că expresii ca aceea nu merg chiar într-atât singure, căci putem să vedem de acolo nașterea în mod precis notată în cursul istoriei limbii, și deja la un nivel de creație destul de elevat pentru a fi în mod precis într-un cerc interesat de chestiunile expresiei. Expresii care ne par să decurgă complet natural din aranjamentul dat din semnificant, și care ar fi într-adevăr ceva în mod istoric verificat.
Spuneam că „Cuvântul îmi lipsește”, care ni se pare atât de natural, este notat în Saumaize ca fiind ieșit din „străduțele Prețioaselor”, și era considerat la acea epocă ca ceva atât de remarcabil încât autorul însuși i-a notat apariția restituindu-l lui Saint-Amand. Și vă spuneam în același timp că relevasem în mod egal aproape o sută de expresii – nu chiar într-atât – precum:
-„Este cea mai naturală dintre femei”
....

Există ceva absolut original, ireductibil în acea trăire a psihozatului și a delirantului și în consecință ea ne dă ceva ce nu poate decât să ne înșele, grație căreia nu avem decât să renunțăm să pătrundem acea trăire, impenetrabilă, căci – ni nefericire de altfel – este o supoziție psihologică implicită pentru ceea ce putem numi gândirea epocii noastre: tipul de folosire totodată uzual și abuziv al cuvântului intelectualizare" nu reprezintă altceva.
Există întotdeauna dincolo de intelectualizare aceasta că, în mod foarte special pentru o specie de intelectuali moderni, există ceva din ireductibil pe care inteligența prin definiție e destinată să rateze. Bergson a făcut totuși mult pentru a stabili acest fel de poziție despre care noi avem cu siguranță o anumită prejudecată, și o prejudecată periculoasă.
Într-adevăr, din două lucruri unul:
-sau delirul, adică psihoza, nu aparține în nici un grad domeniului nostru al analiștilor, adică nu are nimic a face cu ceea ce numim inconștientul,
-sau din contră, inconștientul fiind ceea ce am crezut că putem elabora anii trecuți - inconștientul e în fondul său structurat, țesut, înlănțuit de limbaj... adică semnificantul, nu numai că joacă acolo un rol la fel de mare ca și semnificatul, dar joacă rolul fundamental, căci ceea ce caracterizează limbajul e sistemul semnificantului ca atare, și jocul său complex care pune tot felul de întrebări la marginea cărora noi ne menținem, căci nu facem aici un curs de lingvistică.
Dar voi ați întrevăzut destul până aici prin discurs ca să știți că acest raport al semnificantului și semnificatului e un raport care e departe de a fi, cum se spune, în teoria mulțimilor, bi-univoc între semnificant și semnificatul însuși. Iar semnificatul, noi am văzut-o, nu sunt lucrurile pur și simplu brute ca și cum ele ar fi fost deja date acolo într-o ordine deschisă semnificării. Semnificarea este discursul uman în măsura în care el retrimite întotdeauna la altă semnificație. Este discursul așa cum îl prezintă M. Saussure în cursurile sale de lingvistică celebre, și dedesubt în schema sa, el reprezintă și ca un flux, un curent și el: este semnificația discursului în măsura în care ea susține un discurs în ansamblul lui, de la un cap la altul.

Și aceea este discursul, ceea ce noi înțelegem, adică el ne dă prea bine faptul că există deja o anumită parte de arbitrar în decupajul unei fraze între diferitele ei elemente: nu e ușor, există totuși acele unități care sunt cuvintele, dar când privim acolo mai de aproape, ele nu sunt într-atât de unitare, puțin contează, astfel este cum el a l-a reprezentat.
Singurul lucru caracteristic e că el gândește că ceea ce va permite decupajul semnificantului, aceea ar fi o anumită corelare între cei doi, adică momentul în care putem decupa în același timp semnificantul și semnificatul, ceva ce face să intervină în același timp o pauză, o unitate.
Schema ea însăși e discutabilă, căci prin raport la ansamblul și datele sumei sistemului limbajului, vedem bine că în sensul diacronic:
-adică cu timpul, se produc alunecări,
-adică în fiecare clipă sistemul în evoluție al semnificațiilor umane se deplasează și modifică conținutul semnificanților,

-adică semnificantul ia folosiri diferite.
Nu este nimic altceva decât să vizez să vă fac să simțiți exemplele pe care vi le dădeam adineaori: sub aceeași semnificanți, în cursul epocilor, există acele alunecări de semnificație care dovedesc că nu putem stabili această corespondență biunivocă între cele două sisteme.
Esențialul pentru noi așadar este acesta, e că sistemul semnificantului, adică faptul că există o limbă cu un număr de unități individualizabile, are anumite particularități pe care o specifică în fiecare limbă, care face ca:
-nu orice silabă să poată să echivaleze cu orice silabă,
-nu e același lucru: anumite silabe nu sunt posibile în cutare sau cutare limbă, folosirile cuvintelor sunt diferite, altfel spus locuțiile cu care ele se grupează.
Că toate astea există deja, e ceva care de la origine, condiționează până în țesătura sa cea mai originară, ceea ce se întâmplă în inconștient, este ceea ce eu ilustrez din timp în timp. Dacă inconștientul este astfel cum Freud ni l-a descris, un calambur în el însuși poate fi șuvița esențială care susține un simptom, adică la fel de bine un calambur care, într-un alt sistem de lingvistică, într-o limbă vecină, nu există: bineînțeles nu este acolo decât unul dintre acele cazuri particulare care pun bine în valoare ceva fundamental.

S.4 - RELAȚIA DE OBIECT – 1956-1957

L.1 - 21 noiembrie 1956

Vom vorbi acest an despre un subiect care nu este în ceea ce se numește evoluția istorică a psihanalizei, fără să ia de o manieră articulată sau nu, o poziție cât se poate de centrală în teorie și practică. Acel subiect, este Relația de obiect.

De ce nu l-am ales, acel subiect, deja actual, deja prim, deja central, deja critic, atunci când am început aceste seminarii? Tocmai pentru rațiunea care motivează a doua parte a titlului meu, adică pentru că el nu poate fi tratat decât plecând de la o anumită idee, de la un anumit recul luat asupra problemei a ceea ce Freud ne-a arătat ca și constituant al structurilor în care analiza se deplasează, în care ea operează, și mai ales structura complexă a relației între cei doi subiecți în prezență în analiză: analizatul și analistul.

Tocmai de aceea prin acei trei ani de comentarii ale textelor lui Freud, de critică, purtând:

-primul an asupra a ceea ce putem numi elementele însele ale conduitei tehnice, adică noțiunea de transfer și noțiunea de rezistență,

-al doilea an asupra a ceea ce trebuie bine spus a fi fondul experienței și al descoperirii freudiene, adică ceea ce este propriu zis noțiunea de inconștient, despre care cred să vă fi arătat destul în acest al doilea an că această noțiune de inconștient este chiar aceea care a necesitat pentru Freud introducerea de principii literal paradoxale pe planul pur dialectice care Freud a fost adus să le introducă în dincolo de principiul plăcerii.

-în sfârșit în cursul celui de-al treilea an, v-am dat un exemplu manifest despre absoluta necesitate de a izola această articulație esențială a simbolicului care se numește semnificantul, pentru a înțelege, analitic vorbind, ceva asupra a ceea ce nu e altul decât câmpul propriu paranoic al psihozelor.

Iată-ne aici deci înarmați de un anumit număr de termeni care au dus la anumite scheme, a căror spațialitate nu e absolut deloc de luat în sensul intuitiv al termenului de schemă, care nu comportă localizare, ci care comportă într-un mod cât se poate de legitim o spațializare, în

sensul unde spațializare implică raport de loc, raport topologic, interpoziție de exemplu, sau succesiune, secvență.
Una dintre acele scheme unde culmină tot ceea la ce am ajuns după acei ani de critică, este schema pe care am putea-o numi prin definiție prin opoziție, celei care înscrie raportul subiectului la Altul în măsura în care e la început în raportul natural așa cum e constituit la începutul analizei : raport virtual, raport de vorbe virtuale, prin care este de la Altul de unde Subiectul primește, sub forma unei vorbe inconștiente, propriul său mesaj.
Acel mesaj propriu care îi este interzis, este pentru el deformat, oprit, captat, profund necunoscut prin această interpoziție a relației imaginare între a și a´, adică acel raport care există tocmai între acel eu și acest altul care este obiectul tipic al eului, adică în măsura în care relația imaginară întrerupe, încetinește, inhibă, inversează cel mai des și în mod profund răucunoaște printr-o relație esențial alienată, raportul vorbirii între Subiect și Altul, marele Altul :
-în măsura în care el este un alt subiect,
-în măsura în care prin excelență el este subiect capabil de a înșela.
Iată deci la ce schemă am ajuns, și vedeți bine că nu este ceva ce nu este … în momentul unde noi l-am repus în interiorul analitic, astfel încât, din ce în ce mai mult, un număr tot mai mare de analiști o formulează, atunci când noi vom repune în cauză această prevalență în teoria analitică:
-a relației de obiect, dacă o putem spune non comentată,
-a relației de obiect primară, a relației de obiect ca venind să ia, în teoria analitică, locul central,
-ca venind să recentreze toată dialectica principiului plăcerii, a principiului realității,
-ca venind să fondeze tot progresul analitic în jurul a ceea ce putem numi o reificare a raportului Subiectului la obiect, considerată ca o relație duală, o relație… ni se spune încă atunci când se vorbește despre situația analitică… excesiv de simplă, această relație a Subiectului la obiect care tinde din ce în ce mai mult să ocupe centrul teoriei analitice.
Este tocmai ceea ce vom pune la probă. Vom vedea dacă putem… plecând de la ceva ce în schema noastră se raportează în mod precis la linia a-a´… să construim într-un mod satisfăcător ansamblul fenomenelor oferite observației noastre, experienței noastre analitice, dacă acest instrument el complet singur poate permite să răspundă de fapte, dacă în alți termeni schema cea mai complexă pe care am propus-o trebuie neglijată, chiar îndepărtată.
Ca relația de obiect să fi devenit – cel puțin în aparență – elementul teoretic prim în explicația analizei, cred că vă voi da despre asta o mărturie urmată.
Nu în mod precis indicându-vă să vă pătrundeți de ceea ce putem numi un fel de operă colectivă recent apărută, pentru care într-adevăr termenul colectiv se aplică deosebit de bine.
Veți vedea de la un capăt la altul punerea în valoare… într-un mod poate nu întotdeauna în particular satisfăcător în sensul de articulat, dar cu siguranță în care monotonia, uniformitatea e cât se poate de frapantă… veți vedea promovată această relație de obiect dată în mod expres într-unul dintre articole care se numește Evoluția psihanalizei, iar ca ultim termen al acestei evoluții veți vedea în articolul Clinica psihanalitică ă modalitate de a prezenta clinica însăși, toată întreagă centrată pe această relație de obiect.

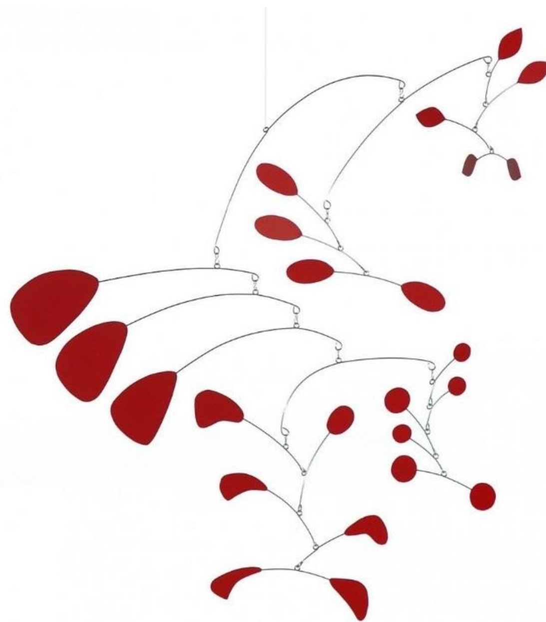
L.2 - 28 noiembrie 1956

Am făcut această săptămână la intenția voastră, lecturi a ceea ce au scris psihanaliștii asupra acelui subiect care va fi al nostru acest an, adică obiectul, și mai special acest obiect despre care am vorbit ultima dată, care este obiectul genital.

Obiectul genital, pentru a-l numi pe numele său, este femeia, atunci de ce să n-o numim pe numele său? Așa că e în sumă un anumit număr de lecturi despre sexualitatea feminină de care m-am gratificat.
Ar fi mult mai important ca să fiți voi cei care le faceți decât eu, aceea v-ar face mult apți să înțelegeți ceea ce voi fi adus să vă spun asupra acelui subiect, și apoi acele lecturi sunt foarte instructive din alte puncte de vedere încă, și în principal în acela că, dacă ne gândim la fraza bine-cunoscută a lui Renan: „Prostia umană dă o idee despre infinit".
Trebuie să adaug că dacă ar trăit în zilele noastre ar fi adăugat: „...și divagațiile teoretice ale psihanaliștilor... chiar deloc pentru că aș fi pe cale să le asimilez prostiei... sunt un ordin a ceea ce poate da o idee despre infinit..."
Căci în fapt e extrem de frapant să vezi la ce dificultăți extraordinare spiritele diferiților analiști sunt supuse, după enunțurile ele însele atât de abrupte, atât de uimitoare ale lui Freud.
Dar Freud, întotdeauna complet singur, a adus asupra acelui subiect... căci e probabil la aceea că se va limita portanța a ceea ce vă voi spune azi... e că în mod sigur dacă există ceva care trebuie la maxim să contrazică ideea acestui obiect... pe care noi l-am desemnat adineaori ca un obiect armonic, un obiect completând prin natura sa relația subiectului cu obiectul... dacă există ceva care trebuie să-l contrazică este...
-nu aș spune nici măcar experiența analitică, căci până la urmă toată experiența comună, raporturile bărbatului și femeii, nu este un lucru non problematic: dacă nu era un lucru problematic nu ar fi existat analiză deloc
-dar formulările precise ale lui Freud sunt ceea ce aduce cel mai mult noțiunea unui pas, unei deschideri, a ceva ce nu merge.

L.24 - 3 iulie 1957

Azi e ultimul nostru seminar din an.
Am lăsat ultima dată în urma mea lucruri. Nu am vrut să am să mă prind acolo deloc azi pentru a rezuma, pentru a restitui, pentru a repeta, ceea ce – oricare ar fi efectele – nu e o chiar așa de rea metodă.
Am lăsat deci de o parte ultima dată un anumit număr de lucruri, și din acel fapt poate nu am împins până la capăt această analiză
Am formalizat mici litere, și am încercat să vă pun în ce sens am putea face un efort pentru a ne obișnui să scriem raporturile așa încât să ne dăm punte de reper fixe, și asupra cărora să nu putem să revenim în discuție, să nu putem să le eludăm după ce le-am pus, profitând de tot ceea poate fi acolo ca prea suplu în mod obișnuit în acel joc între imaginar și simbolic, atât de important pentru comprehensiunea noastră a experienței.

S.5 - FORMAȚIUNILE INCONȘTIENTULUI – 1957-1958

L.1 - 6 noiembrie 1957

Am luat acest an pentru tema seminarului nostru formațiunile inconștientului. Cei dintre voi... și cred că e cea mai mare parte... care erau ieri seară la ședința noastră științifică, sunt deja la diapazon.

Adică știu că problemele pe care le vom pune privesc de această dată într-un mod direct, funcția în inconștient a ceea ce am elaborat, în cursul anilor precedenți, ca fiind rolul semnificantului.

Un anumit număr dintre voi... mă exprim așa pentru că ambițiile mele sunt modeste... sper, au citit articolul care este în al treilea număr al Psihanalizei pe care îl trec sub titlul de Instanța literei în inconștient.

Cei care v-or fi avut acel curaj, vor fi bine plasași, chiar mai bine plasați decât ceilalți, pentru a urmări ceea despre ce va fi vorba.

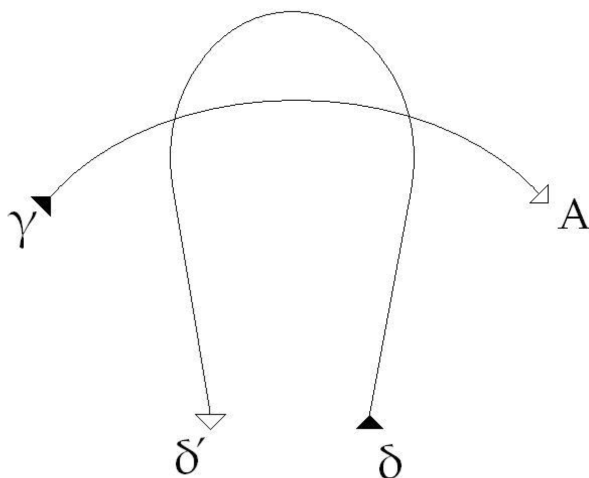
Restului se pare că e o pretenție modestă pe care aș putea-o avea, ca voi... care vă dați osteneala să ascultați ceea ce spun... să v-o dați și pe cea de-a citi ceea ce scriu, căci în sumă este pentru voi faptul că scriu.

Cei care n-au făcut-o, deci, vor face ce pot mai bine pentru a se raporta acolo, cu atât mai mult cu cât mă voi referi tot timpul acolo. Sunt forțat să presupun cunoscut ceea ce deja a fost enunțat.

În sfârșit pentru cei care nu au niciuna dintre acele pregătiri, vă voi spune la ce mă voi limita azi, ceea ce va face obiectul acestei lecții de introducere la scopul nostru.

Vă voi reaminti într-un prim timp... într-un mod forțat scurt, forțat aluziv căci nu pot reîncepe... câteva puncte punctând într-un oarecare fel ceea ce, anii precedenți, amorsează, anunță ceea ce am să vă spun despre funcția semnificantului în inconștient.

Apoi... aceasta pentru repausul spiritului celor pe care acest mic rapel ar putea să-i lase fără suflu... vă voi explica ceea ce semnifică schema la care vom avea să ne reportăm în toată suita experienței noastre teoretice acest an.

În sfârșit voi lua un exemplu, primul exemplu de care se servește Freud în cartea sa despre Trăsătura de spirit, nu pentru a-l ilustra, ci pentru a-l aduce pentru că nu există trăsătură de spirit decât particulară, nu există trăsătură de spirit în spațiu, abstractă.

Și voi începe să vă arăt în acest scop, cum trăsătura de spirit se găsește a fi cea mai bună intrare pentru obiectul nostru, adică formațiunile inconștientului. Nu doar că e cea mai bună intrare, dar aș spune de asemenea că este forma cea mai strălucitoare sub care Freud el însuși ne indică raporturile inconștientului cu semnificantul și tehnicile sale.

Vă aduc aminte așadar mai întâi – căci acolo cele trei părți ale mele, iar voi știți deci la ce să vă țineți cu privire la ceea ce vă voi explica, ceea ce vă va permite totodată să menajați efortul vostru mental – că primul an al seminarului meu a consistat în mod esențial apropo de Scrieri tehnice ale lui Freud, să vă introducă noțiunea funcției simbolice ca singură capabilă să dea seama de ceea ce putem numi „determinarea în sens", aceasta fiind realitatea pe care trebuie s-o ținem ca fundamentală a experienței freudiene.

Astfel, vă reamintesc: determinarea în sens nefiind nimic altceva în această ocazie decât o definiție a rațiunii, vă reamintesc că această rațiune se găsește în principiul însăși al posibilității analizei, și că este tocmai pentru că ceva a fost înnodat la ceva asemănător vorbirii, că discursul îl poate deznoda.

În acest scop v-am marcat deja distanța care separă această vorbire, în măsura în care este umplută de ființa subiectului, de discurs care bârâie deasupra actelor umane, ele însele făcute impenetrabile prin imaginația motivelor lor făcute iraționale, în mod precis în măsura în care nu sunt raționalizate decât în perspectiva eu-ică a răucunoașterii.

Ca eul însuși să fie funcție a relației simbolice și să poată de acolo să fie afectat în densitatea sa, în funcțiile sale de sinteză, toate în mod egal făcute dintr-un miraj captivant – aceasta v-am amintit-o de asemenea în primul an – este posibil doar în rațiunea prăpastiei deschise în ființa umană prin prezența biologică – originală la ea – a morții, în funcție de ceea ce am numit „prematurarea nașterii".

Acesta este punctul de impact al intruziunii simbolice, și iată unde noi ajunseserăm de acolo la joncțiunea primului meu și a celui de-al doilea seminar al meu. Al doilea seminar – vă reaminteam eu – a pus în valoare acel factor al insistenței repetitive ca venind din inconștient, insistență repetitivă pe care noi o identificasem structurii unui lanț semnificant.

Și este ceea ce am încercat să vă fac să întrevedeți dându-vă un model sub forma „sintaxei" spuse de α, β, γ, δ, din care aveți un expozeu care, în ciuda criticilor pe care le-a primit – anumite motivate: existe două mici lipse care ar conveni să fie corectate într-o ediție ulterioară – mi se pare a fi un rezumat sumar cu privire la subiectul acestei sintaxe, care trebuie să poată încă și pentru mult timp, să vă servească.

Sunt chiar persuadat că el se va îmbunătăți de acolo îmbătrânind, și că voi veți găsi acolo mai puține dificultăți reportându-vă acolo în câteva luni, chiar la finalul acestui an, decât acum. Aceasta pentru a vă reaminti despre ce e vorba în această „sintaxă” zisă α, β, γ, δ, pentru a răspunde de asemenea eforturilor lăudabile pe care le-au făcut anumiți pentru a reduce de acolo portanța, ceea ce în orice caz pentru ei este o ocazie să se testeze acolo. Ori este în mod precis tot ceea ce caut, astfel încât în cele din urmă ceva impas pe care ei să fi găsit acolo, este totuși la aceasta că le va fi servit, la această gimnastică pe care vom avea ocazia să regăsim în ceea ce va avea loc acest an.
Vă fac remarcat că în mod sigur – ca și cei care și-au dat această osteneală, mi-au subliniat-o, și scris chiar, fiecare dintre acei termeni α, β, γ, δ, sunt marcați de o ambiguitate fundamentală, dar că este în mod precis această ambiguitate cea care face valoarea de exemplu. Noi suntem de altfel astfel intrați în acele grupări, în calea a ceea ce face actualmente speculația a ceea ce numim cercetările despre „grupuri și mulțimi”, punctul lor de pornire fiind în mod esențial fondat pe principiul de a pleca de la structuri complexe în care structurile simple nu se prezintă decât prin cazuri particulare. Ori tocmai, nu v-aș aminti cum s-au generat micile litere (α, β, γ, δ,), dar e sigur că vom ajunge, după manipulările care permit să le definim, la ceva foarte simplu, fiecare dintre aceste litere fiind definite prin relațiile între ei a doi termeni a două cupluri:
-cuplul lui simetric și disimetric, lui disimetric și simetric,
-și apoi cuplul lui asemănător la di-asemănător, și al lui di-asemănător la asemănător.
Avem deci acolo acel grup minim de patru semnificanți care au ca proprietate că fiecare dintre ei să fie analizabil în funcție de relațiile sale cu ceilalți trei, adică – pentru a confirma în trecere analizele lui Jackobson, și de altfel propria sa spunere când l-am întâlnit recent – grupul minim de semnificanți necesari ca să fie date condițiile prime, elementare a ceea ce putem numi analiza lingvistică. Ori voi veți vedea, această analiză lingvistică are raportul cel mai strâns cu ceea ce noi numim analiza foarte scurt, ele se confundă chiar, ele nu sunt în mod esențial, dacă noi privim acolo de aproape, altceva.

S.6 - DORINTA ȘI INTERPREAREA EI – 1958-1959

L.1 - 12 noiembrie 1958

Vom vorbi acest an despre dorință și interpretarea ei. O analiză e o terapeutică, se zice, să zicem un tratament, un tratament psihic, care poartă la diverse nivele ale psihicului despre:
-mai întâi - asta a fost primul obiect științific al experienței ei - ceea ce vom numi fenomenele marginale sau reziduale, visul, lapsusurile, trăsătura de spirit, am insitat acolo anul trecut,
-și despre simptome pe de altă parte, dacă intrăm în aspectul curativ al tratamentului – despre simptome în sens larg, în măsura în care ele se manifestă în subiect prin inhibiții, care sunt constituite în simptome și susținute de aceste simptome.
-Pe de altă parte, acel tratament modificator de structuri, de aceste structuri care se numesc nevroze sau neuro-psihoze pe care Freud mai întâi le-a structurat și calificat în realitate ca neuro-psihoze de apărare.
Psihanaliza intervine pentru a trata la diferite nivele cu acele diverse realități fenomenale în măsura în care ele pun în joc dorința. Tocmai sub această rubrică a dorinței - ca semnificativi ai dorinței - fenomenele ce le-am numit adineaori reziduale, marginale, au fost la început înțelese de Freud, în simptomele pe care le vedem descrise de la un capăt la altul de gândirea lui Freud. Este intervenția angoasei, dacă facem de acolo punctul cheie al determinării simptomelor, dar în măsura în care cutare sau cutare activitate care va intra în jocul simptomelor este erotizată, să zicem mai bine: adică prinsă în mecanismul dorinței.
În sfârșit, ce semnifică însuși termenul de apărare apropo de neuro-psihoze, dacă nu e apărare - contra a ce? – contra a ceva ce nu e încă altceva decât dorința. Și totuși, această teorie analitică - în centrul căreia e suficient să indicăm că noțiunea de libido se situează, ceea ce nu e deloc altceva decât energia psihică a dorinței, este ceva, dacă e vorba de energie, în care, am indicat deja în trecere, amintiți-vă încă o dată de metafora uzinei, anumite conjuncții ale simbolicului și realului sunt necesare pentru ca însăși să subziste noțiunea de energie, dar nu vreau aici, nici să mă opresc, nici să mă îngreunez - această teorie analitică deci stă în întregime pe această noțiune de libido, pe energia dorinței.
Iată că de ceva timp, o vedem din ce în ce mai mult orientată spre ceva ce chiar cei ce susțin această nouă orientare, articulează ei înșiși foarte conștient – cel puțin pentru cei mai conștienți dintre ei pentru a fi împrumutat din Fairbairn, căci el o scrie de mai multe ori, căci nu încetează nici s-o articuleze, nici s-o scrie, în special în culegerea care se numește Psychoanalytic Studies of the Personality - că teoria modernă a analizei a schimbat ceva la axa pe care i-o dăduse mai

întâi Freud, făcând sau considerând că libidoul nu mai e pentru noi « pleasure–seeking », căutarea plăcerii cum se exprimă Fairbarn, că ea e « object-seeking », căutarea obiectului.
Adică faptul că Domnul Fairbarn este reprezentantul cel mai tipic al acestei tendințe moderne. Ceea ce semnifică această tendință orientând funcția libidoului în funcție de un obiect care i-ar fi într-un fel predestinat, e ceva la care noi făcusem deja aluzie de sute de ori, și din care v-am arătat sub mii de forme incidențele în tehnica și teoria analitică, cu ceea ce am crezut de mai multe ori să vă pot desemna acolo ca antrenând deviații practice, unele nu fără incidențe periculoase.
Importanța a ceea ce vreau să vă semnalez pentru a vă face să abordăm azi problema, e în sumă acea voalare a cuvântului însuși „dorință" care apare în întreaga manipulare a experienței analitice și, într-un fel, ce impresie, nu aș zice de reînnoire, aș zice de dezrădăcinare, producem reintroducând-o.
Vreau să spun că în loc să vorbim de libido sau obiect genital, dacă noi vorbim de dorință genitală, ne va apare poate imediat mult mai dificil să considerăm ca mergând de la sine că dorința genitală și maturarea ei implică prin ea singură acest tip de posibilitate sau de deschidere, sau de plenitudine de realizare cu privire la iubire, care pare să fi devenit astfel doctrinal dintr-o anumită perspectivă a maturării libidoului.

S.7 - ETICA PSIHANALIZEI -1959-1960

L.1 - 18 noiembrie 1959

Am anunțat acest an pentru titlu al seminarul meu: Etica psihanalizei.
Nu gândesc să fie un subiect a cărui alegere în sine să surprindă, chiar dacă se poate pentru anumiți să lase deschisă problema de a știi ceea ce aș putea pune prea bine acolo dedesubt. Aceasta nu e cu siguranță fără un moment de ezitare, chiar de teamă, că m-am decis să abordez ceea ce vă voi spune azi, ceea ce socotesc să pun sub acel titlu.
M-am decis pentru că, într-adevăr, este ceea ce vine în firul drept a ceea ce am făcut anul trecut, dacă este într-atât cât să putem considera că ceea ce am făcut și-a primit deplina sa împlinire. Totuși, ne trebuie foarte bine să avansăm, iar eu cred că ceea ce se grupează sub termenul de Etică a psihanalizei este ceva ce ne va permite să punem la probă, mai mult decât în orice alt domeniu, categoriile prin care, în ceea ce vă învăț, cred să vă dau instrumentul cel mai propriu pentru a pune în relief ceea ce opera lui Freud - în prim plan experiența psihanalizei care decurge de acolo - ne aduce ca nou despre ceva ce este totodată foarte general și foarte particular.
Ca nou pentru atât cât cred că experiența psihanalizei este înalt semnificativă cu privire la un anumit moment al omului care e cel în care noi trăim, fără a putea întotdeauna, și chiar departe de acolo, să reperăm ceea ce semnifică opera în care am plonjat, opera colectivă, momentul istoric. Iar pe de altă parte, această experiență particulară care e cea a muncii noastre de toate zilele, adică modul din care trebuie să răspundem la ceea ce v-am învățat să articulați ca o cerere a bolnavului, o cerere căreia răspunsul nostru îi dă semnificația exactă. Un răspuns căruia ne trebuie să-i păstrăm disciplina cea mai severă pentru a nu lăsa să se adultereze sensul în sumă profund inconștient al acestei cereri.
Vorbind despre Etica psihanalizei, am ales un termen care nu părea ales la întâmplare: „morală” aș fi putut spune încă. Dacă am ales „Etică”, voi veți vedea de ce, nu e din plăcerea de a utiliza un termen mai rar, mai savant. Ci într-adevăr, să începem să remarcăm aceasta, care face în sumă acest subiect eminamente accesibil, chiar tentant: cred că nu e nimeni care nu a fost tentat să trateze acest subiect al unei Etici a psihanalizei.

E imposibil să ignorăm că ne scăldăm în probleme morale în mod propriu vorbind, și că nu sunt eu cel care să fi creat acel termen. Experiența noastră ne-a condus să aprofundăm mai mult decât se făcuse vreodată înaintea noastră, universul vinei. Este termenul pe care-l folosește, cu un adjectiv în plus, colegul nostru: universul morbid, spune el, al vinei.
E într-adevăr fără îndoială sub acest aspect morbid că-l abordăm în cel mai înalt punct. E că într-adevăr, acest aspect este imposibil de disociat de universul vinei el însuși ca atare. Această legătură a vinei la morbiditate este ceva ce n-a lipsit să marcheze cu pecetea sa orice reflecție morală în epoca noastră, până la punctul în că - am indicat câteodată aici în marginea scopurilor mele - e câteodată singular să vezi până la ce punct, în medii religioase chiar, nu știu ce vertij pare să cuprindă pe cei ce se ocupă de reflecția morală în fața a ceea ce le oferă experiența noastră.
Și cât e de frapant să-i vezi uneori ca și cedând unui fel de tentații de un optimism care a părut aproape excesiv chiar comic, și de a gândi că reducția morbidității ar putea indica spre un fel de volatilizare a termenului vinei.
În fapt ceea cu ce avem de-a face, e ceva care se numește nimic mai puțin decât atracția vinei. Când vorbim despre nevoia de pedepsire, e foarte bine ceva ce se găsește pe drumul acelei nevoi, că noi îi desemnăm termenul.
Iar pentru a obține această pedepsire căutată printr-o vină, nu suntem decât trimiși puțin mai departe spre nu știu ce vină mai obscură care cheamă această pedepsire. Care este această vină? Cu siguranță nu este aceeași ca cea pe care bolnavul, cu scopuri de a fi pedepsit sau de a se pedepsi, o comite. Ce este această vină? Este o vină, așa cum începutul operei freudiene o desemnează: uciderea tatălui, acel mare mit pus de Freud la originea oricărei dezvoltări a culturii?
-Este o vină, așa cum începutul operei freudiene o desemnează: uciderea tatălui, acel mare mit pus de Freud la originea întregii dezvoltări a culturii?
-Este vina cea mai obscură și cea mai originară căreia el ajunge să-i pună termenul la finalul operei sale: instinctul de moarte, pentru a spune tot, pentru atât cât omul este, în ce este mai profund înăuntrul lui însuși, ancorat în redutabila sa dialectică?
E prea bine între acei doi termeni că se întinde, la Freud, o reflecție, un progres pe care va trebui să-l reluăm când va trebui de acolo să-i măsurăm incidențele exacte.
Într-adevăr, nu este totul acolo, nici în domeniul practicii, nici în domeniul teoretic, ceea ce ne face să punem în relief importanța dimensiunii etice, în experiența noastră, și în învățătura lui Freud. Totul, în etică, nu este
-cum a fost făcut remarcat pe bună dreptate - în mod unic legat sentimentului obligației. Experiența morală ca atare, adică: această referință sancțională care pune omul într-un anumit raport cu propria sa acțiune, care nu e pur și simplu cea a unei legi articulate, ci și a unei direcții, a unei tendințe, și pentru a spune totul a unui Bine pe care el îl cheamă, generând un ideal al conduitei, toate acelea sunt ceva ce constituie de asemenea, propriu vorbind, dimensiunea etică.
Și, dincolo de ceea ce e propriu zis porunca, de ceea ce poate să se prezinte, am spus-o, cu un sentiment al obligației.
Fără îndoială de altfel, faptul că într-o anumită reflecție asupra experienței morale, și fac acolo în mod precis aluzie la una dintre ele, la cea a lui Frederich Rauh, de care va trebui să ținem cont ca de unul dintre punctele de reper ale acestui exercițiu, eucred necesar să situez dimensiunea experienței noastre prin raport la reflecția cuiva dintre cei care în epoca noastră, au încercat să facă să progreseze reflecția moralistă.

Fără îndoială această punere în plan secund a sentimentului de obligaţie, noi nu suntem cu siguranţă dintre cei care vor merge de bună voie în acel sens, pentru că dacă există ceva ce analiza a punctat, este foarte bine - dincolo de sentimentul obligaţiei propriu vorbind - importanţa, omniprezenţa am spune noi, a sentimentului de culpabilitate, cu siguranţă, în anumite tendinţe interne ale reflecţiei etice, e ceva ce încearcă într-un oarecare mod să eludeze acel facies - să-l numim pe numele său - dezagreabil al experienţei morale. Noi nu suntem în mod cert dintre cei care încearcă să-l amortizeze, să-l tocească, să-l atenueze, pentru că noi suntem acolo prea instantaneu reportaţi, trimişi, referaţi, prin experienţa noastră cotidiană.
Totuşi, rămâne că analiza, pe de altă parte, este experienţa care, la cel mai înalt punct, a repus în favoare funcţia fecundă a dorinţei ca atare, şi la punctul însăşi încât s-o putem spune că în sumă ansamblul articulaţiei teoretice care e dat de Freud despre geneza dimensiunii morale, nu e de luat de altundeva, nu se înrădăcinează altundeva decât în dorinţa însăşi. Este energia dorinţei de unde se degajă funcţia, instanţa a ceea ce se va prezenta la ultimul termen al elaborării sale ca cenzură.
Astfel, ceva este închis într-un cerc care pentru noi, ne-a fost impus, dedus din ceea ce este caracteristica experienţei noastre, adică faptul că în aparenţă, în datul experienţei, ceea ce am putea numi depăşirea naturalistă a dorinţei, să fie ceva care poate să se prezinte ca să fi fost scopul unei anumite filosofii, a celei care a precedat imediat pe cea despre care vom vedea că e cea mai aproape rudă a împlinirii freudiene, cea care ne-a fost transmisă în secolul al XIX-lea. Vom vedea care.
Tocmai înainte, avem tentativa în secolul al XVIII-lea, a acestei eliberări naturaliste a dorinţei, a acestei reflecţii care este, aceea, practică, care este cea pe care-o putem caracteriza ca cea a „omului plăcerii". Depăşirea naturalistă a dorinţei a eşuat. Cu cât mai mult teoria, cu cât mai mult opera criticii sociale, cu cât mai mult sita unei experienţe tinzând să readucă la funcţii precise în ordinea socială obligaţia, a putut să ne cheme să sperăm să relativizăm caracterul imperativ, contrariant, pentru a spune tot conflictual, al experienţei morale, cu atât mai mult în fapt, în realitate, am văzut intensificându-se, dac-o putem spune, incidenţele patologice, în sensul propriu al termenului, ale acestei experienţe.
Eliberarea naturalistă a dorinţei a eşuat în fapt, istoric, căci nu ne aflăm în faţa unui om mai puţin însărcinat de legi şi de datorii decât înaintea marii experienţe critice a gândirii zise libertine. Şi cu adevărat dacă - să nu fie decât prin retrospecţie - suntem aduşi să facem aluzie la această experienţă a „omului plăcerii", vom vedea - şi vom fi aduşi pe calea unui examen a ceea ce analiza a adus în cunoaşterea şi situarea experienţei perverse - vom vedea repede că într-adevăr, în această teorie morală a „omului plăcerii", era uşor să vezi tot ceea ce trebuia s-o destineze acestui eşec.
Căci dacă ea se prezintă ca şi cu acest ideal de eliberare naturalistă, e suficient să citeşti autorii majori, vreau să spun la fel de bine cei care au pentru a se exprima acolo deasupra căile cele mai accentuate în sensul libertinajului, chiar al erotismului, pentru a ne da seama de ceea ce comportă, în această experienţă a „omului plăcerii", ceva ce pune o notă de sfidare, un fel de ordalie propusă la ceea ce rămâne termenul – redus dar cu siguranţă fix – al acestei articulaţii a „omului plăcerii", care nu este altul decât termenul „divin".
Dumnezeu ca autor al naturii, e somat să de-a socoteală de cele mai extreme anomalii cărora Marchizul de Sade, Mirabeau, Diderot, sau la fel de bine oricare altul, ne propun experienţa, existenţa. Şi acest termen însuşi de sfidare, de somare, de ordalie, e foarte evident ceva ce n-ar trebui să permită altă ieşire decât cea care s-a găsit efectiv realizată în istorie. Că cel care se supune în sumă ordaliei regăseşte de acolo la ultimul termen premisele, adică Altul în faţa

căruia această ordalie se prezintă: judecătorul, la finalul numitei ordalii, e tocmai ceva care dă tonul său propriu acestei literaturi în care se prezintă pentru noi o dimensiune poate niciodată regăsită, inegalabilă, a eroticului.
Cu siguranță, ceea ce analiza păstrează ca afinitate, ca rudenie, ca rădăcină într-o anumită experiență, este ceva ce noi trebuie, în cursul investigației noastre, să propunem propriei noastre judecăți. În fapt noi atingem acolo, și este o direcție care a fost puțin explorată în analiză, analiza în direcția sa generală: se pare că plecând de la lovitura de sondă, de la flashul pe care experiența freudiană l-a aruncat asupra originilor dorinței, asupra caracterul de perversiune polimorfă al dorinței în formele sale infantile, se pare ca până la urmă o mișcare, un fel de pantă generală de a reduce acele origini paradoxale, de a-i arăta de acolo convergența spre un final de armonie, este ceva ce caracterizează în ansamblu progresul reflecției analitice, și ne permite să punem problema de a ști dacă până la urmă, progresul teoretic al analizei nu ar converge spre ceea ce am putea numi un „moralism" mai comprehensiv decât oricare altul dintre cele care, până în prezent au existat, spre un scop într-un fel de a calma culpabilitatea.
Chiar dacă noi știm de acolo, prin experiența noastră practică, dificultățile și obstacolele, chiar reacțiile pe care o astfel de încercare antrenează: o îmblânzire dacă putem spune, a juisării perverse care ar reieși dintr-un fel de demonstrare a universalității sale pe de-o parte, iar pe de altă parte din funcția sa. Fără îndoială termenul parțial, indicat pentru a desemna pulsiunea perversă, este acolo ceea ce în ocazie își ia toată greutatea sa.
Iar noi știm deja că anul trecut ne-am învârtit în jurul acelui termen de pulsiune parțială. O parte a reflecției noastră purta asupra aprofundării pe care analiza o dă funcției dorinței, pe scurt asupra finalității profunde a acestei diversități totuși atât de remarcabile, care dă prețul său investigației, catalogului pe care analiza ne permite să-l stabilim tendințelor umane. Aici, ceva deja ne-a făcut să ne punem o anumită problemă care poate nu va fi bine percepută de noi în veritabilul său relief decât comparând, pentru a măsura drumul parcurs, punctul unde viziunea noastră a termenului de dorință ne-a pus, cu ceea ce, de exemplu, se articulează în opera - o operă căreia îi vom da un loc important în reflecția noastră - lui Aristotel atunci când el vorbește despre etică.
Locul dorinței în ceva atât de elaborat pe cât se prezintă această etică aristoteliciană, într-o operă care îi dă de acolo forma cea mai elaborată: Etica la Nicomah. Există încă în opera sa două puncte unde această etică se articulează, care ne arată până la ce punct un întreg câmp al dorinței este pus de către el în mod literal în afara câmpului moralei.

L.6 - 17 Decembrie 1958

Negația, în originea sa, în rădăcina sa lingvistică, este ceva ce emigrează de la enunțare spre enunțat...
Visul, totodată, marchează și poartă dorința...

L.8 - 14 Ianuarie 1959 - Ella SHARPE (1)

Poziția zisă incestuoasă conservată undeva în inconștient, este tocmai această poziție a cererii...
Este cu adevărat, în mod literal ceea ce ne anunță subiectul în fantasma sa: pentru atât că sunt în prezența altuia, eu nu sunt nimeni...

L.9 - 21 Ianuarie 1959 - Ella SHARPE (2)

Este în acest joc între cei doi „altul”:
-cel ce nu vorbește, pe care-l imaginăm (altul),
-și cel căruia îi vom vorbi (Altul),
...acolo este punctul pivot în care totul deodată va apare în memorie, ca și visul...

L.27 - 1 Iulie 1959

Ajungem la finalul acestui an pe care l-am consacrat, cu ale mele riscuri și pericole, tot atât cât ale voastre, acestei chestiuni a dorinței și interpretării ei. Ați putut vedea într-adevăr că este cu privire la

S.8 – TRANSFERUL – 1960-1961

L.1 - 16 noiembrie 1960

Am anunțat pentru acest an că voi trata despre transfer, despre disparitatea sa subiectivă. Nu este un termen pe care l-am ales ușor. El subliniază în mod esențial ceva ce merge mai departe decât simpla noțiune de disimetrie între subiecți. El pune în însuși titlul, el se insereează dacă pot spune încă de la început, contra ideii că intersubiectivitatea ar putea ea singură furniza cadrul în care se înscrie fenomenul.

Există cuvinte mai mult sau mai puțin comode în funcție de limbi. Este foarte bine termenul „impar”, odd, oddity, al imparității subiective a transferului, a ceea ce el conține din impar în mod esențial, căruia îi caut ceva echivalent. Nu există termen, în afara termenului însuși de imparitate care nu este folosit în franceză, pentru a-l desemna.

„În pretinsa sa situație” spune încă titlul meu, indicând pe acolo ceva referință la acest efort al acestor ultimi ani în analiză pentru a organiza noțiunea de „situație”, ceea ce se întâmplă în cura analitică. Cuvântul însuși „pretins” este acolo pentru a spune încă faptul că eu mă înscriu în fals, cel puțin într-o poziție corectivă, prin raport la acest efort.

Eu nu cred că am putea spune de analiza pur și simplu că există acolo o situație. Dacă există una de acolo, cea de acolo este una despre care putem spune de asemenea: aceasta nu este o situație, sau încă: este o falsă situație. Tot ceea ce se prezintă pe sine însăși ca tehnică trebuie să se înscrie ca referit la acele principii, la această căutare de principii care deja s-a evocat în indicația acelor referințe, și pentru a spune totul într-o justă topologie, într-o rectificare a ceea despre ce este vorba că e implicat în mod comun în folosirea pe care o facem de fiecare zi în mod teoretic a noțiunii de transfer. Adică despre ceva în cele din urmă care e vorba să se refere la o experiență, care ea, noi cunoaștem foarte bine totuși, cel puțin în măsura în care sub ceva titlu am practicat experiența analitică.

Fac remarcat că am pus mult timp pentru a veni de acolo la acea inimă a experienței. După punctul din care datăm acest seminar care este cel în care ghidez un anumit număr dintre voi de ceva ani, după data la care le-am făcut să înceapă, este în al optulea sau al zecelea an că am abordat transferul. Mă gândesc că veți vedea că această lungă întârziere nu era fără motiv. Să începem deci... la început: fiecare îmi impută să mă refer la ceva frază a formulei:

-„La început era Verbul”, (Evangheliea după Ioan),

-„Im Anfang war die Tat” spune un altul, („La început era acțiunea”: Goethe, Faust, I, 3)

-iar pentru un al treilea: „mai întâi – adică la începutul lumii umane – mai întâi era praxisul” (Marx: Teze despre Feuerbach)

Iată trei enunțuri care sunt în aparență incompatibile.

L.2 - 23 noiembrie 1960

E vorba azi să intrăm în examenul Banchetului. E cel puțin ceea ce v-am promis ultima dată. Ceea ce v-am spus ultima dată pare să vă fi parvenit cu sorți diverse. Degustătorii degustă. Ei își spun: anul va fi el bun? Pur și simplu mi-ar place să nu se oprească prea mult la ceea ce poate să apară ca aproximativ în anumite atingeri din care încerc să clarific drumul nostru.

Am încercat ultima dată să vă arăt portanții scenei în care va lua loc ceea ce avem de spus privind transferul. E foarte sigur că referința la corp, și în special la ceea ce îl poate afecta din ordinul frumuseții, nu era pur și simplu ocazia de a face spirit în jurul referinței transferențiale. Mi s-a obiectat în ocazie că el ajunge la cinema – pe care l-am luat ca exemplu al aprehensiunii în ce privește aspectul psihanalistului – ori de câte ori psihanalistul este un băiat frumos și nu doar în cazul excepțional pe care l-am semnalat. Convine să vedem că este în mod precis în momentul în care la cinema, analiza este luată ca pretext pentru comedie. Pe scurt, veți vedea că principalele referințe la care m-am referit ultima dată își găsesc justificarea lor în calea pe care azi vom avea să ne conducem.

Pentru a raporta ceea ce este de acolo despre Banchet asta nu e comod, dat fiind stilul și limitele care ne sunt impuse prin locul nostru, obiectul nostru particular care – să n-o uităm – este în mod particular cel al experienței analitice. Să te pui să faci un comentariu în bună ordine a acelui text extraordinar, este poate să ne forțăm la un foarte lung detur care nu ne-ar lăsa apoi suficient timp pentru alte părți ale câmpului, dat fiind că am ales Banchetul în măsura în care ni s-a părut a fi acolo o introducere în mod particular iluminantă a studiului nostru.

L.27 - 28 iunie 1961

În momentul de a ține în fața voastră ultimul cuvânt din acest an, mi-a revenit în spirit invocația lui Platon la începutul lui Critias. E prea bine într-adevăr acolo că ea se găsește, pentru atât cât vorbește despre ton ca despre un esențial în măsura a ceea ce e de spus. Să fi putut eu, într-adevăr, să știu acel ton să-l păstrez. Pentru a face aceea, Platon invocă ceea ce este obiectul însuși de care va vorbi în acel text neterminat: nimic mai puțin decât cel al nașterii zeilor.

O retăiere care nu a fost fără să-mi placă, căci la fel de bine - în mod lateral fără îndoială - noi am fost foarte aproape de acea temă până la punctul de a auzi pe cineva - despre care voi puteți considera pe anumite părți că face profesie din ateism - să ne vorbească despre zei ca despre ceea ce se află în Real. Ceea ce vă spun aici, se găsește că mulți o primesc de fiecare dată ca fiind ceva ce îi este adresat lui ca particular.

Spun „particular”:

-nu individual,

-cu siguranță nu cui mă place, căci mulți dacă nu toți o primesc,

-nici colectiv cu atât mai puțin totodată, căci constat că din ceea ce primește, fiecare lasă loc – între voi, contestării dacă nu discordanței.

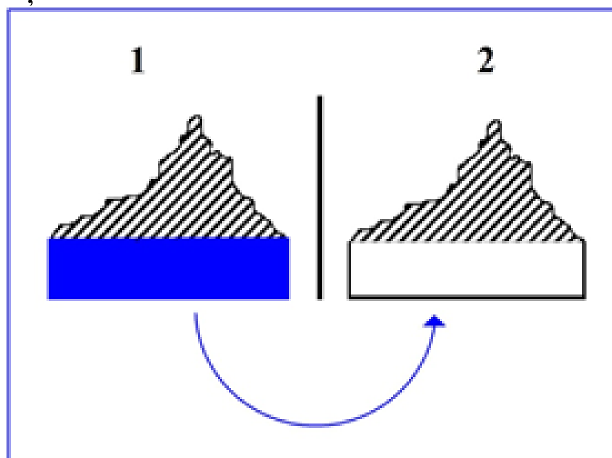
Este deci un loc larg care este lăsat de unul la altul. Este poate aceea ceea ce numim – în sens propriu – „să vorbești în deșert”.

S.9 – IDENTIFICAREA – 1961-1962

L.1 - 15 noiembrie 1961

Identificarea, astfel e anul acesta titlul meu și subiectul meu. E un bun titlu, dar nu un subiect comod. Nu cred că ați avea ideea că ar fi o operație sau un proces foarte ușor de conceput. Dacă e ușor de constatat, ar poate totuși preferabil, pentru a-l constata bine, să facem un mic efort pentru a-l concepe. Este sigur că am întâlnit de acolo destul din efecte pentru a ne ține la sumar - vreau să spun la lucruri care sunt sensibile chiar experienței noastre interne – pentru ca voi să aveți un anumit sentiment despre ceea ce este. Acest efort de a concepe vă va pare – cel puțin acest an, adică un an care nu este primul al învățăturii noastre – fără nici o îndoială, prin locurile, prin problemele, la care acest efort va conduce, după aceasta, justificat.
Vom face azi un doar prim mic pas în acel sens. Vă cer iertare: aceasta poate ne va duce să facem acele eforturi pe care le numim propriu zis de gândire. Aceasta nu ni se va întâmpla deseori, nouă nu mai mult decât altora. Identificarea, dacă noi o luăm ca titlu, ca temă a scopurilor noastre, convine ca noi să vorbim despre ea altfel decât sub forma, dacă putem spune mitică, sub care am părăsit-o data trecută. (ședința din 21 iunie 1961)
Exista ceva de acest ordin – de ordinul identificării, în mod eminent – care era interesat, vă amintiți, în acel punct în care am lăsat cuvântul meu anul trecut, adică la nivelul în care, dacă aş putea spune, „întinderea umedă” căreia voi vă reprezentați efectele narcisice care cern acea stâncă, cea care rămânea ieșită în schema mea:

Acea stâncă auto-erotică căreia falusul îi simbolizează emergența: insulă în sumă bătută de spuma Afroditei

E vorba despre raportul subiectului cu semnificantul în identificare. Când vorbești despre identificare, primul lucru la care te gândești este celălalt cu care te identifici, cu accentul pe diferența dintre celălalt și Celălalt, micul și marele Celălalt.
Nu voi începe totuși pe aici, ci voi sublinia ceea ce în identificare se pune imediat ca a face identic, ca fondat în noțiunea de același și chiar de același al lui același, cu toate dificultățile pe care le implică.
Poate știți ce dificultăți oferă gândirii dintotdeauna că a este a. Dacă a e atât de a, să rămână, de ce să-l separi de el însuși pentru ca atât de repede să-l readuni? Nu e doar un joc de spirit. Ați spune bine de exemplu, că în linia unei mișcări de elaborare conceptuală care se numește logico-pozitivism, unde cineva se poate forța să vizeze un anumit scop, care ar fi de exemplu cel de a nu pune probleme logice decât dacă e un sens reperabil ca atare în vreo experiență crucială: s-ar fi decis să respingă orice problemă logică care nu ar putea, în vreo măsură, să ofere acest garant ultim, spunând că e o problemă lipsită de sens ca atare.
Totuși, dacă Russel poate da o valoare în „Principiile Matematicii" ecuației, punerii la egalitate, a lui a=a, un altul, Wittgenstein, i se va opune în rațiunea impasurilor care i se par a rezulta în numele principiilor de plecare. Iar acest refuz va fi pus chiar algebric, o astfel de egalitate obligându-se deci la un detur de notație pentru a găsi ceea ce poate servi ca echivalent recunoașterii identității a este a.
Pentru noi, dat fiind că nu e deloc calea logico-pozitivismului cea care ne pare în materie de logică a fi în vreun fel justificată, noi ne vom interoga, vreau să spun la nivelul unei experiențe de cuvânt, cea în care avem încredere, prin echivocurile sale, ambiguitățile sale, despre ceea ce putem aborda sub acest termen de identificare.
Știți că se observă în ansamblul limbilor anumite viraje istorice, destul de generale, chiar universale, pentru a putea vorbi de sintaxe moderne, opunându-le global, nu celor arhaice, ci pu și simplu vechi, înțelegem limbile a ceea ce numim Antichitatea. Acest tip de viraje generale sunt viraje de sintaxă, nu e deloc la fel cu privire la lexic, unde lucrurile sunt mult mai mișcătoare.
Există o echivalență între același și mine însumi, sensul oricărei identități, în inima aceea ce se desemnează printr-un fel de redublare ca mine însumi, un fel de ziua de azi, despre care nu ne dăm seama, în care apoi se înghesuie eul, tuul, elul, eaa, noii, voii, și sinele însuși. Vedem aici un fel de indicație a unui proces, a unei tendințe semnificative speciale, pe care permiteți-mi s-o numesc mihilism, în măsura în care la acest act, această experiență a lui mine se referă. Regăsim alte urme unde se revelă acest fapt, această diferență netă și ușor de reperat, în greacă, autos al sinelul e cel ce desemnează și același, ca și în germană și engleză, selbst și self, care funcționează pentru a desemna identitatea.
Acest tip de metaforă permanentă, nu e pentru nimic că o relevăm aici și o interogăm, nu e poate fără raport cu faptul că în Descartes a putut să fie gândită ființa ca inerentă subiectului, într-un mod destul de captivant pentru ca, după ce formula a fost propusă gândirii, să putem spune că o bună parte din eforturile filosofiei constau în a căuta să se depietrifice de acolo, iar în zilele noastre din ce în ce mai deschis, neexistând, dacă pot spune, nici o tematică filosofică care să nu înceapă, cu rare excepții, prin a încerca să surmonteze acel faimos gândesc, deci sunt.
Acel gândesc, deci sunt, dacă vă raportați la textele lui Descartes, e infinit mai fluent, mai alunecos, mai nesigur decât sub această specie lapidară unde e marcat, fie în memoria voastră, fie în idea pasivă și sigur inadecvată pe care ați putea-o avea despre procesul cartezian. Cum

ar putea să nu fie inadecvată când nu există un comentator care să se acorde cu altul pentru a-i reda sinuozitatea sa exactă?
Vom încerca să articulăm mai precis ceea ce am avansat de multe ori ca teză, că nimic altceva nu suportă ideea tradițională filosofică a unui subiect, decât existența semnificantului și a efectelor sale.
Dacă dăm cuvântului gândire un sens tehnic, gândirea celor a căror meserie e de a gândi, putem observa, dacă privim mai de aproape, și oarecum după, nu a făcut nimic altceva decât să se situeze undeva în interiorul acestei probleme.
Constatăm că nu putem spune că – cel puțin – nu ne proiectăm într-un anumit mod – că vrem sau nu, că o știați sau nu – toată experiența inconștientului care e a noastră aici, toată căutarea despre ce este această experiență, e ceva ce se plasează la acel nivel de gândire unde – în măsura în care mergem acolo fără îndoială împreună, dar nu fără ca eu să vă conduc acolo – raportul sensibil cel mai prezent, cel mai imediat, cel mai încarnat al acestui efort, e întrebarea pe care puteți să v-o puneți, în acest efort, despre cine sunt eu?
Nu e un joc abstract al filosofiei, căci despre acest subiect al lui cine sunt eu? – cel în care încerc să vă inițiez – voi nu sunteți fără să știți – cel puțin unii dintre voi – că aud de toate culorile.
Cei ce o știu, pot fi – bineînțeles – cei de la care o aud, și nu voi pune pe nimeni în jenă publicând ceea ce aud. De altfel de ce aș face-o, căci v-am acordat că întrebarea este legitimă? Vă pot duce foarte departe pe această pistă, fără să vă fie o singură clipă garantat adevărul a ceea cevă spun, chiar dacă în ceea ce vă spun nu e vorba decît despre adevăr.
Iar în ceea ce aud, de ce până la urmă să nu spun că asta ajunge până și în visele celor ce mi se adresează. Îmi amintesc de unul dintre ei. Putem cita un vis: de ce – visa unul din analizanții mei – nu spune adevărul despre adevăr? Era vorba de mine în acel vis. Acel vis mergea mai departe, la subiectul meu treaz, până la a reproșa acelui discurs unde, auzindu-l, îi lipsea întotdeauna ultimul cuvânt. Asta nu se poate rezolva decât spunând: copiii care sunteți așteaptă mereu, pentru a crede, să spun adevărul adevărat.
Căci acest termen adevărul adevărat are un sens, și chiar mai mult aș spune, pe acest sens s-a construit tot creditul psihanalizei. Psihanaliza s-a prezentat la început lumii ca fiind cea care aducea adevărul adevărat. Bineînțeles recădem repede în tot felul de metafore care fac să fugă lucrul.
Acest adevăr adevărat e dedesubtul cărților, va fi mereu unul, chiar și în discursul filosofic cel mai riguros. Acolo a fost fondat creditul nostru în lume și e stupefiant că acest credit încă mai durează, deși, de un bun timp, nu am făcut nici cel mai mic efort pentru a da un mic capăt de început la ceva care să-i răspundă.
Așadar nu mă simt prost onorat să fiu întrebat pe această temă: care e adevăratul adevăr al discursului vostru? Iar în cele din urmă chiar pot găsi că e tocmai în măsura în care nu sunt luat ca un filosof ci ca un psihanalist, că mi se pune această întrebare.
Dar să lăsăm asta, să intrăm în aceste raporturi ale identității subiectului prin formula carteziană, nu e vorba de a depăși Descartes, ci mai degrabă de a scoate maximum de efecte din utilizarea impasurilor din care el ne desemnează fondul...

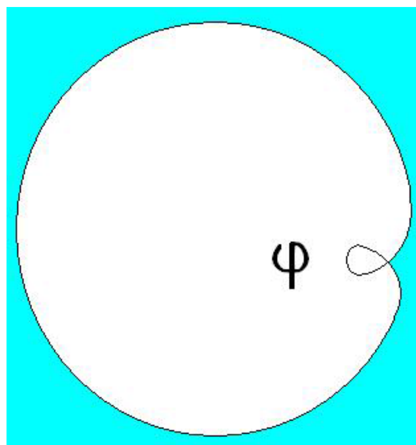
L.2 - 22 noiembrie 1961

Ați putut constata, nu fără satisfacție, că am putut introduce ultima dată scopul nostru de acest an printr-o reflecție care aparent ar putea trece drept bine filosofantă, căci ea purta întocmai

asupra unei reflecţii filosofice – cea a lui Descartes – fără a antrena din partea voastră, mi se pare mie, prea multe reacţii negative.
Chiar departe de asta, se pare că mi s-a făcut încredere pentru legitimitatea suitei sale. Mă bucur de acest sentiment de încredere pe care aş vrea să-l pot traduce, în ceea ce cel puţin am resimţit unde vroiam, pe acolo, să vă duc.
Totuşi ca să nu luaţi... în aceasta că voi continua azi pe aceeaşi temă... sentimentul că mă întârzii, mi-ar place să pun că astfel este chiar scopul nostru în acel mod pe care-l abordăm, să ne angajăm pe acel drum.
S-o spunem imediat, dintr-o formulă pe care toată dezvoltarea noastră din continuare o va clarifica: ceea ce vreau să spun, e că pentru noi analiştii, ceea ce noi înţelegem prin identificare... căci e ceea ce noi întâlnim în identificare, în ceea ce există de concret în experienţa noastră privind identificarea... este o identificare de semnificant.
Realizaţi în *Cursul de lingvistică* unul dintre numeroasele pasaje unde De Saussure se forţează să închidă, cum o face neîncetat cernând-o, funcţia semnificantului, şi veţi vedea... o spun între paranteze... că toate eforturile mele nu au fost finalmente fără să lase poarta deschisă la ceea ce aş numi mai puţin diferenţe de interpretare cât veritabile divergenţe în exploatarea posibilă a ceea ce el a deschis cu această distincţie atât de esenţială dintre semnificant şi semnificat.
Poate aş putea atinge incidental pentru voi, pentru ca cel puţin să vă reperaţi de acolo existenţa, diferenţa care există între cutare şi cutare şcoală:
-cea din Praga la care Jackobson, la care mă refer atât de des, aparţine,
-cea din Copenhaga la care Hjelmslev i-a dat orientarea sub un titlu pe care nu l-am evocat încă în faţa voastră de *glosematică.*
Veţi vedea, este aproape fatal că sunt adus să revin acolo căci noi nu vom putea face un pas fără să tentăm să aprofundăm această funcţie a semnificantului, şi prin consecinţă raportul său la semn.
Identificarea e o identificare a semnificantului...
Semnificant, semnificat, semn... primeitatea funcţiei semnificantului în orice realizare a subiectului... legile identificării sunt identificare de semnificant... distinctă de identificarea imaginară, efectul organic al imaginii seamănului, efecte de imagine...
Teoriile informaţiei sunt o beţie a descoperirii dimensiunii lanţului semnificant...
Noţiunea formei e diferită de experienţa limbajului şi dimensiune originală a raportului cu semnificantul, o distincţie radicală a realului şi a simbolicului...
Diacronie şi sincronie...
Diacronia de fapt şi diacronia de drept prin care ajungem la structură...

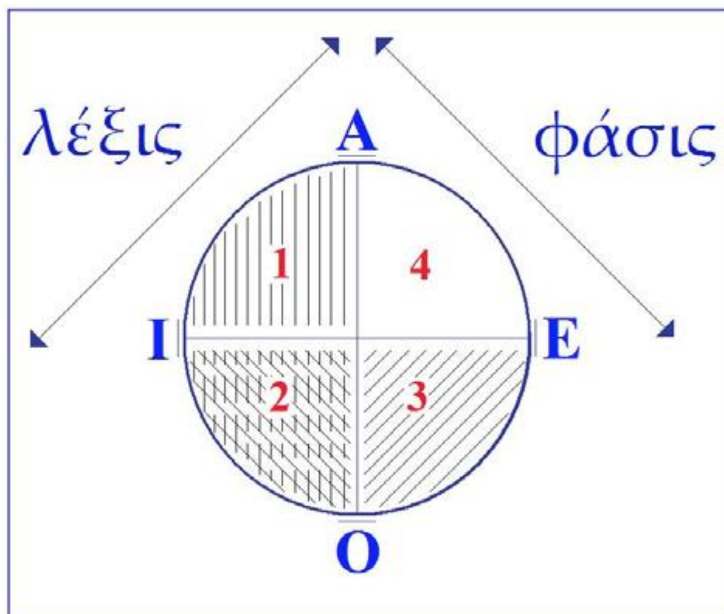
L.26 - 27 iunie 1962

Azi, în cadrul învăţăturii teoretice pe care vom fi reuşit acest an s-o parcurgem împreună, vă indic că trebuie să-mi aleg axa, dacă pot spune, şi că voi pune accentul pe formula suport [S ◊ a] a celui de-al treilea tip de identificare pe care v-am notat-o de mult timp, din timpurile grafului, sub forma lui S barat... pe care voi ştiţi s-o citiţi acum ...tăietura micuţului (a) [S ◊ a].
Nu asupra a ceea ce e acolo implicit, nodal, adică φ, punctul graţie căruia eversiunea se poate face din unul în altul, graţie căruia cei doi termeni se prezintă ca identici, în maniera dosului şi feţei... dar nu din orice dos şi nu din orice faţă, fără aceasta nu aş fi avut nevoie să vă arăt în locul său ceea ce e când el reprezintă dubla tăietură pe această suprafaţă a cărei topologie am încercat să v-o arăt în cros-cap ...acel punct desemnat aici:

e punctul φ grație căruia cercul desenat de această tăietură poate fi pentru noi schema mentală a unei identificări originare.
Acel punct... cred să vă fi accentuat destul în ultimele mele discursuri funcția sa structurală ...poate, până la un anumit punct, primi pentru voi prea multe proprietăți satisfăcătoare:
acel falus, iată-l cu această funcție magică care e tocmai cea pe care întregul nostru discurs i-o implică de mult timp. Ar fi puțin prea ușor decât să găsim acolo punctul nostru de cădere.
De aceea azi vreau să pun accentul pe acel punct, adică pe funcția lui (a), micuțul(a), în măsura în care e totodată și propriu zis vorbind:
-ceea ce ne poate permite să concepem funcția obiectului în teoria analitică, adică acest obiect care în dinamica psihică, este ceea ce structurează pentru noi întregul proces progresiv-regresiv, cu care avem de-a face în raporturile subiectului la realitatea sa psihică,
-dar care este de asemenea obiectul nostru: obiectul științei analitice.
Iar ceea ce vreau să pun în față, în ceea ce vă voi spune azi, este că dacă vrem să calificăm acest obiect într-o perspectivă propriu logică... și accentuez: logicizantă ...nu avem nimic mai bun de spus decât aceasta: că el e obiectul castrării.
Înțeleg pe acolo, specific: în raport cu alte funcții care au fost definite până aici ale obiectului, căci dacă putem spune că obiectul în lume... pentru atât cât el se discerne acolo ... este obiectul unei privări, putem spune la fel că obiectul este obiectul frustrării.
Și voi încerca să vă arăt tocmai în ce acest obiect care este al nostru se distinge de acolo.
E foarte clar că dacă acest obiect este un obiect al logicii, nu ar știi să fi fost până aici complet absent, indecelabil în toate tentativele făcute pentru a articula ca atare ceea ce numim logică.
Logica nu a existat din toate timpurile sub aceeași formă, cea care ne-a satisfăcut perfect, ne-a împlinit până la Kant care se complăcea încă acolo, această logică formală, născută într-o zi sub pana lui ARISTOTEL, a exercitat această captivație, această fascinație până la a ne fi atașat, în secolul trecut, de ceea ce putea fi reluat acolo în detaliu.
Ne-am dat seama de exemplu că lipseau acolo multe lucruri de partea cuantificației. Nu e cu siguranță ceea ce am adăugat acolo, ceea ce e interesant, ci e prin ceea ce ea ne reținea și multe lucruri pe care am crezut a trebui să le adăugăm acolo nu merg decât într-un sens în mod singular steril.
În fapt, este despre reflecția pe care analiza ne-o impune, privind acele puteri atât de mult timp insistente ale logicii aristoteliciene, că se poate prezenta pentru noi interesul logicii.
Privirea celui care desface de toate detaliile sale atât de fascinante logica formală aristoteliciană trebuie... v-o repet ...să se abstragă de ceea ce ea aduce ca decisiv, ca tăietură în lumea mentală, pentru a înțelege chiar cu adevărat ceea ce l-a precedat... de exemplu: posibilitatea oricărei dialectici platoniciene, pe care o citim mereu ca și cum logica formală ar fi fost deja acolo, ceea ce o falsifică complet pentru lectura noastră ...dar să lăsăm.

Obiectul aristotelician... căci tocmai aşa trebuie să-l numim ... are tocmai, dacă pot spune, ca proprietate de a putea avea proprietăţi care îi aparţin în propriu: atribute.
Şi sunt acestea cele care definesc clasele. Ori aceasta e o construcţie pe care el n-o datorează decât faptului de a confunda ceea ce aş numi – din lipsă de mai bun – categoriile lui a fi şi ale lui a avea.
Aceasta ar merita lungi dezvoltări, şi pentru a vă face să depăşiţi acel pas sunt obligat să recurg la un exemplu care îmi va servi drept suport. Deja această funcţie decisivă a atributului, v-am arătat-o în cadrant:

este introducerea trăsăturii unare care distinge:
-partea fazică, unde va fi spus de exemplu că „orice trăsătură este verticală”, ceea ce nu implică în sine existenţa nici unei trăsături,
- de partea lexică, unde se poate să existe trăsături verticale, dar unde se poate să nu existe.
Să spui „orice trăsătură este verticală” trebuie să fie structura originară, funcţia de universalitate, de universalizare proprie unei logici fondate pe *trăsătura privării*.
Πᾶς (pass), este „tot – orice”… el evocă nu ştiu ce ecou al zeului Pan. E bine acolo una dintre coalescenţele mentale pe care vă rog să faceţi efortul să le tăiaţi din hârtiile voastre. Numele zeului Pan nu are absolut nimic de-a face cu „tot”, şi efectele panice cărora el se joacă seara în jurul spiritelor simple de ţară nu au nimic de-a face cu vreo efuziune mistică sau nu. Raptusul alcoolic, zis de vechii autori „pantophobic”, este bine numit în acel sens că, el de asemenea Πανικός (panikos) ceva îl tracasează, îl perturb, şi că trece pe fereastră. Nu există nimic de pus mai mult acolo, e o greşeală a spiritelor prea eleniste să-I aducă acolo acest retuş despre care unul din maeştrii mei vechi, totuşi mult iubit de mine, ne aducea această rectificare, trebuie să spunem raptusul „pantofobic”. Absolut deloc.
Tăierea micului obiect a, prin punctul nodal, de graţie, implicit, al eversiunii lor, ϕ, falusul, funcţia magică structurală a identificării originare... punctul de cădere, funcţia lui a, micul a, funcţia obiectului, obiectul ştiinţei analitice, obiectul castrării, în raport cu alte funcţii ale obiectului în lume, ca obiect al privării,ca obiect al frustrării... un obiect al logicii, obiectul aristotelian, cu proprietăţi, atribute, definind clase, confundând categoriile lui a fi şi a avea, introducând Trăsătura Unară, funcţia universalităţii, universalizării, fondată pe trăsătura privării, posedarea sa sau nu...

Structura obiectului aristotelian, obiectul privării, funcția clasificatoare, ceea ce nu este este non, funcția terțului exclus, problema logicii matematice celei mai elaborate... tot ceea ce strălucește nu e aur... ce face strălucirea?, ce este adevărat în strălucire?...
Nimic nu va fi suficient de veritabil pentru a asigura punctul în jurul căruia subzistă funcția dorinței... caracteristica fundamentală a obiectului a, obiectul interesului analiștilor, al oricărui auditoriu, obiectul dorinței, a ști adevărul despre adevăr, otrava mărului, inima structurii, ceea ce duce la castrare, inima identificării fantasmatice, obiectul organizator, inductor, obiectul castrării, al întregii lumi a angoasei, suprafața benzii Moebius, obiectul formator al lumii dorinței, raportul constituirii subiectului în relație cu locul marelui Altul, unde se ordonează realitatea semnificantului, punctul nodal, al lipsei oricărei semnificanțe, punctul dorinței Altuia, punctul falic, abolirea oricărei semnificanțe, obiectul ordonării lumii, iluzia de a fi o lume, obiectul științei naturii, obiectul goetheany, obiectul care citește toate figurile unei intenții cvasidivine, născând cele mai vechi iluzii ale unei analogii micro-macrocosmice, urmele unei activități cosmogenice, încă captivante ...

S.10 – ANGOASA – 1962-1963

L.1 - 14 noiembrie 1962

Vă voi vorbi acest an despre angoasă.
Cineva care nu e deloc la distanță de mine în cercul nostru, m-a lăsat totuși cealaltă zi să percep ceva surpriză că am ales acest subiect care nu i se părea să trebuiască să fie de o atât de mare resursă. Trebuie să spun că nu voi avea vreo greutate să-i dovedesc contrariul. În masa a ceea ce ni se propune nouă cu privire la acest subiect, întrebări, va trebui să aleg și în mod sever. De aceea voi încerca, încă de azi să vă arunc asupra lucrului.
Dar deja această chestiune mi-a părut a păstra urma a nu știu ce naivitate niciodată etanșată, pentru motivul că asta ar fi să crezi că este o alegere: că fiecare an, eu aleg un subiect, așa, care mi s-ar părea interesant pentru a continua jocul vreunei *baliverne,* cum se spune. Nu!
O veți vedea, mă gândesc, angoasa e punctul de întâlnire unde vă așteaptă tot ceea ce a era din discursul meu anterior și unde se așteaptă între ei un anumit număr de termeni, care au putut până în prezent să nu vă apară suficient de legați.
Veți vedea pe acest teren al angoasei, cum, înnodându-se mai strâns, fiecare își va lua încă și mai bine locul său. Spun „*încă și mai bine*” căci recent s-a putut să-mi apară, apropo de ceea ce s-a spus despre *fantasmă* la una dintre reuniunile zise „*provinciale*” ale Societății noastre[1], că ceva își luase în spiritul vostru - privind această structură atât de esențială care se numește *fantasma* - locul său efectiv. Veți vedea că cel al angoasei nu e departe de acela, pentru motivul că e foarte frumos și bine același.
V-am pus pe această tablă – totuși, în cele din urmă nu este o mare tablă – câțiva mici semnificanți, repere sau ajutor pentru memorie, poate nu toți cei pe care aș fi vrut, dar după toate convine să nu abuzăm prea mult în ce privește schematismul. Aceasta o veți vedea clarificându-se imediat. Ei formează două grupe, aceasta și aceea:

[1] „*Zile provinciale*” din octombrie 1962 pe tema fantasmei. Cf. Robert Pujols: *Abordare teoretică a fantasmei*, în *Psihanalistul* nr.8, Puf 1964, p.11

Sérieux
Souci
Attente

Inhibition			
	Symptôme		
		Angoisse	
			Che vuoi ?

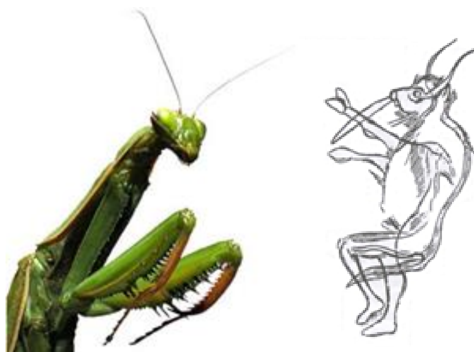
Aceea o voi completa. La dreapta, acel graf:

énonciation
(chaîne dissimulée)
S(Ⱥ)
$\$\Diamond D$
$\$\Diamond a$
d
Φ
Δ
énoncé
(chaîne apparente)
s(A)
A
D
m
i(a)
S
I
$\$$

cu care mă scuz că de atât de mult timp vă deranjez, dar care este totuși necesar – căci valoarea de reper vă va apărea, mă gândesc, mereu mai eficace – pentru a aminti *structura* pe care trebuie s-o evoce ochilor voștri. La fel de bine forma sa – care poate nu v-a apărut niciodată – de *pară-păr de angoasă*, nu poate aici de evocat *prin hazard*.

Pe de altă parte, dacă anul trecut, apropo de această mică *suprafață topologică* căreia i-am făcut o atât de mare parte, unii au putut vedea sugerându-se spiritului lor anumite forme îndoire ale *foițelor embriologice*, *chiar a straturilor cortexului*, nimeni - apropo de dispoziția totodată *bilaterală și înnodată* a intercomunicării orientate a acestui graf, nimeni nu a evocat niciodată apropo de aceasta, *plexul solar*. Bineînțeles nu pretind să vă dau acolo secretele, dar această curioasă mică omologie nu e poate atât de externă pe cât o credem și ar merita să fie amintită la începutul unui discurs despre angoasă.

Angoasa, aș spune – până la un anumit punct al reflecției prin care am introdus discursul meu adineaori, cel care a fost făcut de unul dintre apropiații mei, vreau să spun în *Societatea noastră – angoasa nu pare să fie ceea ce vă sufocă, înțeleg, ca psihanaliști*.
Și totuși, nu e prea mult a spune că *asta ar trebui*, în, dacă pot spune, logica lucrurilor, adică a relației pe care voi o aveți cu pacientul vostru. După toate, să simți ceea ce subiectul *poate de acolo să suporte din angoasă*, este ceea ce vă pune la probă în fiecare clipă.
Trebuie deci să presupunem că cel puțin pentru cei dintre voi care s-au format în tehnică, lucrul a sfârșit prin a trece, în reglarea voastră, *cel mai puțin perceput*, trebuie prea bine s-o spunem. Nu este exclus, și Dumnezeu mulțumesc, ca analistul, pentru puțin cât ar fi deja dispus – vreau să spun prin foarte bune dispoziții de a fi un analist – ca analistul intrând în practica sa să resimtă de la primele sale relații cu bolnavul pe divan *ceva angoasă*.
Încă e convenabil să atingem apropo de asta chestiunea comunicării angoasei. Această angoasă, despre care voi știți, că pare ea, atât de bine să regleze, să vă tamponeze de acolo, să vă ghideze, este ea aceeași cu cea a pacientului? De ce nu? E o chestiune pe care o las deschisă pentru moment, poate nu pentru foarte mult timp, dar care merită osteneala să fie deschisă încă de la origine, dacă totodată trebuie să recurgem la articulările noastre esențiale pentru a-i putea da un răspuns valabil. Deci să așteptăm un moment cel puțin, în distanțe, în deturурile pe care vi le voi propune și care nu sunt absolut deloc în afara oricărei previziuni pentru cei care sunt auditorii mei.
Căci dacă vă amintiți, deja apropo de o altă serie de zile zise „*provinciale*” care erau departe de a-mi fi dat atâta satisfacție, apropo *de care* într-un fel de incluziune, de paranteză, de anticipare, în discursul meu de anul trecut, am crezut că trebuie să avertizez și să proiectez în avans o formulă indicându-vă raportul angoasei esențial la dorința Altuia.
Pentru cei ce nu erau acolo, reamintesc fabula, apologia, imaginea amuzantă, pe care crezusem că trebuie s-o ridic de acolo în fața voastră pentru o clipă: eu însumi îmbrăcând masca animalului cu care se acoperă „*vrăjitorul grotei Cei trei Frați*”, mă *imaginasem* în fața voastră, în fața unui alt animal – a unuia adevărat acela, și presupus uriaș pentru ocazie – cel al mantiei religioase (călugăriței).

Și la fel de bine, cum masca pe care eu o purtam, eu nu știam care era, voi vă imaginați ușor că aveam câteva motive să nu fiu asigurat, pentru cazul în care, prin hazard, acea mască nu ar fi fost improprie să antreneze partenera mea în ceva eroare cu privire la identitatea mea, lucrul fiind bine subliniat prin ceea ce eu adăugasem acolo: că în acea oglindă enigmatică a globului ocular al insectei eu nu îmi vedeam propria mea imagine.
Această *metaforă* își păstrează azi întreaga sa valoare, și este ea cea care justifică faptul că în centrul semnificanților pe care eu i-am pus pe acea tablă, voi vedeți chestiunea pe care am introdu-o de mult timp ca fiind țâțâna celor două etaje ale grafului în măsura în care ele structurează acel raport al subiectului cu semnificantul, care cu privire la subiectivitate mi se

pare că trebuie să fie cheia a ceea ce introduce în doctrina freudiană „*Che vuoi?*”, „*Ce vrei tu?*”.
Împingeți puțin mai mult funcționarea, intrarea cheii, atunci aveți „*Ce îmi vrea mie el?*” cu *ambiguitatea* pe care franceza o permite asupra lui „*mie*”, între complementul indirect sau direct. Nu doar: „*ce vrea el la mine?*”*,* ci ceva suspendat ce privește direct *eul,* care nu este „*cum mă vrea el?*” ci care este „*ce vrea el privind acest loc al eului*”, care este ceva *în suspensie, între două etaje*, d →S◊a et i(a) → m, cele două puncte de retur care în fiecare desemnează efectul caracteristic și distanța atât de esențială pentru a construi la începutul a tot ceea ce noi vom avansa acum, distanță care face totodată omolog și distinct raportul *dorinței* și al *identificării narcisice*.
Este în jocul dialecticii, care înnodă atât de strâns cele două etaje, că noi vom vedea introducându-se *funcția angoasei*, nu că ea ar fi de acolo ea însăși resortul, dar că ea este prin momentele apariției sale *ceea ce ne permite să ne orientăm acolo*.
Astfel deci în momentul în care am pus întrebarea privind raportul vostru de analist la angoasă, întrebare care tocmai lasă în suspensie aceasta: pe cine menajați voi?
Altul, fără îndoială, dar la fel de bine voi-înșivă, iar acele două menajamente pentru a se reacoperi nu trebuie să fie lăsate confundate. Este chiar acolo una dintre vizările care la sfârșitul acestui discurs vă vor fi propuse. Pentru moment introduc această indicație de metodă, că ceea ce noi vom avea de scos ca învățătură din această cercetare cu privire la angoasă, este să vedem în ce punct privilegiat ea emerge. Este faptul de a modela pe o orografie[2] a angoasei ceea ce ne conduce direct asupra unui relief care este cel al raporturilor de termen la termen care constituie această tentativă structurală mai mult decât condensată din care am crezut că trebuie să fac pentru voi ghidul discursului nostru.
Dacă voi știți deci să vă aranjați cu angoasa, aceasta ne va face să avansăm deja, decât să încercăm să vedem cum. Și la fel de bine, eu însumi, eu nu aș ști s-o introduc fără a o aranja în vreun fel, și este poate acolo un prag: nu trebuie s-o aranjez prea repede, aceasta nu vrea să spună nici că în nici un mod, prin ceva joc psihodramatic, scopul meu trebuie să fie să vă arunc în angoasă cu jocul de cuvinte pe care deja l-am făcut cu privire la acel „je - eu” al lui „jeter – a arunca”.

L.25 - 3 iulie 1963

Voi conclude azi ceea îmi propusesem să vă spun acest an despre angoasă. Voi marca de acolo limita și funcția, indicând pe acolo unde înțeleg că se continuă pozițiile care singure ne permit, ne vor permite dacă se poate, să buclăm ceea ce e de acolo cu privire la rolul nostru de analist.
Angoasa, Freud la capătul operei sale a desemnat-o ca semnal. El a desemnat-o ca semnal - diferit de efectul situației traumatice - semnal articulat la ceea ce el numește „pericol”. Cuvântul „pericol” pentru el este legat la funcția, la noțiunea – trebuie bine să spunem: ne-elucidată - de „pericol vital”.
Ceea ce voi fi articulat pentru voi acest an ca original, este precizia cu privire la ceea ce este acel pericol. Acel pericol e – conform indicației freudiene, dar mai precis articulate – ceea ce este legat la caracterul de încetare: c, e, doi s, i, o, n al momentului constitutiv al obiectului micuț (a). A ce atunci angoasa – pentru noi, în acest punct al elaborării noastre – trebuie ea considerată ca a-i fiind semnalul? Aici încă nu vom articula altfel decât Freud acel moment. Acel moment de funcție al angoasei este anterior acestei încetări a obiectului, căci experiența

[2] Orografie: Arta fabricării cadranelor solare

ne interzice să nu – ca necesitate însăși a articulării ei îl obligă acolo Freud – situăm ceva mai primitiv decât articularea situației de pericol de vreme ce noi o definim așa cum tocmai am făcut-o, la un nivel, la un moment anterior acestei încetări a obiectului.
Angoasa – am anunțat pentru voi la început, și încă deja din seminarul de acum doi ani – angoasa se manifestă în mod sensibil încă de la prima abordare ca raportându-se, și într-un mod complex, cu dorința Altuia. De la acea primă abordare, am indicat că funcția angoasantă a dorinței Altuia e legată la aceasta: faptul că eu nu știu ce obiect micuț (a) sunt pentru acea dorință. Aș accentua azi că aceasta nu se articulează pe deplin, nu ia formă exemplară decât la ceea ce am numit, am desemnat aici în semn la tablă... al patrulea nivel definibil ca și caracteristică a funcției constituirii subiectului în relația sa cu Altul, și în măsura în care noi îl putem articula ca centrat în jurul funcției angoasei. Acolo doar, plenitudinea specifică prin care dorința umană este funcție a dorinței Altuia, doar acolo, la acel nivel, această formă este împlinită. Angoasa, v-am spus vouă, este acolo legată la aceasta că eu nu știu ce obiect micuț (a) eu sunt pentru dorința Altuia.
Dar aceasta, în cele din urmă nu este legată decât la nivelul unde eu pot da de acolo această fabulă exemplară în care Altul ar fi un radical Altul, ar fi această „mantie religioasă” a unei dorințe vorace, căreia nimic nu mă leagă ca factor comun. Tocmai din contră, Altuia uman, ceva mă leagă, ceva care este calitatea mea de a-i fi seamănul său. Ceea ce rămâne din „eu nu știu” angoasant este în mod fundamental răucunoaștere, răucunoaștere la acel nivel foarte special a ceea ce este, în economia dorinței mele de om, micuțul (a). Și tocmai de aceea, în mod paradoxal este la nivelul spus al patrulea, la nivelul dorinței scopice că dacă structura dorinței este pentru noi cea mai deplin dezvoltată în alienarea ei fundamentală, este tot acolo că obiectul (a) este cel mai mascat, iar cu el că subiectul este, în ce privește angoasa, cel mai securizat. Este ceea ce face necesar ca noi să căutăm, altundeva decât la acest nivel, urma micuțului (a) în ce privește momentul constituirii sale.

S.11 - CELE 4 CONCEPTE FUNDAMENTALE ALE ANALIZEI - 1964

L.1 - 15 ianuarie 1964 - Excomunicarea

Doamnelor, Domnilor,

în seria de conferințe cu care sunt însărcinat de a șasea Secție a Școlii practice de Înalte studii, vă voi vorbi despre Fundamentele psihanalizei. Aş vrea doar azi să vă indic sensul pe care socotesc să-l dau acestui titlu și modului sub care sper acolo să satisfac.

Totuși îmi trebuie mai întâi să mă prezint în fața voastră – chiar dacă cea mai mare parte aici, dar nu toți, mă cunosc – căci circumstanțele fac să mi mi se pară potrivit să introduc acolo chestiunea prealabilă, să vă prezint acest subiect:

„În ce anume sunt autorizat?”

Sunt autorizat să vorbesc aici în fața voastră despre acel subiect din zvonurile de a fi făcut pe altundeva ceea ce numeam un „seminar” care se adresa la psihanaliști. Dar, așa cum unii o știu, m-am demis din această funcție – căreia, timp de zece ani, dedicasem cu adevărat viața mea – pe motiv de evenimente survenite în interiorul a ceea ce numim o „societate psihanalitică”, și tocmai cea care în mod precis îmi încredințase această funcție.

Am putea susține că a mea calificare nu este pentru atât pusă în cauză pentru a împlini altundeva această aceeași funcție. Țin totuși în mod provizoriu chestiunea ca suspendată.

Și dacă m-am pus în calitatea de a putea, să spunem, doar să dau suită acestui învățământ care a fost al meu, consider că trebuie să încep, înainte să deschid ceea ce se prezintă deci ca o nouă etapă, trebuie să încep prin mulțumirile pe care le datorez din această posibilitate, lui M. Fernand Braudel, președinte al Secțiunii de Înalte studii, care mă delegă aici în fața voastră, prin grația căruia eu trebuie, în sumă, să pot s-o fac sub egida aceste Școli înalt onorate - M. Braudel, împiedicat, mi-a spus regretul său de a nu putea fi prezent în momentul în care azi îi aduc acest omagiu – precum și pentru ceea ce aș numi noblețea cu care în această ocazie, el a vrut să pareze situației de lipsă în care eram – pentru un învățământ din care, în sumă, nu-i parvenise nimic altceva decât stilul și reputația – pentru ca eu să nu fiu pur și simplu redus la tăcere.

Noblețe este prea bine termenul de care este vorba atunci când e vorba, în sumă, să primești pe cel care era în poziția în care sunt: cea a unui refugiat. El a făcut-o atât de repede din a fi acolo usucitat prin vigilența prietenului meu Claude Levi-Strauss, care mă bucur că a bine-

voit azi să-mi dea prezența sa și care știe cât mi-este de prețioasă această mărturie a atenției ce o poartă unei munci, a mea, la ceea ce se elaborează acolo în profundă corespondență cu a sa.
Aș adăuga acolo mulțumirile mele pentru toți cei care, în această ocazie, mi-au marcat simpatia lor, până la a ajunge la complezența cu care M. Robert Flaceliere, director al Școlii Normale Superioare, a binevoit să pună la dispoziția Școlii de Înalte studii, această sală (E.N.S. rue d'Ulm, salle Dussane) fără care nu știu cum aș fi putut să vă primesc, din a fi venit atât de numeroși, fapt pentru care vă mulțumesc din adâncul inimii.
Toate acestea privesc deci baza – într-un sens, aș zice „local" chiar militar al acestui cuvânt – baza pentru învățământul meu.
Dar îmi permit să abordez acum ceea despre ce este vorba: Fundamentele Psihanalizei. Pentru ceea ce e din Fundamente ale psihanalizei, seminarul meu era acolo, dacă pot spune, implicat. Era de acolo un element:
-căci în sumă contribuia la a o fonda in concreto,
-căci făcea parte din praxis însăși,
-căci era acolo interior,
-căci era dirijat spre ceea ce este un element al acestei praxis, adică formarea de psihanaliști.
Am putut, într-un timp – în mod ironic – să definesc – provizoriu poate, dar și din lipsă de mai bine, în stânjeneala în care puteam fi – un criteriu a ceea ce este psihanaliza, ca „tratamentul distribuit de un psihanalist".
Henry Ey, care e aici azi, își va aminti de acest articol căci a fost publicat în acel volum de enciclopedie[3] pe care îl dirijează. Îmi va fi cu atât mai mult ușor să evoc – căci el este prezent – faptul veritabilei înverșunări care a fost pus să facă să fie retras din numita enciclopedie, numitul articol, până la punctul în care el însuși – despre care fiecare știe simpatiile pe care mi le acordă – a fost, în sumă, neputincios să oprească această operațiune obținută de un comitet director în care se găseau tocmai psihanaliști!
Acest articol, care va fi cules în ceea ce încerc să fac pentru moment, pentru un anumit număr din textele mele, adică o ediție („Scrieri" va fi publicată la Seuil în 1966), voi veți putea, gândesc, judeca dacă și-a pierdut actualitatea. O gândesc cu atât mai puțin cu cât toate chestiunile pe care le ridic acolo sunt acelea tocmai prezente, prezentificate totodată prin faptul că sunt aici în postura care este a mea pentru a introduce mereu această aceeași chestiune: „Ce este psihanaliza?"
Fără îndoială există acolo mai mult decât o ambiguitate și această întrebare este întotdeauna – după cuvântul din care-o desemnez în acest articol – o „întrebare liliac". S-o examinez la ziuă, așa este ceea ce îmi propuneam.
De unde, din ceva învățământ unde trebuie să vi-l propun azi la locul, la locul de unde re-abordez acea problemă, faptul că putem să-l definim ca pe un loc care s-a schimbat, care nu mai deloc înăuntru, despre care nu știm dacă e în afară, nu e aici anecdotic.
Și e tocmai de ce gândesc că nu veți vedea din partea mea nici recurs la anecdotă, nici polemică de nici un fel dacă punctez aceasta care e un fapt: este că învățământul meu – desemnat ca atare – a suportat din partea unui organism – care se numește Comitetul executiv al aceste organizații internaționale care se numește International Psycho-analytical Society – o cenzură care nu este deloc obișnuită. Căci este vorba de nimic mai puțin decât de a face din proscrierea acestui învățământ – care trebuie considerat ca nul în tot ceea ce poate veni de acolo în ce

[3] „Variante ale curei tip", în Enciclopedia medico-chirurgicală, Psihiatrie, Volum III, Februarie 1955, Suprimat în 1960. Scrieri p.323.

privește abilitarea în registrul acestei societăți a unui psihanalist – a face din această proscriere, condiția de afiliere a societății căreia aparțin.
Aceasta încă nu e suficient: este formulat că această afiliere nu va fi acceptată decât dacă li se dau garanții pentru ca învățământul meu să nu reintre, niciodată, prin această societate, în activitate pentru formarea de analiști. Este vorba deci acolo de ceva ce e în mod propriu comparabil cu ceea ce numim în alte locuri, „excomunicarea majoră”. Încă aceasta – în locurile unde acest termen este folosit – nu e niciodată pronunțată fără posibilitate de întoarcere.
Ea nu există, ea nu există totuși sub această formă decât într-o comunitate religioasă desemnată prin termenul indicativ, simbolic al Sinagogii. Este în mod propriu ceea la ce Spinoza i-a fost obiectul în două etape: 27 iulie 1656 – singular tricentenar, căci corespunde tricentenarului lui Freud (născut pe 6 mai 1856) – pe 27 iulie 1656, Spinoza a fost obiectul lui חרם [herem], excomunicare care corespunde bine acestei excomunicări majore. El a așteptat ceva timp – pentru a completa tricentenarul nostru – pentru a fi obiectul lui Chammata, care constă în a adăuga acolo această condiție a imposibilității unei întoarceri.
Să nu credeți, nici acolo, că ar fi vorba de un joc metaforic, că ar fi întru-câtva pueril să agiți cu privire la câmpul – Dumnezeul meu – lung pe cât și serios, pe care îl avem de acoperit. Eu cred - și o veți vedea – că el introduce ceva – nu doar prin ecourile ce le evocă, ci prin structura pe care o implică – el introduce ceva ce ar fi la începutul investigației noastre privind praxis psihanalitică.
Eu nu sunt, bineînțeles, pe punctul de a spune – căci nu ar fi imposibil – că, comunitatea psihanalitică este o Biserică. Dar incontestabil întrebarea survine de a ști ceea ce ea poate prea bine să aibă care face aici ecou unei practici religioase. Vom veni acolo și vom vedea că această cale nu va fi, pentru noi, nefecundă.
Psihanaliza didactică... Lăsată în umbră de tot ceea ce s-a publicat... Scopuri, limite, efecte...
Ce se poate și trebuie așteptat și ce nu, ca frână, ca eșec... Ce fondează psihanaliza ca praxis?
Praxis e o acțiune a omului care îl pune în măsura de a trata realul prin simbolic...
Este psihanaliza o știință? În mod cert e o religie, încă vie, foarte vie... Mi se va spune că e o căutare, dar nu am încredere în acest termen, cum spunea Picasso, nu caut, găsesc...
O știință are un obiect definit de un nivel de operare reproductibil, experiența, dar nu e suficient, căci ar face să intre și experiența mistică și alchimia... Oricum decisivă, esențială mi se pare a fi puritatea sufletului operatorului, prezența analistului în Marea Operă analitică, poate că asta caută psihanaliza noastră didactică și poate că și eu... Punctul central, care este dorința analistului? Ce trebuie să fie în dorința analistului pentru a opera corect?
Punerea în formule să fie suficientă? Nu cred... Freud e primul și singurul care a introdus concepte fundamentale în această presupusă știință într-un mod aproape religios...
În vorbire istericul își constituie dorința, aceasta e poarta lui Freud, raporturile dorinței cu limbajul, așa a descoperit mecanismele inconștientului...
Un raport dezvăluit geniului său, dar nu elucidat deplin, mai ales nu prin noțiunea masivă de transfer...
Satisfacerea dorinței isterice ca cea mai bună metodă de vindecare a simptomului, lasă în afară motivul pentru care istericul nu își poate susține dorința decât ca dorință nesatisfăcută... E urma unui păcat originar al analizei, nu poate fi decât unul, dorința lui Freud însuși, ceva ce în Freud nu a fost niciodată analizat...
Numele Tatălui, vizează, pune în chestiune originea, privilegiul prin care dorința lui Freud a găsit poarta de intrare în inconștient... O anumită dorință originară, dorința lui Socrate, nu știu

nimic decât ceea ce doresc, nu o poziție de subiectivitate originară, ci una de obiect, ca și la Freud...

L.2 - 22 ianuarie 1964 - Inconștientul freudian și al nostru

Gândire sălbatică... Nu există cauză decât a ceea ce sună... Obiectul misterios, cel mai ascuns, al pulsiunii scopice...
Corespondența diverselor forme ale obiectului a cu funcția centrală și simbolică -fi...
Inconștient și Repetiție... În raport cu ceea ce impune ca formă calculul infinitezimal... Conceptul poate fi realizat doar prin salt, trecere la limită... Subiectul și Realului... Poate fi considerată psihanaliza constituind o știință, o speranță de știință?
Inconștientul e structurat ca un limbaj...
Gândirea sălbatică, funcția totemică, funcția clasificatorie primară, înaintea oricărei experiențe, deducții individuale, înscrieri de experiențe colective...
Natura oferă semnificanți, raporturi determinate în tot ceea ce natura oferă ca suporturi, dispuse în teme de opoziție... Ei organizează raporturile umane, le dau structuri, le modelează...
Înainte de formarea subiectului ce gândește și se situează, asta numără, este numărat, și în numărat numărătorul e deja... Abia apoi subiectul trebuie să se recunoască aici ca numărător...
Psihosociologia, lingvistica, jocul combinatoriu operând în spontaneitatea sa, singur, presubiectiv, este structura ce dă statutul inconștientului, ne asigură că sub termen e ceva calificabil, accesibil și obiectivabil...
Nu e suficient să spui că inconștientul e un concept dinamic, ai substitui ordinul misterului cu un mister particular -forța, un loc de opacitate, de aceea mă voi referi la Cauză...
Kant spune că e inanalizabil, imposibil de înțeles de rațiune, închis strâns de un abis, care rămâne esențial în funcția cauzei... E mereu o jenă a filozofilor, și nu e așa simplu de echilibrat cum pare s-o facă Aristotel în cele 4 cauze...
Cauza, și orice modalitate înscrisă de Kant în categoriile rațiunii pure, ca relație între inerență și comunitate, nu este prin asta mai raționalizată...
Cauza se distinge de ceea ce e determinant într-un lanț, adică legea... În ea este mereu ceva anti-conceptual, indefinit, există o gaură, ceva ce oscilează în interval... Nu există cauză decât a ceea ce sună...

L.3 - 29 ianuarie 1964 - Despre subiectul certitudinii

Abisul inconștientului, pre-ontologic, prima emergență a inconștientului nu se pretează ontologiei, ordinea inconștientului, nici ființă, nici non-ființă, ci non-realizat... O deschidere infernală, spre o lume inferioară, așa zisele fenomene psi, numite așa aberant pentru a le steriliza...
Dorința umană e infinită dar limitată, de plăcere, principiul plăcerii, în raport cu care se susține depășind pragul impus, aspirația oceanică, o fantasmă, o iluzie,
Ceea ce se întâmplă în inconștient e inaccesibil contradicției, localizării spațio-temporale, funcției timpului,
Dorința vehiculează mereu spre un viitor scurt și limitat ceea ce susține din imaginea unui trecut, Freud o numește indestructibilă, ceea ce e inconsistent, dar cărui registru aparține ea în ordinea lucrurilor, un lucru durează, timpul istoric, și are o substanță, timpul logic...
Ceea ce e ontic în funcția inconștientului, este deschiderea prin care ceva a cărui aventură în câmpul nostru pare atât de scurtă, e într-o clipă adus la lumina zilei, o clipă, căci al doilea timp, care e de închidere, dă acestei sesizări un aspect evaporant...

E structura scandată a acestei bătăi a fantei, apariția evaporantă se face între cele două puncte ale timpului logic, între clipa de a vedea că ceva e întotdeauna elidat, pierdut, chiar și pentru intuiție, și momentul eluziv în care sesizarea inconștientului nu s-a încheiat și e vorba mereu despre o recuperare decepționată...
Ontic deci, inconștientul e evaziv, dar vom reuși să-l cernem într-o structură care nu a mai fost niciodată articulată așa...
E de disprețuit ceea ce continuarea experienței analitice după Freud a probat cu privire la ceea ce apărea în abis, larvele care ies, nu le-am hrănit cu sânge...
Ne interesează altceva, iar aceste deplasări de interes au avut mereu avantajul de a degaja structuri despre care vorbim rău, în analiză, despre care vorbim aproape în profeții...
Conceptul de repetiție nu are a face cu cel de transfer...
Statutul de a fi, atât de evaziv, inconsistent, e dat inconștientului de chiar demersul descoperitorului său...
Freud zicea despre el, în setea lui de adevăr, orice ar fi acolo, trebuie să mergem... Pentru că, undeva, el se arată... E realitatea cea mai refuzată, acoperită, respinsă, cea a istericului, în măsura în care ea e oarecum marcată la origine de semnul păcălelii... Dorința istericului părea caracteristica acelui câmp, apoi, după alte descoperiri, totul trebuie refăcut, un salt retroactiv, dacă vrem să marcăm esențialul poziției lui Freud atingând ceea ce se întâmplă în inconștient.
Nu vezi tată că ard, de greutatea păcatelor tatălui, purtate de fantomă în Hamlet, dublarea lui Oedip... Tatăl, numele tatălui, susține structura dorinței cu cea a legii, dar moștenirea tatălui e păcatul lui...
Certitudinea e termenul major, nu adevărul... Surmontarea a tot ceea ce e legat de inconștient, mai ales ieșirea din vis, ceea ce pătează orice comunicare a visului, nu sunt sigur, mă îndoiesc...
Abisul manifest între ce a fost trăit și ce e raportat...
Îndoiala e sprijinul certitudinii sale pentru Freud... E semnul că e acolo ceva de păstrat, iar îndoiala e semnul rezistenței... E o gândire acolo care e inconștientă, adică se relevă ca absentă, e locul de el cheamă această gândire din alții prin care se va revela subiectul...
Subiectul inconștientului se manifestă, gândește înainte de a intra în certitudine... Corelativul subiectului nu mai e Celălalt înșelător ci Celălalt înșelat...
Ceea ce se teme subiectul cel mai mult este să ne înșele, să ne pună pe o pistă falsă, sau ca noi să ne înșelăm...
Inconștientul nu e visul, el se poate exersa în sensul înșelării, cum nu ar putea să nu fie adevăr în minciună...
Ceea ce Freud nu vedea era obiectul dorinței isterice și al dorinței homosexuale, dorința de a susține dorința tatălui... Dorința proprie neputându-se realiza decât ca dorință a Celuilalt...
Dorința bărbatului e dorința Celuilalt... Homosexuala găsește altă soluție, sfidarea ei…
Repetiția e a decepției, lipsa realului la care e condamnat subiectul... Dar tocmai această lipsă îl revelează...
Timpul logic 1. Momentul de a vedea, insight, 2. Momentul de a înțelege... 3. Momentul de a sfârși...
La început e dată bateria semnificantă, apoi, ca necesitate, se introduc doi termeni, în funcția repetiției, hazardul și arbitrariul...
Realul sprijină fantasma, fantasma protejează realul...

L.4 - 5 februarie 1964 - Despre rețeaua semnificanților

Adevărata funcție a inconștientului - relația profundă, inaugurală, inițială cu Unbegriff, tăierea lui Unu originar... Legată de funcția subiectului, în relația constituantă cu semnificantul... Funcția pulsativă a inconștientului, necesitatea de evaporare, oarecum inerentă, tot ce apare, o clipă, în fanta sa, pare să fie destinat, să se închidă, să se deșire, să se destrame, să dispară...

L.5 - 12 februarie 1964

Ceea ce înțeleg să accentuez, e că psihanaliza, la o prima abordare, e bine făcută pentru a ne dirija spre un idealism... Și Dumnezeu știe că e ceea ce i s-a reproșat: de a reduce experiența, că experiența ar fi pentru ea, dirijată spre nu știu ce ontologie a tendințelor complet primitive, complet interne, complet date deja prin condiția subiectului...
E suficient să ne reportăm, după primii ei pași, la traseul acestei experiențe, pentru a vedea că, din contră, nimic din ea nu ne permite să ne rezolvăm la aforismul care s-ar exprima ca și: viața e un vis, o iluzie... Nimic nu e mai centrat, mai orientat spre ceea ce, în inima experienței noastre, este nucleul realului... Unde, acel real, îl întâlnim? Tocmai despre structura acestei întâlniri, a funcției nodale, a funcției repetitive a unei întâlniri esențiale, a unui rendez-vous la care suntem întotdeauna chemați cu un real care se sustrage, e vorba în tot ceea ce psihanaliza a descoperit.
Mai întâi tyche-întâmplarea-fortuna, pe care am împrumutat-o de la Aristotel în cătarea sa a cauzei: realul dincolo de automaton, de retur, de revenit, de insistența semnelor, din cauza căruia ne vedem comandați de principiul plăcerii, e acela care acționează mereu în spate și din care e atât de evident, în toată căutarea lui Freud, că acolo e ceea ce e neliniștea lui. El urmărește, se atașează, într-un mod aproape angoasat, să interogheze ce e acel real, ce e acea întâlnire primă pe care o putem asigura, afirma, în spatele fantasmei.
Așadar nu e loc de confuzie nici cu reîntoarcerea semnelor, nici cu reproducerea, modulație prin conduita a ceva ce într-un fel, nu ar fi decât o rememorare acționată, nici vorbă de a confunda aceea cu ceea ce acționează, în adânc, în repetiție.
Ceea ce se repetă, într-adevăr întreaga experiență analitică ne arată, e mereu ceva al cărui raport la tyche ne e suficient desemnat prin expresia care imaginează cel mai bine, ceea ce în fața căruia, de fiecare dată, ne găsim opriți, ceea ce ne reține, și de unde acela vine în aparență în experiență, nu doar din interior, ci și din exterior, ceea ce se produce ca din întâmplare. De care noi nu ne lăsăm, din principiu dacă putem spune, noi , analiștii, niciodată înșelați.
Din această funcție a tyche, a realului ca întâlnire, a întâlnirii în măsura în care ea poate fi ratată, încât esențial ea va fi prezență ca întâlnire ratată, în absență, iată ceea ce la început s-a prezentat în în istora psihanalizei sub forma primă, care, prin ea singură, ajunge deja să facă să se nască atenția noastră, cea a traumatismului...

L.6 - 19 februarie 1964

Continui încercând să vă conduc la funcția, în descoperirea noastră analitică, a repetiției. Tind să vă marchez că nu e noțiunea ușor de conceput în accesarea, în practica pe care i-o dăm.

L.10 - 15 aprilie 1964

Transferul, la început, în opinia comună, se reprezintă ca un afect, e calificat, vag, drept pozitiv sau negativ. E în general primit, nu fără ceva fundament, că transferul pozitiv, e iubirea... totuși, trebuie spus că acest termen, în folosirea pe care o facem privind transferul, e de un uzaj cu adevărat aproximativ care relevă în general din faptul că acest termen, la nivelul folosirii

lui, nu e deloc aprofundat... Totuși, știți, Freud a pus foarte devreme chestiunea autenticității iubirii așa cum se produce în transfer. Și, pentru a spune imediat, contrar a ceea ce este tendința generală, că e vorba acolo de un fel de falsă-iubire, de umbră a iubirii, Freud e departe de a fi făcut să se încline balanța în acel sens. Și poate nu e de cel mai mic interes al experienței transferului de a pune pentru noi, mai departe poate decât a putut fi pusă vreodată, chestiunea a ceea ce numim iubire autentică.

L.14 - 13 mai 1964

Reiau discursul meu despre pulsiune. Am stabilit deja că transferul în experiență este ceea ce manifestă punerea în acțiune a realității inconștientului, în măsura în care este sexualitate. M-am oprit pentru a continua despre ceea ce comportă însăși această afirmație: dacă suntem siguri că sexualitatea e acolo prezentă în acțiune, în transfer, este pentru că se manifestă în anumite momente spre descoperire sub forma iubirii. Ori, tocmai acolo e faptul despre care e vorba: iubirea reprezintă punctul de vârf, momentul sfârșit, factorul indiscutabil care ne face prezentă sexualitatea în aici și acum al transferului?

La asta face obstacol, se opune, obiectează, în modul cel mai clar, textul deloc izolat, dar ales de mine ca central... și fără să pot fi acuzat de vreo alegere arbitrară... căci e textul lui Freud, având ca obiect pulsiunile și vicisitudinile lor. Un text pe care l-am abordat, încercând să fac simțit sub ce formă problematică -altfel spus, mișunând de întrebări- se prezintă introducerea pulsiunii.

De la o primă lectură, cea mai sumară și superficială, puteți percepe că acest articol, deși nu e anunțat de la început, e în întregime divizat în doi versanți: primul, articularea și, la fel de mult, demontarea a ceea ce am numit înainte pulsiune tocmai ca montare; al doilea, examinarea a ceea ce trebuie conceput ca fiind nicidecum sexualul, ci, conform spiritului articolului, actul iubirii. Este în mod expres formulat că iubirea nu ar fi nicidecum în experiență confundată, considerată ca reprezentantul a ceea ce am putea numi toată, așa cum o numește Freud, sub termenul de toată pulsiunea sexuală, adică tendința, formele. convergența efortului sexual, în măsura în care s-ar sfârși în Tot, într-un tot sesizabil, care ar rezuma de acolo esența și funcția. ”Asta nu merge deloc așa!”, scrie el, în momentul în care răspunde acestui tip de sugestie, în oarecare măsură prezentă, și pe care noi am dat-o, noi, ceilalți analiști, prin tot felul de formule, care sunt și înșelătoare, ca fiind ceea ce justifică funcția înțelegerii termenului de celălalt, pe calea unei serii de obiectualizări parțiale.

Întregul articol e acolo făcut pentru a ne arăta că, din ceea ce putem considera, și din ceea ce Freud, bineînțeles, consideră ca fiind funcția finală a sexualității, adică reproducerea, pulsiunile, așa cum ni se prezintă în procesul realității psihice, sunt resturi de pulsiuni... față de această funcție finală definită în termeni biologici... resturi de pulsiuni parțiale.

Pulsiunile, în structurile lor, în tensiunea ce o stabilesc, sunt legate la ceva ce putem numi factorul economic. Acest factor economic depinde de condițiile în care se exercită funcția principiului plăcerii la un nivel pe care-l vom relua când va sosi momentul discursului nostru sub termenul de Eu Real. Se spune imediat că acest Eu Real, într-o aproximare rapidă, dar pe care o puteți considera exactă, îl putem concepe ca fiind aparatul nervos, sistemul nervos central, în măsura în care funcționează, nu ca sistem de relație, ci ca sistem destinat să asigure tensiuni interne, o anumită homeostază.

Datorită acestei realități a Eului, a sistemului homeostazic, sexualitatea nu intervine, nu intră în joc decât sub forma pulsiunilor parțiale.

Pulsiunea ar fi tocmai acest tip de montaj prin care sexualitatea participă la viața psihică într-un mod care trebuie să se conformeze structurii de abis, care e cea a inconștientului.
În alți termeni, dacă plasăm la cele două extreme a ceea ce este experiența noastră analitică:
1. Refulatul, refulatul primordial, acel refulat din semnificant: ceea ce se construiește pe dedesubt pentru a constitui simptomul, îl putem înscrie, considera ca eșafodaj, întotdeauna pentru semnificanți. Refulat și simptom sunt omogeni și reductibili la funcții de semnificanți. Structura lor, chiar dacă se edifică prin succesiune, ca orice edificiu, e, totuși, la termen, la produsul finit, inscriptibilă în termeni sincronici.
2. Cealaltă extremitate e cea a interpretării noastre privind acel factor al unei structuri temporale speciale pe care am încercat s-o definesc prin metonimie.

L.20 - 24 iunie 1964 - În tine mai mult ca tine

Te iubesc, dar inexplicabil iubesc în tine ceva mai mult ca tine - micul obiect a, de aceea te mutilez...
Îmi rămâne să conclud acest an, discursul pe care am ajuns să-l țin aici în rațiunea unor circumstanțe care, în sumă, au prezentat în suita învățăturii mele, ceva de care, după toate, dă seama una dintre noțiunile fundamentale pe care am ajuns să le avansez aici, cea de δυστυχία (dustuchia) sau de răuîntâlnire, acel ceva, necesitat în orice ființă, purtând manifestarea subiectului, de a se sustrage, de a evita ceea ce există acolo de întâlnit...
Astfel, a trebuit să suspend acel pas pe care mă pregăteam să-i fac să-l deschidă pe cei ce urmau învățătura mea privind Numele-Tatălui, pentru a relua aici, în fața unui auditoriu compus altfel, ceea ce este de la început, această învățătură, a mea, adică ceea ce este din practica noastră? Aceasta din urmă judecată, nu pusă în balanțele unui adevăr etern, ci interogată asupra acelui punct de a știi: care poate fi ordinul de adevăr pe care ea - această practică - îl generează?
Ceea ce ne poate asigura – în sensul propriu a ceea ce am numit „certitudinea" – despre ceea ce este din praxisul nostru, este ceea din ce cred să vă fi dat aici conceptele de bază sub cele patru rubrici: ale inconștientului, repetiției, transferului și pulsiunii pe care voi ați văzut că am ajun să includ, într-un fel schița, în interiorul explorării mele a transferului.
Cele patru concepte, inconștientul, repetarea, transferul, pulsiunea... Au ele dreptul de a se repera ca necesități, chiar implicative, ale vizării adevărului?
Sau într-o formulă esoterică, cum să ne asigurăm că nu suntem în impostură? Locul abordării raportului psihanalizei cu religia și pe acolo, cu știința...
Omul luminilor, secolul XVIII, omul plăcerii, a pus în chestiune religia ca fiind fundamental impostură, dar cine ar mai visa azi să o ia sub această paranteză simplistă? Azi, pretutindeni, chiar și acolo unde lupta poate să fi fost dusă contra ei, religia se bucură de un respect universal...
E și chestiunea credinței, alienarea fundamentală în care se susține orice credință, un dublu termen subiectiv, care face ca în momentul în care semnificația credinței pare să se spulbere cel mai profund, ființa subiectului să vină la lumină din ceea ce era propriu zis realitatea acestei credințe... Nu e suficient să învingi superstiția pentru ca efectele în ființă să fie temperate...
E ceea ce face pentru noi dificultatea de a recunoaște ceea ce a putut fi în secolul XVI statutul necredinței... acolo, știm bine că, în epoca noastră, suntem incomparabil și paradoxal dezarmați...
Singurul nostru adăpost, iar religioșii au simțit-o admirabil, este această indiferență în materie de religie, pe care o are ca statut poziția științei... De aceea ea secționează un câmp determinat

în dialectica alienării subiectului, situându-se în punctul separării și putând susține astfel modul de existență al savantului, omul de știință, ținându-se la adăpost printr-o serie de precauții ce țin de stil și discurs de un anumit număr de întrebări privind statutul însăși al științei al cărui servitor este, una din cele mai importante probleme din punct de vedere social...
Corpul științei e în relația subiectivă echivalentul micului obiect a, iar ambiguitatea a ceea ce în analiză e reductibil sau nu la știință se explică văzând ceea ce ea implică dintr-un dincolo de știință... Pe aici analiza ar putea cădea sub o clasificare ce ar situa-o la rangul a ceva ale cărui forme și istorie îi evocă atât de des analogia, o Biserică și deci o Religie...
Singurul mod de abordare a acestei probleme e plecând de la faptul că religia, printre modurile omului de a-și pune chestiunea existenței în lume, iar dincolo, religia ca mod de subzistență al subiectului care se interoghează, se distinge printr-o dimensiune care îi este proprie și care e lovită de o uitare...
În orice religie ce merită această calificare există o dimensiune esențială rezervată la ceva operatoriu, numit sacrament...
Dacă e un sacrament, dacă asta operează, operează pe ceva, e un pact? e altceva? ce trece prin această dimensiune? în toate răspunsurile care ne vor fi date vom distinge mereu această marcă, evocând un dincolo al religiei, operator și magic, în interiorul religiei, ceva marcat de uitare, din motive perfect definite, separare, impotență a rațiunii și finitudinii noastre...
De aceea analiza, în raport cu fondarea statutului său, e lovită de o uitare asemănătoare, se regăsește marcată în ceremonie de aceeași față vidă...
Dar analiza nu e o religie, procedă din același statut ca și știința, se angajează în lipsa centrală unde subiectul se experimentează ca dorință, un statut medial, de aventură, în abisul deschis în centrul dialecticii subiectului și Celuilalt. Nu are nimic de uitat, nu implică nici o recunoaștere a nici unei substanțe pe care ar pretinde să opereze, nici măcar cea a sexualității. Pe sexualitate, în fapt, operează foarte puțin, nu ne-a învățat nimic nou privind operatoriul sexual, nu a scos nici măcar ceva tehnică erotologică, și există mai mult de acest gen în cea mai mică dintre acele cărți, nenumărat reeditate, care ne vin din fondul fin al unei tradiții arabe, hinduse, chineze, chiar și a noastre uneori...
Psihanaliza nu atinge sexualitatea decât pentru că sub forma pulsiunii, ea se manifestă în defileul semnificantului, unde se constituie dialectica subiectului în dublul timp al alienării și separării. Analiza nu și-a ținut, pe câmpul sexualității, ceea ce am fi putut, înșelându-ne, să așteptăm de la ea ca promisiuni, nu le-a ținut pentru că nu le are de ținut, nu e terenul ei...
Din contră, pe domeniul ei, se distinge prin această extraordinară putere de rătăcire și confuzie, care face din literatura ei ceva la care, vă asigur, vă va trebui doar foarte puțin recul, pentru a o face să intre, în întregime, în rubrica a ceea ce sunt numiți nebunii literari...
Cu siguranță nu putem să nu fim loviți văzând cât de mult poate rătăci un analist în justa interpretare a chiar faptelor pe care le avansează...
Obiectul a, în chiar experiența, mersul și procesul susținut de transfer, ni se semnalează cu un statut special, îl avem mereu în gură fără să știm absolut deloc ce vrem să spunem, lichidarea transferului, lichidarea subiectului presupus a ști, lichidarea permanentă a acestei înșelăciuni prin care transferul tinde să se exercite ca închidere a inconștientului…

S.12 - PROBLEME CRUCIALE ALE PSIHANALIZEI – 1964-1965

L.1 - 2 decembrie 1964

„Necolorate verzi idei dorm furios
Furios dorm idei verzi necolorate”
Noam Chomsky, Structuri sintactice
„Visează, visează Cephise, la această noapte crudă
Care fu pentru un întreg popor o noapte eternă”
Jean Racine, Andromaque
Dacă nu aș fi în fața unui auditoriu francofon, aș putea imediat emite: „ Iată ce se numește a vorbi!” Dar se găsește că trebuie să presupun că în ciuda evidentei necesități a bilingvismului în cultura noastră, există câteva persoane aici, care nu înțeleg deloc engleza. Voi da de acolo o echivalență cuvânt cu cuvânt.

L.2 - 9 decembrie 1964

Mulțumesc publicului meu de a se arăta atât de atent în momentul în care reiau aceste cursuri. L-am văzut ultima dată... atât de numeros. Încep pe acolo, pentru că într-adevăr, este pentru mine o parte a unei probleme pe care voi încerca, nu aș spune doar s-o pun azi, prin raport la care aș vrea să definesc ceva care s-ar putea numi: „Cum în acest an, vom munci?”
Spun „vom”, neconcepând ca discursul meu să se desfășoare într-o abstracție profesorală din care până la urmă, puțin ar conta cine ar profita de acolo, bine sau rău, nici pe ce cale. Am învățat prin acele eșecuri – care, tocmai în rațiunea specificității poziției mele, nu întârzie niciodată să-mi vină - că fusesem ultima dată, didactic, în sfârșit, că asupra acelui punct, mi se acorda bunul punct al unui progres.

S.13 - OBIECTUL PSIHANALIZEI – 1965-1966

L.1 - 1 decembrie 1965

Doamnelor și Domnilor, Domnule Director al Școlii Normale Superioare, care ați binevoit, în această incintă a Școlii unde nu sunt decât un oaspete, să-mi faceți onoarea prezenței dumneavoastră azi.

Statutul subiectului în psihanaliză, vom spune noi că anul trecut l-am fondat? Noi am ajuns să stabilim o structură care să dea seama despre starea de refantă, de Spaltung unde psihanalistul îl reperează în a sa praxis. Psihanaliza reperează această refantă într-un mod întru-câtva cotidian care este admis la bază, căci singură recunoașterea inconștientului e suficientă s-o motiveze, și care la fel de bine o submerge dacă pot spune, din constanta sa manifestare.

Dar pentru a ști ceea ce e din praxisul său sau doar pentru a o putea dirija într-un mod conform cu ceea ce îi este accesibil, nu ajunge ca această diviziune să fie pentru el un fapt empiric, nici chiar ca faptul empiric să fi luat formă de paradox, trebuie o anumită reducție, uneori lungă de împlinit, dar întotdeauna decisivă la nașterea unei științe.

Reducție care constituie în mod propriu obiectul său și unde epistemologia care se forțează s-o definească în fiecare caz, sau în toate, este departe de a-și fi împlinit – în ochii noștri cel puțin – sarcina sa. Căci eu nu știu ca ea să fi dat pe deplin seama, prin acel mijloc al definirii obiectului, de această mutație decisivă care, pe calea fizicii, a fondat Știința în sensul modern de atunci luat ca sens ca absolut: poziție care justifică justifică o schimbare de stil radicală în:

-tempoul progresului său,

-forma galopante a imixtiunii sale în lumea noastră,

-reacțiile în lanț care caracterizează ceea ce putem numi expansiunile energeticii sale.

La toate acestea ne pare a fi radicală o modificare în poziția noastră de subiect, în dublu sens: că ea este acolo inaugurală, și că știința o reîntărește mereu mai mult. Koyre aici este ghidul nostru și o știm că el este încă răucunoscut.

Așadar, eu nu am depășit pe moment pasul privind creația – ca știință – a psihanalizei. Dar s-a putut remarca că am luat ca fir conducător anul trecut, un anumit moment al subiectului pe care eu îl țin ca fiind corelatul esențial al științei: un moment în mod istoric definit, descre care poate trebuie să știm că el este în mod strict repetabil în experiență, cel pe care Descartes îl inaugurează și care se numește cogito-ul.

L.23 - 22 iunie 1966

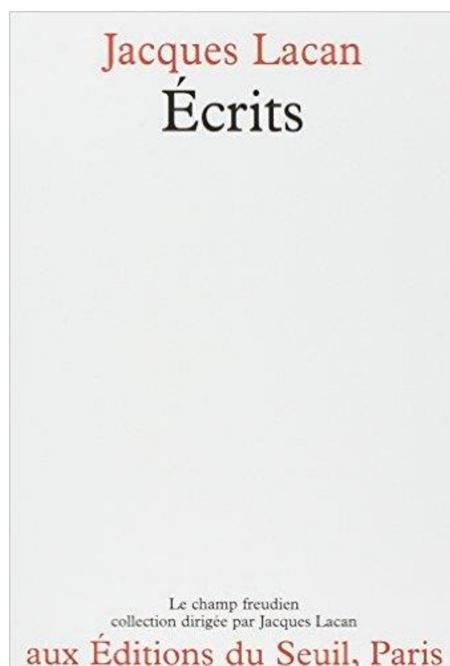
Lacan

Bună ziua Safouan. Veniți, veniți aproape de mine chiar acum, ultima dată s-a întâmplat ceea ce ați văzut, m-am lăsat încă antrenat, eram pe... elanul meu, aveam un anumit număr de puncte în sumă de precizat în ceea ce a fusese ultima mea lecție a ceea ce numim seminar deschis. Exista acolo un oaspete neașteptat, pe care noi l-am invitat să vină să mă vadă pentru că el conduce în Italia o revistă pe credința mea chiar foarte interesantă.

Va trebui să vorbesc cu Milner. Milner unde e?

X - Milner? A ieșit.

Ah da, căci l-am văzut reintrând adineaori. Și atunci am vrut totuși ca el să aibă un mic exemplu din stil. Acestea spuse, nu rămâne mai puțin că apelul pe care l-am făcut la începutul ședinței, sperând să am intervenții, să spunem neprevăzute, așadar se reînnoiește azi și dacă cineva ar binevoi după Melman, care are ceva să ne spună, ceva ce avea de altfel deja gata ultima dată și pentru care eu țin mult ca el să vorbească chiar acum, și primul.

SCRIERI - 1966

Pulsiunile sunt miturile noastre... Dorința vine de la Celălalt... Juisarea vine de la Obiect... Pulsiunea divizează Subiectul și Obiectul...
A iubi este să vrei să fi iubit...
Dorința este dorința de dorință, dorința de Celălalt, să fi supus Legii... A iubi este să dai ce nu ai cui nu are nevoie...
Numele Tatălui este pricipiul Legii și institutorul dorinței...
Mitul este relația Subiectului cu Obiectul pierdut... Mitul face dorința... Asumarea pierderii crează lipsa în care se instituie dorința...
Dorința se susține din raportul necunoscut al diviziunii cu obiectul care a produs-o... Așa este structura Fantasmei...

RĂSPUNSURI STUDENȚILOR LA FILOSOFIE - 19 februarie 1966

1. Conștiința și Subiectul
- Ați vorbit despre mirajul generat de confuzia dintre conștiință și subiect, miraj pe care experiența psihanalitică îl denunță. Ori, filosofia vorbește despre conștiință (cogito cartezian, conștiință transcendentală, conștiință de sine hegeliană, cogito apodictic al lui Husserl, cogito pre-reflexiv al lui Sartre...); cum dă seama experiența psihanalitică de necunoasterea generată la un subiect prin faptul de a se identifica cu conștiința sa?
- Ce este conștiința pentru un psihanalist?
- E posibil să faci pe cineva să iasă din conștiința sa? Subiectul unei conștiințe nu este condamnat ei?
Ce spuneți că am vorbit mi se pare , mai degrabă, scos de voi dintr-un text pe care l-am scris în omagiul memoriei lui Maurice Merleau-Ponty, singurul, sper, pretându-se unei confuzii pe care trebuie să o clarific mai întâi în lectura voastră.
Am scris că „eu gândesc-ul la care înțelegem să reducem prezența (de după ceea ce precede: cea a subiectului fenomenologic) nu încetează să implice toate puterile reflecției prin care se confundă subiect și conștiință”. Aceasta nu vrea să spună că nu există nimic confuzional acolo. Într-un punct eminent al ascezei carteziene, cel pe care tocmai aici îl invoc, conștiință și subiect

coincid. E faptul de a ține acel moment privilegiat drept exhaustiv subiectului cel care e înșelător, - de a face de acolo pura categorie pe care prezența privirii ca opacitate în vizibil ar veni să facă carne din vedere (context al frazei mele).
E, din contră, din acel moment de coincidență însuși, în măsura în care e sesizat de reflecție, cel din care înțeleg să marchez locul pe unde experiența psihanalizei își face intrarea. Doar din a fi ținut în Timp, acel subiect al lui „eu gândesc” revelă ceea ce este: ființa unei căderi. Eu sunt ceea ce gândesc: „deci eu sunt”, l-am comentat altundeva, marcând faptul că „deci”, trăsătură a cauzei, divide inaugural „eu sunt” al existenței de „eu sunt” al sensului.
Această refantă, e propriu-zis cea de care psihanaliza ne dă experiența zilnică. Am angoasa castrării în același timp în care o țin drept imposibilă. Așa este exemplul crud din care Freud ilustrează această refantă, reprodusă la toate nivelele structurii subiective.
Spun că trebuie s-o ținem ca principială și ca prim jet al refulării originare.
Spun că „conștiințele” filosofice din care etalați panoul până la culmea lui Sartre nu au altă funcție decât de a sutura această prăpastie a subiectului și că analistul recunoaște acolo jocul care este de a închide adevărul (pentru care instrumentul perfect ar fi evident idealul pe care Hegel ni-l promite ca știință absolută).
Pretextul din care această operație se sprijină dintotdeauna, se trădează din stilul bunului apostol din care s-a ilustrat în special în discursul lui Leibniz. Este pentru „a salva adevărul”, că îi închidem ușa.
Este din acest motiv că chestiunea unei erori inițiale în filosofie se impune, de când Freud a produs inconștiința pe scena pe care i-o asignează („cealalată scenă”, o numește el) și care îi dă dreptul la cuvânt.
Este ceea asupra ce Lacan revine, pentru că această ridicare a sigiliului e atât de redutabilă încât practicienii ei înșiși nu visează decât s-o relege. Acest drept, spun, inconștientul îl are din ceea ce el structurează din limbaj, și mă voi explica de acolo din explozia fără sfârșit din care Freud face reținut acest fapt, dacă mi-ați fi pus întrebarea în jurul termenilor inconștient și subiect.
Aș fi putut atunci să aduc acel complement că această rațiune însuși nu ajunge pentru a fonda acel drept, că îi trebuie acolo, ca și la fondarea oricărui drept, un pasaj la act, și că e în fața căruia psihanalistul azi se sustrage.
E din acest motiv că ceea ce predau, nu se adresează din primul jet filosofilor. Nu este, dacă pot spune, pe frontul vostru unde eu lupt.
Căci e remarcabil că voi îmi puneți întrebări fără de altfel să vă neliniștiți de unde sunt eu fondat pentru a susține pozițiile pe care mi le dați mai mult sau mai puțin exacte. Locul enunțării e esențial să nu fie elidat din orice enunțat, s-o știți.
Îndoiți-vă deci de graba voastră: pentru un timp încă, alimentul nu va lipsi prostiei filosofice. Pur și simplu, pasajul la actul psihanalitic ar putea să-i indice să recunoască substanța de partea lipsei.
Psihanaliza nu are de dat seamă filosofiei de eroarea filosofică, ca și cum filosofia de acolo ar trebui „să-și dea seama”. Nu poate exista nimic așa, căci din a și-l imagina, e tocmai eroarea filosofică însăși. Subiectul nu are acolo vreo greutate de a se identifica conștiinței sale, cum voi mă faceți s-o fi spus, Dumnezeu știe de ce, dar nemaiputând de acolo decât să lase să scape topologia care se joacă cu el în această identificare.
Am spus: topologia. Căci e aici ceea ce prevalează. Vreau să spun că fără structură, imposibil de a sesiza ceva din realul economiei investirii, cum se spune, chiar fără a se ști ce se spune.

E din lipsa de elaborare pe care a pregătit-o aici pentru noi lingvistica, că Freud ezita să ia parte cu privire la originea sarcinii, pe care el o distingea în conștiință, foarte perspicace în a recunoaște-o drept fără măsură cu privire la micimea epifenomenului unde înțelegea s-o reducă la o anumită fiziologie și eliberându-se de acolo să indice continuatorilor săi fenomenul atenției pentru a descoase de acolo.
Index aparent insuficient: psihanaliștii au știut rareori să se servească de o cheie când Freud nu i-a învățat cum se deschide. Poate avansul pe care îl întreprind acest an spre un anumit obiect zis micuț a va permite acolo deasupra ceva progres.
Sper deci să fi pus la locul ei funcția unei confuzii care e mai întâi în întrebarea voastră.
Urmarea textului, dacă e chiar cel la care vă referiți, arată în mod precis ceea ce vizează în acel punct, este pericolul deprecierii subiectului la eu. E această recentrare a teoriei psihanalitice despre eu, care mi-a trebuit s-o denunț mult timp într-o perioadă de somn a psihanalizei, pentru a face posibilă o întoarcere la Freud.
Acest accesoriu dezafectat, eul numind, care n-a mai servit decât drept învățătură în însăși psihologia decând s-a vrut puțin mai obiectivă, prin ce soartă era el relevat acolo ne-am fi așteptat ca critica să fie reluată pornind de la subiect?
Aceasta nu se concepe decât din alunecarea pe care a suportat-o psihanaliza din a se găsi confruntată exploatării manageriale a psihologiei, în special în utilizările sale de recrutare pentru angajări.
Eul autonom, sfera liberă de conflicte, propusă ca nouă evanghelie de M. Heinz hartmann în cercul din new York, nu e decât ideologia unei clase de imigranți preocupați de prestigii pe care le administra societatea Europei centrale când cu diaspora războiului au trebuit să se instaleze într-o societate unde valorile se sedimentează după scara lui inccome tax.
Anticipam deci despre punerea în gardă necesară promovând din 1936 cu stadiul oglinzii un model de esență deja structurală care amintea adevărată natură a eului în Freud, adică o identificare imaginară sau mai exact o serie învăluitoare de astfel de identificări.
Notați pentru scopul vostru că amintesc cu această ocazie diferența de la imagine la iluzoriu (iluzia optică nu începe decât la judecare, înainte ea e privire obiectivată în oglindă).
Heinz Hartmann, foarte cultivat în acele materii, a putut înțelege acea aducere aminte de la Congresul din Marienband unde o proferam în 1936. Dar nu putem nimic contra atracției de a varia formele câmpului de concentrare: ideologia psihologizantă e una din ele.
Voi ceilalți filosofi nu îmi păreți a avea nevoie de acel registru al remarcilor mele decât dacă deja Alain nu va ajuns.
Sunteți voi destul de edificați pentru a mă dispensa să răspund cu privire la modalitățile de „a face pe cineva să iasă din conștiința sa”? Nu sunt Alphonse Allais, care v-ar răspunde: să-l jupuiți.
Nu conștiinței sale subiectul e condamnat, ci corpului său care rezistă în multe feluri să realizeze diviziunea subiectului.
Că această rezistență a servit să lojeze tot felul de erori (dintre care sufletul) nu împiedică această diviziune să poarte acolo efecte veridice, ca și cel pe care Freud l-a descoperit sub numele despre care oscilează încă asentimentul discipolilor săi: castrarea.

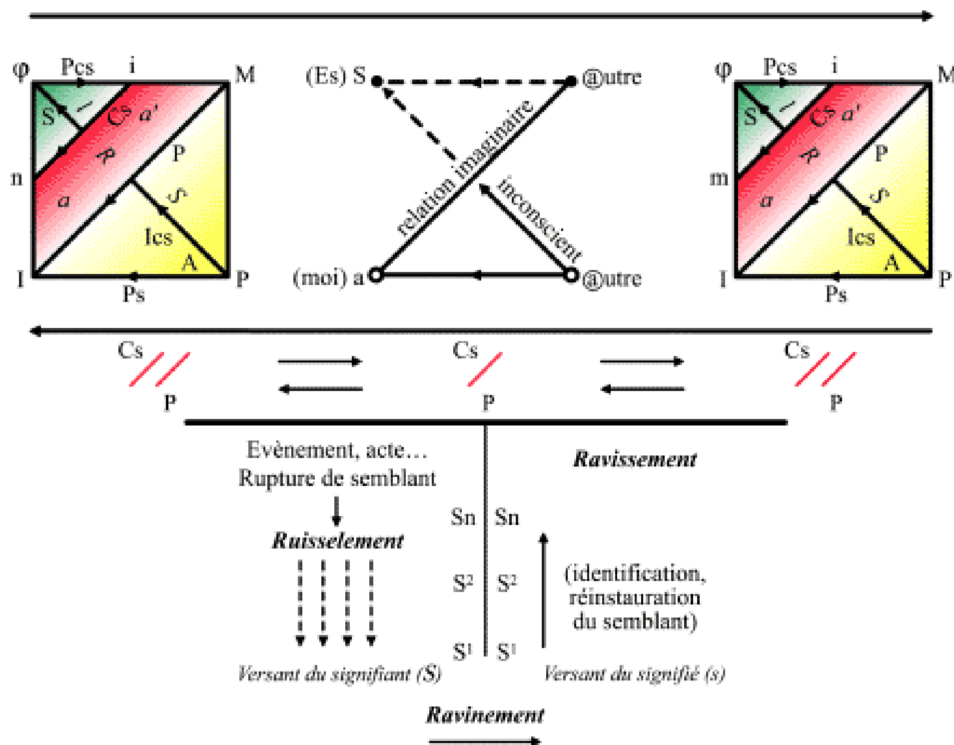
2. Psihanaliza și Societatea

- Care e raportul între subiectul unei praxis revoluționare vizând depășirea muncii sale alienate și subiectul dorinței elienate?
- Care e, după dumneavostră, teoria limbajului implicată de marxism?

- Ce gândiți dumneavoastră despre această expresie recentă a lui Mannoni care, vorbind despre cura psihanalitică, o caracterizează ca „intervenția unei instituții într-o altă instituție" (la o recentă reuniune a psihoterapeuților instituționali)?
- Aceea pune problema funcției sociale a „maladiei nervoase" și a psihanalizei. Care e semnificația socială a faptului că psihanalistul trebuie să fie plătit de analizat? Psihanalistul trebuie să țină el cont de faptul că cura sa e o terapie de clasă?
Subiectul dorinței alienate, vreți să spuneți fără îndoială ceea ce enunț ca: dorința de – e dorința de Celălalt (a lui Celuilalt, a lui Altul), ceea ce e just, într-atât încât nu există subiect al dorinței. Există subiect al fantasmei, adică o diviziune a subiectului cauzată de un obiect, adică astupată de el, sau mai exact obiectul căruia categoria cauzei îi ține locul în subiect.
Acest obiect e cel care lipsește considerației filosofice pentru a se situa, adică pentru a ști că ea nu e nimic.
Acest obiect e cel la care noi ajungem în psihanaliză la faptul ca el să sară din locul lui, precum balonul care scapă grămezii pentru a se oferi marcării unui punct.
Acest obiect e cel după care alergăm în psihanaliză, chiar punând orice adresă greșită posibilă sesizării sale teoretice.
E numai când acest obiect, cel pe care-l numesc obiect micuț a, și pe care l-am pus în titlul cursului meu din acest an ca obiect al psihanalizei, își va avea statutul recunoscut, că vom putea să dăm un sens pretinsei vizări pe care voi o atribuți praxisului revoluționar al unei depășiri de către subiect a muncii sale alienate. În ce am putea noi mult depăși alienarea muncii sale? E ca și cum voi ați vrea să depășiți alienarea discursului.
Nu văd depășind această alienare decât obiectul care îi suportă de acolo valoarea, ceea ce Marx numea într-o omonimie singular anticipată a psihanalizei, fetișul, fiind înțeles că psihanaliza dezvăluie semnificația sa biologică.
Ori acest obiect cauzal e cel a cărui lovitură reglată ia formă etică în înburghezirea care pecetluiește la scară planetară soarta a ceea ce numim nu fără pertinență cadre.
Găsiți acolo o liniere a ceea ce ar putea face să treacă întrebarea voastră la stadiul de schiță.
Dar pentru a evita orice dispreț, luați act că eu țin că psihanaliza nu are nici cel mai mic drept să interpreteze practica revoluționară – ceea ce se va motiva mai târziu - , ci, din contră, teoria revoluționară ar face bine să se țină drept responsabilă de a lăsa vidă funcția adevărului ca și cauză, când e totuși acolo supoziția primă e propriei eficacități.
E vorba de a pune în acuză categoria materialismului dialectic, și știm că pentru a o face marxiștii nu sunt tari, chiar dăcă în ansamblu sunt aristotelicieni, ceea ce deja nu e așa de rău.
Doar teoria mea a limbajului ca structură a inconștientului, poate fi spusă implicată de marxism, dacă totuși nu sunteți mai exigenți decțt implicația materială din care ultima noastră logică se mulțumește, adică, teoria mea a limbajului e adevărată oricare ar fi suficiența marxismului, și îi e necesară oricare ar fi lipsa pe care ea i-o lasă.
Aceasta pentru teoria limbajului pe care marxismul o implică logic.
Pentru cea pe care a implicat-o istoric. Nu am deloc să vă ofer încă în modesta mea informare despre ceea ce se întâmplă dincolo de o anumită cortină culturală, decât treizeci de pagini ale lui Stalin care pus sfârșit dezbaterilor manismului (după numele filologului Marr care ținea limbajul drept o „suprastructură").
Enunțuri ale bunului simț prim privind limbajul și numind asupra caestui punct că el nu e o suprastructură, prin care marxistul se plasează mai ales privind limbajul forste deasupra neo-pozitivismului logician.

Minimul pe care mi-l puteți acorda privind teoria mea a limbajului, este, dacă asta vă interesează, că ea e materialistă.
Semnificantul, e materia care se transcende în limbaj. Vă las alegerea de a atribui această frază unui Bouvard comunist sau unui Pecuchet care excită minunile ADN-ului.
Căci vă va fi greu să credeți că mă îngrijorez de metafizică până la punctul de a face o călătorie pentru a o întâlni.
O am la domiciliu, adică în clinică unde o întrețin în termenii care îmi permit să vă răspund despre funcția socială a maladiei mentale lapidar: funcția sa, socială ați spus bine, este ironia. Când veți avea practica schizofrenului, veți ști ironia care îl înarmează, purtând la rădăcina oricărei relații sociale.
Când această maladie este nevroza totuși, ironia lipsește funcției sale, și este descoperirea lui Freud s-o fi recunoscut imediat, mijlocind că el o restaurează în dreptul său deplin, ceea ce echivalează vindecării nevrozei.
Acum psihanaliza a luat succesiunea nevrozei: ea are aceeași funcție socială, dar și ea, o ratează. Eu încerc s-o restabilesc în drepturile sale, ironia, mijlocind că poate de asemenea ne vom vindeca noi de psihanaliza de azi.
Că psihanaliza trebuie să fie plătită nu implică faptul că ar fi o terapie de clasă, ci că cele două sunt tot ceea ce rămâne actualmente din ironie.
Aceasta poate trece drept un răspuns prea ironic. Dacă refletați, el vă va pare cu siguranță mai autentic decât dacă v-aș retrimite la ceea ce am spus mai sus despre funcția fetișului.
Îmi dau seama că am lăsat deoparte pe Mannoni, din lipsa de a ști ceea ce a spus în mod exact. Îl vom găsi curând în Timpurile moderne.
3.Psihanaliză și filosofie
-Până la ce punct psihanaliza poate e da seama despre filosofie și în ce sens este ea abilitată să spună că filosofia, este paranoia (într-un text inedit al lui Freud care comentează Kaufmann)?
-Dacă iluzia este ultimul cuvânt al sublimării, ce raport întreține ea cu ideologia? Sublimarea nu este ea o formă de alienare?
-Cum, în interiorul învățământului filosofiei, concepeți dumneavoastră pe cel al psihanalizei?
Am spus deja destul pentru a fi scurt, căci toate acestea nu îmi plac deloc.
Că filosofia relevă de paranoia, relevă de etapa sălbatică a ironiei freudiene. Nu este cu siguranță un hazard atunci Freud o rezervă ineditului (referința la Alphonse Allais nu ar fi aici încă în afara sezonului, să nu ne mirăm deci să reîntâlnim Kaufmann, care cunoștea ironia).
Regret că voi credeți că sublimarea este o iluzie. Cea mai mică lectură a lui Freud v-ar fi convins că el spune exact contrariul.
Religia, da, o iluzie, spune Freud, dar este pentru că el vede acolo o nevroză.
Nu știu ce putem aștepta din interiorul învățământului filosofiei, dar am făcut recent o experiență care m-a lăsat pradă unei îndoieli: este că psihanaliza nu poate contribui la ceea ce numim hermeneutică, decât readucând filosofia la legăturile ei de obscurantism.
Căci să faci stare de economicul în materie, adică de obscur (căci în același timp, ne plângem de a nu-i avea experiența), în chiar punctul în care ar trebui ca filosof să te confrunți cu căderea subiectului, aceasta relevă de aceeași operație din care se formează fantasma celebră a omului cu șobolani, care pune două pachete de rahat pe ochii care, ca din întâmplare, erau cei ai Annei Freud, fiica psihanalistului său.
Astfel filosoful ar opera el cu adevărul, când adevărul riscă să-l vadă în sărăcia sa particulară.

Dar toate acestea nu sunt așa de grave, și vizăriile religioase sunt aici destul de mărturisite (ele nu se ascund deloc în zilele noastre) pentru ca să putem spune că psihanaliza nu este interesată acolo.
4.Psihanaliză și antropologie
-Poate exista sau există o disciplină fundamentală care să dea seama de unitatea științelor umane? Există un obiect unic al științelor umane?
-Psihanaliza poate ea fonda o antropologie?
Antropologia cea mai bună nu poate merge mai departe decât să facă din om ființa vorbitoare. Vorbesc eu însumi despre o ființă definită de obiectul său.
Ori subiectul inconștientului este o ființă vorbită, și este ființa omului; dacă psihanaliza trebuie să fie o știință, nu există acolo un obiect prezentabil.
În fapt psihanaliza respinge orice idee până aici prezentată a omului. Trebuie spus că toate, atâtea câte au fost, nu mai țineau deloc încă de dinaintea psihanalizei.
Obiectul psihanalizei nu este omul; este ceea ce îi lipsește, - nu lipsă absolută, ci lipsă a unui obiect. Încă trebuie să ne înțelegem cu privire la lipsa despre care este vorba, este cea care pune în afara chestiunii faptul de a menționa obiectul.
Nu este o pâine rară, este brioșa la care o regină trimitea poporul ei în timpuri de foamete.
Este acolo dacă vreți unitatea științelor umane, adică faptul că ea ne face să zâmbim dacă nu am recunoaște acolo funcția unei limite.
Ea ne face să zâmbim dintr-un anumit uzaj al interpretării, ca momeală a interpretării. O interpretare căreia îi înțelegem efectele, nu este o interpretare psihanalitică. Este suficient să fi fost analizat sau să fii analist ca să știi asta.
De aceea psihanaliza ca și știință este structuralistă, până la punctul de a recunoaște în știință un refuz al subiectului.

MITUL LAMELEI

fragment din conferința susţinută la Colocviul al VI-lea din Bonneval, 1966

despre poziția inconștientului

Trebuie, despre inconștient, de la experiența freudiană să mergem la fapt.
Inconștientul e un concept forjat pe urma a ceea ce operează pentru a constitui subiectul.
Inconștientul nu e o specie definind în realitatea psihică cercul a ceea ce nu are atributul (sau virtutea) conștienței.
Pot fi fenomene ce relevă de inconștient sub aceste două accepții: nu rămân mai puțin una alteia străine. Nu au între ele raport decât de omonimie.
Greutatea ce-o dăm limbajului ca și cauză a subiectului ne forțează să precizăm: aberația înflorește rabatând conceptul prim indicat, aplicându-l la fenomene ad libitum înregistrabile sub specia omonimiei; să restaurezi conceptul pornind de la acele fenomene e de negândit.
Ne accentuăm poziția, pe echivocul la care ar preta este-ul și nu este-ul pozițiilor noastre de plecare.
Inconștientul este ceea ce spunem, dacă vrem să înțelegem ceea ce Freud prezintă în tezele sale.
A spune că inconștientul pentru Freud nu este ceea ce numim așa altundeva, nu ar adăuga decât puțin, dacă nu am înțelege ce vrem să spunem: că inconștientul dinainte de Freud nu este pur și simplu. Aceasta pentru că nu denumește nimic care să valoreze mai mult ca obiect, nici care să merite să-i dăm mai multă existență, decât ceea ce am defini situându-l în in-negru.
Inconștientul dinainte de Freud nu e cu nimic mai consistent decât acest in-negru, adică ansamblul a ceea ce am ordona cu sensuri diverse cuvântului negru, din faptul că și-ar refuza atributul (sau virtutea) negrelii (fizice sau morale).
Ce ar fi acolo comun – pentru a lua cele câteva opt definiți pe care Dwelshauvers le colează într-o carte veche (1916), dar nu chiar așa depășită încât heteroclitul să nu se vadă redus să-l refacă în zilele noastre - , ce ar fi acolo comun în fapt între inconștientul senzațiilor (în efectele

de contrast sau de iluzie zise optice), inconștientul de automatism care dezvoltă obiceiul, co-conștientul dublei personalități, emergențele ideatice ale unei activități latente care se impune ca orientată în creația gândirii, telepatia pe care am vrea s-o raportăm acesteia din urmă, fundalele dobândite, chiar integrate, ale memoriei, pasionalul care ne depășește în caracterul nostru, inconștientul rațional în cele din urmă sau inconștientul metafizic implicat de „actul de spirit”?
(Nimic în acela nu se adună, decât prin confuzie, din ceea ce psihanaliștii i-au adăgat ca obscurantism, prin a nu distinge inconștientul de instinct, sau cum spun ei, de instinctual, - de arhaic sau de primordial, într-o iluzie decisiv denunțată de Claude Levi-Strauss, - chiar de genetic al unei pretinse „dezvoltări”)
Spunem că nu există nimic comun spre a se fonda într-o obiectivitate psihologică, fie ea cea înțeleasă a schemelor unei psihopatologii, și că acest haos nu e decât reflectătorul revelând din psihologie eroarea centrală. Această eroare e de a pretinde ca unitar fenomenul conștienței însăși, de a vorbi de aceeași conștiență, pretinsă drept putere de sinteză, în plaja luminată a unui câmp senzorial, în atenția care o transformă, în dialectica judecății și în reveria comună.
Această eroare stă pe transferul indus acelor fenomene din meritul unei experiențe de gândire care le folosește drept exemple.
Cogito-ul cartezian, al acestei experiențe, e exploatarea majoră, poate terminală, în faptul că atinge o certitudine de știință. Dar nu denunță decât cel mai bine ceea ce are ca privilegiat momentul unde se sprijină, și cât de fraudulos e să-i înțelegi privilegiul de acolo, pentru a le face un statut, fenomenelor prevăzute cu conștiență.
Pentru știință, cogito-ul marchează din contră ruptura cu orice asigurare condiționată în intuiție.
Iar latența căutată a acelui moment fondator, ca Selbst-bewusstsein, în secvența dialectică a unei fenomenologii a spiritului de către Hegel, stă pe presupoziția unei științe absolute.
Totul demonstrează din contră în realitatea psihică, în orice mod i-am ordona textura, distribuția, heterotopă în ce privește nivelele și în ce privește pe fiecare eratică, a conștienței.
Singura funcție omogenă a conștienței e în captura imaginară a eului prin reflectatul său specular și în funcția de nerecunoaștere care îi rămâne atașată.
Subvenția ce-o primește această prezumție perpetuă, să nu fie decât cea sub tipurile de onoruri științifice, deschide întrebarea de unde se ține capătul bun al profitului ei; nu ar știi să se reducă editarea a mai multe sau mai puține tratate copioase.
Psihologia e vehicolul idealurilor: psihicul nu reprezintă acolo mai mult decât nășirea care o face să fie calificată academică. Idealul e serv al societății.
Un anumit progres al noastrei îl ilustrează, când psihologia nu furnizează doar căilor, dar cedează dorințelor studiului de piață.
Un studiu de acel gen concluzionând cu privire la mijloacele proprii de susținere a consumului în S.U.A., psihologia s-a înrolat, și l-a înrolat și pe Freud cu ea, pentru a reaminti jumătății celei mai oferite acestui scop, a populației, că femeia nu se împlinește decât prin idealurile sexului (cf. Betty Friedan despre valul de „mistică feminină” dirijat în cutare decadă de după război).
Probabil psihologia în această ieșire ironică, mărturisește rațiunea sa de subzista dintotdeauna. Dar știința își poate aminti că etica implicită formației sale, îi poruncește să refuze orice ideologie astfel definită. Tot așa inconștientul psihologilor e debilitat pentru gândire, din singurul credit pe care ea are să i-l facă pentru a-l discuta.

Dar dezbaterile acestui colocviu au avut ca remarcabil că nu au încetat de a se întoarce spre conceptul freudian în dificultatea sa, și că își luau chiar forța din biasul acestei dificultăți în fiecare.
Acest fapt e remarcabil cu atât mai mult cu cât la această dată în lume, psihanaliștii nu se aplică decât pentru a reintra în rangul psihologiei. Efectul de aversiune pe care-l întâlnește în comunitatea lor tot ceea ce vine de la Freud, e mărturisit în clar în special într-o fracțiune a psihanaliștilor prezenți.
Dat ce nu poate fi ținut la distanță de examinarea temei în cauză. Nu mai mult decât acest altul, că datorăm învățăturii noastre faptul că acest colocviu a reinversat acel curent. Nu doar pentru a-i marca punctul – mulți au făcut-o - , ci pentru ceea ce aceasta ne obligă să dăm seama despre căile pe care le-am luat acolo.
E ceea la ce psihanaliza se află invitată când reintră în domeniul „psihologiei generale”, să susțină ceea ce merită, doar acolo și nu în depărtările coloniilor defuncte, să fie denunțat ca mentalitate primitivă. Căci genul de interes căruia psihologia tocmai îi servește în societatea noastră prezentă, și despre care noi avem o idee, își găsește acolo avantajul său.
Psihanaliza așadar poate acolo să furnizeze o astrologie mai decentă decât cea căreia societatea noastră continuă să sacrifice în surdină.
Găsim deci justificată prevenția pe care psihanaliza o întâlnește în Est. Este din cauza ei să nu o merite, rămânând posibil că la ceea ce i-a oferit dovada exigențelor sociale diferite, ea s-a găsit acolo mai puțin tratabilă din a fi mai mult maltratată. Vom prejudeca de acolo, după, poziția noastră în psihanaliză.
Psihanaliza ar fi făcut mai bine să-și aprofundeze etica decât să se instruiască din examinarea teologiei, după o cale despre care Freud ne-a marcat că nu putea fi evitată. Cel puțin, pentru ca deontologia sa în știință să îi facă simțit că e responsabilă de prezența inconștientului în acel câmp.
Această funcție a fost cea a elevilor noștri în acel colocviu, iar noi am contribuit acolo după metoda care a fost constant a noastră în asemenea ocazie, situând pe fiecare în poziția sa privitor la temă. Pivotul se indică de acolo suficient în răspunsurile consemnate.
Nu ar fi fără interes, chiar dacă doar pentru istoric, să aibă notele unde sunt adunate discursurile realmente pronunțate, chiar tăiate de lipsele pe care le-au lăsat înregistratoarele mecanice. Ele subliniază carența celui ale cărui servicii desemnau pentru a accentua cu cel mai mult tact și fidelitate deturурile unui moment de luptă într-un loc de schimb, când nodurile sale, cultura sa, chiar diplomația sa, îi permiteau să sesizeze mai bine decât oricare ascultările cu intonațiile lor. Slăbiciunea sa îl purta deja în favoarea abandonului.
Nu vom mai deplânge ocazia acolo ratată, fiecare dându-și după cu larghețe beneficiul unui uzaj suficient primit, să refacă cu grijă contribuția sa. Vom profita pentru a ne explica despre doctrina noastră a inconștientului în acea zi, și cu atît mai legitim cu cât rezistențe de repartiție singulară ne vor împiedica atunci să spunem mai mult de acolo.
Acest menajament nu e politic, ci tehnic. Relevă de condiția următoare, stabilită de doctrina noastră: psihanaliștii fac parte din conceptul de inconștient, căci îi constituie adresa. Nu putem așadar să nu includem discursul nostru despre inconștient în chiar teza pe care o enunță, pe care prezența inconștientului, din faptul de a fi situată în locul Altuia, e de căutat în orice discurs, în enunțarea lui.
Subiectul însuși al pretendentului de a susține această prezență, analistul, trebuie în această ipoteză, din aceeași mișcare informat și „pus în cauză”, adică: să se simtă subiectizat refantei semnificantului.

De unde aspectul de spirală orpită pe care-l observăm în lucrarea prezentată de elevii noștri S. Leclaire și J. Laplanche. E pentru că au limitat-o la mărturia unei piese detașate.
E chiar semnul că în rigoarea lor enunțurile noastre sunt făcute mai întâi pentru funcția de a nu împlini decât la locul lor.
Ca și timp propedeutic, putem ilustra efectul enunțării cerând elevului, dacă imaginează inconștientul la un animal, cel puțin ceva efect de limbaj, și de limbaj uman. Dacă consimte în fapt că e chiar condiția pentru care îl poate doar gândi, ați verificat la el clivajul noțiunilor de inconștient și de instinct.
Fericit auspiciu de pornire, căci apelând la fel de bine la orice analist, la ceva credo pe care el l-ar fi dus puțin mai înainte, poate el spune că în exercițiul funcțiilor sale (a suporta discursul pacientului, a-i restaura de acolo efectul de sens, a se pune acolo în cauza de a-i răspunde, ca și de a tace la fel de bine), nu a avut niciodată sentimentul de-a avea de-a face cu ceva ce aduce a un instinct?
Lectura scrierilor analitice și traducerile oficiale ale lui Freud (care nu a scris niciodată acest cuvânt) punându-ne de instinct plină gura, poate e acolo interes de remedia unei retorici care obturează orice eficacitate a conceptului. Stilul just al unui expozeu al experienței nu e toată teoria. Dar e garantul că enunțurile după care operează prezervă în ele acel recul al enunțării unde se actualizează efectele de metaforă și metonimie, adică după tezele noastre însăși mecanismele descrise de Freud ca fiind cele ale inconștientului.
Și pentru a merge pe urmele lui Aristofan din Banchetul mai sus evocat, reamintim bestia sa cu două dosuri primitivă unde se sudează jumătăți la fel de ferme în a se uni ca cele ale unei sfere Magdeburg, care, separate, într-un al doilea timp, printr-o intervenţie chirurgiană a geloziei lui Zeus, reprezintă fiinţele înfometate de un negăsibil complement care am devenit în iubire.
Considerând această sfericitate a Omului primordial cât și diviziunea lui, e oul cel ce se evocă și poate se indică drept refulat suitei lui Platon în preeminenţa acordată timp de secole sferei într-o ierarhie a formelor sancționată de ştiinţele naturii.
Să considerăm acest ou în pântecele vivipar unde nu are nevoie cochilie, şi să reamintim că, de fiecare dată când membranele se rup, e o parte a „oului" care e rănită, căci membranele sunt, din oul fecundat, foi cu același titlu ca și fiinţa vie ce vine pe lume prin perforarea lor. De unde rezultă că la tăierea cordonului, ceea ce pierde nou-născutul, nu este, cum o prezintă analiştii, mama lui, ci complementul său anatomic. Ceea ce moașele numesc datul.
Ei bine! să imaginăm că de fiecare dată când se rup membranele, prin aceeaşi ieşire îşi ia zborul o fantomă, cea a unei forme de viaţă infinit mai primare şi care nu ar fi deloc gata să redubleze lumea în microcomos (nu interiorizează lumea exterioară, fizică, printr-una interioară, fiziologică – n.trad.).
Spărgând oul se face Omul, dar şi Omuleta.
S-o presupunem, largă clătită deplasându-se ca amiba, ultra-plată pentru trecând sub uşi, omniscientă din a fi-dusă de purul instinct al vieţii, imortală din a fi scizipară. Iată ceva ce n-ar fi bun de simţit curgând pe fața voastră, fără zgomot în timpul somnului vostru, pentru a-l marca (ştampila).
Vrând bine ca în acest punct să înceapă procesul de digestie, sesizîm că Omuleta ar avea din ce să se susțină mult timp (reamintim că sunt organisme, și deja puternic diferenţiate, care nu au aparat digestiv).
Inutil să adăugăm că lupta va fi rapid angajată contra unei fiinţe atât de redutabile, dar că va fi dificilă. Căci putem presupune că absenţa aparatului senzorial la Omuletă nelasându-i pentru

a se ghida decât purul real, ar avea un avantaj asupra noastră, oameni, care trebuie mereu să ne furnizăm un homuncul în capul nostru pentru a face din același real o realitate.
N-ar fi deloc uşor în fapt să remediem căilor atacurilor ei, cel puțin imposibil de prevăzut, căci desemenea ea nu va cunoaşte obstacole. Imposibil s-o educi, s-o prinzi în capcană nu mai mult.
Pentru ceea ce e să distrugi Omuleta, am face bine să ne păzim să nu ajungă să prolifereze, căci să-i faci o tăietură ar fi s-o pretezi reproducerii ei, şi cea mai mică din bucăţile ei supraviețuind, chiar și dintr-o punere pe foc, ar conserva toate puterile sale de face rău. În afara efectelor unei raze mortale care încă ar trebui dovedită, singura ieşire ar fi de a o închide, luând-o între fălcile unei sfere Magdeburg de exemplu, care revine acolo, singurul instrument ca din întâmplare propunându-se.
Dar ar trebui să vină acolo toată și tot singură. Căci să-ți pui degetele acolo, s-o împingi înăuntru pentru un nimic care debordează, cel mai curajos ar fi fondat să privească acolo de două ori, să se teamă ca nu cumva să nu-i alunece printre degete, și să meargă să se lojeze unde?
După ce-i vom fi găsit un nume mai decent – acela de lamelă (în raport cu care Omul-leta rămâne o simplă metastază) – această imagine şi acest mit ne par a fi destul de potrivite pentru a figura în discuţia noastră despre libido.
Într-adevăr, această imagine redă libido-ul în măsura în care el este, aici, un fel de organ, mai apropiat naturii sale decât aceea a unui câmp de forţe. Să spunem, aşadar, că el ordonează câmpul de forţe ca un fel de suprafaţă. O astfel de concepţie poate fi testată dacă vom recunoaşte în ea structura montajului pe care Freud îl construieşte pentru a explica pulsiunea, cu care, din acest motiv, poate fi pusă în legătură.
Referinţa la teoria electro-magnetică, mai precis, la teorema lui Stokes, ne-ar permite să ne aflăm chiar în situaţia în care acestă suprafaţă se sprijină pe o margine închisă, care corespunde zonei erogene – raţiune a constanţei încordării (tensiunii) proprii pulsiunii, asupra căreia Freud insistă atât de mult.
Vedem bine că ceea ce Freud numeşte prin Schub sau prin „încordarea” pulsiunii nu seamănă deloc cu o descărcare, ci trebuie descris mai degrabă ca un fel de mişcare de evaginare dus-întors a unui organ a cărui funcţiune este de situat în coordonatele subiective precedente.
Acest organ trebuie numit ca ireal, în sensul în care irealul nu este imaginarul şi precede subiectul pe care îl condiţionează, prin punerea sa în contact direct cu realul.
Este acel ceva căruia mitul nostru, ca orice alt mit, se străduieşte să-i dea o articulare simbolică, una pe care imaginea sa o maschează mai degrabă.
Lamela noastră reprezintă, aşadar, acea parte din fiinţa vie care se pierde şi care face ca ea să se producă, apoi, pe cale sexuală.
Mitul nostru n-ar fi, desigur, cu putinţă fără a indica un anume suport pe care anatomia microscopică ni-l pune la dispoziţie prin globulele expluzate în două etape, eveniment propriu fenomenelor care se ordonează în jurul reducţiei cromozomiale, în procesul de maturare a gonadelor sexuate.
Reprezentată aici ca un fel de fiinţă mortiferă, lamela marchează relaţia la care ia parte subiectul, cea proprie sexualităţii, specificată, în cazul individului, prin însăşi moartea sa.
Ceea ce ne frapează în privinţa a ceea ce apare reprezentat în subiect, este forma de tăietură anatomică (amintind de sensul etimologic al cuvântului „anatomie”) în care se decide funcţiunea unor „obiecte” despre care trebuie să spunem nu că sunt parţiale, ci că relevă de o situaţie particulară.

Sânul (şi, deci, pulsiunea orală – n.trad.), ca să luăm un exemplu ilustrativ pentru problemele ridicate de acest gen de „obiecte”, nu este numai sursa unei nostalgii „regresive”, datorită funcţiunii sale de asigurare a hranei. El este, ni se spune, legat de corpul matern, de căldura sa, de îngrijile acordate din iubire. Nu sunt, totuşi, suficiente toate astea pentru a conferi sânului valoarea sa erotică, aceea prin care un anumit tablou (de la Berlin) al lui Tiepolo, datorită ororii sale exaltate de a figura pe Sfânta Agatha după propriul ei supliciu, pare că se apropie de această idee.
În fapt, nu e vorba aici de sân, în sens de matrice, deşi toate aceste rezonanţe în care semnificantul îşi joacă din plin rolul de metaforă ne fac plăcere. Avem de-a face cu sânul specificat în şi prin funcţiunea lui de sevraj, cea care prefigurează castrarea.
Or, sevrajul este mult prea legat, în experienţă, de fantasmele de fragmentare a mamei pentru ca să nu prezumăm că trebuie să plasăm, aici, un plan de partaj între sân şi mamă, cel care corespunde tocmai sevrajului. Este, aşadar, vorba aici de sânul pierdut în calitate de cauză a dorinţei.
În plus, amintindu-ne de parazitismul – în raport cu corpul mamei – în şi prin care se organizează relaţia cu puiul în cazul mamiferelor, din momentul în care puiul însuşi este un embrion până la statutul său de nou-născut, va trebui să concepem „sânul” ca ţinând în aceeaşi măsură de perioada organismului în formare, în care acest rol revine placentei.
Libido-ul este tocmai această lamelă care face ca fiinţa să alunece în punctul ei de disjuncţie. E o funcţiune proprie animalului, care materializează, în unele cazuri, căderea subită a puterii sale de intimidare, exercitată la limita „teritoriului” său.
Această lamelă este un „organ”, un instrument al organismului. Ea este uneori aproape sensibilă, cum se întâmplă, de exemplu, în cazul istericului, atunci când el încearcă să-i testeze, la limită ei maximă, elasticitatea.
Subiectul uman are acest privilegiu de a simboliza sensul mortifer al acestui organ, care ţine de efectul real al sexualităţii, pentru că semnificantul ca atare, pietrificându-l într-o primă intenţie, a făcut ca sensul morţii să intre în el însuşi. (Litera ucide, dar despre acesta ne învaţă litera însăşi). Prin aceasta, orice pulsiune este, în mod virtual, o pulsiune de moarte.
Este important să sesizăm unde se face înrădăcinarea organismului în dialectica subiectului. Tocmai acest organ al irealului în fiinţa vie este cel căruia, la un moment dat, subiectul îi face loc în chiar timpul în care este operată separaţia sa. Tocmai în şi prin această moarte se constituie realmente obiectul dorinţei de Celălalt.
Toate celelalte obiecte ce vor veni în acest „loc” nu vor fi decât nişte substitute împrumutate de la cel care a fost deja pierdut – un excrement – sau de la ceea ce el găseşte în Celălalt şi care devine suport al dorinţei sale: privirea sa, vocea sa (ca „locuri” de înscriere ale unor pulsiuni parţiale – n.trad.).
Tocmai acestei operaţiuni care întoarce aceste substitute pentru a le relua, restaurând astfel pierderea originală a Celuilalt, îi este dedicată o astfel de activitate în Celălalt, pe care o numim pulsiune (Trieb).
Nu există o altă cale prin care să se manifeste incidenţa sexualităţii în subiect. În măsura în care reprezintă sexualitatea în inconştient, pulsiunea nu este altceva decât una parţială. În aceasta constă carenţa esenţială, şi anume, carenţa a ceea ce ar putea reprezenta, în subiect, lumea în chiar fiinţa lui, a ceea ce, în această lume, este un mascul sau o femelă.
Ceea ce experienţa noastră demonstrează referitor la ezitarea subiectului în ce priveşte fiinţa sa masculină sau feminină nu trebuie raportată atât la bisexualitatea sa biologică cât la faptul că nu există nimic, în această dialectică, care să reprezinte bipolaritatea sexului decât

activitatea sau pasivitatea, adică o polaritate pulsiune-acţiune din exterior, cu totul improprie pentru a ne-o reprezenta în esenţa ei.
Tocmai aici am vrut să ajungem prin acest discurs, la faptul că sexualitatea se repartizează de o parte şi de alta a marginii, în calitate de prag al inconştientului, după cum urmează:
În ce priveşte fiinţa vie - şi anume în calitatea ei de fiinţă prinsă în limbaj, în măsura în care nu poate niciodată să advină pe de-a-ntregul într-un „dincoace" de prag, care nu este, tutuşi, nici un înăuntru nici un înafară – nu există un alt acces la Celălaltul sexului opus decât pe calea pulsiunilor parţiale, în care subiectul caută un „obiect" (la rîndul său parţial – n.trad.) menit să substituie această parte de viaţă care este pierdută, în calitatea lui de fiinţă sexuată.
În privinţa Celuilalt - a locului în care vorbirea este testată prin întâlnirea cu schimbul de semnificanţi -, idealurile pe care le suportă, structurile elementare ale paternităţii, metafora paternă ca principiu de separaţie, divizarea mereu redeschisă în subiect ca urmare a alienării sale primare, în această privinţă, aşadar, şi prin toate aceste căi pe care tocmai le-am menţionat, ordinea şi norma trebuie să se instaureze ca fiind acelea care îi spun subiectului ceea ce trebuie să facă ca bărbat şi ca femeie.
Nu e adevărat că Dumnezeu i-a făcut bărbat sau femeie (definiţi din punctul de vedere al sexualităţii – n.trad.), dacă această diferenţă priveşte cuplul Adam şi Eva, aşa cum, de altfel, o confirmă în mod expres şi mitul ultra-condensat pe care îl găsim în acelaşi text, consacrat creerii tovarăşei lui Adam.
Fără îndoială, există, înainte, şi o Lilith*, dar ea nu schimbă cu nimic situaţia.
Operând, aşadar, această ruptură, lăsăm în urmă anumite dezbateri prin care - cât priveşte inconştientul freudian - o serie de intervenţii iresponsabile au fost, totuşi, bine primite tocmai pentru că responsabilii oficiali n-au făcut decât dovada unui har cu totul neinspirat, pentru a nu spune mai mult, dintr-o anume perspectivă.
Un rezultat semnificativ a fost, totuşi, obţinut: ruptura consemnului de tăcere de către cei care se opun concepţiei noastre.
Faptul că binecunoscutul complex al lui Oedip - punct final sau, mai degrabă, vedetă americană - a ajuns obiectul unei dezbateri hermeneutice, confirmă aprecierea pe care o formulăm la acest colocviu: e un efect pur retoric, despre care viitorul se va pronunţa.
Indicăm aici, pe riscul nostru, doar aparatul prin care precizia ar putea să revină [în cadrul tuturor acestor dezbateri].

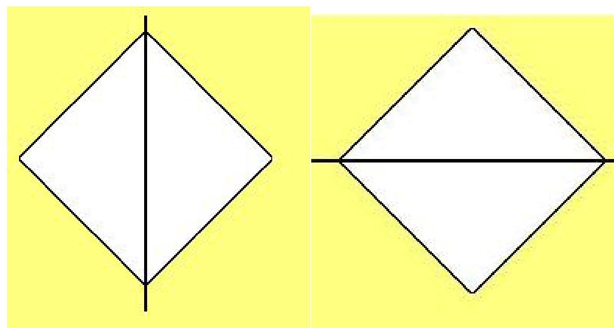

S.14 - LOGICA FANTASMEI – 1966-1967

L.1 - 16 noiembrie1966

Voi arunca azi câteva puncte ce vor participa mai degrabă din promisiune.
Logica fantasmei, am intitulat-o, ceea ce socotesc să vă pot prezenta din ceea ce se impune, în punctul în care ne aflăm, dintr-un anumit drum…
Drum ce implică... o voi reaminti cu forț azi... acest tip de retur foarte special - înscris în structură și care e în mod propriu... în tot ceea ce descoperă gândirea freudiană... fundamental. Acel retur se numește „repetiție”.
A repeta nu e a regăsi același lucru, și cum o vom articula imediat și contrar a ceea ce se crede, nu e neapărat a repeta indefinit. Vom reveni deci la teme pe care le-am situat, într-un anumit mod, deja de mult timp.
De asemenea, și pentru că suntem în timpul acelui retur și a funcției sale, am crezut să nu mai pot întârzia să vă dau reunit ceea ce până aici am crezut necesar ca punctare minimă a acelui parcurs, adică acel volum pe care vă găsiți să-l aveți deja la îndemână.
Acel raport în scris... care după toate, într-un anumit mod, mă forțam până în prezent dacă nu să-l evit, cel puțin să-l întârzii... e pentru că, acest an, ne va fi fără îndoială posibil să-i aprofundăm funcția, pe care acolo încă am crezut să pot face acel pas.
Acele câteva puncte de indicație pe care azi le voi enunța în fața voastră, le-am ales cinci:
-primul consistând să vă reamintesc punctul unde suntem privind articularea logică a fantasmei, ceea ce va fi propriu-zis acest an, textul meu.
-al doilea, la reamintirea raportului acestei structuri a fantasmei... pe care v-o voi fi reamintit mai întâi... cu structura, ca atare, a semnificantului…
-al treilea, la ceva esențial și cu adevărat fundamental care convine reamintit... privind ceea ce putem, ceea ce trebuie să numim acest an, dacă punem în prim plan ceea ce am numit logica în chestiune... o remarcă esențială privind Universul discursului…
-al patrulea punct: vreo indicație relativ la relația sa cu scrierea ca atare…
-în sfârșit, voi termina despre reamintirea a ceea ce ne indică Freud într-un mod articulat, privind raportul gândirii cu limbajul și inconștientul…

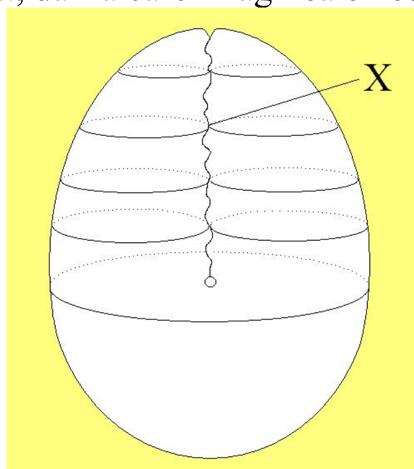
Logica fantasmei așadar, vom pleca de la scrierea pe care deja am format-o, adică formula: (S ◇ a), S barat, romb, micuț(a), aceasta între paranteze.
Reamintesc ce înseamnă S: S barat reprezintă, ține loc în această formulă la ceea ce revine privind diviziunea subiectului, care se află la începutul întregii descoperiri freudiene și care constă că subiectul e barat, pe o parte, de ceea ce îl constituie ca funcție a inconștientului…
Această formulă stabilește ceva ce e o legătură, o conexiune, între acel subiect, constituit astfel, și ceva altul care se numește micuț(a)…
Micuț(a) e un obiect despre care ceea ce numesc acest an „a face logica fantasmei" constă în a-i determina statutul într-un raport care e un raport logic…
Ceva straniu fără îndoială, despre care îmi veți permite să nu mă înțeleg: vreau să spun că ceea ce sugerează ca raport la fantezie, imaginație, termenul fantasmă, nu mi-ar place nici măcar o clipă să-i marchez contrastul cu termenul logică din care înțeleg să-l structurez…
Totuși fantasma, așa cum pretindem să-i instaurăm statutul, nu e chiar atât de fundamental, atât de radical, antinomică, cum putem gândi prima dată, acelei caracterizări logice pe care, propriu-zis o disprețuiește…
De asemenea vă va apare trăsătura imaginară a ceea ce numim obiect(a), pe măsură ce-i vom marca ceea ce permite să fie caracterizat ca valoare logică, ca fiind mult mai puțin legată cu domeniul a ceea ce e imaginarul… Imaginarul mai degrabă i se agață, îl înconjoară, i se acumulează…
Obiectul(a) e de un alt statut… nu e ceva – pentru toți și în special pentru cei cărora le e centrul experienței: psihanaliștii – cu care să aibă destulă familiaritate ca să le poată fi – aș zice – fără teamă, fără angoasă, prezentificat…
„Ce ați făcut?" – îmi spunea unul dintre ei – „de ce a trebuit să inventați acest obiect micuț(a)?"
Cred, cu adevărat, că, luând lucrurile cu un orizont puțin mai amplu, a fost un timp mare…
(S ◇ a) reprezintă un dublu raport, care se poate citi: mai mare sau mai mic, inclus sau exclus, implică sau dacă și numai dacă…

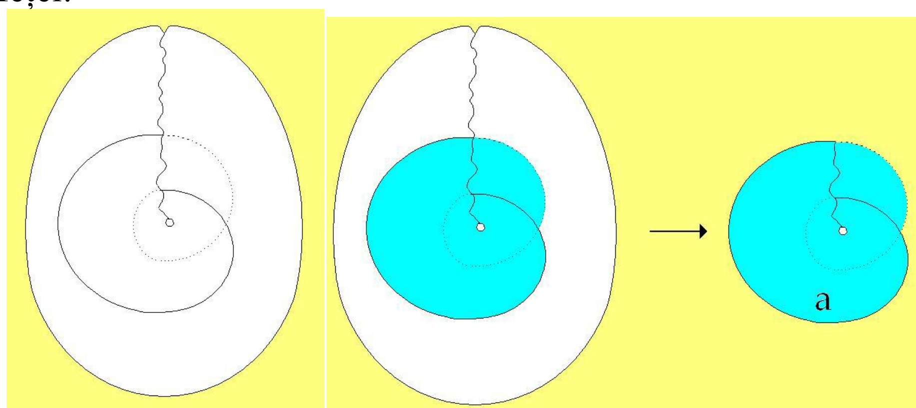
Există deci un subiect, ni se propune acolo ceva care este diviziunea existenței de fapt și a existenței logice…
Existența de fapt ne trimite la existența ființelor, vorbitoare sau nu, în general vii, căci nu e neapărat…
Existența logică e altceva, există subiect din momentul în care facem logică, adică manipulăm semnificanți…
Ceea ce e în existența de fapt, a știi că ceva rezultă din faptul că există subiect la nivelul ființelor ce vorbesc, e ceva ce, ca orice existență de fapt, necesită să se fi stabilit deja o anumită articulare, dar nimic nu dovedește că această articulare s-ar face direct, că, direct din faptul că există ființe vii sau altele care vorbesc, ar fi și imediat determinate ca subiecți…
Dacă și numai dacă e acolo pentru a ne-o aminti…
Micuțul(a) rezultă dintr-o operație de structură logică, efectuată nu „in vivo", nici măcar pe viu, nici, propriu vorbind, în sensul confuz pe care îl păstrează pentru noi termenul de corp…

nu e neapărat „cartea de carne”, chiar dacă ar putea fi, și, până la urmă, când este, asta nu aranjează prea rău lucrurile… dar, în sfârșit, aduce faptul că în această entitate atât de puțin înțeleasă a corpului, există ceva ce se pretează acestei operații de structură logică, ceva care ne rămâne de determinat…
Voi știți: sânul, scibalul, privirea, vocea… aceste piese detașabile și totuși în întregime legate corpului, iată despre ce e vorba în obiectul micuț(a)…
Pentru a face (a), deci, să ne limităm… să semnalăm aici că trebuie „să fi gata să-l furnizezi”, asta poate momentan să ne ajungă… și nu aranjează nimic! Pentru a avansa, pentru a face fantasmă trebuie „să fi gata să-l porți”…
Îmi veți permite aici să articulez câteva teze sub forma lor cea mai provocatoare pentru a decupa acest domeniu de câmpurile de captură care îl fac să revină invincibil la iluziile cele mai fundamentale, ceea ce numim experiența psihologică…
Ceea ce voi avansa va etaja, va fonda, va arăta consistența a tot ceea ce voi derula acest an pentru voi…
În ce privește structura raportului micuțului(a) la Celălalt, totul e zis și suficient amorsat în indicația că de imaginarul mamei va depinde structura subiectivă a copilului… acest raport se articulează în termeni logici, adică relevând radical de funcția semnificantului… cea mai mică greșeală privind apartenența fiecărui termen, a celor trei funcții, subiect, Obiect – obiect de iubire, și de dincolo de acela, actualul nostru obiect(a), cea mai mică eroare, adică referința la imaginarul subiectului ar putea întuneca relația care trebuia schițată…
A nu situa în câmpul Celuilalt funcția obiectului(a) de exemplu, precum în statutul perversului, este în același timp funcția, pentru el, a falusului și teoria sadică a coitului, cei care sunt determinații… de vreme ce el nu e nimic acolo, la nivelul mamei funcționează cele două incidențe…
Pentru a face fantasmă trebuie să fi gata să porți… Ce poartă? Cine poartă fantasma? Are două nume, ce privesc o singură și aceeași substanță, dacă doriți să reduceți acel termen la această funcție a suprafeței, așa cum am articulat-o anul trecut… această suprafață primordială care ne trebuie pentru a face să funcționeze articulația noastră logică, îi cunoașteți deja câteva forme, sunt suprafețe închise, participă din bulă prin faptul că nu sunt sferice… să le numim „bula” și vom vedea ce motivează, la ce se atașează, existența bulelor în real… această suprafață pe care o numesc bulă are două nume, dorința și realitatea…
E inutil să te obosești să articulezi „realitatea dorinței” căci, primordial, dorința și realitatea au un raport de textură fără tăietură, nu au deci nevoie de cusătură, nu au nevoie să fie re-cusute… nu e mai multă realitate a dorinței decât a spune verso-ul recto-ului… e o singură și aceeași stofă care are un dos și o față…
Mai mult încă, această stofă e astfel țesută încât treci, fără să îți dai seama, căci e fără tăietură și fără cusătură, de la una la alta din fețe și de aceea am vorbit atât de o structură ca cea a planului proiectiv, imaginată în ceea ce numim mitră sau cros-cap…
Să treci de la o față la alta fără să îți dai seama vrea să spună că nu e decât una – înțeleg: o față… nu rămâne mai puțin adevărat, precum în suprafețele pe care tocmai le-am evocat, dintre care o formă parcelară e banda Moebius: există o față și un dos… ceea ce trebuie neapărat pus, într-un mod original, pentru a aminti cum se fondează această distincție a feței și dosului ca deja acolo înainte de orice tăietură…
E clar, precum animaliculele de care dau seama matematicienii privind funcția suprafețelor, că cine îi va fi acelei suprafețe integral implicat, nu va vedea, la această distincție totuși sigură a feței și dosului, decât o picătură, altfel zis: absolut nimic.

Tot ce se referă, în suprafețele de care am dat seama în fața voastră, înseriate de la planul proiectiv până la sticla Klein, la ceea ce putem numi proprietățile extrinseci și care merg foarte departe… pot spune că cea mai mare parte din ceea ce vi se pare cel mai evident, atunci când vă imaginez acele suprafețe… nu sunt proprietăți ale suprafeței: doar într-o a treia dimensiune își iau funcția.
Chiar și gaura care e în mijlocul torului să nu credeți că o ființă pur torică și-ar da seama de funcția ei! Totuși, această funcție nu e fără consecință căci după ea… acum, Dumnezeul meu, ceva aproape 6 ani… am încercat deja să articulez, pentru cei ce mă ascultau atunci, printre care le văd, la primul rang… să articulez raporturile subiectului cu Celălalt în nevroză.
E cu adevărat – această a treia dimensiune – în ea, despre Celălalt vorba, ca atare. Prin raport la Celălalt și în măsura în care e acolo acest alt termen, poate fi vorba să distingi o față și un dos, ceea ce nu e încă să distingi realitate și dorință.
Ceea ce e față sau dos primitiv la locul Celuilalt, în discursul Celuilalt, se dă cu banul. Asta nu privește cu nimic subiectul, pentru motivul că nu e încă acolo.
Subiectul începe cu tăietura.
Dacă luăm, dintre acele suprafețe, pe cea mai exemplară căci e cea mai simplu de mânuit, adică cea pe care am numit-o adineauri cros-cap sau plan proiectiv, o tăietură, dar nu oricare, vreau să spun… o reamintesc celor pentru care acele imagini au încă o oarecare prezență: da, o repet, într-un mod pur imaginat, dar la care imaginea e necesară, adică pe această bulă:

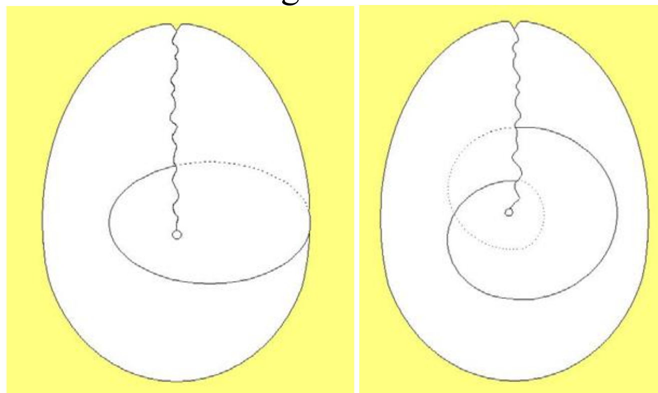

ai cărei pereți, să-i numim anterior și posterior, vin aici, x, în această trăsătură nu mai puțin imaginară, să se încrucișeze – așa reprezentăm structura a ceea despre ce e vorba… orice decupează, orice taie care va străbate această linie imaginară, va instaura o schimbare totală a structurii suprafeței:

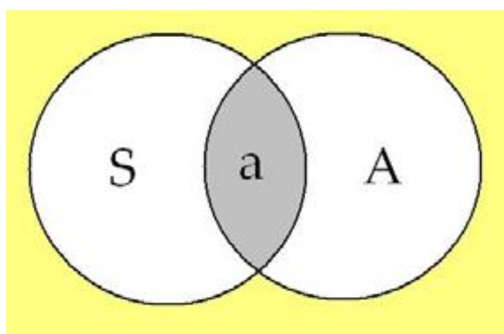
Această suprafață devine ceea ce anul trecut am învățat să decupăm în această suprafață sub numele de obiect(a)… în întregime, suprafața devine un disc aplatizabil, cu o față și un dos, despre care trebuie spus că nu poți trece de la una la alta fără să traversezi o margine.

Acea margine e tocmai ceea ce face traversarea imposibilă, cel puțin așa îi putem articula funcția.
Mai întâi – „in initio” – bula… prin această primă tăietură plină cu o implicație care nu sare spre constatare imediat… prin această primă tăietură, devine un obiect(a).
Acest obiect(a) păstrează… căci acest raport îl are de la origine, pentru ca orice ar fi să se poată explica de acolo… un raport fundamental cu Celălalt.
De fapt, subiectul încă nu a apărut deloc cu singura tăietură prin care această bulă… care instaurează semnificantul în real… lasă să cadă mai întâi acest obiect străin care obiectul(a).
Trebuie și e suficient… în structura indicată aici… să îți dai seama despre ceea ce e din această tăietură, pentru a vedea și că ea are proprietatea, dedublând-se pur și simplu, să se reunească – altfel spus, că e același lucru să faci o singură tăietură sau să faci două:

De considerat deschiderea a ceea ce e, aici, între cele două tururi ale mele care nu fac decât unul, ca echivalent al primei tăieturi, care într-adevăr:
-dacă o dau la o parte această deschidere care se realizează,
-dar dacă fac… în țesătura în care e vorba să se exercite această tăietură… o dublă tăietură, degajez, restitui ceea ce fost pierdut în prima tăietură: o suprafață a cărei față se continuă cu dosul.
Restitui non-separația primitivă a realității cu dorința.
Cum – mai apoi – vom defini realitate ceea ce am numit înainte să fii gata să porți fantasma, adică ceea ce-i face cadrul și vom vedea atunci:
-că realitatea, întreaga realitate umană, nu e altceva decât montaj simbolic și imaginar,
-că dorința, în centrul acestui aparat, al acelui cadru pe care-l numim realitate, e la fel de bine, propriu vorbind, ceea ce acoperă… așa cum am articulat-o dintotdeauna… ceea ce e important să distingi din realitatea umană și ceea ce e propriu vorbind realul, care nu e niciodată decât între-perceput… între-perceput atunci când masca oscilează,
-care e cel al fantasmei – adică același lucrul pe care l-a înțeles Spinoza, când a spus: „dorința, e esența omului”
Cu adevărat acest cuvânt „om” e un termen de tranziție imposibil de conservat într-un sistem a-teologic, ceea ce nu e cazul lui Spinoza.
Acestei formule spinoziene trebuie să-i substituim pur și simplu această formulă – această formulă a cărei necunoaștere conduce psihanaliza la aberațiile cele mai grosiere, și anume: „dorința e esența realității”.
Dar, acel raport (al obiectului(a)) la Celălalt… fără care nimic nu poate fi perceput din jocul real al acelui raport… este ceea ce am încercat să desenez pentru voi recurgând la vechiul suport al cercurilor Euler, relația ca fundamentală.
Cu siguranță, este insuficientă această reprezentare, dar dacă o acompaniem cu ceea ce ea suportă în logică, ea poate servi:

-ceea ce reiese din raportul subiectului la obiectul(a) se definește ca un prim cerc,
-pe care un alt cer, cel al Celuilalt tocmai îl taie,
-(a) este intersecția lor:

Pe acolo, niciodată… în această relație a unui voal originar structurat care este cel unde am încercat să articulez pentru voi, acum trei ani, alienarea… subiectul nu s-ar ști să se instituie decât ca un raport de lipsă la acel (a) care este de la Celălalt, în afară de cazul în care ar vrea să se situeze în Celălalt, neavându-l și atunci decât amputat de acest obiect(a).
Raportul subiectului la obiectul(a) comportă ceea ce imaginea lui Euler ia ca sens atunci când e purtată la nivelul de simplă reprezentație a două operații logice pe care le numim reuniune și intersecție.
Reuniunea ne descrie legătura subiectului la Celălalt și intersecția ne definește obiectul(a).
Ansamblul acelor două operații logice, sunt chiar acele operații pe care le-am pus ca originare, spunând că (a) e rezultatul efectuat de operații logice și care trebuie să fie două.
Ce vrea să spună?
Că în mod esențial, în reprezentarea unei lipse, în măsura în care fuge, se instituie structura fundamentală a bulei pe care am numit-o la început stofă a dorinței.
Aici, în planul raportului imaginar, se instaurează o relație exact inversată celei care leagă eul cu imaginea altuia.
Eul este, o vom vedea, dublu iluzoriu:
-iluzoriu în faptul că e supus avatarurilor imaginii, adică la fel de mult pradă funcției negării sau falsului-seamăn.
-iluzoriu și în faptul că instaurează o ordine logică pervertită, căreia îi vom vedea – în teoria analitică – formula, în măsura în care traversează imprudent această frontieră logică, care presupune că la un moment dat oarecare, și pe care îl presupunem primordial al structurii, ceea ce e respins poate fi numit „non-eu”.
E tocmai ceea ce noi contestăm!
Ordinea despre care e vorba… care implică, fără s-o știm și în orice caz fără s-o spunem, intrarea în joc a limbajului… nu admite nicidecum o astfel de complementaritate.
Și este tocmai ceea ce ne va face să punem în prim plan, acest an, al articulării noastre, discuția funcției negației.
Fiecare știe și își va putea da seama în acea culegere pusă acum la îndemâna voastră, că primul an al seminarului meu la Sainte-Anne a fost dominat de o discuție pe Verneinung în care M. Jean Hippolyte, a cărui intervenție e reprodusă în apendicele acelui volum, scanda excelent ceea ce era pentru Freud Verneinung.
Secundaritatea lui Verneinung e articulată acolo destul de puternic pentru ca de acum să nu mai poată fi nicicum admis că ea ar surveni de prima dată la nivelul acestei prime sciziuni pe care noi o numim plăcere și neplăcere.

De aceea în acea lipsă instaurată de structura bulei, care face stofa subiectului, nu e nicidecum vorba să ne limităm la termenul… de altfel desuet pentru confuziile pe care le implică… de „negativitate”.
Semnificantul nu ar fi nicidecum… chiar dacă propedeutic a trebuit o vreme să-i repetăm funcția urechilor care mă ascultă… semnificantul… și vom putea remarca faptul că nu l-am articulat niciodată așa… nu e doar ceea ce suportă ceea ce nu e acolo…
Fort-da –ul, în măsura în care se raportează la prezența sau absența maternă, nu e articularea exhaustivă a intrării în joc a semnificantului.
Ceea ce nu e acolo, semnificantul nu îl desemnează, îl generează.
Ceea ce nu e acolo, la origine, e însuși subiectul.
Altfel spus, la origine nu există Dasein decât în obiectul(a), adică sub o formă alienată, care rămâne să marcheze până la finalul ei, orice enunțare privind Dasein-ul. E nevoie să reamintesc, aici, formulele mele că nu există subiect decât printr-un semnificant și pentru un alt semnificant.
Este algoritmul:

$$\frac{S}{\not{S}} \dashrightarrow S'$$

Urverdrangung sau refulare originară este asta: ceea ce un semnificant reprezintă pentru un alt semnificant. Asta nu mușcă pe nimic, asta nu constituie absolut nimic, asta se acomodează dintr-o absență absolută a Dasein-ului.
Timp de aproape 16 secole, cel puțin, hieroglifele egiptene au rămas solitare în măsura în care, neînțelese în nisipul deșertului, e clar că a fost clar întotdeauna pentru toată lumea, că asta vroia să spună că fiecare dintre semnificanții gravați în piatră, măcar, reprezenta un subiect pentru ceilalți semnificanți.
Dacă nu ar fi fost așa, niciodată, nimeni nu le-ar fi luat ca și o scriere!
Nu e deloc necesar ca o scriere să vrea să spună ceva pentru oricine ar fi, pentru ca ea să fie o scriere și pentru ca, ca atare, să manifeste faptul că fiecare semn reprezintă un subiect pentru cel care îl urmează.
Dacă numim aceea Urverdrangung, asta vrea să spună că admitem, că ni se pare conform experienței, să gândim ceea ce se petrece… adică faptul că un subiect emerge la statutul de subiect barat… ca ceva ce vine dintr-un loc unde este presupus înscris, într-un alt loc unde se va înscrie din nou.
Adică exact în același mod în care structuram altă dată funcția metaforei, în măsura în care ea este modelul a ceea ce se petrece în ceea ce privește reîntoarcerea refulatului:

$$\frac{S'}{S} \nearrow \frac{S}{s}$$

Tot așa, de aceea cu privire la acel semnificant prim… despre care vom vedea ce este… subiectul barat care îl abolește tocmai apare într-un loc în care noi am putea da azi o formulă care încă nu a fost dată: subiectul barat, ca atare, este ceea ce reprezintă pentru un semnificant… acel semnificant de unde a apărut… un sens.

Înțeleg prin sens exact ceea ce v-am făcut să înțelegeți la începutul unui an prin formula: « Colourless green ideas sleep furiously. » ceea ce poate traduce în franceză prin ceva ce descrie admirabil ordinea ordinară a cogitațiilor voastre: „Idei verzi incolor dorm furios!” asta tocmai din lipsa științei faptului că ele se adresează toate acelui semnificant al lipsei subiectului care devine un anumit prim semnificant din momentul în care subiectul își articulează discursul.
Adică… e totuși ceva ce toți psihanaliștii și-au dat seama destul de bine, chiar dacă încă nu știu să spună nimic despre care să valoreze… adică obiectul(a)… care, la acel nivel, împlinește tocmai funcția pe care Frege o distinge din sinn sub numele de Bedeutung (semnificație)… este prima Bedeutung obiectul(a), primul referent, prima realitate, Bedeutung care rămâne, pentru că este, după toate, tot ceea ce rămâne din gândire la sfârșitul tuturor discursurilor.
Adică, ceea ce poetul poate scrie fără să știe ce spune când se adresează „mamei Inteligență la care dulceața curgea, care este această neglijență care lasă să se oprească laptele ei?”
Adică, o privire prinsă care este cea care se transmite la nașterea clinicii.
Adică, ceea ce unul dintre elevii mei, recent, la un congres de la Universitatea John Hopkins, a luat ca subiect numindu-l: „vocea în mitul literar”.
Adică, de asemenea ceea ce rămâne din atâtea gânduri risipite sub forma unui amestec pseudo-științific și pe care îl putem la fel de bine numi pe numele lui, cum am făcut de mult privind o parte a literaturii analitice și pe care numim: rahat
După mărturia, de altfel, a autorilor! Vreau să spun că la o mică greșeală de raționament, privind funcția obiectului(a), unul dintre ei poate foarte bine articula că nu există alt suport al complexului castrării decât ceea ce numim pudic „obiect anal”.

S.15 - ACTUL ANALITIC – 1967-1968

L.1 - 15 noiembrie 1967

Un cuplu de cuvinte straniu, ceea ce introduc sub acești doi termeni e în interiorul logicii fantasmei, despre ceea ce poate și trebuie să vrea să spună actul sexual. Psihanaliza, evident face ceva, asta face ceva, dar asta nu e suficient, este esențialul, punctul central. Ceea ce face implică profund Subiectul care, grație acestei dimensiuni a inconștientului, e pus în act. Spuneam că transferul e punerea în act a inconștientului. Actul, se poate constitui prin raport cu ce?, lăsăm deoparte – poate constitui o încălcare, e actul la intrarea unei psihanalize, o decizie ce poartă un angajament, e și actul prin care un psihanalist se instalează ca atare, mai ales că acest act poate fi și înscris undeva.

Nu ar fi fără sens, fără măsură, să vorbim de actul psihanalitic ca de actull medical, este ședința?, în ce constă?, ce fel de intervenție?,ce e propriu-zis actul?, este interpretarea?, e tăcerea? Sau orice ați vrea să desemnați în instrumentele funcției? Dar, de fapt, acestea sunt clarificări care nu ne fac să avansăm, și pentru a trece la celălalt capăt al punctului de sprijin remarcăm că în teoria psihanalitică se vorbește, dar încă nu putem specifica...

L.18 (conferință) - 19 iunie 1968

Nu sunt un trișor.

Nu vreau să avertizez că voi spune câteva cuvinte de adresă pentru a închide acest an prezent cum se exprimă hârtia Școlii, pentru a vă face ceea ce numim „un seminar".

Voi adresa câteva cuvinte mai degrabă de ordinul ceremoniei.

Am făcut acest an undeva, dacă îmi amintesc bine, aluzie la semnul de deschidere al anul de început în civilizațiile tradiționale.

Acela, este pentru anul școlar care se termină.

Poate rămâne un regret că după ce am deschis un concept precum cel de act psihanalitic, soarta a vrut ca voi să nu fi putut asupra acelui subiect să învățați decât jumătatea a ceea ce aveam intenția să spun.
Lucrurile, pentru a spune tot, nu păstrează aceeași viteză, e mai degrabă ceva ce reiese la ceea ce se întâmplă atunci când un corp cade, este supus aceleiași forțe. În cursul căderii sale, mișcarea sa, cum se spune, se accelerează, astfel încât voi nu veți fi avut deloc jumătatea a ceea ce ar fi fost de spus despre actul psihanalitic.
Să spunem că veți fi avut puțin mai puțin decât un sfert. Este foarte regretabil pe anumite părți căci, adevărat spunând, nu este în uzul meu să termin mai târziu și că într-un fel prin lovitura șansei se află în vreun fel oarecare, oricare ar fi cauza, internă sau externă, să fi fost întrerupt. Adevărat spunând, regretul meu nu e fără a se însoți pe de altă parte de ceva satisfacție, căci în sfârșit în acel caz acolo discursul nu a fost întrerupt de orice, și din a fi fost prin ceva care pune în joc, cu siguranță la un nivel foarte bebe, dar care pune în joc totuși ceva dimensiune care nu e chiar fără raport cu actul, ei bine Dumenzeul meu nu e chiar atât de nesatisfăcător.

S.16 - DE LA UN Altul LA altul – 1968-1969

L.1 - 13 noiembrie 1968

Esența teoriei psihanalitice e un discurs fără vorbire

Ne regăsim acest an pentru un seminar pentru care am ales titlul De la un Altul la altul pentru a indica marile repere în jurul cărora trebuie, propriu zis, să se învârtească discursul meu.

Tocmai în aceasta acel discurs, la capătul timpului unde suntem, e crucial: e cu atât mai mult cu cât definește ceea ce e din acel discurs care se numește discurs psihanalitic, a cărui introducere, a cărui intrare în joc în acel timp poartă atâtea consecințe.

O etichetă a fost pusă pe acest proces al discursului. „Structuralism" i s-a spus, cuvânt ce de altfel nu a fost necesitat din partea publicistului care… dintr-o dată, acum – Dumnezeul meu – un număr așa de mare de luni …l-a împins pentru a îngloba un anumit număr, a căror muncă, după mult timp, ar fi trasat câteva direcții ale acelui discurs.

Vorbesc despre un publicist, fiecare știe jocul de cuvinte pe care mi l-am permis în jurul pubelicării. Iată-ne deci un anumit număr, prin grația a ceea ce e oficiul, reuniți în aceeași pubelă. Am putea avea o companie mai dezagreabilă.

În adevăr, cei cu care m-am găsit alăturat nu erau decât oameni pentru munca cărora am cea mai mare stimă, nu aș ști, în orice caz, să mă găsesc rău. Mai ales că, pentru ceea ce e despre pubelă, în acel timp dominat de geniul lui Samuel Beckett, cunoaștem un capăt.

Pentru mine, personal, după ce am locuit azi timp de aproape treizeci de ani… în trei secțiuni de cincisprezece, de zece și de cinci ani …în trei Societăți psihanalitice, cunosc un capăt despre ceeea ce este să coabitezi cu deșeurile menajere!

Pentru ceea ce e din structuralism, într-adevăr înțelegem greutatea care se poate produce la unii din manevrarea care ar fi pretinsă din exterior să impună habitatul nostru comun, și de asemenea care ar putea-o avea dorința de a se scoate puțin pentru a-și dezmorți picioarele.

Nu rămâne mai puțin că după ce această nerăbdare pare – după toate aparențele – să prindă pe unii, mă avizez că în acest coș nu mă găsesc, după toate, chiar așa de rău.

Căci de asemenea, în ochii mei, nu mi se pare – acel structuralism – să poată fi identificat cu altceva decât cu ceea ce aș numi pur și simplu „seriosul”, și în nici un grad – oricare ar fi – cu ceva care să semene cu nimic din ceea ce putem numi o filozofie, dacă prin acel cuvânt desemnăm o viziune a lumii, sau chiar vreo modalitate de a asigura la dreapta și la stânga, pozițiile unei gândiri.
Că e suficient, pentru a refuta primul caz… dacă e adevărat că - psihanalist – nu aș putea să mă pretind nicicum să introduc ceea ce se intitulează ridicol o antropologie psihanalitică …ar ajunge să amintim, la chiar intratea acelui domeniu, adevăruri constituante pe care le aduce psihanaliza în acel câmp.
E de știut că nu există uniune a bărbatului și a femeii fără ca, castrarea:
-să nu determine, sub titlul de fantasmă, în mod precis, realitatea partenerului la care ea e imposibilă,
-fără ca ea să se joace – castrarea – în acest fel de primire care o pune ca adevăr la partenerul la care ea e în mod real, în afara excesul accidental, menajată.
Insistăm mult că, răspândind această formulă a Genezei că „Dumnezeu i-a creat… există și l-a creat …bărbat și femeie”, e cazul s-o spunem „Dumnezeu știe de ce!”
-la unul, imposibilul efectuării – la castrare – ajunge să se pună ca determinant al realității sale,
-la altul, mai răul din care îl amenință ca posibil nu are nevoie să se întâmple ca să fie adevărat, în sensul în care acel termen nu comportă recurs.
Acea singură reamintire, mi se pare, implică:
-că cel puțin în sânul câmpului care aparent este al nostru, nici o armonie… în orice mod am desemna-o …nu e nicicum de pus,
-că în mod sigur un scop ni se impune care e tocmai cel al discursului care convine.
Pentru a-l purta, vom avea să ne punem – într-un fel – întrebarea care e cea de unde a pornit toată filosofia, e că în fața atâtor științe, nu fără valoare și eficacitate: ce poate distinge acel discurs de sine însuși asigurat, care fondându-se pe un criteriu pe care gândirea l-ar lua în propria sa măsură, ar merita să se intituleze επιστήμη (episteme), știința?
Suntem purtați… dacă nu ar fi în primul rând decât prin acea sfidare pe care tocmai am definit-o ca cea a celui purtat de adevăr la real …la mai multă prudență în acest demers de punere în acord al gândirii cu ea însăși: o regulă de gândire care trebuie să se asigure din non-gândire ca din ceea ce îi poate fi cauza, iată la ce suntem confruntați cu noțiunea de inconștient.
Nu e decât în măsura afara sensului scopurilor… și nu – cum se imaginează și cum toată fenomenologia o presupune – a sensului …că eu sunt ca și gândire.
Gândirea mea nu e reglabilă… fie că adăugăm sau nu „vai!” …după pofta mea, ea e reglată.
În actul meu, eu nu vizez s-o exprim ci s-o cauzez. Dar nu e vorba despre act: în discurs, eu nu am de urmat regula sa, ci de găsit cauza sa.
În întresens… înțelegeți-l oricât de obscen vi-l puteți imagina …este ființa gândirii.
Ceea ce e să treacă prin gândirea mea, cauza, ea lasă să treacă pur și simplu ceea ce a fost ca ființă, și aceasta din faptul că, deja și mereu, acolo unde ea a trecut, ea a trecut producând mereu efecte de gândire.
„Plouă” e eveniment al gândirii de fiecare dată când e enunțat, iar subiectul e mai întâi acel „el”… acel „hile” aș spune … care îl constituie într-un anumit număr de semnificații.
Și de aceea acest „el” se regăsește ușor în toată urmarea căci lui „plouă” îi puteți da:
-„plouă … adevăruri prime”,
-„plouă… există abuz”.

Mai ales confundând ploaia – meteorul – cu pluvia, aqua pluvia, ploaia, apa pe care o culegem. Meteorul e propice metaforei – și de ce? – pentru că deja e făcut din semnificanți. „Plouă”. Ființa gândirii e cauza unei gândiri în măsura în care în afara sensului. Era deja – și mereu – ființa unei gândiri, înainte.
Ori, practica acestei structuri respinge orice promovare a oricărei infailibilități.
Ea nu se ajută în mod precis decât din falia sau mai degrabă din procesul său însuși… căci există un proces al faliei …și e procesul din care practica structurii se ajută, dar nu ar știi să se ajute decât urmându-l.
Ceea ce nu e nicicum a-l depăși, ci a permite sesizarea sa în consecința care se fixează, în timpul, în chiar momentul în care reproducerea procesului se oprește, e a spune că e timpul său de oprire care îi marchează rezultatul.
Și e ceea ce explic… s-o spunem aici dintr-o atingere discretă trecând …că orice artă este defectuoasă, că este culegerea a ceea ce, în punctul unde pierderea sa, din a fi împlinită, se sparge, din acea culegere prinde forță.
Și de aceea muzica și arhitectura sunt artele supreme… înțeleg „supreme” tehnic, ca maximum în banal …producând relația numărului armonic cu timpul și spațiul, sub unghiul precis al incompatibilității lor.
Căci numărul armonic nu este… acum, o știm bine …decât strecurătoare, nereținând nici unul nici altul: nici acel timp, nici acest spațiu.
Iată din ce structuralismul e luarea în serios. E luarea în serios a aceasta: a științei ca cauză, cauză în gândire, și cel mai obișnuit, trebuie bine zis, a unei vizări delirante.
Nu vă temeți, sunt cuvinte de intrare, reamintiri de certitudini, nu de adevăruri.Și aș vrea, înainte de a introduce azi schemele de unde înțeleg să plec, să marchez că dacă cev de acum trebuie să vă rămână în palmă, e ceea ce am avut grijă să scriu înainte pe tablă despre esența teoriei:

L'essence de la théorie psychanalytique est un dicours sans parole.

Esența teoriei psihanalitice e funcția discursului și foarte precis în aceasta… care vi se va putea pare nou, cel puțin paradoxal …că l-aș spune „fără cuvinte”.
E vorba despre esența teoriei căci asta e în joc: ce este despre teorie în câmpul psihanalitic?
În jurul a aceasta, aud făcând zgomot în jurul meu stranii ecouri.
Neînțelesul nu lipsește, și sub pretext de a pune un întreg câmp al gândirii ca manipulare, eu par să pun în cauză principiile tradiționale, înțeleg și aceasta e tradus… uimitor, pentru a fi în locuri unde în capete care îmi sunt aproape …prin nu știu ce care s-ar numi „imposibilitate teoretică”,

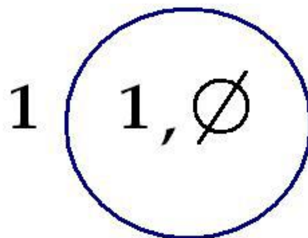
L.24 - 18 iunie 1969

„Tu nu mă vezi de unde eu te privesc” - avansasem în cursul unuia dintre seminariile din anii precedenți, pentru a caracteriza ceea ce e acolo dintr-un tip de obiect(a) în măsura în care e fondat în privire, ceea ce nu e altceva decât privirea.
„Tu nu îmi datorezi nimic de unde eu te devor” – așa este mesajul pe care aș putea foarte bine să-l primesc sub forma pe care am definit-o: sub forma sa inversată, în măsura în care este și el al meu, și nu ar mai trebui să fac aici fiecare săptămână du-te vino în jurul unui obiect(a) care e propriu ceea ce desemnez astfel dintr-o formulă care, o simțiți – datorie, devorare – se

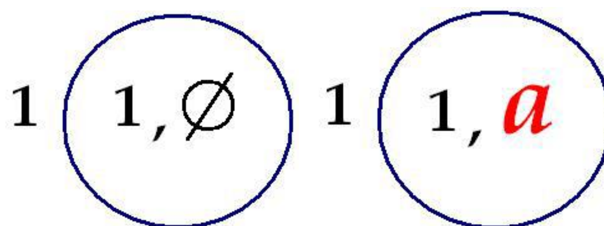
înscrie în ceea ce numim propriu vorbind pulsiunea orală pe care am face mai bine s-o raportăm la ceea ce ea este, lucrul plancentar, acela în care eu mă plachez cum pot pe acest mare corp pe care voi îl constituiți pentru a constitui din substanța mea ceva ce ar putea face pentru voi obiectul unei satisfacții.
„O mama mea Inteligență” cum spunea nu mai știu cine.

L.25 - 25 iunie 1969

Încercați să nu pierdeți firul pe ceea ce suntem ca efect al științei.
Suntem explodați în fantasmă S ◊ *a*.
Suntem – oricât de straniu ar părea – cauză de sine.
Doar că nu există sine.
Mai degrabă există un sine divizat.
Să intri pe această cale, iată de unde poate decurge singura adevărată revoluție politică.
Știința servește stăpânul.
Revin astăzi pentru a sublinia că ea se naște din sclav, știința.
Dacă vă aduceți aminte formulele pe care le-am aliniat data trecută, veți înțelege că în paralel enunț: știința servește femeia, pentru că o face cauză a dorinței.
Iată ce v-am indicat data trecută, într-un comentariu al schemei pe care o rescriu. Cred că trebuie s-o reluăm, tocmai pentru cei care puteau fi ocupați altundeva de griji ce le păreau prevalente. Iată schema:

Acea schemă iese din definiția logică pe care am dat-o, înainte de penultima întâlnire, a lui Altul, ca ansamblu vid și a indispensabilei sale absorții a unei trăsături unare, cea din dreapta, pentru ca subiectul să poată fi reprezentat acolo pe lângă acea trăsătură unară, sub specia unui semnificant. De unde vine acel semnificant, cel ce reprezintă subiectul pe lângă alt semnificant?
De niciunde, căci nu apare în acest loc decât în virtutea retroeficienței repetiției. Din cauza faptului că trăsătura unară vizează repetiția unei juisanțe o altă trăsătură unară apare „imediat după”, nachträglich – după lovitură, cum scrie Freud…
….termen pe care am fost primul să-l extrag din textul lui și să-l pun în valoare ca atare, asta pentru cineva care vroia să se amuze traducând un anumit Vocabular… va putea vedea că la această rubrică de „imediat după”, care nici nu ar fi existat fără discursul meu, eu nu sunt menționat…
….așadar, din acea cauză, că trăsătura unară apare imediat după, în locul deci al lui S1 al semnificantului, în măsura în care el reprezintă un subiect pe lângă un alt semnificant.
Acolo dedesubt, am spus: tot ceea ce va apare din această repetiție, care se repetă din reproducția lui „în formă de (a)”, „în-form(a)”:

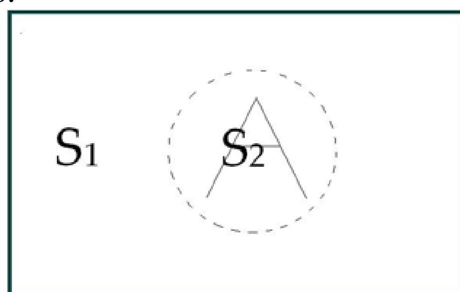
Aici semnului grupului vid, e mai întâi acest în-formă însuși, și acesta, este obiectul(a).
Acolo dedesubt vă alarmați și îmi spuneți: „deci dați totuși o definiție pur formală a obiectului(a)”.
Nu, căci toate acestea nu se produc decât din faptul că la locul lui 1 din stânga, al lui S1, există ceea ce există, adică această juisare enigmatică atestată de faptul că nu știm nimic despre ea decât aceasta… la toate etajele pe care le voi reproduce unde ea se distinge… …că nu știm nimic descpre ea decât aceasta: că ea vrea de acolo o altă juisare. E adevărat peste tot. „4,2,3” mica fabulă… la care dăm răspunsul ridicol pe care îl știm… …la răspunsul: „a avea de acolo o alta”.

S.17 - INVERSUL PSIHANALIZEI – 1969-1970

L.1 - 26 noiembrie 1969

Discursul meu... o reluare a proiectului freudian... invers, inversat, inversând, prin invers... o structură a discursului, necesară, depășind cu mult cuvântul, un discurs fărăr cuvinte, subzistând fără cuvinte, în anumite relații fundamentale care nu s-ar știi menține fără limbaj, un anumit număr de relații stabile instaurate prin acest instrument... în interiorul cărora însă se poate în mod cert înscrie ceva mult mai larg, ceva ce merge mult mai departe decât enunțările efective... fără a fi nici o nevoie de acestea din urmă astfel încât conduita noastră, actele noastre să se înscrie eventual din cadrul anumitor enunțuri primordiale...
Ce altceva ar fi ceea ce regăsim în experiență, și în special analitică - aceasta nefiind invocată decât pentru a-l fi desemnat precis, ce altceva ar fi ceea ce este regăsit pentru noi sub aspectul supraeului?...
E structuri, nu am știi să le desemnăm altfel pentru a caracteriza ceea ce e degajabil din acest „în formă de”, ceea ce se întâmplă din-prin relația fundamnetală de la un semnificant la altul, de unde și faptul că numim subiect din-prin semnificantul care de această dată funționează ca reprezentându-l pe lângă un alt semnificant...
Cum să situăm această formă fundamentală? o vom scrie altfel acum... anul trecut am făcut-o din exterioritatea semnificantului S1, cel din care pleacă definiția noastră a discursului așa cum l-am accentuat în acel prim pas.

Pun deci semnificantul S1 pentru a manifesta ceea ce rezultă din raportul lui cu acel cerc din care nu pun aici decât urma. Am marcat aici sigla lui A, câmpul marelui Altul, Celălalt, dar, să simplificăm.
Considerăm desemnat prin semnul S2 bateria semnificanților, e vorba despre cei care sunt deja acolo.
Căci în punctul de origine unde ne plasăm pentru a fixa ceea ce e din discurs, discurs conceput ca statut al enunțatului, S1 e cel ce e de văzut ca interveniant, intervinind asupra a ceea ce dintr-o baterie de semnificanți, pe care nu avem niciun drept, niciodată, s-o considerăm ca dispersată, neformând – deja - rețeaua a ceea ce se numește o cunoaștere...
Ceea ce se pune mai întâi, din acel moment în care S1 tocmai reprezintă ceva prin intervenția lui în câmpul definit, în punctul în care suntem, drept câmp deja structurat al unei cunoașteri, ceea ce e presupusul ei, ὑποχείμενον [upokeimenon], este subiectul, în măsura în care reprezintă această trasătura specifică, diferită de individul viu, și care cu siguranță e locul, punctul de marcă, dar care bineînțeles nu este de ordinul a ceea ce subiectul face să intre prin statutul cunoașterii...
Fără îndoială, este acolo, în jurul cuvântului „știință”, punctul de ambiguitate, cum am numit cunoașterea: juisanța Altuia, a Celuilalt... de la un Altul La altul, micul a, deci 4 picioare, ce dau 4 structuri, deloc abstracte, deja înscrise, 4 discursuri, o formulă, ce spune?...

$$\frac{\not{S}}{a} \longrightarrow \frac{S_1}{S_2}$$

Situează un moment, cel în care intervine S1 în câmpul deja constituit de ceilalți semnificanți, articulați deja între ei, intervenind asupra unui altul, semnificant, al acelui sistem, clipă în care apare S barat, ceea ce noi am numit subiectul ca divizat...
Dar noi am accentuat mereu că din acest traiect iese ceva definit ca o pierdere, și că aceea e ceea ce desemnează litera care se citește ca fiind obiectul(a)…
Obiectul pierdut, extras din discursul lui Freud, cu privire la sensul specific al repetiției la ființa vorbitoare…
Căci nu e deloc vorba despre nu știu ce fel de efect biologic de memorie în repetiție, ci repetiția are un anumit raport cu ceea ce, din acest subiect și din această știință, este limita care se numește juisare…
De aceea e vorba despre o articulare logică în formula „știința este juisarea Altuia!”…
A Altuia, de Altul, bineînțeles, nimeni Altul, căci nu e nici un Altul… decât pentru faptul că l-a făcut să apară drept câmp intervenția semnificantului...
Fără îndoială, acolo, îmi veți spune, ne învârtim mereu în cerc, semnificant, Altul, știință, semnificant, Altul, știință...
Dar tocmai acolo, termenul juisanță ne permite să arătăm punctul de inserție al aparatului, astfel, fără îndoială, ieșim din ceea ce e autentic cunoaștere, din ceea ce e recognoscibil drept cunoaștere, pentru a ne raporta la limite, la câmpul lor ca atare, cel pe care cuvântul lui Freud îndrăznește să-l înfrunte... ce rezultă? nu cunoașterea, ci confuzia... iar de aici, ce? chiar și din confuzie avem de reflectat... pentru că e vorba de limite și de a ieși din sistem…
A ieși în virtutea a ce? a unei sete de sens, ca și cum sistemul ar avea nevoie, nu o are, niciuna, sistemul... dar noi, ființe de slăbiciune, noi avem nevoie de sens...
Ei bine, iată unul... nu e poate cel adevărat, dar e la fel desigur că vom vedea că există mult din acest nu e poate adevărul, a căror insistență ne sugerează propriu-zis dimensiunea adevărului...

L.2 - 17 decembrie 1969

$$\frac{S_1}{\$} \longrightarrow \frac{S_2}{a} \quad \frac{\$}{a} \longrightarrow \frac{S_1}{S_2} \quad \frac{a}{S_2} \longrightarrow \frac{\$}{S_1} \quad \frac{S_2}{S_1} \longrightarrow \frac{a}{\$}$$

Maître Hystérique Analyste Universitaire

Atunci… acele 4 formule sunt utile să leaavem aici ca referință. Cei care au asistat la primul meu seminar au putu înțelege reamintirea formulei după care: semnificantul, spre diferență de semn, este ceea ce reprezintă… termenul reprezintă fiind bineînțeles accentuat din cuvântul reprezentant și din cuvântul reprezentare, și tocmai de aceea: … ceea ce reprezintă un subiect pentru un alt semnificant.

Cum nimic nu spune că celălalt semnificant nu știe nimic despre afacere, tocmai de aceea e clar că nu e vorba de reprezentare, ci de reprezentant. Mijlocind faptul că, tot la acea dată, am crezut să pot ilustra ceea ce am numit discursul Stăpânului.

Discursul Stăpânului, în măsura în care tocmai dacă îl putem vedea redus la un singur semnificant, aceea implică, faptul că el reprezintă ceva, ceea ce e deja prea mult să numești ceva, că el reprezintă x, care e tocmai ceea ce e de elucidat în afacere.

RADIOFONIE, 8 aprilie 1970

Răspunsuri la șapte întrebări puse de M. Robesrt Georgin pentru Radiodifuziune Belgia

Întrebarea 1
În Scrieri, afirmați că Freud anticipează, fără să-și dea seama, cercetările lui Saussure și cele ale Cercului din Praga. Puteți să vă explicați asupra acelui punct?

Întrebarea dumneavoastră mă surprinde

S.18 - DESPRE UN DISCURS CARE NU AR FI AL SEAMĂNULUI – 1970-1971

L.8 - 19 mai 1971

Un anumit discurs, al meu, al analistului, determină funcții... funcțiile nu sunt determinate decât pornind de la un discurs...

La acel nivel al funcțiilor determinate de un anumit discurs pot stabili echivalența: „scrisul este juisarea"... de ce acest enunțat? Ca să-l puneți la probă și asta vă va duce mereu undeva, de preferință la ceva exact...

Adevărul nu progresează decât dintr-o structură de ficțiune. Din faptul că se promovează undeva o structură de ficțiune, care e propriu zis esența limbajului, ceva se poate produce, ce anume? Acest tip de interogare, de presare, de închidere, care pune adevărul la zidul verificării, dimensiunea științei, unde logica are nu o parte mică.

Oricare ar fi caracterul originar, fundamental fictiv, a ceea ce face materialul din care se articulează limbajul, e clar că există o cale a verificării care se agață să sesizeze unde ficțiunea ne împiedică și ce anume o oprește.

Orice ar fi ceea ce ne-a permis să înscriem, logica progresului, această piedică e clar că e eficace ca să se înscrie în interiorul sistemului de ficțiune, se numește contradicție.

Inscriptibilul în raport cu verificarea, ceea ce a permis abandonarea a tot felul de alte premise pretins intuitive.

Efectul scrisorii de a feminiza pe oricine se află în UMBRA ei. Efectul presupune o lumină, Iluminismul de exemplu, ceea ce ăstrează o structură de ficțiune. Ceea ce face lumina e ceea din ce pleacă câmpul ce se definește ca fiind al adevărului.

Logica, proiectul inscripției unei articulări logice, ea însăși, articularea logicii fiind incapabilă să definească ea însăși nici scopurile, nici principiul, nici orice ar fi care să semene unei materii. Foarte straniu... și foarte sugestiv...

Să aprofundăm ce e acel ceva care nu se situează decât din limbaj, să sesizăm că dacă poate în acel limbaj nimic din ceea ce nu se avansează niciodată decât greșit, ca nefiind un uzaj corect al limbajului, nu se poate enunța decât din a nu se putea justifica, sau din a se justifica cel mai confuz, prin tot felul de tentative cum e cea a divizării limbajului obiect și metalimbaj.

Tocmai din acest eșec se denunță ceea ce e articularea care are raportul cel mai strâns cu funcționarea limbajului, adică raportul sexual, nu se poate scrie...

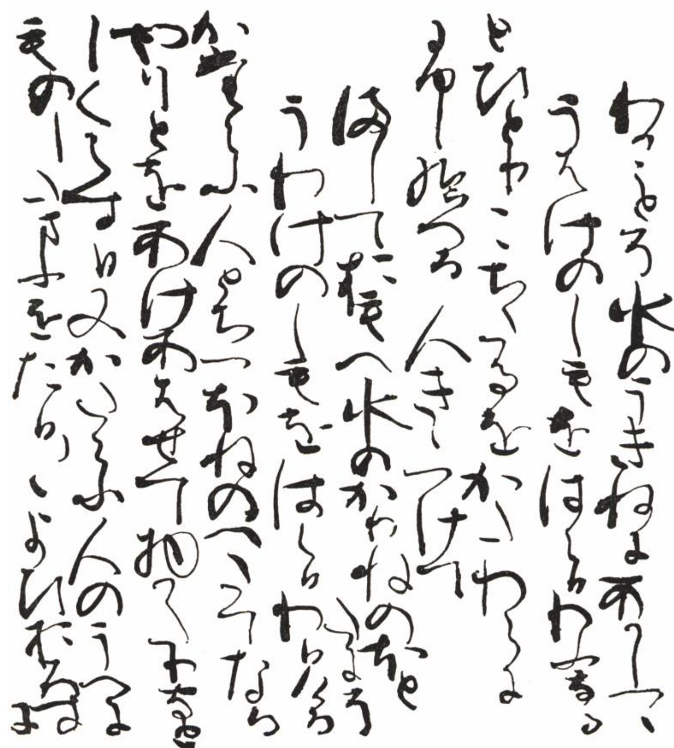
L10 - 16 iunie 1971

Voi încerca azi să fixez sensul acestei rute pe care v-am dus acest an sub titlul de Despre un discurs care nu ar fi al seamănului.

Această ipoteză... căci este la condițional că acest titlu se prezintă... această ipoteză este cea din care se justifică orice discurs.

Nu omiteți că anul trecut am încercat să articulez în patru discursuri tipice, acele discursuri care sunt cele cu care voi aveți de-a face, într-o anumită ordine instaurată care bineînțeles nu justifică ea însăși decât din istorie.

Dacă le-am spart în patru, este ceea ce eu cred să fi justificat din dezvoltarea pe care le-am dat-o și din forma pe care într-o anumită scriere zisă Radiofonie, paradoxal... nu chiar atât dacă ați fi înțeles ceea ce am spus ultima dată... o anumită ordine deci din care această scriere vă amintește termenii.

LITURATERRE, 12 mai 1971

Acest cuvânt se legitimizează din Ernout și Meillet: lino, litura, liturarius. El mi-a venit, totuși, din acel joc al cuvântului din care se întâmplă să facem spirit: contrepet revenind buzelor, reversarea la ureche.

Acel dicționar (pe care îl avem) îmi aduce auspiciul de a fi fondat de la o pornire pe care o luam (a porni, aici este a reporni) din echivocul din care Joyce (James Joyce, spun eu), glisează de la letter la litter, de la o literă (traduc) la o mizerie.

Ne amintim că o slujbă-ură vrându-i-se bine, îi oferea o psihanaliză, ca și cum am face un duș. Și de la Jung încă...

În jocul pe care-l evocăm, nu ar fi fost nmic câștigat, și mergând chiar drept la ce e mai bun din ce putem aștepta de la psihanaliză la finalul ei.

Făcând litieră din literă, este acel sfânt Toma încă care-i revine, așa cum opera o mărturisește pe tot parcursul ei?

Sau mai degrabă psihanaliza atestă ea acolo convergența ei cu ceea ce epoca noastră acuză din dezlegarea legăturii antice din care se conține poluția în cultura noastră?

Brodasem acolo dedesubt, ca prin întâmplare puțin înainte de mai 1968, pentru a nu face lipsă

S.19 - ȘTIINȚA PSIHANALISTULUI ...SAU MAI RĂU -1971-1972

L.1 - 8 decembrie 1971

„...Sau mai rău”, în sumă, e ceea ce întotdeauna pot face, o arăt în fiecare clipă, dar, pentru a nu rămâne în acest sens pe care îl atingi cu degetul, e o opacitate. Unii au crezut că e „sau mai răul”, dar nu e la fel, e un adverb, ca „bine” sau „mai bine”. Spui „fac bine” sau „fac mai rău”. E un adverb, dar dezlegat de verb, verb înlocuit aici de trei puncte, care se referă la uzajul comun pentru a marca, a face, un loc vid, subliniind importanța locului vid, ca singurul mod de a spune ceva cu ajutorul limbajului, de a prinde ceva, tocmai ceea ce ne permite să intrăm în natura sa, a limbajului.
Atunci când logica a ajuns să înfrunte ceva ce suportă o referință la realitate a produs noțiunea de variabilă, o variabilă aparentă, X, marcând întotdeauna un loc vid, condiția ca asta să meargă, să pui exact același semnificant în toate locurile rezervate vide, singurul mod prin care limbajul ajunge la ceva și motivul pentru care am spus că nu există metalimbaj.
Ce înseamnă? Pare un paradox, căci de unde l-aș spune? Dacă îl spun în limbaj, ar fi suficient să afirmi că există unul de unde pot să-l spun. Nu e un nimic evident, metalimbajul e necesar să-l elaborezi ca ficțiune de fiecare dată când e vorba de logică, forjezi în interiorul discursului limbajul-obiect, mijlocind ca limbajul să devină meta, înțeleg discursul curent comun, fără de care nu există vreun mijloc chiar și pentru a stabili această diviziune.
„Nu există metalimbaj” neagă faptul că această diviziune ar fi sustenabilă. Formula forclude în limbaj faptul că există acolo o discordanță. Ce ocupă deci spațiul vid în titlul pe care l-am produs pentru a vă reține? Am spus: în mod forțat un verb, căci un adverb există. Doar că e un verb elidat prin trei puncte. Și asta, în limbaj pornind din momentul în care îl interogăm în logică, este singurul lucru pe care nu-l putem face. Verbul în chestiune, nu e dificil de găsit, e suficient să faci să bas…

L.3 - 12 ianuarie 1972

Dacă am găsi în logică, mijlocul de a articula ceea ce inconștientul demonstrează ca valoare sexuală, nu am fi surprinși, vreau să spun aici, la seminarul meu, adică foarte aproape de această experiență, analiza, instituită de Freud și din care s-a instaurat o structură de discurs pe care am definit-o.

Am vorbit de valoare sexuală, remarc că aceste valori sunt valori primite, primite în orice limbaj, bărbatul, femeia, e ceea ce numim valoare sexuală.
Că la început ar fi fost bărbatul și femeia, e teza de la care plec azi, e mai întâi o afacere de limbaj.
Acest limbaj e astfel încât pentru orice subiect vorbitor, sau e el sau e ea, asta există în toate limbile lumii, e principiul funcționării genului: feminin sau masculin.
Că ar fi hermafroditul, ar fi doar o ocazie de a te juca cu mai mult sau mai puțin spirit pentru a face să intre în aceeași frază pe el și pe ea, nu l-am numi asta, în nici un caz. Dacă nu ar fi pentru a manifesta pe acolo vreo oroare de tip sacru, nu l-am pune la neutru.
Acestea spuse, bărbatul și femeia, nu știm ce este. O vreme, această bipolaritate de valori a fost luată pentru a suporta suficient, pentru a sutura ceea ce e din sex.
Chiar de acolo a rezultat această metaforă surdă care timp de secole a sub-întins teoria cunoașterii. Cum remarcam altundeva, lumea era ceea ce era perceput, aperceput, ca loc al celeilalte valori sexuale.
Ceea ce era din nous – din puterea de a cunoaște – fiind locul din partea pozitivă, din partea activă a ceea ce aș interoga azi cerând care e raportul său cu Unul.
Am spus că dacă pasul pe care ne-a făcut să-l facem analiza ne arată, ne revelă, în orice abordare strânsă a demersului sexual, deturul, bariera, parcursul, șicana, defileul, castrării, e acolo și propriu ceea ce nu se poate face decât pornind de la articularea, așa cum am dat-o, a discursului analitic.
E acolo ceea ce ne conduce să gândim că castrarea nu ar fi în nici un caz redusă la anecdotă, accident, intervenție neîndreptățită a unui scop de amenințare și nici de cenzură.
Structura e logică. Care e obiectul logicii?
Voi știți, voi știți din experiență, din faptul de a fi deschis doar o carte care se numește Tratat de Logică, cât de fragil, nesigur, eludat, poate fi primul pas al oricărui tratat care este întitulat din acest ordin: arta de a-ți conduce bine gândirea… a o conduce unde? și ținând-o de ce capăt?... sau încă mai mult, acest recurs la o normalitate din care s-ar defini raționalul independent din real.
E clar că… după o astfel de tentativă de a-l defini ca obiect al logicii… ceea ce se prezintă e dintr-un alt ordin și altfel consistent.
Aș propune dacă ar trebui…dacă nu aș putea să las pur și simplu acolo un alb, dar nu îl las…propun: ceea ce este produs din necesitatea unui discurs.
E ambiguu fără îndoială, dar nu e idiot căci e ceea ce comportă implicația că logica își poate schimba complet sensul, după locul din care își ia sensul orice discurs.
Atunci, întru-cât e acolo locul din care își ia sensul orice discurs, adică pornind de la un altul, propun destul de clar de ceva vreme că e suficient să-l amintim aici, Realul… categoria care în triada din care a pornit învățătura mea: Simbolicul, Imaginarul și Realul… Realul se afirmă, printr-un efect care nu e cel mai mic, de a se afirma în impasurile logicii. Mă explic.
La început, în ambiția ei de a cuceri, logica se propunea, era nimic mai puțin decât rețeaua discursului în măsura în care se articulează și că articulându-se, această rețea ar trebui să se închidă într-un univers, presupus să strângă și să acopere ca un fileu ceea ce putea fi din ceea ce era, cunoașterii, oferit.
Experiența, experiența logiciană, a arătat că era diferit. Și fără să fie nevoie să intru aici mai mult în detalii, acest public e totuși suficient avertizat de unde, în vremea noastră, a putut relua efortul logica, pentru a știi că, abordând ceva în principiu atât de simplificat ca real ca matematica, a putut fi demonstrat că în aritmetică, ceva poate fi întotdeauna enunțat, oferit sau

nu deducției logice, ceva care se articulează ca în avans pe ceea ce premisele, axiomele, termenii fondatori, pe care se poate așeza numita aritmetică, permit să fie prezumat ca demonstrabil sau refutabil.
Atingem acolo cu degetul, într-un domeniu în aparență cel mai sigur, ceea ce se opune întregii luări a discursului, exhaustiunii logicii, ceea ce introduce acolo un abis ireductibil, acela e locul unde desemnăm Realul.
Bineînțeles înainte de a veni pe acest teren al dovezii care poate să apară la orizont, nesigur celor care nu au strâns de aproape ultimele dovezi, va fi suficient să amintim ceea ce este discursul naiv. Discursul naiv propune din prima, se înscrie ca atare, ca adevăr.
A apărut dintotdeauna ușor să i se demonstreze, acestui discurs – discursul naiv – că nu știe ce zice, nu vorbesc de subiect, vorbesc de discurs.
Este limita – de ce să n-o spunem – criticii faptul că sofistul… oricui enunță ceea ce e pus întotdeauna ca adevăr…că sofistul îi demonstrează că nu știe ce zice, e chiar la originea oricărei dialectici.
Și apoi e mereu gata să renască: că cineva vine să dea mărturie la bara unui tribunal, e copilăria artei avocatului să-i arate că nu știe ce zice. Dar acolo cădem la nivelul subiectului, martorului, care trebuie încurcat.
Ceea ce am spus la nivelul acțiunii sofistice, e de discursul însăși de care sofistul se ia. Vom avea poate acest an, căci am anunțat că voi da seama de Parmenide, de arătat ce e de acolo din acțiunea sofistică.
Remarcabilul… în dezvoltarea la care mă refeream, a enunțării logiciene, unde poate unii și-au dat seama că era vorba de nimic altceva decât teorema lui Goedel… privind aritmetica, e că nu plecând de la valori de adevăr Goedel începe demonstrația sa… că va fi mereu în câmpul aritmeticii ceva enunțabil în termenii proprii pe care ea îi comportă, care nu va fi la portanța faptului ca ea să se pună pe ea însăși ca mod de a ține primit din demonstrație… nu plecând de la adevăr, ci plecând de la noțiunea de derivare…
Doar lăsând în suspans valoarea adevărat sau fals ca atare, teorema e demonstrabilă.
Ceea ce accentuează ceea ce am spus despre abisul logician cu privire la acel punct, punct viu…punct viu în faptul că ilustrează ceea ce înțeleg să avansez… este că dacă Realul…cu siguranță ușor accesibil… se poate defini ca imposibil… acest imposibil așa cum se dovedește din luare însăși a discursului, a discursului logician… acest imposibil-acolo, acel Real-acolo trebuie să fie privilegiat de noi.
De noi… de cine? De analiști. Căci dă într-un mod exemplar, faptul că el e paradigma ceea ce pune în chestiune ceea ce poate ieși din limbaj. Ies anumite tipuri – pe care le-am definit - de discurs, ca fiind ceea ce instaurează un tip de legătură socială definit.
Dar limbajul se interoghează asupra aceea ce el fondează ca discurs.
E frapant că nu o poate face decât suscitând umbra unui limbaj care s-ar depăși, care ar fi metalimbaj. Am remarcat deseori că nu o poate face decât reducându-se în funcția sa, adică deja generând un discurs particularizat.
Propun… interesându-ne de acest Real așa cum se afirmă din interogația logiciană a limbajului… propun să găsim acolo modelul a ceea ce ne interesează, adică a ceea ce dă explorarea inconștientului care, departe de a fi… cum a gândit să-l poată relua un Jung, revenind la cea mai veche urmă… departe de a fi un simbolism sexual universal, e foarte precis ceea ce am amintit înainte despre castrare, doar subliniind că e imperios ca ea să nu se reducă la anecdota unui cuvânt înțeles.

Fără care, de ce să-l izolezi, să-i dai acest privilegiu al nu știu ce traumatism, chiar eficace ca abis?
Atunci când de fapt e prea clar că ea nu are nimic anecdotic, că ea e riguros fundamentală în ceea ce, nu că instaurează, ci face imposibil enunțul bipolarității sexuale ca atare.
A ști cum – lucru curios – noi continuăm s-o imaginăm la nivel animal. Ca și cum fiecare ilustrație a ceea ce, în fiecare specie, constituie tropismul unui sex pentru celălalt nu ar fi la fel de variabil cum este constituția lor corporală.
Ca și cum, în plus, noi nu am fi învățat… deja de o bună bucată de timp… că sexul… la nivelul nu a ceea ce tocmai am definit ca real, ci la nivelul a ceea ce se articulează în interiorul fiecărei științe, obiectul ei fiind odată definit…că sexul, există cel puțin două sau trei etaje din ceea ce îl constituie, de la genotip la fenotip, și că în cele din urmă, după ultimii pași ai biologiei… e nevoie să evoc care?... e sigur că sexul nu face decât să ia loc ca un mod particular în ceea ce permite reproducerea a ceea ce numim un corp viu.
Departe ca sexul să fie instrumentul tip, nu e decât una din forme, iar ceea ce se confundă mult… deși Freud a dat acolo indicația, dar aproximativă…ceea ce se confundă mult, e foarte precis funcția sexului și cea a reproducerii.
Departe ca lucrurile să fie astfel încât să existe:
-filiera gonadei de o parte, ceea ce Weissmann numea germen,
-și branșarea corpului…
e clar că corpul, că genotipul său vehiculează ceva ce determină sexul și că asta nu e suficient: din producția sa de corp, din statica sa corporală, el detașează hormoni care, în această determinare, pot interfera.
Nu există deci de o parte sexul…irezistibil asociat – căci e în corp – vieții, sexul imaginat ca imagine a ceea ce, în reproducerea vieții, ar fi iubirea…nu există acela de-o parte și de cealaltă parte corpul, corpul în măsura în care trebuie să se apere contra morții.
Reproducerea vieții așa cum am ajuns s-o interogăm, la nivelul apariției primelor sale forme, emerge din ceva ce nu e nici viață, nici moarte, care e aceasta: că foarte independent de sex…și chiar de ceva deja viu…ceva intervine, ceva ce numim programul sau codonul, cum i se spune apropo de cutare sau cutare punct reperat din cromozomi.
Și apoi dialogul viață și moarte, asta se produce la nivelul a ceea ce este reprodus, iar asta nu ia, după cunoașterea noastră, un caracter de dramă decât plecând din momentul unde în echilibrul viață și moarte intervine juisanța.
Punctul viu, punctul de emergență a ceva… care e ceea ce aici noi toți credem mai mult sau mai puțin că facem parte…ființa vorbitoare pentru a o spune, este acest raport deranjat cu propriul corp ceea ce se numește juisanță.
Iar aceea, asta are ca centru, asta are ca punct de plecare… e ceea ce ne demonstrează discursul analitic… asta are ca punct de plecare un raport privilegiat cu juisanța sexuală.
Este din acest motiv că valoarea partenerului celălalt…cea pe care am început s-o desemnez respectiv prin bărbatul și prin femeia… este inapropriabilă limbajului, foarte precis în aceasta: că limbajul funcționează, din origine, în supleanța juisanței sexuale, că pe acolo el ordonează această intruziune, în repetiția corporală, a juisanței.
De aceea azi voi începe să vă arăt cum, folosind funcții logice, e posibil să dai la ceea ce e din castrare o altă articulare decât anecdotică…..

L.12 - 21 iunie 1972

….Și despre discursul analitic, m-am gândit că totuși, nu ar fi rău să punctez câte ceva înainte de a vă părăsi, care să vă dea ideea că tocmai, nu numai că nu este ontologic, nu este nici filosofic, ci este doar necesitat de o anumită poziție.

O anumită poziție care amintesc, e cea unde am crezut să pot condensa articularea unui discurs, și să vă arăt totuși ce raport asta are cu ceea ce face că analiștii, că analiștii au totuși un raport… și vă va fi greu să credeți că nu îl cunosc… …cu ceva ce… că numim așa, „ființa umană”, da bineînțeles, dar eu n-o numesc așa.

N-o numesc așa pentru a nu vi se urca la cap, pentru a rămâne bine acolo unde trebuie, pentru atât bineînțeles cât să fiți capabili să percepe care sunt dificultățile care se oferă analistului.

Nu mai vorbim desigur despre cunoaștere, pentru că raportul omului la o „lume a sa”, e evident că am demarat de acolo de mult timp, căci de altfel – dintotdeauna – asta nu a fost decât o comedie în serviciul discursului Stăpânului.

Nu există lume ca sieși decât lumea pe care stăpânul o face să meargă cu degetul și ochiul.

Și cât despre faimoasa cunoaștere de sine, gnothi seauton, presupusă a face omul, să plecăm de la ceea ce e totuși simplu și de atins, nu-i așa? Că: că da, dacă vrem, dacă vrem, ea are loc, ea are loc din corp, un loc al corpului: cunoașterea de sine e igiena.

Să plecăm așadar tocmai de acolo, nu-i așa?

Atunci vreme de secole rămânea boala desigur. Căci fiecare știe că asta nu se reglează prin igienă. Există boala, și asta, e tocmai ceva agățat corpului. Iar boala, asta a durat secole, e medicul cel care era presupus a o cunoaște.

A cunoaște, înțeleg „cunoaștere” și gândesc că am subliniat destul imediat după una dintre ultimele noastre întrevederi – nu mai știu nici măcar unde – eșecul acestor două căi, nu-i așa? Tot acesta e evident în istorie, asta se etalează acolo în tot felul de aberații.

Atunci, totuși, chestiunea pe care aș vrea să vă fac s-o simțiți azi, este asta, este analistul care e acolo și care are aerul de a prinde un post…

Vorbim despre boală, nu știm, în același timp spunem că nu există acolo, că nu există boală mentală de exemplu, pe bună dreptate în sensul în care e o entitate nosologică cum se spunea altădată, nu e absolut deloc entitară, maladia mentală.

E mai degrabă mentalitatea care are falii, ca să ne exprimăm așa rapid.

Atunci, să încercăm să vedem ce presupune de exemplu asta, ceea ce e scris acolo:

Și cine e presupus să enunțe unde e plasat, unde e plasat un anumit lanț care e foarte sigur și fără nici un fel de ambiguitate, structura.

Vedem acolo succedându-se doi semnificanți, iar subiectul nu e acolo decât pentru atât cât un semnificant îl reprezintă pentru un alt semnificant.

Și apoi asta are ceva ce rezultă de acolo și pentru care noi am dezvoltat pe larg – în cursul anilor – destule rațiuni pentru a motiva că îl notăm drept obiect a.

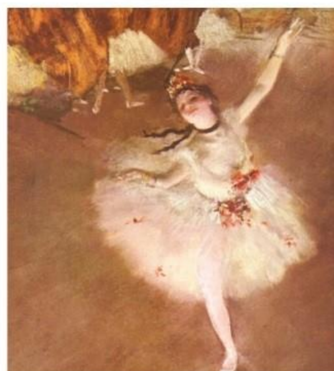
Evident, dacă e acolo, în această formă, în această formă de tetradă, nu e o topologie care să fie… care să fie fără nici un fel de sens.

Esta asta noutatea care, care e adusă de Freud. Noutatea care e adusă de Freud, nu e nimic. Exista unul care făcuse câte ceva foarte bine, situând, cristalizând discursul stăpânului, în rațiunea unei clarificări istorice pe care ar fi putu-o prinde, este Marx.

E totuși un pas, un pas pentru care nu mai există loc deloc să-l reduci la primul, nu mai există loc nici să faci între cei doi un mixaj, ne întrebăm în numele a ce ar trebui în mod absolut să se acorde? Nu se acordă. Sunt perfect compatibili. Se încastrează.

Se încastrează și apoi există cu siguranță unul care are locul său cu toate ușurințele lui, este cel al lui Freud. Ce a adus în sumă ca esențial?
A adus dimensiunea supradeterminării. Supradeterminarea, este exact asta ceea ce imaginez cu modul meu de a formaliza în modul cel mai radical esența discursului, atât încât el e în poziție turnantă în raport cu ceea ce tocmai am numit un suport.
E totuși din discurs că Freud a făcut să apară, a făcut să apară asta: că ceea ce se producea la nivelul suportului avea de-a face cu ceea ce se articula din discurs. Suportul e corpul.
Este corpul, și încă, trebuie să fi atent, când spui e corpul. Nu e obligatoriu un corp.
Căci plecând din momentul în care pornim de la juisanță, asta vrea foarte exact să spună că, că corpul nu e doar singur, că există un altul.
Nu pentru asta juisanța e sexuală, căci ceea ce tocmai v-am explicat acest an, este că puținul pe care îl putem spune, este că ea nu e raportată această juisanță, este juisanța de corp la corp.
Propriul juisanței, este că atunci când există două corpuri, încă și mai mult când există mai multe - natural, nu știm, nu putem spune care juisează.
Este ceea ce face că pot exista în această afacere, prinse mai multe corpuri și chiar serii de corpuri.
Atunci supradeterminarea, ea constă în aceasta, este că lucrurile care nu sunt sensul, unde sensul ar fi suportat de un semnificant, tocmai propriul unui semnificant…
Și nu mai știu, m-am pus așa ca firul în ac, Dumnezeu știe de ce, apoi puțin mai mult, puțin contează, am regăsit ceva, un seminar pe care l-am făcut la începutul unui trimestru, chiar trimestrul care era la sfârșitul anului pe… ceea ce numim cazul Președintelui Schreber, era 11 aprilie 1956.
E foarte precis exact despre asta: sunt primele două trimestre care sunt rezumate în ceea ce am scris: despre o chestiune prealabilă oricărui tratament posibil al psihozei.
La sfârșit, pe 11 aprilie 1956, am pus ceea ce era… căci așa îl numesc pe numele său, pe numele său, numele pe care asta îl are în discursul meu… …structura.
Nu e întotdeauna ceea ce unii fără speranță gândesc, dar e perfect spus la acel nivel…
Asta m-ar amuza, să republic acel seminar…
Dacă tapeuza nu ar fi făcut un mare număr de mici găuri din cauză de nu fi înțeles bine.
Dacă ea ar fi reprodus doar corect fraza latină pe care o scrisesem la tablă, despre care nu mai știu acum cărui autor îi aparține…

L' ÉTOURDIT – 14 iulie 1972

Tururile spusului

Asurzitul (zăpăcitul, amețitul, îmbătatul, obositul, incomodatul, stupefiatul, exaltatul, excitatul, plictisitul, înălțatul)

Primul tur: semnificantul și absența raportului sexual

Introducere

Contribuind la a 50-a aniversare a spitalului Henri-Rousselle pentru favoarea pe care prietenii mei și eu am primit-o acolo într-o muncă cu privire la care voi indica ceea ce ea știa să facă, adică să treacă prezentarea[4], aduc omagiu doctorului Daumezon care mi-a permis-o. Ceea ce urmează nu prejudiciază, după cutuma mea, nimic din interesul pe care l-a luat acolo adresa sa: spunerea mea la Sainte-Anne a fost vacuolă, precum la Henri-Rousselle, și - ne-o imaginăm? - după aproape tot atât timp, păstrând acolo în orice caz prețul acestei scrisori, despre care spun că ajunge întotdeauna unde trebuie.

Capitolul 1: relația semnificației cu sensul

Introducere

Pornesc de la firimituri, cu siguranță nu filosofice (*cf. Kirkegaard*), căci tocmai din seminarul meu din acest an (la Paris I) ele fac relief (*Seminar 1971-72: „...Sau mai rău”*).
Am înscris de două ori la tablă - o a treia la Milano unde, călătorind, făcusem titlu pentru o știre despre „discursul psihanalitic”- aceste două fraze (*firimiturile*):

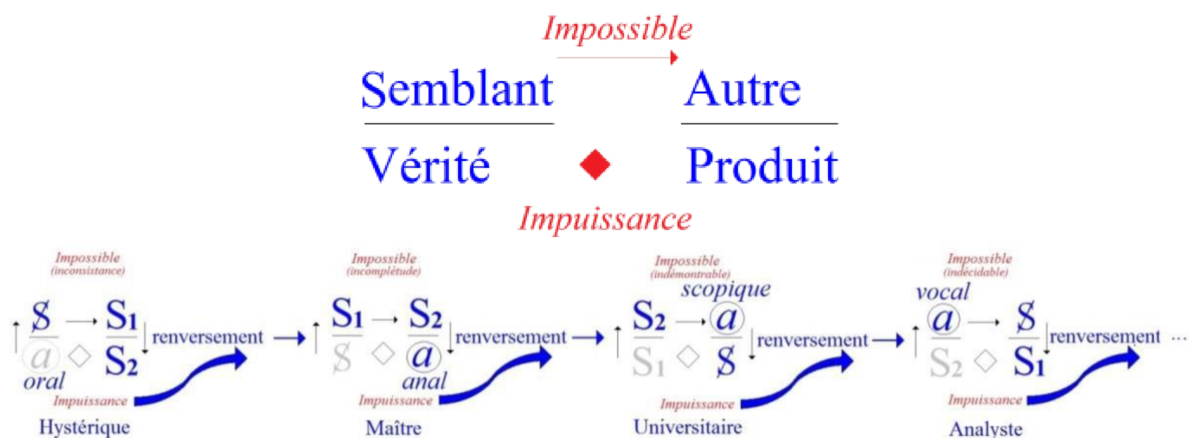
---

[4] Este la Henri-Rousselle – consultație ambulatorie din Sainte-Anne – unde Lacan făcea prezentările sale de bolnavi, în care era vorba de a trece prezentarea (primul tur al spusului) pentru re-prezentare (al doilea tur al spusului → tururile spuse - les tours dits) și tăietura moebiană în dublă buclă (cf. „puțină topologie vine acum...” p.15, și înainte de ultima linie, pagina 30: „acel joc de la spus la spunere”)

„Că spunem rămâne uitat în spatele a ceea este spus în ceea ce se aude”.
„Acest enunț care pare o aserțiune (*absolut*, *categoric*), căci este produs într-o formă universală, e de fapt modal[5], existențial ca atare: conjunctivul din care i se modulează subiectul (*că spunem*), mărturisind despre asta.”
Dacă „bun-venit-ul”, care, din auditoriul meu, îmi răspunde suficient pentru ca termenul de „seminar” să nu fie prea nedemn pentru ceea ce îi aduc din vorbire, nu m-ar fi deturnat de la aceste fraze, aș fi vrut din raportul lor de semnificație să demonstrez sensul pe care ele îl iau din discursul psihanalitic [*discurs A : a → S ↓S1 ◊ S2*].
Opoziția pe care o evoc aici (*semnificație – sens*) va trebui să fie mai încolo accentuată.

1.Semnificantul și discursurile

Amintesc că este din logică faptul că acel discurs (*psihanalitic*) atinge realul întâlnindu-l ca imposibil (*logica pune că din fals poate rezulta adevărul - stoicii -, aici că din imposibil: a → S/, plecarea discursului A, poate rezulta un adevăr despre S1◊ S2*), motiv pentru care este acest discurs (*psihanalitic*) cel care o poartă la puterea sa ultimă (*rond al discursurilor*): știință, am spus, a realului (*realul este imposibilul*).
(Discursul analitic –al patrulea și ultimul venit – ia plecarea sa din capătul discursului stăpânului – formula fantasmei: a ◊ S/ -, el arată, prin producerea de S1 asemantici în „essaim” (grup) și capătul pe S1◊S2, imposibilitatea oricărui discurs, căci „asta nu e asta”: producerea nu atinge niciodată adevărul→ răsturnare a discursului și trecere la discursul următor, → „rondul discursurilor” demonstrează imposibilitatea oricărui discurs sub cele 4 forme: Inconsistență – discurs H, incompletitudine – discurs M, indemonstrabil – discurs U, indecidabil – discurs A)
Aici să mă ierte cei care, chiar dacă sunt interesați, nu o știu. Îi voi menaja încă, astfel încât o vor învăța curând din parcurs.

Semnificația, din a fi gramaticală, ratifică mai întâi că a doua frază poartă asupra primei, făcând din ea subiectul ei sub forma unui *particular*. Ea spune: „*acest enunțat*”, apoi îl califică pe acesta din „*asertivul*” de a se pune ca *adevărat*, confirmându-l din a fi sub forma *propoziției zisă universală* în logică: e, în orice caz, faptul că *spunerea rămâne uitată în spatele spusului*.

[5] Propoziție modală: Logicienii numesc astfel, prin opoziție cu propozițiile absolute sau categorice în care atribuția este în mod simplu enunțată – cele al căror atribut este modificat printr-una dintre condițiile următoare: posibil, imposibil, contingent, necesar

Dar ca antiteză - adică din același plan - într-un al doilea timp ea îi denunță seamănul: afirmându-l din faptul că subiectul ei este modal, și dovedindu-l din faptul că el se modulează gramatical ca și: „*că spunem*”. Ceea ce trimite nu atât de mult la memorie cât, cum se spune, la existență.

2.O relație între semnificația heteroclită și deziluzia interpretării

3.Relația între semnificația semnificantului și interpretare

Prima frază nu e deci din acel plan thetic al adevărului pe care primul timp al celei de-a doua îl asigură, ca de obicei, prin intermediul tautologiilor (aici două) (*realul ca imposibil nu este din registrul adevărului căruia îi ex-sistă*). Ceea ce e amintit

-e că enunțarea ei este moment de ex-sistență, (*această enunțare face răspuns dintr-un real ex-sistent*)

-e că situată din discurs, ea „ex-sistă” adevărului. (*spunerea ex-sistă vorbirii, adevărul nu poate fi decât un juma-spus*)

Să recunoaștem aici calea prin care advine necesarul - în bună logică, se înțelege (*modală deci*) - cea care își ordonează modurile sale procedând de unde ea accede - adică acest *imposibil*, modic fără îndoială, deși de acolo incomod - care face ca, pentru ca un spus să fie adevărat, mai trebuie încă să-l spunem, să existe spunere acolo.

Fapt prin care gramatica măsoară deja forțe și slăbiciuni logicilor care se izolează din ea, pentru ca - din conjunctivul ei – să le cliveze, și se indică pe sine în a concentra puterea ca, tuturor, să le deschidă calea. (*conjunctivul este modul incertitudinii, el arată caracterul posibil al unei acțiuni - valoarea modală a conjunctivului*)

Căci, revin acolo încă odată, „nu există metalimbaj” astfel încât nici una dintre logici, intitulându-se a propoziției, să-și poată face cârjă din el, fiecăreia (*dintre logici*) îi rămâne propria imbecilitate[6], iar dacă se crede a-l regăsi (*metalimbajul*) în referința mea, mai sus, la discurs, îl resping din faptul că fraza care pare acolo să facă obiect pentru a doua (frază), nu se aplică din asta mai puțin semnificativ acesteia.

Căci această a doua, *că o spunem, rămâne uitat în spatele a ceea ce ea spune*. Și aceasta într-un mod cu atât mai mult frapant cu cât asertiv, fără reținere, chiar până la punctul de a fi tautologică în dovezile pe care le avansează: denunțând în prima seamănul ei, ea își pune propria spunere ca in-existând, căci contestând-o pe aceasta ca *spusă a adevărului*, este tocmai existența cea pe care o face să răspundă de propria sa spunere, aceasta nu din a face acea spunere să existe căci doar o numește, ci din a-i nega de acolo adevărul, fără s-o spună.

4.Universalul și existența unei spuneri

Extinzând acest proces, se naște formula, a mea, *că nu există universală care să nu trebuiască să se conțină dintr-o existență care o neagă* (*universala: $\forall x \phi x$ nu permite consistența universului pe care îl pune doar excluzând(ex-sistență) imposibilul care îi face excepție: $\exists x \neg \phi x$*). La fel cum stereotipul ca „*orice om să fie muritor*”, nu se enunță de „*niciunde*”.

[6] Imbecillus : slab. Însemnările lui Leyde despre Juvenal III, 28 : « porto meis nullo dextram subeunte bacillo », dau « quasi sine bacillo »→ imbecil : sans béquille, sans bâton, fără cârjă, fără baston].

Logica ce îl datează, nu e decât cea a unei filosofii care simulează această „*nul-bicuitate*”[7], asta pentru a face un alibi la ceea ce eu numesc „*discursul stăpânului*”.
Ori nu e doar din acest discurs [*M (S1)*], ci din locul (*seamăn*) în care fac „*tur*” altele (*alte discursuri*) [*H(S/), U(S2), A(a)*] - cel pe care eu îl desemnez al „*seamănului*” - că o spunere își ia sensul.
Acest loc nu e pentru toate, dar el le ex-istă și tocmai de acolo se omologhează faptul ca toți să fie muritori. Ei nu pot decât s-o fie toți, pentru că morții îi sunt delegați din acest loc *(∃x¬ϕx), toți* neapărat, căci tocmai acolo se veghează la minunea *Binelui tuturor (∀xϕx)*. Și în particular, când ceea ce veghează acolo, își face seamăn din semnificantul maestru [*S1 în discursul M*] sau din știință [*S2 în discursul U*]. De unde ritornela logicii filosofice.(*cf. mai sus: stereotipul ca orice om să fie muritor*)
Nu există deci universal care să nu se reducă la posibil (*cf. mai sus: care să nu trebuiască să se conțină dintr-o existență care îl neagă*). Chiar și moartea, căci tocmai acolo este punctul *(∀xϕx are ca și condiție de consistență excluziunea lui ∃x¬ϕx)* din care ea doar se articulează, oricât de universală am pune-o, ea nu rămâne niciodată decât posibilă (*căci ∃x¬ϕx*) . Că legea se ușurează (*prin acel ∃x¬ϕx*) din a se afirma ca formulată de niciunde (*ex-sistență a lui ∃x¬ϕx – sursă a visurilor, lapsusurilor, cuvintelor de spirit...*), adică din a fi fără rațiune (*non-sens*) (*fără rimă nici rațiune, discurs M:S1 ex-sistent - fără legătură cu S2, S1 asemantic*), confirmă încă și mai mult de unde pleacă spunerea ei.
Înainte de a restitui analizei meritul acestei apercepții, să ne achităm față de frazele noastre remarcând că ”*în ceea ce se aude*” a primei (*că spunem rămâne uitat în spatele a ceea se spune în ceea ce se aude*), se branșează de asemenea pe existența lui ”*rămâne uitat*”, pe care-l relevă a doua (*Acest enunț care părea asertiune, din a se produce într-o formă universală, este de fapt modal, existențial ca atare: conjunctivul din care se modulează subiectul ei, dând mărturie*), și pe ”*ceea ce se spune*”, pe care ea însăși îl denunță ca, acest rest, acoperindu-l.
Aici notez în trecere defectul încercării ”*transformaționale*” de a face logică dintr-un recurs la o structură profundă, care ar fi un arbore cu etaje (*Chomsky*) (*Nu există nici o speranță să atingi realul prin reprezentare*).

Capitolul 2: spunerea lui freud

Introducere

Și revin la sens pentru a reaminti suferința care trebuie filosofiei - ultima pentru a-și salva onoarea de a fi „*la pagină*”, din care analistul face absență (*ab-sens: analistul absent de la pagina filosofică: impotență a semnificației (S1◊ S2)*) – pentru a observa ceea ce este resursa sa, a lui, dintotdeauna: *că nimic nu ascunde atât de mult cât ceea ce dezvăluie* (*simptomuri, lapsusuri, vise...*), că adevărul, ἀλήθεια (*Aleteia*) = Verborgenheit (*disimulare...*) (*Cf. Heidegger*).

[7] Cf. « nullibiété » : seminar 1954-55 : Eul... lecția din 26 aprilie 1955 (« seminar despre Scrisoarea furată») sau « nullibiquité », din « nici un loc » et « ubicuitate » :
seminar 1968-69 : De la un Altul... lecția din 21 mai 1969, (cf. Wilkins, episcop din Chester (Un Eseu despre un Caracter Real și Limbaj Filozofic).
În 1955, în Seminarul despre « Scrisoarea furată » nullibiété desemnează fără locul literei, locul său din nici un loc, atopismul său. În 1969 nullibiquité desemnează locul semnificantului (Altul) ca non-loc al juisării: « Prin [...] ceea ce permite emergenșa științei, juisarea este exclusă: cercul se închide. Această excludere [...] este pe acolo că se afirmă ca real [...] al chiar sistemului care o exclude. « Nici un loc », iată-l redevenit « peste tot ». » (De la un altul la Altul: lecția din 21 mai 1969).

1.Ab-sens sau practică freudiană

Astfel nu reneg fraternitatea acelei spuneri (*Heidegger*), căci n-o repet decât pornind de la o practică care, situându-se dintr-un alt discurs (*A*) o face incontestabilă (*imposibilul discursului analitic relevă de indecidabil – non-contestabil, non-refutabil, în sensul lui Popper, cf. Goedel: teoreme de incompletitudine*).
Pentru cei ce mă ascultă ...*Sau mai rău*, acest exercițiu nu a făcut decât să confirme logica din care se articulează în analiză castrarea și Oedip.
Freud ne pune pe calea faptului că *ab-sensul desemnează sexul*: tocmai la umflarea (*sferă*) acestui sens-absex (*suportul în funcția falică a raportului de semnificație S1→ S2 ca raport sexual: juisare a lui a și non juisare a lui Altul*) se desfășoară o topologie (*sferică, a discursurilor M, U, H, în funcția lor falică*) în care cuvântul este cel care tranșează (*a-l avea sau nu: cuvântul simptomului*).
Plecând de la locuția „*asta nu merge fără spunere*”, vedem că e cazul multor lucruri, a celor mai multe chiar, și inclusiv a *Lucrului freudian* așa cum eu l-am situat din a fi spusul adevărului.
„*A nu merge fără*” e a face cuplu, ceea ce, cum se spune „nu merge deloc singur”.
Astfel spusul nu merge fără spunere (*indicibilul*). Dar dacă spusul se pune mereu în adevăr, fie aceasta chiar și ca niciodată depășind un *juma-spus*, cum mă exprim, spunerea nu i se cuplează decât din a-i ex-sista, adică din a nu fi din di(*spus*)-mensiunea adevărului. (*suspensia raportului de semnificație S1◊S2 (A) permite „monstrarea” ab-sensului în apariția spunerii, S1: non-sens, dar nu scrierea sa în simbolic ca o știință, S2*)

2.Spunerea matematică și zidul imposibilului

E ușor să faci aceasta sensibil în discursul matematicii unde în mod constant spusul se reînnoiește din a-și lua subiect dintr-o spunere (*postulat*) mai degrabă decât din orice realitate, chiar dacă - acea spunere - însumând-o din suita propriu-zis logică pe care o implică ca și spus (*suită de implicații logice*).
Nici o nevoie de spunerea lui Cantor pentru a atinge asta. Începe deja la Euclid.
Dacă am recurs acest an la primul - adică la teoria grupurilor - e pentru a raporta acolo minunata eflorescență (*de forme ale imposibilului*) care, izolând în logică:
-incompletul (*M*) din inconsistent (*H*),
-indemonstrabilul (*U*) din refutabil (*cf. Karl Popper*),
-și chiar, adăugând acolo, indecidabilul (*A*) (*adică cele 4 forme ale imposibililor*), din a nu ajunge să se excludă pe sine din demonstrabilitate, ...ne pune destul la zidul imposibilului pentru a se fi înlăturat „*asta nu e asta*!”-ul, care e scâncetul chemării la real.

3.Un discurs încurcat de limbajul său

Am spus „*discurs*” al matematicii, nu limbaj al ei (*opoziția limbaj/discurs*). Să notăm pentru momentul când voi reveni la inconștient, structurat ca un limbaj, am spus eu dintotdeauna, căci tocmai în analiză el se ordonează în discurs.
Rămâne de marcat că matematicianul are, cu limbajul său, aceeași încurcătura ca și noi cu inconștientul, traducându-l din această gândire despre care nu știe despre ce vorbește, chiar dacă asigurând-o ca adevărată (Russell).

4.Spunerea în rotirea discursurilor

Fiind limbajul cel mai propice discursului științific, matematica e „*știința fără conștiință*” pe care o promite bunul nostru Rabelais, cea căreia un filozof[8], nu-i poate rămâne decât cu gura căscată: „*știința veselă*” se bucura din a presupune de acolo ruina sufletului (*știința veselă ruinează sufletul – obiect subiacent discursului filosofic – dezvăluind obiectul a adevăr al discursului H*). Bineînțeles, nevroza supraviețuiește acolo.(*această dezvăluire nu e suficientă pentru a rezolva nevroza*)

Aceasta remarcată, spunerea se demonstrează, și din a scăpa spusului. (*se de-monstrează: sens anti-orar al trecerii de la locul Altuia la locul Seamănului*)

Din acel moment acel privilegiu, ea nu i-l asigură decât din a se formula în „*spunere că nu*”, dacă - mergând la sens:

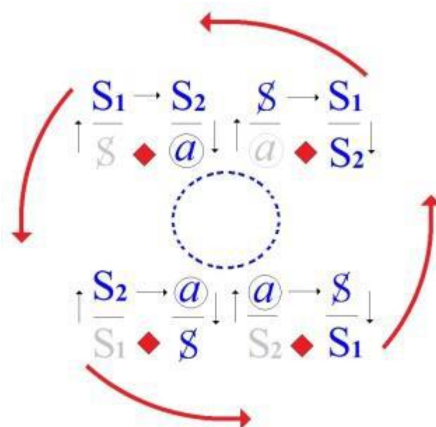
-este conținerea (*M*) cea pe care o sesizăm acolo, nu contradicția (*H*),

-răspunsul (*U*), nu reluarea în negare,

-respingerea (*A*), nu corecția.

Să răspunzi astfel suspendă ceea ce spusul are din veritabil.

Ceea ce se clarifică din lumina tangențială pe care discursul analitic (*A*) o aduce celorlalte, relevându-le acolo locurile modale (*necesar, imposibil, contingent, posibil – impotență*) prin care rondul lor se împlinește.

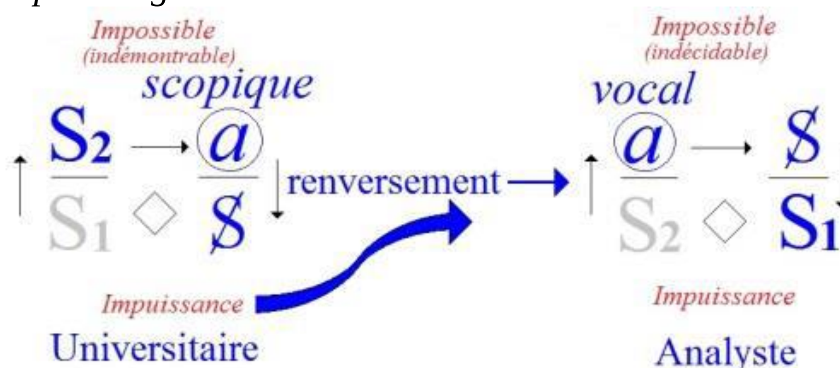
Aș metaforiza pentru moment ca incest, raportul pe care adevărul îl întreține cu realul. Spunerea vine de unde el (*realul: imposibil*) îl comandă (*adevărul*). (*realul-imposibilul de-monstrează, rotație anti-orară, fiecare discurs prin produsul său: asta nu e asta! → răsturnare: Altul vine să ia locul seamănului, iar seamănul face adevărul...)*

Dar nu poate exista și *spunere directă*?

---

[8] Filozoful se înscrie (în sensul în care o spui despre o circumferință) în discursul stăpânului. El joacă acolo rolul nebunului. Asta nu vrea să spună că ceea ce el spune ar fi prostie; e chiar mai mult decât utilizabil. Citiți Shakespeare. Asta nu spune nici, să notăm asta, că el ar știi ceea ce spune. Nebunul curții are un rol: cel de a fi înlocuitorul adevărului. El o poate exprimându-se ca un limbaj, exact la fel ca inconștientul. Că ar fi de acolo, el, în inconștiență e secundar, ceea ce contează e ca rolul să fie ținut.
Astfel Hegel, vorbind atât de just despre limbajul matematic ca și Bertrand Russell, nu pierde mai puțin comanda: faptul e că că Bertrand Russell e în discursul științei.
Kojeve pe care îl țin ca maestrul meu, pentru a mă fi inițiat în Hegel, avea aceeași parțialitate cu privire la matematici, dar trebuie spus că el era în timpurile lui Russell, și că el nu filozofa decât sub titlul discursului universitar în care el se așezase provizoriu, dar știind bine că știința lui nu funcționa acolo decât ca seamăn și tratând-o ca atare: el a arătat-o în toate manierele, dând notele sale cui putea profita de ele și postum arătând derâderea sa de toată aventura.
Acest dispreț al său, se susținea din discursul său de plecare care a fost și cel la care s-a reîntors: marele comandant știe să trateze bufonii la fel de bine ca și pe alții, adică drept subiecți, care sunt, ai suveranului.

Spunere a ceea ce există, asta nu vă spune nimic, dragi micuți din sala de gardă... fără îndoială spusă astfel din faptul că se gardează bine de a contraria patronatul la care ea aspiră, și oricare ar fi...
...*spunere a ceea ce există*, pentru mult timp asta v-a înălțat omul său până la această profesie care nu vă mai bântuie decât din vidul ei: *medicul*, care în toate vremurile și pe toată suprafața globului, despre *ceea ce există*, se pronunță. Dar este încă pornind de la aceasta: că *ceea ce există* nu are interes decât din a trebui să fie conjurat.
În punctul în care istoria a redus această funcție sacrală, înțeleg boala voastră. Nici măcar posibil pentru voi - nemaifiind acele timpuri - să jucați pe filozoful care a fost năpârlirea ultimă prin care, din a face valetismul împăraților și prințeselor, medicii s-au supraviețuit - citiți Fernel.
Să știți totuși, chiar dacă analiza ar fi dintr-un alt secol – dar că ea vă tentează, asta se înțelege (*impotența lui U împinge la A*) – este lucrul de care eu dau mărturie de la început.
Eu o spun, din faptul de a fi fost demonstrat fără excepție de cei pe care i-am numit „dandys" mei: *nu există nici cel mai mic acces la spunerea lui Freud care să nu fie forclus – și fără retur în acest caz – prin alegerea unui analist sau altul*.

E că nu există formare a analistului, conceptibilă în afara menținerii acelei spuneri, și că Freud, din lipsa de a fi forjat - cu discursul analistului - legătura din care ar fi ținut *societățile de psihanaliză*, le-a situat din alte discursuri (*Maestru*, *Universitar*) care barează spunerea lui în mod necesar.
Ceea ce toate scrierile mele demonstrează.

Capitolul 3: acolo nu există raport sexual

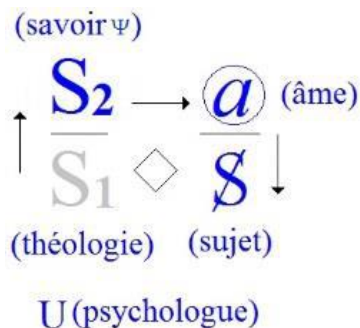
1.Absența raportului sexual și cele două ex-sistențe

Spunerea lui Freud se inferă din logica care ia ca sursă *spusul inconștientului* (*simptomuri, vise, lapsusuri... : a → S ↓ S1 → « non sens » (S1◊ S2)*): e în măsura în care Freud a descoperit acest spus că ea (*spunerea*) ex-sistă.
Restituind acea spunere, e necesar ca discursul să se constituie din analiză - lucru la care ajut - adică plecând din experiența unde el se dovedește a ex-sista.
Nu putem - acea spunere - s-o traducem în termeni de adevăr căci din *adevăr nu există decât juma-spus* (*S2 în A*), bine tăiat (*din spunere*), dar că există acolo acel juma-spus net (al (H)istericului) – el se conjugă mergând înapoi: tu juma-spui (*mă editezi, meditezi, M*), eu juma-spun (*vorbesc rău despre, U*), (*ordinea răsturnării rondului discursurilor*) - nu își ia sensul său decât din acea spunere (*A*).
Acea spunere nu e liberă, dar se produce din a recepționa altele, care provin din alte discursuri.

E tocmai din a se închide în analiză (*A buclează rondul discursurilor*) - cf. Radiofonia mea, numărul chiar dinainte de acest aperiodic - că rondul lor situează locurile din care se cerne această spunere.
Ele o cern ca real, adică din imposibil, care se anunță: *nu există raport sexual.* (*imposibilul raport Seamăn → Altul ajunge în fiecare discurs la impotența produsului de a regăsi adevărul din care se sprijină seamănul, și îi provoacă răsturnarea pentru că „asta nu e asta” →chemarea realului, cf. mai sus)*
Aceasta presupune că raport [*seamăn → Altul : S1 → S2 (M), S → S1 (H), S2 → a (U), a → S (A)*] - raport „în general”, nu există decât enunțat, și că realul nu se asigură decât din a se confirma din limita care se demonstrează din suite logice ale enunțatului (*impotență*).
[*« raportul » Seamăn → Altul (imposibil), are ca suită logică impotența Produsului fiecărui discurs să regăsească Adevărul, cele 4 « aporii » ale zidului imposibilului*
– M : a ◊ S (incompletitudine),
– H : S2 ◊ a (inconsistență),
– U : S ◊ S1 (indemonstrabilitate)
– A : S1 ◊ S2 (indecidabil)]
Aici (*discurs A*) o limită imediată [*S1◊ S2*], din faptul că „*nu există*” nimic să facă raport dintr-un enunțat. Din acest fapt, nici o suită logică, ceea ce nu e negabil, dar ceea ce nu e suficient să suporte nici o negație: doar spunerea că: nexistă (nya).
Nexistă necontribuind decât ca omofonie care trebuie în franceză pentru ca:
-din trecutul pe care-l semnifică [$\exists x \neg \phi x$ *există un x care nexistă* ϕx *(♂)*],
-al nici unui prezent a cărui existență să poată fi conotată aici ($\neg \exists x \neg \phi x$*, nu există un x care să nege* $\phi x \rightarrow$ *x nexistă (♀)*)
...să marcheze că nexistă urma.
Dar despre ce este vorba?
Despre raportul bărbatului și femeii în măsura în care ei ar fi proprii - din faptul că ei locuiesc limbajul - să facă enunțat din acel raport (*sexual deci*).
Este absența acelui raport cea care îi exilează în *stabitat* (*habitat stabil*) (*limbajul: casa tatălui, etc...*)? Este din a-l *labita* (*habita labil*) că acel raport nu poate fi decât inter-zis?
Nu este aceasta întrebarea: mai degrabă răspunsul, iar răspunsul care o suportă - din a fi ceea ce o stimulează să se repete - este realul.
Să-l admitem: acolo unde *este-acolo*. Nimic de așteptat de la a merge înapoi la potop, când acesta deja se povestește din a retribui raportul femeii cu îngerii (*în Geneză potopul este consecința raporturilor sexuale a anumitor îngeri cu femeile*).

2.Absența raportului sexual și cei doi universali

Să ilustrăm totuși această funcție (*repetiția*) a răspunsului dintr-un *apolog*, un „*log*” încolțit din a fi furnizat de psiholog, căci sufletul este lătrat, și chiar - pronunțând (a): micuț a, (a)lătrat-*(a)bois*.

Nefericirea este că psihologul - pentru a nu-și susține sectorul decât din teologie (*sufletul*) - vrea ca psihicul să fie „*normal*”, mijlocind faptul că elaborează ceea ce l-ar suprima, *Innenwelt* (lume înăuntru) și *Umwelt* (lume înafară) în special (*normă adaptativă*), atunci când ar face mai bine să se ocupe de „*om-voltă*” (*întoarcere împrejur*) (*omul în rondul discursurilor*) care face labirintul din care omul nu iese.
Cuplul stimul-răspuns trece drept mărturie invențiilor sale. Să numești *răspuns* ceea ce ar permite individului să se mențină în viață este excelent, dar faptul că asta se termină repede și rău (*moartea*), deschide întrebarea care se rezolvă din faptul că viața reproduce individul, deci reproduce la fel de bine întrebarea, ceea ce spune în acest caz că ea se re-*petă* (*trage vânturi*)
Este tocmai ceea ce se descoperă din inconștient, care de atunci se dovedește a fi răspuns, dar din faptul că este el (*răspunsul*) cel ce stimulează.
E(s)te de asemenea de ce - orice ar fi - psihologul reintră în *om-volta* repetiției, cea pe care o știm a se produce din inconștient.
Viața fără îndoială reproduce, Dumnezeu știe ce și de ce. Dar răspunsul nu face întrebare decât acolo unde nu există raport care să suporte reproducerea vieții, în afară de ceea ce inconștientul formulează: „*Cum omul se reproduce el?”*. Ceea ce este cazul.
„*Reproducând întrebarea!*”. Este răspunsul - sau „*pentru a te face să vorbești*” altfel spus - pe care îl are inconștientul, din a ex-sista.
Este plecând de acolo (*nu există raport sexual*) că noi trebuie să obținem doi universali, doi *toți* [♂ $\forall x \phi x$ *și* ♀: $\neg \forall x \phi x$] suficient de consistenți pentru a separa (*prin funcția falică*) la ființele vorbitoare - care din *a fi niște* (*être des - des êtres*), se cred *niște ființe* - două jumătăți astfel încât să nu se încurce prea mult în *coiterare* când ajung acolo.

3.Absența raportului sexual și falusul

Jumătate (*moitié*), spus în franceză că este o afacere a *eului* (*moi*), jumătatea de pui care deschidea prima mea carte de lectură între altele îmi deschisese diviziunea subiectului.
Corpul vorbitorilor este subiect pentru a se diviza din organe, suficient pentru a trebui să le găsească o funcție. Trebuie uneori epoci: pentru un prepuț ca să înceapă să folosească circumcizia, priviți apendicele așteptând secole ale chirurgiei.
Așa se face că din discursul psihanalitic, un organ se face semnificantul (*ϕ falusul*). Cel despre care putem spune că se izolează, în realitatea corporală, ca *momeală*, din a funcționa în el (funcția fiindu-i delegată dintr-un discurs):
a)ca *phaner* (*derivat protector al epidermei - păr, unghie, pană, copită*) în favoarea aspectului său de placaj mobil care se accentuează din erectilitatea sa,
b)pentru a fi *prins*, acolo unde acest ultim accent contribuie, în diversele pescuiri (*păcate*) (*a*) care fac discurs (*a oral ca adevăr - H, a anal ca produs - M, a scopic ca Altul - U, a vocal ca seamăn - A*) din voracități (*pulsiuni parțiale*) prin care se tamponează (*cf. chimie*) inexistența raportului sexual.

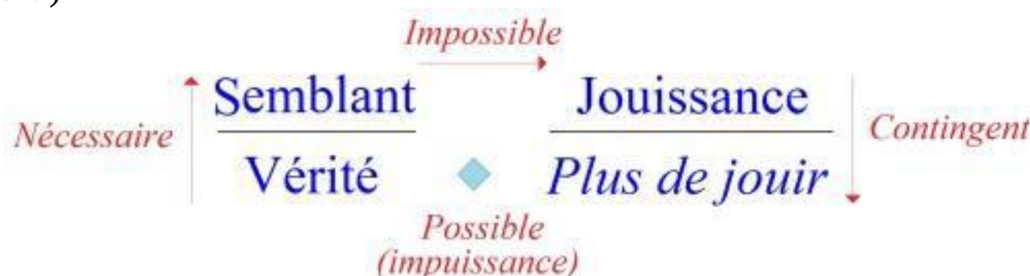
Recunoaștem - chiar și din acest mod de evacuare (*prin funcția falică*) - bineînțeles organul care din a fi, să zicem, „la activul" masculului, îl face pe acesta, în spusul copulației (*a oral, a anal, a scopic, a vocal: →copulă-acțiune*), să discearnă activul verbului.
Este același ca și cel pe care diversele sale nume - în limba pe care o folosesc - destul de simptomatic feminizează (*cf. Scrisoarea furată*).
Nu trebuie totuși să ne înșelăm: pentru funcția pe care el o ține din discurs, el a trecut la semnificant.
Un semnificant poate servi la multe lucruri exact ca și un organ, dar nu la aceleași.
-Pentru castrare [; !] de exemplu, dacă o folosește, asta nu are -noroc în general - aceleași urmări ca și dacă ar fi fost organul.
-Pentru funcția de momeală, dacă este organul cel care se oferă, cârlig voracităților pe care le-am situat înainte, să zicem: din *origyne* (*origine femelă*), semnificantul din contră este peștele înghițind, ceea ce trebuie discursului pentru a se întreține.
Acest organ, trecut la semnificant (*S1*), găurește locul din care ia efect pentru vorbitor (*impotența fiecărui discurs*) - să-l urmărim în ceea se gândește a fi (*S1: Seamăn - M, Adevăr – U, Produs – A, Altul - H*) - inexistența raportului sexual (*imposibil*).
Starea prezentă a discursurilor (*H, U, M, A*) care se alimentează deci din acele *„ființe"* (*a oral - H, a anal - M, a scopic - U, a vocal - A*), se situează din acest fapt de inexistență, din acest imposibil, nu pentru spunere, dar care - închis de toate spusurile - se demonstrează din ele ca fiind realul.
Spunerea lui Freud astfel pusă:
-se justifică din spusele sale mai întâi - din care ea se dovedește: *ceea ce am spus,*
-se confirmă din a fi mărturisită de stagnarea experienței analitice: *ceea ce denunț*,
-s-ar dezvolta din re-emergența discursului analitic: *ceea cu care mă ocup*, căci - chiar dacă și fără resurse – *ține de resortul meu*[9].

4.De la Freud la funcția falică

În confuzia în care organismul parazit (*I.P.A*) pe care Freud l-a grefat pe spunerea lui, face el însuși grefă din spusele sale, nu este o chestiune ușoară ca o pisică să-și găsească micuții, nici cititorul un sens.
Harababura este insurmontabilă cu privire la ceea ce este prins acolo despre castrare, despre defileurile prin care iubirea se întreține din incest, din funcția tatălui, din mitul în care Oedipul se dublează din comedia lui Tata(*Per*)-Orang, a perorantului Outang (*per-orang-utang*).
Se știe foarte bine că de zece ani mi-am luat în grijă să fac grădină *a la francaise* din acele căi cărora Freud a știut să se lipească în desenul său - primul - atunci când, totuși, dintotdeauna, ceea ce ele au din încâlceală a fost reperabil pentru oricine ar fi vrut să aibă inima clară, despre ceea ce supleează raportului sexual (*funcția falică*).
Încă mai trebuia să vină la lumina zilei distincția dintre simbolic, imaginar și real, aceasta pentru ca identificarea la jumătatea om și la jumătatea femeie (*rezolvarea lui Oedip*) - unde tocmai am evocat că afacerea eului (*a*) domină - să nu fie confundată cu raportul lor (*sexual*).
Este suficient ca afacerea eului (*a*), ca și afacerea falusului (ϕ) - în care tocmai ați vrut să mă urmăriți înainte - să se articuleze în limbaj, pentru a deveni afacere a subiectului (*S◊a*) și a nu mai fi doar de resortul imaginarului.

[9] Aici se oprește ceea ce a apărut în același timp în memorialul Henri Rousselle

Să ne gândim că încă din anul 1956 toate acestea ar fi putut trece ca și obținute, ar fi fost un consimțământ al discursului analitic.
Căci este în „*chestiunea prealabilă*” a *Scrierilor* mele - care era pentru a fi citită ca răspuns dat de către *găuritul* în psihoză - locul în care eu am introdus Numele-Tatălui, iar în câmpurile - în această *scriere* puse în graf - din care el (*Numele Tatălui*) permite ordonarea psihozei însăși, putem să-i măsurăm puterea.
Nu există nimic excesiv, cu privire la ceea ce ne dă experiența, să punem sub titlul lui *a-l fi sau a-l avea* falusul - cf. *Bedeutung* a mea din Scrieri – funcția (*falică*) care supleează raportului sexual.
De unde o inscripție posibilă - în semnificația în care posibilul este fondator - leibniziană, a acestei funcții ca ϕx, căreia ființele îi vor răspunde prin „*modul*” lor de a face acolo argument (eu - (a)→♂ și ♀). (*Seamăn-limbaj → Juisare-vorbire →Plus de juisare-inscripție ◊ Adevăr-juisarea Altuia*)

Această articulare a funcției (*∀xϕx*) ca propoziție este cea a lui Frege.
Este doar de ordinului complementului - faptul că aduc deasupra la orice poziție a universalului ca atare - că trebuie ca într-un punct al discursului o existență (∃*x*), cum se spune, să se înscrie în fals contra funcției falice (∃x¬ϕx), pentru ca punerea ei să fie „*posibilă*”, ceea ce este puținul din care ea poate pretinde la existență.
Este chiar la această logică (*∀xϕx - universală, ∃x¬ϕx - complementară*) că se rezumă tot ceea ce este de acolo și din complexul lui Oedip.

Capitolul 4: funcția falică și formula sexuației

1.Primele două formule și complexul Oedip

Totul poate fi menținut dezvoltându-se în jurul a ceea ce avansez din corelația logică a două formule care, înscriindu-se matematic ∀xϕx și ∃x¬ϕx, se enunță:
-Prima: pentru orice x, ϕx este satisfăcut, ceea ce se poate traduce dintr-un V notând valoarea de adevăr. Aceasta, tradus în discursul analitic din care este practica de a face sens, „vrea să spună (*spunere*)” că orice subiect ca atare, căci este acolo miza acelui discurs, se înscrie în funcția falică pentru a para absenței raportului sexual, practica de a face sens (S1→S2), este tocmai de a se referi la acest ab-sens,
(*în discursul analitic epockhe a spusului - libera asociere și atenția flotantă - permite spunerea: a face sens din ab-sens*)
-A doua: există prin excepție cazul - familiar în matematică: argumentul x=0 în funcția hiperbolică 1/x - cazul în care există un x pentru care ϕx - funcția - nu este satisfăcută, adică - nefuncționând - este exclusă de fapt.
Este în mod precis locul din care eu conjug totul universalei...
...mult mai modificat decât se poate imagina în *pentru tot*-ul (∀x) cuantificatorului...
...cu *există un* (∃x) pe care cuanticul i-l împerechează, diferența sa fiind evidentă cu ceea ce implică propoziția pe care Aristotel o spune *particulară*. (*particulara lui Aristotel se înscrie*

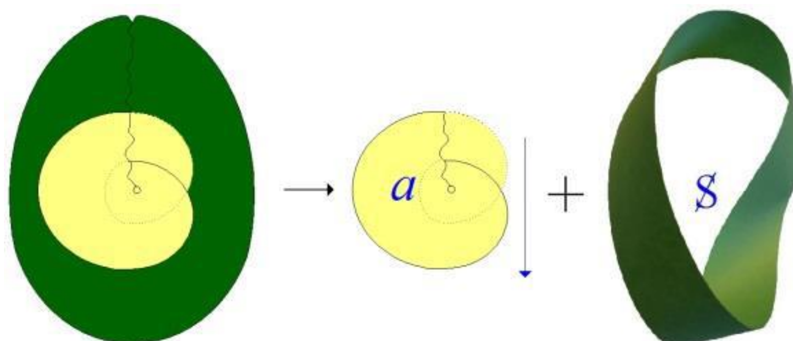
în mod omogen în universală, în timp ce aici ea face contradicție, excepție, și deci limitează universala la posibil)
Le conjug din faptul că *există un*-ul (∃x) în chestiune, făcând limită lui *pentru tot* (∀x), este ceea ce îl afirmă sau îl confirmă, ceea ce un proverb obiectează deja contradictoriei lui Aristotel (*excepția care confirmă regula*).
Rațiunea pentru asta este că ceea ce discursul analitic privește este subiectul, care ca și efect de semnificație (*și numai așa*), este răspuns al realului.
Aceasta o articulam din 11 aprilie 1956, având textul cules dintr-o citație despre semnificantul asemantic, aceasta pentru oamenii care ar fi putut lua interes în el din a se simți chemați acolo la o funcție de dejet (*a→analiștii*). [*Cf. Seminar 1955-56 : Psihozele…, (11-04-1956) : « Ad usum autem orationis incredibile est, nisi diligenter adtenderis, quanta opera machinata natura sit. », pe care Lacan o traducea : « Câte minuni dă funcția limbajului dacă ați vrea să-i dați atenție.». « Incredibilă, când privești de aproape, este grija luată de natură pentru a permite folosirea vorbirii» (Cicéron : Despre natura zeilor)*.]
Deschidere de drum cu siguranță nu făcută pentru oricine ar fi care, ridicându-se din discursul universitar, îl deviază în această *picurată* hermeneutică, chiar semiologizantă căreia mă imaginez răspunzând (*aici este vizat Paul Ricoeur: Despre interpretare*), curgând șiroaie cum este acum de peste tot, din lipsa faptului ca analiza să-i fi fixat deontologia.
Faptul că enunț existența unui subiect [$\exists x \neg \phi x$] punând-o dintr-o „*spunere că nu*” funcției propoziționale ϕx, implică faptul ca ea să se înscrie dintr-un cuantificator [$\forall x$] din care această funcție se găsește tăiată (*într-un punct*), din faptul că ea nu are în acel punct nici o valoare [cf. $1/x$] pe care s-o putem nota ca adevăr, ceea ce vrea să spună ca eroare, nu mai mult, falsul fiind doar de auzit „*falsus*” ca și din „*căzut*” (*chu*), ceea ce deja am accentuat.
În logică clasică – când gândim acolo – falsul nu poate fi perceput decât din a fi din adevăr inversul, el îl desemnează la fel de bine. Este deci just să scrii așa cum o fac: $\exists x \neg \phi x$.
Unul care ex-sistă este subiectul presupus din faptul că funcția falică îi face învoială [e.g. 0 *pentru* $1/x$]. Nu îi este raportului sexual decât mod de acces fără speranță, sincopa [$\exists x \neg \phi x$] funcției [$\forall x \phi x$] care nu se susține decât din a-i semăna – din a i se arunca aș zice eu (*que d'y sembler – que de s'y embler*) - [$S_1 \rightarrow S_2$] neputând fi suficient, acelui raport, doar din a-l inaugura, ci fiind din contră necesar pentru a obține consistența [$1/x$ *consistentă pe* R^* (sau și mai bine aici : R^{+*})] suplementului pe care-l face din ea, și aceasta din a-i fixa limita (*exclusă*) în care acel seamăn nu e mai mult decât de-sens (*a-semantism, nici un sens, e.g. x=0 pentru 1/x*).
Nimic nu operează așadar decât din echivocul semnificant, sau din trucul prin care ab-sensul raportului s-ar tampona în punctul de suspensie (*excepția*) al funcției (*cele 4 obiecte a: oral - H, anal -M, scopic -U, vocal – A*). Este tocmai de-sensul, pe care punându-l în contul castrării (*„ex-sistență” a lui :* $\exists x \neg \phi x$) îl denotam din simbolic, tot din 1956, la începutul anului academic: „Relație de obiect, structuri freudiene”: există acolo un raport din el (*seminarul 1967-57: „Relația de obiect și structurile freudiene*”), demarcându-l pe acolo de frustrarea imaginară, de privarea reală.
Subiectul se găsea deja acolo presupus, chiar și numai sesizându-l din contextul pe care Schreber – prin Freud – mi-l furnizase din exhaustiunea psihozei sale. Este acolo faptul că Numele Tatălui *(*$\exists x \neg \phi x$), făcând loc (*Altul*) din plaja (*litoral*) sa, se demonstra din asta responsabilul după tradiție.
Realul acestei plaje (*imposibilul raportului Seamănului la Altul*), din faptul că eșuează acolo seamănul [$S_1 \rightarrow S_2 \rightarrow a \downarrow$: *dar a „est chu” (este căzut)→ a „échoue” (eșuează) să atingă adevărul*

lui S_1 : *a* ◊ S], „*realizează*” fără îndoială raportul din care seamănul face suplementul [S_1 *ca* $\exists x \neg \phi x$] dar nu este mai mult faptul că fantasma nu susține realitatea noastră – dar nici mai puțin căci este toată – cu excepția celor cinci simțuri – dacă mi-o cred din asta. [$S_{1\to}S_2$ *nu se realizează decât în imaginarul fantasmei*: *a* ◊ S] Castrarea [$\exists x \neg \phi x$] recepționează de fapt, ca și legătură la tată, ceea ce în fiecare discurs se conotează din virilitate [$\forall x \phi x$]. Există deci două di(spus)-mensiuni ale „*pentrutotomului*” [*formule ♂ale sexuației*] :
-cea a discursului (spuse) din care el se „*pentrutoate*” [$\forall x \phi x$]
-cea a locurilor (spuneri) din care asta se „*thomme*” (tom, se face tom, volum) [$\exists x \neg \phi x$].
Discursul psihanalitic se inspiră din spunerea lui FREUD procedând din a doua mai întâi, și dintr-un de-sens stabilit a porni din acele (-) (*ex-sistență a lui ϕx ca loc al spunerii, loc al tomajului*) cărora moștenirea biologică (penis) face larghețe din seamăn. Hazardul care pare a nu trebui să se reducă de atât de devreme în această repartiție, se formulează din sex-rația speciei, stabilă, se pare, fără să putem ști de ce, acele (-) valorează deci pentru o jumătate: nefericire eului. (*male heure a moi – oră masculină eului*).
Locurile acelui „tomaj” se reperează:
-din a face sens din seamăn (*a susține S1→S2 ca posibilitate a raportului sexual, cu S1 ex-sistând ca $\neg\phi x$*),
-prin el: din adevărul că nu există raport, *(„raportul” S1→S2 sfârșește la a ◊ S→ impotența lui a de a atinge adevărul demonstrează premize false*)
-dintr-o juisare care îi este supleată (*S2 ca juisare a vorbirii*),
-chiar din produsul complexului lor (*S1→S2→ a),*din efectul spus – prin oficiul meu – al „plusului-de-juisare”.
Fără îndoială privilegiul acelor alee elegante ar fi el câștig repornind dintr-un dividend mai rațional decât acel joc de cap sau pajură – dozaj al sex-rației – dacă nu s-ar dovedi din altă dimensiune [♀] din care acel „tomaj” ($\exists x \neg \phi x$) se „pentrutoate” *(*$\forall x \phi x$), că asta ar agrava cazul.
Seamănul orei ($\exists x \neg \phi x$ *→ fantasmă*), pentru o jumătate (*cf. mai sus „oră masculină eului” – nefericire eului*), se adeverește în fapt a fi dintr-un ordin în mod strict inversat implicației care o promovează la oficiul unui discurs ($\forall x \phi x$). M-aș mărgini s-o dovedesc din ceea ce pătimește de acolo organul însuși. Nu doar din faptul că tomajul său ar fi un domaj (*daună*) apriori, din a face subiect în spunerea părinților săi, căci pentru fată asta poate fi mai rău.

2. Prejudiciul primelor două formule

Este mai degrabă faptul că: cu atât mai mult cu cât din a posteriori acelor discursuri care-l așteaptă, el e hăpăit (*happe - înghițit*) – „happiness” cum se spune asta în S.U.A. – cu atât mai mult organul are el afaceri de purtat de acolo:
-i se impută din a fi emotiv (H)...
-„Ah! Nu ar fi putut fi mai bine înălțat” (M)...
-Vreau să spun educat (U)...
(„american way” în fiecare dintre acele discursuri reduce ϕ al funcției falice $\forall x \phi x$ *la organ, cf. ego-psychology și „genitalul”*)
Pentru asta se poate întotdeauna fugi. Vedem bine în Satyricon că din a fi comandat, chiar implorat, supravegheat de la prima vârstă, pus la studiul in vitro, nu schimbă cu nimic la umorile sale, încât ne înșelăm s-o punem în seama naturii sale, când din contră nu este decât din faptul că nu-i place *(„asta nu e asta!”*) ceea i-o facem să spună, că se încăpățânează *(„Asta nu este asta!”*).

Mai bine ar valora pentru a-l îmblânzi să ai această topologie din care relevă virtuțile sale, pentru a fi cea pe care am spus-o cui vroia să mă înțeleagă în timpul în care se desfășura trama destinată să mă facă să tac – anii 61-21 despre identificarea. Am desenat-o dintr-un cross-cap, sau mitră cum mai e încă numită. Că episcopii își pun pălărie din asta, nu uimește. Trebuie spus că nu există nimic de făcut din asta, dacă nu știi despre o tăietură circulară – a ce? Ce e ea? Nici măcar suprafață – de nimic – ca spațiu – neseparând: cum totuși asta se desface!

Este vorba despre structură, adică de ceva ce nu se învață din practică, ccea ce explică – pentru cei care o știu – că nu s-a știut decât recent. Da, dar cum? – Tocmai așa: darcum (*mais comment – mecomment – răucum, necum, nicicum*).
Este prea bine din biasul (*oblicul, ocolitul*) acestei funcții, faptul că bastarditatea (*nelegitimitatea*) organo-dinamismului strălucește, mai mult încă decât din alt loc. Să credem că ar fi prin organul însuși că Eternul feminin vă atrage în sus, și că asta merge mai bine (...sau mai rău) la faptul că măduva îl eliberează de a semnifica?
Spun asta pentru bunele vechi timpuri ale unei săli de gardă care în toate acelea se lasă prinsă în flagrant, mărturisește că reputația sa de futoar nu ține decât de cântecele care se țipă acolo. „Ficțiune și cânt al vorbirii și limbajului", totuși nu ar fi putut ei – băieți și fete – să-și permită – contra "Taților-maeștri" (*Peres-maitres – permisiuni*) descpre care trebuie spus că aveau obiceiul – cele două sute de metri de făcut (*în interiorul spitalului Sainte –Anne*) pentru a se duce acolo unde vorbeam timp de zece ani (*Sainte-Anne din 18.11.1953 în 20.11.1963*). Dar nici unul nu a făcut-o dintre cei cărora eu le eram interzis. După toate cine știe? Prostia are căile sale care sunt impenetrabile. Și dacă psihanaliza o propagă, am fost auzit asigurându-mă să profesez că rezultă de acolo mai mult bine decât rău.
Concludem că există răudat (*greșeală la împărțirea cărților de joc*) (*maldonne – male-donne – masculin dat*) undeva. Oedipul este ceea ce am spus ($\forall x \phi x, \exists x \neg \phi x$), nu ceea ce se crede.

Remarcă: Discursurile și rasismul lor

Este dintr-o alunecare faptul că Freud nu a știut să evite să implice...
-în universalitatea încrucișărilor în specia unde asta vorbește, adică în menținerea, fecundă se pare, a sex-rației (jumătate – jumătate) la cei care fac acolo cel mai mare număr, a corciturilor lor-
...semnificanța (S1→S2) pe care el o descoperea organului, universală la purtătorii ei (*confuzia funcției falice cu organul*).
Este curios faptul că recunoașterea – atât de puternic accentuată de FREUD – a bisexualității organelor somatice, unde de altfel îi face lipsă sexualitatea comozomială, nu l-a condus la funcția de cuvertură a falusului (ϕ) cu privire la germen (*soma*). Dar a sa „totomie" mărturisește adevărul mitului pe care l-a creat în „Totem și Tabu" – mai puțin sigur decât cel

al Bibliei (coasta lui Adam) deși purtând de acolo marca – pentru a da seama despre căile întortocheate pe unde procedă – acolo unde asta vorbește – actul sexual.
Vom presupune noi că din „totom”, dacă rămâne urmă biologică, este că nu există de acolo:
-decât „rasă” din a se „toma” (a se pune ca excepție: $\exists x \neg \phi x$)
-și decât dală din a se „pentrutoate”. (a ignora universalitatea: $\forall x \phi x$)
Mă explic: rasa despre care vorbesc nu este ceea ce o antropologie susține din a se spune fizică, cea pe care Hegel a denotat-o bine a craniului și care îl merită încă să găsească acolo – mult după Lavater și Gall – cel mai greu dintre măsurătorile sale.
Căci nu este acolo – cum am văzut-o dintr-o tentativă grotescă de a fonda de acolo un Reich zis al treilea – nu este acolo ceea din ce nici o rasă nu se constituie (acel rasism-acolo în fapt nu mai mault). Ele se constituie din modul în care se transmit, prin ordinea unui discurs, locurile simbolice:
-cele din care se perpetuează rasa „maeștrilor” (S1 în M) și nu mai puțin a sclavilor (S2 în M),
-a pedanților (profesori: S2 în U) la fel de bine, la care trebuie, pentru a răspunde de acolo, pedații (elevi: a în U)
-a *scients-sciețiilor* („științificilor”: S/ în H) aș spune eu încă, la faptul că nu merg fără *scies* (*sciziuni*) – tăieturi (S1 în H)
Mă lipsesc deci perfect
-de timpurile „*cervage*-cervajului”, ale Barbarilor respinși de unde Grecii se situează,
-de etnografia primitivilor, și de recursul la structurile elementare,
...pentru a asigura ceea ce este *din rasismul discursurilor în acțiune*. Mi-ar place mai mult să mă sprijin pe faptul că din rase, ceea ce avem cel mai sigur este faptul horticultorului, chiar al animalelor care trăiesc din domestica noastră, efecte ale artei, deci ale discursului: acele rase de om, asta se întreține din același proncipiu ca cele de câine și cal.
Asta înainte de a remarca faptul că *discursul analitic „pentrutotează”*, asta în contrapantă, ceea ce se concepe dacă el se găsește în a închide din gura sa realul (*discursul A buclează rondul discursurilor care cern realul*). Căci este cel în care *analistul trebuie să fie mai întâi analizatul*, dacă - așa cum se știe – este prea bine ordinul din care se trasează cariera sa. Analizantul...
-încă faptul că nu este decât mie că el datorează a fi astfel desemnat. Dar ce trenă de praf se egalează succesului acestei activări! –
....analizantul este bine ceea din ce *cervice* (*o! sală de gardă*[10]), gâtul care se îndoaie, trebuia să se redreseze. (*rondul discursurilor împiedică orice fixație aservisantă*).

3.Sexualitatea feminină

L-am urmat până aici pe FREUD, fără mai mult, cu privire la ceea ce din funcția sexuală se enunță dintr-un „pentrutot” ($\forall x \phi x$), dar la fel de bine la a rămâne din asta la o jumătate, din două pe care el le reperează în ceea ce-l privește din aceeași măsură (*stânjen*), din a reporta acolo di(*dit-spus*)–mensiuni aceleași.
Acel report asupra lui altul demonstrează destul ceea ce este din ab-sensul raportului sexual. Dar este mai degrabă, acest ab-sens, să-l forțezi.
Este de fapt scandalul discursului psihanalitic, și spune suficient unde sunt lucrurile din asta în „Societatea” care îl suportă, faptul că acel scandal se traduce decât din a fi înnăbușit, dacă o putem spune, la zi.

---

[10] Cervice – cervical: gât, col – căpăstru, jug

Până la punctul în care este o lume de ridicat, ca acea dezbatere defunctă după anii 1930, nu desigur fără ca gândirii Maestrului să nu i se înfrunte Karen HORNEY, Helene DEUTSCH, chiar Ernest JONES, alții încă. Dar capacul pus deasupra după – după moartea lui Freud – fiind suficient pentru a nu mai filtra de acolo nici cel mai mic fum, spune mult cu privire la imobilizarea căreia Freud – în pesimismul său – s-a lăsat deliberat pentru a pierde, vrând să-l salveze, discursul său.
Să indicăm doar faptul că femeile aici numite, au făcut acolo apel – este înclinația lor în acel discurs – din inconștient la vocea corpului, ca și cum, tocmai, nu ar fi fost din inconștient faptul că corpul ar fi luat voce. Este curios să constați – intactă în discursul analitic – demăsura care există între autoritatea din care femeile fac efect, și lejerul soluțiilor din care acest efect se produce.
Florile mă ating, cu atât mai mult cu cât ele sunt de retorică, din care Karen, Helen...
-care? Nu contează! – uit acum căci nu-mi place să-mi redeschid seminarele-
...din care deci HORNEY sau DEUTSCH-a mobilează fermecătorul deget care le face rezervă de apă la corsaj astfel încât el se adaugă la *dating*, adică ceea din care se pare că un raport se așteaptă de acolo, chiar dacă nu ar fi decât din spusul său. *(„florile de retorică" cu care Karen Horney sau helen Deutsch mobilează raportul sexual ca raport ♂→♀: „a-l avea sau nu")*
Pentru Jones, biasul de *cervice*...
Cf. ultima linie înainte de ultimul interval (i.e. „demăsura care există între autoritatea din care femeile fac efect, și lejerul soluțiilor din care acest efect se produce")
...pe care-l ia calificând femeia din *deuterofalicitate, sic*, adică spunând exact contrariul lui Freud, adică faptul că ele nu au nimic de-a face cu falusul, chiar având totuși aerul de a spune același lucru, adică faptul că ele trec prin castrare, este fără îndoială acolo capodopera la care Freud a recunoscut că pentru *cervilitatea* de așteptat de la un biograf, își avea acolo omul său.
Adaug faptul că subtilitatea logică nu exclude debilitatea mentală care – așa cum o femeie din școala mea o demonstrează (Maud Manoni?) – reiese din spunerea parentală mai degrabă decât dintr-o obtuziune nativă. Tocmai pornind de acolo Jones era cel mai bun dintre goymi, căci cu evreii Freud nu era sigur de nimic. Dar mă rătăcesc pentru a reveni la timpul unde aceasta am mestecat-o, mestecat pentru cine?
„Nu există raport sexual"-ul nu implică că nu ar exista raport la sex. Este tocmai acolo ceea ce castrarea demonstrează, dar nu mai mult, adică: faptul că acel raport la sex nu ar fi distinct în fiecare jumătate, din chiar faptul că îi repartizează.
Subliniez: nu am spus că îi repartizează din a repartiza acolo organul, voal unde s-au pierdut Karen, Helene, Dumnezeu să aibă sufletele lor, dacă nu s-a făcut deja. Căci ceea ce este important, nu este că asta pleacă din gâdilituri pe care drăguții micuți (*chers mignons*), în jumătatea corpurilor lor le resimt, ceea ce e de atribuit *eu-sus*-ului (*mois-haut, eu-înalt, jumăta*), este faptul că această jumătate face acolo intrare în *emperesse* pentru ca ea să nu intre acolo decât ca semnificant-*m'être* (*maestru, ființă mie*) (*S1*) al acestei afaceri de raport la sex.
Aceasta cu totul unificator – acolo într-adevăr Freud are dreptate – din funcția falică, căci este tocmai dintr-un faner unic procedând ca suplement, faptul că ea – această funcție – se organizează, găsește Organonul pe care eu aici îl revizez. (Organon: lucrare de logică, a lui Aristotel. Lacan o revizează articulând de acolo o universală: $\forall x \phi x$ la o particulară: $\exists x \neg \phi x$ care o limitează, o cerne și o face „consistentă")
Eu o fac în faptul că față de diferența sa –pentru femei nimic nu-l ghida, e chiar ceea ce i-a permis să avanseze atât ascultând istericele care „fac omul"- față de diferența sa, am repetat eu, eu nu aș obliga femeile să măsoare la șoseta castrării câștigul fermecător pe care ele nu-l

ridică la semnificant, chiar dacă șoseta (falusul) de cealaltă parte nu ajută doar semnificantului, ci, la fel de bine, și „piciorului”.
Din a face pantof – e sigur – (falusul ca semnificant: Saussure este sigur – c’est sure) acelui picior, femeile...
-și să mi se ierte dintre ele, această generalitate („femeile”) pe care o repudiez curând, dar bărbații acolo sus sunt tari de cap-
...femeile, am spus eu, își fac de lucru cu această ocazie. Că panto-piciorul (vânează-picior) se recomandă de acolo, se continuă de atunci

4. A treia și a patra formulă a sexuației

De două moduri depinde ca subiectul aici să se propună să fie spus femeie. Iată-le:

5.Nutotul sau Heterosul

Ceea ce numim sex (chiar al doilea, deși e o prostie) este propriu, fiind suportat de nutot, Heteros, care nu poate fi etanșat ca univers. Să spunem heterosexual prin definiție, ceea ce iubește femeile, oricare ar fi sexul său propriu. Asta va fi mai clar.

Congruența funcției falice

În scurt plutim de la insula falusului, la ceea ce ne retranșăm din ceea ce se retranșează.
Astfel istoria se face din manevre navale în care vapoarele își fac baletul dintr-un număr limitat de figuri.

De la un tur la altul

Ghicitoarea lui nutot

Dar atunci când nutot tocmai spune că nu se recunoaște în acelea, ce spune el, dacă nu ceea ce găsește în ceea ce i-am adus, adică: cuadripodul adevărului și seamănului, al juisării și a ceea ce dintr-un plus de – se defilează dezmințindu-se să se apere, și bipodul al cărui spațiu arată ab-sensul raportului, apoi trepiedul care se restituie de la reintrarea falusului sublim care a ghidat omul spre adevărata sa canapea, cea a cărei cale o pierduse.

O logică a analistului

De unde analistul dintr-o altă sursă decât acest Altul, Altul al grafului meu și semnificat de S de A barat: nutot de unde ar știi el să găsească să respună la ceea ce înflorește din șicana logică în care raportul la sex se depărtează, vrând ca drumurile lui să meargă spre cealaltă jumătate?

Al doilea tur: discursul analistului și interpretarea

Nutotul atins de filosof

Îmi place să arăt că Aristotel tinde în acest fel, în mod curios prin a ne da termeni pe care îi iau într-o diferită amuzare

Capitolul 1: învățătura topologiei

1.Topologia suprafețelor

Acum puțină topologie.
Să luăm un tor (o suprafață formând un inel). Sare în ochi prinzându-l între două degete de-a lungul lungimii pronind de la un punct și revenind înapoi la el, degetul de deasupra la început fiind dedesupt la sfârșit, adică, făcând o jumătate de întoarcere în timpul parcurgerii turului complet al torului, obținem o bandă Moebius: cu condiția să considerăm suprafața turtită în acest fel ca apăsând două lamele produse din prima suprafață. Asta este așa pentru că evidentul este ratificat de către golitor.
Asta merită să fie demonstrat într-un mod mai puțin crud.

2.Matema și chestionarea ființei

Această dezvoltare este de luat ca referință – rapid, adică deja articulat – din discursul meu acolo unde eu sunt în el: contribuind la discursul analitic.
O referință care nu este în nici un fel metaforică. Aș spune: este stuff that is at stake, materia acestui discurs – dacă în mod precis asta nu a fost acolo să cadă în metaforă.

3.Matema, subversia topologică și heterogenă

Ființa este produsă așadar notabil. Dar asfera noastră în toți avatarii săi dă mărturie că dacă spusul conclude cu o tăietură

Capitolul 2: discursul analistului

1.Grupul psihanalitic este imposibil

Am sarcina să eliberez drumul pentru statutl discursului, acolo unde eu așez că acolo este... ceva din discurs: și eu îl așez din legătura socială la care sunt supuse corpurile care labitează acest discurs.
Sarcina mea apare fără speranță (este așa prin însăși acest fapt, acesta este rezultatul lipsei de speranță) pentru că este imposibil ca psihanaliștii să poată forma un grup.

2.Amenințarea discursului psihanalitic

Așadar deja prea mult comentariu la imageria acestei spuneri care este topologia mea. Un autentic analist ar înțelege în ea nu mai mult decât să facă această spunere, până când ceva mai bun se dovedește, să țină loc realului.
Locul spunerii este în fapt analog în discursul matematic al aceastui real pe care alte discursuri îl îmbrățișează prin imposibilul spuselor lor.
Această dit-mensiune a unui imposibil care incidental merge așa de departe ca și înțelegerea logică a propriului impas, este altundeva ceea ce e numit structură.
Structură, este realul care răsare în limbaj. Nu are bineînțeles nici o relație cu „buna formă”.

3.Standardizare sau activare a inconștientului

Topologia mea nu este dintr-o substanță de pus dincolo de real prin care o practică este justificată. Nu este o teorie.

Dar trebuie să dea seama de faptul că, acolo există tăieturi ale discursului în așa fel încât ele modifică structura pe care o primesc original.

4.Realul și o-obiectul

Făcând-o fără în propriul discurs, în acord cu linia științei, orice a știi-face despre corpuri, dar pentru un discurs diferit – analiza, - evocând o sexualitate a metaforei, la fel de metonimică ca și cum ai vrea prin cele mai comune apropriери, cele numite pregenitale, a fi citit ca extra-, joacă rolul de a revela torsiunea în cunoaștere. Ar fi fost în afara ordinului să faci pasul realului care dă seama de el în a-l traduce prin o perfect locatabilă absență, cea raportului sexual în orice matematizare.

Capitolul 3: sens și structură

1.Sens și învățare

Să ne mișcăm aici la afacerea sensului, promis mai devreme din cauza diferenței sale cu semnificația.
Ce ne permite să îl prindem este enormitatea condensării ăntre ceea ce gândește în ziua noastră (cu picioarele pe care tocmai le-am menționat) și inepta topologie pe care Kant a introdus-o în propria argumentație, cea a burghezului care poate doar imagina transcendența, estetica la fel ca și dialectică.
Am putea spune că această condensare este în fapt de înțeles „în sens analitic”, așa cum formula primită este. Ce este acest sens, dacă tocmai elementel condensate în el sunt univoc calificate de o similară imbecilitate, într-adevăr capabilă de lua mândrie în ea de partea a ceea ce gândește, Masca lui Kant din contră apărând de piatră în fața insultei, exceptând reflecția sa asupra lui Swedenborg: în alte cuvinte, există acolo un sens al imbecilității?

2.Structura

Topologia nu este desemnată să ne ghideze în structură. Este această structură – ca și retroacție a asemeni lanțului ordin în care limbajul consistă.
Structură, este asfericul primit în ca-limbajul articulare la fel ca subiectul-efect este prins în el.

3.Modificarea structurii

Ceea ce topologia predă, este necesara legătură care este stabilită într tăietură și numărul de întoarceri pe care le cuprinde pentru a fi obținut dintr-o modificare a structurii sau a asferei, singurul acces conceptibil la real, ca și conceptibil din imposibilul în care se demonstrează

4.Sfârșitul analizei

Să vorbim totuși despre sfârșitul analizei a torului nevrotic.
Obiectul a cîzând din gaură deschiderii este proiectat din ea după eveniment în ceea ce vom numi, prin greșeală imaginară, gaura centrală a torului, în alte cuvinte în jurul căreia straniul transfinit al cererii este rezolvat de dubla întoarcere a interpretării.

Capitolul 4: interpretarea

Aceste beneficii chiar dacă suportate de o a doua spunere, sunt totuși stabilite din ea, prin faptul că ele permit să fie uitate.
Aceasta este tăietura enunțării din start. Primul spus, ideal din spontaneitatea analizantului, are structura-efect

Concluzie

Nu va exista progres, căci acolo nu există nimic care să nu cauzeze regret, regretul unei pierderi. Dar să râdem la ea, limba pe care o folosesc se va găsi refăcând gluma lui Democrit despre mesen: extrăgând-o prin căderea lui me a negației din nimic care pare să-l someze, așa cum banda noastră o face sieși să-l adauge.

DECLARAȚIE LA FRANCE CULTURE - 1973

FRANCE-CULTURE – Doctore Lacan, în acest moment are loc la Paris al 28-lea Congres Internațional de psihanaliză, nu sunteți invitat, nu sunteți acolo.
LACAN - Că nu aș fi invitat acolo nu vrea să spună că sunt absent. În măsura în care sentimentul mele are o cât de mică importanță acolo dedesubt, pot spune ca absența mea mă pune într-o situație privilegiată. Aceasta, în rațiunea greutății învățăturii mele, care, cu întârziere fără îndoială, își face drumul ei, tocmai printre aceia care mă exclud, căci ei nu se privează din a-i face acolo cel mai mare împrumut.
Învățătură pe care o primesc din experiența mea, adică din analiză, care este o experiență suficient definită și limitată pentru a permite s-o calificăm ca atare. Doar că pentru a putea vorbi despre ea, trebuie cel puțin să fii intrat în ea, ceea ce nu exclude faptul că, în anumite condiții, să fie dificil să te scoți de acolo. Acesta este motivul pentru care este de preferat ca analistul, care, din fericire, nu are toată partea acțiunii acolo, să știe ce face. Să știe ce face înseamnă să știe în ce discurs e prins, deoarece aceea este ceea ce condiționează ordinea facerii de care el este capabil.
Am pronunțat cuvântul discurs, este o noțiune foarte elaborată, și elaborată fără îndoială îpornind de la această experiență; totuși trebuie să admitem că douăzeci ani în care m-am lăsat învățat de experiență și m-am forțat să extrag ceva, douăzeci de ani, asta permite să elaborezi, ceea ce nu vrea deloc să spună că din asta scot o concepție a lumii. Ceea ce definesc este ceea ce se poate spune pornind de la această experiență, de la această experiență nou introdusă în câmpul experienței discursurilor umane, adică, de la ceea ce constituie un mod de legătură socială.
FC – Totuși nu sunteți singurul care să se fi interesat de discurs, nu e faptul analistului să se aplece mai în particular tocmai asupra formalismului analizei?
LACAN – Putem pune chestiunea în acei termeni, nu-i așa, e într-adevăr un punct de plecare, de altfel, e de altfel de acolo de unde a plecat ceea ce se găsește situat ca învățătură a mea. Analistul, a recunoscut el sau nu, ceea ce predau, că inconștientul este structurat ca un limbaj? Este formula cheie, nu-i așa, prin care am crezut că trebuie să introduc chestiunea: chestiunea este aceasta: ceea ce a descoperit Freud și ceea ce el a scos cum a putut din termenul de inconștient, asta nu poate, în nici un caz, să cuprindă în nici un mod ceea ce el însuși se găsește să fi pus în față: tendințele vieții, de exemplu, sau pulsiunile morții ; asta nu poate, în niciun caz, să fie identificat acolo; ceea ce Freud a descoperit este aceasta: că ființa vorbitoare nu își

știe gândurile, el a folosit acest termen, însăși gândurile care o ghidează: El insistă că ele sunt gânduri, și, când îl citești, îți dai seama că acele gânduri, la fel ca toate celelalte, sunt caracterizate prin aceasta, că nu există nici un gând care să nu funcționeze ca și vorbirea, care să nu aparțină câmpului limbajului. Modul în care Freud operează, pleacă de la forma articulată pe care Subiectul său o dă la elemente ca și visul, lapsusul, cuvântul de spirit; el pune în față acele elemente, trebuie să citiți acele lucrări inițiale care sunt Știința Viselor, Psihopatologia vieții cotidiene sau doar ceea ce a scris despre cuvântul de spirit, pentru a vă da seama că, nu există nici unul dintre acele elemente, pe care să nu îl ia ca articulat de Subiect, și că pe această articulare însăși poartă interpretarea sa.
Noua formă pe care i-o substituie prin interpretare este, aș spune, de ordinul traducerii, iar traducerea, fiecare știe ce este, începem să ne interesăm de ea poate puțintel și din cauza mea, dar ce contează, e întotdeauna o reducție și există întotdeauna o pierdere în traducere; și tocmai acel lucru despre care este vorba, e de fapt, despre o pierdere; atingem, nu-i așa, că această pierdere este realul însuși al inconștientului, realul însuși pe scurt. Realul pentru ființa vorbitoare este faptul că se pierde pe undeva, și unde? Acela e locul unde Freud a pus accentul, se pierde în raportul sexual.
Este absolut fabulos că nimeni nu a articulat asta înainte de Freud de vreme ce e viața însăși a ființelor vorbitoare; că te pierzi în raportul sexual, e evident, e masiv, e acolo dintotdeauna și, după toate, până la un anumit punct, am putea spune că asta nu face altceva decât să continue. Dacă Freud a centrat lucrurile pe sexualitate, e în măsura unde, în sexualitate, ființa vorbitoare bâlbâie. Multă vreme asta nu a împiedicat să imaginăm cunoașterea pe modelul acelui raport, într-atât încât el e visat și, cum tocmai am spus, visat vrea să spună acolo: bâlbâit, dar bâlbâit în cuvinte. Un profesor care a scris pe marginea învățăturii mele a crezut să facă o descoperire spunând că visul nu gândește. E adevărat, el nu gândește ca un profesor. Înșală sau se înșală visul? Profesorul nu vrea să pună întrebarea visului pentru ca visul să n-o retrimită profesorului. Este ceea ce clarifică faptul că în timpul celei mai mari părți a istoriei ființa vorbitoare s-a crezut a fi în dreptul de a visa, nu a știut că se lăsa purtată de visul, în dreptul său fir. Enervant este că rămân de acolo lucruri total amăgitoare dar care păstrează aparență și psihologia în primul plan.
Fiecare să facă referință la viața lui, printre cei ce mă ascultă. Există, sau nu, sentimentul că există ceva care se repetă în viața lui, mereu același, și că e asta ceea ce este cel mai mult el. Ce este acest ceva care se repetă? Un anumit mod de a Juisa. Juisarea ființei vorbitoare care sunteți toți, cei care mă ascultați, se articulează, tocmai de aceea ajunge la stereotip, dar un stereotip care este tocmai un stereotip al fiecăruia. E ceva ce mărturisește despre o lipsă într-adevăr esențială. Chiar și filosofii, este adevărat că ceva mai târziu cu Spinoza, au ajuns la asta, că esența omului este dorința. Este adevărat că nu măsurau bine la ce lipsă dorința răspunde. La ceva, trebuie neapărat spus, nebun. La care, multă vreme am substituit perfecțiunea atribuită Ființei Supreme. Acest accent pe Ființă, e ceea ce e nebun acolo înăuntru; Ființa se măsoară lipsei proprie normei. Există norme sociale din lipsa oricărei norme sexuale, iată ceea ce spune Freud.
Modul de a sesiza ambiguitatea, alunecarea oricărei abordări a sexualității, favorizează, că acolo, pentru a mobila, ne repezim cu tot felul de notații care se pretind științifice și credem că asta clarifică chestiunea; e foarte remarcabil acest dublu joc al publicației analitice între ceea ce pot, la animale, detecta biologii și, pe de altă parte, aceasta, care este pe de-a-ntregul tangibil în viața fiecăruia, adică faptul că fiecare se descurcă foarte rău pe subiectul vieții lui

sexuale. Cei doi termeni nu au nici raport: de o parte este inconștientul, de cealaltă este o abordare științific valabilă, cea a biologiei.
Dar ceea ce ne dă analiza este că problema este personal pentru fiecare dintre ființele vorbitoare despre care am face mai bine să zicem ființe vorbite, ceea ce arată bine că este în limbaj locul unde se joacă afacerea pentru fiecare. Bineînțeles că așa cum mi s-a remarcat există afecte, dar tocmai din discursul care îl locuiește provine aprecierea justă a fiecărui afect la fiecare, iar asta pe de altă parte, se demonstrează din progresul obținut în câmpul analitic pe un afect atât de important ca angoasa.
Bine, să spunem ceva în plus: analiza nu este o știință, este un discurs fără de care discursul așa zis al științei nu poate fi ținut de ființa care a ajuns acolo nu mai mult de trei secole; De altfel, discursul științei are consecințe irespirabile pentru ceea ce numim umanitate. Analiza este plămânul artificial grație căruia încercăm să asigurăm ceea ce trebuie găsit ca juisare în vorbire pentru ca istoria să continue. Încă nu ne-am dat seama de asta și e din fericire, pentru că în starea de insuficiență și confuzie în care sunt analiștii puterea politică ar fi pus deja mâna deasupra. Bieți analiști, ceea ce le-ar fi luat orice șansă de a fi ceea ce trebuie să fie: compensatori; în fapt, este un pariu, este de asemenea o sfidare pe care am susținut-o, am lăsat-o liberă celor mai extreme hazarduri. Dar, în tot ceea ce am putut spune, câteva formule fericite poate vor supraviețui, totul e lăsat în ființa umană, în voia norocului.
FC - Ați fondat aceasta scoală, aveți elevi dintre care mulți de altfel v-au părăsit, unii pentru a fonda foarte recent al 4-lea Grup. Sunteți cineva pasionant de ascultat, pasionant de controversat, de urmat, după dumneavoastră care vă sunt continuatorii?
LACAN - Am, de ceva timp, fericirea să îmi dau seama că unii dintre cei care au rămas în jurul meu, nu numai au știut să înțeleagă, ceea ce am numit adineaori câteva formule mai mult sau mai puțin fericite, dar chiar de pe acum, știu să le dea mai mult decât un ecou: o urmare. Cu siguranță în curând ne vom da seama cum învățătura mea poate fi reluată sau continuată.
FC – E adevărat că primiți tocmai în acest moment de congres vizita congresiștilor?
LACAN - Da, am primit de acolo, bineînțeles câțiva, cum e obiceiul, când sunt în Paris.
FC - Psihanaliza a devenit acești ultimi ani în Franța ceea ce noi numim un fapt de cultură, știu că dumneavoastră contestați termenul.
LACAN - Da, contest termenul în întreaga măsura unde cel de natură, căruia i se opune, mi se pare la fel de contestabil. Ceea ce se numim un fapt de cultură este în sumă un fapt comercial, pentru a spune că analiza, asta se vinde bine? Vorbesc despre publicații, asta nu are absolut nimic de-a face cu analiza, putem îngrămădi atât cât vom vrea din acele colocvii, din acele mormane, din acele adunături de producții divers literare, este altundeva locul unde se face munca, se face în practica analitică ... pentru a avansa acolo un termen pe care regret că l-am avansat înainte dar mi se pare că e acolo esențial… ceea ce încerc să formez la lumina unei experiențe urmate în cotidian, este o Școală, cea pe care am intitulat-o drept freudiană ca atare. Este o școală în măsura în care va fi adecvată la ceea ce comandă structura atât de profund diferită a acelui discurs, structura care rezultă din discursul analitic.

TELEVIZIUNE - 1973

„Cel ce mă-ntreabă știe și să mă citească.” - J. L.

Eu spun întotdeauna adevărul

- Spun întotdeauna adevărul: nu tot, pentru că să-l spui tot, nu ajungi. Să-l spui tot e imposibil, material: cuvintele lipsesc acolo. Tocmai prin acest imposibil adevărul ține de real.

Voi mărturisi, deci, că am încercat să răspund prezentei comedii și că era bine pentru coș.

Ratat deci, dar tocmai prin asta reușit privitor la o eroare, sau, mai bine spus: mod de a face o eroare.

Aceasta, fără prea mare importanță, fiind de ocazie. Dar, mai întâi, care?

Modul de a face o eroare, constă în această idee de a vorbi pentru ca idioții să mă înțeleagă.

Idee care mă atinge atât de puțin, bineînțeles, încât nu a putut decât să-mi fie sugerată. Din prietenie. Pericol.

Căci nu există diferență între televiziune și publicul în fața căruia vorbesc de mult timp ceea ce numim ”seminarul meu”. O privire în cele două cazuri: căreia nu mă adresez în niciunul, ci în numele a ceea ce vorbesc.

Să nu se creadă pentru atât că vorbesc acolo tuturor. Vorbesc celor care se cunosc acolo, non-idioților, analiștilor presupuși.

Experiența arată, chiar limitându-ne la turmă, că ceea ce spun interesează mult mai mulți oameni decât cei pe care, cu vreun motiv, îi presupun analiști. De ce aș vorbi, atunci, aici cu un alt ton decât la seminarul meu?

Mai ales că nu este neverosimil să presupun și acolo analiști care să mă audă.

Voi merge mai departe: nu aștept nimic în plus de la acești analiști presupuși, decât să fie acest obiect grație caruia ceea ce predau nu este o auto-analiză. Fără-ndoială, pe acest punct, nu există decât doi (ei) dintre cei ce m-ascultă de care aș fi înțeles. Dar, chiar neînțelegând nimic, un analist are acel rol pe care tocmai l-am formulat, și televiziunea îl are, de altfel, la fel de bine ca și el.

Adaug că acei analiști care nu sunt decât să fie obiect -obiect al analizantului- se întâmplă că mă adresez lor, nu că le vorbesc, ci că vorbesc despre ei: chiar dacă nu ar fi decât ca să-i tulbur. Cine știe? Asta poate avea efecte de sugestie.
O vor crede? Există un caz în care sugestia nu poate nimic: cel unde analistul își are lipsa din altul, din cel care l-a adus până la „pasă” (trecere), cum spun, cea de a se pune în analist.
Fericite cazurile unde trece (passe – trece, dar și pasa) fictivă pentru formare neterminată: ele lasă speranță.

Inconștientul, ceva foarte precis
- Mi se pare, dragă doctore, că nu am aici loc să rivalizez în spirit cu dumneavoastră... ci doar să vă dau loc de răspuns. De asemenea, nu veți avea de la mine decât întrebările cele mai subțiri - elementare, chiar vulgare. Vă lansez: „Inconștientul - curios cuvânt!”
- Freud nu a găsit altul mai bun și nu e loc să revenim. Acel cuvânt are inconvenientul de a fi negativ, ceea ce permite să-i presupui orice pe lume fără să conteze restul. De ce nu? La lucrul neperceput, numele de „pretutindeni” convine la fel de bine ca și „niciunde”.
E, totuși, un lucru foarte precis.
Nu există inconștient decât la ființa vorbindă. La celelalte, care nu au din ființă decât atât cât sunt numite chiar dacă se impun din real, există instinct, adică știința pe care o implică supraviețuirea lor. Și încă nu e decât pentru gândirea noastră, poate acolo inadecvată.
Rămân animalele cu rău de om, zise de aceea domestice, și care din acest motiv parcurg seisme, de altfel foarte scurte, ale inconștientului.
Inconștientul, asta vorbește, ceea ce-l face să depindă de limbaj, despre care nu știm decât puțin: în ciuda a ceea ce eu numesc lingvisterie pentru a grupa acolo ceea ce pretinde, este nou, să intervină la oameni în numele lingvisticii. Lingvistica fiind știința care se ocupă cu alimba, pe care o scriu într-un singur cuvânt din a-i specifica acolo obiectul ei, cum se face din orice altă știință.
Acest obiect totuși este eminent, din faptul că la el se reduce mai legitim decât la oricare alta noțiunea chiar aristoteliciană de subiect. Ceea ce permite să institui inconștientul din ex-sistența unui alt subiect sufletului. Sufletului ca presupunere a sumei funcțiilor sale corpului. Numita mai problematică, în ciuda faptului că e din aceeași voce a lui Aristotel la Uexkull, și că ea rămâne ceea ce biologiștii presupun încă, c-o vor sau nu.
În fapt subiectul inconștientului nu atinge sufletul decât prin corp, din a introduce acolo gândirea: de această dată din a contrazice Aristotel. Omul nu gândește cu sufletul lui, așa cum o imaginează Filosoful.
El gândește din faptul că o structură, cea a limbajului – cuvântul îl comportă – din faptul că o structură decupează corpul său, și că nu are nimic de-a face cu anatomia. Martor istericul. Această tăietură vine sufletului cu simptomul obsesional: gândire din care sufletul se stânjenește, nu știe ce să facă.
Gândirea e dizarmonică în ce preivește sufletul. Și nous-ul grec este mitul unei complezențe a gândirii sufletului, a unei complezențe care ar fi conforme lumii, lumii (Umwelt) de care sufletul este ținut drept responsabil, atunci când nu e decât fantasma din care se susține o gândire, „realitate” fără îndoială, dar de înțeles ca și grimasă a realului.
-Rămâne să venim la dumneavoastră, psihanalist, pentru ca, în acea lume pe care o reduceți la o fantasmă, să mergem mai bine. Vindecarea, este și ea o fantasmă?

-Vindecarea, este o cerere care pleacă din vocea unui suferind, a cuiva care suferă din corpul său sau din gândirea sa. Uimitorul este faptul că există răspuns acolo, și că din toate timpurile medicina a făcut muscă prin cuvinte.
Cum era aceea înainte să fi fost reperat inconștientul? O practică nu are nevoie de a fi clarificată pentru a opera: e ceea ce putem deduce de acolo.
-Analiza nu s-ar distinge deci de terapie decât „din a fi clarificată”? Nu este ceea ce vreți să spuneți. Permiteți-mi să formulez așa întrebarea: „Psihanaliză și Psihoterapie, ambele nu acționează decât prin cuvinte. Ele se opun totuși. În ce?
-Prin timpul care trece, nu există psihoterapie despre care să nu se pretindă că ar fi de „inspirație psihanalitică”. Modulez lucrul pentru ghilimelele pe care ea le merită. Distincția menținută acolo, să fie ea doar din faptul că nu se merge acolo la covor,... la divan vreau să spun?
Asta pune piciorul a l etrier analiștilor în rău de pasă în „societăți”, aceleași ghilimele, care, pentru a nu vrea nimic să știe de acolo, eu spun: despre pasă, îi suplează prin formalități de grad, foarte elegante pentru a-i stabili acolo stabil pe cei ce desfășoară mai multă îndrăzneală în raporturile lor decât în practica lor.
De aceea voi produce ceea ce din care această practică prevalează în psihoterapie.
În măsura în care inconștientul e interesat acolo, există doi versanți pe care îi livrează structura, adică limbajul.
Versantul sensului, cel despre care am crede că este cel al analizei care ne deversează sens spre plutire pentru vaporul sexual.
E frapant că acel sens se reduce la nonsens: la nonsensul raportului sexual, care e evident dintotdeauna în spusele de iubire. Evident până la punctul de a fi strigător: ceea ce dă o idee înaltă despre gândirea umană.
Încă mai există și sens care se face luat drept bunul sens, care pe deasupra pieței se ține drept sens comun. Este culmea comicului, până acolo încât comicul nu merge fără știința non-raportului care e în tăietură, tăietura sexului. De unde demnitatea noastră își ia releul, chiar releveul său.
Bunul sens reprezintă sugestia, comedia râsul. Este asta să spui că ele sunt suficiente, chiar dacă sunt puțin compatibile? Este acolo locul unde psihoterapia, oricare ar fi, întoarce scurt, nu că nu ar exersa ceva bine, dar care conduce la mai rău.
De unde inconștientul, adică instanța din care se manifestă dorința, sau încă repetiția a ceea ce se cere acolo – nu e acolo ceea ce spune Freud despre asta din chiar momentul în care-l descoperă? de unde inconștientul, dacă structura care se recunoaște a face limbajul în alimbă, cum o spun, îl comandă bine, ne amintește că versantului sensului care în vorbire ne fascinează – mijlocind faptul că acestei vorbiri ființa îi face ecran, această ființă din care Parmenide imaginează gândirea – ne amintește că versantului sensului, concluzionez, studiul limbajului opune versantul semnului.
Cum chiar simptomul, ceea ce numim așa în analiză, nu a trasat el acolo calea? Aceea până la Freud care a trebuit să, docil istericei, ajungă să citească de acolo visele, lapsusurile, chiar cuvintele de spirit, așa cum se descifrează un mesaj cifrat.
-Dovediți că e tocmai acolo ceea ce spune Freud, și tot ceea ce spune.
-Să mergem la textele lui Freud împărțite pe acele trei capete – titlurile sunt acum triviale – pentru a ne da seama că nu este vorba de nimic altceva decât un descifraj al di(dit-spus)mensiunii semnificante pure.

Adică faptul că unul dintre acele fenomene este naiv articulat: articulat vrea să spună verbalizat, naiv după logica comună, folosirea alimbii pur și simplu primită.
Apoi că e din faptul de a progresa într-o țesătură de echivocuri, metafore, metonimii, că Freud evocă o substanță, un mit fluidic pe care îl intitulează drept libido.
Dar ceea ce el operează realmente, acolo sub ochii noștri fixați pe text, este o traducere din care se demonstrează că juisanța pe care Freud o presupune termenului de proces primar, este în defileele logicii unde el ne duce cu atâta artă locul în care ea consistă propriuzis.
Nu e decât de distins, ceea la ce parvenise de mult timp înțelepciunea stoiciană, semnificantul de semnificat (pentru a traduce de acolo numele latine ca și Saussure), și o sesizăm aparența acolo a fenomenelor de echivalență despre care înțelegem că i-au putut lui Freud figura aparatul energeticii.
Există un efort de gândire de făcut pentru a se fonda de acolo lingvistica. Din obiectul său, semnificantul. Niciun lingvist care să nu se atașeze să-l detașeze ca atare, și de sens în special.
Am vorbit despre versantul semnului pentru a-i marca de acolo asocierea cu semnificantul. Dar semnificantul diferă de acolo în faptul că bateria se dă de acolo deja în alimbă.
Să vorbești de cod nu convine, tocmai din a presupune un sens.
Bateria semnificantă a alimbii nu furnizează decât cifrul sensului. Fiecare cuvânt ia acolo după context o gamă enormă, disparată, de sens, sens al cărui heteroclit se atestă deseori în dicționar.
Nu e mai puțin adevărat pentru membri întregi întregi de fraze organizate. Ca și această frază: les non-dupes errent, cu care mă armez acest an.
Fără îndoială gramatica face acolo un capăt din scriere, și pentru atât dă mărturie ea despre un real, dar despre un real, o știm, care rămâne enigmă, atât timp cât analizei nu-i iese resortul pseudo-sexual: adică realul care, din a nu putea decât să mintă partenerului, se înscrie drept nevroză, perversiune sau psihoză.
„Nu-l iubesc”, ne învață Frreud, merge departe în serie repercutându-se.
În fapt, este din faptul că orice semnificant, de la fonem la frază, poate servi drept mesaj cifrat (personal, spunea radioul în timpul războiului) că se degajă ca obiect și că descoperim că este el cel care face ca în lume, lumea ființei vorbitoare, să existe Unul, adică elementul...

A fi un sfânt

Aceste gesturi vagi din care discursul meu se garantează

Distanțarea juisanței noastre

A ști, a face, a spera

Ceea ce se enunță bine, concepem clar

S.20 - ENCORE – ÎNCĂ, ÎNCORP, ÎN INIMĂ – 1972-1973

L.1 - 21 noiembrie 1972 – Despre Juisare

Mi s-a întâmplat să nu public Etica psihanalizei. În acel timp, era o formă – la mine – de politețe: „după dumneavoastră, vă rog”, „vă mai rău”, „treceți deci pre dumneavoastră…”
Cu timpul am dobândit obiceiul să-mi dau seama că până la urmă puteam spune puțin mai mult. Și apoi, mi-am dat seama că ceea ce constituia drumul ... sau mai rău... asta devine și mai rău... nu vreau să știu nimic despre asta... detașarea de propria analiză... calea discursului analitic... progresezi doar din această limită strâmtă, acest tăiș de cuțit, care face că asta nu poate decât să devină și mai rău... fundamentul discursului analitic, limbajul nu e ființa vorbitoare...
În pat, în doi, dreptul și juisanța, uzul concubinajului, culcarea împreună, strângerea în brațe în pat... uzufructul – poți uza de mijloace, dar să nu le risipești... diferența între util - mijloc și juisanță... esența dreptului – reîmpărțirea, distribuirea, retribuirea juisanței – cea care nu servește la nimic... dreptul nu e datoria, nu te forțează să juisezi, juisează! - e imperativul supraeului... e punctul de turnură al discursului analitic, trecerea de la considerarea ființei din etica aristoteliană spre utilitarism, teoria ficțiunilor, demonstrând valoarea de uzaj a limbajului, statutul de unealtă, mijloc... totuși ce este ființa, suveranul bine ca obiect al contemplației...
Juisanța de Celălalt, de marele Celălalt, de corpul Celuilalt care Îl simbolizează, nu este semnul iubirii... dar asta nu e sfârșitul, căci chiar dacă nu este semnul iubirii, e totuși singurul răspuns... complicat este că răspunsul era deja dat la nivelul iubirii, iar juisanța de acest fapt rămâne o întrebare, în sensul că răspunsul pe care îl poate constitui nu e necesar și nu e nici suficient, nu e ca și iubirea... Iubirea, cert, face semn, și e întotdeauna reciprocă... sentimentele sunt întotdeauna reciproce... de aceea a fost inventat inconștientul, pentru a vedea ca dorința omului e dorința de Celălalt, iar iubirea ignoranța acestei dorințe... iubirea cere iubire, nu încetează s-o ceară... Încă...

Încă-Encore-Încorp este numele faliei de unde în Celălalt pleacă cererea de iubire... dar de unde pleacă ceea ce în mod nenecesar și nesuficient răspunde prin juisanța corpului Celuilalt?... aceasta nu e iubirea, e ceea ce apare în semne bizare pe corp, aceste caractere sexuale secundare ce vin de dincolo... din sământă, care nu e viața, căci poartă și moartea – moartea corpului, repetarea lui... de acolo vine în-corpul, nu există o separare între corp și sământă, căci purtând sământa, corpul îi poartă urmele, există urme pe această noniubire... ființa corpului e sexuată desigur, dar secundar, și, așa cum demonstrează experiența, nu de aceste urme depinde juisanța corpului în măsura în care îl simbolizează pe Celălalt...
Dar despre ce e vorba în iubire?... este iubirea să faci unul?... este Eros, tensiunea spre Unul?... acolo, există Unul... dar dorința conduce doar până la falia unde se demonstrează că Unul ține de esența semnificantului... există un abis de la acest Unul până la ceva ce ține de ființă, iar în spatele ființei, la juisanță... juisanța de un corp fără haine lasă intactă întrebarea ce anume face pe Unul, adică identificarea... este la fel cu tot ceea ce este despre iubire... haina iubește călugărul căci prin asta sunt unul... ceea ce este sub haină și ceea ce numim corp, poate că nu este decât acest rest pe care îl numesc obiectul a... ceea ce ține imaginea e un rest...
Analiza demonstrează că iubirea în esența ei este narcisică, iar substanța pretinsului obiectual e ceea ce în dorință e rest, cauza ei, suportul insatisfacției și imposibilității ei... iubirea este impotentă, chiar fiind reciprocă, căci ignoră că e dorința de a fi Unul, imposibilitatea stabilirii relației lor, a celor două sexe... aceste forme enigmatice, caracterele sexuale secundare fac ființa sexuată, fără îndoială, dar ființa este juisanța corpului ca atare, adică asexuată, căci juisanța sexuală e marcată, dominată de imposibilitatea stabilirii în enunțabil, e doar Unul cel care ne interesează, Unul relației raportului sexual... pentru una dintre ființele sexuate, sexul corporal, sexul femeii - când de fapt femeia nu există, nu este toată, nu este întreagă - sexul femeii nu îi spune nimic, decât prin juisanța corpului... falusul e obiecția conștiinței unei ființe față de serviciul de a-l da celeilalte... caracterele sexuale secundare ale femeii sunt ale mamei, doar sexul distinge femeia ca ființă sexuată...
Totul se învârte în jurul juisanței falice, acolo unde femeia se definește prin poziția lui nu-totul... juisanța falică e obstacolul prin care bărbatul nu ajunge să juiseze de corpul femeii, tocmai prin juisanța organului... de aceea spraeul spune juisează!, castrarea, semnul mărturiei că juisanța Celuilalt, a corpului Celuilalt e promisă doar din infinit, cel al paradoxului lui Zenon, Ahile și broasca țestoasă, schema juisanței dintr-una din părțile ființei sexuate... femeia nu este toată, nu este toată a lui, mai rămâne... orice număr real este o limită, iar în această măsură este infinit...
Ahile nu poate întâlni broasca decât în infinit, așa este juisanța sexuală... pe de-o parte, marcată de o gaură ce nu îi lasă altă cale decât juisanța falică, pe de alta, poate fi atins oare ceva ce ne-ar spune cum ceea ce până aici e doar falie, deschidere în juisanță, ar fi realizată?... e ceva ce nu poate fi decât sugerat prin viziuni stranii...
În juisanța corpurilor, juisanța sexuală e specificată de un impas, ceva închis, un loc, o topologie, o structură, o geometrie, un anonimat, o eterogenitate a locului, existența unui loc al Celuilalt, un sex ca Celălalt, Celălalt absolut, o compacitate, o intersecție a tot ceea ce se închide acolo, un număr infinit, ceva ce acoperă, ce face obstacol raportului sexual presupus, căci el nu există acolo, e imposibil de pus... juisanța sexuală, falică, nu se raportează la Celălalt ca atare...
Să presupunem însă acel spațiu acoperit de ansambluri deschise, fără limită, limita fiind ceva mai mare decât un punct, mai mic decât altul, nicidecum egală cu niciunul... acest ansamblu de spații deschise poate fi mereu sub-acoperit de alte spații deschise, constituind un finit, un

numărabil, unul câte unul, după găsirea unei ordini, după marcarea unui timp... oricum, ele pot fi luate unul câte unul, sau mai degrabă, una câte una, căci e vorba de cealaltă parte...
E ceea ce se întâmplă în spațiul juisanței sexuale, compact, căci ființa acestor femei ne-toate nu trece prin corp, ci prin ceea ce rezultă dintr-o exigență logică în cuvânt, din coerența înscrisă în limbajul care e în afara corpurilor agitate, acest Celălalt care se încarnează ca ființă sexuată și cere acest una câte una... această exigență a lui Unul care iese din Celălalt, acolo unde este ființa, exigența infinității...
Iată ce e sexul masculin pentru femei, mitul feminin al lui Don Juan, faptul că le are una câte una, cu totul altceva decât unul fuziunii universale, tocmai pentru că femeia, în corpul ei, nu e toată, ca ființă sexuată... prin discursul analitic, subiectul se manifestă în deschiderea sa, în ceea ce îi cauzează dorința, ceea ce se suportă sau se și mai rău prin a nu recurge niciodată la nici o substanță, a nu se referi niciodată la nici o ființă și a fi rupt definitiv cu orice se enunță ca filosofie...
....Tot ceea ce a fost articulat despre ființă presupune că ne putem refuza predicatului și să spunem că omul e de exemplu fără să spunem ce. Ceea ce e acolo despre ființă e strict legat de această secțiune a predicatului. De altfel, nimic nu poate fi spus despre asta decât prin detururi în impas, demonstrații de imposibilitate logică, prin care nici un predicat nu e suficient.
Ceea ce e din ființă, dintr-o ființă care s-ar pune ca absolută, nu e niciodată decât fractura, tăierea, întreruperea formulei ființă sexuată în măsura în care ființa sexuată e interesată în juisanță...
Părea să fi vorbit despre iubire, s-a propagat vestea și mi-a revenit de la cineva care credea asta deși știe bine ce spun despre iubire, că e sigur că nu putem vorbi despre ea... Am vorbit despre scrisoarea de iubire, despre declarația de iubire, ceea ce nu e același lucru ca și cuvântul de iubire...
Cred că e clar, chiar dacă nu am formulat-o, că am vorbit despre prostie... E vorba despre cea care condiționează faptul că am dat acest an titlul seminarului meu și care se zice encore...
Vedeți riscul. Nu vă zic asta decât ca să vă arăt ceea ce face aici greutatea prezenței mele - ca voi să juisați de asta. Doar prezența mea - cel puțin îndrăznesc să sper - doar prezența mea în discursul meu, doar prezența mea e prostia mea. Ar fi trebuit să știu că am altele mai bune de făcut decât să fiu aici. Tocmai de aceea pot dori ca ea să nu vă fie sigură în tot cazul...
Totuși nu mă pot pune într-o poziție de retragere și să spun că încă și că asta durează. Este o prostie pentru că eu însumi colaborez acolo, evident. Nu mă pot plasa decât în câmpul acestui encore. Poate să reurc din discursul analitic până la ceea ce îl condiționează - a știi acest adevăr, singurul care ar putea fi incontestabil că nu este, faptul că nu există raport sexual - nu permite nicicum să judec ce este sau nu este prostie. Și totuși nu se poate, văzută experiența, cu privire la discursul analitic, ca ceva să nu fie interogat, acest discurs nu se ține el din a suporta dimensiunea prostiei?
De ce să nu ne întrebăm care e statutul acestei dimensiuni, totuși mult prezente? Căci în sfârșit nu a fost nevoie de discursul analitic pentru ca - e nuanța - să fie anunțat ca adevăr că nu există raport sexual.
Să nu credeți că eu ezit să mă ud. Nu azi voi vorbi de Sfântul Pavel. Nu mi-e teamă, deși mă compromite cu oameni al căror statut și descendență nu sunt ceea ce frecventez. Totuși, că bărbații de-o parte, femeile de alta, a fost consecința Mesajului, iată ceva ce în cursul epocilor a avut ceva repercusiuni. Asta nu a împiedicat lumea să se reproducă în măsura voastră. Prostia ține bine în orice caz.

Însă nu așa se stabilește discursul analitic, ceea ce am formulat despre micul a și S2, care este dedesubt, și despre ceea ce asta interoghează din partea subiectului, pentru a produce ce? - dacă nu prostie. Dar dincolo de toate, în numele a ce aș spune eu că dacă asta continuă, e prostie? Cum să ieși din prostie?
Nu e mai puțin adevărat că există un statut de dat acestui nou discurs și apropierii sale de prostie. În mod sigur merge mult mai aproape, căci în celelalte discursuri, prostia e ceea de ce se fuge. Discursurile vizează întotdeauna cea mai mică prostie, prostia sublimă, căci sublim vrea să spună punctul cel mai ridicat a ceea ce e jos.
Unde este, în discursul analitic, sublimul prostiei? Iată în ce sunt în același timp legitimat să pun în repaus participarea mea la prostie în măsura în care aici ea ne înglobează, și să invoc pe cine ar putea asupra acestui punct să îmi aducă replica a ceea ce, în alte câmpuri, retaie ceea ce am spus.

L.2 - 12 decembrie 1972 – Complement

L.3 - 19 decembrie 1972 - Lui Jakobson

Lingvisteria...
Semnul schimbării de discurs...
Semnificanța lui tire-larigot...
Prostia semnificantului...
Substanța juisantă...
Mi-ar pare dificil să nu vorbești prostește despre limbaj. Totuși, Jakobson, e ceea ce ai reușit să faci.
Totuși trebuie să hrănești prostia. Oare tot ceea ce hrănim este prin asta prostie? Nicidecum. Dar e demonstrat că a te hrăni face parte din prostie. Mai trebuie să spun aici unde în fapt suntem la restaurant, unde ne imaginăm că ne hrănim pentru că nu suntem la restaurantul universitar? Dimensiunea imaginativă, este exact din ceea ce ne hrănim. Am încredere să vă amintesc ce învață discursul analitic despre vechea legătură cu doica, mamă în plus ca prin hazard, cu, în spate, istoria infernală a dorinței ei și a tot ce îi urmează. Este tocmai despre ce e vorba în hrănire, ceva fel de prostie, dar pe care discursul analitic o așază în dreptul ei.
Într-o zi mi-am dat seama că era dificil să nu intri în lingvistică din momentul în care inconștientul fusese descoperit.
De unde am făcut ceva ce îmi părea singura obiecție pe care aș putea-o formula la ceea ce ați auzit de la Jakobson, adică faptul că tot ceea ce este din limbaj relevă de lingvistică, adică, în ultimă instanță, de lingvist.
Nu că nu i-aș acorda-o când e vorba de poezia apropo de care a avansat acest argument, dar dacă considerăm tot ceea ce, din definiția limbajului, se urmează cu privire la fondarea subiectului, atât de reînnoită, atât de subvertită de Freud, încât este acolo unde se asigură tot ceea ce din gura sa e afirmat ca inconștient, atunci va trebui, pentru a-i lăsa lui Jakobson domeniul rezervat, să forjăm alt cuvânt, aș numi asta lingvisterie.
Ceea ce mă lasă într-o parte lingvistului, și nu fără a explica cum de atâtea ori, din partea atâtor lingviști, am primit mai mult decât o remontrance - sigur, nu de la Jakobson, dar pentru că mă are de bun, altfel spus mă iubește, e modul în care exprim asta în intimitate.
Spusa mea, că inconștientul e structurat ca un limbaj, nu e din câmpul lingvisticii. E o poartă deschisă spre ceea ce veți vedea comentat în textul ce va apare în numărul următor al bine-

cunoscutului meu aperiodic sub titlul de l'Etourdit - d, i, t - o poartă deschisă spre această frază pe care am scris-o anul trecut de mai multe ori fără a-i da niciodată dezvoltări – Ce spunem rămâne uitat în spatele a ceea ce se spune în ceea ce se înțelege.
Totuși după consecințele spusului se judecă spunerea. Dar ce facem din spus rămâne deschis. Căci putem face o grămadă de lucruri, cum facem din mobile, după un asediu sau un bombardament.
Există un text al lui Rimbaud din care am făcut stat anul trecut, numit Unei rațiuni, scandat de această replică care sfârșește fiecare verset, O nouă iubire. Căci am încetat data trecută să vorbesc despre iubire, de ce să n-o reluăm la acest nivel, mereu cu ideea de a marca distanța de la lingvistică la lingvisterie?
Vă voi aminti aici cele 4 discursuri pe care le-am distins. Nu există 4 decât pe baza acestui discurs psihanalitic pe care îl articulez din patru locuri, fiecare din luarea a ceva efect de semnificant, și pe care îl situez la urmă în această desfășurare. Nu e de luat nicidecum ca o suită de emergențe istorice - că unul ar fi apărut mai demult decât celelalte nu contează aici. Ei bine, aș spune acum că din acest discurs psihanalitic există întotdeauna ceva emergență la fiecare trecere de la un discurs la altul.
Aplicând aceste categorii ce nu sunt structurate decât din existența discursului psihanalitic, trebuie să aplecăm urechea la punerea la probă a acestui adevăr, că există emergență a discursului analitic la fiecare trecere de la un discurs la altul. Nu spun altceva zicând că iubirea e semnul că schimbăm discursul.
Ultima dată am spus că juisanța de Altul nu e semnul iubirii și aici spun că iubirea e un semn. Iubirea ține în faptul că ceea ce apare nu e nimic mai mult decât semnul?
Iată logica Porte-Royal evocată ieri de Francoise Recanati, semnul - ne uimim mereu de astfel de spuse ce prind o greutate abia mult timp de la emitere - se definește din disjuncția a două substanțe care nu au nici o parte comună, ceea ce numim azi intersecție. Asta ne va conduce la răspunsuri, imediat.
Ceea ce nu e semn al iubirii e juisarea de Celălalt, cea de Celălalt sex și, comentam, de corpul care îl simbolizează.
Schimbare de discurs - asta mișcă, asta voi, asta noi, asta se traversează, nimeni nu acuză lovirea. Am spus frumos că această noțiune a discursului e de luat ca legătură socială, fondată pe limbaj, și pare deci să nu fie fără raport cu ceea ce în lingvistică e specificat drept gramatică, nimic nu pare să se modifice.

L.4 - 9 ianuarie 1972 - Funcția scrisului

Inconștientul e ceea ce se citește...
Despre folosirea literelor...
S/s...
Ontologia, discursul maestrului...
A vorbi despre spermă...
Ilizibilul...
Funcția scrisului în discursul analitic... am scris Scrieri și nu se citesc ușor, e chiar ceea ce gândeam atunci, că nu sunt de citit...
Litera, asta se citește... Pare să fie făcută în prelungirea cuvântului... Asta se citește literal... Dar nu e totuna să citești o literă sau să citești... În discursul analitic e vorba doar despre asta, ceea ce se citește, dincolo de ceea ce ai incitat subiectul să spună, ceea ce nu e într-atât să spună tot, cât să spună orice, fără să ezite să spună prostii...

Dar ce e dimensiunea prostiei? Cea pe care o putem profera nu merge departe, în acest discurs se termină scurt, e ceea ce mă asigur când revin la ceea ce am proferat înainte, o sfântă frică de a nu fi spus prostii, ceva ce în rațiunea a ceea ce avansez acum, aș putea spune că nu ține pasul... sentimentul pe care îl întâlnesc uneori la proba faptului că ceea ce am avansat atunci nu era chiar așa stupid, și cel puțin nu era într-atât încât să mă împiedice să avansez alte lucruri, de care mi se pare, pentru că sunt acolo acum, că se țin...
Acest se recitește e o dimensiune situată în raport cu ceea ce e, în discursul analitic, funcția a ceea ce se citește...
Accentul cade nu atât asupra ceea ce am putut profera, ci asupra lui de, de unde vine asta, această învățătură al cărui efect sunt... Apoi am fondat discursul analitic din 4 litere, două bare și 5 linii, una din linii lipsește...
Discursul analitic e acest mod de raport nou fondat doar de ceea ce funcționează ca și cuvânt și de ceea ce oarecum poate fi definit ca și un câmp... Funcție și câmp... a cuvântului și limbajului... În psihanaliză... Desemnam ceea ce face originalitatea acestui discurs, neomogen altora care fac oficiu, și pe care din acest singur fapt le distingem ca fiind discursuri oficiale... Discerneam oficiul discursului analitic și îl făceam, dacă nu oficial, cel puțin oficiant...
Dar care poate să fie, dacă poate fi specificată, funcția scrisului în acest discurs?
Pentru a explica funcțiile discursului, am avansat câteva litere, a, obiect, dar care nu e totuși nimic decât o literă... Apoi A, care funcționează în ceea ce din propoziție a luat doar formulă scrisă și a produs logico-matematica... Apoi desemnez ceea ce mai întâi e un loc, locul Celuilalt...
Dar în ce poate servi o literă să desemneze un loc? E clar ceva abuziv... În Teoria Grupurilor se pun în joc un anumit număr de semne, unul desemnează funcția locului, un mic pătrat... Deci nu am uzat strict litera când am spus că locul Celuilalt e simbolizat de litera A, ci l-am marcat, redublându-l cu S care aici e semnificant, semnificantul lui A în măsura în care e barat... Așa am adăugat o dimensiune locului lui A, arătând că nu se ține ca și loc, că există o falie, o gaură, o pierdere...
E ceva complet esențial funcției limbajului...
Am folosit apoi această literă fi, distinsă din funcția doar semnificantă care e promovată în teoria analitică din termenul falus...
E ceva original ce e precizat în relief de scrisul însuși... Dacă cele trei litere sunt diferite e pentru că nu au aceeași funcție... Să discernem acum, reluând firul discursului analitic, ce introduc aceste litere în funcția semnificantului...
Scrisul nu e nicidecum din același registru cu semnificantul, o dimensiune introdusă de lingvistică, care în câmpul unde se produce cuvântul nu merge de la sine, este susținută de discursul științific... Ea introduce în cuvânt o disociație grație căreia e fondată distincția semnificant și semnificat, divizează ceea ce pare să meargă totuși de la sine, adică, atunci când vorbești, asta semnifică, comportă semnificatul, și chiar mai mult, nu se suportă până la un anumit punct decât din funcția de semnificare...
Distingerea dimensiunii semnificantului ia relief doar din punerea că ceea ce auzi nu are niciun raport cu ceea ce asta semnifică... Un act instituit dintr-un singur discurs, cel științific, care nu merge de la sine, și merge chiar atât de puțin cât un întreg discurs, care nu e de pană rea, căci e Cratylos al numitului Platon, făcut din efortul de a arăta că trebuie să aibă un raport, și că semnificantul, vrea să spună, din sine însuși, ceva...

Această încercare, din care suntem fără speranță, e marcată de eșec, pentru că dintr-un alt discurs, din discursul științific însăși, din chiar instaurarea lui, vine faptul că semnificantul nu se pune decât din a nu avea niciun raport cu semnificatul...
Termenii pe care îi folosim acolo sunt întotdeauna ei înșiși alunecoși. Saussure vorbește de arbitrar, alunecă în alt discurs, al stăpânului, arbitrar nu convine...
Să spui că semnificantul e arbitrar nu are aceeași portanță cu să spui simplu că nu are raport cu efectul său de semnificat, e o alunecare în altă referință, referință care se situează din ceea ce constituie ca legătură discursul...
Semnificantul ca atare nu se referă la nimic dacă nu la un discurs, adică la un mod de funcționare, o utilizare a limbajului ca legătură...
Trebuie precizat ce e legătură, e o legătură între cei ce vorbesc, nu oricine, ființe, pe care suntem obișnuiți să le numim vii, și poate că e foarte dificil să excluzi din cei ce vorbesc dimensiunea vieții, dar vedem imediat că o face să intre în același timp pe cea a morții, și că rezultă o radicală ambiguitate semnificantă...
Singura funcție din care viața se poate defini, reproducerea corpului, nu se poate intitula ea însăși nici din viață, nici din moarte, căci, ca atare, în măsura în care e sexuată, comportă ambele, viață și moarte...
Deja, doar avansând în curentul discursului analitic, am și făcut acel salt numit concepția lumii, și care trebuie totuși să fie pentru noi ceea ce este cel mai comic, acest termen presupune un cu totul alt discurs decât al nostru, cel al filosofului...
Nimic nu e mai puțin asigurat, dacă o scoatem din discursul filosofic, decât existența unei lumi... Nu e decât ocazia surâsului când auzi avansând din discursul analitic că ar comporta ceva de ordinul unei astfel de concepții...
Mai mult chiar, să avansezi un astfel de termen pentru a desemna marxismul, te face de asemenea să surâzi... Marxismul nu mi se pare să poată trece ca și concepție a lumii, îi este contrar, prin tot felul de coordonate frapante, enunțarea a ceea ce spune Marx, e altceva, ceva ce aș numi o evanghelie, anunțul că istoria instaurează o altă dimensiune a discursului și deschide posibilitatea de a subverti complet funcția discursului ca atare, la propriu, al discursului filosofic în măsura în care pe el se bazează o concepție a lumii...
Limbajul se dovedește un câmp mult mai bogat în resurse decât a fi doar cel în care s-a înscris de-a lungul timpului, discursul filosofic. Totuși din acest discurs s-au enunțat anumite puncte de reper dificil de eliminat complet din orice uzaj al limbajului...
De aici, nimic mai ușor decât să recazi în ceea ce am numit ironic concepția lumii, dar care are un nume mult mai moderat și mai precis, ontologia... Ea a pus în valoare în limbaj folosirea copulei, izolând-o ca semnificant. Să te oprești la verbul a fi, care nici nu este în câmpul complet al diversității limbilor, de un uzaj universal, să îl produci ca atare, e o accentuare plină de riscuri...
Pentru a-l exorciza, ar fi poate suficient să avansezi că atunci când zici că orice ar fi este ce este, nimic nu obligă nicidecum să izolezi verbul a fi. Se pronunță este ce este și s-ar putea scrie la fel de bine esteceste... Nu am vedea la acest uzaj al copulei decât foc... Nu am vedea decât foc acolo, dacă un discurs, care e cel al stăpânului, maestrului, m'este, nu ar pune accentul pe verbul a fi...
Ceva ce Aristotel însuși privește de două ori înainte de a avansa, căci pentru a desemna ființa pe care o opune lui To ti esti, quiddității, la ceea ce asta este, merge până la a folosi To ti en einai, ceea ce s-ar fi produs dacă ar fi ajuns să fie, scurt, ceea ce era să fie... Se pare că acolo,

se conservă pediculul care ne permite să situăm de unde se produce acest discurs al ființei, e pur și simplu ființa la bocanci, ființa la ordin, ceea ce ar fi fost dacă ai fi înțeles ce îți ordon...

L.5 - 16 ianuarie 1973 – Iubirea și semnificantul

Celălalt sex...
Contingența semnificantului, rutina semnificantului...
Sfârșitul lumii și par-ființa...
Iubirea suplează absenței raportului sexual...
Unii...

L.6 - 13 februarie 1973 – Aristotel și Freud: Cealaltă satisfacție

Tracasarea lui Aristotel...
Defectul juisării și satisfacția lui blablabla...
Dezvoltarea, ipoteză a măestriei...
Juisarea nu convine raportului sexual...

L.7 - 20 februarie 1973 – Dumnezeu și juisarea Femeii

A citi-iubi, urî...
Materialiștii...
Juisarea ființei...
Masculul, pervers polimorf...
Misticele...

L.8 - 13 martie 1973 – O scrisoare-literă de iubire

Coalescență și sciziune a lui a și S(A/)...
Afarăsexul...
A vorbi în pură pierdere...
Psihanaliza nu este o cosmologie...
Știința juisării...

L.9 - 20 martie 1973 - Știința și Adevărul

Urandrăgostirea...
Știința despre adevăr...
Contingență a funcției falice...
Caritate a lui Freud...
A juisa de știință...
Inconștientul și femeia...
Nu vă vorbesc deloc despre ceea ce ar părea, când e vorba de ceva de mine, cu atât mai mult cu cât îmi trebuie în general destul să-l ating pentru ca, pentru mine, interesul să se distanțeze de acolo.
Totuși, nu ar fi rău pentru data viitoare care va fi 8 mai... nu înainte, căci 17-le acestei luni va fi în pline vacanțe de Paști, vă previn deci că următorul rendez-vous e pe 8 mai... nu ar fi rău

ca voi să fi citit ceva ce am intitulat zăpăcirea, scriindu-l z.i.s., și care pleacă de la distanța care există de la zicere la zis.
Că nu ar exista ființă decât în zis, e o chestiune pe care o vom lăsa în suspans. E sigur că, că nu există zis decât din ființă, dar aceea nu impune reciproca. Din contră, ceea ce e spunerea mea este: că nu există inconștient decât din zis, asta e o zicere.
Cum zicere?
Chiar acolo e chestiunea!
Nu putem zice oricum și e problema a cine locuiește limbajul, adică a noastră a tuturor
Mi-ar place mult ca, din când în când, să am un răspuns, chiar un protest... Am plecat data trecută destul de neliniștit, ca să nu spun mai mult...
Totuși aceasta se dovedește la relectură chiar suportabil pentru mine... e felul meu de a-mi spune că a fost foarte bine... Dar nu aș fi nemulțumit dacă cineva mi-ar putea da mărturie că ar fi înțeles ceva... Ar fi suficient să se ridice o mână pentru ca acestei mâini, dacă pot spune, să-i dau cuvântul... Văd că nu e nimic, așa că trebuie deci să continuu...
Ce voi scrie azi pentru voi despre urăndrăgostire e relieful pe care a știut să-l introducă psihanaliza pentru a-și situa acolo zona sa de experiență... era din partea ei o mărturie de bună-voință... dacă doar ar fi știut să numească cu un alt termen decât cel, bastard, de ambivalență, poate ar fi reușit să trezească contextul epocii unde s-a inserat... Dar poate asta era modestie din partea ei...
Am remarcat data trecută că nu pentru nimic s-a înarmat Freud cu spusa lui Empedocle că Dumnezeu trebuie să fie cea mai ignorantă dintre toate ființele, necunoscând deloc ura... Chestiunea iubirii e astfel legată de cea a științei... Adăugam că creştinii au transformat această non-ură a lui Dumnezeu într-o marcă a iubirii... Tocmai acolo analiza ne incită la acest rapel că nu cunoaștem nimic despre iubire fără ură... Ei bine, dacă această cunoaștere ne decepționează căci a fost dospită în cursul secolelor, și dacă trebuie azi să-i renovăm funcția științei, e poate pentru că ura nu a fost niciodată pusă la locul ei...
E adevărat că nu e ceea ce pare cel mai dezirabil de evocat... De aceea am terminat cu această frază... Am putea spune că cu cât bărbatul dă femeii să- l confunde cu Dumnezeu, adică cu ceea din ce ea juisează, cu atât îl urăște mai puțin, și în același timp, cu atât este mai puțin, adică în această afacere cu atât îl iubește mai puțin...
Nu am fost foarte fericit că am terminat acolo, ceea ce e totuși un adevăr... Ceea ce mă va face azi să mă întreb încă o dată despre ceea ce se confundă aparent din adevăr și din real...
Că adevărul vizează realul, acest enunț e fructul unei lungi reducții de pretenții la adevăr... Pretutindeni unde adevărul se prezintă, se afirmă el însuși ca dintr-un ideal pentru care cuvântul poate să-i fie suport, el nu se atinge așa ușor...
Cât despre analiză, dacă ea se pune dintr-o prezumție, e tocmai din aceasta, că se poate constitui din experiența ei o știință despre adevăr...
În mica gramă pe care v-am dat-o a discursului analitic, a se scrie sus la stânga, și se susține din S2, adică din știință, în măsura în care ea este la locul adevărului... De acolo ea interpelează S/, ceea ce trebuie să sfârșească la producerea lui S1, semnificantul din care să se poată rezolva ce? - raportul său cu adevărul...
Adevărul, spunem, pentru a tranșa pe viu, e din origine aleteia, despre care a speculat atât Heidegger...

L.10 - 10 aprilie 1973 – Complement

L.11 - 8 mai 1973 - Despre Baroc

Acolo unde asta vorbește, asta juisează, și asta știe nimic...
Inconștientul nu e că ființa gândește, ci, că, vorbind, juisează și nu vrea să știe nimic în plus, nu vrea să știe absolut nimic...
Nu există dorința de a știi... Omul știe deja tot ce îi trebuie să știe, știința sa e limitată la această juisanță insuficientă pe care o constituie faptul că vorbește...
Gânditul nu e imaginea Gândirii, Ființa nu gândește...
Ceea ce face raporturile umane viabile este că nu gândești...
De acolo s-a fondat ceea ce numim comic – behaviorism, conduita care ar putea fi observată și s-ar clarifica prin finalul ei... s-a sperat acolo fondarea științelor umane, învăluirea oricărui comportament, fără a presupune intenția vreunui subiect... de la o finalitate pusă ca făcând obiect din acest comportament, nimic mai ușor, acest obiect având propria reglare, decât s-o imaginezi în sistemul nervos... plictisitor e că asta nu face decât să injecteze acolo tot ce s-a elaborat filosofic, aristotelian, despre suflet, nimic nu s-a schimbat...
Omul, nefiind decât un obiect, servește unui scop, se fondează din cauza lui finală, care e să trăiască, mai exact, aici, să supraviețuiască, să întârzie moartea și să domine rivalul, un număr incalculabil de gânduri fiind implicite într-o astfel de concepție asupra lumii, e mereu vorba despre echivalența gândirii și gânditului... gândirea e de partea manetei, iar gânditul de cealaltă parte, maneta e cuvântul, el singur explică și dă dreptate... e duminica - dit-manche, maneta spusului – vieții...
Adevărul e dimensiunea, dit-mension, locul spusului... Acest loc al spusului, noul testament, se susține, a inundat lumea, restituind-o adevărului ei de deșeu, abjecție... Că ar fi religia adevărului, nu e o pretenție excesivă, iar examinând adevărul de aproape, e chiar ceea ce am putea spune cel mai rău despre ea... În acest registru al adevărului, când intri, nu mai ieși...
Discursul analitic pune adevărul la locul lui, dar nu îl zdrobește, adevărul rămâne redus, dar indispensabil... O consolidare contra căreia nimic nu poate prevala, în afară de ceea ce rămâne din Înțelepciuni, care nu sunt confruntate, Taoismul de exemplu, sau alte doctrine ale salvării, pentru care chestiunea nu e despre adevăr, ci despre cale, tao, cum să ajungi să prelungești ceva ce îi seamănă...
Povestea lui Hristos nu e încercarea de a salva oamenii, ci de a-l salva pe Dumnezeu... Trebuie să recunoaștem că pentru cel ce s-a însărcinat, Hristos, prețul a fost pus, măcar atât putem spune... Rezultatul, ne mirăm, pare să satisfacă... Că Dumnezeu e trei indisolubil și de aceeași natură ne face să presupunem că numărarea 1-2-3 îi preexistă...
Din două una, ori nu socotește decât după lovitura revelației hristice, și ființa lui ia o lovitură, ori, dacă treiul îi e anterior, unitatea lui e lovită... De unde e de înțeles că salvarea lui Dumnezeu e precară și la dispoziția bunăvoinței creștinilor... Amuzant e că ateismul nu e sustenabil decât de cler, mult mai dificil pentru laici, a căror inocență în materie rămâne totală...
Din fericire, Freud ne-a dat o interpretare necesară - care nu încetează să se scrie, cum definesc eu necesarul - a uciderii fiului, ca fondator a religiei grației, un mod de denegație care constituie o formă posibilă a mărturisirii adevărului... Astfel, Freud a salvat din nou Tatăl, prin care îl imită pe Iisus Hristos, modest, fără îndoială...
Sufletul – trebuie citit Aristotel – este evident cel la care ajunge gândirea manetei... este cu atât mai necesar, adică neîncetând să se scrie, că ceea ce elaborează ea acolo, sunt gânduri despre corp...corpul, ar trebui să vă mire și mai mult, e ceea ce uimește știința clasică, cum poate el să meargă așa?

Un corp, al vostru, oricare, trebuie să își fie suficient... mă gândesc la lacrimi, dacă ar înceta, ochiul nu ar merge prea bine, sunt ceea ce numesc miracolele corpului... e un fapt că se scurg, corporal, imaginar sau simbolic, vă calcă în picioare, vă afectează... ce raport e între această scurgere și să te oprești în fața imprevizibilului? Adică să te barezi?
Subiectul se barează, și mai des decât îi este rândul... e un avantaj să unifici expresia pentru simbolic, imaginar și real, cum făcea Aristotel... schimbarea și mișcarea în spațiu erau pentru el, dar nu știa, că subiectul se barează, evident, nu avea adevăratele categorii, dar, totuși, simțea bine lucrurile... important e ca toate astea să se lipească suficient pentru ca corpul să subziste, fără accident, intern sau extern, corpul fiind luat așa cum pare să fie, un corp închis... cine nu vede că sufletul nu e nimic altceva decât presupusa sa identitate? A acestui corp, cu tot ceea ce gândim pentru a-l explica?
Sufletul e ceea gândim despre corp, din partea manetei... și ne reasigurăm să gândim că el gândește totuși... de unde diversitatea explicațiilor... când e presupus a gândi secret, are secreții, când e presupus a gândi concret, are concreții, când e presupus a gândi informații, are hormoni, și apoi se adă ADN-ului, lui Adonis... toate pentru a vă aduce aici, la ce am enunțat despre subiectul inconștientului, e într-adevăr curios că nu a fost pus în cauză în psihologie faptul că structura gândirii stă pe limbaj, limbaj cu o inerție considerabilă, comparabilă cu a semnelor matematice, a matemelor, care se transmit integral, nu știi absolut deloc ce vor să spună, dar se transmit, chiar dacă doar cu ajutorul limbajului, ceea ce face toată clătinarea afacerii...
Că există ceva ce fondează ființa, sigur e corpul... Acolo, Aristotel nu s-a înșelat, dar nu ajunge să facă legătura cu afirmația lui, că omul gândește cu – instrumentul - sufletul său, adică mecanismele presupuse că suportă corpul său... fiți atenți, noi ne sumăm mecanismelor, din cauza fizicului nostru, un fizic, de altfel, deja pe calea spre garaj, căci după fizica cuantică, mecanismele au sărit...
Aristotel nu a intrat în defileul mecanismelor, omul gândește cu sufletul lui înseamnă omul gândit cu gândirea lui Aristotel, o gândire care e natural de partea manetei... evident, am încercat totuși să facem mai bine, e ceva înainte de fizica cuantică, energetismul și ideea de homeostază, inerția din funcția limbajului care face că orice cuvânt e o energie încă neprinsă într-o energetică, care nu e prea comod de măsurat...
Energetica e să scoți energia nu prin cantități, ci prin cifre alese complet arbitrar, prin care te aranjezi că rămâne mereu undeva o constantă... cât despre inerția în chestiune, suntem forțați s-o luăm la nivelul limbajului însuși... ce raport poate fi între articularea care constituie limbajul și o juisanță care se revelă a fi substanța gândirii, a acestei gândiri atât de îndrăzneț reflectată în lume de știința tradițională?
Această juisanță e cea care face că Dumnezeu, e ființa supremă, și că această ființă supremă nu poate fi nimic altceva, spune Aristotel, decât locul din care se știe care e binele tuturor celelalte... Asta nu are mare legătură cu gândirea, dacă o considerăm dominată, înainte de toate, de inerția limbajului... nu e de mirare că nu am știut cum să legăm, închidem, juisanța folosindu-ne de ceea ce părea mai bun pentru a suporta inerția limbajului, ideea de lanț, de zale care fac cerc și care, nu prea știm cum, se leagă unele cu altele...
Mă mir eu însumi, pe măsură ce avansez în vârstă, lucrurile ce le spuneam anul trecut, mi se par de acum o sută de ani, luasem ca temă formula ce credeam că poate suporta nodul borromean, îți cer să refuzi ce îți ofer pentru că nu e asta... o formulă adaptată cu grijă efectului ei, ca toate cele ce le proferez... nu am spus spunerea rămâne uitată, am spus că spunem... la fel aici, nu am spus pentru că nu e asta... nu e asta, iată strigătul unde se distinge juisanța

obținută de cea așteptată, unde e specificat ce se poate spune în limbaj, negația pare să vină de acolo, dar nimic mai mult...
Structura nu demonstrează nimic, decât că e tot din textul juisanței, marcând distanța care îi lipsește, de care ar fi fost vorba dacă ar fi fost asta... nu o presupune doar pe cea care ar fi fost asta, ci suportă și o alta...
Iată, această locuință a spusului, dit-mension, mă repet, dar suntem într-un domeniu unde chiar legea este repetiția, acest loc al spusului, e spusa lui Freud, e chiar proba existenței lui Freud, peste un număr de ani va trebui una... adineaori îl apropiam de un mic prieten, de Hristos, proba existenței lui Hristos e evidentă, e creștinismul, în fapt creștinismul a rămas agățat acolo, în sfârșit, pe moment, avem cele 3 eseuri despre sexualitate, voi folosi din nou ceea ce numesc deriva pentru a traduce trieb, deriva juisanței... toate astea, insist, au fost colabate în toată antichitatea filosofică de ideea cunoașterii...
Mulțumesc Doamne, Aristotel era suficient de inteligent pentru a izola în intelectul agent ceea ce e în funcția simbolică, a văzut că simbolicul e locul unde intelectul trebuia să acționeze... dar nu era destul de inteligent, nejuisând de revelația hristică, pentru a gândi că un cuvânt, fie acesta și al lui, care desemnează acest voi care nu stă decât pe limbaj privește juisanța, care la el e totuși desemnată metaforic peste tot...
Toată aceste poveste a materiei și formei, cât de mult sugerează ca veche istorie privind copulația! Asta i-ar fi permis să vadă că nu e deloc asta, că nu există nici cea mai mică cunoaștere, ci juisanțele suportă acolo seamănul, ceva ca spectrul luminii albe, cu această singură condiție, să vezi că juisanța de care e vorba e în afara câmpului acestui spectru...
E vorba de metaforă, pentru juisanță trebuie pusă falsa finalitate ca răspunzând la ceea ce nu este decât pură înșelăciune a unei juisanțe care ar fi adecvate raportului sexual... toate juisanțele nu sunt decât rivale finalității care ar fi dacă juisanța ar avea cel mai mic raport cu raportul sexual... voi mai pune un colaj despre Hristos, căci e un personaj important și pentru a comenta barocul... nu degeaba se spune că discursul meu ține de baroc...
O întrebare... ce importanță poate avea în doctrina creștină că Hristos are un suflet? Nu se vorbește decât de incarnarea lui Dumnezeu într-un corp și se presupune că patima suferită în această persoană a făcut juisanța alteia, dar nu e nimic aici care lipsește, nu e suflet... Hristos, chiar înviat, valorează pentru corpul lui, iar corpul lui e trucajul prin care comuniunea cu prezența sa e incorporată – pulsiune orală – de care soția lui Hristos, Biserica, e foarte mulțumită, neavând nimic de așteptat de la o copulație...
În tot ceea ce sunt efectele creștinismului, în artă în special, și aici regăsesc acest baroc cu care accept să fiu îmbrăcat, totul e exhibiția corpului evocând juisanța, credeți vă rog această mărturie a cuiva care revine dintr-o orgie de biserici în Italia, aproape de copulație... dacă nu e prezentă, nu e degeaba...
E tot atât de în afara domeniului cât e și în realitatea umană, încât să susțină totuși fantasme din care e constituită... niciunde, în nici o arie culturală, această excludere nu se arată mai nudă, aș spune mai mult, să nu credeți că nu vă dozez spusele mele, aș merge până la a spune că niciunde precum în creștinism, opera de artă ca atare nu se arată mai evident ca ceea ce e dintotdeauna și pretutindeni, obscenitate...
Locul spusei obscenității, iată prin ce creștinismul reanimă religia oamenilor... nu vă dau o definiție a religiei, căci nu e mai multă istorie a religiei decât istorie a artei, religiile, ca artele, sunt coș de gunoi, nu au nici cea mai mică omogenitate... există totuși ceva în aceste unelte pe care le fabricăm cuiva mai bine mai bun... e, pentru aceste ființe care prin natură vorbesc, urgența că merg la dedusul amoros sub moduri excluse din ceea ce aș putea numi, dacă ar

putea fi conceput, în sensul dat înainte cuvântului suflet, ceea ce face ca asta să funcționeze - sufletul copulației... îndrăznesc să suport din acest cuvânt ceea ce, i-ar împinge efectiv acolo dacă asta ar fi sufletul copulației, ar fi elaborabil prin ceea ce numesc o fizică, care aici nu e decât asta – o gândire supozabilă gândirii...
Există acolo o gaură, iar această gaură se numește Celălalt, cel puțin așa am crezut că o pot numi... Celălalt ca loc unde cuvântul, fiind depus, fiți atenți la rezonanțe, fondează adevărul, iar cu el pactul ce suplinește inexistența raportului sexual, în măsura în care ar fi gândit, gândit gândibil altfel spus, și în care discursul nu ar fi redus la a nu pleca – dacă vă amintiți titlul unuia dintre seminariile mele – decât din seamăn...
Gândirea nu acționează în sensul unei științe decât presupusă gândirii, adică dacă ființa e presupusă gândirii, ceea ce fondează tradiția filosofică pornind de la Parmenide... Parmenide greșea, iar Heraclit avea dreptate... e chiar ceea ce se semnează la ceea ce, în fragmentul 93, Heraclit enunță... nu arată, nici nu ascunde, doar semnifică... punând la locul lui discursul însăși manetei... prințul, maneta, care profețește la Delphi...
Știți povestea nebună, cea care face delirul admirației mele? Mă pun în opt pe pământ când citesc Sfântul Toma, căci e grosolan complet futut... ca filosofia lui Aristotel să fie reinjectată de Sfântul Toma în ceea ce am putea numi conștiința creștină dacă ar avea vreun sens, ceva ce nu se poate explica pentru că, în sfârșit, ca și psihanaliștii, creștinii au oroare de ceea ce le-a fost revelat, și au dreptate...
Acest abis înscris în chiar statutul juisanței ca loc al spusului corpului, la ființa vorbitoare, iată ce reizbucnește cu Freud prin acest test – nu spun nimic mai mult – care e existența cuvântului... acolo unde se vorbește, se juisează.... și nu înseamnă că asta știe nimic, căci, totuși, până la noi ordine, inconștientul nu ne-a revelat nimic despre fiziologia sistemului nervos, nici despre funcționarea bandajului, nici despre ejacularea precoce...
Pentru a sfârși cu această poveste a religiei adevărate, punctez, cât e încă timp, că Dumnezeu nu se manifestă decât din scrierile care sunt spuse sfinte, sfinte în ce?, în faptul că nu încetează să repete eșecul – citiți Solomon... maestrul maeștrilor, senti-maestrul, un tip de genul meu – eșecul tentativelor unei înțelepciuni căreia ființa i-ar fi mărturia...
Toate astea nu înseamnă că nu au fost trucuri din timp în timp, grație cărora juisanța – fără ea nu s-ar știi să fie înțelepciune – s-a putut crede venită cu acest scop de a satisface gândirea ființei... doar că iată, niciodată acest scop nu a fost satisfăcut decât cu prețul unei castrări...
În taoism de exemplu, nu știți ce e, foarte puțini știu, dar eu, eu l-am practicat, am practicat textele bineînțeles – exemplul e evident în chiar practica sexului, trebuie să îți reții sperma, ca să fii bine...
Buddhismul, e un exemplu comun pentru renunțarea la chiar gândire... e ceea ce e mai bun în buddhism, zen-ul, asta e asta... e ceea ce e mai bun când vrei bineînțeles să ieși din această afacere infernală, cum spunea Freud....

L.12 - 15 mai 1973 – Cercuri de ață

L.13 - 26 iunie 1973 - Șobolanul în labirint

Limbajul este o elucubrație de știință despre lalangue...
Unitatea corpului...
Ipoteza lacaniană...
Iubirea, de la contingență la necesitate

S.21 - INCREDULII RĂTĂCESC

L.1 - 13 noiembrie 1973

Reîncep, crezusem că voi putea termina, e ceea ce numesc pasa, credeam că trecuse, așa am realizat cum este, iată ocazia de a vedea un relief a ceea ce am făcut până aici, exact titlul acestui an, incredulii rătăcesc...

Sună amuzant, nu? Sună exact la fel ca și numele tatălui, de care am promis să nu mai vorbesc... Les non-dupes errent - les noms du père… Aceasta a fost în funcție de anumiți oameni pe care nu-i mai calific, care, în numele lui Freud, m-au făcut să suspend ceea ce proiectam să enunț despre numele tatălui. Evident, pentru a nu le da reconfortul faptului că le-aș fi putut aduce unele dintre aceste nume pe care ei le ignoră pentru că le refulează. Asta le-ar fi putut folosi, iată ceva ce nu țineam neapărat. Oricum știu că nu le vor găsi singuri, așa cum au plecat, pe rătăcirea lui Freud, adică pe modul cum sunt constituite societățile psihanalitice…

Așadar, les non-dupes errent - les noms du père, sună bine, aceste întâlniri pe care le numim cuvinte de spirit, poate voi reuși să vă fac să simțiți puțin mai bine ce sunt…În acești doi termeni puși în cuvinte, numele tatălui și incredulii rătăcesc, este aceeași înțelegere, în sensul unde inconștientul e o înțelegere din care subiectul se poate descifra, este definiția subiectului, așa cum îl constituie inconștientul.

Îl descifrează cel ce, ca ființă vorbitoare, e în poziția de a face această operație, până la un anumit punct forțată, până ce atinge un sens, apoi se oprește, căci trebuie să te oprești, chiar cerem asta, numai asta, pentru că nu avem timp… așadar se oprește la un sens, iar sensul la care trebuie să te oprești, în cele două cazuri, chiar dacă e aceeași înțelegere, nu e același sens…ceea ce e curios… căci nu e același sens doar din rațiuni de ortografie, de unde putem presupune ceva, ceva ce am indicat prin marcarea raporturilor dintre scris și limbaj…nu vă mirați că voi lăsa aici lucrurile, în starea de enigmă, căci enigma e culmea sensului… și să nu credeți că în raport cu această identitate fonematică nu există o enigmă chiar și pentru mine, tocmai despre asta este vorba…

Nu există nici un inconvenient pentru ceea ce imaginez că înțeleg, asta clarifică subiectul în sensul pe care l-am spus adineaori și vă dă de muncă, nu e nimic mai ucigător pentru mine decât să vă dau de muncă, e rolul meu… muncă - travail vine de la tripalium-un instrument de tortură… e foarte clar că munca, așa cum o cunoaștem prin inconștient, e ceea ce face raporturi, raporturi cu această înțelegere care ne tulbură, ceea ce fac aceste raporturi cu juisanța…

L.8 - 19 februarie 1974

Hintikka, Timp și necesitate, studiu despre teoria modalităților la Aristotel, nu e rău, îl am de două zile, dar presupune că m-a devansat demult cu privire la ce vă făceam să remarcați data trecută, Organonul lui Aristotel, merită citit pentru că vă va sparge capetele și e dificil de știut, la un deschizător ca Aristotel, de ce a ales acei termeni și nu alții, e imposibil fără ceea ce am să vă spun azi…

Există mai multe persoane la singular, sunt trei, aici recunoști treiul Realului, e trei și e strâmt precum Poarta… ce am făcut data trecută deplasa ceva, ceea ce e că deplasa nu-tot, ceva e nu-tot, șansa de a fi serios, seriosul nu închide tot, închide seria…

O logică există deja, dar dacă Aristotel nu o începea, ea nu ar fi fost acolo deja, este știința Realului, aici recunosc treiul, treiul ca nod, nodul borromean, dar nu e suficient să-l numești pentru a fi într-adevăr, trebuie să-l faci, de acolo am plecat, nu descoperi adevărul, îl inventezi, asta este știința, nimeni nu s-a întrebat ce e știința, știința pare să descopere, să reveleze, aleteia, iubita mea, te arăt lumii, complet goală, te devoalez, lumea nu poate, când o arăt, acel adevăr, mult iubita, o arăt lui, lumii....

Că logica e știința Realului e în raport strâns cu faptul că știința poate fi fără conștiință... că nu se spune, e un semn că nu e luată ca adevăr... de aceea Aristotel nu a numit Organonul său Logică... știință fără conștiință, a spus deja Rabelais, nu e decât ruina sufletului, și e adevărat, dar nu așa cum o iau preoții, căci asta face ravagii, în acest suflet care, așa cum știe fiecare, nu există, asta bagă sufletul în pământ, adică îl face complet inutil...

Să revelezi adevărul lumii este să revelezi lumea ei însăși, nu există mai multă lume decât suflet, de fiecare dată când pleci de la o stare a lumii pentru a arăta adevărul, îți bagi degetul în ochi, pentru că lumea e o ipoteză care presupune tot restul, inclusiv sufletul...

Știința se inventează, logica epistemică pleacă de la ipoteză, că știința e știința adevărului, știința lui a, știința lui micul a, care aici desemnează subiectul, bineînțeles fără să știe că subiectul e cauzat de acest mic a, ceea ce duce la nebunii, fie și doar aceasta, că în fals, din care se înscrie știința inconștientului, e imposibil să știi ce să presupui adevăr ca atare, fără să știi, fără să știi că știi, căci știința sprijinită de ceea ce nu știi că știi e strict inconsistentă, imposibil de enunțat în logica epistemică... așadar știința se inventează, căci această logică e o știință, o știință ca și alta...

Știința inconștientului merită deplin titlul de știință, iar raportul ei cu adevărul... viața e ceva ce se ridică într-o zi, Dumnezeu știe de ce, e cazul s-o spunem, iar apoi nu cere decât să facă returul, ca tot restul... inanimat e să nu știi nimic, dar să nu știi nimic nu dovedește că ești mort, de ce ar fi lumea inanimată o lume moartă...

Pentru Freud moartea nu există decât acolo unde există reproducere sexuată, sexul aparține morții, dacă nu cumva moartea aparține sexului, iar de aici alunecă, neavând nodul boromean, desemnând masochismul drept conjuncție a juisanței sexuale și a morții, un colaps, căci masochismul se inventează, nu e pentru toată lumea, e un mod de a stabili un raport acolo unde nu e niciunul, între juisanță și moarte...

Știința, știința acolo unde o sesizăm pentru prima dată, manipulabilă, pentru că nu noi știm, dar știm toți, pentru că toți inventăm un truc pentru a astupa gaura din Real, acolo unde nu există raport sexual, asta face traumatism, inventăm, inventăm ce putem, desigur...

Realul, acolo unde există o gaura, asta se inventează, dar nu e de negândit ca să nu fie prin această gaură locul prin care avansăm în tot ceea ce inventăm din Real, ceea ce e ceva, căci e clar că există un loc unde asta merge, Realul, este când îl facem să intre ca trei, deși e sigur că e dificil să manipulezi logic această conotație trei pentru Real...

Tot ceea ce știm e că unu conotează foarte bine juisanța și că zero vrea să spună, acolo nu există asta, ceea ce lipsește, iar dacă zero și unu fac doi, nu asta face mai puțin ipotetică conjuncția juisanței cu juisanța celuilalt, nu numai că nu o face mai sigură, ci o scufundă într-o lume nici făcută, nici de făcut, o lume total enigmatică, din momentul în care încerci să faci să intre ceva ce ar fi modelat pe logică, și din care s-ar fonda că în specia zisă umană ești sau bărbat sau femeie.
Este tocmai împotriva a ceea ce se ridică experiența, din moment ce nu există nimic care să semene unui corp masculin decât un corp feminin, ceea ce nu împiedică ca un ovul să nu fie un spermatozoid, și acolo acționează trucul sexului... ceea ce determină, nici măcar nu e o știință, e o spunere, e o știință doar pentru că este o spunere inscriptibilă logic…

L.10 - 19 martie 1974

Orice aș spune eu... spun „eu" căci mă presupun acolo, acestei spuse, în care e totuși faptul că e din vocea mea... orice aș spune eu, asta va face, va face să apară doi versanți: un bine și un rău.
E tocmai din faptul că mi s-a atribuit a vrea ca Imaginarul să fie „caca, bobo": un rău, iar ceea ce ar fi bine să fie Simbolicul.
Iată-mă din nou așadar formulând o etică.
Din asta vreau să risipesc răuînțelesul prin ceea ce acest an vă avansez din această structură a nodului, unde pun accentul pe aceasta: că din trei se introduce acolo Realul...
...nimic nu e demonstrat de acest nod, ci doar monstrat-arătat... arătat ce vrea să spună ex-sistența, dintr-un cerc de sfoară pentru a mă face înțeles, un cerc de sfoară în măsura în care doar pe el se sprijină nodul din ceea ce altfel rămâne nebun... explicația nemușcând inexplicabilul.
Oare nu acolo trebuie să căutăm în ceea ce ne posedă, ne posedă ca subiect, ceea ce nu e altceva decât o dorință... și care în plus e dorința Celuilalt, dorință prin care suntem din origine alienați... oare nu acolo trebuie să poarte... la a ști în acest fenomen, această apariție experienței noastre... că în calitate de subiecți, nu doar nu avem nici o esență... ci suntem blocați, strânși într-un anumit nod, dar și ca subiect, subiect presupus de ceea ce strânge acest nod... ca subiect nu doar esența ne lipsește, adică ființa, ci ne și ex-sistă tot ceea ce face nod... dar, să spui că aceea ne ex-sistă nu vrea să spună pentru asta că și noi am exista de vreun fel... tocmai în nod rezidă tot ceea ce pentru noi nu e până la urmă decât patetic... nimic din ceea ce pătimim nu poate în nici un fel să ne îndrepte spre binele nostru...
…esența a ceea despre ce e vorba în bine... e corpul care își forțează juisanța, adică o reprimă, și pur și simplu aceasta, în numele morții, morții proprii sau morții altcuiva...
Dar această formulă odată strânsă: oare asta nu reduce Binele la justa sa portanță, oare în afara acestor termeni... acești termeni din care se fac treii, treii Realului, în măsura în care Realul însuși e trei... adică: juisanța, corpul, moartea, în măsura în care sunt înnodate, sunt înnodate sexual bineînțeles, prin acest impas inverificabil al sexului...
Tocmai acolo este vehiculată portanța cestui discurs nou venit... din care nu e nimic că ceva l-a necesitat... discursul analitic…

L.11 - 9 aprilie 1974

Azi, din rațiuni personale, plec de la o întrebare, al cărei răspuns cred că e un vapor… întrebarea e ce a inventat Lacan aici ?... A inventa, îl fac recunoscut legându-l de ceea ce îl

necesită, știința… știința se inventează, am spus, mi se pare că de asta dă mărturie foarte bine istoria științei… nu vreau să spun că fac parte din istoria științei, căci punctul meu de plecare e altul, experiența analitică…
Așadar, ce am inventat ? aș răspunde, obiectul mic a, dar e evident că nu-l pot adăuga, căci el e solidar cel puțin la început grafului, voi poate știți ce este, eu nici nu sunt sigur… așadar, e o determinare în punctul în care întrebarea se pune, ce e dorința dacă dorința e dorința Celuilalt?
Formulele cuantice ale sexuării… ființa sexuală nu se autorizează decât din ea însăși… ceea ce echilibrează spusa mea că analistul nu se autorizează decât din el însuși… ceea ce nu înseamnă că decide singur, ceea ce am făcut remarcat și pentru ființa sexuală…
Totuși, pentru a face bărbatul, trebuie să fie undeva scrisă formula cuantică, iar ca să existe – este o scriere – ca să existe, acest x care spune că nu e adevărat, ca fundament al excepției, că nu e adevărat φx, adică ceea ce suportă în scriere funcția propozițională în care putem scrie ce e în această alegere a ființei sexuate, că nu e adevărat că ea ține întotdeauna, că însăși condiția pentru ca alegerea să poată fi făcută la pozitiv, adică să poată să existe bărbat, este să existe undeva castrare…
Deci dacă spun că analistul nu se autorizează decât din el însuși, desigur nu poate fi numit la psihanaliză, dar asta nu înseamnă că oricine poate intra acolo înăuntru, adică ar trebui să se înscrie foarte bine, ceea ce eu aștept să se înscrie, pentru că nu e ca atunci când eu inventez ceea ce prezidează alegerea ființei sexuate, aici, nu pot inventa pentru rațiunea că un grup este real, și chiar un Real pe care nu îl pot inventa din faptul că e un Real nou apărut, căci cât nu exista acest discurs analitic, nu exista psihanaliză…
De aceea am spus că există psihanalist, fapt de care, de exemplu eu, eram mărturia, dar asta nu vrea să spună că pentru asta există un psihanalist… e o vizare propriu isterică să spui că există măcar unul, eu nu sunt deloc pe această pantă, nefiind din natură în poziția istericului, nu sunt Socrate, de exemplu…
Unde mă situez, în sfârșit, vom vedea asta eventual, de ce nu, până la urmă ?, dar pentru azi nu am nevoie să spun mai mult…
Deci, există lucruri la nivelul a ceea ce apare din real, sub forma unei funcționări diferite a ce? a ceea ce sunt până la urmă literele, pentru că despre litere e vorba… poate exista un mod în care o anumită legătură se stabilește într-un grup, poate exista ceva nou și care nu constă decât într-o anumită redistribuire a literelor… asta pot inventa… dar modul de a da urmare acestui nou aranjament al literelor pentru a alcătui un discurs, presupune, o urmare, și de ce nu, cum mi s-a cerut la Roma când am fost întrebat care era legătura celor 4 formule cuantice zise ale sexuării cu formula discursului analitic, așa cum am crezut că trebuie mai întâi s-o avansez…
Să le branșez, ar fi să dau această dezvoltare care ar face într-o școală, a mea de ce nu, cu puțină șansă, să se articuleze această funcție de care alegerea de analist, alegerea de a fi, nu poate decât să depindă… căci, deși neautorizându-se decât din el însuși, nu poate prin asta decât să se autorizeze și din alții…
Mă reduc la atât, pentru că aștept ca ceva să fie inventat, să fie inventat un grup fără să realunece în vechea groapă, cea în care, în rațiunea a vechi obiceiuri contra cărora până la urmă suntem atât de puțin protejați încât ele fac baza discursului zis universitar, suntem numiți la un titlu…
Ceea ce ne împinge, pentru că am ales asta, dar vă împinge și pe voi căci mă ascultați, să încercăm să precizăm legătura între ceea ce numesc a inventa știința și ceea ce se scrie… e foarte clar că există o legătură, adică, unde se situează scrierea?

A TREIA OARĂ

Al VII-lea Congres al Școlii Freudiene din Paris, Roma, 31 octombrie – 3 noiembrie 1974

Conferință de presă a doctorului Jacques Lacan la Centrul cultural francez, Roma, 29 octombrie 1974

J. LACAN – Am luat pozițiile mele în psihanaliză, era în 1953, foarte exact. A fost primul congres în octombrie, la Roma. Cred, nu am cerut, îmi imaginez că s-a gândit pentru mine ceva ca o aniversare: nu e puțin, 21 de ani; sunt 21 de ani în care am predat într-un mod ce a făcut tăietură, dacă putem spune, în pozițiile mele. Începusem învățătura mea cu doi ani înainte de 1953. Poate așadar la asta s-a gândit.
De altă parte, nu aveam, eu, nici un motiv să obiectez, mai ales că Roma, în ciuda a toate, e un loc ce conservă o mare portanță, și foarte în special pentru psihanaliză. Dacă vreodată – nu se știe, vi se poate întâmpla – veți ajunge să înțelegeți acel ceva ce am pregătit, căci am pregătit ceva pentru voi; se așteptau să vorbesc; nu am vrut să anunț, dar am pregătit ceva; am pregătit chiar cu multă grijă, trebuie să spun, într-adevăr; dacă vreodată deci veți ajunge, veți înțelege ceva ce se raportează la raporturile psihanalizei cu religia. Nu sunt foarte amicale. În mare e sau unul sau altul. Dacă religia triumfă, cum e cel mai probabil – vorbesc de adevărata religie, nu există decât una adevărată – dacă religia triumfă, va fi semnul că psihanaliza a eșuat. E tot ce e mai normal să eșueze, căci la ce se dedică, e ceva foarte dificil. Dar în sfârșit, cum nu aveam intenția să fac o conferință acum, nu pot spune decât asta, că psihanaliza, e ceva foarte dificil.
Sunteți ziarist la ce ziar?
Mme. X. – Agenția Centrală de Presă din Paris.
J. LACAN – E ceva foarte dificil, psihanaliza. Mai întâi e foarte dificil să fi psihanalist, căci trebuie să te pui într-o poziție care e absolut intenabilă. Freud spusese deja asta. E o poziție intenabilă, cea a psihanalistului.
Mme. X. – Câți elevi ai Dr. Lacan vor fi la acel Congres?
J. LACAN – La acel Congres? Dar nu știu nimic.
Mme. X. – Participanți?

J. LACAN – Există participanți la acel Congres care sunt, presupun, mai numeroși decât cei din Școala mea. Căci există un fel de efect de curiozitate în jurul meu. E puțin nebunie, dar așa e.
Mme. X. – Dar e motivată, această nebunie?
J. LACAN – Motivată de a mea, probabil. Dar eu, bineînțeles, nu sunt la curent.
Mme. X. – Cred că Agenția concurentă vrea să ia cuvântul.
M. Y. – (inaudibil)
Mme. X. – Întrebam pur și simplu pe Profesorul Lacan de ce spunea că psihanalistul era într-o poziție intenabilă?
J. LACAN – Când am spus asta, făceam remarcat că nu eram primul s-o fi spus. Există unul în care putem avea totuși încredere pentru ceea ce a spus despre poziția psihanalistului, foarte foarte precis, e Freud. Așadar Freud înțelegea asta; a spus că existau un anumit număr de poziții intenabile printre care punea „a guverna" – cum vedeți, e deja să spui că o poziție intenabilă, e tocmai spre ce toată lumea merge, căci pentru a guverna nu lipsesc nicicând candidați – e ca și pentru psihanaliză, candidații nu lipsesc.
Apoi Freud adăuga încă: a educa. Asta, atunci, candidații lipsesc încă mai puțin. E o poziție ce e reputată chiar a fi avantajoasă; vreau să spun că acolo nu doar nu lipsesc candidați, dar nu lipsesc cei care primesc tamponul, adică sunt autorizați să educe. Asta nu înseamnă că au cea mai mică idee despre ce e a educa. Dar în sfârțit asta sugereazî totuși multe meditații. Oamenii nu își dau seama foarte bine ce vor să facă când educă. Dar se forțează totuși să aibă o mică idee. Reflectează foarte rar. Dar în sfârșit semnul că există totuși ceva ce poate, măcar din timp în timp, să-i neliniștească, uneori sunt prinși de ceva ce e foarte particular, pe care doar analiștii îl cunosc cu adevărat bine, sunt atinși de angoasă. Sunt atinși de angoasă când gândesc la ce e a educa. Dar contra angoasei, există o grămadă de remedii. În particular există un anumit număr de lucruri pe care le numim „concepții ale omului", a ceea ce este omul. Asta variază mult. Nimeni nu își dă seama, dar asta variază enorm, concepția pe care o putem avea despre om…
Există o foarte bună carte carte a apărut, care are raport cu asta, cu educația…
.

A TREIA OARĂ, 1 noiembrie 1974

J. Lacan
A Treia Oară, e titlul. A treia oară, ea revine, e mereu prima, cum spune Gerard de Nerval. Și vom obiecta că asta face disc? De ce nu, dacă asta spune că.
Încă trebuie, acel spune că, să-l înțelegem, acel ceva că disc –urs de la Roma.
Dacă injectez astfel încă un capăt de onomatopee în limbă, nu e că nu ar avea dreptul să mă respingă cum că nu ar exista onomatopee care să nu fie deja specificată din sistemul ei fonematic, al limbii. Voi știți că pentru franceză, Jakobson l-a calibrat: e mare ca asta. Altfel spus, că din a fi din franceză discursul de la Roma se poate înțelege disc-urdrome. Temperez asta să remarce c(ă)-urdrome este un ron-ron care ar admite alte lalimbi, dacă am agreat bine după ureche la cutare dintre vecinii noștri geografici, și că asta ne scoate natural din jocul matricei, cea a lui Jakobson, cea pe care o specificam adineauri.
Cum nu trebuie să vorbesc prea mult timp, vă dau un truc. Asta îmi dă ocazia pur și simplu, ct-urdrome, de a pune vocea sub rubrica celor patru obiecte zise de mine micuț a, adică de a o revida de substanța pe care ar putea-o avea în zgomotul pe care îl face, adică de a o repune în contul operației semnificante, cea pe care am specificat-o din efectele spuse de metonimie.

Astfel că pornind de acolo, vocea – dacă pot spune – vocea e liberă, liberă de a fi altceva decât substanță.
Iată. Dar e o altă deliniere pe care înțeleg s-o punctez introducând a mea A Treia Oară. Onomatopea care mi-a venit într-un mod puțin personal mă favorizează – să batem lemnul – mă favorizează din faptul că ron-ronu-ul, e fărăîndoială juisanța pisicii. Că trece prin laringele ei sau pe altundeva, eu nu știu nimic, când le mângâi, are aerul de a fi din tot corpul, și asta mă face să intru acolo de unde vreau să pornesc. Pornesc de acolo, asta nu vă dă neapărat regula jocului, dar asta va veni după.
„Eu gândesc deci se juisează”. Asta respinge deci-ul folosit, care se spune eu sunt.
Fac o mică legătură acolo deasupra. Respinge, dacă e de înțeles ca ceea ce am spus despre forcluziune, că respinge eu sunt-ul asta reapare în real. Asta ar putea trece drept o sfidare la vârsta mea, la vârsta mea unde după trei ani, cum se spune asta oamenilor cărora vrem să le-o întoarcem în dinți, Socrate era mort! Dar chiar dacă aș muri, până la urmă – asta ar putea foarte bine să mi se întâmple, i s-a întâmplat lui Levy Strauss, așa, la tribună – Descartes n-a înțeles niciodată apropo de al său eu sunt spunând că el juisa de viață. Nu e deloc asta. Ce sens asta are, al său eu sunt.? Exact subiectul meu, „eul” psihanalizei. Bineînțeles n-o știa, săracul, n-o știa, asta merge de la sine, trebuie să i-o interpretez: e un simptom. Căci din ce gândește el înainte de a conclude că ar fi, muzica ființei, fără îndoială? El gândește, el gândește din știința școlii din care, Iezuiții, maeștrii lui, i-au bătut urechile. El constată că e ușor. Ar fi cel mai bun tabac, e sigur, dacă și-ar fi dat seama că știința sa mergea mult mai departe decât credea în urma școlii, că e există apă în benzină, dacă pot spune, și din singur faptul că el vorbește, că a vorbi despre limbă, există un inconștient, și pierdut ca oricine se respectă; ceea ce numesc o știință imposibil de atins pentru subiect, pe când subiectul, nu există un singur semnificant care îl reprezintă pe lângă acea știință. E un reprezentant, dacă pot spune, de comerț, cu acea știință constituită pentru Descartes cum e de uzaj în epoca lui, din inserția lui în discursul în care e născut, adică discursul pe care îl numesc al maestrului, discursul nobilului. Tocmai pentru asta el nu iese cu al său „eu gândesc de eu sunt”.
E totuși mai bine decât ce spune Parmenide. Opacitatea conjuncției lui □□□□□□□noein) și lui □□□□□ (einai), nu iese, acel biet Platon, nu iese; căci dacă nu era el, ce am fi știut de Parmenide? Dar asta nu împiedică să nu se scoată de acolo, și dacă el nu ne transmitea isteria genială a lui Socrate, ce am fi scos de acolo? Eu, m-am străduit în timpul acelor pseudo-vacanțe, m-am străduit pe Sofistul. Trebuie să fiu prea sofist probabil ca să mă intereseze. Trebuie să fie acolo ceva la care sunt blocat. Nu apreciez. Ne lipsesc trucuri ca să apreciem. În sfârșit ne lipsește știința a ce era sofistul în acea epocă. Ne lipsește greutatea lucrului.
Să revenim la sensul lui sunt. Nu e simplu, ceea ce în gramatica tradițională se pune sub titlul conjugării unui anumit verb a fi; pentru latină, atunci acolo toată lumea își dă seama că fui cum se spune în Italia, că fui nu face sumă cu sum, cum se spune tot aici. Fără să socotim restul de mărunțișuri. Bine, în sfârșit, vă trec, vă trec tot ce s-a întâmplat când sălbaticii, Galezii, s-au pus să trebuiască să se scoată din afacere cu asta. Au făcut să alunece est de partea statului. Nu sunt singurii de altfel. În Spania, cred că a fost același truc. În sfârșit, lingvisteria se scoate din toate astea cum poate. Nu mă voi repeta acum vouă ceea ce făcea duminica studiilor noastre clasice.
Nu rămâne totuși mai puțin că ne putem întreba din carne acele ființe care sunt de altfel ființe de mit, în sfârșit al căror nume l-am pus acolo: Undoiropeenii, i-au inventat expres, sunt miteme; ce puteau ei pune în copulă... ceea ce peste tot altundeva decât în limbile noastre, e

pur și simplu orice care servește de copulă... în sfârșit ceva ca prefigurarea Verbului încarnat? S-ar spune asta, aici.
Asta mă face să asud. S-a crezut că mi se face plăcere făcându-mă să vin la Roma, nu știu de ce. Sunt prea multe localuri pentru Spiritul Sfânt. Ce are Ființa suprem dacă nu prin această copulă?
În sfârșit m-am amuzat să interpun acolo ceea ce numim persoane, asta ratează a fi, în sfârșit am găsit o mașină care m-a amuzat: îmi ești tu mie, dar tu mie, asta permite să te încurci: mă iubești tu mm? În realitate, e același truc. E istoria mesajului pe care fiecare îl primește sub forma sa inversată. Spun asta de foarte mult timp și asta a făcut să se râdă. Cu adevărat, lui Clade Levi-Strauss i-o datorez. S-a aplecat spre una dintre excelentele mele prietene care e soția sa, care e Monique, pentru a o numi, și i-a spus apropo de ceea ce exprimam că era asta, că fiecare primea mesajul lui sub o formă inversată. Monique mi-a repetat-o. Nu puteam găsi o formulă mai fericitănpentru ceea ce vroiam să spun până la acel moment. E totuși el cel care mi-a dat-o. Vedeți, iau bunul meu acolo unde îl găsesc.
Bine, atunci trec la alte timpuri, la sprijinul imperfectului. Eram. Ah! Ce erai? Și apoi restul. Să trecem pentru că trebuie să avansez. Conjunctivul, e de râs. Să fie – ca prin hazard. Descartes, el, nu se înșeală: Dumnezeu, e spunerea. Vede foarte bine că dumnezicere, e ceea ce face să fie adevărul, ceea ce decide acolo, în capul lui. E suficient să dumnezici ca mine. E adevărul, nici o cale să-i scapi. Dacă Dumnezice mă înșeală, cu atât mai rău, e adevărul prin decretul dumnezicerii, adevărul în aur. Bine, să trecem. Pentru că fac tocmai în acel moment cîteva remarci apropo de oameni care au dus critica de cealaltă parte a Rinului pentru a sfârși prin a pupa dosul lui Hitler. Asta mă face să scrâșnesc din dinți.
Atunci simbolicul, imaginarul și realul, asta e numărul unu.
Incredibilul, e că asta a prins sens, și a prins sens clasat așa. În cele două cazuri, e din cauza mea, a ceea ce numesc vântul pe care simt că eu nu mai pot chiar să-l prevăd, vântul din care se umflă pânzele în epoca noastră. Căci e evident, asta nu lipsește de acolo, sens, la plecare. Tocmai în asta constă gândirea, cuvinte care să introducă în corp câteva reprezentări imbecile, iată, aveți trucul; aveți acolo imaginarul, și care în plus ne redă gâtul – asta nu vrea să spună că ne dă gât, nu, ne redegâtuie ce? Ca prin hazard un adevăr, un adevăr în plus. E o culme. Că sensul se lojează în el ne dă dintr-o aceeași lovitură celelate două ca sens. Idealismul, căruia toată lumea i-a repudiat așa imputația, idealismul e acolo în spate. Oamenii nu cer decât asta, doar asta îi interesează, văzut fiind că gândirea, e tocmai ceea ce e cel mai cretinizant pentru a agita clopotul sensului.
Cum să vă scoateți din cap uzajul filozofic al termenilor mei, adică uzajul obscen? Când pe de altă parte trebuie bine ca asta să intre, dar asta ar vrea mai bine ca asta să intre altundeva. Vă imaginați că gândirea, asta se ține în creier. Nu văd de ce v-aș deturna de acolo. Eu, sunt sigur – sunt sigur așa, e treaba mea – că asta se ține în mușchii cutanați ai frunții, la ființa vorbitoare exact ca și la arici. Ador aricii. Când văd unul, îl pun în buzunarul meu, în batista mea... Natural urinează. Până îl aduc pe peluza mea, la casa mea de la țară. Și ador să văd producându-se acea pliere a cutanaților feței. După care exact ca și noi se pune în bulă. În sfârșit, dacă puteți gândi cu cutanații frunții, puteți gândi și cu picioarele. Ei bine acolo aș vrea să intre asta, căci după toate imaginarul, simbolicul și realul, e făcut pentru cei din această turmă care sunt cei ce mă urmează, pentru ca asta să-i ajute să facă drumul analizei.
Acele cercuri acolo, acele cercuri de sfoară cărora m-am epuizat să vă fac desenul, acele cercuri de sfoară, nu e vorba să le torci. Ar trebui să vă servească, și să vă servească asta tocmai

pentru rătăcirea de care vă vorbeam acest an, să vă servească să percepeți ceea ce – topologia pe care asta definește – ceea ce e acolo între, să nu fiți creduli în autostradă.
Acei termeni nu sunt tabu. Ceea ce ar trebui, e să-i prindeți în capcană. Ei sunt acolo cu mult dinainte de ceea ce am implicat din spunerea Primă, prima dată când am vorbit la Roma. I-am scos, acei trei, după ce i-am gândit destul de bine, chiar înainte să-i fi pus acolo, la primul meu discurs de la Roma.
Că ar fi acele cercuri ale nodului borromean, nu e totuși deloc un motiv să vă prindeți piciorul. Nu asta numesc să gândești cu picioarele. Ar fi vorba să lăsați acolo ceva foarte diferit de un membru – vorbesc despre analiști -, ar fi vorba să lăsați acolo acel obiect fără sens pe care l-am specificat din micuțul a. Asta este, ceea ce se prinde la blocajul simbolicului, imaginarului și realului ca și nod. Prinzându-l just puteți răspunde la ceea ce e funcția voastră: să-l oferiți ca și cauză, cauză a dorinței sale analizandului vostru. Asta e vorba de obținut. Dar dacă vă prindeți piciorul acolo, nu este teribil deloc. Important, e ca asta să se întâmple pe cheltuiala voastră.
Pentru a spune lucrurile, după această repudiere a lui „eu sunt”, m-aș amuza să vă spun că acel nod, trebuie să-l fi. Atunci dacă adaug în plus ceea ce voi știți după ceea ce am articulat vreme de un an despre cele patru discursuri sub titlul „ Inversul psihanalizei”, nu rămâne de acolo nimic mai puțin decât să-l fi, nu trebuie decât să-l faceți de acolo seamănul. Nu vă imaginați că am avut de acolo, eu, idea. Am scris obiect micuț a. E complet diferit. Asta seamănă a logică, adică asta îl face operant în real cu titlul de obiect despre care tocmai nu există idee, ceea ce, trebuie bine spus, era o gaură până în prezent în orice teorie, oricare ar fi, obiectul despre nu există idee. E ceea ce justifică rezervele mele, cele pe care le-am făcut adineauri la locul presocratismului lui Platon. Nu e că nu ar fi avut sentimentul. Seamănul, se scaldă acolo fără să știe. Asta îl obsedează, chiar dacă nu o știe. Asta nu vrea să spună nimic decât un lucru, că o simte, dar că nu știe de ce e așa. De unde acest insuport, acest insuportabil pe care îl propagă.
Nu există un singur discurs în care seamănul să nu conducă jocul. Nu vedem de ce ultimul venit, discursul analitic, ar scăpa acolo. Nu e totuși un motiv pentru ca în acel discurs, sub pretextul că e ultimul venit, să vă simțiți atât jenați încât să faceți, după uzajul din care se jenează colegii voștri din Internațională, un seamăn mai seamăn decât natura, afișat; vă amintiți totuși că seamănul a ceea ce vorbește ca specie, e întotdeauna acolo în orice specie de discurs care îl ocupă; e totuși o a doua natură. Așadar, fiți mai destinși, mai naturali, când primiți pe cineva care vine să vă ceară o analiză. Nu vă simțiți atât de obligați să vă împingeți din gât. Chiar ca și bufoni, sunteți justificați să fiți. Nu aveți decât să priviți „Televiziunea” mea. Sunt un clovn. Luați exemplu acolo deasupra, și nu mă imitați! Seriosul care mă animă, este seria pe care o constituiți. Nu puteți totodată să fiți de acolo și s-o fiți.
Simbolicul, imaginarul și realul, este enunțatul a ceea ce operează efectiv în vorbirea voastră când vă situați din discursul analitic, când analist o sunteți. Nu apar, acei termeni, cu adevărat, decât pentru și prin acel discurs. Nu am avut de pus acolo intenție, nu am avut decât de urmat, și eu. Asta nu vrea să spună că nu clarifică celelalte discursuri, dar nici nu le invalidează. Discursul maestrului, de exemplu, scopul lui, e ca lucrurile să meargă în pasul întregii lumi. Bine, asta nu e deloc la fel ca realul, pentru că realul e tocmai ceea ce nu merge, ceea ce se pune de-a curmezișul în acel transportor, chiar mai mult, ceea ce nu încetează să se repete pentru a împiedica acest mers. Am spus-o la început: ceea ce revine mereu la același loc. Accentul e de pus pe „revine”. E locul cel ce se descoperă, locul seamănului. E dificil să-l

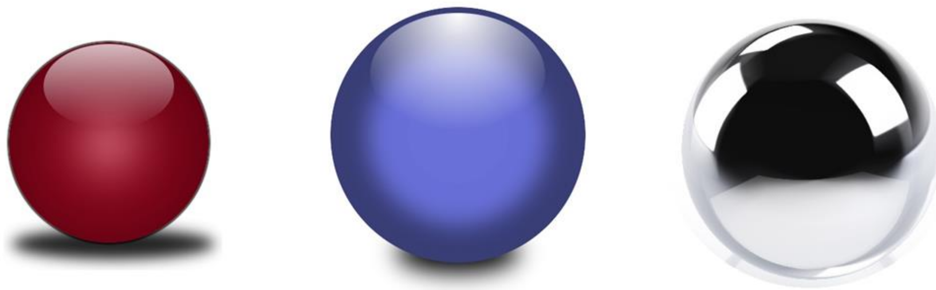
institui din doar imaginarul așa cum la început noțiunea de loc pare s-o implice. Din fericire avem topologia matematică pentru a lua acolo un sprijin și ceea ce încerc să fac.
Dintr-un al doilea timp să-l definești, acel real, e din imposibilul unei modalități logice cum am încercat să-l punctez. Presupuneți în fapt că nu ar fi nimic imposibil în real. Savanții ar face o mutră nostimă, și noi de asemenea! Cine are ceva de fluierat? Dar cât drum a trebuit parcurs ca să ne dăm seama de asta. Vreme de secole, am crezut totul posibil. În sfârșit nu știu, există poate unii dintre voi care au citit Leibniz. Nu se scotea decât prin „composibil”. Dumnezeu făcuse din „cel mai binele” său, trebuia ca lucrurile să fie posibile împreună. În sfârșit, ceea ce e din combinat și chiar din combină în spatele a toate acestea, nu e imaginabil. Poate analiza ne va introduce să considerăm lumea ca ceea ce este: imaginară. Asta nu se poate face decât reducând funcția zisă a reprezentării, punând-o acolo unde e, adică în corp. Asta, e mult timp de când ne îndoim de asta. Tocmai în asta constă idealismul filosofic. Doar că, idealismul filosofic a ajuns la asta, dar atât timp cît nu exista știință, asta nu putea decât s-o bucleze, nu fără un mic punct ca asta: resemnându-se. Ei așteptau semnele, semnele lui dincolo, lui □□□□□□□ (numene) așa numeau asta. De aceea au existat chiar câțiva episcopi în afacere, episcopul Berkeley în special, care din timpul său era imbatabil, și asta aranja foarte bine.
Realul nu e lumea. Nu e nici o speranță de a atinge realul prin reprezentare. Nu mă voi pune aici să argumentez din teoria cuantelor nici din a undei sau corpusculului. A fi de dorit mai bine ca totuși să fiți la parfum, chiar dacă asta nu vă interesează. Dar să vă puneți acolo, la parfum, faceți-o voi înșivă, e suficient să deschideți câteva mici cărticele de știință.
Realul, din aceeași lovitură, nu e un universal, ceea ce vrea să spună că nu e tot decât în sensul strict că fiecare din elementele sale e identic lui însuși, dar neputându-se spune □□□□□□ (panteo), toți. Nu există „toate elementele”, nu există decât grupuri de determinat în fiecare caz. Nu e osteneala de a adăuga: e tot! Asta nu are sensul decât de a puncta acel nu contează ce, acel semnificant – literă care e ceea ce scriu S indice 1 – acel semnificant care nu se scrie decât din a-l face fără nici un efect de sens. Omologul dacă îndrăznesc să spun, al obiectului micuț a. În sfârșit, când mă gândesc că m-am amuzat un moment să fac un joc între acel S1 pe care îl împinsesem până la demnitatea de semnificant Unu, că m-am jucat cu acel Unu și micuțul a înnodându-le prin numărul de aur, asta face milioane! Asta face milioane, vreau să spun că asta prinde portanță din a o scrie. În fapt, era pentru a ilustra vanitatea oricărui coit cu lumea, adică ceea ce am numit până aici cunoașterea. Căci nu există nimic mai mult în lume decât un obiect micuț a, excrement de muscă sau privire, voce sau tetină care refondează subiectul și îl grimează în acel deșeu care el, corpului, ek-sistă. Pentru a face de acolo seamăn, trebuie să fi dotat. E în mod special dificil… e mai dificil pentru o femeie decât pentru un bărbat, contrar a ceea ce se spune. Că femeia ar fi obiectul micuț a al bărbatului în ocazie, asta nu vrea să spună deloc că ea, ea are plăcere s-o fie. Dar în sfârșit asta se întâmplă. Se întâmplă ca ea să-i semene în mod natural. Nu există nimic mai asemănător… în sfârșit care să semene mai mult cu un excrement de muscă decât Anna Freud! Asta trebuie să-i servească!
Să fim serioși. Revenim să facem ceea ce încerc. Trebuie să susținem această a Treia din realul pe care-l comportă, și de aceea vă pun întrebarea despre care văd că persoanele care au vorbit cu mine, înainte de mine, se îndoiesc puțin, nu doar se îndoiesc ci chiar au spus-o – că ar fi spus-o semn că se îndoiesc – este psihanaliza un simptom?
Voi știți că atunci când eu pun întrebările, este pentru că am răspunsul. Dar în sfârșit asta ar fi totuși de dorit mai bine să fie răspunsul bun. Numesc simptom ceea ce vine din real. Asta vrea să spună că asta se prezintă ca un mic pește al cărui bec vorace nu se închide decât punându-

și sens sub dinte. Atunci din două una: sau asta îl face să prolifereze – „Crește-ți și înmulțiți-vă!” a spus Domnul, ceea ce e totuși ceva puțin tare, care ar trebui ne facă să tresărim, această folosire a termenului multiplicare: el, Domnul, totuși știe ceea ce este că o multiplicare, nu e acea abundență a puietului – sau dacă nu atunci, clachează de acolo.
Ceea ce ar fi dorit cel mai bine, ceea ce ar trebui să ne forțăm, e ca realul simptomului să clacheze de acolo, și acolo e întrebarea: cum să faci?

IMPROVIZAȚIE: DORINȚA DE MOARTE, VIS, TREZIRE - 1974

Catherine Millot întreabă, în 1974, în rezumat:
Dorința de moarte poate fi situată de partea dorinței de a dormi sau dorinței de a te trezi? Jaques Lacan păstrează tăcerea mai mult de o jumătate de oră, apoi răspunde:
„Dorința de a dormi corespunde la o acțiune fiziologică inhibitoare, visul e o inhibiție activă... E punctul unde putem concepe că se leagă simbolicul...
Limbajul se leagă de corp prin paradoxul biologic care constituie o instanță care împiedică întreruperea somnului...
Grație simbolicului, trezirea totală e moartea – pentru corp... Somnul profund face posibil să dureze corpul...
Pentru Freud pulsiunea de moarte comportă că trezirea corpului este distrugerea sa, căci în sens opus principiului plăcerii, el consideră trezirea dintr-un dincolo, iar acest dincolo este o opoziție...
Viața, cât despre ea, e mult dincolo de orice trezire...
Viața nu e înțeleasă, nu e concepută, corpul nu prinde, nu închide nimic din ea, o poartă pur și simplu...
Pentru Freud viața aspiră la moarte... viața, în măsura în care e încarnată, în măsura în care e în corp, aspiră la o totală și deplină conștiință... putem spune că acolo se arată că chiar și în trezirea absolută, există încă o parte de vis care e tocmai vis de trezire...
Nu te trezești niciodată... dorințele întrețin visele... moartea e un vis, între alte vise care perpetuează viața, visul de a călători în mitic... moartea e de partea trezirii... viața e ceva complet imposibil care poate visa trezirea absolută...
De exemplu, în religia nirvanică, viața visează să scape ei însăși... totuși viața rămâne reală, iar acest retur e mitic... este mitic, face parte dintre aceste vise care se leagă doar de limbaj...
Dacă nu ar fi limbaj, nu te-ai pune să te visezi mort ca posibilitate... această posibilitate e cu atât mai contradictorie cu cât în chiar aceste aspirații, nu doar mitice, ci și mistice, gândești că reîntâlnești realul absolut care nu e modelat decât printr-un calcul...
Visezi să te contopești cu ceea ce extrapolezi în numele faptului că locuiești limbajul... ori, locuind limbajul, te conformezi unui formalism - de ordinul calculului, întocmai - și îți imaginezi că din real există o știință absolută...
În cele din urmă, în nirvana, să te scalzi în această știință absolută, de care nu există nici o urmă, e ceea ce aspiri... crezi că vei fi contopit acea știință presupusă a susține lumea, care lume nu e decât un vis al fiecărui corp...
Că e legat de moarte, doar limbajul, în cele din urmă, aduce mărturie... să fie asta ceea ce e refulat? Dificil de afirmat... se poate gândi că întreg limbajul nu e făcut decât pentru a nu gândi moartea, care, în fapt, e lucrul cel mai puțin posibil de gândit... tocmai de aceea, concepând-o ca trezire, spun ceva ce e implicat de micul meu nod SIR...

Aş fi mai degrabă înclinat să gândesc că sexul şi moartea sunt solidare, cum e dovedit de ceea ce ştim despre faptul că doar corpurile ce se reproduc sexual sunt supuse morţii... dar mai ales prin refularea non-raportului sexual limbajul neagă moartea...
Trezirea totală care ar consta în înţelegerea sexului – ceea ce e exclus – poate lua, între alte forme, cea a consecinţei sexului, adică moartea...
Freud a greşit concepând că viaţa poate aspira să se reîntoarcă la inerţia particulelor, imaginate ca şi materiale...
Viaţa în corp nu subzistă decât din principiul plăcerii... dar principiul plăcerii la fiinţele care vorbesc e supus inconştientului, adică limbajului...
În cele din urmă, limbajul rămâne ambiguu... suplineşte absenţa raportului sexual şi aşa maschează moartea, deşi e capabil s-o exprime ca un fel de dorinţă profundă...
Totuşi rămâne faptul că nu avem dovezi la animal, în analoagele limbajului, despre o conştienţă a morţii...
Nu gândesc că ar fi mai multă la om, datorită limbajului, faptul că limbajul vorbeşte despre moarte, nu dovedeşte că ar fi acolo vreo cunoaştere...
Este limita foarte amânată la care el nu accede decât prin realul sexului... moartea, e o trezire care participă încă la vis pentru atât cât visul e legat de limbaj... că anumite dorinţe sunt dintre cele ce trezesc, indică faptul că sunt de pus în raport cu sexul mai mult decât cu moartea...
Visele, la fiinţa care vorbeşte, privesc acest ab-sens, acest non-sens al realului constituit de non-raportul sexual, care stimulează şi mai mult dorinţa, tocmai, spre a cunoaşte acest non-raport...
Dacă dorinţa e de ordinul lipsei, fără să poţi spune că i-ar fi cauza, limbajul e cel la nivelul căruia se risipesc tentativele pentru a stabili acest raport, propria sa risipire semn că acest raport, nu va ajunge nicicând acolo...
Limbajul poate fi conceput ca ceea ce proliferează la nivelul acestui non-raport, fără să poată spună că acest raport există în afara limbajului...”

S.22 - RSI

L.1 - 19 noiembrie 1974

Nu există microfon... nu știu dacă mă înțelegeți...
Această pasă pe care încerc s-o introduc în școală, vă stimulez să o faceți efectivă, e vorba ca fiecare să aducă piatra sa la discursul analitic, mărturisind despre cum se intră, e straniu, există analiști formați, iar când le cer ajutorul, îl refuză în modul cel mai categoric...

INTERVIU... 21 noiembrie 1974... NU EXISTĂ CRIZĂ A PSIHANALIZEI

Acest text puțin cunoscut, rămâne de o remarcabilă actualitate. Interviul a avut loc după Congresul din Roma al Școlii Freudiene din Paris. El este concomitent conferinței din Roma, zisă A Treia.
În acest interviu Jacques Lacan, ca un adevărat profet, alertează cu privier la pericolele reîntoarcerii religiei și scientismului...
Pentru el, psihanaliza este singura apărare conceptibilă contra angoaselor contemporane, iată argumente de o surprinzătoare relevanță pentru zilele noastre...
Ca prin magie, Lacan, în totalitatea sa, retrăiește în acest interviu, de o incredibilă prospețime...
Din Jacques Lacan, regăsim cu bucurie adevărata sinceritate, bunul simț, luciditatea și precizia - departe de „psihanaliza de confort” întronată de unii elevi ai lui Freud, ritualizând tehnica curei și readaptând cu gentilețe pacientul la mediul său social... „Asta este tocmai negarea lui Freud” - ne spune Lacan.
Care erau temerile sale, în acele timpuri?
Cu un talent profetic, Lacan se temea deja din 1974 de reîntoarcerea religiei pe de-o parte, și de triumful științei, pe de alta...
Sexul în evidență pretutindeni? Nu chiar. Mai degrabă, o mimată liberalizare, fără importanță...
Dar manipulările științei, ei bine, atunci...

Emilio Granzotto:
Se vorbește tot mai des despre criza psihanalizei. Sigmund Freud, se spune, este depășit, societatea modernă a descoperit că opera sa nu ar știi să fie suficientă pentru a înțelege omul, nici pentru a interpreta profund raportul său cu lumea...

Jacques Lacan:
Sunt povești.

În primul rând, criza. Ea nu există, nu poate exista. Psihanaliza nu și-a găsit într-adevăr propriile limite, nu încă. Există încă atâtea de descoperit în practică și în cunoaștere. În psihanaliză nu există soluție imediată, ci doar lunga și răbdătoarea căutare de cauze.
În al doilea rând, Freud.
Cum să-l judeci depășit când nici nu l-am înțeles în întregime? Ceea ce este sigur, este că ne-a făcut să cunoaștem lucruri într-adevăr noi, pe care nici măcar nu le-am fi imaginat înaintea lui.
De la problemele inconștientului la importanța sexualității, de la accesul la simbolic la aservirea față de legile limbajului...
Doctrina sa a pus în chestiune adevărul, este o afacere ce privește pe toți și pe fiecare în mod personal. Este cu totul altceva decât o criză. O repet: noi suntem departe de Freud. Numele său a și servit să acopere multe lucruri, au existat deviații, epigonii nu au urmat întotdeauna fidel modelul, s-au creat confuzii...
După moartea sa în 1939, unii dintre elevii săi au și pretins să exercite altfel psihanaliza reducând învățarea sa la vreo formulă banală: tehnica drept ritual, practica restrânsă la tratarea comportamentului, și ca mijloc de readaptare a individului la mediul său social. Este negarea lui Freud, o psihanaliză de confort, de salon.
O prevăzuse el însuși. Există trei profesiuni insustenabile, spunea el: a guverna, a educa, a exercita psihanaliza...
În zilele noastre, puțin contează cine ia responsabilitatea de a guverna, și toată lumea se pretinde educator. În ce privește psihanaliștii, mulțumesc lui Dumnezeu, ei prosperă ca și magicienii și vindecătorii. Să propui oamenilor să-i ajuți înseamnă succes asigurat, iar clientela se îngrămădește la ușă.
Psihanaliza este altceva.
Ce exact?
Eu o definesc ca simptom - revelator al răului civilizației în care trăim. Cu siguranță, nu este o filozofie. Detest filosofia, deja de atâta timp nu mai spune nimic interesant. Psihanaliza nu este nici o credință, și nu îmi place s-o numesc o știință. Să spunem că este o practică, și că se ocupă de ceea ce nu merge. Teribil de dificil pentru că ea pretinde să introducă în viața de toate zilele imposibilul, imaginarul. Ea a obținut ceva rezultate până azi, dar ea nu are încă reguli, și ea se pretează la tot felul de echivocuri. Nu trebuie uitat că este vorba despre ceva total nou, fie cu privire la medicină, fie cu privire la psihologie și anexele ei. Ea este și foarte tânără. Freud a murit de abia 35 de ani. Prima sa carte, Interpretarea viselor, a fost publicată în 1900, cu foarte puțin succes. S-au vândut, cred, 300 de exemplare în câțiva ani. El avea puțini elevi, ce erau luați drept nebuni, și nici măcar de acord cu privire la modul de a pune în practică și a interpreta ceea ce învățaseră.
Ce nu merge, azi, la om?
Este această mare delăsare, viața ca și consecință a cursei progresului. Prin psihanaliză, oamenii se așteaptă să descopere până unde se poate merge trăgând această delăsare.
Ce împinge oamenii să se facă analizați?
Frica. Când i se întâmplă lucruri, chiar voite de el, lucruri pe care nu le înțelege, omul se teme. El suferă din a nu înțelege, și puțin câte puțin el cade într-o stare de panică. Este nevroza. În nevroza isterică, corpul devine bolnav de frica de a fi bolnav, și fără s-o fie în realitate. În nevroza obsesională, frica pune în cap lucruri bizare, gânduri pe care nu le poți controla, fobii în care formele și obiectele dobândesc semnificații diverse și care produc teamă.
De exemplu?

I se întâmplă nevrozatului să se simtă constrâns de o nevoie înfricoșătoare să meargă de zeci de ori să verifice dacă un robinet este cu adevărat închis, sau dacă un lucru este cu adevărat la locul lui, știind totuși cu certitudine că robinetul este cum trebuie să fie și că lucrul este la locul în care trebuie să fie. Nu există pilule care vindecă asta. Trebuie descoperit de ce se întâmplă asta, și știut ce înseamnă asta.

Și cura?

Nevrozatul este un bolnav care se vindecă cu vorbirea, și mai înainte de toate cu a sa. El trebuie să vorbească, să povestească, să se explice el însuși. Freud definește psihanaliza ca asumarea din partea subiectului a propriei sale istorii, în măsura în care ea este constituită prin vorbirea adresată unui altuia. Psihanaliza este împărăția vorbirii. Nu există alt remediu. Freud explica faptul că inconștientul nu e într-atât profund cât inaccesibil aprofundării conștiente. Iar el spunea că în acest inconștient, cel care vorbește este un subiect în subiect, transcendând subiectul. Vorbirea este marea forță a psihanalizei.

Vorbirea cui? A bolnavului sau a psihanalistului.

În psihanaliză termenii „bolnav", „medic", „remediu" nu sunt mai corecți decât formulele la pasiv pe care le adoptăm de obicei. Se spune: „să te faci psihanalizat". Este o prostie. Cel care face adevărata muncă în analiză, este cel care vorbește, subiectul analizant. Chiar dacă el o face într-un mod sugerat de analist care-i indică cum să procedeze, și cu ajutorul intervențiilor sale. Îi este furnizată și o interpretare.

La prima vedere, ea pare să dea un sens la ceea ce spune analizantul. În realitate, interpretarea este mai subtilă, tinzând să șteargă sensul lucrurilor de care suferă subiectul. Scopul să-i areți prin propria sa poveste că simptomul, boala s-o spunem, nu are nici un raport cu nimic, că ea este privată orice sens, oricare ar fi. Chiar dacă în aparență ea este reală, ea nu există.

Căile prin care procedă acest act al vorbirii cer multă practică și o infinită răbdare. Răbdarea și măsura sunt instrumentele psihanalizei. Tehnica consistă în a ști să măsori ajutorul pe care-l dai subiectului analizant. În consecință, psihanaliza este dificilă.

Când se vorbește despre Jacques Lacan se asociază inevitabil acest nume unei formule, „reîntoarcere la Freud". Ce înseamnă aceasta?

Exact ceea ce spune. Psihanaliza, este Freud. Dacă vrei să faci psihanaliză, trebuie să revii la Freud, la termenii lui și la definițiile sale, citite și interpretate în sensul literal. Eu am fondat la Paris o Școală freudiană tocmai în acest scop. Sunt deja mai mult de 20 de ani de când am expus punctul meu de vedere: să te reîntorci la Freud înseamnă pur și simplu să degajezi terenul de deviațiile și echivocurile fenomenologiei existențiale de exemplu, precum și de formalismul instituțional al societăților psihanalitice, reluând lectura învățăturii lui Freud după principiile definite și enumerate pornind de la munca sa. Să recitești Freud vrea să spună doar să recitești Freud. Cine n-o face, în psihanaliză, utilizează o formulă abuzivă.

Dar Freud este dificil. Iar Lacan, se spune, îl face incomprehensibil la pătrat. Lui Lacan i se reproșează că vorbește și mai ales că scrie într-un astfel de mod încât doar foarte puțini dintre adepți să poată spera să înțeleagă.

Știu, sunt luat drept un obscur care-și ascunde gândirea în perdele de fum. Mă întreb de ce. Apropo de analiză, o repet cu Freud că este „jocul inter-subiectiv prin care adevărul intră în real". Nu este clar? Dar psihanaliza nu este o chestiune pentru copii.

Cărțile mele sunt definite drept incomprehensibile. Dar de ce? Eu nu le-am scris pentru toată lumea, pentru ca ele să fie înțelese de toți. Din contră, nu m-am preocupat niciodată în nici cea mai mică măsură să complac vreunui cititor, oricare ar fi. Aveam lucruri de spus și le-am spus.

Îmi este suficient să am un public care citește. Dacă nu înțelege, răbdare. În ce privește numărul cititorilor, am mai mult noroc decât Freud. Cărțile mele sunt chiar prea citite, sunt uimit.
Sunt de asemenea convins că în 10 ani maxim, cel care mă va citi mă va găsi cât se poate de transparent, ca un frumos pahar de bere. Poate se va spune atunci: „Acest Lacan, ce banalitate!”
Care sunt caracteristicile lacanismului?
Este puțin prea devreme pentru a o spune, în momentul în care lacanismul nu există încă. Îi simțim abia parfumul, ca un presentiment.
Lacan, în orice caz, este un domn care practică deja de cel puțin 40 de ani psihanaliza, și care după atâția ani o studiază. Eu cred în structuralism ți în știința limbajului. Am scris în cartea mea că „acel ceva la care ne aduce descoperirea lui Freud este enormitatea ordinului în care am intrat, căruia îi suntem, dacă mă pot exprima astfel, născuți a doua oară, ieșind sin starea numită pe bună dreptate infans, fără vorbire”.
Ordinul simbolic pe care Freud și-a fondat descoperirea sa este constituit de limbaj ca moment al discursului universal concret. Este lumea vorbirii cea care creează lumea lucrurilor, inițial confuze în tot ceea ce este în devenire. Nu există decât vorbirea pentru a da un sens împlinit esenței lucrurilor. Fără vorbire, nimic nu ar exista. Ce ar fi plăcerea fără intermediarul vorbirii?
Ideea mea este că Freud, enunțând în primele sale opere – Interpretarea viselor, Dincolo de principiul plăcerii, Totem și Tabu – legile inconștientului, a formulat, ca precursor, teoriile cu care câțiva ani mai târziu Ferdinand de Saussure va fi deschis calea lingvisticii moderne.
Și gândirea pură?
Ea este supusă ca și tot restul legilor limbajului. Nu există decât vorbirea care s-o poată genera și să-i dea consistență. Fără limbaj umanitatea n-ar face nici un pas înainte în cercetările gândirii. Este cazul psihanalizei. Oricare ar fi funcția pe care i-o atribuim, agent de vindecare, de formare, sau de sondare, nu există decât un singur mediu de care ne servim: vorbirea pacientului. Și orice vorbire merită răspuns.
Analiza ca și dialog, așadar. Există oameni care o interpretează mai degrabă ca o urmașă a confesiunii.
Dar ce confesiune? Psihanalistului îi confesezi un frumos neant. Te lași să purtat să-i vorbești, pur și simplu, tot ceea ce-ți trece prin cap. Vorbe, tocmai. Descoperirea psihanalizei, este omul ca animal vorbitor. Îi aparține psihanalistului să ordoneze vorbele pe care le aude și să le dea un sens, o semnificație. Pentru a face o bună analiză, trebuie acordul, concordia, între analizant și analist.
Prin intermediul discursului unuia, altul caută să-și facă o idee cu privire la ceea despre ce este vorba, și să găsească dincolo de simptomul aparent, nodul dificil al adevărului. Cealaltă funcție a analistului este să explice sensul cuvintelor pentru a face pacientul să înțeleagă ceea ce se poate aștepta din analiză.
Este un raport de extremă încredere.
Mai degrabă un schimb, în care ceea ce este important este că unul vorbește și altul ascultă. De asemenea și tăcerea. Analistul nu pune întrebări și nu are idei. El nu dă decât răspunsurile pe care vrea prea bine să le dea chestiunilor pe care le suscită dorința sa. Dar la urma urmelor, analizantul merge întotdeauna acolo unde analistul îl poartă.
Tocmai ați vorbit despre cură. Există posibilitatea de vindecare? Se iese din nevroză?
Psihanaliza reușește atunci când mătură terenul, scoate din simptom, scoate din real. Adică atunci când ajunge la adevăr.
Puteți enunța același concept într-un mod mai puțin lacanian?

Numesc simptom tot ceea ce vine din real. Iar realul, tot ceea ce nu merge, ce nu funcționează, ce se opune vieții omului și confruntării personalității sale. Realul revine întotdeauna la același loc. Îl veți regăsi mereu acolo, cu aceiași semeni (semblants) ai săi. Oamenii de știință găsesc frumos să spună că nimic nu este imposibil în real. Trebuie un sacru tupeu pentru a afirma lucruri de acest gen, sau mai degrabă, așa cum o bănuiesc, o totală ignoranță cu privire la ceea ce faci și spui.
Realul și imposibilul sunt antitetice, ele nu pot merge împreună. Analiza împinge subiectul spre imposibil, ea îi sugerează să considere lumea așa cum este ea cu adevărat, adică imaginară, fără semnificație. În timp ce realul, ca o pasăre vorace, nu face altceva decât să se hrănească din lucrurile cu sens, din acțiunile care au un sens.
Auzim repetându-se că trebuie să dai un sens la asta sau aia, la propriile gânduri, la propriile aspirații, dorințelor, sexului, vieții. Dar despre viață noi nu știm nimic de nimic. Savanții își dau suflul să ne-o explice.
Teama mea este că din vina lor, realul, acest lucru monstruos care nu există, va sfârși prin a prinde, prin a o lua. Știința se substituie religiei, iar este de altfel mult mai despotică, mai obtuză și obscurantistă. Există un zeu-atom, un zeu-spațiu, etc. Dacă știința câștigă sau religia, psihanaliza este terminată.
În zilele noastre, ce raport există între știință și psihanaliză?
Pentru mine, singura știință adevărată, serioasă, de urmat, este știința-ficțiune (science-fiction). Cealaltă, oficială, care are altarele sale în laboratoare, avansează pe bâjbâite, fără echidistanță. Și ea începe chiar să se teamă de umbra sa.
Se pare că vine pentru savanți momentul angoasei. În laboratoarele lor aseptice, rulați în bluzele lor sigilate, acei bătrâni copii care se joacă cu lucruri necunoscute, fabricând aparate mereu mai complicate și inventând formule mereu mai obscure, încep să se întrebe ce s-ar putea întâmpla mâine, ce anume aceste cercetări mereu noi vor sfârși prin a aduce. În sfârșit! Spun eu. Și dacă ar fi prea târziu? Biologii își pun întrebarea acum, sau fizicienii, chimiștii. Pentru mine, ei sunt nebuni. În timp ce ei sunt deja pe punctul de a schimba fața universului, le vine în minte doar acum să se întrebe dacă prin hazard asta nu ar putea fi periculos. Și dacă totul ar exploda? Dacă bacteriile crescute cu atâta dragoste în albele laboratoare s-ar transforma în inamici mortali? Dacă lumea ar fi măturată de o hoardă din acele bacterii cu toate excrementele care o locuiesc începând cu acei savanți ai laboratoarelor?
Celor trei poziții imposibile ale lui Freud, guvernământ, educație, psihanaliză, aș adăuga o a patra, știința. Cu această mențiune, că savanții nu știu că poziția lor este insustenabilă.
Iată o viziune destul de pesimistă cu privire la ceea ce numim progres.
Nu, este cu totul altceva. Nu sunt pesimist. Nu se va întâmpla nimic. Pentru simplul motiv că omul e un bun de nimic, nici măcar capabil să se distrugă el însuși. Personal, aș găsi minunat un flagel total produs pentru om. Ar fi proba că el a ajuns să facă ceva cu mâinile lui, cu capul său, fără intervenție divină, naturală sau altele.
Toate acele frumoase bacterii supra-alimentate pentru amuzament, răspândite prin lume ca și lăcustele Bibliei, ar însemna triumful omului. Dar asta nu se va întâmpla. Știința traversează fericit criza sa de responsabilitate, totul va reintra în ordinea lucrurilor, cum se spune. Eu am anunțat-o: realul va lua avantaj, ca întotdeauna. Iar noi vom fi, ca întotdeauna răi (foutus).
Alt paradox al lui Jacques Lacan. Vi se reproșează, în afara dificultății limbii și obscurității conceptelor, jocurile de cuvinte, glumele de limbaj, calambururile în franceză, și tocmai, paradoxurile. Cel care vă ascultă sau vă citește are dreptul să se simtă dezorientat.

Nu glumesc de fapt, spun lucruri foarte serioase. Mă servesc doar de vorbire așa cum savanții de care am vorbit se servesc de alambicurile lor și montajele lor electronice. Eu caut să mă refer întotdeauna la experiența psihanalizei.

Spuneți: realul nu există. Dar omul mediu știe că realul este lumea, tot ceea ce-l înconjoară, ceea ce vede cu ochiul liber, ceea ce atinge.

Să ne debarasăm și de acest om mediu care, înainte de toate, nu există. Nu este decât o ficțiune statistică. Există indivizi, este totul. Când aud vorbindu-se despre omul de pe stradă, despre anchete doxa, despre fenomene de masă și lucruri de acest gen, mă gândesc la toți pacienții pe care i-am văzut trecând pe divan în 40 de ani de ascultare. Nici unul, în nici o măsură, nu este asemănător altuia, nici unul nu are aceleași fobii, aceleași angoase, aceeași manieră de a povesti, aceeași frică de a nu înțelege. Omul mediu, cine este? Eu, dumneavoastră, paznicul meu, președintele Republicii?

Vorbeam despre real, despre lumea pe care o vedem toți.

Tocmai. Diferența intră în real, adică ceea ce nu merge și simbolicul, imaginarul, adică adevărul, faptul că realul, este lumea. Pentru a constata că lumea nu există, că nu există din ea acolo, este suficient să te gândești la toate banalitățile pe care o infinitate de imbecili le cred a fi lumea. Și eu invit prietenii mei de la Panorama, înainte de a mă acuza de paradox, să reflecteze bine asupra a ceea ce tocmai au citit.

S-ar spune că sunteți mereu mai pesimist.

Nu este adevărat. Nu mă încadrez nici printre alarmiști, nici printre angoasați. Nefericire psihanalistului care nu-și va fi depășit stadiul de angoasă. Este adevărat, există în jurul nostru lucruri oripilante și devorante, ca și televiziunea prin care o mare parte dintre noi este în mod regulat fagocitată. Dar asta nu este decât pentru că există oameni care se lasă fagocitați, care-și inventează chiar un interes pentru ceea ce văd.

Iar apoi există alte trucuri monstruoase în alt mod devorante: rachetele care merg pe lună, cercetările în adâncul oceanelor, etc. Toate, lucruri care devoră. Dar nu există nimic aici din care să faci o dramă. Sunt sigur că atunci când vom avea destul din rachete, din televiziune și din toate blestematele lor cercetări în gol, vom găsi altceva de care să ne ocupăm. Este o reviviscență a religiei, nu-i așa? Și alt mai bun monstru devorant decât religia? Este o sărbătoare continuă, din care să te distrezi secole așa cum aceasta a fost deja demonstrat,

Răspunsul meu la toate acestea, este că omul a știut întotdeauna să se adapteze la rău. Singurul real care se poate concepe, la care noi avem acces este chiar acesta, va trebui prea bine să ne facem despre el o rațiune: să dăm un sens lucrurilor, cum se spune. Altfel, omul n-ar avea angoasă, Freud n-ar fi devenit celebru, iar eu aș fi un profesor de liceu.

Angoasele sunt ele întotdeauna de această natură sau există angoase legate de anumite condiții sociale, de anumite epoci istorice, de anumite latitudini?

Angoasa savantului căruia îi este teamă de descoperirile sale poate părea recentă. Dar ce știm noi despre ceea ce s-a întâmplat în alte timpuri? Drame ale altor cercetători? Angoasa muncitorului sclav lanțului de montaj ca și unei vâsle de galeră, este angoasa de azi. Sau, mai simplu, ea este legată definițiilor și cuvintelor de azi.

Dar ce este angoasa pentru psihanaliză?

Ceva ce se situează în afara corpului nostru, o frică, dar de nimic, de care corpul, mintea inclusă, s-o poată motiva. Frica de frică în sumă. Multe dintre acele frici, multe dintre acele angoase, la nivelul unde noi le percepem au de-a face cu sexul. Freud spunea că sexualitatea, pentru animalul vorbitor care se numește om, este fără remediu și fără speranță. Una dintre

sarcinile analistului este să găsească în vorbirea pacientului raportul între angoasă și sex, acest mare necunoscut.
Acum când se distribuie sexul la toate colțurile, sex la cinema, sex la teatru, la televiziune, în ziare, în cântece, pe plaje, se aude spunându-se că oamenii sunt mai puțini angoasați de problemele legate la sfera sexuală. Tabuurile au căzut, se spune, sexul nu mai produce teamă. Sexomania invadantă nu este decât un fenomen publicitar. Psihanaliza este un lucru serios care privește, o repet, o relație strict personală între doi indivizi: subiectul și analistul. Nu există psihanaliză colectivă așa cum nu există angoase sau nevroze de masă.
Că sexul ar fi pus la ordinea zilei și expus la colțurile străzilor, tratat ca vreun detergent în caruselurile televizate, nu comportă nici o promisiune a vreunui beneficiu. Nu spun că ar fi rău. Nu este suficient cu siguranță pentru a trata angoasele și problemele particulare. El face parte din lume, din această mimată liberalizare care ne este furnizată, ca un bine acordat de sus, de către așa-zisă societate permisivă. Dar nu servește la nivelul psihanalizei.

Conferință, 30 noiembrie 1974

pronunțată la Centrul Universitar Mediteranean (CUM) din Nice,.
Jacques Lacan:
„FENOMENUL LACANIAN"

„Este evident o slăbiciune să fi acceptat acest titlu.

INIȚIERE
După ședința de primire a prietenului meu Claude Levi-Strauss la Academia Franceză, mi s-a părut că acesta ridica Academia Franceză până la inițiere, adică reducea inițierea la nimic.
Natural, asta mă preocupa. I-am pus, puțin după, toate întrebările care trebuiau, grație cărora mi-am dat seama că, efectiv, el reducea inițierea la ceea ce comportă accederea la Academia Franceză, ceea ce m-a afectat încă și mai mult, absolut deloc pentru că țin la inițiere.
Nu doar că nu țin, dar gândesc, pentru a spune totul, că inițierea este întotdeauna un truc destul de penibil.

NATURĂ
Vorbeam chiar înainte cu Poirier și câteva persoane pe care el a binevoit să le reunească, despre natură. Este evident că inițierea participă dintr-o credință în natură.
Voi încerca să vă fac să simțiți, în timpul acestui lucru așa care se numește o conferință, până la ce punct nu cred în natură.
Aceasta este de altfel frapant - într-o cultură, în ceea ce numim așa în numele naturii - natura care ar fi -, există diferite concepții ale naturii.
Nu cred prea mult în inițiere, totuși regretând puțin ca toată lumea, în sfârșit ca toți debilii, ceea ce m-aș simți în natură...
Din nefericire, dat fiind că sunt analist, îmi este total imposibil să cred în ea...

GUNOI
Analistul - cel puțin am încercat să fac să existe analiști de acest calibru - este cineva care realizează - cel mai rău este că trebuie s-o realizeze el însuși - că tot ceea despre ce este vorba

în efectul oricărei culturi, în adâncul adâncului vârtejului, vreau să spun ceea ce face cauză - ei bine, este un gunoi.
Nu toată lumea își dă seama, dar singurul care are dreptul să se autorizeze să fie cu adevărat un analist este cel care și-a dat seama.
Să fie un gunoi este ceea ce aspiră fără s-o știe oricine este o ființă vorbitoare.
Nu folosesc acest termen decât pentru că nu știu cui mă adresez, sunteți prea numeroși.
Oricine este o ființă vorbitoare este prins în acest vârtej care este adevărata cauză a dorinței sale - dorință despre care ați aflat poate că este esența omului. Un anume Spinoza și-a dat seama, mult înainte să existe psihanaliza. Mulțumită lui Dumnezeu, el aruncă un voal peste ceea ce este despre autentica cauză a dorinței.

SFIDARE
Bine. Iată-ne intrați în fenomenul lacanian. Este un titlu pe care l-am acceptat. Poirier m-a telefonat, nu mă gândisem la un titlu pentru că aveam alte lucruri de făcut, mi l-a spus pe acesta, eu l-am acceptat. Nu văd de ce nu aș accepta ceva ca o sfidare.
Tot așa am acceptat să răspund la o anumită „Televiziune”. Par să arunc adevăruri reciclate atunci când toată lumea gândește că ființa vorbitoare este un gunoi, iar dovada, este că, în numele faptului că eram întrebat pentru televiziune, mi s-au pus întrebările cele mai stupide, la care am încercat să răspund în același mod, așa cum răspunzi la o sfidare.

EFECTE
Totuși nu voi face din prezenta sfidare o capcană, și vă voi explica faptul că eu nu am nimic de-a face cu vreun fenomen, căci aceasta m-ar angaja deja în diversele sensuri ale cuvântului fenomen. Este totuși evident că nu despre fenomenul Lacan este vorba.
Dacă am acceptat această sfidare, este pentru că admit faptul că există efecte lacaniene.
Din ce ordin sunt ele? Evident, din cel pe care eu îl vreau.

NUMEN
Acesta nu are nimic de-a face cu fenomenul în sensul, să spunem, cel mai serios care-i este dat acestui termen. Pentru că există aici, o presupun, câteva persoane care să se îndoiască de aceasta, este cel pe care-l opun numenului. Sunt povești de filosofie, despre aceste lucruri care trenează în învățământ.
Am fost avertizat că voi auzi vorbind pe nu știu cine, ceea ce mă ușurează – îmi dau cuvântul că nu bănuiesc cine este -, cineva care face oficiu de Sibilă în CUM. Ei bine, numenul, așa cum a fost înțeles în timpuri foarte vechi – fapt în care Sibila din CUM nu e prea rău plasată de altfel - , este ceva în care se schițează un fel de presentiment a ceea ce numesc în ce mă privește, mai simplu, realul.
Este de altfel tocmai astfel că acesta se prezintă. Spunem că fenomenul este acela în care lucrurile, așa cum ne exprimăm, ne apar. Ele nu ne apar decât prin slăbiciunea simțurilor noastre, iar noi nu bănuim ceea ce poate acolo din realul lor. Este o viziune modestă, dar despre care este vorba doar să dăm seama.

GADGETURI
Se întâmplă, într-adevăr, că în ciuda acestei așa zise imposibilități de a accede la realul lucrurilor, noi am avut, prin ce incredibilă deschidere, acces la ceva care, din acest real, ne dă ce? În cele din urmă, câteva gadgeturi.

Ele au acest fapt particular de a purta marca ființei care le-a fabricat – nu există nimic care să meargă mai repede la gunoi decât numitele gadgeturi.
Aceste gadgeturi – televiziunea, automobilul, aparatele – fiecare știe unde ajunge asta. Asta ajunge într-o groapă în care sunt dezmembrate. Este absolut comparabil sorții unei ființe umane.

APARAT
Ceea ce vă face să le atribuiți realului, este evident cu totul alt lucru decât asta. Este faptul că nu le construim fără acest enorm aparat științific care, el, nu are nimic de-a face cu numitele gadgeturi și soarta lor.
Aparat științific este ceva ce ar conveni să explicăm – de ce ne găsim noi, de exemplu, în această situație de a substitui numenului teoria cuantelor?
Indeterminarea între undă și corpuscul se întâmplă, la un anumit nivel, să răspundă la fel de bine de fenomene. Așa că chestiunea numenul nu se află simplificată.
Chestiunea numenului lasă absolut în pericol ceea despre ce este vorba în ce privește fenomenul.

ȘTIINȚĂ
Ceea ce aș vrea, este să fac astfel încât discursul analitic să se țină suficient pentru a fi predat la fel de riguros ca și știința. Ceea ce, totuși, îmi face aceste proiect dificil de realizat, este că, orice ea ar gândi, știința încă nu și-a dat propriul său statut.
Bineînțeles, mi se va spune, este experiența cea care îi face statutul ei. Este totuși bizar și regretabil că experiența nu duce în mod strict la nimic atunci când aparatul matematic n-o susține. Este în mod foarte precis din acest aparat faptul că, în mod databil, pretinsa fecunditate a experienței s-a operat în știință.
Când știința în chestiune, fie că ar fi fiziciană sau biologistă, se pretinde a-și găsi regula sa în experiență, ea omite complet că nu există experiență de bun simț decât după Galilei, pentru a-l numi. A trebuit să fie deschise lucrurile într-un astfel de mod încât să renunțăm să ne servim de intuițiile noastre, adică de ceva ieșit din imaginar, și să ne lipsim de ceva ce merge foarte bine cu aceste intuiții – ar fi vorba încă să știm și de ce -, adică marile cuvinte, cuvintele care fac sens.
Nu există să spui, eu de asemenea – chiar vrând să deschizi ceea ce este analiza, sunt forțat să împrumut din aceste mari cuvinte, cuvinte care fac sens. Ce este, imaginarul, simbolicul, realul, dacă nu ceva ce face sens?

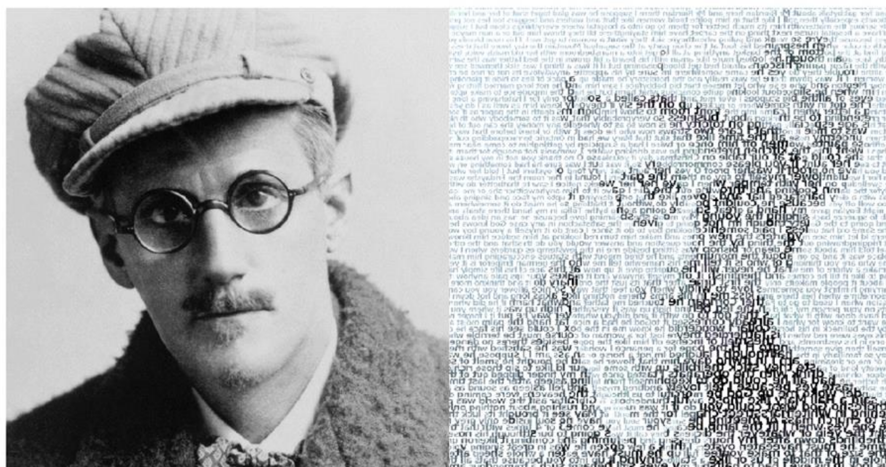
FREUD.....

L.7 - 11 martie 1975

RSI, nu sunt decât litere, și ca atare, echivalente, dar ce rezultă dacă le spun ca inițiale și dacă le spun ca Real, Simbolic și Imaginar?
Prinde sens, iar propriul sensului e să numești ceva, ceea ce face să apară dit-mansion, casa spusului, locuința spusului, dimensiunea spusului, a acestui lucru vag numite lucruri și care își iau sprijinul doar din Real, unul din cei trei termeni din care am făcut ceva ce aș putea numi emergența sensului.

I-am numit, nu aş spune încă demonstrat, căci nu e mai demonstrabil decât nodul borromean, ci arătat, monstrat. Dacă am ajuns la monstrația acestui nod este căutând demonstrația unui a face, face-le discursului analitic. Vă spuneam că Freud se învârte în jurul Numelui Tatălui, fără să folosească deloc Simbolicul, Imaginarul și Realul, deși asta totuși le implică.
Am spus Numele Tatălui, ei bine, asta este Simbolicul, Imaginarul și Realul, după sensul meu. Acestea sunt Numele Tatălui, primele nume, în măsura în numesc ceva, aşa cum indică Biblia cu privire la această extraordinară mașină care e numită acolo Tată. Primul timp al acestei imaginații umane care e Dumnezeu e consacrat să dea un la ceva ce nu e indiferent, adică un nume la fiecare animal. Bineînțeles înainte de Biblie, de scriere, era o tradiție, ea nu e venită din nimic.
E sensibil că o tradiție e întotdeauna ceea ce numesc stupidă, de aceea au și devoțiune, nu e alt mijloc de a te lega la ea decât devoțiunea, asta e mereu atât de îngrozitor... tot ce poți spera de la o tradiție e să fie mai puțin stupidă decât alta, dar cum judeci? Aici intrăm în mai mult și mai puțin, judeci după plusul de juisare ca producție. Plusul de juisare este evident tot ceea ce avem să ne punem sub dinte.
Pentru că e vorba de a juisa credem în ea. Juisarea este la orizontul acestui mai puțin sau mai mult, este un punct ideal, pe care îl numim cum putem, falus, care la ființa vorbitoare are întotdeauna raportul cel mai strâns cu esența comicului. Imediat ce vorbești despre ceva în raport cu falusul este comic, ceea ce nu are nimic a face cu cuvântul de spirit. Falusul e altceva, un comic ca toate comic-urile, un comic trist.
Falusul dă corp imaginarului, în stadiul oglinzii, al unității sesizate, al adunării, al stăpânirii asumate din faptul imaginii, corpul prematur și incoordonat până atunci pare adunat. În a face un corp, în a ști că îl stăpânește, ceea ce nu se întâmplă, fără s-o putem bineînțeles afirma, la animalele care se nasc mature, există acest oie al stadiului oglinzii, ceea ce numesc jubilație.
Falusul e deci Realul, mai ales în măsura în care îl omitem. Vă vorbeam despre consonanța dintre consistență, ek-sistență și gaură pe de-o parte și Imaginar, Real – pentru ek-sistență și Simbolic, dar aici, falusul nu este ek-sistența Realului, căci există un Real care ek-sistă acestui falus, juisanța, ci mai degrabă consistența, conceptul falusului.
Acest falus este ceea ce se ia în mână, un anunț, o prefigurare a unui organ care încă nu a prins consistență, dar ca apendice, e destul de bine manifest în ceea ce pregătește omul sau în ceea ce îi seamănă, adică maimuța, nu fără un anumit raport cu conceptul. Maimuța se masturbează, e bine-cunoscut, prin asta se aseamănă cu omul, e sigur. În concept există întotdeauna ceva de ordinul maimuțărelii…
Nu există stări de suflet... real, imaginar, simbolic, pentru că sunt trei se poate spune doi... sensul cedează numărului, numărul îl determină, dar nu îl domină... trei este realul, imposibilul, există ca imposibil... subiectul e determinat de inconștient, inconștientul e presupus, orice presupus e imaginar, este atunci inconștientul imaginar?... ce din simbolic nu se imaginează?
Gaura... a cerceta provine din circare, circulare, circulație, cerc, gaură... cercul determină gaura? Un cerc poate fi o gaură, dar nu întotdeauna, cercul e doar consecința găurii... un proverb arab, trei lucruri nu lasă urmă, bărbatul în femeie, gazela în stâncă, degetul în monedă...
Hegel reduce și înrădăcinează tot ce e politic în poliție, al cărei cuvânt e circulați, nu contează sensul, doar dacă treci prin gaură... nodul borromean face nod, fără să facă lanț, fără să facă gaură, cercurile fac nod fără să fie înnodate...

Din punctul de vedere al nodului, ruptura cercului echivalează cu ruptura dreptei infinite... zeroul cercului tăiat, tăiat de ceea ce separă, doi-ul, zero pe doi e micul unu de nimic...
Dreapta infinită, marele Unu, secționat, face doi, două semidrepte, ce pleacă de la un punct, un punct zero, la infinit, unu pe doi egal doi...
Nu există raport sexual e aici în sensul de proporție... nu există raport sexual, în nodul borromean, e în sensul celor două cercuri care nu fac nod... fiecare se învârte în cerc în felul lui ca sex fără să fie înnodat cu celălalt... limbajul a devansat deja toate acestea, numind nod ceea ce leagă bărbatul de femeie, fără să știe despre ce e vorba, metafora nodurilor care îi unesc...
Dreapta infinită e echivalenta cercului, așa cum planul e omologul sferei... numirea din imaginar e inhibiție, numirea din real e angoasă, numirea din simbolic e simptom... numărul doi se bucură să fie impar, nimic nu ar face doiul dacă nu ar fi imparul, imparul începe la trei... iubirea este ură îndrăgostindă... inconștientul e realul, în măsura în care e găurit, la ființa vorbitoare, de singurul lucru care face gaură, care din gaură ne asigură, simbolicul, încarnat în semnificant, a cărui singură definiție este gaura, semnificantul face gaură ...
Nodul nu e un model, nu e imaginar, nu e o reprezentare, scapă reprezentării, repugnă ca și model, nu există afinitate a corpului față de nod, nodul e suportul, e realul, nu realitatea, distincția între real și realitate... realul se înnoadă, orice consistență e dată de nod, inconștientul e dat de faptul că nodul e deja făcut... nu există raport sexual, ceea ce face o gaură într-un punct al ființei, al ființei vorbitoare...
Așezând inconștientul peste simbolic, peste ceea ce din semnificant face gaură, nu ne mai putem mulțumi cu o referință obscură la instinct... instinctul are emergența lui, imemorială, dar ce e această știință, în ce ar fi explicativă transportarea ei în comportamentul ființei umane, care, evident, nu are nici o înțelegere instinctivă, nu vede mai departe de vârful nasului, dar, dintr-o altă sursă, știe să facă mașini și știe să facă dragoste, deși să spui că știe să facă dragoste este foarte exagerat...
Așadar, realul nu este tot, poate că știința smulge câteva bucăți din real cu ideea de univers, care îi este indispensabilă doar pentru a asigura, a face sigure anumite lucruri, și evident reușește când există număr, și asta e toată afacerea... limbajul vehiculează un anumit număr de numere pentru a ajunge la sfârșit să califice numerele reale ca insesizabile, care nu sunt în serie și nici nu pot fi, care sunt fundamental excluse...

S.23 - SINTOMUL

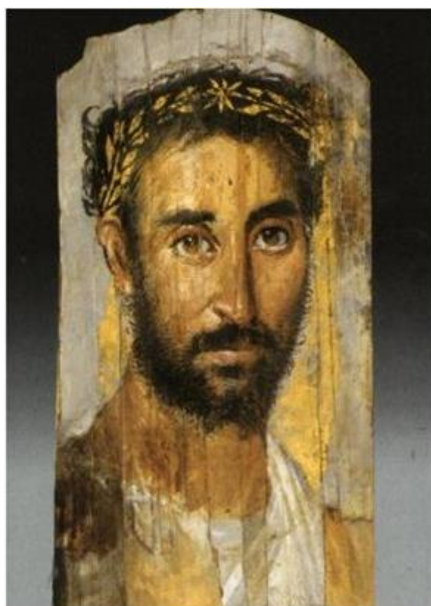
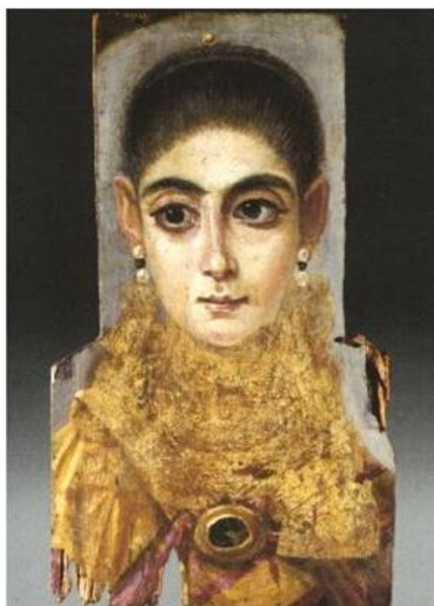
L.1 - 18 noiembrie 1975

Am anunțat pe afiș Sfântomul, un mod vechi de a scrie ceea ce a fost scris mai apoi Simptom... Dacă mi-am permis... această modificare de ortografie ce marchează evident o dată, injecția în franceză a ceea ce numesc lilimba, lilimba mea, injecție din greacă...
Moștenesc din Freud... chiar fără să vreau... Natura, aș spune, pentru a tăia scurt, se specifică din a fi nu-una... de unde și procedeul logic pentru a o aborda... să numești natură ceea ce excluzi din chiar faptul de a te da interes la ceva, acest ceva distingându-se din a fi numit, natura prin acest procedeu nu se riscă la nimic decât la a se afirma a fi…

L.4 - 13 ianuarie 1976

Ești responsabil doar în măsura propriului SAVOIR-FAIRE... ce este? Arta, Artificiul, ceea ce dă artei, artei de care ești capabil, o valoare remarcabilă, remarcabilă în ce? căci nu există un Celălalt al lui Celălalt pentru a opera o Judecată de pe Urmă, cel puțin eu așa spun...
Adică există ceva de care nu poți juisa, Juisanța lui Dumnezeu, cu sensul inclus acolo înăuntru și de juisanță sexuală... Imaginea pe care ți-o faci despre Dumnezeu implică sau nu că el juisează de ceea ce a comis? admițând că există... Răspunzând că nu există tranșează chestiunea redându-ți sarcina unei gândiri a cărei esență e să se insereze în această realitate - primă aproximare a cuvântului Real care are alt sens în vocabularul meu - în această realitate limitată care se atestă din ex-istența sexului...
...Dar să reluăm RON-RON-ul adevărurilor așa-zise primare... Zise de mine ca atare... e clar că schița însăși a ceea ce numim GÂNDIREA... Tot ceea ce face sens de când asta își arată vârful nasului... comportă o referință, o gravitație, actului sexual, pe cât de puțin evident ar fi acest act...
Cuvântul însuși de act implică polaritatea activ-pasiv, ceea ce e deja o angajare într-un fals sens... Este ceea ce numim CUNOAȘTERE, cu această ambiguitate, activ fiind ceea ce cunoaștem, dar imaginându-ne că - făcând un efort pentru a cunoaște - noi suntem activi. Cunoașterea așadar, de la începuturi, se arată fiind ceea ce este, ÎNȘELĂTOARE! Tocmai aici și de aceea totul trebuie reluat de la începuturi, pornind de la OPACITATEA SEXUALĂ... spun opacitate în aceasta: căci, mai întâi, nu ne dăm seama că din sexual nu fondează în nimic vreun raport, oricare ar fi... ceea ce implică, după gustul gândirii, că nu există responsabilitate... în acel sens în care responsabilitate vrea să spună non-răspuns sau răspuns alături... nu există responsabilitate decât sexuală, ceea ce toată lumea, până la urmă, are sentimentul... căci, mai

apoi, din contră, ceea ce am numit savoire-faire merge mult dincolo și îi adaugă artificiul pe care i-l imputăm lui Dumnezeu complet gratuit, așa cum insistă Joyce, căci e un truc care, lui, i-a vrăjit în parte ceea ce numim gândire...
Nu Dumnezeu a comis acest truc pe care-l numim Univers... Îi imputăm lui Dumnezeu ceva ce e afacerea artistului al cărui prim model e - cum fiecare știe - olarul, și că se zice că... cu ce de altfel? ... el a mulat, așa, acel truc pe care-l numim - nu prin hazard - Universul, ceea ce nu vrea să spună decât un singur lucru, și anume că există UNU... există unu, dar nu știm unde, e mai mult decât improbabil ca acest Unu să constituie Universul... Celălalt al lui Celălalt Real, adică imposibil, e ideea pe care o avem despre artificiu, în măsura în care e un FAIRE - F.A.I.R.E., nu scrieți asta F.E.R. - un faire care ne scapă, adică, care debordează cu mult juisanța pe care am putea-o avea de el... această juisanță, absolut subțire, e ceea ce noi numim spirit... toate acestea implică o noțiune de Real, bineînțeles, pe care, desigur, trebui s-o facem distinctă de Simbolic și Imaginar... Singura îngrijorare - chiar e cazul s-o spunem, veți vedea curând de ce - e că Realul face sens în această afacere... pe când, dacă voi aprofundați ceea ce vreau să spun prin această noțiune de Real, apare că în măsura în care nu are sens - exclude sensul - sau mai exact, se pune din a fi exclus, Realul se fondează...

S.24 - CEL CE ȘTIE

L.1 - 16 noiembrie 1976

Inconștientul nu are nimic a face cu inconștiența... Am tradus l'Unbewusst cu l'une-bevue, o prostia, ceea ce are avantajul de a pune în evidență câteva lucruri...
De ce ne obligăm în analiza viselor?... care e o prostie ca oricare alta, ca un act ratat... pentru că există acolo ceva în care ne recunoaștem, ne recunoaștem în trăsătura de spirit, pentru că ea ține de ceva ce am numit lalangue... interesul trăsăturii de spirit pentru inconștient e legat de achiziția lui lalangue...

L.12 - 17 mai 1977

Unii oameni nu auzeau în mijloc.
Mi-ar place să mi se spună acum dacă sunt auzit.
Nu e că ceea ce am de spus ar avea o extremă importanță...
Sunt auzit?
E cineva care vrea, totuși, să spună dacă nu sunt auzit, din întâmplare?
Bine. Atunci, ca să spunem lucrurile în ordinea importanței crescătoare, am avut plăcerea să-mi dau seama că învățătura mea a atins Ecoul Savanelor (Savanților)! (Râsete)
Nu vă voi cita decât două linii: ”Asta nu e chiar așa complicat, psihanaliza. În sfârșit, asta este teoria lui Lacan”

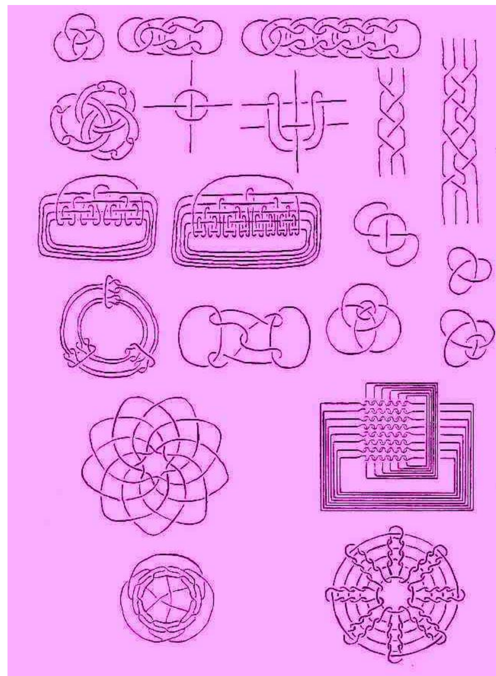

S.25 - MOMENTUL DE A CONCLUDE

L.1 - 15 noiembrie 1977

Aveam acolo un bun pretext să nu-mi fac seminarul, faptul că nu am nici cea mai mică dorință să-l fac.
Bineînțeles, în ciuda a toate, asta nu va fi decât un pretext.
Cât sunteți de drăguți să vă deranjați așa pentru ceea ce am să vă spun!
Iată, am intitulat seminarul meu… auziți?… am intitulat seminarul meu acest an „Momentul de a conclude”.
Ceea ce am să vă spun, am să v-o spun, e că psihanaliza e de luat în serios, chiar dacă nu ar fi o știință. Chiar nu e deloc o știință. Pentru că ceea ce e deranjant… cum a arătat-o din abundență cineva numit Karl Popper... e faptul că nu e o știință pentru că este irefutabilă. E o practică. E o practică care va dura atât cât va dura.
E o practică de vorbărie. Nici o vorbărie nu e fără riscuri. Deja cuvântul „vorbărie” implică ceva. Ceea ce asta implică este suficient spus de cuvântul „vorbărie”. Ceea ce vrea să spună că nu există decât frazele... adică ceea ce numim propozițiile... care implică consecințe, cuvintele de asemenea. „Vorbărie” pune vorbirea la rangul de a vorbi prea mult sau de a vorbi cu stropi. Ea o reduce la un fel de scuipare care rezultă de acolo. Iată.
Asta nu împiedică faptul ca analiza să aibă consecințe: ea spune ceva. Ce vrea să spună asta: a spune? „A spune” are ceva de-a face cu timpul.
Absența timpului… e un lucru la care visăm… e ceva ce numim „eternitatea”. Si acel vis constă să iți imaginezi că te trezești. Ne petrecem timpul visând… nu visăm doar când dormim… inconștientul este în mod foarte exact ipoteza că nu visezi doar când dormi. As vrea să vă fac să remarcați că ceea ce numim „rezonabilul” este o fantasmă. Este cât se poate de evident la începutul științei. Geometria euclidiană are toate caracterele fantasmei. O fantasmă nu este un vis, este o aspirație. Ideea liniei, a liniei drepte de exemplu, este evident o fantasmă. Din fericire am ieșit de acolo. Vreau să spun că topologia a restituit ceea ce trebuie să numim „țeserea”.
Ideea de vecinătate e pur si simplu ideea de consistență în măsura în care ne permitem să dăm corp cuvântului idee. Nu este ușor. Există totuși filozofi greci care, ideii, au încercat să îi dea corp. O idee, asta, are un corp. E cuvântul care o reprezintă. Și cuvântul are o proprietate cât se poate de serioasă, este că face lucrul. Mi-ar place sa fac echivoc și să scriu că sparge lucrul, nu e un mod rău de a face echivoc.

Să folosești scrierea pentru a echivoca, asta poate servi pentru că avem nevoie de echivoc în mod precis pentru analiză. Noi avem nevoie de echivoc… e definiția analizei… pentru că - așa cum cuvântul o implică - echivocul este imediat conducător spre sex.
Sexul - v-am spus-o - este o spunere. Asta valorează atât cât valorează. Sexul nu definește un raport. E ceea ce am enunțat formulând că nu există raport sexual. Asta vrea să spună doar că la om… și fără îndoială din cauza existenței semnificantului… ansamblul a ceea ce ar putea fi raportul sexual este un ansamblu… am ajuns să gândim asta, nu știm de altfel prea bine cum s-a produs asta… este un ansamblu vid.
Atunci este ceea ce permite multe lucruri. Această noțiune de ansamblu vid este ceea ce convine raportului sexual. Psihanalistul este un retor… pentru a continua să echivocăm aș spune că „retifică" ceea ce implică faptul că el rectifică… analistul este un retor, adică rectus, cuvântul latin, echivoc cu „retificarea".
Încercăm să spunem adevărul. Încercăm sa spunem adevărul dar asta nu este ușor pentru că există mari obstacole ca să spunem adevărul, chiar și numai fie faptul să ne înșelăm în alegerea cuvintelor. Adevărul are de-a face cu Realul și Realul este dublu, dacă putem spune, prin Simbolic.
Mi s-a întâmplat să primesc de la cineva numit Michel Coornaert… l-am primit prin intermediarul cuiva care îmi vrea binele și căruia Coornaert în chestiune i-l trimisese… am primit de la acel Coornaert un mașin care se numește Knots and links, Noduri și legături.
Este în engleză, ceea ce vrea să spună, pentru că nu e foarte simplu, trebuie să metalimbăm, adică să traducem, nu vorbim niciodată despre o limbă decât in altă limbă. Dacă am spus că nu există metalimbaj e ca să spun că limbajul, asta nu există. Nu există decât suporturi multiple ale limbajului care se numesc alimbă și care ar trebui foarte bine - e ceea ce reușește analiza - printr-o supoziție - reușește sa desfacă prin vorbire ceea ce este făcut prin vorbire.
În ordinea visului care își da câmpul folosirii limbajului există o vorbărie care e faptul că Freud numește ceea ce este în joc, dorința. Este un cuvânt cum știm german Wunsch. Și Wunsch de care este vorba, are ca proprietate că nu știm dacă este o dorință, ceea ce oricum ai privi are aerul de a fi. O dorință se adresează cui? Din momentul în care vrem să o spunem suntem forțați să presupunem că există un interlocutor și plecând din acel moment suntem în magie. Suntem forțați să știm ce cerem.
Dar tocmai ceea ce definește cererea e că nu cerem niciodată decât prin ceea ce dorim… vreau să spun trecând prin ceea ce dorim… și ceea ce dorim nu știm. Tocmai pentru asta am pus accentul pe dorința analistului.
Subiectul presupus a ști… de unde am sprijinit am definit transferul… presupus a ști ce? cum să opereze? dar asta ar fi absolut excesiv să spui că analistul știe cum să opereze. Ceea ce ar trebui e să știe să opereze convenabil, adică să își dea seama de importanța cuvintelor pentru analizandul său, ceea ce incontestabil ignoră. Așa că trebuie să vă trasez ceea ce este din ceea ce am numit, am avansat sub forma nodului boromean. Cineva care nu e altul… trebuie să îl numesc… decât J.B. Lefebvre - Pontalis. A acordat un interviu Lumii.
Mai bine s-ar fi abținut pentru că ce a spus nu valorează prea mult în faptul că el credea că nodul meu borromean ar fi un fel de a ștrangula lumea, de a o face să se sufoce. Ce mai? Bine, iată totuși ceea ce pot să vă vărs în dosar despre acel nod borromean.
Este prea evident că este așa cum se desenează:

S.26 - TOPOLOGIA ȘI TIMPUL

L.1 - 21 noiembrie 1978

Există o corespondență între topologie și practică... ea consistă în timpuri... topologia rezistă, în aceasta există corespondența...

Există totuși un abis între psihanaliză și topologie... efortul meu e de a umple acest abis... topologia e exemplară, permite să faci în practică un anumit număr de metafore... există o echivalență între structură și topologie... este asta, Asta de care e vorba în Groddeck, asta este Asta...

Trebuie să te orientezi în structură... nu există decât nodurile borromeene... pentru a le generaliza, tăind 2 din 5, celelalte 3 rămân libere...

L.2 - 12 decembrie 1978

Există 10 moduri de a deznoda 5 cercuri, tăind 2... 20 de moduri pentru a deznoda 6 cercuri, tăind 3... 35 de moduri pentru a deznoda 7 cercuri, tăind 4...

L.3 - 19 decembrie 1978

Topologia e imaginară, s-a dezvoltat doar cu imaginația... e o distincție de făcut între Imaginar și Simbolic, Simbolicul e cuvântul, Imaginația e distinctă...

L.4 - 9 ianuarie 1979

Nu există raport sexual, este ceea ce am enunțat... ceea ce am supleat, căci e clar că oamenii, ființele umane, fac dragoste... există în asta o explicație, posibilitatea, ceea ce încetează să se scrie, a unui al treilea sex... de ce există două de altfel?

Asta se explică greu... e ceea ce am evocat în dublura lui Eva, Lilith... evocarea nu e totuși ceva precis... tocmai din precizie, adică din Real, am făcut stare, visând la ceea ce e în sumă din nodul borromean... nodul borromean e de imaginat ca și consistență...

Care e diferența între Imaginar și ceea ce numim Simbolism, altfel spus, limbaj? Limbajul are legile sale al căror model e universalitatea, nu mai puțin, particularitatea... ceea ce face Imaginarul, imaginează Realul, e o reflexie, o reflexie ține de oglindă, în oglindă așadar se exercită o funcțiune... oglinda e cel mai simplu aparat... o funcție întru-câtva complet naturală...
E curios că am ales nodul borromean să fac ceva acolo... dar nodul borromean are drept proprietate că poți începe cu oricare... din contră, acesta, nu poți începe cu oricare... de aceea, ceea ce e acolo nu poate servi să simbolizeze Imaginarul, Simbolicul și Realul, căci ceea ce simbolizezi în Imaginar, Simbolic și Real, este interiorul cercului, câmpul interior al cercului, câmpul c-â-m-p...
Așa că e vorba de o metaforă... metafora nodului borromean stării celei mai simple este improprie, e un abuz de metaforă, căci în realitate nu există lucru care să suporte Imaginarul, Simbolicul și Realul... că nu există raport sexual, e esențialul a ceea ce enunț...
Că nu există raport sexual pentru că există un Imaginar, un Simbolic și un Real, e ceea ce nu am îndrăznit să spun, totuși am spus-o... e evident că mi-a fost greu, dar m-am lăsat să alunec... m-am lăsat să alunec pur și simplu... e jenant , e chiar mai mult decât plictisitor... cu atât mai plictisitor cu cât mai nejustificat... e ceea ce îmi apare azi, e în același timp ceea ce vă dau mărturie...

S.27 - DISOLUȚIA

L.1 - 5 ianuarie 1980

Scrisoare de disoluție

Vorbesc fără cea mai mică speranță - să mă fac înțeles mai ales.
Știu că o fac - adăugându-i ceea ce comportă din inconștient.
E acolo avantajul meu asupra omului care gândește și nu își dă seama că mai întâi vorbește. Avantaj pe care nu-l datorez decât experienței mele.
Căci în intervalul vorbirii despre care el necunoaște ceea ce el crede a face gândire, omul se-ncurcă, ceea ce nu-l încurajează.
Așa că omul gândește debil, cu atât mai debil cu cât se înfurie... tocmai pentru că se încurcă.
Există o problemă a Școlii. Nu e enigmă. De asemenea, și eu mă orientez acolo, deloc prea devreme.
Acea problemă se demonstrează astfel, de a avea o soluție, este dis-disoluția.
De înțeles ca cea a Asociației, care, acestei Școli, îi dă statut juridic.
Că e suficientul unul să se ducă pentru ca toți să fie liberi, este, în nodul meu borromean, adevărat pentru fiecare... trebuie ca acela să fiu eu în Școala mea.
M-am hotărât acolo pentru ceea ce ea ar funcționa, dacă eu nu mă puneam în travers, în revers a ceea pentru ce am fondat-o.
Fie pentru o muncă, am spus-o – care, în câmpul pe care Freud l-a deschis, restaurează șocul tranșant al adevărului său – care readuce praxisul original pe care el l-a instituit sub numele de psihanaliză în datoria ce-i revine în lumea noastră – care, printr-o critică asiduă, îi denunță deviațiile și compromisurile ce-i amortizează progresul degradându-i folosirea. Obiectiv pe care-l mențin.
De aceea dizolv. Și nu mă plâng așa zișilor „membri ai Școlii Freudiene” – mai degrabă le mulțumesc, pentru a fi fost prin ei învățat, de unde eu, am eșuat – adică m-am încurcat.
Această învățătură îmi este prețioasă. O pun la profit.

.....
Altfel spus, perseverez.
Și chem să se asocieze a doua oară cei care, acest ianuarie 1980, vor să continue cu Lacan.
Ca scrierea unei candidaturi să-i facă cât mai curând cunoscuți mie. În 10 zile, pentru a tăia scurt debilitatea ambiantă, voi publica adeziunile prime pe care le voi fi agreat, ca și angajamente de „critică asiduă” a ceea ce în materie de „deviații și compromisuri” EFP a hrănit.
Demonstrând în act că nu e din faptul lor că Școala mea va fi Instituție, efect de grup consolidat, pe seama efectului de discurs așteptat din experiență, când ea e freudiană. Știm cât l-a costat de acolo, faptul că Freud a permis ca grupul psihanalitic să-l domine asupra discursului, să devine Biserică.
Internaționala, căci e numele ei, se reduce la simptomul care ea e din ceea ce Freud aștepta de acolo. Dar nu e ea cea care face greutate. Este Biserica, cea adevărată, care susține marxismul din ceea îi redă sânge nou... dintr-un sens reînnoit. De ce nu psihanaliza, când ea virează la sens?
Nu spun asta pentru un van persiflaj. Stabilitatea religiei vine din faptul că sensul este întotdeauna religios.
De unde încăpățânarea mea în calea mea de mateme – care nu împiedică nimic, dar mărturisește despre ceea ce ar trebui pentru, analist, să-l pună în pasul funcției sale.
Dacă eu per(tată)severez(sever), este că experiența cheamă contra-experiența care compensează.
Nu am nevoie de multă lume. Există lume de care nu am nevoie.
Îi las în plan pentru ca să-mi arate ceea ce ei știu face, în afara de a mă-ncurca, și a întoarce în apă o învățătură unde totul e cântărit.
Cei pe care-i admit cu mine vor face mai bine? Cel puțin se vor putea folosi de faptul că le las de acolo șansa.
Directoratul EFP așa cum l-am compus, va trimite ceea ce corespunde punctelor curente, până ce o Adunare extraordinară, care să fie ultima, convocată cu timpul conform legii, va proceda la deversarea bunurilor sale, pe care le vor estima trezorierii, Rene Bailly și Solange Fadade.
Guitrancourt, 5 ianuarie 1980...

L.2 - 15 ianuarie 1980

Sunt în munca inconștientului.
Ceea ce mă demonstrează. Este că nu există adevăr care să răspundă de răul care particularizează pe fiecare dintre cei pe care eu îi numesc „vorbiințe” (ființe vorbitoare).
Nu există aici impediment comun, căci nimic nu permite să presupunem că toți conflueză.
Uzul lui unu pe care nu-l găsim decât în semnificant nu fondează nicidecum unitatea realului.
Doar pentru a ne oferi imaginea grăuntelui de nisip. Nu se poate nici spune că făcând grămadă, face tot. Lipsește o axiomă, adică o poziție ca s-o spunem așa.
Că poate fi numărat, cum spune Arhimede, nu este un semn al realului și nici al unui univers oarecare.
Nu mai am Școală. I-am retras punctul de sprijin (mereu Arhimede) pe care l-am luat din grăuntele de nisip al enunțării mele.
Acum am o grămadă – o grămadă de persoane care vor să le iau -. Nu voi face din ele un tot.
Nu există un tot.

Nu am nevoie de multă lume, am spus și este adevărat – dar, de ce s-o spun?, dacă există lume care mă necesită.
Cel puțin, care o crede (să mă necesite). Să o creadă suficient pentru a mi-o spune prin scris.
Și de ce nu aș crede-o, și eu? De vreme ce mă număr printre neatenți, așa cum o știu toți.
Nu aştept nimic de la persoane, și ceva de la funcționare. De aceea trebuie să inovez, dat fiind că această şcoală, am pierdut-o pentru a fi eşuat să produc Analiști aceleia (AE) care să fie la înălțime.
Căruia dintre aleşii juratului meu de admisie le-aş fi sfătuit eu să voteze pentru sine însuşi dacă din întâmplare el s-ar fi prezentat azi la titlul de pasant?
Nici nu mă apuc să refac Școala.
Dar, „fără să țin cont de pozițiile formate în trecut cu privire la persoana mea ” – citat din 1964 – acela care, avându-mi declarat de a continua cu mine, o face în termeni care, pentru gustul meu, nu-l dezmint de la început, îl admit să se asocieze cu cel care face același lucru.
Cine este cine, fără prejudecăți, dar mă remit la experiența pentru a face, freudiană dacă este posibil.
Precum citatul celebru al îndrăgostiților în timpul unui bal la operă. Oroare când au lăsat să cadă măștile: nu era el, nici ea pe de altă parte.
Ilustrație a eșecului meu în această Moștenire – iertați-mă de aceea Ubris-ul – care m-a decepționat suficient pentru a mă elibera de enunțatul că nu există relație sexuală.
Freud, el, pleacă de la cauza sa falică, pentru ca de acolo să deducă castrarea. Ceea ce nu merge fără pată, pe care eu mă strădui s-o curăț.
Contrar a ceea ce se zice, despre juisarea falică, „ea” femeia, dacă o pot spune, căci nu există, nu este privată de el.
Nu îl are mai puțin decât bărbatul căruia îi prinde instrumentul (organon) cu puținul cu care este prevăzută (să recunoaștem că este slăbuț), ea nu obține mai puțin efectul a ceea ce limitează cealaltă margine a acestei juisări, inconștientul ireductibil.
Este de asemenea în asta că „ele” femeile, care, desigur există, sunt cele mai bune analiste, uneori cele mai rele.
Este cu condiția să nu te amețești de o natură antifalică, de faptul că nu există ea în inconștient, că ele pot auzi ceea ce din acest inconștient nu este pentru a fi spus, dar atinge ceea ce din asta se elaborează, ca procurându-le juisarea propriu zis falică.
Altul lipsește. Mi se pare straniu și mie. Suport lovitura totuși, lucru care vă surprinde, dar nu o fac pentru asta.
O zi la care pe de altă parte, aspir, rău înțelesul mă va uimi atât de a veni voi fi patic la mai mult a nu putea.
Dacă se va întâmpla ca eu să mă duc, să vă spuneți.

L.7 - 12 iulie 1980

Nu am neastâmpăr.
Proba e că am așteptat al optzecilea meu an pentru a veni în Venezuela.
Am venit pentru că mi s-a spus că era locul propice pentru a-mi convoca, acolo, elevii mei din America Latină.
Este că sunteți elevii mei? Nu o prejudec. Pentru că elevii mei, am obiceiul să-i elevez eu însumi.
Asta nu dă întotdeauna rezultate minunate.

Voi nu sunteți fără a știi problema pe care am avut-o cu Școala mea din Paris. Am rezolvat-o cum trebuie – luând-o de rădăcină. Vreau să spun – dezrădăcinând pseudo-Școala mea.
Tot ceea ce am obținut apoi îmi confirmă că am făcut bine. Dar e deja istorie veche.
La Paris, am obiceiul să vorbesc la un auditoriu unde multe capete îmi sunt cunoscute pentru a fi venit să mă viziteze la mine, 5 rue de Lille, unde e practica mea.
Voi, voi sunteți se pare, dintre cititorii mei. Voi o sunteți cu atât mai mult cu cât eu nu v-am văzut niciodată să mă auziți.
Atunci, evident, sunt curios de ceea ce poate veni de la voi.
De aceea vă spun: Mulțumesc, mulțumesc de a fi răspuns invitației mele.
Voi aveți acolo merit, căci mai mult de unul s-a pus în traversul drumului din Caracas. Există aparență, în fapt, că această Întâlnire înnebunește mulți oameni, și în particular cei care fac profesie din a mă reprezenta fără să-mi ceară părerea mea. Atunci când mă prezint inevitabil, ei pierd pedalele de acolo.
Trebuie din contră să mulțumesc celor care au avut ideea acestei Întâlniri, și în special lui Diana Rabinovich. Îi asociez bucuros pe Carmen Otero și soțul ei Miguel, căruia i-am făcut încredere pentru tot ceea ce merge cu un astfel de Congres. Este grație lor că mă simt aici la mine.

22 octombrie 1980

Domnule Prefect,
Am onoarea să declar modificările aduse de Adunarea din 19 octombrie 1980 staturilor anexe declarației Asociației „Cauza Freudiană” în data de 21 februarie 1980.

23 octombrie 1980

Există refulat. Întotdeauna. Este ireductibil.
Să elaborezi inconștientul, așa cum se face în analiză, nu e nimic decât să produci acolo acea gaură. Freud el însuși, o amintesc, a dat seama.
Aceea îmi pare să conflueze pertinent morții. Morții pe care o identific din faptul că, „asemeni soarelui” spune altul, ea nu se poate privi în față. Și eu, nu mai mult decât oricare, nu o privesc.
Fac ce am de făcut, care e să faci față faptului, deschis de Freud, al inconștientului. Acolo înăuntru, sunt singur.
Apoi, există grupul. Înțeleg că, „Cauza”, ține lovitura.
-Cartelul funcționează. Ajunge să nu faci acolo obstacol, în afară de a vectorializa, la ceea ce eu dau formula, și de a permuta.
-Un Director gestionează. Responsabilii săi, în loc pentru doi ani – după care, se schimbă.
-Comisiile îi asistă, pentru doi ani de asemenea.
-O Adunare anuală, zisă administrativă, are de cunoscut mersul lucrurilor; instanță, ea, permanentă.
-La fiecare doi ani, un Congres, unde toți sunt invitați.
-Un consiliu în sfârșit, zis statutar, este garant a ceea ce eu institui.
Cauza va avea Școala sa. De unde va proceda AME, al Cauzei Freudiene de acum.
Pasa va produce AE-ul nou – întotdeauna nou din a fi pentru timpul de a da mărturie în Școală, adică trei ani.
Căci mai mult valorează să treacă, acest AE, înainte să meargă drept să se încastreze în castă.

26 ianuarie 1981

Iată o lună de când am tăiat cu tot – practica mea exceptată. Am puțină dorință să agit ceea ce resimt. Adică un fel de rușine. Cea a unei căderi: atunci am văzut unul de acolo, care privilegiase într-adevăr optzeci de ani și plus, ridicându-se și lansând un pumn de praf în ochii bătrânului bonom care... etc. Experiența are prețul său, căci asta nu se imaginează înainte. Această obscenitate a avut rațiunea Cauzei. Ar fi bine ca o perdea să fie trasă acolo deasupra. Aceasta este Școala elevilor mei, cei care mă iubesc încă. Îi deschid imediat porțile de acolo. Spun: spre Mii. Aceea merită riscat. Este singura ieșire posibilă - și decentă.

Un Forum (al Școlii) va fi pentru mine convocat, unde totul va fi de dezbătut – aceea, fără mine. Apreciez de acolo produsul. Pentru a fi simțit ceea ce îmi rămâne ca resurse fizice, mă repun pentru pregătirea sa lui Claude Conte, Lucien Israel, Robert Lefort, Paul Lemoine, Pierre Martin, Jacques Alain-Miller, Colette Soler, pe care-i chem alături de mine ca și consilieri.

VIKTOR FRANKL

26 martie 1905, Viena – 2 septembrie 1997

FRANÇOISE DOLTO

6 noiembrie 1908 – 25 august 1988

MOUSTAPHA SAFOUAN

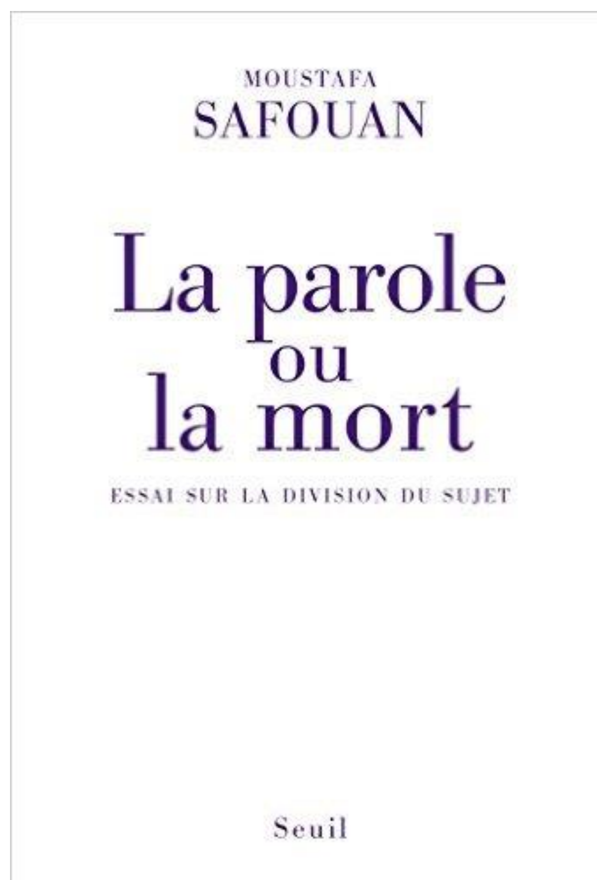
17 mai 1921 –

Născut în Alexandria, fiul unui profesor, a studiat filosofia în Alexandria, apoi la Paris în 1946. A intrat în analiză cu Marc Schlumberger și a început apoi formarea cu Jacques Lacan, în 1949. A asistat la seminariile lui Lacan din anii `50, iar după câțiva ani în Egipt, revine în Franța în 1959. A fost trimis de Societatea Lacaniană Franceză ca analist formator la Strasbourg.

Cărți:

1968. Structuralismul în psihanaliză
1974. Studii despre Oedip: introducere la o teorie a subiectului
1976. Sexualitatea feminină în doctrina freudiană
1979. Eșecul principiului plăcerii
1982. Inconștientul și scribul său
1983. Jacques Lacan și chestiunea formării analiștilor
1993. Vorbirea sau moartea: cum e posibilă o societate umană?

1995. Neliniște în psihanaliză: Terțul în instituire și analiza de control
2000. Jacques Lacan și Chestiunea Antrenamentului Psihanalitic
2001. Lacaniana I . Seminariile lui Jacques Lacan 1953-1963
2001. Zece conferințe de psihanaliză
2004. Patru lecții de psihanaliză
2004. Despre Fundamentele Psihanalizei. Seminar în Statele Unite
2005. Lacaniana II. Seminariile lui Jacques Lacan 1964-1979
2007. De ce lumea arabă nu este liberă? Politica scrierii și terorismul religios
2008. Să lucrezi cu Lacan
2009. Limbajul comun și diferența sexuală
2010. Vorbirea sau Moartea. Eseu despre divizarea subictului
2013. Psihanaliza, știință, terapie și cauză
2014. Actualități ale complexului Oedip
2015. Privire asupra civilizației oedipiene: Dorință și finitudine
2015. Chestiuni psihanalitice
2016. Ce este vindecarea pentru psihanaliză?
2016. Fântâna adevărului: Psihanaliza și știința
2017. Psihanaliza: Știință, terapie și cauză
2018. Civilizația post-oedipiană

1991. VORBIREA SAU MOARTEA

Cum o societate umană este ea posibilă?

Eseu despre divizarea subiectului, 1993

Prefață

Această carte a fost publicată în 1993 cu titlul: „Cum o societate umană este ea posibilă?" Teza principală era într-adevăr că în afară de prohibiția incestului mamă-copii trei alte prohibiții având același caracter de universalitate există: cele ale minciunii, ale uciderii și ale apropierii darului fără a-i răspunde printr-un contra-dar. Ansamblul acestor legi constituie ordinea simbolică fără de care viața socială nu ar fi posibilă.

O temă totuși a rămas în fundal, cea a divizației subiectului între procesul enunțării și procesul enunțatului. Este această temă cea care vine în prim plan în această reeditare, în care divizația este readusă laa situația noastră în sânul limbajului. Acela din urmă ne servește, cert, să exprimăm intențiile noastre și să vorbim despre lucruri, dar nu ne dă nici cea mai mică definiție care să poată fi considerată ca o sesizare a esenței. Noi vorbim despre suflet fără să știm ce este el, nici chiar dacă el există; noi operăm calcule fără să știm ceea ce este calculabilitatea. Subiectul enunțării rezidă în acea non-știință care poate da loc, într-un al doilea timp, la chestiunile relative la natura sufletului, sau la definirea calculabilității. Atingem aici resortul a ceea ce Jean Cavailles numește „necesitatea de a deveni". Necesitate care, în principiu, nu cunoaște repaus: căci noi trecem de la o știință la alta și, din același pas, de la o ignoranță la alta. În matematică ca și în toate, noi ne petrecem viața explicându-ne cu cuvintele.

1998. TRANFERUL ȘI DORINȚA ANALISTULUI,

Prezentare

Că transferul – descoperit din zorii psihanalizei – ar fi doar umbra unei iubiri trecute care se repetă asupra persoanei medicului și că dorința acestuia din urmă nu ar fi acolo pentru nimic: că el trimite la fantasma analizandului al cărei obiect rămâne un x indefinit; că el implică un impas pentru că este totodată motorul analizei și cel al rezistenței: așa a fost convingerea lui Freud, care lăsa transferul de negândit. De acolo faptul că după Freud, într-o serie de studii despre care este dată seama aici în mod exhaustiv, s-a oscilat în jurul temelor pre-analitice ale identificării analizantului cu analistul (pus în loc fie de ideal de eu, fie de supraeu, fie de eu sănătos).
Să regândești transferul, este să punctezi că el se exprimă – pentru a nu spune se analizează – prin jocurile autonome ale semnificantului; și că el se poartă asupra unei persoane da, dar în măsura în care ea maschează obiectul pierdut al fantasmei; și încă, că el nu se poate deznoda decât pentru că analistul este el însuși locuit de o dorință foarte bine în loc, adică debarasată de orice voință de a ști. Așa este structura transferului resesizată pas cu pas de Jacques Lacan, și este singura care permite să articulezi transfer, rezistență și lichidare – pe scurt: să faci inteligibilă psihanaliza.

Introducere

În primul volum al monumentalei sale biografii, Jones descrie cum Freud a sfârșit prin a-și asigura colaborarea lui Breuer în vederea publicării Studiilor despre isterie: explicându-i că tulburătoarea istorie a Annei O. trebuia pusă în contul acelor incidente dezagreabile care rezultă din fenomenele transferențiale, caracteristice anumitor tipuri de isterie.

Această explicație îl deculpabilizase pe Breuer; ea îi permisese să reia obiceiul de om de știință, îngrijorat doar de a explica o anumită ordine de fenomene. Este adevărat că este vorba, în ocurență, cu simptomele isterice, despre fenomene având această particularitate că explicarea lor de către medic este presupusă să le disipeze; dar această particularitate nu implică că numitul medic ar fi responsabil de geneza lor. La fel pentru transfer: Breuer nu era mai responsabil decât era de simptomele Annei O.
Această concepţie a transferului a prevalat în cea mai mare parte a mediilor psihanalitice până în zilele noastre. Ea implică faptul că dorința analistului nu este pentru nimic în praxisul său. Această implicație se întărește din ceea ce se pune în plus, adică faptul că, chiar acolo unde dorința inconștientă a altuia, a istericului, privește analistul, este doar sub titlul de obiect.
Dar, dacă merge așa, de ce trebuie ca analistul să știe ceva privind propria sa dorință inconștientă? Altfel spus: de ce analiza didactică? Ce om de știință, ce fizician sau ce biolog trebuie să se ocupe de dorința sa înainte de a se ocupa de fizică sau de biologie? Răspunsul curent, pentru a nu spune oficial, la această întrebare, este că analiza didactică este necesară tocmai pentru a garanta neutralitatea analistului: non-interferența dorinței sale în analizele pe care le ia în sarcină. Să admitem. Dar în ce anume didactica constituie ea o astfel de garanţie? Să rezolvi problema presupunând-o rezolvată la nivelul analistului didactician este, desigur, necesar pentru existența institutelor psihanalitice; dar, în măsura în care această rezolvare este doar presupusă, este existența analistului care rămâne cum nu se poate mai mult problematică. Căci admitem, pe de-o parte, că analiza didactică este o analiză de transfer cu același titlu ca și analiza terapeutică, și, pe de altă parte, că transferul este totodată ceea ce deschide inconștientul în mod de a condiționa eficacitatea interpretării analitice și ceea ce îl închide. Ori, atât timp cât această aporie care marchează funcția transferului nu va fi rezolvată, nimic nu garanta că analiza didactică ar putea face altfel decât să lase la sfârșit un transfer non analizat, adică ceva de ordinul a ceea ce face tocmai obstacol.

Istoria Annei O.: o revizuire

Ar fi obositor să ne întindem aici asupra istoriei bolii Berthei Pappenheim; istorie care, pornind de la intrarea în scenă a lui Joseph Breuer, în decembrie 1880 (la sfârșitul „perioadei de incubație latentă", al cărei punct de plecare fusese o boală fizică gravă a tatălui ei mult iubit, în iulie 1880), se confundă cu cea a curei. Principala noastră sursă este raportul lui Breuer publicat în *Studii despre isterie*. H. F. Ellenberg a publicat un studiu critic al acelui raport, care se sprijină pe două documente noi: a) o copie a unui raport scris de Breuer însuși în 1882; b) o observație scrisă de unul dintre medicii sanatoriului Bellevue, în micul orășel elvețian Kreuzlingen, foarte aproape de Constance. Concluzia lui Ellenberg, căreia subscriu, se rezumă în această frază fără echivoc: „Prototipul unei vindecări cathartice nu fu nici o vindecare, nici un catharsis".
Este totuși imposibil de negat că starea Berthei Pappenheim s-a ameliorat considerabil la un moment dat în cura sa: 1 aprilie 1881, ea și-a putu părăsi patul. Acel moment este de asemenea cel în care ea l-a introdus pe Breuer în ceea ce ea numea „teatru privat", povestindu-i sub hipnoză, cu o puternică emoție, istorii romanești care i-au amintit lui Breuer *Cartea imaginilor fără imagini* a lui Andersen. Așa cum o sugerează Ellenberg, această referință la teatru nu era fără îndoială străină introducerii, pe care i-o datorăm lui Breuer, noțiunii de catharsis ca resort terapeutic. Interesul suscitat de publicarea, în 1880, a unei cărți despre noțiunea aristoteliană de catharsis de către Jacob Bernays (unchiul viitoarei soții a lui Freud) era într-atât încât, vreme de ceva timp, „catharsisul a fost unul dintre subiectele cele mai discutate printre erudiți și una

dintre temele de conversație în saloanele blazate ale Vienei”. Doar că, publicul athenian era în alt fel mai expasiv decât publicul modern. Un actor, care nu era liber să-și aleagă rolurile și era obligat să joace rolul ticălosului, își risca în mod serioa pielea; un altul, care juca rolul nobilului fără să fie la înălțimea personajului, era uneori biciuit sau ucis cu pietre; alteori, se fugea din teatru sub efectul terorii suscitate de Eryniile lui Eschil. Și, chiar și acestea puse, cine va spune că spectatorul athenian elibera într-adevăr astfel un „afect înghesuit”? Vom conclude așadar că, pentru a descoperi rațiunea ameliorării sau vindecării aparente a Berthei, trebuie, mai degrabă decât să ne ținem de ipoteza catharsisului, să examinăm conținutul acelor istorii romanești pe care ea le povestea în timpul ședințelor de hipnoză, și efectele produse de aceste istorii celui care le asculta, breuer, precum și rezonanțele acestor efecte la povestitoarea însăși.

Freud despre transfer

Freud vorbește în mod specific despre transfer, pentru prima dată, în ultimul capitol al Studiilor despre isterie („Psihoterapie a isteriei”). Nu am știi mai bine să rezumăm ceea ce spune despre acest subiect decât o face Daniel Lagache atunci când scrie:

Aceste pagini memorabile pun în evidență punctele următoare:

1.Transferul este un fenomen frecvent și chiar regular; orice revendicare la locul persoanei medicului este un transfer, iar pacientul este prins cu fiecare ocazie nouă.

2.După exemplele și explicațiile date de Freud, mecanismul transferul presupune:

a) în trecut, refularea unei dorințe;

b) în prezent, și în relație cu medicul, trezire aceluiași efort care, în mod originar, a forța pacientul să respingă acea dorință clandestină.

Mecanismul transferul este deci o „conexiune” falsă, o „mezalianță”.

O concepție se formulează în acele linii, care o amintește pe cea degajată de analiza simptomelor sub denumirea de „primă minciună” a istericului, și care referă dorința refulată, cea a cărei reproducere constituie transferul, la o figură originară, al cărei loc este atunci uzurpat de „persoana medicului”. Este pe acolo faptul că „mecanismul transferului” este „mezalianță” sau „conexiune falsă”. O asemenea concepție se impune ea?

Aparent da; căci imanența obiectului intențional – obiectul conștient - , care, după Brentano, caracterizează orice act psihic, sau orice fenomen de conștiință, valorează în cel mai înalt grad pentru dorință; care nu este doar dorință de ceva, ci vine încă aparent de ceea din ce ea e dorință, adică din dezirabil, și pare să fie cauzată de el, precum percepția unei culori de această culoare însăși. Într-atât încât Freud scrie, într-o notă din Trei eseuri despre teoria sexualității, că noi glorificăm, noi ceilalți moderni, obiectul, în vreme ce, în Antichitate, această valoare revenea pulsiunii. Este adevărat că ne putem pune întrebarea: de ce dovadă dispune el în sprijinul acestei afirmații? Nu există nimic care indică că obiectul avea mai puțin farmec în Antichitate decât în zilele noastre. În revanșă, dacă există o experiență care ne permite să ne dăm seama de puțina valoare acordată obiectului față de tendință, este foarte bine aceea, tocmai, a transferului. Vreau să spun pe acolo că mecanismul însăși al transferului, ca și substituție a unui obiect pe care-l putem spune oarecare (căci acest obiect poate fi nu contează care analist) în locul unui altuia, autorizează o cu totul altă concluzie: adică faptul că iubirea este în mod fundamental indiferentă cu privire la obiectul la care trimite, că acest obiect, fie el primul, nu valorează decât pentru un alt lucru, un alt obiect, non-specular acesta; care este, în ultim loc, ceea ce conferă valoarea sa obiectului „oarecare”, dat fiind că subiectul îl regăsește în acest obiect, sau crede să-l regăsească. Care este acest alt obiect? Este clar că noi nu facem decât să formulăm aici chestiunea însăși a subiectului în analiză, chestiunea sa frontieră, cea

care-l face să atingă aceasta: că un anumit necunoscut, care nu este nimic mai puțin decât „nucleul ființei sale”, se desface de tot ceea ce, în ordinul cunoscutului sau al conștientului unde fiecare se pune opunându-se, îi permite să se definească ca fiind „el însuși”.
Acest comentariu al primelor formulări freudiene, despre subiectul transferului, conduc deja la două concluzii pe care le-aș parafraza în acești termeni:
1.Descoperind inconștientul, Freud nu a putut să-l conceapă decât ca efect al unei refulări „secundare” și exersându-se asupra unei dorințe conștiente. Din aceeași lovitură, el nu a putut să se desprindă de privilegiul pe care acea dorință îl acordă obiectului intențional, sau de concepția pe care subiectul și-o face despre acea dorință ca relație de obiect, în sensul obiectului comun, cel care apare în câmpul percepției și spre care se dirijează intenționalitatea conștiinței după Brentano.
2.În continuare, investigațiile sale l-au condus să recunoască fantasmei inconștiente puterile patogene pe care le acordase înainte „traumei”, și, din același pas, să pună existența unei refulări „originare”. Dar, acolo încă, așa cum o atestă Totem și Tabu, el nu a putut să conceapă acea refulare originară altfel decât pe modelul refulării secundare, chiar dacă situându-i momentul în istoria nu a individului, ci a speciei. Ori, istoria de prezintă ca și fiind, după toate, drama relațiilor pe care indivizii le înnoadă atât între ei cât și cu obiectele dorințelor lor comune. În consecință, această soluție – după care, putem spune, rasa umană, precum istericul, ar suferi de reminiscențe – nu ușurează, departe de acolo, racordul teoriei transferului, pe de-o parte, și, pe de alta, funcția obiectului fantasmei, cel care, totuși, face întregul impact al celor Trei Eseuri despre teoria sexualității și pe care Lacan îl va numi „obiectul a”.
Acel hiatus între, pe de-o parte, o teorie personalistă (în sensul în care reducem mecanismul transferului la o substituție de persoane) și obiectivantă (în sensul în care ea ignoră că subiectul este de reperat înainte de toate în întrebarea sa) a transferului și, pe de altă parte, teoria fantasmei ca principiu real al transferului este cum nu se poate mai manifest, dacă nu explicit indicat, în Fragment al unei analize de isterie (Dora).
Prin studiul textelor freudiene, acest capitol ne va conduce la o serie de concluzii care sunt tot atâtea linii de partaj:
1.Transferul rezidă nu în faptul că analizandul pune pe Freud în locul unei alte persoane sau al unei alte figuri, ci în deschiderea pe care el o produce asupra fantasmei subiectului (astfel despre Dora). Iar „rezistența” (astfel despre omul cu șobolani) este în fond o rezistență în mod precis față de teoretizarea precipitată a transferului ca substituție sau repetiție: tot atât spus față de sugestie.
2. Dacă Freud (în Pentru a introduce narcisismul și Psihologia maselor și Analiza eului) aruncă o lumină explozivă asupra structurii narcisice a transferului ca fenomen libidinal, în revanșă el nu face decât să puncteze obiectul fantasmei ca un x enigmatic. Ori, această enigmă este ceea ce face că repetiția este un rataj repetat.
3. Din cauză de a nu considera altă anterioritate decât temporală sau istorică, și, pornind, din lipsă de a tematiza funcția obiectului fantasmei ca obiect în mod structural prim (obiect a, cum va spune Lacan), care, deja, determină și modulează relațiile subiectului cu primele figuri ale vieții sale, Freud nu poate decât să reducă transferul la repetiția unei experiențe, fie ea cea a individului sau a speciei – ce ce antrenează un impas privind sfârșitul analizelor sale.

Teoriile psihanalitice după Freud

Alexander: repetiția înlesnită de psihanalist mediator al asumării realității

Strachey: interpretarea transferului, sau analistul devine un supraeu tolerant

Nunberg: repetiția ca identitate a percepției

Analistul ca demiurg

Sterba: repetiția ca rezistență la identificarea cu eul psihanalistului. Știința ca stăpânire a lui asta

Transfer și structură: analistul suport al lui Eros contra lui Thanatos

Teoriile contra-transferului

Transferul după Lacan și dorința psihanalistului

Lacan a abordat transferul destul de târziu: zece ani după debutul învățăturii sale. Există la aceea două rațiuni.
Prima este că nu există teorie posibilă a transferului fără o teorie a obiectului fantasmei și a relațiilor sale cu celelalte instanțe puse înainte de Freud, în special idealul eului și eul ideal. Paginile care precedă o arrată destul.
A doua este că orice teorie a fantasmei care face abstracție de imanența obiectului ei la discurs nu ar ști să fie, în cea mai bună dintre ipoteze, decât o aproximare biologică, falsă pentru a nu fi decât o aproximare.
Din anii douăzeci, psihanaliștii au trebuit să constate ineficacitatea interpretărilor care asimilau transferul unei proiecții sau unei deplasări de atitudini infantile ale pacientului asupra persoanei medicului, iar obiectul fantasmei respondentului său real sau biologic. Altfel spus, pornind de la această constatare, ei au vorbit despre rezistență, și ei au centrat tehnica lor asupra analizei acestei rezistențe.
Exista acolo, din partea lor o precipitare, pe care ar fi făcut mai bine s-o evite oprindu-se la o serie de propoziții pe care Freud le subliniază în mai multe locuri ale scrierilor sale:
1.Contrar aparențelor, discursul constituit din asociații libere nu merge în orice direcție; el progresează, din contră, spre revelarea nucleului patogen, altfel spus spre revelarea fantasmei.
2.Eul se pune de-a curmezișul discursului, pe măsură chiar ce se realizează acolo această avansare.
3.Interpretarea nu trebuie să fie dată decât în momentul în care subiectul este foarte aproape să sesizeze adevărul, pentru a nu spune în momentul în care deja l-a găsit fără pentru asta să-l fi recunoscut ca atare.
Reiese din aceste trei propoziții că știința psihanalitică nu este adevărul; că eul nu este subiectul căruia ă se adresează interpretarea; și că, în sfârșit, să reduci obiectul fantasmei la suportul său biologic, nu reții decât piele (rezultatul separat de drum).
În plus, reiese din acele propoziții, punându-le bine în loc, că teoria fantasmei privește în prima cheie raportul subiectului la obiectul fantasmei. Și poate bănuim noi deja caracterul paradoxal, totodată cauzal și identificatoriu, al acelui raport: subiectul este acest obiect care-l determină și-l divizează totul împreună.
Toate aceste considerații explică bine de ce Lacan nu putea aborda transferul fără o pregătire lentă, care merge de la reamintirea că psihanaliza este o experiență a discursului la sesizarea specificității dorinței și a locului ei în economia libidinală, trecând prin critica altor teorii psihanalitice; critică care merge însoțită cu introducerea multor distincții inedite, dintre care

cea mai fundamentală este cu siguranță cea între simbolic, imaginar și real; printre aceste distincții, cea între conceptul însăși de transfer și alte concepte psihanalitice, în special cel de repetiție.
Astfel m-am găsit în imposibilitatea de a da un expozeu inteligibil al teoriei transferului la Lacan făcând abstracție de studiul scrierilor sale anterioare: Discursul de la Roma și Direcția curei și Principiile puterii ei, unde găsim prima schiță a teoriei sale a fantasmei. Sunt cu atât mai persuadat cu cât am putut constata că mulți analiști, printre elevii cei mai apropiați ai lui Lacan, iau titlul acestei ultime scrieri, Direcția curei, în sensul de cum să dirijezi o cură.
Adică până la ce punct rămânem atașați la categorii mentale a căror respingere constituie totuși prima condiție pentru a urmări gândirea lui Lacan.

Discursul de la Roma: de la eu la subiect și la poziția terțului

Variante ale curei tip: cele două lanțuri și știința uitată

Verneinung, Simbolicul, Imaginarul și imaginea nonspeculară a falusului

Lucrul freudian: responsabilitatea cu privire la lipsă

Direcția curei: teorie a dorinței și finalul analizei

Despre raportul lui Daniel Lagache: două transferuri pe locul obiectului a

Seminarul despre transfer ca înșelare

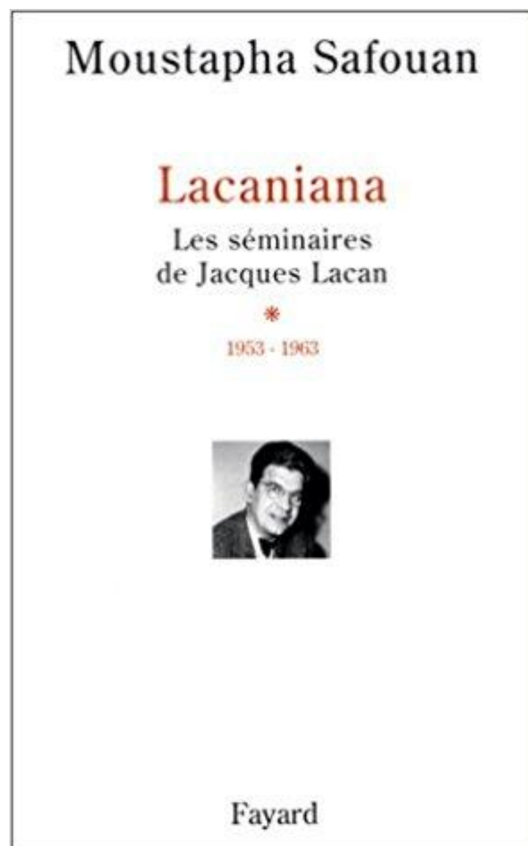
Cele patru concepte: alienare și separare și dorința analistului

Propunerea din octombrie 1967: căderea dorinței de știință

Concluzie

Într-o lucrare publicată în comun, doi analiști afirmă că, asimilând iubirea transferului unei reviviscențe, Freud eschiva punctarea reală a acestei iubiri, care-l viza personal. Teză în care se trădează ignoranța lor a aceasta, că interesul transferului rezidă tocmai în faptul că repune în discuție suficiența persoanei. Freud, el, își dăduse seama, și era pregătit s-o observe: știa că iubirea se amestecase la talking therapy a Annei O. Apariția ei sub forma unei iubiri declarate, în cursul curelor prin vorbire pe care le ținea, a trebuit să i se pară ca o repetiție a aceluiași fenomen, adică un fapt regizat de condițiile apariției sale.
....
Oricum ar fi, este necesar să subliniem că eșecul pasei sau venind din pasă nu invalidează teoria care o preconizează, căci e vorba despre o teorie care nu prevede nimic, ci care speră să clarifice anumite chestiuni prin acest mijloc.
În orice caz, chestiunea centrală a instituțiilor psihanalitice, în starea actuală a lucrurilor, nu este de a relua sau de a nu relua această experiență. Această reluare face parte dintr-un alt scop care definește diferența specifică la care trebuie să răspundă instituția psihanalitică prin raport la alte instituții: să găsească condițiile de critică care, pentru a mă exprima negativ în felul lui Michel Fennetaux, nu fac obstacol efectuării de structuri ale inconștientului la cei care i se dedică.
Cu privire la acest final, recursul la o instanță terță care încarnează autoritatea, fie că e vorba despre un nume, despre o persoană, despre un oficiu sau despre o instituție, merge într-un sens manifest opus celui pe care-l cere advenirea subiectului, precum și producerii unei științe care transformă știința precedentă.

Singura autoritate autentică este spunerea care se limitează asupra planului enunțării. Dacă este adevărat că nu există Mitsein fără referința la un terț, cum am spus-o mai sus, nu mai mult decât s-ar știi să existe un grup fără cap, există oare acolo un mijloc de a tempera acest apel la Leviathan, această necesitate, dacă nu de a o conturna? Fără a putea dezvolta acest punct, nu este poate interzis să speri un efect care merge în acel sens al aplicării acestui motto lacanian: „Tu poți să știi, liceanule!”
Viitorul psihanalizei rămâne necunoscut. Tot ceea ce putem spune este că el depinde, în definitiv, nu de opera unuia singur, ci de „seriolul” (serios-serial) psihanaliștilor care, singur, vivifică opera

2001. LACANIANA I

Introducere

Această carte conține o prezentare a primelor zece seminarii pe care Jacques Lacan le-a ținut la spitalul Sainte-Anne, între 1953-1963. Ea prinde forma dării de seamă a volumelor stabilite și publicate la edițiile Seuil de către Jacques Alain-Miller, căruia Lacan i-a încredințat responsabilitatea stabilirii textului oral. Pentru a clarifica rațiunile acestei întreprinderi, voi spune câteva cuvinte despre formarea mea de analist precum și despre câțiva dintre contemporanii mei.

Mi-am început analiza în martie-aprilie 1946. În mod foarte fericit pentru mine, Marc Schlumberger exersa analiza ca filolog mai degrabă decât ca psiholog. Știa să releve un echivoc, să expliciteze o ambiguitate, să interpeleze un dublu sens, să suspende o certitudine, iar interpretarea sa a viselor consta în a le citi ca și rebusuri. Îmi amintesc surpriza lui atunci când îi raportam un vis care nu era decât o imagine calcată pe o locuțiune curentă, căreia îi ignoram totuși până atunci existența. Unul dintre acele vise consta în imaginea unui fir în palma mâinii; ceea ce era cu atât mai picant cu cât unul dintre motivele care mă conduseseră în analiză era o lene apropiată păcatului-pescuitului. De altfel, el știa să vă facă să simțiți cu un tact extrem că nu era el cel căruia vă adresați, fără să pretindă să spună pentru asta cui vă adresați „transferențial”. Vă primea cum primești pe cineva pe care-l aștepți, fără a-i lipsi fermitatea uneori necesară pentru a refuza cutare sau cutare cerere, așa cum se întâmplă aproape întotdeauna în orice analiză. Totuși nu avea teoria tehnicii sale. Cu o excepție aproape, și de acea dată el reluase în contul său ideea analistului – oglindă, nu l-am auzit niciodată să abordeze acel subiect. Pe scurt, pentru a merge mai departe, trebuia să mă prind acolo altfel.

Analiza mea personală s-a transformat din mers în analiză didactică. O altă metodă ar fi condus la un alt rezultat? Cum s-o știi? Ceea ce este sigur, este că analiza mea m-a pregătit foarte bine pentru a primi învățătura lui Lacan – pe care l-am ales ca analist de control pentru motive

diverse, principalul fiind accentul pe care el îl punea asupra funcției „normativante” a tatălui, în faimosul său articol asupra complexelor familiale.
Știm că din 1951, Lacan și-a prezentat învățătura ca un retur la Freud. Acest retur nu consta într-o simplă lectură, nici într-o abordare nouă a operei maestrului, ci într-un comentariu care se referea constant la experiența psihanalitică definită ca experiență de discurs. Această definiție ar părea azi atât de clară încât nu vedem ce altceva se putea analiza. Dar, în fapt, se analizau multe alte lucruri: personalitatea, caracterul, conduita, transferul, dinamica inconștientului, etc. De altfel, ne întrebam ce valoare poate totuși să aibă discursul dacă el nu este expresia unei realități de acest ordin? Teza lui Lacan trebuia să fie explicitată.
Explicitarea, noi o cunoaștem azi: necunoașterea care caracterizează funcția eului nu s-ar știi corectată de realitatea comună. În teza sa asupra psihozei paranoiace și a raporturilor sale cu personalitatea, Lacan recuzase deja ideea însăși a eului ca funcție a realității pentru a nu mai reține decât definiția pe care i-o dă Freud ca obiect narcisic. Și în 1946, în „Discurs despre cauzalitatea psihică”, el scrie: „Nici un lingvist și nici un filosof nu ar mai știi să susțină, în fapt, o teorie a limbajului ca a unui sistem de semne care l-ar dubla pe cel al realităților, definite prin comunul acord al spiritelor sănătoase în corpuri sănătoase.”
O reflecție asupra multiplicității semnificațiilor unui cuvânt ca cel de „voal” îl conduce la această concluzie: „Voal! E o imagine în sfârșit a sensului ca sens, care pentru a se descoperi trebuie dezvăluit.” De unde vedem că dacă a necunoaște presupune o recunoaștere, atunci aceasta se poate semnifica în limbaj cu condiția ca funcția aceluia din urmă să nu fie limitată la funcția comunicării ideilor conștiente, și pentru oricât de puțin cuvântul ar fi considerat ca imagine a sensului ca sens înainte de a fi cea a unei realități.
Rămâne faptul că în 1951, Lacan fonda propriile teze asupra lucrărilor lui Freud, și nu trebuie să ne uimim să găsim la acela din urmă un text care sprijină definiția lui. Este vorba despre pasajul Studiilor despre isterie unde Freud descrie gruparea amintirilor în teme concentric dispuse în jurul nucleului patogen. Pe măsură ce liniile ramificate și mai ales convergente ale „înlănțuirii logice” penetrează straturile interne, alte linii le încrucișează, cele ale unei rezistențe crescânde, care ia forme diverse, între care în mod notabil apariția simptomului care se dovedește a avea „cuvântul său de spus”.
Această concepție a experienței analitice schimbă complet viziunea noastră asupra tehnicii analizei rezistenței. Manifestările acesteia din urmă (tăcere, întreruperea firului gândirii, sentiment brusc al prezenței analistului, etc.) nu sunt raportate interpretărilor noastre, ci discursului însuși al analizandului și a mizei sale de moment. Ori, prestigiul analizei, și deci cel al analistului, era fondat pe prezentarea sa ca o metodă care, grație interpretării, aduce adevărul ascuns, „adevăratul adevăr”. Înțelegem deci rezistența pe care a putut-o suscita la analiști o concepție ce implica ruptura de orice coliziune cu adevărul și renunțarea la orice pretenție de știință. În fond o alegere îi era deja presupusă analistului, între dorința sa și narcisismul său.
În fapt, această concluzie relativă la analiza rezistenței era legată unei concepții inedite a alterității. În teza sa asupra psihozei paranoice, Lacan sugerează faptul că cunoașterea pentru om este cunoaștere a persoanei înainte de a fi cea a unui obiect. Dar descoperirea stadiului oglinzii a avut drept consecință faptul că eul a devenit matricea identificărilor imaginare cu ceea ce le caracterizează dintr-un tranzitivism niciodată complet ineliminabil din relațiile umane. În consecință, această cunoaștere a persoanei, dacă înțelegem pe acolo cea a seamănului, devine echivalentă cu ceea ce Lacan a numit sub termenul de „cunoaștere paranoică”. În schimb, în măsura în care discursul face să se audă semnificanții dorinței

refulate, un alt orizont se desenează: cel al unui loc unde se constituie vorbirea subiectului pentru a-i reveni ca dintr-o „altă scenă”. Introducerea acelui loc al lui Altul, cu A mare pentru a-l distinge de altul în sensul seamănului, a avut la rândul său consecințe considerabile asupra concepției obiectului dorinței, însăși acela al analizei.
Lacan a susținut întotdeauna această teză: că raportul nostru la obiect nu ar ști să stea pe o referință la obiect ca obiect de cunoaștere. Prea multe fenomene i se opun (angoase, halucinații, sentimente de stranietate sau deja-vu, etc.), care ar rămâne o enigmă în această perspectivă și care indică spre un obiect mai primitiv, cel pe care-l va numi mai târziu ca fiind obiectul dorinței. Această convingere, pentru a nu spune această constatare, implica deja o contestație a concepției după care obiectul dorinței se constituie pur și simplu în registrul rivalității ca obiect de concurență. Ori, faptul că dorința ar fi dorința altuia, în sens hegelian, aceea nu este decât prea comprehensibil, și analiștii nu erau deci cu adevărat prea confortabili decât acolo unde „materialul” cadra cu referințele oedipiene tradiționale. Doar că, experiența analitică făcea de asemenea simțită greutatea unui alt obiect, spus pregenital, regresiv sau încă, parțial, și trebuie recunoscut că acesta ne stânjenea mai degrabă, din lipsa unei metode pentru a-l manipula. Bineînțeles, nu ne grăbeam să-l numim. Dar această prudență, experiența însăși ar fi fost suficientă să ne-o învețe, nu am fi avut nici o nevoie de învățătura lui Lacan. Ne era permis să constatăm că de fiecare dată când pretindeam să numim la intenția subiectului obiectul dorinței sale, fie interpretarea noastră rămânea literă moartă, fie ea dădea loc la alte rezultate decât cele pe care ni le putem dori. În aceste condiții, introducerea unei alte alterități, o alteritate simbolică, a reînnoit complet sensul formulei hegeliene. Nu mai era vorba despre un obiect care, dacă pot spune, sare în ochi ca obiect de rivalitate, de schimb sau de partaj. Altul scapă transparenței imaginii, așa cum împinge din nou reducerea sa la doar procesul enunțatului. Dorința nu se poate constitui decât din a se situa ca o întrebare purtând asupra dorinței sale. Este pornind de acolo, pornind de la che voi?, și nu de la lupta pentru prestigiu, faptul că începe o altă dialectică care conduce, o vom vedea, la punerea în funcțiune a unui obiect care se caracterizează prin faptul de a nu avea o imagine speculară, și care, în loc să împlinească lipsa în maniera unui obiect al nevoii, o înnoadă și rămâne rebel darului.
Este în mod foarte particular pornind de la seminarul său despre dorință și interpretarea sa până la seminarul despre angoasă (1958-1963), faptul că Lacan s-a înhămat la elaborarea acestui obiect pe care l-a desemnat prin litera a. Nu fără motiv: căci, sub diferitele sale aspecte, acest obiect este forma pe care o ia – cu mult înainte de construirea persoanei – ceea ce din ființa subiectului se sustrage nominației. Că această elaborare nu a fost deloc ușoară, o concepem. De unde ardoarea sa de a recurge la litere, la diagrame și la modele topologice, ca și pentru a smulge discursul său din ceea ce cuvintele comportă mereu din echivoc și metaforic. Dificultățile erau cel puțin la fel de mari pentru auditori, care trebuiau să se plieze ideii unui obiect fără obiectivitate și fără imagine speculară, care determină dorința scăpând totuși complet intenționalității. Ca exemplu al acelor dificultăți, aș menționa felul în care formula avansată de Lacan la sfârșitul seminarului său despre etica psihanalizei, privind certitudinea pe care o putem avea în ceea ce privește existența culpabilității acolo unde subiectul cedează cu privire la dorința sa, a fost transformată într-o a unsprezecea poruncă: Tu nu vei ceda dorința ta! Nu este sigur că repetarea fără încetare a formulelor lacaniene ar fi atenuat acele dificultăți. Pentru a da un exemplu care atinge de aproape chestiunea actuală a reglementării psihanalizei de către Stat, știm cum principiul după care analistul nu se autorizează decât din el însuși – care nu viza în fond decât să interzică analistului să se refugieze în seamăn pentru a face economia dorinței – a răsunat ca o injocțiune maniacă trecându-se de orice recunoaștere.

Cu scopul de a contribui la depășirea acelor dificultăți, am întreprins deci o muncă ce constă în a urma derularea învățământului lui Lacan pe firul anilor astfel încât să arăt în ce mod răspunde el problemelor puse de experiența freudiană, prin raport la care celelalte teorii se dovedesc deseori puțin satisfăcătoare – atunci când ele nu denaturează această experiență însăși. Înfățișată sub acest unghi, această carte constituie și o privire aruncată în urmă asupra propriei mele formări: ea îi constituie o prelungire evidentă. Sper totodată ca, în paralel interesului său în calitate de poveste de parcurs, ea va servi să arate modul în care teoria psihanalitică se articulează unei practici ce se definește înainte de toate ca supunere discursului.
Ideea acestei cărți este fructul unei munci colective. Suntem câțiva colegi care ne întâlnim periodic în jurul dării de seamă propuse de unul dintre noi despre o operă la alegerea sa. Am ales seminariile lui Lacan, așa cum sunt stabilite și publicate de Jacques Alain-Miller. Dar, în cursul execuției sale, proiectul a fost inflexat asupra a două puncte.
Mai întâi, necesitatea s-a impus foarte repede să dau o prezentare continuă a primelor zece seminarii ale lui Lacan, căci nu înțelegem nimic la seminarul despre etică (VII) dacă nu avem vreo idee despre cel care l-a precedat, și care este consacrat dorinței și interpretării sale (VI). La fel, seminarul despre transfer (VIII) nu își ia tot sensul decât cu cele două seminarii care urmează.
Între altele, această prezentare a primelor zece seminarii în sânul grupului a incitat colegii mei să continue munca și să ia în sarcina lor prezentarea seminariilor ce urmează. Un al doilea volum va face deci suită acestuia. El va fi colectiv.
Pentru prezentarea seminariilor care nu au fost încă publicate de Jacques Alain-Miller (VI, IX și X), m-am referit în primul rând la transcrierea realizată pentru uzaj intern prin grija Asociației freudiene. Excelenta transcriere realizată de Michel Roussan a seminarului despre identificare mi-a fost la fel de utilă.

Sinteza seminarului 1 - Scrierile tehnice ale lui Freud (1953 – 1954)

Jacques Lacan a consacrat primii doi ani ai învățăturii sale (1951 - 1953) să comenteze cele Cinci psihanalize ale lui Freud. Acel comentariu i-a permis să distingă planurile, recunoscute dar niciodată tematizate de doctrina psihanalitică, ale simbolicului, imaginarului și realului, și să le aplice în special paternității. După sciziunea Societății de psihanaliză din Paris, în 1953, și fondarea de către Daniel Lagache, a Societății franceze de psihanaliză, imediat alăturată de Jacques Lacan, învățătura acestuia din urmă și-a schimbat locul: de la el la spitalul Sfânta Ana. Dintr-o dată, auditoriul său, în mod esențial compus din analiști în formare, s-a lărgit considerabil. Nu există nimic uimitor așadar pentru faptul că a consacrat primele două seminarii ale învățăturii sale în sânul noii societăți să dezvolte consecințele pe care distincțiile ce le introdusese între simbolic, imaginar și real le antrenează în ce privește însăși direcția curei. De fapt, el abordează scrierile tehnice ale lui Freud într-un scop clar definit: să înțeleagă ce facem atunci când facem psihanaliză.
Pentru Freud, analiza consta într-o „construcție” istorică, în sensul pe care-l explică la începutul capitolului III din Dincolo de principiul plăcerii, și pe care-l dezvoltă ulterior în faimosul său articol din 1935, „Construcții în analiză”. Din care Lacan se autorizează pentru a preciza că analiza astfel concepută nu constă să-ți amintești, să-ți „rememorezi”. Ea este mai degrabă o rescriere a ceea ce a fost. În această perspectivă, centrul de gravitate al subiectului va fi această sinteză prezentă a trecutului pe care o numim istorie.

După Freud, psihanaliştii au pus accentul pe transformarea unui raport fantasmatic cu lumea, și mai ales cu analistul, într-un raport pe care-l numim, fără a căuta mai departe, real. Această modificare a tehnicii dacă o putem spune „istorizantă” a lui Freud într-o tehnică care este în primul rând o tehnică de remaniere a relației analist – analizat este datorată, după Lacan, acestui fapt: din trei instanțe introduse de Freud în Eul și asta-ul, adică eul, asta-ul și supraeul, este primul, egoul, care a luat, pentru analiști, cea mai mare importanță.
Ori, citind Eul și mecanismele apărării a lui Anna Freud, amintește Lacan, vedem că întreg progresul eului ne conduce la această concluzie: eul este structurat ca un simptom. Și totuși este lui cel căruia analiștii pre-lacanieni îi impută acel rol esențial de a fi instanța căreia îi revine „înțelegerea sensului cuvintelor”, cum o spune Otto Fenichel, care merge aici la inima problemei. Totul e acolo, estimează Lacan: e vorba să știi dacă sensul debordează sau nu eul. Ori Fenichel e condus să susțină că în cele din urmă, id și ego, este exact același lucru. Dar atunci, estimează Lacan, fie asta este de negândit, fie nu este adevărat că egoul ar fi funcția pe unde subiectul învață sensul cuvintelor. Într-un cuvânt, chestiunea pentru Lacan este de a știi ăn ce anume subiectul este prins, care nu e doar sensul cuvintelor, ci încă limbajul, al cărui rol este fundamental în istoria sa.
Revenind, cu ocazia unui expozeu al lui Didier Anzieu despre premisele analizei lui Freud descrise în Studii despre isterie, Lacan subliniază „faptul că Freud avansa într-o căutare care nu este marcată de același stil ca și în celelalte cercetări științifice. Domeniul său este cel al adevărului subiectului” (p.29). Este foarte clar: Lacan amorsează aici distincția pe care o va formula mai târziu între adevăr al propoziției și adevăr al vorbirii, care este în mod egal adecvare dar nu la un real, caz în care căutarea „adevărului subiectului” ar fi în întregime reductibilă la căutarea obiectivantă a metodei științifice comune, ci la o lipsă de ființă, de unde dimensiunea sa etică. Este vorba în psihanaliză, declară Lacan, sau în această rescriere a istoriei care e psihanaliza după Freud, „de realizarea adevărului subiectului, ca dintr-o dimensiune proprie care trebuie să fie detașată în originalitatea sa prin raport cu noțiunea însăși a realității” – cea la care se referă adevărul propoziției. Detașată de această distincție a cărei importanță nu am știi s-o exagerăm pe planul tehnicii psihanalitice, opoziția între fantasmă și real, estimează pe bună dreptate Lacan, este cel puțin simplistă, dacă nu înșelătoare.
Este în interiorul acestei realizări a subiectului locul unde se situează fenomenul rezistenței. Și Lacan, din a apela de acolo la acest fapt, a cărui confirmare este la îndemâna oricărui analist, și care se acordă în mod de nenegat cu descrierea clinică a lui Freud în „Dinamica transferului”: e vorba de momentul în care el pare gata să formuleze o idee mai semnificativă decât tot ceea ce a putut aștepta până atunci, că subiectul uneori se întrerupe și emite un enunțat precum: „Realizez deodată faptul prezenței dumneavoastră”, sau încă: „Îmi dau seama brusc de faptul că sunteți acolo”. Acel fapt, spune Lacan, ne va permite să răspundem la chestiunea „cine vorbește?”, dar nu fără să veghem să ne degajăm în prealabil de ideea că rezistența „este coerentă cu această construcție după care inconștientul este, într-un subiect dat, la un moment dat, conținut și, cum se spune, refulat” (p.57)
Analizele freudiene devenite celebre ale halucinațiilor Omului cu lupi și ale uitării numelui pictorului Signorelli conduc pe Lacan la această concluzie: „Venirea oprită a vorbirii, în măsura în care ceva poate că o face fundamental imposibilă (castrarea la omul cu lupi, moartea în exemplul uitării numelui), este punctul pivot unde, în analiză, vorbirea basculează cu totul asupra primei sale fețe și se reduce la funcția sa de raport la altul. Dacă vorbirea funcționează atunci ca mediere, este din a nu fi împlinită ca revelare” (p.60)

Teza lui Lacan ar fi găsit un mai bun sprijin dacă ar fi luat drept exemplu un moment unde vorbirea se oprește în analiză. Dar concluzia sa relativ la rezistență este, în orice caz, cum nu se poate mai netă: aceasta se încarnează în sistemul egoului și alter-egoului. „Dar este de altundeva locul din care ea pleacă, adică din impotența subiectului a ajunge la un capăt în domeniul realizării adevărului său" (p.61). Impotență despre care vom învăța ulterior că este de structură: căci ea se înrădăcinează, va declara Lacan, în divizarea subiectului.
Cu privire la această concluzie, nu există nimic uimitor în faptul că Lacan formulează aici critica pe care o va repeta neîncetat a „naivității" care prescrie că una dintre condițiile prealabile ale tratamentului psihanalitic este ca subiectul să aibă o anumită realizare a altuia ca atare – întreaga chestiune fiind de a ști la ce nivel acest altul este realizat – ca și noțiunea piagetiană a discursului egocentric la copil - „ca și cum adulții asupra acelui subiect ar avea de reurcat la copii!" (p.60)
Mai importantă încă este chestiunea care se pune plecând de la chiar această concluzie, adică „Cum să operezi în această interpsihologie, ego și alter-ego, unde ne reduce degradarea însăși a procesului vorbirii?" (p.62). Regăsim aici chestiunea pusă la James Strachey în acești termeni: cum să acționezi prin interpretarea asupra transferului, în timp ce vorbiți despre locul însăși unde puneți transferul? Precedentele dezvoltări, la Lacan, lasă șansa sa unui răspuns posibil. Căci aceeași chestiune poate atunci să se formuleze în acești termeni: „Care este deci acela care, dincolo de eu, caută să se facă recunoscut?"
Nu este adevărat că sensul îi vine subiectului prin intermediul eului, afirmă Lacan. Cine ar spune că egoul este stăpânul a ceea ce ascund cuvintele? Faptul este că sistemul limbajului în care se deplasează discursul nostru depășește orice intenție pe care am putea-o pune acolo și care este doar momentană. Dacă nu sesizăm bine autonomia funcției simbolice în realizarea umană, este imposibil să apreciem faptele fără a comite cele mai grele erori de înțelegere.
Fără îndoială este pentru a arăta diferitele nivele ale acestei realizări faptul că Lacan a abordat textul lui Freud despre Verneinung (negație). Comentariul acelui text de către Jean Hyppolite îi permite să amintească faptul că condiția pentru ca un lucru să existe pentru un subiect este existența unei afirmații (Bejahung) a acestui lucru, a unei afirmații prime (adică, care nu este o simplă negație a negației). Contrar negației în care ceea ce subiectul neagă se afirmă totuși lăsându-se afectat de „simbolul negației", forcluziunea (Verwerfung) corespunde defectului însăși a acestei afirmații prime. De atunci totul se întâmplă ca și cum lucrul în chestiune nu ar exista pentru subiect. Totuși, afirmă Lacan, ceea ce se găsește astfel retranșat din simbolic face retur, dacă o putem spune „în mod imaginar", în real; ceea ce nu este recunoscut face irupție în conștiință sub forma văzutului. Pentru a o arăta, Lacan reia exemplul halucinației Omului cu lupi. Comentariul său cheamă două remarci.
Mai întâi referința la castrare în acest context poate suscita uimirea cititorului neprevenit: nu este evident că nivelul realizării funcției simbolice la subiect ar fi sinonim din punctul unde el este de acolo, castrării. Trebuie deci să reamintim că Lacan adresa analiștilor dintre care un bun număr asistaseră la seminariile pe care le dăduse la el din 1951 în 1953, și care erau deci presupuși a fi destul de familiari cu noțiunile de tată simbolic și castrare ca datorie simbolică. Apoi, evocarea forcluziunii castrării apropo de Omul cu lupi este cel puțin uimitoare. Căci dacă există o observație care ia puternic în seamă amenințarea castrării, este tocmai cea a Omului cu lupi. Lacan, de altfel, ține să precizeze că este vorba despre un fenomen de psihoză la un subiect care nu este deloc psihotic. Dar atunci chestiunea se pune de a ști care este rațiunea irupției acelui fenomen în acel moment al copilăriei unui subiect pe care nimic nu permite să fie considerat schizofren. Faptul este că Lacan urmează aici, fără să discute, pe

Freud, care descrie poziția Omului cu lupi cu privire la castrare ca și forcluziune, fără a nega existența unei refulări pentru atât! Dar același Freud precizează că halucinația în chestiune a avut loc după ce băiatul a auzit istoria unei fetițe născute cu un deget în plus, care i-a fost tăiat cu o secure. Este vorba deci de o forcluziune, despre un a nu-vrea-să-știi-nimic despre acea istorie unde castrarea este evocată ca o operație reală susceptibilă de se exersa efectiv asupra corpului propriu. Știm de altfel că halucinația Omului cu lupi pune în scenă tocmai mutilarea degetului său.

Pentru ceea ce este din denegație, Lacan citează exemplul unui pacient al lui Ernst Kris, care, fiind un scholar, se acuza de plagiat în tot ceea ce scria, și a cărui istorie explica destul de bine nevoia pe care o avea de a nu prezenta relația sa cu eul său ideal decât sub o formă inversată. De unde producerea unui discurs în care inversiunea ia forma denegației și în care se poate împlini pentru el integrarea eului.

Toate acele considerații îl conduc pe Lacan să recuze opoziția clasică între analiza materialului și analiza rezistențelor, pentru a-i substitui opoziția între analiza discursului și analiza eului. Căci este întotdeauna eul subiectului, cu limitările sale, apărările sale, caracterul său, cel cu care aveam de-a face în analiză. Toată chestiunea este de a ști care este funcția pe care el o joacă în această operație.

Din lectura lui Lacan a articolului lui Melanie Klein, „Importanța formării simbolului în dezvoltarea eului”, se degajă o dublă constatare. Pe de-o parte, putem spune despre micul Dick, tânărul subiect despre care Melanie Klein raportează observația în articolul ei, că egoul său nu este format – este cel puțin ceea ce reiese din lipsa de contact pe care el o resimte - și pe de altă parte, că el este cu totul în realitate, în stare pură, non simbolizat. Dacă într-atât este faptul că lumea umană se caracterizează prin multiplicitatea infinită a obiectelor sale, atunci Dick trăiește într-o lume non umană. El este în întregime în indiferențiat. Această dublă constatare sugerează teza următoare privind funcția eului: puțin dezvoltat, el stopează orice dezvoltare, dar dezvoltându-se, el se deschide lumii realității umane. De unde chestiunea pusă de Lacan: cum se face ca această realitate să fie redeschisă de o dezvoltare a egoului? Care este funcția proprie a interpretării kleiniene care, pentru a se prezenta cu un caracter de intruziune, de placaj asupra subiectului, nu produce mai puțin efecte de care avem nevoie bine să dăm seama? Într-un cuvânt, problema este cea a joncțiunii simbolicului și imaginarului în constituirea realității.

E pentru a răspunde acestei întrebări faptul că Lacan, în maniera lui Freud în capitolul VII al Interpretării viselor, introduce un model optic (vezi schema p.160). Este vorba despre experiența cunoscută sub titlul de experiența buchetului inversat, dar care ar fi mai just, în rațiunea modificării pe care Lacan i-o aduce, să fie intitulată: experiența vasului inversat. Acolo unde opunem de obicei imaginarul și realul, acel model lacanian arată că nu există real care să nu se formeze în imaginar (și de fapt Lacan nu omite să utilizeze termenul de imagine ca sinonim cu Gestalt), ca și cum nu există imaginar care să nu se situeze în referința la realul pe care-l include sau înconjoară (și ști că toate concepțiile analitice ale stadiului primitiv al formării eului pun în prim plan noțiuni de conținător și conținut). Dar pentru a se constitui, în fața ochiului care privește, o lume unde imaginarul și realul își dau astfel mâna, trebuie ca ochiul să fie într-o anumită poziție în interiorul câmpului x`y` - poziție care reprezintă situația subiectului caracterizat de locul său în lumea simbolică.

După ce a aplicat modelul său cazului lui Dick, Lacan reia chestiunea transferului, dar de această dată, mi se pare, în scopul de a ridica scandalul care constă în a considera transferul totodată ca o rezistență la progresul curei și ca resort al eficacității sale. Discordanța de păreri și incapacitatea comună de a rezolva această contradicție sunt astfel încât Lacan este condus

să gândească că „e posibil ca finalizarea doctrinei și chiar progresul său să fie simțite ca un pericol” (p.129). Este clar că expresia „finalizarea doctrinei” semnifică, în acest context, ridicarea unei contradicții care, în fapt, ar fi suficientă să ruineze teoria analitică. De ce „ca un pericol”? Răspunsul este lăsat cititorului.
Să vorbești despre iubirea de transfer, susține Lacan, este să vorbești despre iubire nu ca și Eros, prezență universală a puterii de legătură între subiecți, ci ca iubire-pasiune. În ce anume această iubire-pasiune este ea, în fundamentul său, legată relației analitice? Lacan amintește importanța pe care freud o atașa opoziției între pulsiunile sexuale și pulsiunile eului. Dacă retragem libidoului caracterul său specific sexual prin raport la funcțiile conservării individului, îi retragem din aceeași lovitură caracterul său bine limitat sau, cum am spune azi, operațional. Dar se pune atunci problema schizofreniei în care, în mod precis, raporturile la realitate sunt complet pierdute. Carl Gustav Jung depășește limita adoptând o soluție monistă care îneacă libidoul în conceptul vag de interes psihic. Pentru a-i răspunde lui Jung, spune Lacan, Freud e condus să introducă narcisismul ca proces secundar cu privire la pulsiunile auto-erotice prezente de la început. O unitate comparabilă eului nu există la origine, și Ich-ul trebuie să se dezvolte. Distincția între libidou sexual și funcțiile de conservare subzistă, dar eul se definește acum, explică Lacan, nu prin funcțiile de conservare ale individului, ci ca o entitate nouă care apare în dezvoltare și a cărei funcție este să dea formă narcisismului.
Acel narcisism este de altfel dublu, sau pentru a relua o expresie a lui Octave Manoni pe care Lacan o validează, există „două narcisisme”: cel al eului și cel al eului ideal despre care Freud dă seama de-a lungul întregului său articol „Pentru a introduce narcisismul”. Este suficientă apariția unui altuia la locul acelui eu ideal sau al eului așa cum vrea el să fie pentru ca să apară starea amoroasă (Verliebtheit). Modelul vasului inversat vizează să explice nu doar această relație i(a) la i`(a), unde se regăsește determinarea imaginară a comportamentelor sexuale la animal, dar încă și relația simbolică care leagă subiectul la obiectul său venit la locul eului ideal – dependență de i(a) în punctul I. Simbolic trimite aici, după toate aparențele, la limbaj, pentru atât cât relațiile sociale se definesc pe acolo. Un sportiv, putem spune, nu își dă același ideal de eu ca și un om de litere. Idealul de eu se situează în fapt în acel registru simbolic, fapt prin care se distinge de eul ideal care aparține registrului imaginarului. Lacan merge până la a spune că idealul de eu, este altul în măsura în care vorbește, în vreme ce eul ideal se definește prin imaginea seamănului, care, spre optsprezece luni, ia urmarea imaginii corpului propriu ca matrice în care se organizează unitatea subiectului. Pasiunea amoroasă exprimă confuzia lor. Când ești îndrăgostit, ești nebun, cum spune limbajul popular.
Dar în sfârșit, ce loc ocupă analistul în transfer? Este în fond chestiunea care-l preocupă pe Lacan. El însuși recunoaște că ceea ce spune nu este foarte clar, și își invită auditorii săi să nu se mire, căci este vorba despre o întreprindere ce vizează nimic mai puțin decât să sesizeze natura psihanalizei. De fapt, după ce amintise eroarea recunoscută de Freud în cazul Dora, adică de a nu fi recunoscut că era Doamna K. Cea care era obiectul iubirii sale, dacă nu al dorinței, Lacan adaugă, în lecția din 12 mai 1954, că dacă ar fi știut să evite această eroare, făcând-o să recunoască pe Dora al său Ideal-Ich (eu ideal), ar fi putut atunci „să-și ia locul său la nivelul de Ideal-Ich”. Totuși, el conclude aceeași lecție vorbind despre „funcția de Ideal-Ich, pe care voi vedeți că analistul îi ocupă locul un timp, în măsura în care el își face intervenția în locul cel bun, în momentul cel bun, în același loc”. De unde putem fără îndoială să deducem că cele două locuri sunt confundate în transfer ca și în starea amoroasă.
Lacan procede apoi la aprofundarea relației între simbolic și imaginar. Dacă eul ideal, spune el, își găsește matricea sa în imaginea seamănului, atunci aceasta polarizează nu doar o pasiune

amoroasă, ci și o agresivitate cu atât mai distructivă cu cât este în mâinile seamănului său faptul că micul copil vede obiectul dorinței sale, și îl vede chiar atunci când nu o știa. Nici o coexistență nu ar fi posibilă dacă ordinul simbolic nu ar permite dorinței să revină în căile verbului, chiar dacă marcată de cenzură și refulare, și dacă nu ar face subiectul chiar să-și îmbogățească idealul său de eu. Și nu este totul, adaugă Lacan. Simbolicul condiționează până și inter-subiectivitatea imaginară, inerentă perversiunii și care necunoaște, de vreme ce chiar sexualitatea copilului este o „perversiune polimorfă", teoria lui primary love a lui Michael Balint, căreia Lacan îi adresează o critică dintre cel mai incisive; inter-subiectivitate pe care Jean Paul Sartre, în schimb, o pune superb în relief în paginile sale celebre din Ființă și Neant – „lectură esențială pentru un analist", estimează Lacan.
Suita seminarului este consacrată funcției vorbirii și portanței sale în ce privește transferul. Ceea ce se găurește în experiența vorbirii în analiză, este în mod precis, spune Lacan, ceea ce noi numim ființa subiectului. Această ființă, vorbirea o poate spune până la un anumit punct, dar niciodată total. Ea păstrează mereu fundalele sale ambigue, unde ea nu se mai poate spune, fonda în ea însăși ca vorbire. Dar acest dincolo de vorbire nu este de căutat în mimicile subiectului, în crampele sale, sau în corelatele emoționale ale vorbirii sale. „Dincolo-ul despre care este vorba este în însăși dimensiunea vorbirii" (p.256). Aserțiune care nu face problemă pentru un lector al faptului distincției ulterior introduse de Lacan între ceea ce se articulează în vorbire și ceea ce, oricât de inarticulabil ar fi, se semnifică totuși acolo, sau, pentru a spune tot, între proces al enunțatului și proces al enunțării.
Consecința care se degajă apropo de transfer, Lacan o exprimă în acești termeni: „Transferul comportă incidențe, proiecții de articulări imaginare, dar el se situează în întregime în relația simbolică." Formulă care nu face problemă de asemenea pentru un cititor avertizat al concepției lacaniene a dorinței ca dorință de recunoaștere; concepție care l-a condus să afirme că, prin construcția sa simbolică, dorința este deja o analiză a transferului. Dar, cum acele dezvoltări erau încă rezervate viitorului, Lacan a trebuit să se restrângă la formule diverse, uneori emfatice sau inutil sibiline. O anumită insatisfacție a fost resimțită din această cauză de auditoriu, ceea ce Lacan nu a lipsit să ia aminte.
Nu împiedică faptul ca, citind seminarul azi, nici o îndoială să nu subziste că exista foarte bine, în 1953-1954, cineva care preda psihanaliza la Paris. Este adevărat că maestrul n-a răspuns la chestiunea de ce-ului transferului (nu formulase încă noțiunea subiectului presupus a ști); este adevărat de asemenea că nu a furnizat răspuns ferm privind locul analistului în transfer (factor de progres și obstacol). Dar arătând, așa cum a făcut-o, partea de imaginar și de simbolic în constituirea realității, a pregătit răspunsurile la aceste întrebări, la fel cum a eliberat practica analitică de un impas care descuraja un bun număr de noi veniți la analiză propunând să distingă analiza discursului de analiza eului în loc să opună analiza materialului analizei rezistențelor.
Publicând acest seminar, Jacques Alain Miller a respectat linia pe care și-a asignat-o în nota scrisă la sfârșitul Seminarului XI, primul care a fost publicat încă din timpul vieții lui Lacan. Semnele de punctuație sunt reduse la minim – virgula și liniuța - și urmează ritmurile respirației mai degrabă decât articulările sintactice sau logice ale frazei. Ar fi de altfel mai conform acelei alegeri suprimarea diviziunilor în părți ale fiecărui seminar și a titlurilor care le anunță. Este adevărat că Jacques Alain-Miller pune acolo câteodată și un punct de umor care nu i-ar fi displăcut fără îndoială temperamentului glumeț al lui Lacan, așa cum e adevărat de asemenea că acele titluri pot facilita lectura sau s-o stimuleze. Dar ele sugerează existența unui plan după care seminarul ar fi presupus a se fi derulat. Ori faptul este că împreună cu retururile

sale înapoi, anticipațiile sale bruște, digresiunile sale, circumlocuțiunile sale, fără a vorbi despre repetițiile sale și precauțiile luate „pentru ca voi să nu înțelegeți prea repede”, etc., discursul lui Lacan nu se supune întotdeauna urmăririi ordinii rațiunilor atunci când nu se folosește câteodată să se avanseze mascat. Cu siguranță, este vorba despre un parcurs raționat, dar atunci îi revine cititorului să degajeze acel parcurs și să-i aprecieze validitatea. Această remarcă nu atenuează totuși importanța unui serviciu care pune la dispoziția celor pe care psihanaliza îi interesează un discurs care face în mod sigur dată în istoria psihanalizei.
Desigur, nimeni nu va contesta că așa cum a fost stabilit, textul cărții I conține numeroase erori, în special cele privind „camp de Dantig” (sic) sau unde ne conduce Tristan Bernard (p.315). Este vorba despre un lapsus al lui Lacan caz în care ar fi fost mai bine să fie semnalat, sau poate un lapsus în cursul stabilirii textului? Oricum ar fi, ar fi cu totul exagerat să spunem că numărul de errata este astfel încât învățătura lui Lacan s-ar găsi desfigurată

Sinteza seminarului 2 - Eul în teoria lui Freud și în tehnica psihanalizei (1954-1955)

Este vorba pentru Lacan în acest seminar de a degaja conceptele care sub-întind distincția introdusă anul precedent între analiza discursului și analiza eului, și de a-i degaja portanța sa relativă la tehnica precum și la teoria psihanalitică.
Este o criză a tehnicii analitice, spune Lacan, cea care l-a condus pe Freud să scrie Eul și asta-ul, Dincolo de principiul plăcerii, Psihologia maselor și analiza eului, fără a uita „Pentru a introduce narcisismul”, scrieri unde se elaborează o noțiune „coperniciană” a eului ca iluzie fundamentală a trăirii omului, cel puțin a omului modern. Și totuși, este asupra acelorași scrieri că s-a vrut să se ia sprijin pentru a resorbi știința psihanalizei în psihologia generală, fără considerație pentru echilibrul ansamblului teoriei freudiene, subliniază Lacan.
Rațiunea acestei regresii, spune el, rezidă într-o anumită elaborare filosofică care formula echivalența eu-conștiință. Că Freud numise inconștient ceea ce avea să ne facă să descoperim îl conduce aparent la veritabile contradicții in adjecto, în special când vorbește despre gânduri inconștiente – chit că se scuză, sic venia verbo.
Totuși, dacă este adevărat că conștiința este transparentă ei înșiși, eul nu îi este pentru atât transparent. Nu îi este dat diferit de un obiect a cărui aprehensiune nu îi dă din prima lovitură proprietățile sale. Este în afara câmpului conștiinței și al certitudinilor sale, în care omul se recunoaște ca eu, faptul că există ceva care, spune Lacan, are tot dreptul să se exprime ca și eu. Dumnezeul înșelător al lui Descartes, cel care abolește toate certitudinile noastre, nu ar fi el până la urmă, interoghează Lacan, reintegrarea a ceea din ce el era acolo reject, ectopie?
Ne putem întreba aici dacă, vorbind de eu al subiectului inconștient, Lacan nu favorizează el însuși diplopia pe care în curs de a o denunța. Știm în orice caz că, prin suită, el subliniază acel fapt: că prezența subiectului se face cu atât mai mult simțită cu cât pronumele eu este absent din enunțat, și faptul că acel eu desemnează subiectul dar nu îl semnifică.
Oricum ar fi, sarcina pe care și-o asignează Lacan se precizează: a duce spre bine cercetările lui Freud în jurul celei de-a doua topici, care, după el, avea drept scop să readucă la locul său un eu care începea să regliseze spre vechea sa poziție, și să stabilească perspectiva exactă a excentricității subiectului prin raport cu eul.
Sarcină care este departe de a fi ușoară. Căci dacă am revenit la ceea ce am numit analiza eului, după epuizarea primei fecundități a descoperirii analitice în practică, este pentru că gândeam că eul nu este decât o eroare a ieului, un punct de vedere parțial asupra căruia o simplă luare de conștiință ar fi suficientă să lărgească perspectiva, astfel încât realitatea să se descopere. Dar în fapt, eul este un obiect particular în interiorul experienței subiectului, care împlinește o

funcție particulară pe care o numim funcție imaginară. Pentru a-l sesiza, trebuie în prealabil demontată această falsă evidență psihologică care ne face să credem că, oricât de parțială ar fi aprehensiunea conștiinței, deci a eului, este totuși acolo locul unde existența noastră este dată. Pentru aceea, Lacan introduce nu o ipoteză, ci un apolog destinat să tranșeze nodul gordian. „Căci există probleme pe care trebuie să te hotărăști să le abandonezi fără să le fi rezolvat", spune el (p.61). Apologul spune aceasta: oamenii dispăruseră de pe suprafața Pământului, un aparat ar filma muntele și imaginea sa în lac sau ăn cafeaua de Flore pe cale să se răcească în solitudinea absolută; ar fi suficient de sofisticat pentru a developa el însuși filmele, să le pună într-o cutie și să le depună într-un frigider. Avem acolo echivalentul unui fenomen de conștiință care nu va fi reflecta în nici o experiență egoică, orice fel de eu și de conștiință de eu fiind absente. Este doar odată reveniți pe Pământ că oamenii vor vedea imaginea muntelui precum și reflectarea ei în lac. Sesizăm portanța apologului: în ea însăși conștiința este la fel de oarbă ca și oglinda, o putem înlocui cu area striată a lobului occipital; este doar cu emergența eului așa cum subiectul îl recunoaște în imaginea sa speculară că ea devine conștiință de sine, conștiință reflexivă.

Acum, dacă e adevărat că nu există urmă a eului în mașină, în revanșă, ieul, spune Lacan, îi este acolo implicat - fapt prin care el este de acolo un subiect descentrat – sub forma unui joc de simboluri, același ca cel cu care mașina este construită. „Mașina, este structura ca și detașată de activitatea subiectului" (p.63)

Să presupunem că se poate stabili un schimb, trebuie, spune Lacan, ca sistemul simbolic să intervină în sistemul condiționat de imaginea eului, ca dimensiune nu de cunoaștere, ci de recunoaștere – chiar dacă nu ar fi decât pentru ca mica mașină să o poată informa pe cealaltă, să-i spună: „Ieu doresc aceea".

Vedem astfel că eul nu poate să fie în nici un caz o funcție imaginară, chiar dacă este determinat la un anumit nivel al structurării subiectului.

Chestiunea acum este să știm dacă există echivalență între sistemul eului și sistemul inconștientului, dacă unul este pur și simplu negativul celuilalt. Este chestiunea pusă de Freud în Dincolo de principiul plăcerii. Există o funcție restitutivă, care este cea a principiului plăcerii. Dar există de asemenea o funcție repetitivă. Cum se articulează ele? întreabă Lacan.

Noțiunea de energie nu poate apare decât pornind din momentul în care există mașini. Nu gândiserăm niciodată înainte că ființele umane ar putea reprezenta homeostaze. Freud a plecat de la o concepție a sistemului nervos după care acesta tinde întotdeauna să se reîntoarcă la un punct de echilibru. Dar se împiedică de vis, explică Lacan, își dă seama că creierul este o mașină de visat în care el descoperă manifestările simbolului – deplasări, calambururi, jocuri de cuvinte, etc. – funcționând complet singure. Un parcurs de douăzeci de ani îi va fi necesar lui Freud pentru a se reîntoarce asupra premiselor sale și a încerca să regăsească ceea ce vrea să spună asta pe panul energetic.

Poate ar fi găsit o soluție mai puțin aporetică decât instinctul morții, sugerează Lacan, dacă ar fi luat ca model o altă mașină, mașina de calculat. Acele mașini își aduc aminte la fiecare întrebare de întrebările care le-au fost puse înainte. Pentru aceea, am găsit ceva mai îndrăzneț decât sigiliul: experiența anterioară a mașinii circulă în ea în atare de mesaj. Mesaj care procede prin deschidere sau non-deschidere, ca și o lampă electronică pentru da sau nu. Circuitul astfel construit după ordinea opozițiilor fundamentale ale registrului simbolic este mereu gata să aducă un răspuns, să înceteze să funcționeze ca un circuit izolat și să se integreze în jocul general. Iată că se apropie, afirmă Lacan, de ceea ce noi putem concepe ca și compulsia de repetiție, în măsura în care eu mă găsesc integrat în circuitul discursului altuia, cel al tatălui

meu de exemplu, în măsura în care tatăl meu a făcut greșeli pe care eu sunt condamnat să le reproduc – este cea ce numim supraeu.
Îl vedem, ca și conștiință, subiectul este o suprafață, ca și eu, un automat în lovire cu un alt automat, și, în măsura în care este supus compulsiunii de repetiție, el este comparabil cu un circuit integrat dintr-un circuit mai mare într-o mașină de calculat. Dar subiectul nu se volatilizează el tocmai în mijlocul acelor „ca și”? Două trăsături împiedică reducția subiectului la o mașină de calculat. O astfel de mașină poate răspunde la întrebări, dar nu le pune; ea poate împlini acte de cunoaștere, dar nu de recunoaștere. De asemenea, cu scopul de a sesiza subiectul mai de aproape, Lacan se va apleca asupra visului lui Freud al injecției făcute Irmei.

Sinteza seminarului 3 - Psihozele (1955-1956)

PENTRU LACAN, acel seminar este un pariu: să ne arate în ce măsură noțiunile pe care le elaborase în cursul celor doi ani precedenți, în special cele ale simbolicului și ale Altuia, ne permit să tratăm eficace problemele, atât clinice cât de tratament, pe care ni le pune psihoza azi (în 1955).
Pentru Freud, afirmă Lacan, materialul psihozei este un text imprimat, Memoriile președintelui Schreber, cărora ne dă o descifrare „champolliniană”, Dacă ar fi vorba despre o nevroză, am spune că subiectul este „la locul limbajului său, în același raport ca și Freud” (p.20). Dar fiind vorba despre o psihoză, este, spune Lacan, o altă chestiune care se pune: nu de a ști de ce inconștientul rămâne exclus pentru subiect, chiar dacă e articulat la suprafața pielii, ci de ce el apare în real.
Pentru a răspund, Lacan va lua ca prim exemplu o halucinație vizuală, cea a Omului cu lupi, despre care o amintire din copilărie ne învață cum, jucându-se cu cuțitul său, își tăiase degetul care nu se mai ținea decât printr-o mică bucată de piele. Făcând apel la categoria simbolicului, Lacan îl explică prin formula devenită celebră: „Ceea ce e retranșat din simbolic (adică castrarea) face retur în real.” Putem totuși remarca că, dacă există o observație în care recăderea subiectului sub lovitura amenințării castrării nu lasă nici o îndoială, este tocmai cea a Omului cu lupi. Ori, oricât de fantastică ar fi, această amenințare nu constituie mai puțin firul ținut cu mână de fier care reatașează subiectul cu ordinea simbolică. Nu vedem deci cum am putea imputa Omului cu lupi o forcluziune de acest ordin însăși. Faptul este că halucinația Omului cu lupi a avut loc după ce al auzise povestea unei țărănci născute cu șase degete, și căreia ă se tăiase degetul supranumerar cu o secure. Nu este deci simbolicul cel care a fost retranșat de real, este mai degrabă intruziunea sa în real cea care a rămas pentru subiect ca un lucru innarabil, exclus de orice trecere în vorbire, și în acel sens, da, „retranșat de simbolic”. „Verdictul” lacanian rămâne deci valabil, dar există totuși echivoc, dacă nu eroare, în tratarea exemplului.
Al doilea exemplu este cel al unei halucinații auditive pe care Lacan o împrumută de la una dintre prezentările sale de bolnavi, făcute la Sainte-Anne. Este vorba despre o pacientă care a auzit cuvântul „truie” adresat ei de către un bărbat, prieten al vecinei, întâlnit pe scară, și la intenția căruia ea își spusese aluziv, așa cum ea a admis-o în răspuns la o întrebare a lui Lacan: „Je viens de chez le charcutier.” Lacan o explică făcând apel la noțiunea de Altul unde se prezentifică ceea ce există din necunoscut, chiar incognoscibil, atât la altul real cât și la subiect

în măsura în care e subiect vorbitor. Acel din urmă era redus, la pacientă, la transparența eului cu care, spune Lacan, subiectul vorbește despre el însuși.

inteza seminarului 4 - Relația de obiect (1956-1957)

SEMINARUL DESPRE RELAȚIA DE OBIECT a avut loc într-un moment în care această noțiune era pe primul plan al teoriei psihanalitice. De partea practicii, se fonda progresul analizei pe o rectificare a raportului subiectului cu obiectul, considerat ca o relație duală, care ar fi, cel puțin pentru ceea ce este situația analitică, extrem de simplu. Ori, subliniază Lacan, schema L, pe care toate cele trei seminarii precedente i-au permis s-o construiască, arată că doar pe linia a-a` se raportează relația de obiect ca duală. Putem noi pornind de acolo, întreabă el, să dăm seama în mod satisfăcător de ansamblul fenomenelor pe care le observăm în experiența analitică?

Această noțiune de relație de obiect, remarcă Lacan, era departe de a ocupa același loc central la Freud. Ceea ce nu vrea să spună că el nu vorbește despre obiect. El vorbește despre el în Trei eseuri despre teoria sexualității sub titlul de „Găsirea obiectului" („Die Objectfindung"), cu ceea ce această găsire implică dintr-o repetiție niciodată satisfăcută, care se opune, din acest fapt, reminiscenței platoniciene. După Lacan, este în acest registru al imposibilului de presupus că Freud indică noțiunea regăsirii obiectului pierdut. Până la a spune că el situează noțiunea obiectului în cadrul unui raport profund conflictual al subiectului cu lumea sa.

El mai vorbește încă implicit de fiecare dată când intră în joc noțiunea de realitate. Lacan constată atunci, așa cum o arată articularea principiului realității și a principiului plăcerii, că realitatea se prezintă, la Freud, într-o opoziție fundamentală cu ceea ce este căutat de către tendință.

În sfârșit, el vorbește de fiecare dată când este implicată ambivalența anumitor relații fundamentale care dau aparența unei reciprocități directe și fără spațiu (a vedea-a fi văzut, a ataca- a fi atacat, pasiv-activ), dar care implică întotdeauna într-un mod mai mult sau mai puțin manifest identificarea subiectului cu partenerul său. Această relație acolo, spune Lacan, care a putut da pretext punerii în prim plan a relației de obiect, în care obiectul genital este conceput ca un punct de focar în care converg o întreagă serie de experiențe parțiale de obiect.

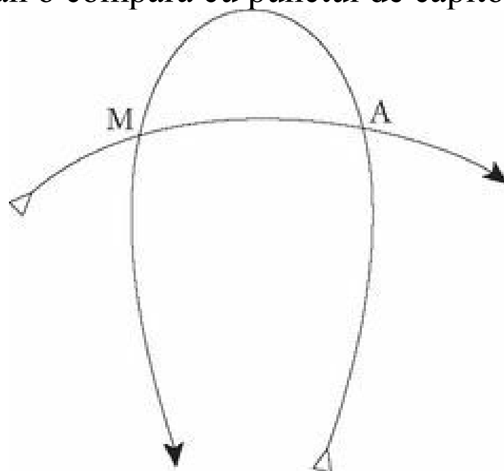
Sinteza seminarului 5 - Formațiunile inconștientului (1957-1958)

ÎN ARTICOLUL SĂU „Instanța literei", Lacan a avansat o teorie nouă, care a permis formalizarea acelor figuri majore ale retoricii antice care sunt metonimia și metafora. „Formațiunile inconștientului" încep printr-o reamintire a acestui articol. Lacan reproduce formulele relative la figurile în chestiune sub o formă sensibil modificată și însoțindu-le de un comentariu prea sumar. Nu împiedică faptul că această teorie, așa cum ea se degajă din articolul citat, este destul de clară.

Pentru ceea ce este despre metonimie, să spunem că folosirea unui semnificant oarecare (S), pentru a face înțeleasă o altă semnificație decât cea așteptată sau în mod obișnuit primită, implică conexiunea între acel semnificant și un alt semnificant (S`), ca această conexiune să fie datorată omofoniei lor („decor", „des corps"; „s`offrir", „souffrir"), sau la fel de bine trimiterii între semnificațiile lor („pânză"-„corabie"; „cenușă"-„moarte"). În mod invers, această conexiune implică posibilitatea unei astfel de folosiri.

Pentru ceea ce este despre metaforă, să spunem că producția unei semnificații noi implică substituirea unui semnificant S (de exemplu, „seara vieții") unui alt semnificant S`

(„bătrânețea”). În mod invers, acel raport de substituție între semnificanți implică posibilitatea acestei generări sau a metaforei.
Se știu dificultățile pe care acele figuri le pun unei teorii a limbajului ca cea a lui Grice, care vrea să se fondeze pe noțiunile de intenție și comunicare. Originalitatea a ceea ce Lacan aduce în acest seminar constă în tentativa de a stabili o teorie a subiectivității așa cum ea se atestă în chiar acele figuri. De unde construirea grafului.
Să luăm prima „celulă”. Ea se compune din două linii dintre care una încrucișează alta în două puncte. Ar fi să te înșeli grosier să vezi acolo o reprezentare a dualității semnificant-semnificat. Este vorba mai degrabă despre două stări de discurs sau despre două aspecte sub care-l putem închipui pe acesta din urmă.
Într-adevăr, pentru Lacan, ca și pentru Benveniste, unitatea minimală de sens nu este cuvântul, ci fraza. Totuși, contrar principiului compozițonalității lui Frege, după care semnificația unei expresii este funcție de semnificații ale componenților săi, Lacan subliniază că fraza se construiește într-o anticipare asupra semnificanților care o compun, și că este sensul care apare la finalul ei cel care determină retroactiv valorile semantice ale compozanților săi. Așa cum spune retoricianul englez Richards, nu e decât odată ajunși la finalul frazei că știm la ce să ne ținem de acolo în ce privește începutul ei. Acea „mișcare de sens”, cum spune Richard, Lacan o numește glisare; glisare de semnificanți pe semnificații spre semnificanții anticipați, și glisare după lovitură de semnificații sub semnificanți. Prima „celulă” a grafului ilustrează acea mișcare de buclă pe care Lacan o compară cu punctul de capitonaj al tapițerului.

Lanțul mergând de la stânga la dreapta este cel al semnificanților pe care discursul îi articulează. Acest lanț, spune Lacan, este în principiu bogat în posibilități de substituție și de combinare în care rezidă metaforele și metonimiile. Caracteristicile sale fonetice (omofonii, asonanțe, aliterații, etc.) îl deschid la jocurile verbale ale calamburului, a dublei înțelegeri, inversiunii, etc. Cealaltă linie este cea a discursului considerat în intenționalitatea sa. Ea întâlnește lanțul în două puncte: cel al lui Altul (A), considerat aici ca și loc al codului, și cel al mesajului (M). Cel mai des, remarcă Lacan, discursul intențional se mișcă în câmpul semnificațiilor primite, dacă nu repetate fără încetare. De asemenea posibilitățile lanțului semnificant nu intervin acolo, de vreme ce această intervenție constituie propriul cuvântului de spirit.
Lacan îl ilustrează luând de acolo primul exemplu de cuvânt de spirit pe care Freud îl citează în celebra sa operă despre Cuvintele de spirit și raporturile lor cu inconștientul. Este vorba despre un exemplu fabricat de Henri Heine și pe care-l putem în mod egal considera ca un lapsus, ceea ce nu face decât să sublinieze identitatea de mecanisme în cele două formațiuni. Hirsch Hyacinth, simbolizat prin β pe schemă (vezi p.16), își propune să descrie modul cât se poate familiar din care l-a tratat al său „obiect metonimic”, milionarul său Salomon Rothschild.

În principiu, este deci semnificantul familiar care trebuia să traverseze locul codului (α) pentru a se produce mesajul (γ). Doar că, cum era milionarul său cel care în fapt îl poseda, semnificantul milionar s-a fofilat într-un fel de la α mergând spre β, și trecând prin β', obiectul metonimic pe care l-a calificat a urcat spre γ unde, prin compresie sau prin condensație cu familiar, a dat loc incongruentului familionar. Este sub această formă că el parvine la α, trăgându-și semnificația sa din distanța sa însăși prin raport cu codul.

Sinteza seminarului 6 - Dorința și interpretarea ei (1958-1959)

DORINȚA ȘI INTERPRETAREA EI...
Seminarul 6 al lui Jacques Lacan...
Între 12 noiembrie 1958 și 1 iulie 1959...

Funcția dorinței și relația de obiect...
Locul marelui Altul și locul dorinței...
Divizarea dintre ceea ce este dorit și ceea ce este dezirabil...
Cele două lanțuri ale discursului...
Semnificantul dorinței și dorința dorinței marelui Altul...
Obiectul dorinței și semnificantul dorinței dorinței...
Obiectul mic a și dorința marelui Altul...
Dorința nu are alt obiect decât semnificantul recunoașterii sale...
Falusul și semnificantul dorinței dorinței...
PSIHANALIZA, reamintește Lacan, este un tratament care poartă asupra fenomenelor marginale, precum visele, lapsusurile, cuvintele de spirit, dar și asupra simptomurilor ca și asupra structurilor care se numesc nevroze sau psiho-nevroze și pe care Freud le-a calificat la început ca psiho-nevroze de apărare. Într-adevăr, spune Lacan, este în măsura în care cutare sau cutare activitate este erotizată, adică prinsă în mecanismul dorinței, că angoasa, ca și punct cheie al determinării simptomurilor, intervine. Termenul de apărare nu înseamnă nimic dacă nu e apărare contra dorinței. Teoria analitică stă în întregime pe noțiunea de libido, pe energia dorinței.
Uzajul plin al acelui cuvânt „dorință", acolo unde termeni precum „afectivitate", „sentiment pozitiv" sau „negativ" sunt folosiți într-un fel de apropiere rușinată de ceea ce este vorba în relația analitică, în transfer, are, după Lacan, avantajul de a ne aduce să ne interogăm asupra a ceea ce este dorința, și dintr-o dată asupra portanței interpretării ei.
Pentru a răspunde, Lacan va reaminti graful său punând în special accentul asupra expresiei S barat □ a.
Este în experiența limbajului locul în care se fondează aprehensiunea lui Altul, a acestui Altul care poate da răspuns la apel. Într-atât spunând, explică Lacan, încât această experiență a limbajului este aceeași celei a dorinței Altuia, dorință care îl face să apară ca fiind acest din-colo sau această valoare în jurul căreia se se învârte aceasta, că Altul îi va răspunde prin cutare semnificant sau altul.
De unde vedem că dând subiectului experiența dorinței sale, Altul îi dă în același timp o experiență esențială. Căci, până acum, remarcă Lacan, era în sine doar bateria de semnificanți cea care era acolo, în care o alegere, în sensul unei selecții, putea fi făcută. Dar acum, este în experiența dorinței Altuia că acea alegere se adeverește comutativă, că este la îndemâna Altuia să facă ca unul sau altul dintre semnificanți să fie acolo. Un principiu de substituție se adaugă la ceea ce era la început pur și simplu principiu de succesiune implicând o alegere. Și aceea

este esențial, subliniază Lacan, căci este pornind de la această comutativitate că se stabilește pentru subiect, între semnificant și semnificat, bara, simbolizând această coexistență, această simultaneitate, care este în același timp marcată de o anumită impenetrabilitate, de o anumită diferență sau distanță între cele două.
Aceasta spusă, nu am ști destul de mult să exagerăm importanța faptului că în prezența primitivă a dorinței Altuia ca opacă, obscură, subiectul, punct asupra căruia Lacan insistă neobosit, este fără recurs, hilfos. Este în această disperare a subiectului, și nu în nu știu ce credință în atot-puternicia gândirii, că rezidă fundamentul a ceea ce în psihanaliză, a fost explorat ca experiența traumatică. Dorința se produce la același loc unde se originează, se experimentează disperarea. Dacă dorința este, după Freud, ceea contra a ce se motivează apărarea, ea este mai întâi, după Lacan, apărare. Subiectul se apără contra acestei disperări. El se apără cu eul său, spune Lacan, așa cum omul, după Aristotel, gândește cu sufletul său. Mai precis, el se apără cu un element pe care el îl împrumută registrului imaginar al relației cu altul, dar unde ceea ce se reflectă, precizează Lacan, nu sunt pur și simplu jocuri de prestanță, nici apariția sa altuia în prestigiu și în disimulare, ci el însuși ca subiect vorbitor.

Sinteza seminarului 7 - Etica psihanalizei (1959-1960)

ETICA PSIHANALIZEI...
Seminarul 7 al lui Jacques Lacan,
între 18 noiembrie 1959 și 6 iulie 1960,

Principiul plăcerii vs. principiul realității?
Dorința inconștientă de a arunca masca...
Lucrul și Legea...
Kant și Sade...
O etică a dorinței...
O etică fără obligație...
O obligație fără etică...
ESTE ÎN CURSUL ACESTUI SEMINAR despre etica psihanalizei că Lacan introduce noțiunea de Lucru, supunând de acolo la examen opoziția între principiul plăcerii și principiul realității. Această opoziție nu este fondată, în ochii săi, căci al doilea nu este decât o modificare a primului destinată să-i asigure de acolo reușita. Și e din acest motiv că Freud, explică Lacan, a fost condus la afirmarea unui dincolo. Putem deci să ne așteptăm la faptul ca Lucrul să aibă un raport strâns cu acest dincolo. De fapt, Lacan îl introduce sub titlul a ceea ce se găsește în centrul tendințelor noastre în măsura în care ele se motivează din căutarea unui obiect fundamental pierdut.
Pe de altă parte, una dintre concluziile cele mai importante ale seminarului precedent era că dorința este interpretarea ei. Și nu fără motiv, căci considerând-o ca și Wunsch, ca și fantasmă, o putem compara cu un mod după care eu sunt ceea ce eu nu sunt, și eu nu sunt ceea ce eu sunt (de exemplu, eu nu sunt Hirsch Hyacinth, vânzătorul de loterie, ci Salomon Rothschild). Doar că, și aici atingem diferența între psihanaliză și filosofia existențialistă, această înșelăciune se denunță în ocazie grație doar virtuților semnificantului. Ceea ce indică, spune Lacan, că fantasma unde „se realizează” dorința este sub-întinsă de o dorință de „a arunca masca” – cum o exprimă Freud în Cuvântul de spirit și relația sa cu inconștientul – care își găsește satisfacția sa din a fi înțeleasă, altfel spus „în interpretare”. În fond, formula lui Lacan: „dorința este interpretarea sa”, este aceeași ca cea care descrie procesul analizei ca o traversare a fantasmei.

Ori acea dorință de a arunca masca indică spre o datorie particulară, cea care se exprimă în adagiul: „Acolo unde asta era, eu trebuie să advin.” De atunci se pune de asemenea chestiunea raportului între acea datorie și imperativele supraeului. Este deci sub mai mult decât un titlu că Lacan afirmă că „Etica” se situează în dreptul fir al seminarului precedent.
În prima sa lecție, Lacan afirmă că psihanaliza poate avea ceva de spus în materie de etică, căci îi expune „programul” său. Contrar ideii simpliste, remarcă Lacan, după care ar fi suficient să reduci morbiditatea pentru ca vina să se volatilizeze, ceea cu ce avem de-a face, este atracția vinei. Ceea ce semnifică faptul că dimensiunea morală nu se înrădăcinează altundeva decât în dorință.
Prima chestiune de supus examenului este cea a originilor supraeului. Putem reduce geneza supraeului, întreabă Lacan, la mitologia laică din Totem și Tabu, la uciderea tatălui, la această felix culpa căreia îi datorăm emergența civilizației? Lacan afirmă că această geneză nu este doar o psihogeneză, nici o sociogeneză, și că este imposibil s-o articulezi făcând abstracție de registrul raportului la semnificantul, al legii discursului. După el, este suficient să citești Răul în civilizație pentru a te persuada și despre oportunitatea distincției dintre cultură și societate, și despre „originalitatea conversiei freudiene în raportul omului la logos”.

Sinteza seminarului 8 - Transferul (1960-1961)

TRANSFERUL...
Seminarul 8 al lui Jacques Lacan,
între 16 noiembrie 1960 și 28 iunie 1961...

Miracolul iubirii, metafora iubirii, calea de acces la ființa marelui Altul...
Erastes și eromenon, iubitorul și iubitul, doritorul și doritul...
Oblativitate, agalma și obiectele parțiale...
Marele Phi și micul phi...
Marele I și micul a...
Semnificantul fără semnificant...
ÎN MOMENTUL ÎN CARE LACAN făcea acest seminar, era curent să compari analistul cu o oglindă fără pete, pe care pacientul proiecta fantasmele sale. Funcția analistului consista atunci să detecteze acele fantasme și să le semnaleze pacientului său. După unul dintre maeștrii mei din epocă, analiza se diviza în doi timpi: un timp pentru a „deraționa”, adică pentru a lăsa câmp liber asociațiilor de idei, și un timp pentru a „raționa”, adică pentru a face bilanțul a ceea ce acele asociații trădau din „subiectiv”, în sensul unei interferențe fantasmatice sau transferențiale în raportul cu realitatea.
Seminarul despre dorință și interpretarea ei a pus capăt acestei concepții. Dacă analistul, spune Lacan, nu răspunde cererii, spre diferență de medic, este pentru prezerva vidul în care dorința se determină în Altul. Analiza nu este o situație în care transferul și contra-transferul îți răspuns. Ceea ce se prezintă ca situație este o falsă situație. Referința la contra-transfer este un alibi prin raport cu ceea ce constituie axa veritabilă a analizei, adică dorința analistului. Într-adevăr, știm că această afirmație – că dorința analistului este axa analizei – decurge din principiul după care dorința este dorința Altuia. Așa că trebuie ca analistul să știe s-o limiteze pe a sa la a nu fi decât spațiul în care rezonează che voi? În acel sens, da, putem spune că trebuie să vegheze să evite contra-transferul, adică să vegheze ca dorința lui să nu intervină altfel decât în direcția curei.

Dintr-o dată cade concepția transferului ca dinamică intersubiectivă: căci pleacă de la raportul cu analistul nu atât cât el este un altul, ci într-atât cât el ocupă locul Altuia ca loc al limbajului. Lacan, care spunea că nu exista decât un subiect care vorbește pentru un alt subiect care vorbește, se limitează de atunci la prima jumătate a afirmației sale.
Rămâne de știut de ce raportul discursiv la cel care ocupă locul Altuia este de natură să genereze o iubire zisă de transfer, și în ce constă acea iubire. Astfel sunt întrebările cărora Lacan îți propune să răspundă în acest seminar, care debutează printr-un comentariu al Banchetului lui Platon, și care se termină asupra unor considerații relative la ceea ce trebuie să fie dorința analistului.
Descoperirea narcisismului a condus anumiți analiști să se interogheze asupra „miracolului" iubirii obiectuale: ce face ca subiectul să nu rămână la investirea acelui prim obiect pe care-l găsește ăn eul său? Discursul lui Phedru va da lui Lacan ocazia de a răspunde la această întrebare.
Răspuns care se poate rezuma în acești termeni. În iubire, altul este vizat ca obiect asupra căruia se proiectează fantasmele noastre, care vor căuta satisfacție în el. Dar, dincolo de această constituire a altuia ca obiect al dorinței, o interogație persistă asupra ființei Altuia – care este de asemenea a noastră. Așa cum o arată evocarea de Phedru a iubirii admirabile a lui Achile pentru Patrocle, această ființă a lui Altul se atinge printr-o substituție, o mutație care, în locul iubitului, face să advină iubitorul.

Sinteza seminarului 9 - Identificarea (1961-1962)

IDENTIFICAREA...
Seminarul 9 al lui Jacques Lacan,
Între 15 noiembrie 1961 și 27 iunie 1962,

Logica non-aristotelică și imposibilul identificării...
Cogito-ul cartezian și cogito-ul lacanian...
Paradoxul mincinosului și paradoxul mulțimilor...
Patru principii ale metapsihologiei lacaniene...
Litera și trăsătura, semnificantul și numele propriu...
Optul interior și cross-cap-ul, micul obiect a și semnificantul falusului...
DACĂ TEORIA FREUDIANĂ recunoaște existența unui stadiu falo-narcisic, ea nu stabilește o incompatibilitate între narcisism și iubirea obiectuală: iubirea de obiect este interschimbabilă cu iubirea subiectului pentru el însuși. Mai târziu Karl Abraham va introduce ideea că iubirea obiectuală este o iubire parțială: genitalele îi sunt excluse, și aceea în funcție de intensitatea libidinală cu care subiectul investește propriile sale organe genitale. Lacan reia această idee pentru a indica sensul „doliului analistului": de unde comparația cu o insulă bătută de spuma Afroditei și evocarea stâncii autoerotice înconjurată de ceața umedă a îndrăgostirii.
. Ori faza falică comportă, dacă nu ne îndoim de ea, o identificare care rămâne obscură. Nu mai este suficient să vorbești despre identificare falică, căci sensul termenului „falus" se împarte la Lacan asupra celor trei planuri ale simbolicului, imaginarului și realului. Dacă luăm falusul în sensul de semnificant al punctului în care lipsește semnificantul, cu o identificare ar fi ea posibilă între subiect și indicele însuși a ceea ce el nu este, și cum să înclini această identificare în sensul narcisismului? Lacan încearcă, în acel seminar, să răspundă la acele întrebări după ce a aprofundat raportul subiectului cu semnificantul

Înainte de Lacan, tratarea chestiunii identificării pune accentul pe altul cu care te identific. Pentru Lacan, chestiunea va fi mai degrabă de a știi ceea ce este a fi același. De unde remarca sa: în formula „A este A”, cei doi A nu sunt evident aceeași. Remarcă întru-câtva puțin masivă, dar care face să reiasă paradoxul care este să afirmi identitatea din ceea ce este prin definiție diferență, adică semnificantul.
În plus, o referință etimologică va face să reiasă conexiunea între eu și același. Ceea ce lasă să se întrevadă că nu e o întâmplare dacă „Eu gândesc deci eu sunt” a fost formulat în franceză. Reflecțiile pe care Lacan le consacră cogito-ului vizează să arate că nimic nu susține ideea tradițională, filosofică a subiectului, decât existența semnificantului și a efectelor sale.
De fapt, raportul între subiect și semnificant se prezintă în mod esențial sub forma unei întrebări purtând asupra a ceea ce eu sunt. El pleacă de la o interogare asupra adevăratului adevăr – psihanaliza, reamintește Lacan, s-a prezentat la început lumii ca fiind cea care aducea adevăratul adevăr. Ori adevăratul adevăr, îl imaginăm ca dedesubtul cărții, ca și gândirea ascunsă, care urcă pentru noi la inconștient. Să interogăm așadar „Eu gândesc”.
După Lacan, „Eu gândesc” închipuit sub unghiul raportului subiectului cu semnificantul, nu este mai sustenabil logic decât „Eu mint”. Este în măsura în care procesul enunțării (care corespunde cu ceea ce numim pe altundeva „dimensiunea voluntară a judecății”) și cel al enunțatului se confundă și se împiedică că se produce, după Lacan, paradoxul mincinosului. Proba că acest paradox este datorat imposibilității de a minții și de a spune cu aceeași voce că eu mint este că, dacă distingem cele două voci, dacă eu spun: „El spune că mint”, aceasta nu mai ridică obiecție. Este la fel în ceea ce privește „Eu gândesc”. Dacă menținem aceleași exigențe, spune Lacan, dacă explicităm dualitatea proceselor, atunci sau bine aceasta vrea să spună: „Eu gândesc că eu gândesc”, ceea ce revine la „Eu gândesc” al opiniei sau imaginației, care nu este decât o notație propriu imaginară asupra căreia nici o evidență radicală nu poate fi fondată; sau bine aceasta vrea să spună: „Eu sunt o ființă gânditoare”, ceea ce face redundantă orice operație vizând să facă să iasă din „Eu gândesc” un statut fără prejudecată și fără „infatuare” a existenței mele căci pură de interferența eului-obiect.

Sinteza seminarului 10 - Angoasa (1962-1963)

ÎN ACEL SEMINAR, Lacan împinge cât de departe posibil teoretizarea sa a obiectului a, fie că e vorba despre derivarea sa pornind de la relația subiectului cu semnificantul, de diferitele sale forme și de relațiile lor unele cu altele, de caracterul său de cauză și de efectul său, sau încă de relațiile sale cu corpul propriu și imaginea speculară, cât și cu afectele, precum durerea și doliul. În această explorare angoasa îi va servi drept busolă. În rațiunea referinței constante la Inhibiție, simptom și angoasă, o scurtă reamintire a tezei lui Freud se impune.
Freud definește angoasa ca semnalul unui pericol căruia eul îi este loc și agent. Examenul simptomurilor pe care le observăm în cele trei forme ale nevrozei, în special fobia, isteria și nevroza obsesională, arată că acel pericol este cel al amenințării castrării. Freud examinează apoi chestiunea angoasei considerată în ea însăși, și nu doar relativ la rolul său în formarea simptomurilor. Această examinare se impune cu atât mai mult cu cât, chiar dacă el neagă importanța sa, Freud păstrează în memorie vechea sa concepție a angoasei ca și transformare a libidoului refulat sau reprimat. Ea se impune de asemenea din faptul că femeile sunt încă și mai mult subiecte nevrozei decât bărbații. Ori, dacă existența la ele a unui complex al castrării este lucru sigur, spune el, nu am ști totuși să vorbim despre angoasa castrării acolo unde această castrare deja avut loc.

Din această nouă examinare Freud conclude că angoasa este sigur semnalul unui pericol, dar acel pericol este cel al unei pierderi, cea a obiectului, a mamei. Această concluzie atenuează problema angoasei feminine, căci noi putem acum să-i asignăm ca și sursă pierderea iubirii de obiect, dar angoasa castrării nu-și păstrează mai puțin locul său central căci ea constituie prima formă pe care angoasa o ia ulterior, în faza falică. Pericolul este aici separarea de organul genital, a cărui puternică valoare narcisică se poate justifica prin faptul că posesia acestui organ „garantează posibilitatea unei noi uniuni cu mama”. A și-l vedea răpit echivalează cu a resimți o nouă separare cu ea, ceea ce e de natură să trezească prototipul care constituie trauma nașterii. Această afirmație prezintă o anumită ambiguitate: angoasa castrării ar fi ea funcția uniunii cu mama sau mai degrabă a separației cu ea? Soluția nu este departe. Putem spune, pe de-o parte, că, după Freud, angoasa castrării este bine cea a unei noi separații cu mama, cărei dorința îi rămâne la orizontul libidoului genital. Dar pe de altă parte, în măsura în care uniunea cu mama constituie dorința sa esențială, subiectul ne se teme de nimic atât cât de o amenințare care comportă lichidarea oricărei posibilități a acestei uniuni, căreia dorința sa îi este suspendată. De unde putem conclude că pericolul despre care este vorba în fondul angoasei este în mod contradictoriu dublu: pericol al separării, dar și pericol al unei uniuni care ar face separația sigură. Dorința ia atunci o formă ambiguă: cea a unei legături făcute din separarea însăși, sau a unei separări făcute legătură.
Această reamintire vizează înainte de toate să arate că angoasa castrării așa cum o afirmă Lacan, este bine în centrul reflecțiilor lui Freud în Inhibiție, simptom și angoasă. Totuși, în ciuda abundenței de fapte pe care experiența psihanalitică le descoperă relativ la ravagiile acestei angoase, complexul castrării rămâne obscur. Scopul acelui seminar va fi de a stabili o teorie satisfăcătoare a acelui complex. Și nu vom fi mirați să vedem pe Lacan raportând angoasa de castrare nu la o pierdere, ci la pierderea unei pierderi. Să mergem încetișor.
La începutul seminarului său, Lacan reamintește câteva puncte care sunt, după el, de ordinul dobânditului. Astfel, diferența sensului formulei dorinței ca dorință a altuia la el și la Hegel, sau dependența în care se găsește în învățătura sa „dintotdeauna” raportul la imaginea speculară din faptul că subiectul se constituie în locul Altuia. De asemenea, el subliniază accentul pe care întotdeauna l-a pus asupra noțiunii de altă scenă, care reprezintă primul mod după care Freud a introdus inconștientul prin intermediul visului. Studiul acestei noțiuni a altei scene, devenită la Lacan sinonimă a rațiunii psihanalitice, va da loc la câteva pagini remarcabile destinate să ne arate cum ea permite să ridicăm abisul pe care, în Gândirea sălbatică, Claude Levi-Strauss îl creează cu opoziția sa între rațiune analitică și rațiune dialectică.
Tematica „scenei lumii” conduce la cea a scenei în scenă, deci la Hamlet, în care Lacan găsește ocazia să sublinieze, mai net decât o făcuse în seminarul său despre dorință și interpretarea ei, diferența între cele două tipuri de identificare: identificarea cu imaginea speculară și cea căreia Freud îi subliniază prezența pe fondul doliului, adică identificarea cu obiectul pierdut, Ophelie în ocurență, retroactiv recunoscută ca și obiect al dorinței.
Așa cum ne-o învață deja schema vasului inversat, investirea imaginii speculare este un timp fundamental al relației imaginare. Fundamental în aceasta, precizează Lacan, că există o limită care constă în faptul că toată investirea libidinală nu trece prin imaginea speculară. Există un rest, adică falusul în măsura în care el vine în tot ceea ce este reperaj imaginar sub forma unei lipse, a unui -□. Pentru a o spune altfel, acel simbol -□ desemnează castrarea imaginară indusă de metafora paternă. Lacan nu o spune expres, dar discursul său nu se înțelege altfel. Care castrare se atestă în ruptura care marchează imaginea corpului propriu atât la băiat cât și la

fată; care dă aceluia sentimentul insuficienței sale, aceleia sentimentul lipsei sale, și în care este indicat ceea ce, în lipsa investirii în această imagine, rămâne ca o rezervă insesizabilă la nivelul corpului propriu.
-□ constituie deci o lipsă care în mod cert apare în imaginar, dar aceasta nu vrea să spună, subliniază Lacan, că acea lipsă ar avea ea însăși o imagine, departe de acolo. Că ceva tocmai a apărut în acel focar al lipsei, și atunci se ivește sentimentul stranietății (Unheimlich), inițiator și auroră a angoasei. Așa este prima teză a lui Lacan: angoasa nu este a lipsei, ci a dispariției acelei lipse.
Putem să ne uimim că Lacan găsește confirmarea tezei sale în povestirea lui Hoffmann, Omul de nisip, în care Freud repereazā, din contră, impactul amenințării castrării, în sensul pierderii organului. Rațiunea de acolo e că Lacan, din faptul distincției sale între simbolic, imaginar și real, ajunge la o concepție a complexului castrării diferită de cea a lui Freud. După el, dacă castrarea nu are nimic de nedepășit, dacă oprirea dialecticii psihanalitice nu are nimic din inevitabil, este pentru că nu este angoasa castrării cea care constituie în ea însăși impasul ultim al nevrozatului. Căci, în structura sa imaginară, forma castrării este deja făcută în apropierea imaginii corpului la nivelul lui -□. Ea este făcută la un moment dat al unui dramatism imaginar, cel în care pătrunderea sexualității precoce în real se conjugă operației simbolice a metaforei paterne. Nu este deci, afirmă Lacan, în fața castrării că nevrozatul reculează: el este deja marcat de ea. Este din a face din ceea ce se înscrie din lipsa sa ca și castrare, și nu din darul său, complementul lipsei Altuia; este din a face din castrarea sa ceva pozitiv, că este garanția funcției Altuia în ceea ce are ca ireductibil oricărei transparențe.
Privind bine, teza lui Lacan este mai degrabă conformă unei alte teze a lui Freud după care neliniștitoare stranietate este uneori suscitată de returul refulatului. Această teză ne permite să recunoaștem că Unheimlich, ca retur, este bine Heimlich dintotdeauna, refulatul. După definiția lui Schelling, citat de Freud, „Straniul neliniștitor ar fi ceva care ar fi trebuit să rămână în umbră și care a ieșit de acolo". O altă sursă a neliniștitoarei stranietăți, după Freud, apare „când se prezintă nouă ca și real ceva ce noi consideraserăm până atunci ca fantastic, când un simbol îmbracă întreaga eficiență și întreaga semnificanță a simbolizatului, și alte lucruri de același fel". Sub acest unghi, putem spune, cu Lacan, că neliniștitoarea stranietate a castrării, așa cum ea se atestă în povestirea lui Hoffmann, este datorată faptului că semnificantul lipsei apare el însuși ca lipsind, ca și -□, acel punct situat în Altul dincolo de imaginea din care suntem făcuți și care reprezintă absența în care suntem, se revela în sfârșit drept ceea ce ea este: o prezență altundeva, o „carte de carne". Astfel păpușa Olympia în măsura în care ea trebuia să fie completată cu ochii însăși ai studentului Nathaniel, în povestirea lui Hoffmann. De unde sentimentul de stranietate.
Tema castrării are deci trei sensuri la Lacan: cel de ruptură care marchează imaginea corpului propriu; cel de amenințare care se intensifică pe măsură ce subiectul încearcă să pozitivizeze această ruptură, adică să aducă imaginea sau semnificația falică la cea a corpului propriu; în sfârșit cel al apariției însăși a falusului, sau a unei alte părți a corpului care-l simbolizează, la chiar locul rupturii sau lipsei amenajate în sânul însuși al câmpului specular. Este, după Lacan, cazul angoasei prin excelență.
Validitatea acestei concepții lacaniene a angoasei ca lipsă a lipsei crește odată cu generalitatea sa. În Inhibiție, simptom, angoasă, Freud spune că angoasa este reacția-semnal a pierderii unui obiect. El enumeră cea care se efectuează la naștere, cea a mamei considerată ca obiect, cea a penisului, cea a iubirii de obiect și ce a iubirii de super-ego. Ori, remarcă Lacan, nu este nostalgia sânului matern cea care generează angoasa, este iminența sa. Ceea ce provoacă

angoasa, spune el, nu este alternanța prezență-absență, și ceea ce o dovedește, este că această alternanță, copilul se complace s-o reproducă; această posibilitate a absenței este securitatea prezenței. În revanșă, continuă Lacan, ceea ce există ca cel mai angoasant pentru copil, este atunci când mama este tot timpul după fundul lui, și în special pentru a-l „șterge la fund", model al cererii care nu ar știi să eșueze. În timpul următor, interoghează el, cel al pretinsei pierderi de penis, ce vedem noi la începutul fobiei micului Hans? Interdicția de către mamă a practicilor masturbatorii a fost percepută de copil ca prezență a dorinței mamei la locul său. Ce este angoasa în general în raportul său cu obiectul dorinței, dacă nu este faptul că este tentație, nu pierdere a obiectului, ci tocmai prezență a acestui fapt că obiectele nu lipsesc? Și pentru a trece la etapa următoare, cea a iubirii supraeului, ce semnifică aceea, dacă nu faptul că ceea ce este temut este reușita? Este întotdeauna, afirmă Lacan, „Asta nu lipsește".

După Lacan, obiectul cunoașterii este insuficient. Și nu ar exista psihanaliza, am ști-o în acele momente de apariție ale obiectului care ne aruncă într-o altă dimensiune care merită să fie detașată ca primitivă; dimensiune care este tocmai cea a straniului, a ceea ce, departe de a participa la transparența imaginii speculare în care se fondează iluzia conștiinței, face literal să oscileze subiectul.

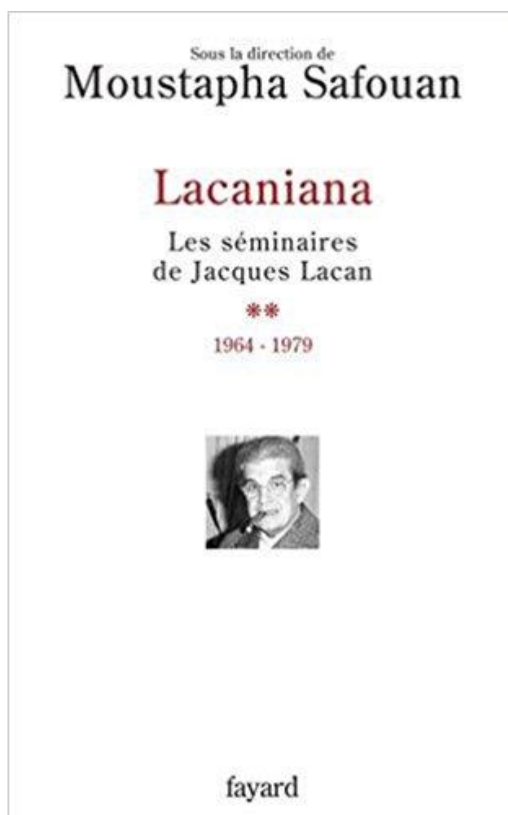
Dacă constituirea obiectului, care pleacă de la recunoașterea propriei forme, lasă să scape o parte din această investire primitivă a ființei noastre care este dată prin faptul de a exista ca și corp, atunci, spune Lacan, este o aserțiune nu doar rezonabilă ci controlabilă să spui că este acel reziduu non imaginat din corp care tocmai se manifestă la acest loc prevăzut pentru lipsă într-un mod care, căci merge de la ceea ce e fundamental non specular, devine ireperabil. De fapt, este o dimensiune a angoasei această lipsă a anumite repere. Lucrările lui Kurt Goldstein o arată suficient.

Acest loc al vidului, al albului unde locuiește ceea ce nu apare pe imaginea speculară și ceea ce atingem prin deturul angoasei, este, după Lacan, ceea ce dă angoasei structura sa, sau mai precis cadrul său, comparabil celui al oglinzii. Lacan se referă aici la Omul cu lupi, caz prin excelență unde este vorba despre raportul fantasmei la real: visul repetitiv al pacientului lui Freud (fereastra care se deschide deodată lăsând să apară lupii așezați pe copac) ne arată că este prin lucarne că se prezintă Unheimlich. Sunt proprii ochi ai visătorului care îl privesc în chipul lupilor.

Este acea ivire a Unheimlich în cadru cea care constituie fenomenul angoasei, după Lacan, și este pentru asta, spune el, că este fals să spui că angoasa este fără obiect. Angoasa nu este îndoiala, ci cauza sa. Îndoiala nu este făcută decât pentru a evita ceea ce angoasa comportă ca certitudine oribilă. A acționa, este a smulge angoasei certitudinea sa, este a opera un transfer de angoasă. Lacan introduce în acest scop cele două noțiuni de pasaj la act și acting-out, din care găsim cele mai bune exemple în observarea pacientei homosexuale a lui Freud. Al său a se arunca peste pod era un pasaj la act, un a se arunca în afara scenei; toată aventura sa cavalerească cu dama era un acting-out, o punere în scenă având toate caracterele unei semnificativități, Deutung, a unui apel.

Nu vom fi mirați că Lacan termină prima parte a seminarului său amintind identitate „paveliană" a dorinței și a legii ca singură și aceeași barieră destinată să bareze accesul la Lucru. Căci este grație legii (pentru atât cât ea operează la mamă în măsura în care ea a precedat copilul pe drumul integrării simbolice) că se desenează cadrul insu-lui de dincolo de cerere sau bine de angoasă. Căci, altfel, mama ar apare ca o omnipotență non marcată de o lipsă.

Relația între câmpul specularului și non-specularitate este cea care se înscrie în schema zisă a vasului inversat. Lacan nu dă întotdeauna același comentariu acelei scheme. Interpretarea care ne va permite să urmăm mai bine parcursul său este următoarea. Sigla i(a) desemnează imaginea corpului propriu, care își ține stabilitatea din faptul că subiectul i se acomodează asupra unui obiect făcând parte din corpul propriu, care rămâne cufundat în auto-erotism și unde rezidă „rezerva insesizabilă". Sigla i`(a) desemnează obiectul căruia se transvazează libidoul narcisic din care este investit i(a), dar nu fără să se pună x-ul care este veritabilul obiect de iubire și care păstrează caracterul său de agalma atât cât nu apare obiectul parțial, căruia Lacan își propune acum să-i precizeze sensul.
Prima remarcă pe care o putem face pe subiectul acestui obiect, spune Lacan, este următoarea: notația sa algebrică ca a este destinată să ne permită să recunoaștem în ea, în diversele incidențe în care ne apare, identitatea. Ea răspunde astfel unui scop de pur reperaj al identității. Într-adevăr, după Lacan, reperajul printr-un cuvânt, printr-un semnificant, este întotdeauna și nu ar ști să fie decât „metaforic", în sensul de a fi efectul unei funcții semnificante, cea a selecției sau substituției, care se ascunde ți rămâne nesesizată în afara semnificației induse prin introducerea sa. În toată rigoarea, spune Lacan, desemnarea acelui a prin termenul de obiect este de un uzaj metaforic căci el este împrumutat relației subiect-obiect, în vreme ce ceea despre ce vorbim sub termenul a este tocmai un obiect care este prin definiție extern oricărei definiții posibile a obiectivității: căci experiența noastră pune faptul că o transparență care se fondează pe intuiția experienței nu poate fi ținută drept originală, și deci nu poate constitui pornire nici unei estetici transcendentale - ști de altfel ceea ce au fost de acolo ca „evidențe".

2005. LACANIANA II

Introducere

Făcând suită la Lacaniana I, această carte conține lecturi ale seminariilor pe care Lacan le-a făcut între 1964 și 1979. Lecturi, aceasta semnifică faptul că nu este vorba despre a spune ceea ce Lacan a spus sau voia să spună, ci ceea ce fiecare autor a sesizat din seminarul pe care l-a citit, chiar dacă, căci astfel este legea vorbirii, este persuadat de veracitatea versiunii sale.
O lectură poate face mai obscură opera, poate cădea alături, și să vadă incoerențe care nu sunt acolo, poate aprecia rău aportul ei, o poate denatura sau trăda. Ea poate din contră s-o clarifice, să furnizeze soluții paradoxurilor sale, să-i arate originalitatea, să-i măsoare adecvarea la experiența din care ea se inspiră. Transmisia se face prin toate acele lecturi care decid viitorul operei. Lacan a vrut să găsească un mod de transmisie mai asigurat psihanalizei, chiar „integral", care să evite psihanaliștilor înșelări conducând la denaturarea experienței lor. El nu a reușit, și aceasta a fost drama învățăturii sale, căci psihanaliza este și va rămâne o știință de texte – ceea ce nu vrea să spună, o vom vedea, că ea ar fi fără legătură cu Realul. Această carte nu are așadar nimic dintr-un abreviar și nu pretinde să dispenseze cititorul să lectureze pe Lacan. Ea dă mărturie doar despre o anumită transmisie, despre care autorii speră că ea va contribui să clarifice chiar și puțin opera și să-i degajeze mai bine mizele. În această introducere îmi propun să amintesc avansurile majore ale lui Lacan după seminariile de la Sainte-Anne, ținute între 1954 și 1963

Sinteza seminarului 11 - Cele patru concepte fundamentale ale psihanalizei (1964)

CELE PATRU CONCEPTE FUNDAMENTALE ALE PSIHANALIZEI...
Seminarul 11 al lui Jacques Lacan,
între 15 ianuarie și 24 iunie 1964...

”Nu există decât o psihanaliză, psihanaliza didactică...

Nu există cauză decât a ceea ce sună...
Este subiectul cel care este chemat, nu există decât el, cel care poate fi cel ales...
Nu există nimic comun între Trieb (pulsiune) și instict, pur și simplu...
Nu există loc de confunda nici reîntoarcerea semnelor, nici reproducerea, nici rememorarea, cu ceea ce este în fond în repetiție...
Nu există act, decât al omului...
Nu există nici o urmă niciunde de „bun-ochi”, de un ochi care binecuvântează, așa cum e de „rău-ochi” (deochi)...
Nu există nici o metamorfoză naturală a pulsiunii orale în pulsiune anală și nici o continuitate de la faza anală la faza falică...
Nu există apariție a subiectului la nivelul sensului, decât din dispariția subiectului în locul altul al inconștientului...
Nu există interval între S1 și S2...
Nu există Dasein fără acolo (fort din fort-da, acolo-aici)...
Nu există bine care să țină cu răul...
Nu există lege posibilă de dat cu privire la ceea ce poate fi binele în obiecte...”

ACEST SEMINAR ESTE CU SIGURANȚĂ unul dintre cele mai bogate. El se ține într-un moment decisiv. Lacan tocmai fusese privat de funcțiile sale de didactician în sânul Societății franceze de psihanaliză. Era prețul, acceptat de unii dintre colegii săi la finalul unei negocieri dificile, pentru recunoașterea grupului lor de către Asociația Internațională de psihanaliză. Este strada Ulm, în sala Dussanne a Școlii normale superioare și în cadrul Școlii practice de studii înalte locul în care-și reia învățătura grație intercesiunii lui Louis Althusser. Auditoriul nou, puternic crescut de prezența studenților mai puțin familiari cu psihanaliza decât cu științele, filosofia, etc., pare să cheme un fel de dialog cu filosofii. Totuși, alegerea de a studia cele patru concepte fundamentale ale psihanalizei, inconștientul, repetiția, transferul și pulsiunea, relevă mai puțin de grija de a produce o sinteză decât de „datoria de a clarifica abruptul realului experienței analitice operând o subversiune radicală care nu poartă atât asupra științei (există știință care nu se știe) cât asupra subiectului.
În lecția sa inaugurală pe care circumstanțele o fac solemnă, Lacan compară soarta sa cu cea a lui Spinoza, excomunicat în 1656. La ceea ce poate face ecou, în comunitatea analitică, la practici religioase, și la ceea ce îl lovește personal, el nu este cu siguranță indiferent. Dar nu este pentru a cădea în patetic: în sumă este soarta fiecăruia, ca subiect, să fie supus legilor schimbului în întreaga structură socială. El își permite chiar, cu umor, să releve comicul situației – timp de doi ani el s-a știut negociat de proprii săi colegi, chiar de elevii săi - și să-i arate resortul: ivirea obiectului, prin natură voalat, în care acționează adevărul oricărui subiect (fie el maestrul), adică falusul. Nici o falsă pudoare, deci. Dar este ocazia, pornind de la examenul strâns al practicii efective a analizei didactice, „de a ști ceea ce, despre psihanaliză, putem, trebuie, să așteptăm, și ceea ce trebuie să fie acolo ratificat ca frână, chiar ca eșec”. În sfârșit și mai ales el interoghează în fața acelui nou public fundamentele psihanalizei, adică ceea ce o fondează ca și practică.
Psihanaliza este ea o știință? Nu este ea mai degrabă de înscris la registrul religiei? După toate, acolo, de asemenea cercetăm. Dar cuvântul lui Christos la Augustin, „Tu nu m-ai fi căutat dacă nu m-ai fi găsit”, trimite, în paradoxul său, obiectul cercetării în trecut: deja găsitul... și deja uitatul! În suita seminarului va fi abordată chestiunea rememorării. Pentru acum, cercetării, indefinită, și care cercetare în care se complace o concepție hermeneutică a analizei,

Lacan opune descoperirea interpretării. Putem nota caracterul religios al satisfacției discipolului care, la termenul unei cercetări înșelătoare, verifică că este prea bine în calea maestrului. Ea nu cruță psihanaliștii.

Sinteza seminarului 12 - Probleme cruciale pentru psihanaliză (1964-1965)

PROBLEME CRUCIALE...
Seminarul 12 al lui Jacques Lacan,
dintre 2 decembrie 1964 și 24 iunie 1965...
„Nu există metalimbaj, nu există alt statut al limbajului, decât limbajul comun...
Nu există obiect al dorinței...
Nu există ultimă interpretare, decât în mitul analizantului...
Nu există oblativi (oblativitate - înclinație de a oferi ceva fără a cere nimic în schimb, ofrandă, sacrificiu închinat divinității) mai mari decât adevărații, marii obsesionali...”
Cum se articulează pozițiile respective – calificate de Lacan drept poziții subiective ale ființei – ale subiectului, ale științei și ale sexului, în dialectica psihanalitică? Altfel spus, care este poziția subiectului în raportul său cu imposibilul de știut al sexului, și ce funcție trebuie să susțină analistul pentru ca această poziție să poată să se degajeze? După Lacan, răspunsul la aceste întrebări esențiale, la care conduce, pas cu pas, ansamblul seminarului, nu va putea adveni decât în suita unor clarificări prealabile: un anumit număr de probleme cruciale vor trebui tratate, și un anumit număr de alegeri pentru psihanaliză operate. Aceste orientări fundamentale concură în principal la a defini subiectul ca lipsă în determinarea sa de către semnificant.
Se va releva astfel necesitatea de a sublinia funcția numărării ca reperaj logic al lipsei și cea a numelui propriu ca loc de sutură a acesteia, pe calea identificării simbolice; de a situa această dimensiune a lipsei, ca și gaură în structură, cu ajutorul topologiei; în sfârșit de a redesfășura, de o manieră nouă, triada categoriilor lipsei înscrise în raportul la Altul: privare – frustrare – castrare. Ceea ce permite să dai seama de articularea, așa cum ea apare în cură, între cerere, transfer și interpretare.
Acest seminar reprezintă un moment, dacă nu inaugural, cel puțin esențial al tentativei efectuate de Lacan de a elabora o logică a lipsei care să poată face gândibilă experiența psihanalizei.
Notăm în cele din urmă că, pentru prima dată, Lacan instituie seminariile zise „închise” unde alți intervenienți sunt invitați să ia cuvântul, suscitând astfel dezbateri vii și pasionante.
Cei trei termeni: subiect, știință, sex... se unesc într-o relație particulară, diviziunea...
Ființa nedeterminată a subiectului în relație cu imposibilul de știut al sexului, în măsura în care structura ei e determinată de limbaj...
Probleme cruciale care trimit la necesitatea de a face alegeri...

Semnificant, Sens, Semnificație

Structura subiectului depinde de structura limbajului...
Ordinea gramaticală și ordinea semnificației, a sensului...
Funcția sensului depinde de funcția semnificantului, care compromite, include în mod necesar subiectul...
Practica lingvistică se compromite excluzând subiectul, se satisface doar în dimensiunea enunțatului...
Practica psihanalitică exclude excluderea subiectului, se sprijină doar pe enunțare...

Centrul experienței analitice – relația între semnificant și sens, cu accentul pe primul – instanța literei în inconștient...
E vorba de a face alegerile ce privesc realul, alegerea lui Lacan e de a lăsa deschis spațiul unei lipse, unei pierderi care se produce de fiecare dată când într-un discurs, limbajul încearcă să dea seama de sine însuși.
Pierderea marchează relația semnificantului cu subiectul și se află la antipodul oricărei filosofii care machiază, deghizează, caracterul originar și fondator al lipsei.
Discursul psihanalizei implică excluziunea altor poziții (limbajul-obiect al lui Russell, limbajul–instrument al dezvoltării unei funcții până la gândire, inteligență, al lui Piaget) față de real, care trebuie denunțate nu doar ca false, ci și ideologice.
Limbajul este cel ce face obstacol inteligenței. Nimic nu e inteligibil ca lume și realitate fără ca limbajul să fi introdus o tăietură în relație cu realul.
Semnificația nu se produce fără intermediere între semnificant și subiect, dar implică introducerea referentului, realului, un real aparent structurat, structurat de limbaj. Nu am putea știi nimic despre real dacă limbajul nu ar fi în partidă.
Folosirea semnificantului în relație cu referentul e dublă, denotație - vrea să introducă o corespondență biunivocă și de neșters, conotație – introduce un element radical diferit – conceptul.
Realul este cernut de ordinea semnificantă, rămâne afectat de ea...
Bara dintre semnificant și semnificat nu doar marchează ruptura lor, ci și indică locul unde se realizează efectele de sens. Prin ștergerea referentului, a fixației biunivoce, semnificatul e flexibil în toate sensurile. Multipli-semnifi-cația nu este efect de sens și se distinge net de el.
Efectul de sens se află la nivelul a ceea ce apare ca efect de semnificație sub bară, în măsura în care face să apară și ceea ce este în inima experienței analitice, dimensiunea non-sensului ca ceea ce din real rezistă ordinii semnificante.
Denotația–Bedeutung, păstrează o relație cu un referent, însă pentru Sens-Sinn, legătura tinde să dispară sau măcar să nu meargă de la sine.
Care este referentul sexului pentru subiect? Nimic în inconștient nu desemnează ce este masculin și ce este feminin. Subiectul inconștientului este cel care evită știința despre sex. De aceea în triunghiul moebian Bedeutung-Adevăr este între subiect și sex, iar Sinn-Sens între știință și sex. Altfel spus, dacă subiectul produce o semnificație a poziției sale subiective în privința sexului – care are o relație cu adevărul său... la același nivel ca un simptom -, în ce privește știința despre sex, subiectul se situează într-o poziție de excluziune și, atunci, de non-sens, ceea ce pe de altă parte nu vrea să spună fără-sens. Lacan consideră neviabilă elaborarea unei logici particulare căci există o relație de aporie, de obstacol, între sens și realitate sexuală. Această logică singulară ar trebui să facă să apară în organizarea reciprocă a celor trei poli ai subiectului, științei și sexului, punctul de excluziune al subiectului în relație cu sensul(Sinn) în relația sa cu știința și sexul, sau chiar mai bine: în relație cu știința despre sex. Dar acea dublă aliniere a subiectului deschide drumul specificului experienței analitice: dimensiunea lui Bedeutung, care indică, pentru Lacan, punctul de emergență al adevărului. Vom reveni mai încolo.
Dar acea dimensiune este culminația unui parcurs în care Lacan insistă asupra a ceea ce este cauză a subiectului: semnificantul, din care subiectul este totodată efect și sutură a lipsei. Și, cu privire la asta, Frege se dovedește atunci foarte valoros.

Nume propriu, Numărare, Sutură, Identificare

Celebrul exemplu al silogismului lui Socrate („Socrate e un om, oamenii sunt muritori, Socrate e muritor”) constituie baza de plecare de la care Lacan poate iniția o nouă reflecție despre relațiile între semnificant, subiect, identificare, nume propriu, o nouă linie de partidă între experiența limbii, așa cum o permite și o pune în evidență practica analitică, și logică.

Cerere, Transfer, Identificare

Identificarea privește operația analitică însăși și semnalează relația cu finalul curei, e vorba de a ști dacă se poate considera satisfăcător un final de analiză marcat de o rectificare a idealului de eu, în particular, prin ajustarea lui din direcția identificării cu analistul. Prin opoziție, dificultățiile și impasurile care se adeveresc la finalul analizei, nu marchează, în definitiv, că nu s-a luat în seamă suficient nivelul obiectului a?

Lacan amintește că Freud consideră identificarea cu „tatăl” ca prim timp în orice posibilă explicație a mecanismului. Acum bine, ce statut e necesar să-i dăm în experiența noastră acelei identificări cu acel tată? Lacan remarcă că, pentru Freud, acest prim timp primordial, mitic, se rotește în totalitate în jurul problematicii încorporării. Cu acest scop, subliniază că referența cea mai mitică, cea mai idealizantă, se face cu privire la evocarea corpului. Semnalare importantă, dacă ea există, de vreme ce Lacan precizează că în punctul inaugural al apariției structurii inconștiente se află această formă de referință la un materialism radical al cărui suport nu este biologia, ci „corpul”, având grija de a preciza că e vorba de corp ca aparat libidinal.

A doua formă de identificare e legată de obiectul iubirii în sine și Lacan susține că posibilitatea identificării cu obiectul iubirii se introduce pe partea frustrării inerente cererii de iubire. În aceasta, îl urmează pe Freud, care vorbește despre alternanța între a fi și a avea: neavând obiectul alegerii, subiectul trece la a-l fi.

A treia formă de identificare este identificarea isterică, într-un anumit mod directă, de la dorință la dorință, „comunicare directă cu dorința Altuia”.

Lacan se oprește asupra acestei forme pentru a arăta caracterul enigmatic al noțiunii de identificare la Freud. De aceea, aprecierile sale vor apare perfect justificate... cu condiția să le articulezi bine, așa cum vrea el s-o facă. Despre acest punct, Lacan dezvoltă o critică mai precisă a acestei devieri a experienței analitice care a apărut după Freud, deviere care constă într-o explorare tot mai detaliată a frustrării, înțeleasă ca frustrare a unei necesități. Conclude că, dacă întreaga analiză se dezvoltă la acest nivel, consecința sa va fi să ajungă la ceea ce Freud a indicat ca punctul său de sosire, adică, stânca castrării.

Lacan nu pornește de la această poziție. Deja a introdus în această temă necesitatea distincției categoriilor de frustrare, privare și castrare. Consideră că, în dinamica cererii și transferului, când rămâi agățat exclusiv la nivelul frustrării, emergența castrării, în vidul finalului unei analize a unei nevroze sau unei analize „feminine”, devine, propriu zis, de negândit. Mai mult încă, Lacan aduce la lumină o veritabilă logică a lipsei pusă să opereze în articularea triadei privare-frustrare-castrare. Astfel, în primul loc, privarea, considerată ca privare originară, este legată de nașterea subiectului ca atare și reprezintă efectul inevitabil al intervenției semnificantului. În al doilea loc, frustrarea nu are nici o relație cu necesitatea ci cu cererea, iar în cele din urmă, în al treilea loc, castrarea privește direct relația subiectului cu sexul. Pentru a aborda toate acestea este evident necesar ca frustrarea să nu fie înțeleasă ca frustrare de o necesitate.

Pozițiile subiective sau imposibilul de știut despre sex

Pozițiile subiective în structurarea lipsei... pierdere, frustrare, castrare... în real, imaginar, simbolic...

Diviziunea subiectului - statutul subiectului ca localizare a lipsei, în raport cu știința, diviziunea subiectului în raport cu sexul...

Prin descoperirea cogito-ului, subiectul își determină locul în pura lipsă a științei... Prin descoperirea inconștientului - natura fundamental sexuală a oricărei dorințe umane, o știință al cărei subiect rămâne nedeterminat - subiectul se oprește în fața limitei sexului, care îi conferă o nouă certitudine, „cea de a lua adăpost în pura lipsă a sexului”...

Sexul, în esența sa de diferență radicală, se refuză științei, adevărul sexului e imposibil de spus în întregime, iar subiectul se manifestă ca rest, reziduu al acestei lipse de științe...

Inconștientul, o știință care nu se știe, lasă mereu subiectul defazat în relație cu vorbirea pe care o crede a sa.... subiectul știe mai mult decât crede și spune mai mult decât vrea...

Adevărul, dorința de a ști, diferența dialectică a științei, nu e o știință care va veni și nici o realizare a științei, e aleteia - revelație, o revelație ce duce subiectul la întâlnirea cu realul sexului - punctul în care experiența și practica analizei își găsește limita sub forma imposibilului...

Trebuie spus adevărul despre sex, doar că este imposibil de spus, imposibilitate ce revine ca lipsă în știință, lipsă ce la Descartes devine certitudine a științei și semn al acestei lipse de știință, ceea ce din sex se refuză științei...

De aceea orice știință se instituie într-o oroare de nedepășit privind acel loc unde se pune secretul sexului...

Știința inconștientă - o știință găurită în măsura în care știe tot, mai puțin lipsa ce o determină...

Subiectul - retras în singurele certitudini extrase din fantasmele sale, nevrând să știe nimic despre ele și nevrând să știe despre imposibilitatea lor...

Sexul - loc al acestui adevăr imposibil de știut și despre care nu se vrea să se știe nimic...

Analiza - un joc special cu o regulă ce exclude sexul ca punct de acces imposibil, un joc redus la relația subiectului cu știința, o relație cu un singur sens, cel al speranței, al așteptării...

Jocul analizei - pot știi ceva în măsura în care ceea ce a fost exclus din știință ca imposibil, sexul, devine realitatea a ceea ce e în joc...

În analiză există doi jucători a căror relație e un neînțeles - subiectul presupus a ști, deși subiectul nu se izolează decât retrăgându-se din orice presupunere de știință...

Neînțelesul e necesar pentru a face conjuncția polului subiectului cu polul științei, pentru a-l conduce la constatarea că pe nivelul științei nu se presupune subiect, ea fiind inconștientă...

Unicul mod de a ajunge la o identificare a subiectului nedeterminat al inconștientului cu subiectul presupus a ști - subiectul înșelării, constă în a nu uita al treilea jucător, diferența sexuală...

În relație cu realitatea sexuală, subiectul se constituie întotdeauna pornind de la propriul joc - diviziunea între subiect și știință... subiectul nu vrea să știe nimic despre ceea ce este cauza și punerea sa în joc - fantasma...

E un joc în care nu e loc de soluții de comun acord, dacă subiectul e în defensivă, nu e în contra analistului, ci în contra realității sexuale...

Rolul analistului - ajungerea la un rezultat, să derive din această defensivă o formă mereu mai pură - dorința analistului în operație - să conduci analizantul la fantasma sa originară - este să nu-l înveți nimic, este să învețe de la ea cum să facă...

Analiza se verifică în superpoziția strictă cu dorința Altuia, dorința analistului devine dorința analizantului...
Locul analistului - punctul dorinței din polul opus celui unde se pune realitatea sexului... subiectul ajunge la o „trădare a pudorii” în relație cu realitatea sexului, confruntându-se cu limitele semnificantului cu privire la sex...
Știința inconștientă se refugiază în „dreptul la pudoarea originară”, pragul secretului sexului imposibil de depășit de subiect, punctul de suspensie al ultimelor poziții subiective, divizate în relație cu credința sau cu certitudinea...
Unii cred că lucrul știe pentru că nu sunt siguri - nevroticii... unii nu cred în Altul pentru că sunt siguri că lucrul știe - psihoticii...
Dorința analistului - punctul precis al unei complicități deschise surprizei, punctul nesperatului - neașteptatului în câmpul speranței - așteptării...
Nesperatul nu e pericolul căci te pregătești pentru nesperat, nesperatul e o speranță deja sperată, dar doar atunci când survine...
Triada Subiect-Știință-Sex e dublată de cea Sens-Separare(Pulsiune)-Semnificație(Adevăr)...
Pulsiunea, între subiect și știință, produce diviziunea în relație cu subiectul și simptomul în relație cu știința, fiind relația subiectului cu simptomul său...
Sensul, între știință și sex, conduce nelipsit la non-sens, locul lor de întâlnire fiind punctul de unire al subiectului cu sexul, locul adevărului, între sex și subiect, o experiență ce separă, pe de-o parte, ceea ce se poate interpreta din sens și ceea ce îi vine subiectului din știința inconștientului în impasuri, împiedicări, obstacole ale semnificantului și ale discursului, iar pe de altă parte, acest semnificant Altul care marchează subiectul în relația lui cu sexul, această relație fiind castrarea...
Rezistența analistului – psihologizarea psihanalizei cu tot cortegiul său de idei normative și false evidențe în fața dimensiunii ireductibile a realului în joc, ce privește în ultimă instanță imposibilul de știut despre sex...

Sinteza seminarului 13 - Obiectul psihanalizei (1965-1966)

OBIECTUL PSIHANALIZEI...
Seminarul 13 al lui Jacques Lacan,
Dintre 1 decembrie 1965 și 22 iunie 1966...
„Nu există știință a omului, așa cum nu există mici economii, nu există „știință a omului”, pentru că „omul” științei nu există, doar subiectul său...
Nu există adevăr despre adevăr pentru a acoperi acest punct viu, decât numele proprii...
Nu există metalimbaj...
Nu există centru al suprafeței unei sfere...
Nu există adevăr cu privire la adevăr...
Nu există, în cele din urmă, alt suport al experienței analitice, decât această vorbire și acel limbaj...
Nu există imagine a lipsei, dacă ceva apare acolo, lipsa tocmai vine să lipsească...
Nu există non-răspuns în afara evocării unui răspuns...
Nu există proprietate a ideilor, nu există proprietate intelectuală...
Nu există cerul...
Nu există spectator pur și simplu...
Nu există negândit, în punctul în care este desemnat negânditul în raportul său cu cogito-ul, tocmai, asta gândește...

Nu există doar scena primitivă, scena inaugurală, există și transmisia funcției scenice, care nu se oprește la nici un moment primordial...
Nu există sentiment al alienării, fără aceasta asta nu ar fi alienarea...
Atunci când omul, căutând vidul gândirii, avansează în lumina fără umbre a spațiului imaginar, abținându-se chiar și să atingă ceea ce va apare, o oglindă fără strălucire îi arată o suprafață în care nu se reflectă nimic...
Nu există reprezentări endo-psihice și reprezentări externe..."
CĂ O RECUNOAȘTEM SAU NU, obiectul a, pe care Lacan îl considera, cu umor, ca singura sa descoperire, este în inima a tot ceea ce s-a putut spune și scrie în psihanaliză privind obiectul. După el, obiectul a este miza fondării subiectului, în măsura în care divizat, în raportul la Altul.
Cum să dai seama în mod riguros, dincoace de cele patru expresii clinice ale sale – sân, fecale, privire, voce - , despre funcția acestui obiect atât de singular care nu există decât ca și lipsă și ca atare simbolizează castrarea (-φ)?
Care sunt raporturile structurale între psihanaliză și știință? Va fi vorba mai puțin de a afirma că psihanaliza este sau nu este o știință decât de a preciza în ce anume psihanaliza, „fiică a științei", înscrisă în câmpul științei, o interoghează pe aceasta din urmă în și pornind de la ceea ce ea forclude: subiectul și adevărul ca și cauză.
Astfel sunt cele două întrebări esențiale abordate în acest an al seminarului. Ele nu sunt în mod evident noi pentru Lacan, dar ele găsesc aici un timp de împlinire, corespunzând la finalizarea teoriei sale a dorinței: analiza structurală a fantasmei va permite în special să clarifice funcția privilegiată pe care o joacă acolo privirea. Ele marchează de asemenea timpul de sinteză care-i va permite lui Lacan să ofere deplina sa dezvoltare problematicii juisării în anii ulteriori.
Aceste întrebări, în ciuda aparentei lor eterogenități, constituie cei doi versanți ai unui aceluiași scop, a cărui vizare este ea însăși dublă. Pe de-o parte, el se adresează analiștilor: ca ei să nu poată să răucunoască în actul lor, ca și în teoria lor, ceea ce din știință este iremediabil exclus și, mai mult încă, că este această excluzie însăși care-i fondează pe ei însăși cea care susține și acest act și această teorie. Pe de altă parte, el constituie un avans esențial adresat dincolo de practicieni: el clarifică datoria pe care universul științei a contractat-o vizavi de pulsiunea scopică ocultându-i obiectul său.

Sinteza seminarului 14 - Logica Fantasmei (1966-1967)

CE ESTE O „LOGICĂ" a fantasmei? Ce raport întreține fantasma - și în mod mai global inconștientul, psihanaliza – cu logica? În ce anume logica aduce ea o contribuție la teoria și practica psihanalizei? Tot atâtea întrebări introduse în acest seminar, dar care nu constituie pentru Lacan decât un prealabil căci ambiția învățăturii sale merge mult dincolo.
Într-adevăr, reintroducând în chiar sânul logicii ceea ce aceasta, prin structură, a elidat – funcția semnificantului, a lipsei și locul subiectului - , regândind logica plecând de la luarea în seamă a obiectului a, Lacan cheamă din mărturia sa o nouă logică, un fel de logică primă. Aceasta este de fondat în numele fapturilor inconștientului, astfel încât printr-o astfel de inversare ceea ce era recunoscut clasic ca și logică „nu face decât să-și regăsească propriile fundamente".
„Voi arunca azi câteva puncte ce vor participa mai degrabă din promisiune." Prin aceste cuvinte Lacan deschide semnarul său din anul 1966-1967, Logica fantasmei. Titlu

surprinzător, unde promisiunea, anunțată dintr-odată, devine imediat interogare. Este vorba pentru Lacan să împingă până la ultimele lor consecințe propozițiile și avansurile pe care le-a dezvoltat după Relația de obiect și în special Identificarea.

Sinteza seminarului 15 - Actul psihanalitic (1967)

ACTUL ANALITIC...
Seminarul 15 al lui Jacques Lacan,
între 15 noiembrie 1967 și 19 iunie 1968...
„Nu există marele Altul al marelui Altul...
Nu există adevăr despre adevăr...
În afară de ceea ce am numit manipularea transferului, nu există act analitic...
Nu există un punct în care morala bărbatului și a femeii ar putea fi distinse, în momentul în care se găsesc împreună în pat, sau separat...
Nu există știință a virtuții...
Nu există pentru analiză, și cu atât mai puțin pentru analist, niciunde - și aici este noutatea, subiect-presupus-a ști...
Nu există iubire care să nu releve de această dimensiune narcisică...
Nu există alegerea între lipsă și ființă...
Nu există metalimbaj...
Nu există psihanalist fără psihanalizant...
În afara situației analitice, nu există transfer...
Nu există adevăr fără fals...
Nu există bărbat fără femeie...
Nu există act sexual...
Nu există Univers al discursului...
Nu există subiect a cărui totalitate să nu fie iluzie...
Nu există „psihanaliză”, există doar un „a fi fost psihanalizant”...
Nu există operație interesantă ca atare a semnificanților care să nu implice prezența subiectului...
Rahatul tulbură enorm oamenii, nu există doar rahatul în obiectul mic a...
Din momentul în care faci o analiză, nu mai există viață privată...
Știință, adevăr, subiect, și raportul la marele Altul - nu există cuvânt pentru a le pune împreună pe toate patru...
Nu există dialog...
La nivelul marelui Altul, nu a existat niciodată nimic mai adevărat decât profeția...”
ÎN SEMINARUL SĂU Actul psihanalitic din 1967, Lacan tratează despre conceptul actului psihanalitic în raportul său cu finalul curei analitice și cu devenirea psihanalistului. Este o mare noutate în epocă, căci această noțiune de act nu și-a găsit încă altă clarificare psihanalitică decât cea a acțiunii referită la motricitate. Această neglijență este pentru Lacan din același resort ca cea care lovește finalul analizei și devenirea analistului. Lacan va dezvolta în consecință teoria sa despre formarea psihanalistului, despre calificarea sa și statutul său. Cum calificarea sa îi vine din știința sa despre termenul curei, este necesar pentru Lacan să avanseze concepția sa despre finalul analizei cu privire la începutul ei. În ce privește statutul psihanalistului, adică ceea ce împinge analizandul să preia flacăra actului psihanalitic, vom rămâne în fața acestei enigme, cea care l-a împins pe Lacan la procedura Pasei. Lacan aștepta

de la acest seminar producția unei noi științe despre act în toate accepțiile sale, în special politică.
Psihanaliza produce un efect care implică un subiect. Noi știm că Lacan a introdus acest concept de „subiect" în psihanaliză în măsura în care este pus în act în cură. Devine necesar lui Lacan să interogheze actul plecând de la funcția sa în cura analitică. El formulează speranța că această interogare a actului psihanalitic permite o reînnoire a concepției noastre asupra actului în general.
Lacan înscrie seminarul său despre actul psihanalitic în suita Logicii fantasmei și a ceea ce există acolo dezvoltat privind actul sexual. După obiceiul său, el reia din nou avansurile sale fără să presupună că auditoriul său ar avea despre asta o cunoaștere preliminară. Astfel actul va fi mai întâi înțeles ca o depășire la intrarea unei psihanalize prin decizia și angajamentul analizantului. Din acest punct de vedere, instalarea ca psihanalist ar fi în mod egal de considerat ca un act. Și, dacă apropiem actul psihanalitic de actul medical, suntem în măsură să ne întrebăm ce este ceea ce face act în ședință, este interpretarea sau transferul? Lacan constată că această manieră de a examina actul conduce la un impas. Se va prinde așadar altfel acolo și va schimba punctul de vedere, adică va interoga teoria psihanalitică care subsumează actul sub vocabula acțiunii. Problema noțiunii de acțiune, este că este identificată de către psihanaliști la motricitate și în mod special la modelul actului reflex. Lacan critică utilizarea acestui model relevând de acolo dimensiunea semnificantă care nu lipsește niciodată, spune el, în constituirea actului, ceea ce exemplul actului de naștere vine să confirme. El dă un alt exemplu foarte clarificator cu privire la ceea ce face act în acțiunea de a vorbi în mers; motricitatea nu ia valoare de act decât depășind un prag care vă pune în afara legii. Lacan insistă încă asupra dimensiunii semnificante prezente în act lansându-se într-o veritabilă deconstrucție a teoriei pavloviene a reflexului condiționat. El diferențiază acțiunea de motricitate și clarifică, așa cum o spune, ceea ce el înțelege prin actul psihanalitic.
Întreaga portanță a lui Lacan se revelă în această lectură a experimentării câinelui lui Pavlov unde al demonstrează structuralismul lacanian al lui Pavlov – termenii sunt ai lui Lacan. Într-adevăr, el arată că zgomotul trompetei reprezintă subiectul științei, care nu este altul decât Pavlov. El îl reprezintă pentru un alt semnificant care este valoarea pe care o ia secreția gastrică, în măsura în care ea este efectul unei înșelăciuni. Ceea ce este cu totul altceva decât un semn. Lacan poate atunci să afirme că dispozitivul experimental al lui Pavlov se găsește articulat prin semnificantul care reprezintă subiectul pentru un alt semnificant. El sesizează această ocazie pentru a sublinia efectul semnificantului asupra viului și pentru devoala faptul că subiectul științei își primește propriul mesaj sub o formă inversată. Noi cunoaștem poziția lui Lacan asupra științei, care nu vrea să știe nimic despre consecințele pe care știința ei le generează din punctul de vedere al adevărului; în revanșă, ideea nouă este că această știință este deja prezentă în așteptarea subiectului. Este despre aceasta, ne anunță Lacan, că va fi vorba apropo de actul psihanalitic.
Lacan interoghează apoi psihanalistul definit ca cel ce face actul profesiei sale. Ceea ce nu vrea să spună că ceilalți trebuie să se dezintereseze de acolo, văzut fiind că este vorba acolo despre o schimbare apropo de poziția subiectului în ce privește raportul său la știință. Dacă realizarea subiectului este singulară, statutul său și avansarea sa în structura inconștientului interesează întreaga lume.
Care este acțiunea psihanalistului? Iată întrebarea la care Lacan va încerca să răspundă. Este ea transferul sau interpretarea? Care este această „esență a ceea ce din psihanalist în măsura în care este operant este actul"? Lacan deplasează mai înainte de toate această întrebare spre cea

a definiției actului pentru psihanalist. El va căuta răspunsul în Psihopatologia vieții cotidiene. El găsește acolo nu doar confirmarea rolului esențial al dimensiunii semnificante constitutive a oricărui act, dar și în mod egal articularea sa la inconștient prin ratajul la adăpostul căruia se disimulează actul. Noi putem atunci recunoaște că sensul inconștient al actului are trăsătură la zdrobirea intenționalității; este acolo unde Lacan situează actul psihanalistului. Ceea ce nu împiedică analiștii, spune Lacan, să nu vadă decât ratajul fără să dea un sens mai important actului. Lectura sa a lui Freud cu privire la actul simptomatic îl aduce să enunțe că actul psihanalitic se articulează la deficiența pe care adevărul o resimte în raportul său la sexual, și el dă exemplul uni băiat care a spus despre rău-aventura sa cu o mică fată: „Am înțeles bine, îmi spune el, că încă o dată era o femeie de ne-primit.” Să notăm această remarcă pe care Lacan o face apropo de logică indicând faptul că valorile de adevăr nu fac decât să asexueze acest adevăr. Ne mai trebuie încă să aducem această precizare dată de Lacan privind lectura actului. Ea nu se face, spune el, decât în temporalitatea de după și ea nu este o lectură supra-adăugată care ar da valoarea sa semnificantă actului. Din contră, actul simptomatic conține deja în sine această dimensiune a semnificantului care îl va realiza pe deplin ca act în după-ul său.

Sinteza seminarului 16 - De la un Altul la altul (1968)

De la un Altul La altul...
Seminarul 16 al lui Jacques Lacan,
Între 13 noiembrie 1968 și 25 iunie 1969...
„Nu există uniune a bărbatului și a femeii în care castrarea să nu determine, ca fantasmă, realitatea partenerului la care ea e imposibilă, și în care castrarea să nu fie jucată în acest fel de deținere ilicită care o pune ca adevăr la partenerul la care ea e în mod real, fără exces accidental, distribuită...
În câmpul marelui Altul nu există posibilitatea unei întregi consistențe a discursului...
Nu există aproape dacă nu este această spărtură însăși care este în tine, este vidul de tine însuți...
Nu există ordin al vorbirii fără cel al limbajului...
Nu există nici cea mai mică libertate de gândire...
Nu există subiect al juisării sexuale...
Lucrul freudian, acest adevăr, are ca proprietate a fi asexuat, contrar a ceea ce se spune, că freudismul este pansexualismul. Atât doar că, pentru că viul, care este această ființă prin care se vehiculează un adevăr, pentru că viul, el, are funcție și poziție sexuală, pentru el, nu există raport sexual, ca și relație logic definibilă, pur și simplu nu există, îi lipsește ceea ce am putea numi raportul sexual, adică o relație definibilă ca atare între semnul masculului și cel al femelei. Raportul sexual nu poate fi făcut decât dintr-un act.
Nu există act sexual în sensul în care acest act ar fi cel al unui just raport, și nu există decât act sexual, în sensul în care nu există decât actul pentru a face raportul...
Dacă există prea bine act, nu există raport sexual...
Nu există Altul lui Altul...
Marele Altul, așa cum e evident căci este locul inconștientului, știe, atât doar că nu este un subiect. Negația „nu există subiect presupus a ști” poartă asupra subiectului, nu asupra științei. S(A) este marele Altul ca mulțime vidă, asta nu vrea să spună în nici un caz că el este Unul, nu doar pentru că nu mai există altul, el este Unul...

Să te socotești 1 pe tine însuți, trebuie mărturisit că este tentant, chiar atât de tentant încât nu există nici unul dintre voi care să n-o facă, oricâtă psihanaliză s-ar fi vărsat pe capetele voastre, nu puteți nimic acolo, vă credeți Unul pentru mult timp, trebuie spus că aveți motive puternice pentru asta. Există chiar zone în lume în care este scopul religiei doar să evite acest Un mare Altul, un mod de a se conduce cu divinitatea nu doar pur și simplu ca și Pascal prin a spune „nu știm ce este și nici măcar nu știm dacă este"
Lupta pe viață și pe moarte" – nu există nici cea mai mică luptă pe viață și pe moarte, căci sclavul nu este mort, fără asta nu ar fi un sclav! Nu există nici cea mai mică nevoie de luptă, pe viață și pe moarte sau nu. Există pur și simplu nevoia de a te gândi la ea, și cu această luptă, de a gândi, asta vrea să spună că da, într-adevăr, dacă trebuie să mergi la ea, mergi la ea! S-a făcut o trăsătură unară cu singurul lucru cu care, în cele din urmă, gândiți-vă bine, o ființă vie o poate face, cu o viață. Într-adevăr, cu asta, ești liniștit, în orice caz: n-o să ai decât una.
Nu există mulțime vidă care să conțină o mulțime vidă. Nu există două mulțimi vide...
Suntem, oricât de straniu ar părea, cauză de sine. Atât doar că nu există sine. Mai degrabă există un sine divizat..."

SINTEZA SEMINARULUI 16, De la un Altul La altul...
Raportul juisării la castrare în discursul analitic, definirea discursului analitic...
Esența teoriei psihanalitice este un discurs fără cuvinte. Sarcina analistul este țină cont de inexistența unui univers al discursului. Turnura majoră a acestui seminar este definirea experienței analitice în termeni de discurs.
În piața muncii, plus-valoarea, diferența între valoarea mărfii și valoarea muncii, este în centru gândirii lui Marx. Juisarea acestei plus-valori scapă muncitorului, dar și capitalistului, care trebuie s-o reinvestească în parte în producție. Astfel plus-valoarea reprezintă obiectul unei renunțări la deplina juisare. Conceptul unei renunțări la juisare există deja încă de la Hegel.
Noutatea lui Lacan este existența unui discurs care articulează această renunțare la juisare și face să apară funcția unui plus-de-juisare, funcția care este la baza discursului analitic, un efect de discurs, un produs al discursului, un efect al enunțării.
Era deja obiectul din „Kant cu Sade" și va fi ilustrat prin pariul lui Pascal.
Articularea „pieței juisării" la „câmpul discursului" clarifică teoria psihanalitică, căci în jurul acestui „plus-de juisare" se produce obiectul mic a, obiectul cauză al dorinței.
Obiectul, fruct al muncii umane, definit de discurs ca marfă, devine purtător de „plus-valoare", care este renunțarea la juisare, izolând aici funcția obiectului mic a ca și cea a unei pierderi de juisare.
Regula fundamentală a analistului dispensează subiectul de a susține ceea ce enunță. Dar oare, în acest fel ajunge subiectul la vorbirea plină?
Semnificantul reprezintă subiectul pentru un alt semnificant dar nu ar ști să se reprezinte pe el însuși.
Repetiția, care este cea a semnificantului, produce o pierdere în identitatea subiectului, micul obiect a, este fuziunea dintre repetiție și juisare cu ceea ce ea implică dintr-o pierdere de obiect.
Subiectul „valorii de schimb" este reprezentat pentru „valoarea de folosire", iar în această falie se produce „plus-valoarea", adică pierderea, pierderea „plusului-de-juisare".
Recunoașterea acestui „plus-de-juisare" permite articularea subiectului la semnificant, ceea ce interzice pentru totdeauna subiectului propria sa sesizare de sine, dar îi dă totuși unitatea sa ca subiect al discursului.

Este tocmai acest adevăr al subiectului, cel care este vizat prin regula fundamentală a analizei, vorbirea liberă.
Consistența sa se află în această pierdere de juisare, situată între cele două borne al seminarului: De la un Altul La un altul.
Întrevedem astfel răul (neliniștea) în civilizație și simptomul ca efecte ale raportului subiectului la juisare racordat la „plusul-de juisare".
Este lectura sa e evenimentelor din Mai 1968, „greva adevărului". Absolutizarea pieței a făcut un tur suplimentar, substituind „unitatea de valoare" științei din universitate. Această producție a unei piețe a științei este fructul „discursului capitalist".
Raportul științei la juisare este substanța psihanalizei. Știința este în cură în măsura în care prezența ei provoacă dispariția subiectului, ceea ce este resortul lui Urverdrangung, refularea originară, o știință în afara portanței subiectului, căci locul ei este marele Altul.
Care este însă statutul acestei științe a marelui Altul cu privire la adevăr? Știința, se știe ea, pe ea însăși sau, din structura sa, ea este deschisă?
În teoria mulțimilor, perechea ordonată, formalizând relația S1-S2, adică definiția semnificantului, așadar, în teoria mulțimilor, perechea ordonată pune în relație una dintre mulțimi, nu cu cealaltă mulțime, ci cu relația primei și celei de-a doua, această relație fiind ea însăși o mulțime.
Deoarece semnificantul în el însuși nu este nimic altceva decât o diferență cu un alt semnificant, putem considera diferența ca un semnificant: S ➛ A devine S ➛ (S ➛ A), în care A poate din nou și la infinit să fie înlocuit de către relație.
Marele Altul devine astfel insesizabil, prin acest joc al diferenței și repetiției. Datorită acestui joc, marele Altul nu este consistent, iar Urverdrangung, refularea originară și obiectul mic a se deduc de aci ca și cauză a acestei mișcări.
Din acest fapt enunțarea năpârlește în cerere de ceea ce-i lipsește.
Juisarea este topologia subiectului pentru Lacan, și ea va fi abordată prin pariul lui Pascal, pariu care poartă asupra lui „Eu", cel care se angajează în joc.
Jocul este ceea ce este mai viu din raportul nostru la semnificant.
Miza poartă asupra existenței lui Dumnezeu.
Rațiunea, ne spune Pascal, nu poate determina nimic acolo.
Lacan basculează pariul lui Pascal din simbolic în real, cel al acestei limite a științei care face aici capăt.
Realul apare în joc ca și „cap sau pajură": „Dumnezeu este, sau nu este".
Să remarcăm că apariția pariului este concomitentă cu nașterea științei experimentale moderne.
Miza pariului este existența lui Dumnezeu. Să nu uităm că Pascal face distincția între Dumnezeul lui Abraham și cel al filosofilor, care îl cheamă ca semnificant pentru a veni să astupe gaura discursului și a ține loc de Unul al totalității, ceea ce Diderot deja întrevăzuse.
Dumnezeu al lui Abraham, al cărui nume este impronunțabil, indică o altă chestiune care este cea a Numelui-Tatălui.
Miza pariului este o viață, despre care Pascal spune că este considerată ca nevalorând nimic, ceea ce face din ea obiectul mic a, cel care nu are nici valoare de folosire, nici valoare de schimb.
„Trebuie să pariezi", subiectul este „angajat" – în discurs, și aceasta cu mult înainte de nașterea sa – ca obiect mic a în plus de Unul.
Ce este acest Unul? Este universul pe care-l invoci încă din momentul în care gândești la ceva.

Pariul lui Pascal pune astfel în joc obiectul mic a cu marele Altul luat ca Unul, ceea ce dă obiectului funcția de „a-cauză” a lui „Unul presuspus al gândirii”,
Lecția 12 este consacrată conferinței lui Michel Foucault, „Ce este un autor?”, la care Lacan asistase pe 22 februarie 1969 la Societatea franceză de filosofie.
Psihanaliza revelă raportul științei la adevăr ca avându-și jocul, miza în inconștient, o știință despre un adevăr care se enunță și de care subiectul nu știe nimic.
Este evidența freudiană a existenței unui interzis care lovește știința sexuală.
Aici apare pentru prima dată „nu există raport sexual”, articulat cu interzisul, juisarea și pierderea ei, în care noi recunoaștem acum obiectul mic a.
Juisarea este realul în experiența analitică, realul definit ca ceea ce revine întotdeauna la același loc. Această știință ne vine de la femeie și mai particular de la isterică, care punând juisarea ca absolut, nu poate decât să fie respinsă și să-și vadă dorința sa nesatisfăcută.
Furnicarul și stupul sunt în întregime organizate în jurul realizării raportului sexual, cu totul altfel este însă în organizarea umană, din faptul limbajului și al interzisului care evacuează juisarea marelui Altul.
Semnificantul care produce incompletitudinea din care se instituie marele Altul ca loc „evacuat de juisare”, introduce lipsa, gaura, din care obiectul mic a poate fi distins.
Este conceptul lui Freud de Lucru, das Ding, ca „extim”, căci cel mai intim se regăsește la Nebenmensch, aproapele, ca „iminență intolerabilă a juisării”.
Marele Altul ca loc al inconștientului structurat ca un limbaj este „curățat de juisare” și apare ca locul dorinței indestructibile.
Scopul lui Lacan se distribuie, în rezumat, pe două axe: Lucrul ca loc al juisării și marele Altul ca loc al dorinței.
Nu există raport sexual pentru că „femeia, nu știm ce este”, există prea bine reprezentări, dar reprezentantul reprezentării este pierdut, „semnificantul ei sexual” lipsește în inconștient.
Ieșirea este de partea sublimării care constituie femeia în ordinul Lucrului în raportul amoros.
Celălalt versant al sublimării este cel al operei de artă al cărei merit rezidă în obiectul care „gâdilă das Ding prin interior”. Valoarea ei comercială, așa cum o indica deja Freud, îi vine din acest raport particular al ei la juisare.
Tabloul lui Munch, „Strigătul”, permite lui Lacan să indice obiectul mic a ca termen în care se unesc intima și radicala exterioritate a instituirii subiectului, și aceasta în raportul la marele Altul.
Urmează încarnarea clinică a acestei teorii, clinica fiind locul de captură al juisării, luând obiectul mic a ca reper.
Unde este oare obiectul mic a în perversiuni și în nevroză?
Perversul este un apărător al credinței care face să existe marele Altul, consacrându-se „să astupe gaura în marele Altul”.
Este tocmai ceea ce face exhibiționistul care veghează juisarea marelui Altul, făcând să apară privirea în câmpul marelui Altul, în vreme ce voaiorul se întreabă ce-i lipsește marelui Altul și se însărcinează să-i suplinească.
Dar ce este obiectul mic a în pulsiunea sado-masochistă?
Lacan limitează durerea la măsura interzisului juisării, obiectul mic a este aici vocea, pe care masochistul o instaurează pe locul marelui Altul, această voce care este suportul propriei sale vorbiri, pe care el este gata s-o piardă astupând gaura în marele Altul și supunându-se ordinului său.

Sadicul ia vorbirea marelui Altul impunându-i vocea sa. Referindu-se la istorie, la cuptoarele crematorii, Lacan constată că victima nu se revoltă contra acestei dominații a obiectului mic a. Lacan folosește apropo de perversiuni termenul „juisarea marelui Altul”, pe care-l vom regăsi în suita învățăturii sale.
În nevroză, prioritară este incidența subiectului în practica analitică, „urma” (trăsătura) dezvoltată în seminarul „Identificarea”, subiectul își șterge „urma” transformând-o în obiect mic a, așa cum privirea și vocea o fac în scriere.
Obiectul mic a constituie astfel ceea ce Lacan numește „cele patru ștergeri din care se poate înscrie subiectul”.
Referința la textul lui Freud „Psihologia colectivă și analiza eului” subliniază și mai bine identificarea subiectului cu obiectul mic a, al cărei efect este propria sa diviziune cu el însuși. Nu există decât semnificantul care poate veni să răspundă la această masificare a obiectului a, precum privirea într-o mulțime, imprimându-i marca lui Unul.
Și imaginile sunt prinse în acest joc al semnificantului, ceea ce experiența analizei dezvăluie, și conduce la interogarea acestei funcții de captură imaginară a raportului bărbatului cu femeia. Nici o urmă nu poate fonda semnificantul raportului sexual.
Rămâne să ne întrebăm asupra falusului definit ca semnificant lipsind.
Falusul nu reprezintă subiectul, ci juisarea sexuală, căci nu există subiect al juisării sexuale.
Falusul este semnificantul „forclus” din faptul că juisarea este reală.
Formula forcluderii este că tot ceea ce este refulat în simbolic reapare în real.
Tocmai în aceasta juisarea este cât se poate de reală.
Totuși termenul de refulare nu este adecvat forcluderii indicate.
Juisarea nu este simbolizabilă.
Tocmai de aceea continuăm să credem în mitul lui Oedip. Kroeber și Levi-Strauss au înțeles-o foarte bine și de aceea au lăsat juisarea în afara sistemelor lor.
Ecloziunea nevrozei are loc în momentul în care se produce o dramă în structură, adică o pozitivare a juisării erotice (auto-erotice și intruzive) corelată unei pozitivări a dorinței marelui Altul (dependența sa).
Juisarea se afirmă ca real, din faptul excluziunii sale din simbolic, și este acest real cel care este demascat în simptom.
De la un Altul La un altul este răspunsul la întrebarea : de unde vine semnificantul care reprezintă subiectul față de un alt semnificant?
Lacan răspunde după Freud prin Unul trăsăturii unare care, vizând repetiția juisării, face să apară, după, o altă trăsătură unară pe locul lui S1.
Repetiția lui Unul repetă producerea obiectului mic a.
Este față de acest Unul în Altul, pe care Lacan îl compară cu calul din Troia care aglutinează unitatea, că subiectul găsește să se reprezinte din Unul, cel de după, după a repetiției producătoare de juisare.
Sunt consecințe ale dezvoltării repetiției de după seminarul „Identificarea” cu privire la alteritatea radicală a semnificantului însuși. Inconștientul este „o știință neștiută subiectului (în neștiutul subiectului)”, o paradigmă ce permite articularea sa cu dorința de a ști a nevrozatului.
Fuziunea nevrotică a structurii cu subiectul-presupus-a ști lasă subiectul în așteptarea actului psihanalistului care-l va detașa de simptomul de a trebui să reprezinte în carne acest adevăr, cel al unei de-supoziții a stăpânului și a femeii de a ști ceea ce fac.

Obiectivul vizând definirea discursului analitic nu este atins, totuşi sunt puse coordonatele acestuia, S1, S2, subiectul și obiectul mic a, cu privire la știință, adevăr și juisare. Se văd deja premisele seminarului următor „Inversul psihanalizei”, în care Lacan va formaliza patru discursuri (fără cuvinte), dintre care și discursul psihanalitic.
ÎN SEMINARUL SĂU De la un Altuia la altul din 1968, Lacan continuă chestionarea sa asupra juisării în raportul său cu castrarea articulând-o discursului analitic. Este definiția acestui discurs ceea ce este obiectivul acestui an de seminar.
Lacan începe seminarul său scriind la tablă fraza următoare: „Esența teoriei psihanalitice este un discurs fără cuvinte”. El fixează astfel obiectivul seminarului său, care va consista să definească „discursul psihanalitic”. Analistul, ne spune Lacan, are sarcina să conducă bine acel discurs luând în seamă că nu există „univers al discursului”. Constatăm turnura luată de Lacan de a defini experiența analitică în termeni de discurs.
Lacan se înscrie în contextul structuralist al epocii sale și introduce pe Marx apropo de obiectul a. El reamintește că noutatea lui Marx ține în descoperirea sa a existenței unei piețe a muncii. Plus-valoarea, care este în centrul gândirii marxiste, se demonstrează din această descoperire a faptului că munca se cumpără. Ea se obține prin calculul diferenței între valoarea mărfii și cea a muncii lucrătorului. Juisarea de această plus-valoare scapă lucrătorului, dar nu profită deplin capitalistului care trebuie s-o reinvestească în parte în producție. Plus-valoarea reprezintă în acest fel obiectul unei renunțări la deplina juisare. Această renunțare la juisare se găsește deja la Hegel și deci nu poate pretinde la noutate. În schimb, fapt nou pentru Lacan, există un discurs care articulează această renunțare la juisare și care face să apară ceea ce el numește „funcția plusului de juisare”. Această funcție, care este la fundamentul discursului analitic, este un efect de discurs. Rămâne de demonstrat că acel „plus de juisare” este produs de discurs, că el este efectul enunțării. Lacan reamintește că era deja obiectul propriului „Kant cu Sade” și anunță că-l va ilustra prin pariul lui Pascal. Este vorba de atunci de a examina în ce mod această articulare a „pieței juisării” la „câmpul discursului” clarifică teoria psihanalitică; într-adevăr, el anunță că este în jurul acelui „plus de juisare” că se va produce obiectul a, despre care noi știm că este obiectul cauză a dorinței. Obiectul, fruct al muncii umane, atunci când este definit prin discurs ca o marfă, devine atunci purtător de „plus-valoare”. Lacan definește aici acel „plus de juisare”, care este renunțarea la juisare, ceea ce îi permite să izoleze acolo funcția obiectului a ca cea a unei pierderi de juisare.

Sinteza seminarului 17 - Inversul Psihanalizei (1969-1970)

INVERSUL PSIHANALIZEI...
Seminarul 17 al lui Jacques Lacan,
Dintre 26 noiembrie 1969 și 17 iunie 1970,
„Nu există treizeci și șase de moduri de a face legi, fie că buna intenție, inspirația justiției, le animă sau nu, există legi ale structurii care fac că legea va fi întotdeauna Legea, situată în acest loc „dominant” în discursul Stăpânului...
Nu există adevăr fără fals...
Nu există nici cea mai mică idee de „progres”, în sensul în care acest termen ar implica o soluție fericită...
Nu există contingență în poziția sclavului...
Este cât se poate de evident, că în ordinul lucrurilor care clarifică, inversul vieți contemporane, nu există nici o umbră de psihologie, este în întregime un mic montaj care valorează prin

semnificantul său Maestru, în sfârșit care valorează din a fi lizibil, nici o nevoie de cea mai mică psihologie...”

SINTEZA SEMINARULUI 17, INVERSUL PSIHANALIZEI...
Inversul psihanalizei este o reluare a proiectului freudian „pe invers” sau „prin invers”, inversul psihanalizei este „discursul stăpânului”...
Discursul nu este o mulțime de cuvinte, discursul este „fără cuvinte”, discursul este o relație fundamentală, discursul presupune existența limbajului, dar este dincolo de enunțările efective...
Mulțimea semnificanților determină subiecții ca semnificanțe și obiectele ca semnificații...
Subiectul propriu-zis și obiectul propriu-zis lipsesc, subiectul este șters, iar obiectul este pierdut...
Mulțimea semnificanților este știința, S2...
În mulțimea semnificanților există un semnificant care ia, la un moment dat, o valoare particulară, semnificantul maestru, S1
Știința este articularea semnificanților în juisarea marelui Altul, este însăși repetiția, este ceea ce oprește viața la o anumită limită spre juisare, este ceea ce reîntoarce viața de pe drumul spre moarte...
Orice discurs se adresează unui altul...
Orice discurs se ține dintr-un anumit loc, agentul...
În orice discurs adevărul interferează, latent, scopul oficial ținut...
În orice discurs există, chiar dacă nu e aparent, o producție...
Orice discurs în afara discursului analitic se folosește de ideea imaginară a unui tot, dată mai întâi de corp și întotdeauna utilizată în politică, orice revoltă fiind înlocuirea unui stăpân cu altul...
Doar discursul analitic poate desface iluzia unui tot-știință...
Discursul care conduce la discursul analitic este discursul analizantului, discursul isteric, animat de dorința de a știi „ce preț este el însuși, cel ce vorbește”...
Știința căutată aduce adevărul subiectului, obiectul mic a, cauza dorinței...
În fiecare discurs există o disjuncție, întotdeauna aceeași, între producția sa și adevărul său...
În discursul analistului știința ajunge pe locul adevărului și ca atare nu poate fi niciodată decât juma-spusă, este resortul interpretării, enigmă sau citație, o enunțare din care analizantul trebuie să se descurce să facă un enunțat...
Locul „dominant” al discursului analitic, agentul, locul din care se ordonează discursul, locul din care este numit discursul, este ocupat de obiectul mic a, ceea ce este respins din orice discurs, ceea ce găurește orice discurs....
În discursul stăpânului acest loc este al legii, în discursul isteric este al simptomului, iar în discursul universitar este al științei...
Juisarea este legată de repetiție, iar ceea ce se articulează în repetiție este reîntoarcerea la inanimat...
De asemenea, repetiția implică întotdeauna o pierdere, o pierdere de juisare...
Să ne gândim la locul pe care-l au pentru noi micile litere care se repetă la nivelul inconștientului...
Să ne gândim la locul literei în discursul științific, folosirea literei în știință implică o anumită pierdere...
Știința pune pe lume o rețea de semnificanți, ceva este pierdut aici...

Rețeaua de semnificanți care insistă în fiecare dintre noi are efecte din același ordin...
În funcția acestei pierderi a subiectului, se înscrie obiectul mic a, plusul-de-juisare...
Din ce anume juisează subiectul dacă se oprește de obicei destul de repede pe calea juisării? Semnificantul este cel ce limitează această juisare, bateria semnificantă produce întotdeauna un obiect ca interzis, inaccesibil...
În mod paradoxal atunci, pentru subiect, acest obiect pierdut, interzis, va constitui ceea ce îi este prescris să juiseze, iar acest obiect va fi plusul-de juisare...
Fără îndoială, acest loc al pierderii pentru subiectul uman este cel care face ca iubirea să se adreseze mai ales slăbiciunii, iar adevărul să fie impotență...
Dar ce este adevărul? Nu pur și simplu ascunsul, ci fraza. Dar fraza stă din semnificant, iar semnificantul nu privește obiectul, ci sensul.
În psihanaliză sensul este înțeles într-un mod foarte special.
De obicei se consideră că ființa ține de sens și că „ceea ce are cea mai multă ființă nu poate să nu existe”...
Interesul psihanalizei este mai degrabă pentru non-sens. Cuvântul de spirit, umorul, gluma, de exemplu, fără cap și fără coadă. Este non-sensul cel care le face greutatea, le face să „intre în burtă”.
Adevărul nu este de partea sensului, el este de partea lui „nu-fără” (pas-sans, nu-sens, nu fără sens, trecând)...
Noi nu suntem fără el (adevărul), un mod de a spune că dacă suntem la îndemâna sa, vom trece cu bine...
Pentru Wittgenstein logica cuprinde o mulțime de reguli, iar această mulțime este tautologică. Orice ai enunța este sau adevărat sau fals, atâta doar, că s-o spui așa anulează sensul. Lacan vorbește la acest autor de o „ferocitate psihotică” legată de funcționarea tautologică a logicii. Ne putem doar întreba ce ar fi spus de publicațiile sale mai recente, de o tonalitate sensibil diferită.
Dar ceea ce-l interesează pe Lacan pornind de la ceea ce cunoaște din Wittgenstein, este definirea faptului, prin opoziție lucrului. Doar faptul se articulează, iar faptul nu constituie un fapt decât după ce este spus. Există acolo o dimensiune „factice”, din care poți face o „falsitate”, chiar dacă este adevărată. Astfel, te poți folosi de ea, pentru a face pe cineva să creadă că va vedea clar în intențiile tale.
În ordinul faptelor nu suntem niciodată decât în dimensiunea dorinței.
Nu există metalimbaj, ar fi o escrocherie să vrei să fi marele Altul, în care adevărul faptului ar fi garantat, în care subiectul ar vedea desenându-se „figurile în care dorința sa va fi captată”...
Este aici o indicație pentru analist de a nu întări această dimensiune a unui mare Altul spunând adevărul despre adevăr, chiar dacă analizantul i-o presupune.
Lacan nu ezită de asemenea să-i atribuie lui Wittgenstein o „detecție a escrocheriei filosofice”...
Pentru Sade, pentru personajele sale, moartea nu constituie decât un mod de a colabora la mișcarea naturii, din care renasc întotdeauna forme. Este un a spune că după moartea însăși, totul rămâne animat de dorința de juisare. Acesta este Sade, teoreticianul.
Practicianul, Sade omul, ar fi fost mai degrabă masochist. Oricum, teoreticianul este cel de care este interesat aici Lacan, sau cel puțin, distanța de la teoretician la practician. Acolo chestiunea adevărului se reunește cu cea a juisării. Sade este teoretician pentru că iubește adevărul.

Ce vrea să spună aici să iubești adevărul? Adevărul este acesta: chiar dacă Sade se afirmă ateu, însăși distanța pe care el o stabilește între această juisare pe care o presupune în natură și micuțele mijloace de care el însuși se poate servi pentru a atinge propria sa juisare, mărturisesc contrariul.
Atunci când Sade vorbește despre natură, el exaltă în fond juisarea marelui Altul. Dar acest adevăr, ceea ce dovedește că el îl iubește, el îl refuză. Pentru a sesiza aceasta trebuie să fi atins ceva din discursul analitic, trebuie să știi un fir despre modul în care, pentru a păstra o dorință, preferăm deseori să nu mergem s-o vedem.
Adevărul este sora (fratele) acestei juisări interzise...
Cuceririle logicii, chiar și cele mai radicale, ca cele ale lui Wittgenstein, vin să răspundă interzisului juisării...
Lacan nu ezită să evoce „aventura” pe care Freud ar fi avut-o cu sora sa vitregă și să se întrebe dacă nu cumva din cauza sorei sale vitrege Sade iubea atât de mult adevărul.
Dar ce este psihanaliza însăși? Are ea ca scop fericirea, așa cum am putea crede din lectura „International Journal of Psycho-Analysis”?
Dar ce este fericirea? Este ea să fi ca toată lumea? La aceasta conduc tezele analiștilor care privilegiază „autonomous Ego”, care cred că psihanalistul se poate sprijini pe un eu care ar fi autonom în raport cu pulsiunile. Ar fi destul de trist, spune Lacan. Dar se știe mai presus de toate că întreaga experiență analitică se opune acestei idei a unui eu autonom.
În fapt, „nu există fericire decât a falusului”, un genitiv în sens subiectiv, adică falusul este cel ce juisează și nu purtătorul lui. Acesta, într-adevăr, se străduie s-o facă să accepte pe partenera sa privarea care este a sa: invidia penisului, spunea Freud.
Lacan prezintă lucrurile puțin altfel. De falus, o femeie poate destul de ușor să dispună, dar, tocmai, dacă ea vrea să continue să dorească, trebuie să refuze să fie împlinită. Cunoaștem soluția isterică. Îi convine mai degrabă să lase falusul alteia. Acolo isterica și-ar găsi plusul său de juisare.
Chiar dacă o fericire revine falusului, aceasta nu definește pentru subiect decât o juisare exclusă, izolată. „Sexus” provine din „secare”, a tăia. Fără îndoială, încă o dată, pentru subiect este vorba de a nu avansa prea departe pe calea juisării. Aceasta într-adevăr începe la excitație, dar ar putea la fel de bine duce la arsură.
Pentru a vorbi despre o juisare care nu ar fi falică, Lacan evocă, pornind de la Cristos, crinii câmpului, pe care-i imaginează ca un corp întreg dedat juisării.
Oare omul, ca ființă vorbitoare, nu are nici un acces la o juisare dincolo de falus? Ar fi inexact. Femeia, care nu se reduce la poziția isterică, își plonjează rădăcinile în juisarea însăși. Totuși, această temă, care se regăsește, mai mult sau mai puțin elaborat, în diverse seminarii, nu este simplă. Fără a nega că o femeie poate avea un acces special la această juisare, Lacan ajunge să spună că femeiA nu există.
SEMINARUL XVII al lui Jacques Lacan, Inversul psihanalizei, s-a ținut la facultatea de drept, piața Pantheonului, în 1969-1970. Lacan relevă că este vorbă acolo despre a treia dintre deplasările sale, după spitalul Sainte-Anne și Școala normală superioară de pe strada d`Ulm, și că acel nou loc conduce la o interpretare nouă a învățăturii sale. De fapt seminarul XVII este fără îndoială comparabil seminarului XI, Cele Patru Concepte fundamentale ale psihanalizei. În rezumatul pe care-l făcuse în seminarul XI pentru Școala practică de studii înalte, Lacan indica de la început că „ospitalitatea primită din partea Școlii normale superioare, un auditoriu foarte crescut indica o schimbare de front a discursului nostru”.

Despre ce este vorba mai exact? Inversul psihanalizei, așa cum Lacan o spune explicit în capitolul VI, este „discursul stăpânului (maestrului)”. Lacan va da deci o prezentare, de la primul capitol, a acelui „discurs al maestrului”, dar de asemenea și o primă introducere la celelalte trei discursuri. Teoria „celor patru discursuri” constituie unul din aporturile cele mai originale și cele mai fecunde ale seminarului XVII.
Este fără îndoială important să notăm mai întâi că discursul nu se definește aici ca un ansamblu de cuvinte. Lacan indică faptul că poate fi un „discurs fără cuvinte”. Ceea ce definește un discurs sunt anumite relații fundamentale. Acele relații presupun bineînțeles existența limbajului, dar merg dincolo de enunțările efective. Care sunt ele? Trebuie mai întâi să ne amintim că pentru Lacan, este bateria de semnificanți cea care determină subiectul. Spunem bine semnificanți, nu semnificații. Câteva foneme, chiar câteva litere (chiar dacă nu putem asimila literă și semnificant) se pot repeta într-o existență, lua semnificațiile cel mai diverse, comanda actele însăși ale subiectului. Am putea spune în acest sens că subiectul nu e conceptibil decât plecând de la lanțul semnificant, acolo unde un semnificant poate veni să-l reprezinte pe lângă toți ceilalți semnificanți. De atunci nu mai există acces direct la obiect, trebuind întotdeauna să treacă prin semnificant, sau de altfel, la fel de bine, prin cererea pe care o adresează altuia. Astfel obiectul a va desemna nu un obiect accesibil nevoii sale ci obiectul radical pierdut care cauzează dorința sa.

Sinteza seminarului 18 - Despre un discurs care nu ar fi al seamănului (1971)

DESPRE UN DISCURS CARE NU AR FI AL SEAMĂNULUI...
Seminarul 18 al lui Jacques Lacan,
Dintre 13 ianuarie și 16 iunie 1971...
Raportul între vorbire și scriere, între semnificant și literă...
Scrierea chineză, scrierea japoneză, scrierea grafurilor, „scrierea pierdută”, scrierea logicii...
Litera, „Lituratera”, „Leturditul”...
„Nu există seamăn al discursului...”
Nu inter-subiectivitate, ci inter-semnificanță...
„Caracteristica falusului nu este de a fi semnificantul lipsei, ci de a fi, în orice caz, ceea ce nu scoate nici o vorbă...”

SINTEZA SEMINARULUI 18, DESPRE UN DISCURS CARE NU AR FI AL SEAMĂNULUI...
Orice desemnare este metaforică în măsura în care nu se poate face decât prin intermediul a altceva...
Semnificantul este seamăn, iar ca seamăn este suportul a ceva la ce se referă discursul, și ca atare susceptibil de efecte în real...
De la inversul (envers) psihanalizei la „infața” (endroit) psihanalizei: chestiunea literei în legătură cu vorbirea, tăietura dintre vorbire și scriere în raport cu imposibilul dintre adevăr și juisare din tetraedrul discursurilor, și cu imposibilitatea scrierii raportului sexual...
Chintesența structurii și cheia eficacității discursului analitic, a întâlnirii sale cu realul...
Negația ca deschidere, respingerea ca semnificant maestru, imposibilul ca real, discursul ca seamăn...
Experiența adevărului în psihanaliză, fondul veridic al vorbirii oraculare, descalificarea discursului ca reprezentant al reprezentării, efectul adevărului, nu un efect al seamănului, ci „sânge roșu”, momentul în care vorbirea atinge realul...

Care este această logică pe care o deține limbajul, și care depășește cu mult tot ceea ce noi reușim să detașăm din ea? Care este acest obiect care nu se produce decât în articularea discursului?
Clarificarea a ceea ce face obstacol pentru ca discursul analitic să fie înțeles, auzit, prin doar instrumentele discursului al cărui instrument este psihanalistul...
Distingerea literei (scrisorii) semnificantului maestru, felul în care ea este purtată de anvelopa sa, plicul său, mesajul care trece este din ordinul literei care singură face peripeția, litera ca atare poartă cu ea semnificantul, fără a purta ea însăși semnificație...
Pozițiile insustenabile din perspectiva experienței analitice, a guverna, a educa, a psihanaliza, dar și logico-pozitivismul, pentru care, orice expresie al cărei semnificat nu se oferă probei unei tranșări prin da sau nu, nu vrea să spună nimic, preț cu care nu mai rămân aproape deloc expresii care să vrea să spună ceva... O altă poziție insustenabilă apropo de sexualitate este cea care apare în „Sex and Gender" a lui Stoller, care dă ocazia lui Lacan de a indica ceea ce ar fi o clinică psihanalitică a trans-sexualismului.
Lacan nu se teme să spună nu științelor pe care discursul psihanalistului le subvertește sau le invalidează, Mounin și Martinet, de exemplu, cu lingvistica instituțională a epocii, Chomsky, ironizat pentru distincția competență/performanță, Derrida, pentru care litera nu este consecința faptului că vorbim, ci „arhiscriitură", prezentă acolo dintotdeauna, prefigurând vorbirea, Ogden și Richard, al căror celebru „The Meaning of Meaning" este deseori citat de Lacan.
Este o subliniere a spațiului între discursul analistului și cel al suitei de enunțaturi prezentate, un spațiu chestionabil prin „pasul unui discurs care nu ar fi al seamănului"...
Sprijinul este terenul pregătit timid de către Freud cu „Dincolo de principiul plăcerii", modul în care el înnoadă acolo repetiția și juisarea. Dacă repetiția merge în contra principiului plăcerii este pentru că, riscând moartea, ea se lovește de punctul care reprezintă un final juisării vieții. Lacan rezumă „ipoteza freudiană" sub forma unui silogism care clarifică pornind de la principiul plăcerii și de la pericolul deschiderii (traversării) mortale pe care o implică, posibilitatea repetiției sub forma unei reîntoarceri la lume ca și seamăn, adică la „lumea acestui animal denaturat prin limbaj care este ființa vorbitoare, vorbiința."
Iar această posibilitate de repetiție dincolo de nivelul de excitație minimală, adică a principiului plăcerii, este, tocmai – din faptul emergenței discursului inconștientului pornind de la o anumită funcție a semnificantului – posibilitatea de a face să apară relieful acestui efect al discursului care până acolo părea ca imposibil, adică acest plus-de-juisare, obiectul mic a.
Definirea discursului ca artefact și a semnificantului ca seamăn a făcut pe unii să vadă în Lacan un „idealist perculos". Dar pentru Lacan artefactul este contrariul seamănului, faptul că nu pe calea percepție cunoaștem, ci prin aparatul discursului, privează ideea de orice loc în sistemul de reprezentări. Dacă discursul științific, așa cum îl cunoaștem, poate întâlni realul, aceasta ține tocmai de faptul că el depinde de chestiunea seamănului, căci sunt efecte ale unui seamăn în care nu este vorba decât despre litere, această „culme a scrierii" din care este constituit discursul științei, care ne dau mijlocul de a repera realul, adică ceea ce face gaură în seamăn.
Așadar, doar întâlnindu-și limitele consistenței sale, aparatul discursului vizează realul.
Aceste fundamente materialiste ale concepției psihanalizei sunt articulate unei teorii a discursului care, departe de a se prezenta ca o reflexie a realului, întâlnește realul tocmai acolo unde îl scapă (ratează, lipsește).

Acest real întâlnit acolo unde este ratat evocă singurul punct comun între Freud și Marx, punerea în evidență a simptomului ca ceea ce vorbește „chiar și celor care nu știu să înțeleagă", și care nu spune totul „chiar și celor care o știu".
Aportul lui Freud este de a fi marcat subiacența sexualității în tot ceea ce este din discurs. Lacan spune că este uimitor că nu ne-am dat seama că el însuși nu a abordat încă ceea ce este din acest termen, insistând asupra lumii care există între substanța biologică care îi este atașată acolo din ce în ce mai mult și ceea ce inconștientul revelă din sexualitate în enunțul lui Freud, „că oricare ar fi dezechilibrele pe care le-ar fi putut suporta, nu are nimic din biologic."
De aceea Lacan preferă termenului de sexualitate, cel de „raporturi ale bărbatului și femeii", căci, „ceea ce definește bărbatul, este, în cele din urmă, raportul său la femeie, și invers."
Dacă comportamentul sexual uman păstrează ceva din seamănul animal (rolul paradei sexuale în copulația sexuală), ceea ce-l diferențiază în mod radical, este că, la uman, acest seamăn este vehiculat printr-un discurs.
Pornind de aici, și doar de aici, el este purtat spre un efect, care, el, nu ar fi al seamănului.
De exemplu, atunci când în loc de „prețioasa curtoazie animală", se întâmplă unui bărbat să violeze o femeie.
Este așadar, pasajul la act, limita dincolo de care discursul nu mai poate ține ca seamăn. Altfel spus, este intervenția realului, adică în mod foarte precis ceea ce este interzis discursului sexual în măsura în care permite miza plusului-de juisare, ceea ce garantează non-traversarea limitei mortale. De unde formula „nu există raport sexual".
Într-adevăr, plusul-de-juisare nu se normalizează decât dintr-un raport la juisarea sexuală, care nu se poate formula decât din falus în măsura în care el îi este semnificantul, adică, contrar penisului, un seamăn.
Din punct de vedere logic este unul dintre punctele majore ale acestui seminar.
Oedip devine atunci un necesar pentru a desemna realul juisării sexuale ca imposibilă, în măsura în care figura tatălui desemnează acolo ființa mitică a cărei juisare ar fi cea a tuturor femeilor.
Ori tocmai, toate femeile, așa ceva nu există. În ce privește falusul, scrierea cuantorilor arată că există care nu-l au.
Ajungem în inima acestui seminar, chestiunea a ceea ce logica, ca scriere a efectelor de adevăr ale limbajului, permite să clarifice despre ceea ce se poate și ceea ce nu se poate scrie, după legile însăși ale ordinului limbajului.
Sunt faimoșii cuantori care permit scrierea a ceva din ce există și din ce nu există, precum și din tot și din nu-tot.
Apare aici și formula „vorbită", adică non formalizată într-o scriere, cea care peste doi ani va conduce la importanta elaborare logică a formulelor sexuării: în raportul dintre bărbat și femeie (raport al cărui real este juisarea sexuală, și al cărui semnificant este falusul), femeia este pentru bărbat „ora adevărului", căci ea este în poziția de a puncta echivalența juisării și seamănului, de a puncta ceea ce există din natura semnificantului, deci a seamănului, în raportul bărbatului la femeie. Pentru că el este la intersecția a două juisări (juisarea vieții și plusul-de-juisare), bărbatul suportă în deplină cravașă neliniștea acestui raport zis sexual, în timp ce pentru femeie, juisare și seamăn, chiar dacă se echivalează în dimensiunea discursului, nu sunt mai puțin disjuncte. Iată adevărul pe care femeia îl reprezintă pentru bărbat: doar ea poate da locul său seamănului, iar în aceasta se găsește în poziția literei.
„Resortul inconștientului nu este altceva decât oroarea de acest adevăr."

Dezvoltarea cu privire la funcția scrisului produce unul dintre efectele care privesc direct psihanalistul, adică formularea „nu există raport sexual" nu poate valora decât în câmpul scrierii.
Într-adevăr, orice raport nu se ține decât din a putea fi scris, în măsura în care să vorbești de raport implică referința la acești semeni care sunt micile litere și nu la orice altceva care ar fi prelevat în real. Ceea ce nu ar știi să semnifice că nu se întâmplă nimic în real, ci în numele a ce am numi aceasta raport, căci acest termen nu valorează decât pentru simbolic, așadar, ceea ce este o afacere de scriere? Aporia asupra căreia dă psihanaliza, este de a da seama de aceasta: dacă un raport nu poate valora decât în câmpul scrierii, ce să spui despre un raport, raportul sexual, care nu se poate scrie, decât că un atare raport nu există?
Răspunsul este anunțat: este funcția falusului cea care constituie obstacolul la un astfel de raport și face insustenabilă bipolaritatea sexuală în același timp în care îi face inscripția imposibilă.
Într-adevăr, departe de a se confunda cu penisul, ceea ce vizează falusul, este raportul său la juisare.
Este tocmai acest punct cel ce distinge funcția falusului de funcția fiziologică a penisului: există o juisare care constituie condiția sa de adevăr.
Acesta este și punctul care justifică distincția a ceea ce Lacan numește a-l fi și a-l avea, al cărei incompatibilități este un alt nume al castrării.
Dar lucrul odată enunțat, va necesita încă multe eforturi pentru a-i furniza demonstrația, adică pentru a produce scrierea care să permită să-i fie cernut realul.
Aici Lacan introduce un graf sugerat de forma caracterului chinez care notează semnificantul szu, învârtit, personal, privat, și al cărui desen evocă un triunghi incomplet.
Va fi graful acestui seminar, prin care Lacan apropie ceea ce este din relația dintre scriere și limbaj, pe de-o parte, iar, pe de alta, raportul zis sexual.
Dar mai rămâne mult de făcut pin intermediul vorbirii pentru ca astfel „să se deschidă calea scrierii".

În (1) se află limbajul al cărui câmp rezervat se află în prăpastia raportului sexual așa cum o lasă deschisă falusul. Într-adevăr, ceea ce introduce limbajul, nu sunt doi termeni care se definesc din mascul și din femelă, ci alegerea între doi termeni de o natură mult diferită: a-l fi și a-l avea. Raportului sexual i se găsește astfel substituită legea sexuală, cea care pune că nu există nimic comun (pas-ul notat în 2) între un raport care ar face lege sub modul unei funcții matematice (faptul scrierii notat în 3) și o lege coerentă registrului dorinței, al interdicției (efect al limbajului notat în 1).
Tot ceea ce relevă din efectul de limbaj, din ceea ce Lacan numește „demansion" (delocuință) a adevărului, se va găsi așadar constrâns unei structuri de ficțiune, adică de seamăn.
CU CELE ZECE „CONFERINȚE" ALE SALE pronunțate pentru al doilea an consecutiv la facultatea de drept, acest seminar este cel mai scurt pe care Lacan l-a pronunțat până atunci. Început în ianuarie, el va fi întrerupt de o călătorie de două luni în Japonia care va fi ocazia de a concretiza reflecția întreprinsă asupra chestiunii literei.
Lacan continuă aici explorarea perspectivei deschise anul precedent cu punerea la punct a structurii celor patru discursuri, începând astfel o reflecție care, în trei ani, va ajunge la formulări noi și va pregăti terenul topicii ce va deschide curând întâlnirea nodului borromean. Putem spune, făcând uzaj de un termen care nu-și va face apariția decât doi ani mai târziu în Încă, că este vorba în esență despre un seminar despre „lingvisterie", în măsura în care va fi

chestiunea pentru Lacan de a preciza și a împinge mai departe sensul unui demers care, pornind de la Freud și Saussure, nu are alt scop decât să urmeze firul discursului „căruia îi este instrument” și care nu ia sprijin pe nimic altceva decât vorbirea totuși neconfundându-se cu ea.

Sinteza seminarului 19 - Știința psihanalistului (1971-1972)

ȘTIINȚA PSIHANALISTULUI ...SAU MAI RĂU...
Seminarul 19 al lui Jacques Lacan,
între 4 noiembrie 1971 și 21 iunie 1972...
„Există o teză: nu există raport sexual, vorbesc despre ființa vorbitoare... Există o antiteză care este reproducerea vieții, o temă bine cunoscută, drapelul actual al Bisericii Catolice, trebuie salutat curajul, Biserica Catolică afirmă că există un raport sexual, cel care sfârșește la a face copii mici, este o afirmație cât se poate de sustenabilă, pur și simplu este indemonstrabilă... Nici un discurs n-o poate susține, decât discursul religios, în măsura în care definește stricta separație care există între adevăr și știință, iar în al treilea rând nu există sinteză, cel puțin dacă nu numești sinteză această remarcă „că nu există juisare decât de a muri”... Astfel sunt punctele de adevăr și de știință în ceea ce este din știința psihanalistului...
Nu spun că vorbirea există pentru că nu există raport sexual, ar fi complet absurd, nu spun nici că nu există raport sexual pentru că vorbirea este acolo, dar cu siguranță nu există raport sexual pentru că vorbirea funcționează la acel nivel descoperit de discursul analitic ca specificând ființa vorbitoare, adică importanța, preeminența în tot ceea ce va face – la nivelul său - din sex seamăn...
Întreaga dimensiune a juisării este raportul acestei ființe vorbitoare cu corpul său căci nu există altă definiție posibilă a juisării...
Discursul cunoașterii este o metaforă sexuală și pentru că nu există raport sexual, nu există nici cunoaștere...
Nu există al doilea sex, nu există al doilea sex din momentul în care intră în funcțiune limbajul...
Nu există existență decât pe fond de inexistență și invers...
Nu există altă existență a lui Unul decât existența matematică...
Nu există decât un singur lucru care reiese când se articulează: că nu există doi, este o spunere, adevărul nu se poate decât juma-spune, Există unul sau nu există doi, ceea ce se interpretează imediat pentru noi: nu există raport sexual...
Există Unul (« Yad’lun »), asta nu vrea să spună că există individul, ci că nu există altă existență a lui „1” decât existența matematică...
Întreaga istorie a matematicilor a demonstrat că nu există loc în care să fie mai demonstrabil, mai adevărat că „imposibilul este realul”...
Nu există raport sexual și de aceea există un întreg ordin ce funcționează pe locul în care ar fi existat acest raport, iar în acest ordin ceva este consecință ca efect de limbaj, dorința...
Nu există reprezentare formală, nu există reprezentare abstractă, există întotdeauna o reprezentare care reprezintă o reprezentare, există întotdeauna o mediere a reprezentării semnului, dar niciodată o imediatizare a conținutului...
Că spunem, ca și fapt, rămâne uitat în spatele a ceea ce este spus, în ceea ce se aude...
Nu există maladie mentală, în sensul de entitate, maladia mentală nu este deloc entitară, este mai degrabă mentalitatea cea care are spărturi...

Nu există discurs despre origine, decât tratând despre originea unui discurs, nu există altă origine accesibilă decât originea unui discurs...
Nu există alt „reprezentamen” decât obiectul mic a, ca uitat: faptul spunerii...”

Sinteza seminarului 19 - Știința psihanalistului (1971-1972)
Sunt 7 conferințe în capela spitalului Sainte-Anne, la cererea internilor în psihiatrie, în același loc în care cu 8 ani înainte a trebuit să înceteze predarea, iar câțiva dintre auditori participaseră la „excomunicarea” sa.
Lacan a crezut întotdeauna că este știința pe care o propaga cea care devenise insuportabilă unei părți a comunității analitice.
Apar mereu referințe la textele majore pe care le-a scris între timp, amintind drumul considerabil deja parcurs.
Aceste întâlniri sunt pentru el și „amuzamente comice”, în timp ce în seminarul său se consacră unor „amuzamente serioase”.
Totuși, dincolo de acest comic revendicat, putem măsura în filigran „tragicul” resimțit din ceea ce considera ca și o trădare, în parte țesută în interiorul acestor ziduri între care revine.
Zidurile, cele ale azilului, care „conțin” pacienții a căror știință ar trebui să fie prețioasă pentru cei ce îi ascultă, sunt pentru Lacan adăpostul unei adevărate culturi a ignoranței, asemeni zidului limbajului, originea castrării, pe care se scrie litera (scrisoarea) iubirii (a-zidul) și dincolo de care încearcă să se desfășoare știința într-o abordare a Realului care se plătește cu prețul tare al excluderii subiectului.
ȘTIINȚA ȘI IGNORANȚA SA...
Pentru Lacan ignoranța, alături de iubire și ură, face parte dintre pasiunile ființei...
Deja ca tânăr intern constatase la numeroși confrați o ignoranță pasionată. Îi regăsește „piciorul” într-o mișcare înfloritoare a epocii, anti-psihiatria, în care o parte a tinerilor psihiatri din auditoriul său sunt implicați.
Este o mișcare ce luptă contra închiderii bolnavilor și contra discursului medical înțepenit care o justifică. Ea va avea o influență deloc neglijabilă asupra deschiderii azilurilor, alăturată deseori unei respingeri a științei psihiatriei, acuzată de a fi un instrument de represiune și coerciție, un punct reluat de Lacan.
Psihanaliza a ameliorat doar foarte puțin statutul științei în câmpul psihiatriei, dar, totuși, anti-psihiatria nu aduce nici cea mai mică rezolvare chestiunii psihozelor și nu vizează altceva decât eliberarea psihiatrilor de sarcina serviciului social ce le revine.
Psihiatria nu ia însă drumul acestei eliberări și, ca orice revoluție, nici aceasta nu va lipsi să revină la punctul ei de plecare. Lacan o consideră psihiaterie, tot așa precum lingvisteria, o abordare subversivă a acestor „științe oficiale”, grație psihanalizei.
Lacan subliniază diferența ce opune, pe de-o parte, „docta ignoranță”, promovată de Nicolas Cusanus, ceva ce trimite la „știința cea mai elevată” și trimite la o poziție de umilitate în raport cu aceasta, și, pe de altă parte, „ignoranța comună”, care face din știință, o știință stabilită.
În cazul ignoranței comune, a științei stabilite, faptul că știința este trasă în jos „nu este din vina ignoranței, ci chiar din contră”. Știința nu are, într-un fel, decât ignoranța pe care o merită.
Știința este inversul adevărului, dar nu este contrariul lui, ele sunt într-un raport „moebian”.
„Non-știința” din care se reclamă anti-psihiatria nu ar ști să se echivaleze adevărului.
Este un apropo la o interpretare greșită pe care unii au făcut-o la „Propunerea din 9 octombrie1967”, în care el scrie „non-știutul se ordonează ca și cadru al științei”.

„Aceasta nu autorizează psihanalistul să se mulțumească că nu știe nimic, căci tocmai despre asta este vorba, despre ceea ce are de știut”. Singura frontieră „sensibilă” care interesează discursul analitic, este cea în care el se ține, este cea care separă știință și adevăr.
LALIMBA...
Este efortul de a defini știința inconștientului. Să spui că inconștientul este o știință înștiută (neștiută) lui însuși nu este suficient: în ce anume s-ar diferenția ea atunci de știința instinctuală a animalului?
Propriul științei revelate de psihanaliză este că se articulează, că este structurată ca și un limbaj. Dar despre ce limbaj vorbim? Termenul limbaj e folosit în mii de moduri, și doar fără discernământ: limbaj matematic, filosofic, genetic, chiar al plantelor...
Pentru a specifica ceea ce privește înscrierea ființei vorbitoare în limbaj – doar această chestiune a subiectului este cea care interesează psihanaliza – Lacan introduce un neologism, un semnificant nou: lalimba (lalangue).
Este o limbă care a fost singulară pentru fiecare, transmisă de acest prim mare Altul care a fost mama sa. Nu este doar limba maternă înțeleasă ca cea vorbită de mamă, franceză, engleză, etc., ci mai ales lalimba în care a fost la început scufundat subiectul, aceea, singulară, a acestei mame, cu acele cuvinte care-i erau proprii, cu invențiile ei, cu maniile ei și cu, încă de la început, echivocul ei semnificant.
Așadar limbajul este diferit de lalimbă, inconștientul este structurat ca un limbaj și nu ca și lalimba. Chiar dacă lalimba este foarte variată, ea deține un anumit număr de trăsături care constituie ordinul limbajului și interesează psihanaliștii.
De exemplu, fără distincția între cod și mesaj, nu există loc pentru vorbire, și deci pentru adevăr. „Versantul util” al lalimbii este cel al structurii limbajului. „Versantul” care interesează psihanaliștii, operând cu inconștientul și repetiția, este, așadar, cel al gramaticii și al logicii, și nu cel al dicției, al poeziei și al retoricii, operatori de „invenție și persuasiune”.
Este totuși clar că dimensiunea de invenție a inconștientului a fost în mod larg pusă în față în cursul primilor 10 ani ai seminarului său, centrați asupra metaforei Numelui-Tatălui.
Tocmai pentru că invenția implică un potențial de persuasiune, de sugestie, ea este pusă deoparte, pentru a lăsa loc gramaticii, care, ca și logica, provine dintr-o formalizare lipsită de sens și relevă de o strictă punere în formă.
Este proiectul dezvoltării unei logici a spunerii, decalată în raport cu logica fregeeană – care nu se ocupă de enunțare – împrumutând totuși de la aceasta din urmă, dar refuzând orice izomorfism vizavi de știința logică, și descriind operația acestei logici a spunerii după modelul a ceea ce matematicienii definesc ca o operație de generare.
Adevărat și fals din logica propozițională sunt folosite doar pentru a face să apară ceva dintr-o știință despre adevărul raporturilor dintre sexe. Finalitatea juisării este tratată într-o structură comparabilă „celei a unei logici și care se numește castrarea”.
Este un proiect ce va impune „răsucirea” acestei logici, o logică elastică așadar, pentru a conduce, în retur, la chestionarea cu privire la modul pe care ea îl are de a exclude subiectul în teoretizările sale.
Noțiunea de spunere trimite la cea de discurs și face iluzorie orice căutare a unui limbaj-obiect așa cum au putut visa anumiți logicieni, pe urmele lui Russell.
Chestiunea sensului suferă o deplasare. Apariția lui este în mod esențial referită lao schimbare a discursului în care este inserat subiectul, un semnificant venind pe locul pe care același semnificant îl ocupă într-un alt discurs. Funcția discursului primează asupra efectului „imediat” al unui figuri stilistice în limbă.

Vorbirea, în măsura în care ea definește locul adevărului – ca structură de ficțiune – justifică importanța acordată repetiției: prin împiedicările acesteia, așa cum ele se produc în spunere, ceva apare din adevărul unei juisări uitate.
Tocmai de aceea, fie că recunoaștem sau nu, interpretarea poartă întotdeauna asupra legăturii vorbirii cu juisarea sesizabilă în repetiție.
Vom reveni curând la această diferențiere între discurs și vorbire. Subliniem mai întâi că, în această afacere, corpul este în mod necesar angajat, căci pentru a juisa, trebuie un corp, dimensiunea juisării pentru corp fiind cea a unei coborâri spre moarte. Pentru ființa vorbitoare – tocmai în ceea ce se distinge de animal – vizarea juisării ajunge să se termine într-o deschidere, spărtură.
Asumarea ce mai împlinită a acestei vizări este în sinucidere, singurul act care nu este al seamănului. Dar, chiar și sinuciderea este seamăn, oricare ar fi ieșirea sa, nu este niciodată decât o „tentativă" cu privire la juisare. Subiectul se absentează din această juisare „fundamentală", iar sinuciderea este, ca orice act, un act ratat.
Dar de ce acest rataj inexorabil? Pentru că nu există raport sexual pentru vorbiință.
Non-raportul sexual este explicitat cu o claritate absolut exemplară. Nu este suficient „să faci dragoste" pentru a demonstra contrariul, căci noțiunea de raport nu coincide deloc cu folosirea sa metaforică obișnuită din enunțul: „ei au raporturi". Să vorbești despre raport nu presupune doar să-l fi integrat în discurs, ci și să fi capabil să-l scrii.
Dacă există acest non-raport este pentru că „bărbat" și „femeie" sunt realități problematice.
Dacă vizarea juisării sexuale rămâne la ființa vorbitoare copulația, ea nu ține absolut deloc de „natura" juisării, definită ca „raport al acestei ființe vorbitoare cu corpul său".
Dacă bărbații și femeile sunt realul, nu suntem pentru atât capabili să articulă, despre ei, ceva în lalimbă, care să aibă cel mai mic raport cu acest real.
Doar ca semnificant, ca și seamăn, existăm la nivelul sexului, fie că ne spunem „bărbat" sau „femeie". Doar din vorbire provine juisarea sexuală, doar din vorbire este asigurată această dimensiune a adevărului, întotdeauna juma-spusă, a acestei relații la juisare.
Și tocmai de aceea, la ființa vorbitoare, orice acuplare, fie ea și fugace, cere să întâlnească castrarea, care nu are dimensiune decât de lalimbă. Juisarea ajunge să se termine, de nelipsit, atunci când un subiect se încearcă în întâlnirea sexuală cu un, o parteneră, asupra castrării.
Dacă sexualitatea este în centrul a ceea ce se întâmplă în inconștient, ea nu este așadar decât ca și lipsă.
În locul a tot ceea ce s-ar putea scrie din raportul sexual ca atare, subiectul întâlnește impasurile generate de funcția juisării sexuale, punând în joc Falusul.
Tocmai de aceea juisarea este predestinată diferitelor forme de eșec: castrarea pentru juisarea masculină, diviziunea pentru ceea ce este din juisarea feminină.
Apare aici net diferențierea între juisarea vizată, ideală – care ar fi juisarea raportului sexual, dacă ar exista – și juisarea sexuală orientată și delimitată de funcția falică: juisare sexuală, care, spre deosebire de ceea ce susținea Freud, nu este în nimic „absolută".
MATEMĂ ȘI ADEVĂR: NEÎNȚELEGEREA...
Este problematica neînțelegerii în anumite articulații dintre simptom, adevăr și juisare, și în discriminările conceptuale esențiale dintre discurs și vorbire...
Este neînțelegerea anumitor psihanaliști față de discursul său, dar și cea a „tinerilor" confruntați cu matematicile, cu matematica...
Este explicitarea „matemei" și a funcției sale...

Este oare neînțelegerea a ceea ce enunță Lacan un simptom? Nu, căci nu există o reală neînțelegere a discursului său pentru cel care l-a auzit efectiv, de unde acest interzis care a fost pus într-o întreagă parte a lumii asupra faptului de a merge să-i auzi învățătura sa.
Dar dincolo de această explicație factuală, întrebarea reapare: este oare neînțelegerea psihanaliștilor un simptom? Și încă și mai fundamental, ce este un simptom?
Simptomul nu este un refuz al adevărului, nu este o rezistență a unei ipotetice „ființe a unui fiind" la adevăr, ci din contră, simptomul este valoare de adevăr.
Simptomul spune un adevăr, el nu traduce nicidecum o oarecare ființă a refuzului care ar fi identificabil rezistenței. Adevărul pe care-l deține simptomul și care se articulează în vorbire, nu este decât relativ. Tocmai de aceea, reducerea adevărului la o valoare, la o cifră – „care este scrierea valorii sale" ca 0 și 1 sau A și F – este motivul perplexității „tinerilor". Valoarea de adevăr nu epuizează nicidecum chestiunea adevărului.
La fel ca și numeroși matematicieni care rezistă absorției integrale a domeniului lor de către logică, acești tineri manifestă, în înștiutul lor, un interes pentru adevăr într-un punct „căruia s-a reușit să i se suprime în mod absolut pateticul", căci această reducție formală lasă întreagă dimensiunea adevărului însuși. Deducția matematică nu se adresează adevărului, dar nici nu este fără raport cu ea.
Așadar, această neînțelegere și această exigență a adevărului reies din ceva mai fundamental încă decât acest „vid formal". Resorturile prime ale acesteia nu numai că nu relevă de nici o psihologie, nici nu se satisfac din acest efect de formalizare, ci își găsesc originea în structura însăși a discursului, în matemă, în măsura în care ea este, spre diferență de vorbire, „ceea ce determină Realul".
Realul care este în chestiune, este cel ce privește juisarea sexuală, articularea ei, în câmpul lalimbii, cu vorbirea, cu spunerea și cu castrarea.
Amorțeala care face cortegiu neînțelegerii, ilustrată la grecii antici de durerosul contact cu peștele torpilă, apare astfel din întâlnirea a două câmpuri neacordate între ele: cel al matemei în măsura în care, prin intermediul Simbolicului, atinge Realul diferenței sexelor și al juisărilor lor, neacordându-se între ele, și cel al adevărului, pe care-l vehiculează vorbirea, și care, el, funcționează la nivelul seamănului.
Ori, toate acestea nu pot fi înțelese, altfel nu există, decât pornind din discursul analitic, în special odată cu emergența istorică a acestuia. Astfel discursul analitic este matemă. Dând preeminență obiectului mic a, făcându-l să vină pe locul seamănului, acest discurs face să vorbească Realul – în acest sens se distinge de vorbire, necesitând-o în același timp.
Dar (a) care se substituie oricărei noțiuni de „obiect ca suportat de un subiect", așa cum o susțin teoriile cunoașterii, ocupă un loc în fiecare dintre cele patru discursuri.
Este el, cel ce aduce dimensiunea de Real oricărui discurs și îl lestează într-un fel, în timp ce obiectul, luat ca obiect al cunoașterii, îl lasă pradă unei derive idealiste și imaginare.
Tocmai de aceea Lacan îl califică „matema tetraedrică a acestor discursuri".
Știința este din ordinul juisării. Chestiunea psihanalistului este „să știe în ce loc trebuie să fie pentru a o susține", acest loc este locul obiectului mic a, iar prin chiar această poziție a sa, psihanalistul reproduce nevroza pe care părintele traumatic, el, o reproduce în mod inocent. El interoghează juisarea pacientului său, un loc care nu este neapărat ușor și nici confortabil de ocupat, eventual producător de angoasă. Știm că juisarea marelui Altul nu este fără a afecta pe oricine, inclusiv pe cel sau pe cea care vine să ocupe acest loc. Acolo trebuie să fie și sursa unui anumit număr de divagații cu privire la contra-transfer.

De fapt, fiecare dintre discursuri îl pune pe cel ce se inserează în ele într-o poziție de neînțelegere în raport cu rolul pe care-l joacă în el. Dacă, așa cum o semnalează Hegel, Stăpânul este ultimul care să și-l înțeleagă pe al său, analistul nu este mai bine parceluit: este el însuși într-o anumită orbire vizavi de discursul care îl cauzează.
Neînțelegerea pe care o întâlnește învățătura lui Lacan își poate găsi în acest fapt unul dintre motivele cele mai determinante. Analistul se face în discursul său, încarnare a lui (a), dar numai – și tocmai asta este vorba să n-o uite – numai ca seamăn.
Adevărul nu este însă seamăn, chiar dacă nu este fără raport cu el. În orice mod, subzistă o disjuncție între seamăn și adevăr. Spunerea, care este spunerea unui discurs, desemnează un loc Realului care nu poate fi sesizat direct de către spus (vorbirea), dar acestei vorbiri nu îi este totuși pentru atât imposibil, de exemplu în cură, să acceadă la statutul unei spuneri, atât doar că este întotdeauna susceptibilă să recadă în refulare, de unde necesitatea a multiple „tururi ale spusului”.
Toate acestea nu lasă mai puțin în suspensie chestiunile cu privire la posibilitatea articulării logice a teoriei analitice. O neînțelegere poate fi fecundă, dar ea poate și să fie simptomul imposibilității de a face să țină împreună două câmpuri.
În anii următori, trecerea la o altă abordare a inconștientului, topologia nodurilor, este oare semnul că abordarea care prevalează aici și-a arătat limita? Întrebarea merită pusă chiar dacă răspunsul nu este deloc evident.
SENSUL, „REZONUL” ȘI REALUL: VARIAȚII DESPRE AZID (IUBIRE)...
Sunt variații pe tema lui „aici, vorbesc cu pereții... aici, întotdeauna am vorbit cu pereții”...
Este o amintire a faptului că nu a fost înțeles și o întrebare dacă este înțeles acum mai mult...
Dar este și o amintire pentru psihiatri că o anumită surditate a lor la cuvintele bolnavilor care se află între aceste ziduri ar putea foarte bine rezulta din faptul segregării acestor bolnavi „periculoși pentru ei și pentru alții”, o segregare operată prin discursul stăpânului, un discurs în care se găsesc ei înșiși, ca psihiatri, în general prinși.
Evoluția discursului stăpânului în discursul capitalistului a avut drept consecință respingerea castrării... dar și reîntoarcerea iruptivă a acesteia din urmă sub forma discursului analitic.
Această variație pe tema „vorbesc cu zidurile” este un pretext pentru a merge mult mai departe, până la azidul (amur), iubirea (amour), o tentativă de a articula într-un mod nou, obiectul mic a, castrarea și iubirea.

Sinteza seminarului 19 bis - ...sau mai rău (1971-1972)

CHIAR DACĂ E deseori chestiune de logică și matematică, acest seminar rămâne centrat pe clinică: Lacan tratează despre raportul sexual, în măsura în care în mod precis nu există, eșuează să se scrie. Clinică, deci, a diferenței sexelor, raportată la logică și la scriere.
Teza non-raportului sexual, enunțată și deja larg dezvoltată anul precedent, primește aici „onorurile” unei formalizări foarte împinse cu comentariul aprofundat al formulelor sexuației.
În același timp se desfășoară o întreagă reflecție asupra lui Unu, cu punerea în evidență a unei dimensiuni reale a aceluia, unianul, de diferențiat la fel de bine de unar cât și de unul plotinian, care relevă de dimensiunile simbolicului și imaginarului.
Acest Unu, din care este cernută funcția de excepție la „pentru orice om”, vine să formalizeze locul unui tată care va putea „să se lipsească” de figurația mitică, propusă de Freud, de Urvater al hoardei primitive. Aceasta se realizează în profitul unei figuri pur logice care asumă funcția celui care spune nu castrării, putând astfel să dea seama de faptul că toți ceilalți oameni îi sunt confruntați: excepția „face” regula. Să adăugăm că formulele sexuației și funcția lui Unu arată,

pe tot parcursul seminarului, solidaritatea lor căci universalitatea totului, latura bărbat, asigurată de existența acestui Unu, permite să se desfășoare, latura femeie, problematica lui nu-tot, ea însăși justificată de lipsa stării de excepție.
Dar să nu anticipăm, și să dăm mai întâi cuvântul acestui titlu întru-câtva puțin enigmatic: ...sau mai rău. Acest mod de a aduce mai răul este un răspuns la o filosofie a Binelui și la o morală a bunelor sentimente. Este să enunți că la ieșirea din propoziția „nu există raport sexual”, nu se spune decât mai răul, ceea ce fac discursul maestrului sau succesorul său și „aliat”, discursul universitar, în căutarea lor a Binelui.

Sinteza seminarului 20 - Încă – În corp – În inimă (1972-1973)

ÎNCĂ...
Seminarul 20 al lui Jacques Lacan,
dintre 21 noiembrie 1972 și 26 iunie 1973...
„Niciunde ca în creștinism, opera de artă ca atare nu se dovedește în mod mai evident ca ceea ce ea este dintotdeauna și pretutindeni: obscenitate (obscenus – de rău augur). Dimensiunea (dit-mension, locuința spusului) obscenității, iată prin ce creștinismul vivifică religia oamenilor. Nu vă voi da o definiție a religiei pentru că, nu există mai multă istorie a religiilor decât istorie a artei. Religiile sunt ca și artele, este un coș de gunoi, asta nu are nici cea mai mică omogenitate...
Se pare că subiectul își reprezintă obiectele inanimate, în mod foarte precis în funcție de aceasta, că nu există relație sexuală. Nu există decât corpurile vorbitoare care-și fac o idee despre lumea ca atare...
Lumea, lumea ca atare, lumea ființei pline de știință, nueste decât un vis, un vis al unui corp în măsura în care el vorbește: nu există subiect cunoscător. Există subiecți care își dau corelați în obiectul mic a, corelați de vorbire juisantă ca și juisare de vorbire...
Raportul sexual nu încetează să nu se scrie, există acolo imposibilitatea, și la fel de bine faptul că ceva nu poate nici să-l spună, că nu există existență în spunere a acelui raport...”

SINTEZA SEMINARULUI 20, ÎNCĂ...
Scrierea formulelor sexuării, construită pe funcția falică care face obstacol înscrierii raportului sexual, este radicalizată și completată într-un „tablou final” care va marca un moment istoric și va avea consecințe importante în modul de a concepe diferența sexelor.
Deși menține primatul falusului, ea dă acces la specificitatea juisării feminine abordabilă doar pe calea logicii și situează femeia ca „nu toată” în juisarea falică, sustrasă unei logici universale, ca inexistență.
Raportul juisării cu legea, ca interdicție, impunere și imperativ al juisării, ca dat, drept și datorie, datul ca excepție, dreptul ca „uzufruct”: a juisa dar fără „a consuma” capitalul, datoria ca poruncă a supraeului: „juisează!”, constituie juisarea în câmpul limbajului ca ceea ce pur și simplu nu servește la nimic, iar în câmpul psihanalizei, câmpul ființei vorbitoare, al vorbiinței, ca necesitate.
Juisarea nu este iubirea, juisarea marelui Altul, juisarea de corpul marelui Altul care o simbolizează, nu este semnul iubirii. Când iubești, nu este vorba despre sex.
Iubirea nu are semn, chiar dacă face prea bine semn, semnul ei nu este juisarea marelui Altul, semnul ei este cererea, iubirea cere, încă și încă, cere încă - în corp (encore, en-corps), numele propriu al faliei din care, în marele Altul, pleacă cererea de iubire...

Titlul acestui seminar, Encore, poate fi scris așadar ca „în corp”, dar și ca „încă”, adverbul cererii și al timpului.
Iubirea vizează subiectul, iubirea este inima discursului filosofic, iubirea este întotdeauna reciprocă, iubirea este narcisică și impotentă, iubirea este dorința de a fi Unul...
Iubirea nu privește câmpul psihanalizei decât atunci când ea folosește litera și face o declarație, căci iubirea se declară, este obligația ei și de asemenea drama ei...
Juisarea sexuală ca atare nu poate fi tratată direct căci ea este marcată de imposibilitatea lui Unul al raportului sexual...
Caracterele fizice și sexuale ce permit diferențierea unui bărbat de o femeie, „organicitatea” lor este întotdeauna secundară...
Juisarea sexuală ca atare vizează falusul și nu marele Altul al sexului, nu se raportează la marele Altul ca atare, juisarea sexuală este întotdeauna falică...
Juisarea falică nu este juisarea marelui Altul, a corpului marelui Altul, care nu vine decât din infinitudine, întâlnirea acestor două juisări este imposibilă, la fel ca prinderea țestoasei de către Ahile, un spațiu, o distanță, o diferență, un rest, va rămâne întotdeauna între ele, „ea nu va fi niciodată toată a lui”, iar dacă ar sfârși prin a se reuni, aceasta ar fi în infinitudine...
Este vorba despre un paradox al structurii însăși a semnificantului, extrem de important pentru a clarifica aceste noțiuni ale juisării.
Este vorba despre stricta echivalență între structură și topologie.
Spațiile închise, limitate sunt caracteristica juisării falice, semnificantul falic este compacitatea, iar spațiile deschise, suita de vecinătăți, în raport cu marele Altul ca și corp, sunt specifice juisării marelui Altul.
Numărul finit al spațiilor deschise permite numărarea, „una câte una”, dar infinitul încercării de reunire este în raport cu falia castrării.
Este o topologie a semnificantului, diferit de el însuși, determinat prin relații de vecinătate, spre deosebire de topologia euclidiană a lui Saussure, cea a lui recto-verso, este o „lingvisterie”, pentru a marca ruptura față de lingvistică, pentru a desemna modul în care discursul analitic abordează limbajul.
Inconștientul structurat ca un limbaj nu ține de câmpul lingvisticii: „că spui rămâne uitat în spatele a ceea ce se spune în ceea ce se aude”.
Ceea ce este important, într-adevăr, se află în raportul spusului la spunere. Semnificantul nu este cuvântul, care, el, are locul lui în dicționar. Topologizarea limbajului are loc în fonem, dar și în frază, locuțiune, chiar proverb, capabile să constituie o unitate semnificantă.
Întrebarea „ce este semnificantul Unul?” trebuie pusă astfel: „ce este un semnificant”, fără ca acești „un” să poată face mulțime?
Îmbrățișarea a două corpuri nu va face niciodată Unul, chiar dacă ea aspiră, căci corpul unuia nu juisează decât de o parte a corpului marelui Altul.
Un corp, asta „se juisează”.
Genitivul „juisarea corpului marelui Altul” poate fi înțeles ca juisare doar de o parte a corpului marelui Altul sau ca juisare extatică și atunci este marele Altul cel care juisează. Juisarea corpului este o „substanță juisantă”.
Care este funcția scrierii în discursul analitic? Discursul analitic este fondat prin literă, iar litera este în același timp „efect” al discursului, dar și constituie discursul însuși.
Litera, în discurs, revelă gramatica, iar ea se poate transmite în mod integral. Litera este „matematică”, manipulabilă și mobilă, ea poate fi ștearsă, deplasată, permite constituirea de

mulțimi și, în referință la teoria mulțimilor, permite punerea împreună în mulțime a unor elemente care nu au nici un raport între ele.
Referința la scriere atinge esențialul, căci să scrii raportul xRy între un bărbat și o femeie este „o prostie". Bărbat și femeie sunt semnificanți care primesc funcție pornind din spunere și nu din respondentul lor biologic, ceea ce ne invită să ne întrebăm totuși ce sex ar putea fi un bărbat... sau o femeie?
Semnificantul nu este din registrul scrierii, el este prim, căci nu există realitate prediscursivă. În discursul analitic el nu este de citit pentru ceea ce el semnifică, el este imperativ, el ordonă. În plus, inconștientul fiind structurat ca un limbaj, iar limbajul fiind aparatul juisării, ajunge ca din a spune totul, aceasta reușește și este tocmai aceasta Universul... dar reușește ce? Reușește să facă „să rateze" raportul sexual de partea masculină...
De această parte, într-adevăr, bărbatul, ca semnificant, nu poate accede la partenerul său sexual decât prin fantasmă, adică identificându-l cu obiectul dorinței sale.
El o face „quoad castrationem" (cu privire la castrare), total prins în juisarea falică, în vreme ce femeia, ca semnificant de asemenea, nu-toată în juisarea falică (dar totuși „pe deplin"), va aborda acest acces la partenerul ei „quoad matrem" (cu privire la mamă), în conformitate cu Freud după care femeia așteaptă de la bărbat un copil, substitut al falusului.
Lacan aștepta mult de la psihanaliștii femei „mai bine plasate" pentru a spune mai mult despre această „discordanță", dar în van...
Tratarea ratajului de partea spusă bărbat se sprijină pe o demonstrație matematică și referiri la utilitarismul lui Bentham și noțiunea de supraeu.
Echivocul între „ a rata" (faillir) și „a trebui" (falloir) îl conduce pe Lacan la formularea uneia dintre frazele cel mai enigmatice ale seminarului: „dacă ar exista o alta decât juisarea falică, nu ar trebui (rata) să fie aceea".
În plan logic, „dacă ar exista o alta decât juisarea falică" este fals (în afară de...) și „nu ar trebui (rata) să fie aceea" este adevărat. Într-o implicație, adevărul putând urma falsul, implicația funcționează.
Altfel spus, „nu ar trebui" subliniază caracterul interzis al juisării falice și dacă ar exista o alta decât juisarea falică, aceasta ar fi juisarea care nu ar trebui (rata). Ansamblul acestei fraze este un comentariu la faptul că bărbatul accede la raportul sexual „quoad castrationem".
Simpla eventualitate a unei alte juisări ar situa juisarea falică în poziție de refulată căci neconvenind raportului sexual și ar aduce-o chiar prin aceasta să facă retur ca inter-zisă. Tot așa, această interdicție a juisării pentru subiectul vorbitor fiind cea a supraeului, legea i-ar comanda: „Juisează!" (Jouis), la care subiectul nu i-ar putea răspunde decât printr-un „Aud (Juisez)" (J'ouis), în care juisarea nu ar mai fi decât sub-înțeleasă.
Raportul între cele două sexe nu se face așadar în afara celui care produce o nouă ființă, ca o metaforă biologică împinsă până la operația „substractivă" pe care o reprezintă meioza.
O funcție de supleanță la această imposibilitate este necesară, și tocmai iubirea este cea care o va ocupa. Iubirea curtezană arată în mod exemplar cum bărbatul reușește să „se scoată cu eleganță din absența raportului sexual". Chiar dacă acest tip de iubire rămâne enigmatic în plan istoric, era vorba totuși pentru trubadur de a cânta Dama, femininul „inaccesibil", izolat ca și printr-un zid necesar...
„Inaccesibilul" apropo de feminin devine o „breșă" în universul falic și o cale de acces la inima acestui seminar.

Tabloul anunțat determină prin chiar structura sa locurile pentru formulele sexuării în partea superioară și pentru micile litere a, La/, S/, S(A/) și phi în partea inferioară, săgețile indicând o circulație.
Oricare dintre ființele vorbitoare, locuitor al limbajului, se înscrie de o parte ca și de alta, independent de faimosul său sex biologic.
Ieșite din logica aristotelică, formulele sexuării se sprijină pe logica lui Frege care i-a permis lui Lacan să elaboreze funcția falică, comună oricărei vorbiințe, și care va opera în mod disimetric de partea zisă bărbat și de partea zisă femeie.
Dacă tatăl hoardei primitive reprezintă excepția la funcția falică, așadar la castrare, de partea bărbat, de partea femeie în schimb, nici o excepție nu este operantă.
Este invenția unei funcții inedite, „nu orice x”, „atunci când o ființă vorbitoare se așază sub steagul femeilor, este pornind de la faptul că ea se fondează din a fi nu-tot, atunci când se plasează în funcția falică”.

Condiția de infinitudine este necesară pentru ca formulele sexuării să țină, dar trebuie precizat despre ce infinit este vorba, căci în această epocă Lacan se referă la infinitul actual al lui Cantor. Se pare totuși mai degrabă că aici Lacan rămâne precantorian, continuând să folosească infinitul potențial al lui Aristotel. Infinitudinea corespunde atunci aici, în plan matematic, la un punct din inaccesibil în finitul pentru juisarea falică.
În partea inferioară sunt „literele” de la începutul seminarului, legate prin săgeți ce traversează bara verticală, cea a umanității.
În partea dreaptă, S/ este subiectul divizat din faptul prinderii sale în lanțul semnificant al cărui efect este, iar phi este semnificantul funcției falice, semnificantul care nu are semnificat. S/ nu depinde de phi, căci el nu are de-a face ca partener decât cu obiectul mic a, înscris în partea dreaptă numită femeie. Bărbatul ca vorbiință, abordând femeia, abordează în fapt cauza dorinței sale, obiectul mic a. Astfel el ratează femeia. Expresia extremă a acestei juisări falice este juisarea de organ, cea a masturbării, cea a idiotului.
În partea dreaptă este vorba despre o singularitate a juisării feminine, spre deosebire de Freud pentru care nu exista libido decât masculin, feminitatea fiind pentru el un „continent negru”.
Pentru că femeia este „nu-toată” în juisarea falică o putem scrie ca barată, La/, în relație directă cu formula „nu există x phi x”, nu există aici, ce această parte excepție la funcția falică. Această nonexistență scoate femeia din universal și face ca „femeia să nu existe”. La nivel logic nu există „consecință existențială” a lui nu-tot.
Din La/ pornesc două săgeți indicând dedublarea juisării, una atinge phi, domeniul „universului” falic și alta are un raport direct cu semnificantul marelui Altul ca barat, semnificant al lipsei în marele Altul.
Juisarea feminină are un raport direct cu această gaură în marele Altul, în infinit. Acest raport la o juisare alta decât cea falică, non abordabilă decât pe cale logică, este această juisare pur feminină, „suplimentară”, mai degrabă decât complementară care ar conduce la Tot, enigmatică, în afara limbajului, nebună, juisare pură a corpului, în infinit, mergând până la a face femeia „absentă ei înseși”, într-o imposibilitate de a accede la Știința acestei juisări, atingem aici un punct din real.
Este tocmai despre această juisare cea despre care misticii pot „mărturisi” afirmând că o simt, dar că nu știu nimic despre ea. În afara sexului, ea atinge atât bărbatul, cât ți femeia și ea se poate regăsi în fiecare parte a tabloului. Cea a lui Angelus Silesius, de partea falică, ar putea

fi chiar de natură perversă, căci ochiul său contemplativ se confundă cu ochiul lui Dumnezeu care-l privește.
Această juisare despre care misticul nu poate spune nimic, se poate uneori citi în texte (misticii scriu) sau pe buzele sfintei Thereza: i se vede extazul, se vede că ea juisează. Ea o arată, într-o juisare fără intermediar, îndreptată spre S(A/) care ar putea fi prea bine o față a marelui Altul, fața reprezentată de Dumnezeu...
„Mistica, este ceva serios”, iar Lacan își va înscrie „Scrierile” în suita celor a marilor mistici, mărturisind credința sa într-o juisare tipic feminină, în măsura în care ea este „în plus”.
De asemenea el se situează pe sine la nivelul artei baroc, găsind în ea și îndeosebi în pictura italiană și în sculptura acestei epoci, ceva din această juisare pur feminină. Barocul, într-adevăr, este recunoscut pentru a pune în scenă corpul, carnea, în extremă, până la obscen (aproape la copulație).
Contrar gândirii lui Aristotel pentru care ființa gândește cu sufletul său care se regăsește a fi instrumentul reglării corpului, „nimic nu este” decât în măsura în care „asta este”. Plecăm din spus, iar ființa, vorbind, juisează. Simbolicul face corpul marelui Altul.
Există o diferență între sufletul lui Aristotel și sufletul creştin. Barocul este la început „povestioara lui Christos”, încarnarea lui Dumnezeu într-un corp chiar resuscitat, corp martirizat, tumefiat, afectat: „barocul este reglarea sufletului prin scopia corporală”.
O altă referință aristoteliciană este logica modală, ai cărei termeni sunt posibilul, necesarul, contingentul și imposibilul, aplicată câmpului scrierii, locul negației fiind esențial.
Posibilul, ceea ce încetează să se scrie, este pe locul „orice x phi x”.
Necesarul, ceea ce nu încetează să se scrie, pe locul „există x non phi x”, adică al uciderii tatălui hoardei primitive.
Contingentul, ceea ce încetează să nu se scrie, pe locul întâlnirii funcției falice, adică „nu orice x phi x”.
Imposibilul, ceea ce nu încetează să nu se scrie, pe înaltul loc al absenței raportului sexual care constituie un real ca imposibil, adică „nu există x non phi x”.
Doar matematica atinge un real, făcându-l compatibil cu discursul analitic, este pariul matemei integral transmisibilă.
Locurile discursului pentru a scrie matema discursului analitic, permit sesizarea faptului că analistul este în poziția cea mai convenabilă pentru a face ceea ce trebuie, adică să interogheze ca și din știință (S2) ceea ce este din adevăr. Această știință este cea a inconștientului, cea care nu se știe, știința în-științtă. Este o știință-de-a-face cu limba. Este tocmai acolo locul în care trebuie interogat, este acolo acțiunea sa. Ea este de asemenea indisociabilă de iubire, deja ca ficțiune a subiectului-presupus-a-ști în transfer. Adevărul însuși atinge Realul, în imposibilul său de a fi spus „tot”. Acest adevăr nu face decât să împingă martorul care jură să-l spună tot, să mărturisească o juisare de nemărturisit.
Adevărul se fondează doar din faptul că el vorbește și tocmai de aceea nu există metalimbaj, nici adevăr despre adevăr. Acesta este adevărul ca și cauză în discursul analitic, contrar științei care forclude subiectul, dar aici apare și o anumită jenă cu acest adevăr, jenă asociată celei întâlnită cu chestiunea femeii...
Literele au nevoie pentru a exista de suportul vorbirii, o spunere, pentru a putea fi transmise, iar să le scrii într-o formulă matematică nu va fi suficient pentru a constitui o știință transmisibilă, și de aceea „trucul nu va fi matematic”.

Există și un alt tip de „literă", „litera de iubire, de (a)zid", ca reprezentare a lui „îți cer să refuzi ce îți ofer, pentru că nu este asta", este nodul borromean, „asta" fiind obiectul a, asexuat, ceea ce presupune ca vid o cerere, încă și încă...
Este vorba despre lanțul borromean, în care este suficient să tai un cerc pentru ca întreg lanțul să se desfacă, un singur inel care lipsește și este deja psihoza, delirul...
Regăsim scrierea diferitelor juisări și la nivelul nodului, în vreme ce iubirea, ea, ca abordare a ființei, este pusă la probă și situată, cu ajutorul modalităților, în mod poetic și periculos, la nivelul deplasării de la negarea contingentului, încetează să nu se scrie, la necesar, nu încetează să se scrie, „punctul de suspensie căruia i se atașează orice iubire".
Este vorba despre aspectul fugitiv al lui „încetează" și referința la infinit, la interminabilul lui „nu încetează", „nu va înceta... încă".

FORMULELE SEXUAȚIEI, puse în joc după seminarul XVIII, Despre un discurs care nu ar fi al seamănului, continuă, în acest seminar Încă să fie comentate, pentru a se radicaliza și a fi prezentificate într-un „tablou final" care a făcut istorie. Scrierea acelor formule construite pe funcția falică care face obstacol inscripției raportului sexual, va avea consecințe importante în modul de a concepe diferența sexelor. Menținând primatul falusului, ea va da acces la o specificitate a juisanței feminine care nu va fi abordabilă decât pe cale logică și care va plasa femeia „nu toată" în juisarea falică, venind astfel să sustragă femeia unei logici de tip universal, și este cu acest titlu că Lacan va putea avansa că ea nu există.
Este iubirea cea care va veni să supleeze absenței raportului sexual și este pentru aceea că juisanța și iubirea vor fi de distins. Suntem în marea epocă a matemei, a literei ca integral transmisibilă, și formulele sexuației vor rămâne în această privință exemplare.
Vom asista la finalul seminarului la reîntoarcerea nodului borromean sub forma cercurilor de sfoară care dau posibilitatea de a construi un lanț.
Lacan începe acest seminar referindu-se la seminarul VII, Etica psihanalizei, în care raportul noțiunii de juisanță cu legea era deja stabilit. Facultatea de drept care-l primește acest an este un loc ce convine perfect pentru a vorbi de limbaj, care, și el, este făcut din coduri, chiar dacă câmpul în care operează psihanaliza este de distins ca cel al ființei vorbitoare, vorbința. În plus, termenul de juisanță este un termen juridic, pe care-l regăsim în „uzufruct", care semnifică că putem uza de un bun de care putem profita dar fără să ajungem până la a „consuma" capitalul. Dar dreptul nu este o datorie. Juisanța, asta nu servește la nimic. Doar supraeul îi este imperativul, juisează!
Încă de la foarte densul prim capitol, Lacan distinge juisanța și iubirea printr-o frază prezentă în timpul întregului seminar, și având aproape valoarea unui enunțat structural. Particularitatea sa este de a conține o negație importantă: „juisanța Altuia, a corpului Altuia care o simbolizează, nu este semnul iubirii". Reamintind că atunci când iubim, nu este vorba despre sex, Lacan ne vorbește de juisanță în referința sa cu iubirea și le distinge astfel. Într-adevăr, în această frază recurentă, iubirea se găsește definită negativ, prin ceea ce ea nu este, ceea căreia nu-i este semnul.
Dar iubirea, ea, face bine semn. Doar că nu este semnul juisanței Altuia. Iubirea este de partea cererii, iubirea cere, încă și încă... ceea ce va face chiar pe Lacan să spună că Încă este „numele propriu al acestei falii de unde în Altul pleacă cererea de iubire." (p.11). Titlul acestui seminar se poate scrie și „în-corp", așa cum o propune Lacan anul precedent în seminarul XIX, ...sau mai rău. Încă ar putea fi considerat ca și adverb al cererii și al timpului...

În iubire, este subiectul cel care este vizat. Iubirea este în inima discursului filosofic, ea este întotdeauna reciprocă. Narcisică, impotentă, ea este dorința de a fi Unu. Ea nu privește în fapt câmpul nostru decât după ce folosește litera și face stare dintr-o declarație, căci iubirea se declară; este aspectul său obligat și de asemenea drama sa...
În acest seminar Lacan explorează noțiunea de juisanță. Dar juisanța sexuală ca atare nu este tratabilă direct căci e marcată de imposibilitatea lui Unu al raportului sexual. Ființa umană prezintă, este adevărat, caractere fizice și sexuale permițând să diferențiezi un bărbat de o femeie, dar această „organicitate" se revelează secundară așa cum pot fi caracterele sexuale spuse secundare ale corpului care se dezvoltă în momentul pubertății.
Pentru a clarifica noțiunea de juisanță sexuală, Lacan va lua deci sprijin asupra referințelor topologice care arată că juisanța în măsura în care e sexuală vizează falusul și nu Celălalt sex, adică ea nu se raportează la Altul ca atare. Juisanța sexuală se adeverește astfel falică.
Paradoxul lui Zenon din Elea permite să dezlegi juisanța falică de juisanța Altuia, a corpului Altuia, care nu se promite decât din infinitate. Imposibila întâlnire între cele două juisanțe este ilustrată prin Ahile vrând să prindă broasca țestoasă. Într-adevăr, când Ahile, grație salturilor lui, va fi pe punctul de a reuși, țestoasa nu va mai fi acolo căci și ea se va fi deplasat. O distanță, un rest va subzista mereu, ea nu va fi niciodată toată a lui, iar dacă ar sfârși prin a se întâlni, aceea ar fi în infinitate.
Acel paradox pe care-l putem lega structurii însăși a semnificantului este foarte important pentru a clarifica acele noțiuni de juisanță. Cu această ocazie și cu mmai multe reluări, Lacan invită să te referi la textul său contemporan „L`etourdit", în care el crede să fi stabilit stricta echivalență între topologie și structură.
Astfel salturile lui Ahile determină spații închise, mărginite, adeverindu-se caracteristice juisanței falice și pe care falusul ca semnificant va veni să le „compacifieze" în vremme ce deplasările șestoasei se fac într-o suită de vecinătăți, de deschise în raport cu Altul ca și corp. Numărul finit de spații deschise determinat va permite atunci numărarea, unul câte unul, cați în mitul feminin al lui Don Juan, în care el va avea femei, una câte una. Infinitul căutării lui Ahile pentru a întâlni țestoasa se găsește în raport cu o falie care este cea, după Lacan, a castrării.
Cu sprijinul acestui paradox ilustrând două tipuri de juisanță, juisanța falică și juisanța Altuia, am atins topologia semnificantului și deci a simbolicului, cea care răspunde, după Lacan, topologiei lui Saussure, euclidiană, cea a lui recto-verso. Semnificantul, diferit de el însuși putându-se scrie A□A, este determinată de relațiile de vecinătate.
Lacan reia apoi ceea ce el a anunțat în seminarul Despre un discurs care nu ar fi al seamănului pentru a se demarca, chiar rupe de lingvistică utilizând termenul de „lingvisterie" pentru a desemmna maniera în care discursul analitic abordează limbajul. Că inconștientul e structurat ca și un limbaj nu relevă deci de câmpul lingvisticii. Aceea este confirmat de o frază cheie din Amețitul: „Că spunem rămâne uitat în spatele a ceea ce se spune în ceea ce se înțelege." Importantul, într-adevăr, se găsește în raportul spusului la spunere. Semnificantul, pentru Lacan, nu este cuvântul care, el, are locul său în dicționar. Maniera de a topologiza ceea ce este din limbaj se exercită în fonem dar atât în frază, locuție, chiar proverb, capabile să constituie o unitate semnificantă.
Chestionând semnificantul Unu, Lacan arată că trebuie pusă altfel chestiunea, adică: „ce este un semnificant?" fără ca acei „uni" să poată face colecție.
Pe de altă parte, și în mod imaginat, îmbrățișarea a două corpuri nu va face niciodată Unu (chiar dacă ea o aspiră), căci corpul unuia nu juisează decât de o parte a corpului Altuia. Un

corp, acela „se juisează”, spune Lacan. Genitivul „juisanței corpului” poate fi înțeles, după el, așa cum îl înțelege Sade pentru care nu juisezi decât de o parte a corpului Altuia sau în mod extatic și este Altul, atunci, care juisează. Apropo de aceea, Lacan va merge până la a propune, privind juisanța corpului, noțiunea de „substanța juisantă”.
Care este funcția scrisului în discursul analitic? Lacan ne amintește că el a fondat discursul analitic cu ajutorul literelor, dar că litera este totodată „efect” de discurs și constituie discursul însuși. Pentru a explica funcțiile discursului, el va face uzaj și de litere precum a, A, S(A/) și care vor fi reluate de-a lungul întregului seminar.
Litera, în discurs, revelă grammatica, ne spune Lacan, dar î această perioadă a învățăturii sale, înaltă epocă a matemei, atingând realul, ea trebuie să poată, afirmă el, să se transmită integral. Considerată atunci ca „matematică”, maniabilă și mobilă, ea poate fi ștearsă, deplasată, permițând să constituie grupuri și în referință la teoria grupurilor, să pună împreună elemente fără raport deloc între ele.
Referința la scris atinge aici esențialul căci să scrii raportul xRy între un bărbat și o femmeie este „o prostie” după Lacan. Într-adevăr, pentru el, bărbat și femeie sunt de înțeles ca semnificanți care îți iau funcția pornind de la spunere și nu de la respondantul lor biologic, ceea ce ar putea totuși să ne invite să ne întrebăm de ce sex poate fi bine un bărbat... sau o femeie! Semnificantul nu este de registrul scrisului, afirmă Lacan, el este prim căci nu există realitate prediscursivă. În discursul analitic nu e de citit pentru ceea ce semnifică, el este imperativ, el ordonă.
În plus, inconștientul fiind structurat ca și un limbaj și limbajul fiind aparatul juisării, se întâmplă că din a spune tot, aceea reușește și este aceea Universul... dar reușește la ce? La a face „să rateze” raportul sexual de partea masculină, răspunde Lacan.
De acea parte într-adevăr, bărbatul ca semnificant nu poate accede la partenerul său sexual, spune Lacan, decât prin fantasmă, adică identificându-l cu obiectul dorinței sale.

Sinteza seminarului 21 - Incredulii rătăcesc – Numele tatălui (1973-1974)

INCREDULII RĂTĂCESC, NUMELE TATĂLUI...
Seminarul 21 al lui Jacque Lacan,
Dintre 13 noiembrie 1973 și 11 iunie 1974...
„ Noi știm cu toții, căci cu toții inventăm un truc pentru a astupa gaura în Real, acolo unde nu există raport sexual, asta face „gauromatism” (troumatisme). Inventăm! Inventăm ce putem, bineînțeles...
Singura virtute, dacă nu există raport sexual, așa cum o enunț, este pudoarea...
Nu există nici măcar umbra dorinței de știință, nu există nicicea mai mică dorință de știință, nu există nici cea mai mică dorință de a inventa știința, în sfârșit, există o dorință de știință atribuită marelui Altul, asta, asta se vede...
Oare arborele juisează? Este o întrebare pe care aș numi-o esențială. Nu pentru că ar exista esență în afara întrebării, întrebarea este esența, nu există altă esență decât întrebarea, așa cum nu există întrebare fără răspuns, adică esența, de asemenea, depinde de răspuns... atâta doar că acolo, ea lipsește, e imposibil să știi dacă arborele juisează, chiar dacă nu este mai puțin sigur că arborele este vuața...
Nu-totul marchează că nu există femeiA (La femme), adică faptul că nu există, dacă pot spune, decât ca diverse și într-un fel una câte una, și că toate acestea sunt într-un fel dominate de funcția privilegiată a faptul că nu există nici măcar una care să reprezinte spunerea care interzice, adică absolutul-nu...

Eu nu cred în Lacan, dar pun chestiunea de a ști, dacă nu cumva există o strictă consistență între ceea ce Freud avansează ca fiind inconștientul, și faptul că Dumnezeu, nu există nimeni care să creadă în el, și mai ales el însuși, căci tocmai în aceasta consistă știința inconștientului... Nu există cu partenerul – partenerul sexual – nici un raport altul decât prin intermediarul a ceea ce face sens în lalimbă...
Nu există raport natural, nu pentru că dacă ar fi natural, l-am putea scrie, ci tocmai că nu-l putem scrie pentru că nu există nimic natural în raportul sexual al acestei ființe care este mai puțin ființă vorbitoare, decât ființă vorbită...
Dacă există o identificare, o identificare sexuală, iar pe de altă parte nu există raport sexual, aceasta vrea să spună că nu există identificare sexuală decât de o parte, adică toate acele caracteristici funcționale ale identificării, toate aceste identificări sunt de aceeași parte, asta vrea să spună că nu există decât o femeie care este capabilă să le facă, pentru că bărbatul, așa cum imaginează femeiA, adică cea care nu există, adică o imaginație vidă, bărbatul, el, este răsucit de sexul său, în vreme ce o femeie poate face o identificare sexuată. Ea, chiar, nu are decât asta de făcut, căci trebuie ca ea să treacă prin juisarea falică, care este tocmai ceea ce-i lipsește."

SINTEZA SEMINARULUI 21, INCREDULII RĂTĂCESC, NUMELE TATĂLUI...
Funcțiile realului, imaginarului și simbolicului sunt echivalente în poziția inconștientului.
Realul este și el spus-locuință, parte întreagă și nu excludere, o gaură a imposibilului scrierii raportului sexual...
Marginea realului este scrierea nodului, ființa vorbitoare care nu poate fi naturală datorită denaturării ca vorbiință...
Decepția de acest real este singurul mod pentru a înțelege că inconștientul este o știință inventată despre această gaură.
Numele tatălui este un concept cheie căci stabilește condiția de posibilitate a însăși simbolizării, condiția de consistență a lanțului semnificant în care se poate înscrie subiectul.
Numele tatălui este un plural, conține mai multe repere: metafora paternă, funcția numelui propriu și transferul, juisarea, dorința și obiectul...
Totem și tabu, interzis și inter-zis, amețit și tur-zis, orice conceptualizare, inclusiv psihanalitică, este supusă legilor inconștientului, legilor limbajului, și trebuie ca atare să se țină în ceea ce dau de înțeles jocurile semnificanților...
Noi nu suntem niciodată autorii-proprietarii unui concept, ci este el cel care - dacă revenim la el și dacă el se repetă - se detașează și se înscrie altfel după, în trecerea sa prin tururile spusului.
Numele tatălui și nedecepționații rătăcesc este un joc de cuvinte ce indică cu umor că a fi psihanalist nu constă în a juca pe înțeleptul cu sine și cu alții, ci în a fi decepționat așa cum convine.
A rătăci este uneori a fi în eroare, dar este de asemenea a fi „
ACEST SEMINAR REIA CHESTIUNEA poziției inconștientului plecând de la ceea ce arată nodul borromean, echivalența între funcțiile realului, imaginarului și simbolicului.
Luarea în seamă a realului ca „spus(dit)-mensiune" în parte întreagă, și nu ca ceea ce este exclus, conduce pe Lacan să pună chestiunea scrierii, pornind de la nod, ca margine a acelui real. Acel real, pentru Lacan, este gaura care arată imposibilitatea de a scrie raportul sexual, căci pentru ființa vorbitoare el nu poate fi natural, ci din contră denaturat de faptul că ființa umană este o „vorbință". În acel real trebuie să fii credul. Este singurul mijloc pentru a înțelege că inconștientul este o știință care, despre acea gaură, se inventează.

În 20 noiembrie 1963, Lacan începuse un seminar la spitalul Sainte-Anne. Acesta a fost întrerupt. Avea ca titlu Numele tatălui. Este vorba despre un concept cheie al teoretizării lacaniene, căci stabilește condiția de posibilitate a simbolizării însăși, condiția de consistență a lanțului semnificant în care se poate înscrie un subiect. Doar prima lecție a acelui seminar a fost pronunțată.
În ianuarie 1964, Lacan continuă învățătura sa la Școala normală superioară din strada Ulm printr-un alt seminar, Cele Patru Concepte fundamentale ale psihanalizei. Alegerea termenului „fundamental" este în mod particular pertinentă în momentul în care Lacan se vede „excomunicat" ca învățător al societății de psihanaliză căreia îi aparținea. El spune astfel, în 15 ianuarie 1964, că învățătura sa a suferit din partea comitetului executiv al Internațional Psychoanalytical Association, o „cenzură care nu e deloc obișnuită". Era vorba într-adevăr despre a proscrie această învățătură și de a-i anula valoarea formatoare pentru psihanaliști și abilitarea lor. Această proscriere a devenit chiar condiția de afiliere la această societate de psihanaliză căreia Lacan îi aparținea totuși.
Această primă lecție, în ciuda singularului afectat titlului ei, Numele tatălui, desfășura deja, de la primele sale linii, un plural: numele tatălui. Lacan vroia acolo „să puncteze" diferitele repere elaborate în precedentele seminarii: în 1958 chestiunea metaforei paterne, în 1961 ce a funcției numelui propriu, în sfârșit, același an, chestiunea transferului. Este această chestiune, după Lacan, cea care trebuie continuat de explorat, mai departe decât Freud, pentru a scoate analiza, teoria sa ca și praxisul său, din impas. Lacan desemnează atunci o nouă direcție de urmat. Nu am putea noi merge dincolo de mit și să ne reperăm asupra a ceea ce implică mitul în funcție de al nostru „progres cu privire la acei trei termeni, ai juisanței, dorinței și obiectului".
Zece ani după, în 1973, Lacan reia această chestiune, dar sub un titlu diferit: un plural mai întâi – ceea ce indică mai precis faptul că funcția numelui tatălui nu trimite doar la miza simbolică a unui patronim - , apoi un joc de cuvinte.
Ca un element al conceptualizării lacaniene să se poată formula prin echivocul unei omofonii pe care doar ortograful o poate distinge nu este ceva nou. Interzisul, scris ca inter-zis, sau l`etourdit (amețitul) care face echivoc cu tururile spusului în cură sunt câteva exemple. Lacan ne indică astfel că orice conceptualizare, și inclusiv conceptualizarea psihanalitică, este supusă legilor inconștientului, care sunt cele ale limbajului, și trebuie, dacă ea vrea să fie fiabilă, să se lipească la ceea ce învață jocurile semnificanților. Că inscripția acelui joc de cuvinte se face în momentul reluării de către Lacan a unuia dintre conceptele sale majore marchează destul de bine faptul că nu suntem niciodată autori-proprietari ai unui concept, ci că acesta, dacă revenim la el, dacă el se repetă, în sfârșit, se detașează și se înscrie altfel după lovitură, din pasajul său prin tururile spusului.
„Numele tatălui, incredulii rătăcesc": două cuvinte se degajă, cuvântul „credul" și cel al „rătăcirii" (ereziei). Acel joc de cuvinte indică cu umor că a fi psihanalist nu constă din a juca cel mai răutăcios cu sine ca și cu alții, ci că este vorba fără îndoială de a fi credul așa cum convine. Făcând aceasta, el interoghează și instituțiile psihanalitice care se reclamă de la Freud, cea care a fost la originea întreruperii seminarului din 1963, ca și toate celelalte, inclusiv a sa, Școala freudiană din Paris. A rătăci, este uneori a fi în eroare desigur, dar este și a fi „pe cale de". Totuși, în mișcarea majoră a acestui seminar, trecem de la cuvântul „rătăcire" la litera R care desemnează, la Lacan, Realul, și care consonează cu „erre" – rătăcire.

Sinteza seminarului 22 - RSI – Erezii (1974-1975)

R.S.I. (EREZII)...

Seminarul 22 al lui Jacques Lacan,
Dintre 19 noiembrie 1974 și 13 mai 1975...
„Nu există altă definiție posibilă a inconștientului: inconștientul este Realul...
Nu există afinitate a corpului cu nodul, chiar dacă în corp, găurile, asta joacă, pentru analiști, o „sacră funcție”...
Nu există acțiune care să nu se înrădăcineze în vorbire, chiar în „das Wort” (cuvânt)...
Nu există iubire decât din identificarea purtând asupra acestui al patrulea termen, adică Numele-Tatălui...
Nu există... nu există stări de suflet, există spunere pentru a demonstra...”
OBIECTIVUL DECLARAT AL ACESTUI SEMINAR este de a reformula articularea celor trei registre, Real, Simbolic și Imaginar, care constituie, tot așa ca și invenția obiectului a, aportul incontestabil al lui Lacan la elaborarea doctrinei psihanalitice. Este vorba despre o cercetare susținută asupra naturii și înnodării borromeene a acelor trei „consistențe”. Această cercetare este sub-întinsă de chestiuni la fel de fundamentale ca cea de a ști dacă se poate fonda psihanaliza pe altceva decât Oedip, acesta fiind înțeles în versantul său mitic, altfel spus dacă se poate să te lipsești de Tată. Această problematică aduce în mod necesar o alta: o aprofundare a chestiunii Numelui Tatălui și a nominației.
Astfel RSI se prezintă sub o dublă față: cum să faci să țină cele trei registre, dar și cum să le distingi. În termeni borromeeni, chestiunea se pune simplu: nodul „de trei” sau nodul „de patru”?
„...RSI, nu sunt decât litere, ca atare, presupunând o echivalență. Ce rezultă din faptul că le vorbesc ca Real, Simbolic și Imaginar? Asta prinde sens. Chestiunea sensului este ceea ce încerc să situez acest an.”
Pentru auditorii – sau lectorii – seminarului lui Lacan, RSI este o triadă care face mai mult decât ecou, ea „face sens”. Este vorba pentru el, în cursul acestui an, să dea seama de această „Trinitate infernală” și să mute, dacă nu Acheronul psihanalizei, cel puțin sensul însăși al acestei triade degajând chestiunea numelui și nominației pe care o implică.
„Este ordinea explorată plecând de la experiența mea... cea care m–a condus la această Trinitate infernală (Simbolic, Imaginar și Real). Nu gândesc aici să joc o coardă care să nu fie freudiană, Flectere si nequeos Superos, scrie la începutul Traumdeutung dragul Freud, Acheronta movebo.”
Acele trei registre – Real, Simbolic, Imaginar – sunt legate în manieră indisolubilă cu învățătura lui Lacan, și aceasta din 1951, după seminarul său privat, apoi în mod public, chiar fondator, cu conferința din 8 iulie 1953 intitulată „Simbolicul, imaginarul și realul”, care deschide lucrările științifice ale noi fondatei Societăți franceze de psihanaliză, în 1953, după prima sciziune.
Acele trei registre sunt indisociabile de elaborarea lacaniană și constituie aportul său esențial la psihanaliză cu același titlu ca și obiectul a. Ele constituie levierul care permite lui Lacan să regândească complet experiența freudiană. Referințele la acele registre sunt constante, permanente, omniprezente, pe tot cursul anilor seminarului său. Totuși ele nu beneficiaseră niciodată de o elaborare specifică. Evoluția lor conceptuală – în special cea a Realului – nu fusese niciodată tratată în manieră tematică, și trebuie urmărite semnificațiile succesive pe care Lacan le-a dat acelor categorii și articulărilor lor, pe firul work in progress al seminarului și Scrierilor.
Titlul seminarului din anul 1974-1975, RSI, despre care va trebui așteptată a doua ședință pentru a fi anunțat, este intim legat de dezvoltarea de către Lacan a reflecției sale asupra

nodului borromean. Reamintim că Lacan a introdus nodul borromean pentru prima dată după seminarul său ... sau mai rău, și că l-a reluat într-un mod punctual după o ședință din seminarul său Încă. Este în seminarul ce precede RSI, Incredulii rătăcesc, că Lacan începe o reflecție mai largă asupra nodului borromean, legând în mod notabil pentru prima dată cele trei cercuri ale nodului cu cele trei registre Real-Simbolic-Imaginar. Aceste avansări sunt obiectul unei intervenții foarte remarcabile a lui Lacan la congresul Școlii freudiene din Paris, care s-a ținut la Roma, în octombrie-noiembrie 1974, intitulat „A treia”.

Sinteza seminarului 23 – Sfântomul – Simtomul - Sîntomul (1975-1976)

SINTOMUL (SFÂNTOMUL, SÂNTOMUL)...
Seminarul 23 al lui Jacques Lacan,
Dintre 18 noiembrie 1975 și 11 mai 1976...
”Încerc să vă dau un capăt de Real, apropo de ceea ce, în pielea a ceea ce noi suntem, adică pielea acestei istorii incredibile, în sfârșit, care este specia umană, și vă spun că nu există raport sexual, dar asta este broderie... Este broderie pentru că participă din da sau nu. Din momentul în care am spun „nu există” este deja foarte suspect. Este suspect de a nu fi cu adevărat un capăt de Real. Stigmatul Realului este de a nu se lega (relega) la nimic...
Nu regăsim, sau, prea bine, este să desemnezi că nu facem niciodată decât să ne rotim în cerc, găsim! Singurul avantaj al acestui „regăsim” este de a pune în valoare ceea ce indică: că nu s-ar ști să existe progres, că ne învârtim în cerc. Dar există totuși poate și un alt mod de a explica că nu există progres. Este că nu există progres decât marcat de moarte. Este ceea ce Freud subliniază despre această moarte, dacă mă pot exprima așa, faptul de a o „pulsiona” (triber), de a face din ea o pulsiune (Trieb)...
Nu există marele Altul, marele Altul care să răspundă ca partener. Întreaga necesitate a speciei umane fiind să existe un marele Altul al marelui Altul. Este tocmai acesta cel pe care-l numim în general Dumnezeu, dar despre acre analiza devoalează că este pur și simplu „FemeiA” (La femme). Singurul lucru pe care-l putem desemna ca „(La)...A”, căci v-am spus că „FemeiA” nu există...
Presupunem că alegem limba pe care o vorbim în mod efectiv. În fapt, nu facem decât să ne imaginăm că o alegem. Această limbă, în cele din urmă o creăm. Creăm o limbă pentru atât cât în fiecare clipă îi dăm un sens. Nu este ceva rezervat fazelor în care limba este creată: în fiecare clipă îi dăm o mică împingere de deget, fără de care limba nu ar fi vie, este vie pentru atât cât în fiecare clipă o creăm. Tocmai de aceea nu există inconștient colectiv, nu există decât inconștiente particulare, pentru atât cât fiecare, în fiecare clipă, dă o mică împingere de deget limbii pe care o vorbește...
Simbolicul se distinge din a fi specializat, dacă se poate spune, ca și gaură. Dar adevărata gaură este acolo unde se relevă că nu există marele Altul al marelui Altul, locul în care sensul este marele Altul al Realului...
Corpul îl ai, nu îl ești în nici un grad. Și este tocmai ceea ce te face să crezi în suflet! Iar apoi nu mai există nici un motiv să te mai oprești. Gândești de asemenea că ai un suflet, ceea ce este culmea!...
Narcisismul primar se caracterizează prin aceasta, nu că nu ar exista subiect, ci că nu există raport de la interior la exterior...”

SINTEZA SEMINARULUI 23, SINTOMUL (SFÂNTOMUL, SÂNTOMUL)...
Realul ca sfântom, departe de figura tatălui, a cărui iubire de către fii sfârșește în perversiune...

Auto-nominația, transformarea numelui propriu în nume comun, o cale pentru subiect de a nu rămâne suspendat perversiunii...
Reușita psihanalizei ca lipsire de Numele-Tatălui condiționată de servirea de el...
Lipsirea de Numele-Tatălui ca lipsă a numitului (numele tatălui), dar și ca lipsă a numirii (tatăl numelui), ca descoperire a morții lui Dumnezeu, dar și ca efecte ale acesteia...
O punere în abis cu adevărat vertiginoasă, o interogare a normalității, a consistenței Numelui-Tatălui, o subliniere a „strădaniei de rigoare psihotice”...
Ce este Numele-Tatălui ca substanță? Dificultatea de a face să țină Numele-Tatălui, atât ca numit, cât și ca numind...
Nominația relevă de toate cele trei categorii, Real, Simbolic și Imaginar. Atunci oare, poate Numele-Tatălui să fie înscris în RSI, poate fi el identificat cu inconștientul însuși?
Chestiunea creatorului care numește și face lucrurile reale se pune prin intermediul dificultății de a face să țină un Nume-al Tatălui ca numind...
Scrierea poate desface sensul și dezgoli legătura literei la semnificant, ancorând în Real sprijinul pe care semnificantul și-l ia încă de prima sa inscripție ca trăsătură unară...
Este tocmai echivocul și omofonia care permit subiectului să lupte contra invaziei juisării marelui Altul, cu propriile ei arme, limbajul, scrierea, ca suport al fonației, iar aceasta ca suport al semnificantului...
Nucleul seminarului este chiasma: literă, semnificant, voce...
Este „neliniștea din Numele-Tatălui”, contrar discursului științific care tinde să forcludă subiectul și să pună ca rea legătura socială care s-ar sprijini pe dimensiunea unui mare Altul în care Numele-Tatălui ar fi presupus...
Puritatea enunțării seminarului este extrasă din minereul cercetării, nu e neapărat un obstacol abundența suportului topologic, căci esențialul se reduce la câteva figuri destul de simple...
Totuși, abordarea scopului lui Lacan nu este ușoară, trebuie puțin efort pentru a te regăsi în „capetele de discurs” pe care le propune, în care abundă aforisme fulgurante, dar și aluzii „milimetrice” care nu-și dezvăluie sensul la prima lectură, fără a mai vorbi despre jocurile de cuvinte sau calambururi.
Lacan distinge simptomul („symptome”), cu origine în limba greacă, „a cădea împreună”, de sintom-sfâtom („sinthome”), vechea sa ortografie în limba franceză.
Simptomul este o expresie metaforică a adevărului refulatului inconștient care se interpretează grație echivocului semnificant.
Este un „nod de sen” care se prezintă mai întâi subiectului ca non-sens, dar care cheamă sensul. Interpretarea, dacă recurge la echivoc, îi propune, în locul sensului pe care-l cere, un efect de sens careva sfârși prin a epuiza sensul însuși.
„Interpretarea analitică nu este făcută pentru a fi înțeleasă, ci pentru a face valuri”.
În felul acesta simptomul este substituibil, deplasabil și trimite la Realul unei juisări ignorate. Sfântomul, el, nu este nici substituibil, nici deplasabil, el vizează să-și atingă Realul său. El nu deznoadă enigma sau echivocul, ci din contră, le menține într-o singularitate de neatins pentru marele Altul. Sfântomul este nominație, numire, răspuns la lipsa unui mare Altul creator al numelui.
Astfel, câmpul forcluderii, limitat la lipsa Numele-tatălui, se lărgește la lipsa celeilalte fețe a Numelui-Tatălui, cea care numește, la care răspunde forcluderea sensului prin orientarea Realului, un concept ce trimite la o lipsă de nominație în marele Altul.
Forcluderea nu se mai limitează așadar doar la efectele ei în psihoză, ci poate da seama și despre ceea ce se întâmplă după terminarea unei analize.

Sfântomul este răspunsul unui subiect confruntat cu obligația de a-și asuma singularitatea sa, așadar singurătatea sa.

O NOUĂ SCRIERE...

Nodul borromean schimbă sensul scrierii, nodul trebuie scris, nu te poți mulțumi să vorbești despre el, trebuie scris, pentru a lăsă să survină lapsusuri, dar și pentru a te confrunta cu stranietatea scrierii acestui mod de abordare topologic.

Nodul este făcut în spiritul unei noi „mos geometricus” (metode geometrice), el fondează o altă geometrie.

El subvertește obișnuința de a gândi, sub prinderea privirii, corpul ca un sac sau ca o suprafață atunci când acest sac se reflectă în oglindă.

Consistența imaginară face sac, dar „arată coarda”.

Așa cum sfera nu este decât mulțimea cercurilor ce o generează, „corpul, îl simțim ca piele, reținând în sacul ei o grămadă de organe. Această consistență arată coarda. Dar capacitatea de abstracție imaginativă este atât de slabă încât această coardă, reziduu al consistenței, exclude nodul.”

„Grăuntele de sare” de care Lacan se simte responsabil este faptul de a fi adăugat nodul ca ceea ce ex-sistă elementului coardă-consistență.

Această ex-sistență a nodului este foarte dificil de imaginat.

Consistența corpului, simbolizată de coardă, este deja o abstracție imaginară, ea este antipatică mentalității, care merge în sensul „adorației sexuale, adică al neprinderii (prinderii greșite, rău-prinderii, „meprise”), altfel spus, al disprețului („mepris”).

Cercurile de sfoară sunt deseori înlocuite în demonstrații de drepte infinite. Ele se re-ating pe ele însele într-un punct la infinit și sunt concentrice, pentru a nu face un lanț olimpic, ceea ce e condiția înnodării borromeene.

Avantajul dreptei este de a putea ilustra gaura pe care o delimitează fără a o imagina cum este cazul pentru cerc: dreapta infinită are virtutea de a avea gaura de jur împrejurul ei.

Ea dă un alt suport trăsăturii unare, o scriere care nu vine de altundeva decât din semnificant.

Înnodarea a trei dimensiuni se substituie (fără pentru atât a o elimina) definirii inconștientului ca loc al marelui Altul, comoară de semnificanți.

Cele trei elemente, R, S, I, înlănțuite „fac metaforă la ceva ce este număr”, și pe care-l „numim tocmai de aceea cifră (cifru)”.

Este vorba așadar despre un nou cifraj al inconștientului. Este aici un forțaj al unei noi scrieri care prin metaforă, are o portanță pe care trebuie prea bine s-o numim simbolică. O scriere care face traumatism.

Nodul borromean are în fapt o structură de lanț, ceea ce dă așadar un lanod, nolanț („chainoeud”).

Veritabilul nod în trei (care nu face lanț) este nodul de treflă, care rezultă din racordarea celor trei cercuri și prezintă deci o continuitate care definește paranoia, adică o structură care tinde spre tot negând divizarea subiectului, o structură identificată personalității, care, ea însăși, se reclamă dintr-un tot.

Lacan încearcă să țeasă în trei, apoi cu multe dificultăți în patru, aceste noduri de treflă între ele, pentru ca această înnodare să poată conduce la altceva decât o paranoia, al patrulea nod făcând funcția de sfântom și diferențiind celelalte noduri.

În cursul înnodării pot interveni greșeli, erori, numite și vine sau lapsusuri, care desfac caracterul borromean al nodului. Aceste lapsusuri pot surveni la fiecare încrucișare între diferitele cercuri, adică vor putea exista vine la nivelul încrucișărilor I și R, R și S și S și I.

Există mai multe înnodări care trimit la mai multe moduri de a face vina, greşeala.
Al patrulea cerc va fi aşadar sfântomul. Dacă vrei să înnozi un al patrulea cerc la un lanod în trei, va trebui mai întâi să deznozi primele trei, în cazul în care acesta nu este făcut printr-o greşeală de înnodare. Trebuie desfăcut nodul înainte de a fi refăcut, ceva ce pune pe pista unei operaţii care este cea a analizei, care începe cu o deznodare în trei şi se termină cu o înnodare în patru cu sfântomul.
Totuşi Lacan nu tranşează cu adevărat cu privire la posibilitatea sau nu ca un subiect să se suporte dintr-un nod în trei convenabil înnodat.
La Freud înnodarea celor trei cercuri este deficientă, ele nu sunt legate, este definiţia perversiunii. Pentru a le face să ţină, Freud adaugă un al patrulea cerc care se prezintă sub forma realităţii psihice, sau a realităţii religioase, sau a complexului Oedip. Este vorba despre „Numele-Tatălui" al lui Freud. Dar atunci, acest al patrulea cerc supune subiectul iubirii Tatălui, adică acestei versiuni paterne, perversiunea („pere-version").
Dacă este exclusă posibilitatea unei înnodări în trei „care să ţină" în abordarea freudiană, care ar fi cea lacaniană?
Lacan nu susţine posibilitatea înnodării în trei, dar nu este uşor, asupra acestui punct ca şi a multor altora, să ajungi la certitudini. Stilul seminarului, amestec de chestiuni, ezitări şi apoi aserţiuni mai mult sau mai puţin aforistice, lasă foarte puţin loc unei lecturi univoce.
Oricum, este vorba, în special în cură, de a da ultimul cuvânt Realului, singurul care poate da raţiunea experienţei cu care un subiect se confruntă.
Totuşi cele trei dimensiuni joacă între ele, şi niciodată una dintre ele nu domneşte asupra celorlalte. Realul are ascendent asupra simbolicului, este chiar ceea ce ne învaţă experienţa traumatică, subiectul cade căci încetează să fie suportat de simbolic, pus în lipsă în întâlnirea sa cu realul gauro-matismului.
Pe de altă parte, nodul arată şi ascendentul simbolicului asupra imaginarului şi cel al Imaginarului asupra Realului, ceea ce tinde să semnifice că simbolicul dispune în mod paradoxal de un ascendent asupra realului.
Acesta este paradoxul nodului, dând seama de paradoxul simbolic: vorbirea are totodată capacitatea de a fi blestemată de real, dar şi capacitatea de a fi o sursă a unui bine spuneri capabile să simbolizeze realul.
Raporturile între cercuri exemplifică chestiunea raportului sexual.
Acolo unde există echivalenţă, nu poate exista raport, în timp ce acolo unde nu există echivalenţă, acest raport poate adveni. Nu poate exista raport decât între două elemente diferite.
Dacă există reparaţie într-un singur punct (acolo unde a survenit eroarea), prin sfântom, atunci nu există echivalenţă între cele două cercuri, deci există raport. Sfântomul (adică cercul corector) permite raportul, cu ale cuvinte, din sfântom se suportă Celălalt (marele Altul) sex.
Nodul borromean este un sprijin gândirii, ceea ce permite să fie scris altfel, ca agândire. Există o necesitate a scrierii nodului pentru a putea gândi ceva din învăţăturile pe care ni le aduce clinica. Cel puţin, putem spune că el s-a dedat acestei sarcini cu cea mai mare seriozitate.
NOMINAŢIE ŞI LIMBAJ...
Numele-Tatălui trimite la Tată ca nume, dar şi la Tată ca numind, loc pe care l-a ocupat cât se poate de „natural", dacă se poate spune, Dumnezeu.
„Nu Dumnezeu a comis acest truc pe care-l numim Univers. Imputăm lui Dumnezeu ceea ce este o afacere de artist".
Artistul va veni pe acest loc deşertat de Dumnezeu.

Analistul, pe o altă cale, se va putea de asemenea lipsi de Numele-Tatălui. Numele-Tatălui nu este cel al lui Dumnezeu, deși Lacan le pune deseori în raport. Există o problemă la nivelul nominației în măsura în care ea nu ar ști să fie în mod unic simbolică, dacă nu vine nimic să susțină această gaură a lui „eu sunt cel ce sunt" la nivelul credinței, gaură care regurgitează Nume.

Dar cum să articulezi cele trei nominații, reală, simbolică și imaginară, pentru ca ele „să facă" Numele-Tatălui?

Într-adevăr, înnodând R, S, I, grație Numelui-Tatălui „freudian" (care a fost și lacanian!), ajungem la un scurtcircuit evident, ceea ce face să țină cele trei dimensiuni ca diferite numindu-le este și ceea ce este numit de acestea, ca Nume-al Tatălui real, imaginar și simbolic. Răspunsul lui Lacan este introducerea sfântomului în și pe locul Numelui-Tatălui. Subiectul va găsi în el însuși proba nu a existenței marelui Altul, ci a redutabilei sale influențe, iar în aceasta, psihoticul ne poate da lecții.

Numele-tatălui nu dispare pentru atât, dar este întru-câtva suspendat simptomului: „este în măsura în care Numele-Tatălui este și Tatăl Numelui că totul se susține, ceea ce nu face mai puțin necesar simptomul."

Acest seminar marchează o nouă luare de distanță cu învățătura lui Freud: abordând Realul prin intermediarul sîntomului, Lacan se îndepărtează de o figură a Tatălui care ar supune în întregime fiii iubirii pe care ei i-o poartă, sfârșind la ceea ce el numește per-versiune.

Prin auto-nominația lui Joyce, făcând totul pentru ca numele său propriu să devină nume comun, Lacan va arăta că o cale există pentru ca subiectul să nu rămână suspendat numitei per-versiuni, în care abordarea freudiană a acestei chestiuni o cantonase. O lecție care valorează și pentru analiști, cărora Lacan adresează această frază rămasă celebră: „Este în asta că psihanaliza, din a reuși, dovedește că Numele Tatălui, ne putem la fel de bine lipsi de el, cu condiția de a ne servi de el" (p.136).

Acest seminar, centrat asupra Joyce, tratează despre creație, dar și despre psihanaliză. El se articulează în jurul lui „a se lipsi de Numele Tatălui": când acesta tocmai lipsește ca numit, dar de asemenea, și într-un mod care poate să ne privească pe toți azi – noi care nu am mai ajuns să descoperim moartea lui Dumnezeu ci să-i resimțim efectele – ca nomant, adică ca Tată al Numelui.

Acela pus, Lacan lărgește dezbaterea grație unei puneri în abis cu adevărat vertiginoase, căci este normalitatea cea pe care o va interoga, repunând în cauză consistența Numelui Tatălui, ceea ce îl conduce să sublinieze „încercarea de rigoare a psihoticului"

Lacan reia în acel seminar întrebările ridicate anul precedent în RSI. El concluzionase întrebându-se „ce convine să dăm ca substanță Numelui Tatălui", împărtășind auditoriului său dificultatea de a face să țină Numele Tatălui totodată ca numit și ca nomant.

Lacan evocă atunci o nominație care ar putea releva de cele trei categorii ale Realului, Simbolicului și Imaginarului, nelăsând doar Simbolicului acel privilegiu. Întrebarea devine deci: Numele Tatălui poate el să se înscrie în RSI, poate el să fie identificat inconștientului însuși? Chestiunea creatorului, care numește lucrurile și le face reale, se pune prin intermediul dificultății de a face să țină un Nume al Tatălui ca nomant. Artistul, și ar trebui precizat artistul modern, este un creator intervenind într-un loc desertat de Dumnezeu: Lacan îl convocă deci în persoana lui James Joyce.

Scrierea sa desface sensul și dezgolește legătura literei cu semnificantul. Ea ancorează în Real sprijinul pe care semnificantul îl ia din semn după prima sa inscripție ca și trăsătură unară. Ea joacă, la Joyce, din echivoc și omofonie, arată în operă un subiect neavând primit sprijinul

pacificator al Numelui Tatălui (există la el forcluziune de fapt, constată Lacan), un subiect luptând contra invadării de juisanța Altuia cu armele inamicului, adică limbajul, scrisul, în măsura în care suportă fonația, care ea însăși suportă semnificantul. Întregul seminar se articulează în jurul acestei chiasme: literă, semnificant, voce.
Ce lecții analistul, care, el, vorbește despre un alt loc, poate trage dintr-o astfel de experiență? Și ce este de acolo despre fiecare în fața a ceea ce aș numi „angoasă în Numele Tatălui”? Teoria lacaniană a Numele Tatălui se pliază astfel, în vreme ce discursul științific dominant tinde să forcludă subiectul și pune rău legătura socială care ar sta pe dimensiunea unui Altul în care Numele Tatălui ar fi presupus.

Sinteza seminarului 24 - Înștiutul care știe despre une-bevue (scăpare, greșeală, prostie) se înaripează morei (1976-1977)

NEȘTIUTUL CARE ȘTIE O PROSTIA JOACĂ MORA...
INSUCCESUL INCONȘTIENTULUI ESTE IUBIREA...
NEȘTIUTUL CARE ȘTIE INCONȘTIENTUL ESTE IUBIREA...
„L’insu que sait de l’une-bévue s’aile à mourre”
Seminarul 24 al lui Jacques Lacan,
Dintre 16 noiembrie 1976 și 17 mai 1977...
„Există Unul, dar nu există nimic altceva. Unul – am spus-o – Unul dialoghează complet singur, căci își primește propriul său mesaj sub o formă inversată. Este el cel care știe, și nu presupusul a ști. Am avansat și ceva ce se enunță din universal, și aceasta pentru a-l nega: am spus că nu există „toți”. Tocmai în aceasta femeile sunt mai mult bărbat decât bărbatul. Ele nu sunt nu-toate. Acești „toți” nu au nici o trăsătură comună. O au totuși pe aceasta, singura trăsătură comună: trăsătura pe care am spus-o unară. Ei se reîntăresc din Unul. Există Unul, am repetat-o înainte pentru a spune că există Unul și nimic altceva.
Tocmai așa se prezintă faimosul inconștient. Acest inconștient, el este în cele din urmă imposibil de sesizat. El nu reprezintă...am vorbit înainte despre paradoxuri ca fiind reprezentabile, adică desenabile...nu există desen posibil al inconștientului. Inconștientul se limitează la o atribuție, la o substanță, la ceva ce este presupus a fi „sub”. Iar ceea ce enunță psihanaliza este în mod foarte precis aceasta: că nu este decât o deducție - spun deducție – deducție presupusă, nimic mai mult. Ceea ce am încercat, să-i dau corp cu crearea Simbolicului, are în mod foarte precis acest destin: că asta nu ajunge la destinatarul său. Cum se face atunci că totuși asta se enunță? Iată interogarea centrală a psihanalizei...
Nu există nici un motiv să credem că psihanaliza duce la „să-ți scrii memoriile”.
Este tocmai pentru că nu există memorie a unei psihanalize că sunt atât de strâmtorat. Nu există memorie, asta vrea să spună că nu există memorie interesată în această afacere. Dar „să-ți scrii memoriile”, este o altă afacere. Totul stă acolo pe o metaforă, adică faptul că-ți imaginezi că memoria, este ceva care se imprimă, dar nimic nu spune că această metaforă ar fi valabilă. Freud articulează foarte precis, impresie a ceea ce rămâne în memorie. Nu este un motiv, pentru că știm că animalele își amintesc, ca să fie la fel pentru om. Ceea ce enunț în orice caz, este că invenția unui semnificant este ceva diferit de memorie. Nu este faptul că copilul inventează acest semnificant: el îl primește. Și este tocmai asta ceea ce am vrea să facem în plus. De ce nu am inventa un semnificant nou? Semnificanții noștri sunt întotdeauna primiți. Un semnificant de exemplu care nu ar avea, precum Realul, nici un fel de sens. Nu știm, asta ar putea fi fecund.
....

Dar cu adevărat, maladia mentală care este inconștientul nu se trezește. Ceea ce Freud a enunțat și ceea ce eu vreau să spun, este aceasta: că nu există în nici un caz trezire. Știința, ea, nu este decât indirect evocabilă în această ocazie: este o trezire, dar o trezire dificilă, și suspectă. Nu este sigur că ne-am trezit, decât dacă ceea ce se prezintă și reprezintă este, am spus-o, fără nici un fel de sens. Ori tot ceea ce se enunță până în prezent ca știință, este suspendat ideii de Dumnezeu. Știința și religia merg foarte bine împreună. Este un „Delir" (Dumnezeu-citire, „Dieu-lire")! Dar asta nu presupune nici o trezire. Din fericire, există o gaură. Între delirul social și ideea de Dumnezeu nu există măsură comună. Subiectul se ia drept Dumnezeu, dar este impotent să justifice că el se produce din semnificant, din semnificantul S1, și încă și mai impotent să justifice că acest S1 îl reprezintă pe lângă un alt semnificant, și că tocmai pe acolo trec toate efectele de sens, care se închid imediat, sunt în impas. Iată!..."

PENTRU CINE ABORDEAZĂ ACEST SEMINAR, prima lectură poate fi dură. El răsună ca un strigăt de alarmă al lui Lacan pentru analiști, și în mod particular celor ce îl urmează în școala lui. Lacan se arată acolo în mod particular pesimist asupra psihanalizei și nu ezită să demonteze ansamblul a ceea ce părea să constituie de acolo fundamentele dintotdeauna, criticând în mod radical, în prim loc, conceptul freudian de inconștient. Dar nu se oprește în fața propriei sale decepții, căci spunerea sa vizează să facă înțeles Realul nu dincolo, ci înnodat la ceea ce el califică drept „blabla" al limbajului care, el, nu face decât să întoarcă în cerc. Introducând neologismul trans-limbă de „une-bevue", încăpățânându-se asupra reîntoarcerilor torurilor, asupra lanțurilor borromeene, căutând un semnificant nou, Lacan lucrează și caută, cu mijloacele teoriei și învățăturii sale, pentru ca analiza să nu se convertească într-o veritabilă escrocherie, să nu fie „bluff (simulare)", să nu se instituie ca și forma modernă a religiei, ci să rămână de cât mai aproape în priză cu Realul.

Câteva citări vor permite să fie apreciată o culoare esențială a enunțării lui Lacan în acei ani.

Inconștientul e o boală mentală din care nu ne trezim. „Să știi să faci acolo cu simptomul, acolo e finalul analizei. Trebuie să recunoaștem că e scurt." Psihanaliza, e „un delir – un delir care așteptăm să poarte o știință. Putem aștepta mult timp." Nu e un progres, „e o diagonală practică pentru a te simți mai bine. Acel a te simți mai bine nu exclude prostirea." Evocând o conferință efectuată în Belgia câteva zile mai devreme: „Am vorbit despre psihanaliză ca putând fi o escrocherie". În ce privește părintele psihanalizei, nu ar fi înțeles, se pare, nimic: „Freud nu avea nimic transcendent, era un mic medic care făcea ce putea pentru ceea ce numim a vindeca, ceea ce nu merge departe". Și Lacan continuă: „Freud era un debil mental – ca toată lumea, și ca mine însumi în mod particular". Căci dacă nu-l menajează pe Freud, nu se menajează nici pe sine, nu mai mult decât auditoriul său. „Mi s-a întâmplat altădată să spun (...) : Eu nu caut, eu găsesc. În punctul în care sunt de acolo, eu nu găsesc în măsura în care nu caut. Spus altfel, rotesc în cerc". Apropo de anumite reluări de către alții a teoriei sale a semnificantului: „Sunt înspăimântat de acolo, din a mă simți mai mult sau mai puțin responsabil de a fi deschis ecluzele. La fel bine aș fi putut-o bucla (...) Nu se poate spune că ar fi cu entuziasm faptul că am luat releveul cu privire la acel subiect al inconștientului". Să efectuăm o ultimă paranteză prin Bruxelles pentru a conclude acest florilegiu: „Freud nu e un eveniment istoric. Cred că și-a ratat lovitura, la fel ca și mine; în foarte puțin timp, întreaga lumea nu se va mai interesa de psihanaliză. Acolo s-a demonstrat ceva: e clar că omul își petrece timpul său visând, că nu se trezește niciodată".

Dincolo de limitele psihanalizei recunoscute de Lacan, cele ale teoriei lui Freud, precum și ale propriei sale teorii, trebuie să regăsim contextul acelor citări. Lacan e în vârstă, obosit să asculte „pisălogeala analizanților despre relațiile lor cu părinții". În sânul școlii pe care a

fondat-o, tensiunile sunt din ce în ce mai mult aparente, procedeele instituționale puse în loc precum pasa nu răspund la speranța pe care o inspiraseră. Această deziluzie care presupune deci că înainte se așezau, dacă nu vise, cel puțin așteptări ale lui Lacan, adică dorința lui, ni se pare fundamental de subliniat de la început. Dar este aceasta singura tonalitate a acelui seminar? Ar fi să consideri doar un singur versant din ceea ce aduce Lacan, să te oprești la această primă lectură, pierzând atunci absolut tot ceea ce se spune ca și nou, ca și creație în învățătura sa, ca și interogație întotdeauna și încă în ce privește experiența curei.
Cum să te apropii la ce este mai intim din acel real, adică să nu-i părăsești niciodată marginea? Cum să depășești aporia, pe care Lacan vrea s-o releve, care este să deschizi zidul limbajului în chiar sânul unei experiențe de vorbire? Cum să atingi Realul simptomului, astfel încât acesta să poată să înceteze să se scrie? Cum să domesticești acel simptom pentru ca el să nu se reducă la ceea ce el este ca juisare falică? De ce natură trebuie să fie interpretarea pentru a fi realmente operativă? Astfel sunt întrebările, din nou cu privire la profesie, cărora Lacan încearcă să răspundă în acel seminar, luând sprijin în mod special pe interpretarea și scrierea poetică, în suita lecturii sale a lui Joyce urmată anul precedent.
Este ambiția însăși a acestei chestionări cea care va impune lui Lacan să reitereze curățarea grajdurilor lui Augias ale psihanalizei, adică să facă un menaj fără menajament a ceea ce el consideră ca anumite răucunoașteri ale lui Freud și ale analiștilor în general. Critică din care nu ar ști să se excludă din faptul, de exemplu, al accentului de fiecare dată mai scăzut pe care îl pune asupra simbolicului și asupra adevărului – deci asupra a ceea ce el însuși a susținut foarte mult timp – plecând din momentul unde vorbește, întotdeauna mai mult în cursul anilor, din perspectiva „acelui punct de fugă” al Realului.
Dacă Lacan atacă atât de violent în acest seminar dogmele psihanalizei precum adevărul, inconștientul, interpretarea, nimic nu apare acolo ca nihilism. În mod invers, este ca și psihanalist și pentru ca psihanaliza să trăiască dincolo de riscul morții sale anunțate, faptul că Lacan numește fără fard și în mod provocant riscurile imanente întreprinderii de limbaj și vorbire care este cura, dincoace de practica a cutare sau cutare.
Asemenea citatului de mai sus, un semnificant apare la finalul acestui seminar: „trezirea” ca marcă a Realului. Lacan întotdeauna a făcut astfel încât învățătura sa să nu poată fi niciodată cu totul în repaus. După acest an de învățătură, lectorul va fi sesizat faptul că trezirea este în mod foarte particular în miză. Trezire în special legată la tensiunea ireductibilă operând în acest seminar între, pe de-o parte, scopurile fără iluzii ale lui Lacan și, pe de alta, în ciuda dificultății, pasiunea sa de a avansa și setea sa de transmisie, tot atât de manifeste.

Titlul: paradigma unei interpretări lacaniene?

Lacan a subliniat, de mult timp, importanța funcției echivocului în ceea ce el recomandă ca interpretare. Titlul acestui seminar, „Înștiutul oculteazã ceva ce nu poate fi prins, care scapă mereu ușor, și joacă în mod repetat cu acest echivoc, după diferite modalități. Echivocul se ilustrează, la început, în ceea ce se aude cu privire la ceea ce este scris. Pentru a-i arăta complexitatea, să descompunem schematic și rapid acest titlu.
Există „neștiut care știe”, știința neștiută a inconștientului. Propoziție clasică pentru cititorul lui Lacan, despre care putem semnala că joacă intrinsec cu echivocul, după cum se consideră aspectul obiectiv sau subiectiv al genitivului, acolo unde cele două se condensează. Dar acest „neștiut care știe” se aude și ca eșec, insucces, și acesta este cel care trebuie subliniat. Acest eșec ia multiple forme și acolo revine pesimismul lui Lacan. Este eșecul lui Unbewusst de a atinge ceea ce țintește, motiv pentru care nu face altceva decât să toarcă, ron(d)-roneze. Este, de asemenea, acela al alegerii freudiene a termenului Unbewusst, eșec care se redublează prin

traducerea în franceză cu termenul de inconștient. Alegere căreia Lacan îi obiectează: „neștiutul ce știe, acela greșește, și am tradus în continuare Unbewusst, spunând că ținea despre-ul în sensul de participiu, că avea ceva despre o greșeala. E, de asemenea, o formă de a traduce Unbewusst, la fel de bună ca oricare alta, ca inconștient în particular, care atât în franceză, cât și în germană, face echivoc cu inconștiența”. Semnalăm încă de acum, că atunci când Lacan vorbește despre „traducere”, se poate preta confuziei, cel puțin dacă nu se consideră subversiunea pe care o operează cu privire la acest termen. Cu „o greșeala”, Lacan nu traduce Unbewusst în sensul de a propune o nouă traducere termenului freudian. Îl interpretează, îl „metalimbează”. Deplasează accentul, făcând o operație joyce-ană între germană și franceză, o operație pe literă, o transliterație, care dă de înțeles ceea ce desemnează ca lalimbă, în sensul că este alta, chiar dacă articulată la limba maternă. Să ții cont de lalimbă, pe care el o desemnează de asemenea ca și corp al simbolicului, și de acel joc al literei, este absolut necesar, după Lacan, pentru a capta ceea ce este simptomul și pentru a permite o interpretare care să nu umfle, să nu adauge sens. În această perspectivă, acest titlu, dacă este o interpretare a termenului freudian, de asemenea trebuie înțeles ca ceea în ce, pentru Lacan, o interpretare poate, și chiar trebuie, să consiste.

Câteva cuvinte în plus despre acest titlu. Neștiutul care știe despre o greșeală se termină cu evocarea unei elații, a iubirii care are aripi și care este un dar. Dacă se poate deja înainta că faimoasa teză a lui Balint despre ieșirea maniacă obligatorie la finalul curei este corelativă eșecului acestei analize, pentru a concepe ceea ce există despre o greșeala, această iubire trebuie înțeleasă după alți regiștri. De exemplu, și mai general, iubirea, fie de transfer sau în afara curei, are mereu caracteristica de a învălui această neștiință și de a acoperi obiectul a, cauza dorinței, care circulă în urzeala inconștientului. Lacan evocă în mod egal, foarte devreme în seminarul său, iubirea istericei pentru tatăl ei, iubire care vine să mascheze impotența acestuia. Dar scrisă, scrisoarea de iubire se citește ca morra, cu care se înnoadă echivocul.

Joc al morrei, pe care Lacan l-a evocat deja anii anteriori, dar care, aici unde e o chestiune de învăluire, remite la investigația topologică pe care o dezvoltă în acest seminar și în care încearcă să circumscrie intim structura torică și a nodului borromean.

Să mergi mai departe decât inconștientul

„Cu acest neștiut care știe despre o greșeală, încerc să introduc ceva ce merge mai departe decât inconștientul”. Să mergi mai departe decât inconștientul înseamnă „să-l prelungești” pe Freud, „care a fost aspirat de această noțiune”, înseamnă să mergi dincolo de ceea ce istericele l-au învățat pe acesta din urmă, dincolo de referința la isterie, importantă în acest seminar. După Lacan, istericele, inspiratoare generoase, l-au făcut pe Freud să creadă că știința inconștientă permitea să conducă la adevăr, izolat ca un nod traumatic, și că inconștientul se prezenta ca alimentat de acest adevăr de revelat. Acum, bine, pentru Lacan, dacă inconștientul este știință, nu e cunoaștere și nu conduce la ea. „În mod manifest nu există cunoaștere (a inconștientului). Nu există decât știință, în sensul în care am spus la început, adică, greșești, faci echivoc.”

Lacan revine de multe ori în acest seminar să expliciteze ceea ce este, după el, acea știință și diferența articulată pe care această noțiune o menține cu cea de cunoaștere. O explicitează, în special, caracterizând unebevue ca ceva ce substituie la ceea ce se fondează ca știință care se știe fără s-o știe (știința). Aceasta ar putea fi înțeleasă pur și simplu ca știința neștiută a inconștientului freudian, ceea ce nu ar aduce nimic nou, dacă Lacan nu ar preciza imediat că l e un pronume care e în relație, nu cu știința presupusă ca atare, ci cu faptul de a ști. Această precizare asupra lui l clarifică echivocul între articol și pronume, între grupul nominal și grupul

verbal. Chiar dacă introducerea termenului știință în psihanaliză nu este de la Freud, ci de la Lacan, nu se poate considera că l, ca și articol, se referă la concepția freudiană a științei drept cunoaștere, iar l pronume la cea a lui Lacan?
Câteva lecții mai târziu, se poate spune că Lacan focalizează principalul. Interpretează credința lui Freud în inconștient, în știința inconștientului – pe care o rezumă într-o enunțare, pusă fictiv în gura lui Freud: „Eu știu că el (inconștientul) știe" -, ca și cauză a înclinației acestuia din urmă la a se entuziasma uneori pentru ocultism și telepatie. Această diferență fundamentală, punctată de Lacan, între știință și cunoaștere, nu are sens dacă nu este referată la sexual. Dacă știința e lipsită de cunoaștere, e că aceasta este, în fond, imposibilă. Nu există relație sexuală „în sensul a ceva care ar face ca un bărbat să recunoască obligatoriu o femeie", sau invers. Din acest motiv greșești, faci echivoc... Nu există altceva decât unebevue.
Aceasta își are consecințele sale în ceea ce Lacan consideră finalitățile și finalul curei. Se va reîntâlni cu Freud în modestie cu privire la ceea ce se poate aștepta de la cură, dar, spre diferență de predecesorul său, știm că nu se va găsi în el idealul ridicării amneziei infantile, idealul revelării traumei sau al construcției adevărului istoric. Ce este finalul unei analize, după Lacan? La ce identificare conduce? La o identificare cu simptomul tău, repetă. Înainte de a aminti: „Am înaintat că simptomul poate fi partenerul sexual... Simptomul, luat în acest sens, este ceea ce se cunoaște, și chiar ceea ce se cunoaște mai bine". Nu există altă cunoaștere decât cea biblică și alt sens care să nu fie sexual, iar această cunoaștere a juisării Altuia, întotdeauna insuficientă, nu este o știință – nu există știință despre sex – ci un a ști să faci.
"Să-ți cunoști simptomul vrea să spună să știi să faci cu". Dacă, după Lacan, acesta este finalul unei analize, semnalează că un astfel de final este scurt, nu merge prea departe. Totuși, să ajungi aici, cere un drum uneori foarte lung, care presupune căderea subiectului presupus a ști. Să te identifici cu simptomul tău, dar "luându-ți garanțiile unui fel de distanță", presupune tocmai asumarea distanței existente între I, ideal al eului și a, cu care a terminat seminarul său consacrat celor patru concepte fundamentale ale psihanalizei.
Într-un anumit mod, noțiunea de o greșeala o chestionează pe cea – forjată mai devreme încă, în timpurile reîntoarcerii la Freud – a formațiunilor inconștientului, dacă această formulare te duce să crezi că există o entitate cu acel nume, o instanță, un tot și că, în mod corelativ, acele formațiuni reprezintă pseudopodele aceleia. Pentru Lacan, unicul tot care contează este un tot fals, unebevue, o împiedicare, o capcană, o dezlegare de cuvânt la cuvânt. Genialitatea lui Freud, enunță Lacan, nu este doar de a fi recunoscut că inconștientul este țesut de cuvinte, între care echivocurile sunt întotdeauna posibile, ci, în mod corelativ, de a fi pus în lumină relația intrinsecă, intimă, care există între folosirea cuvintelor și sexualitatea ființei vorbitoare: "Sexualitatea este în întregime prinsă în cuvinte, acolo este pasul esențial pe care l-a făcut".
Acolo unde Lacan nu-l urmează pe Freud și îl pune în chestiune, așa cum am putut citi mai sus, este faptul că Freud a instituit în teoria psihanalitică, în și prin noțiunea de inconștient, ideea de reprezentare, de gânduri, în timp ce nu există alt lucru decât corpul cuvintelor. "Asta nu are nimic de a face cu reprezentările, simbolicul sunt cuvintele și, la limită, se poate concepe că acestea sunt inconștiente. ...vorbesc fără să știe absolut deloc ce spun." Dacă inconștientul e „o greșeala cu toată forța", simbolicul nu poate decât să se împiedice spunând realul. Concepând inconștientul ca fiind constituit din reprezentări, care sunt abstracții, realul este cel care, după Lacan, îl necunoști. Greșeala lui Freud, s-ar putea spune, e că la cea mai mică împiedicare este „precipitat", împins de ascultarea istericelor, spre sensul și știința inconștientului. Că inconștientul este știință, adică efecte de semnificanți, nu implică existența științei inconștientului.

Mai mult încă, acea știință însăși te face să crezi în existența presupusă a lui Altul. În enunțarea „eu știu că el (inconștientul) știe”, evocată mai sus, „știe” generează retroactiv „el”, și acea știință a lui Altul, „El știe”, din momentul în care este fondată, se diferențiază prea puțin, dacă-l urmezi pe Lacan, de cea a lui „eu știu” a conștiinței.
Mi se pare că acum se poate înțelege provocarea lui Lacan, atunci când îl consideră pe Freud, precum și pe sine însuși, afectați de debilitate mentală, dacă se precizează în plus că pentru Lacan „mentalul este discursul”. Ca orice vorbință, cei doi sunt locuiți de aceleași efecte de semnificanți și trebuie să facă cu. „Omul, spune Lacan, nu știe să facă cu știința”, funcția analizei este să-l conducă la asta.

Psihanaliza este o escrocherie

Mai mult decât debilitatea mentală – dar legată de ea - noțiunea de escrocherie cere să fie clarificată pentru a putea capta funcția ce pare s-o aibă în cuvintele lui Lacan și pentru a evita neînțelesuri foarte ușoare.
Termenul apare repetat de multe ori în cursul seminarului și cere să-i urmezi traiectoria. Prima apariție se află în a doua lecție: „tot ce nu este fondat pe materie este o escrocherie – Material-ne-mente”. Așa cum Lacan enunță imediat, tot acesta nu este altceva decât o chemare, un adevăr prim. Auditorul, sau cititorul lui Lacan, știe că materialul în chestiune nu este altul decât semnificantul, în măsura în care se suportă în trăsătura unară. Astfel, această enunțare a lui Lacan, se înțelege la început ca o a n-a critică adresată oricărei priviri psihanalitice care nu se fondează în dimensiunea semnificantului și rămâne înlănțuită în semnificație. Dacă ar fi doar asta, ce interes ar avea această chemare? Importantul se află în material-ne-mente: că „semnificantul ar spune adevărul” e tocmai ceea ce va fi problematizat de Lacan.
Câțiva ani înainte, Lacan sublinia că orice discurs, inclusiv discursul analitic, nu era mai mult decât seamăn cu privire la imposibilitatea de scriere a relației sexuale. În acest seminar, „Neștiutul care știe”, Lacan trage consecințele cele mai importante. „Tot ceea ce se spune este o excrocherie” – a doua apariție. Tot ceea ce se spune, adică și discursul analitic. Clasica opoziție lacaniană între spunere și spus se dovedește absolut pertinentă cu privire la chestiunea adevărului, „spunerea este enunțarea adevărului”, dar ea nu valorează prea mult în relație cu realul, căci ce ar fi o spunere fără spus? Asta ar presupune, cum evocă Lacan, să abstragi din simbolic, ideal care ar fi calificat drept spunere pură, dar în care se arată inanitatea – după a fi căutat să atingi acel ideal? Vom reveni la asta. Corelativ, discursul stăpânului, discursul cel mai puțin adevărat, este cel mai mincinos, „cel mai imposibil”, adică cel mai real.
Spus în alt mod, ceea ce se desprinde cu forță și constituie una dintre axele cele mai importante ale acestui seminar, se referă la heterogenitatea registrelor realului și adevărului, ceea ce el complică prin faptul că este cu adevărat materia semnificantă și articularea borromeană, ceea ce înnoadă aceste câmpuri. Dacă realul spune Adevărul, nu vorbește. E necesar să vorbești ca să spui orice, ceea ce, sub această formă trivială, fondează problema. Cât despre simbolic, Lacan ne amintește că nu spune decât minciuni.
Adevărul, „Știința Absolută a realului", nerelației sexuale, nu poate trece, atunci, decât prin Simbolic, adică prin minciună, a cărei formă esențială promovată de psihanaliză este denegația, Verneinung. Dar, contrariul denegației nu ne dă, totuși, adevărul. Minciuna pe care Lacan o definește ca realmente simbolică, simbolic în real, este mai aproape de real decât adevărul, dar nici ea nu este antonimul lui: minciuna nu este falsitatea, care pentru Lacan este un atribut al conștiinței și al imaginarului. Minciuna este ireductibilă și, astfel, este barcagiul adevărului și poate „spune că ajută”.

În acest mod putem recunoaște că pasul deschis de Lacan, de la prima apariție a termenului „escrocherie” enunțat la începutul seminarului, constă în a sublinia că, din contră, „materialul-minte”, însă cu privire la real. Iar că ar spune adevărul în calitate de minciună, asta nu pune probleme. Lacan, pe de altă parte, joacă mult în cursul acestui seminar cu „veritabil-mente”.
Dacă analizantul, spunând ceea ce crede adevărat, nu spune Adevărul, în fond este un efect de structură, în măsura în care această chemare Adevăr „a realului” e imposibil de spus. Dar e necesar să semnalăm că această chestiune a adevărului este totuși imanentă psihanalizei, că analistul nu-l poate imita pe Ponțiu Pilat, căci adevărul este în inima curei și a transferului prin faptul că analizantul crede în Altul, în ceea ce el spune, chiar, și mai ales, când se îndoiește.
Mai e nevoie să precizăm că dacă analizantul nu are acel Adevăr, analistul se află în aceeași situație? Când Freud identifică acest Adevăr „imposibil de spus” ca nucleu traumatic, Lacan îl califică drept delir. Spus în alt mod, Lacan operează o disjuncție între adevărul discursului, care este și discurs al adevărului, și care trece prin minciuna simbolicului, și Adevărul în joc în realul care recunoaște despre relația sexuală că nu încetează să nu se scrie în simptom.
Discursul adevărului, care apropie periculos psihanaliza și religia, este un act de credință, o credință. „Adevărul este ceea ce se crede ca atare. Credința și credința religioasă, iată aici adevărul care nu are nimic de-a face cu realul. Psihanaliza, trebuie s-o spunem, se învârte în același cerc – este forma modernă a credinței, a credinței religioase”. În opoziție, Lacan situează radical acest Adevăr „care are de-a face cu Realul” în pulsiune. „În derivă, iată acolo unde este adevărul când e vorba despre real”.
Și atunci ce despre adevărul simptomului? „Simptomul este real. Este, chiar, unicul lucru cu adevărat real, care are un sens, care păstrează un sens în real”. Pentru a indica cum să operezi cu acest veritabil real, Lacan creează un neologism, care condensează adevăr și varietate, în care invită analiștii să se intereseze: varivărul. Varivărul simptomului este ceea ce analizantul spune sperând să se verifice, în măsura în care aceasta poate genera efecte de semnificant pentru a reduce simptomul, pentru a face ca simptomul să înceteze să se scrie. Se poate spune că, introducând varivărul, Lacan invită analiștii să nu se obnubileze cu Adevărul, fără ca, totuși, să uite această dimensiune care îi fondează.
Ceea ce precede ne permite să ajungem la apariția cea mai importantă a termenului escrocherie. Pasajul în care are loc a fost rapid evocat la început, dar acum poate fi citat integral: „Eu am vorbit (la Bruxel) de psihanaliză ca putând fi o escrocherie. Este vorba despre ceea ce insistam... vorbind despre S1, care părea să promită un S2”. În această falsă promisiune rezidă escrocheria. Lacan, de la începutul învățăturii sale, a indicat că analistul trebuie să accepte cererea înșelătoare a aceluia care i se adresează, introducând atunci mișcarea transferențială și dinamica curei. Aici indică pe ce stă această promisiune căreia analistul nu poate decât să i se supună până când ea relevă, tură după tură, funcția de momeală pe care o realizează, și în același timp structura care îi dă sens. Această structură este cea a discursului analitic, a cărui formalizare Lacan o reia în diferite momente ale seminarului.
Acestei legături absente, imposibile, între S1 și S2 care marchează acest loc al realului, a ceea ce nu intră în discurs, Lacan îi dă întreaga greutate în relație cu promisiunea Altuia. „S1 nu este decât începutul științei, iar o știință care se mulțumește cu a începe mereu, asta nu ajunge la nimic”.
Escrocheria este a crede și a înceta să crezi o vreme că Altul, marcat ca știință, S, va fi atent și va răspunde. Acum, bine, Altul nu răspunde, S(A/). „Analiza, propriu vorbind, enunță că Altul nu e nimic decât această duplicitate. Există Unu, dar nu există nimic din Altul... Este el (Unul) cel ce știe și nu presupusul științei”.

Pentru Lacan, acel „faimos inconștient” nu este decât deducția presupusă, în locul acestui imposibil S(A/) în care „S1 nu reprezintă subiectul în fața lui S2”. Aceasta nu ajunge la destinatarul său și de aceea neînțelesul este ireductibil. Această promisiune de știință a lui Altul este promisiunea deschiderii acestui imposibil de deschis. Această credință conduce pe Lacan să desemneze locul psihanalistului ca cel de „a face adevăr, seamăn”, iar analistul trebuie să-l susțină, dar fără să-l creadă, în sensul în care-l înțelege Lacan. Acest „a face adevăr este un sens alb”, o tăietură de sens, adică este generat de semnificantul însuși. Duplicitatea lui Altul este a semnificantului, cum apare clar când se continuă cu acest ultim pasaj al lui Lacan prin escrocherie.
„Psihanaliza poate este o escrocherie, dar nu oricare – este o escrocherie care cade just în relație cu ceea ce e semnificantul... De asemenea, e suficient să conoteze S2, nu din a fi al doilea în timp, ci din a avea un sens dublu, pentru ca S1 să-și ia locul său corect”. Am subliniat că ceea ce Lacan desemnează ca știință a făcut să se creadă în existența Altuia, a aceluia al lui „El știe”. Lacan cumpănește aici că duplicitatea semnificantului, „sensul său dublu” prin definiție, este ceea ce face să crezi, s-ar putea spune, în Ea, în femeiA, în „recunoașterea” ei, în existența a două sexe, analitic vorbind, în relație sexuală. „Relația sexuală nu există, decât incestuoasă... sau mortiferă... Nu există alt adevăr decât castrarea”.
Atunci cum trebuie analistul să exercite dincolo de sens, de sugestia legată oricărui discurs? Sau, cel puțin, să țintească spre acest obiectiv, căci pentru Lacan, ca și pentru Freud, chiar dacă în mod diferit, în practică nu se iese din sens, în măsura în care „cuvintele au o limită” și „limită vrea să spună sens, asta nu are altă incidență. Rămânem mereu agățați sensului”.
Chestiunea pe care o expune din nou Lacan, așadar nu e atât de nouă, e ca și cum ai face să rezoneze altceva decât sensul, ceea ce nu vrea să spună să-l abolești, chiar dacă aceea ar fi dorința lui. Cum să depășești sistemul de opoziție al legii discursului? Dacă echivocul este la începutul glumei, constituit de echivalența dintre sunet și sens, este de la acela, în mod invers logicii articulate, de unde, pentru Lacan, trebuie să te prinzi. Și în acel joc de echivalență, Lacan propune, ca model de interpretare, poezia. De aceea, după el, „psihanaliza nu e mai mult escrocherie decât poezia însăși”. Nu orice poezie, ci scrierea poetică, a cărei paradigmă este, pentru el, scrierea poetică chineză, căci adevărul – care este cel al castrării – se revelă ca poetic. „E în măsura în care o interpretare justă disipă un simptom, că adevărul se specifică a fi poetic”.
În acest context, în cursul ultimei lecții, Lacan enunță celebra sa formulă a lui „nu poat-destul”. Dacă doar poezia „care e efect de sens, dar de asemenea efect de gaură”, permite interpretarea, „este de aceea că nu mai ajung, în tehnica mea, la ceea ce ea susține. Eu nu sunt destul de poet. Nu sunt poat-destul”. Este constatarea pe care o face Lacan asupra propriei practici, asupra propriei concepții a psihanalizei. Este o constatare dureroasă, dar ce se poate spune?
Asta permite, cel puțin, să dai un fundament acelui proiect al lui Lacan – proiect inedit pentru noi, considerând ceea ce a putut spune și lucra de-a lungul învățăturii sale și, în special, în sânul acestui seminar – referat semnificantului nou, semnificantului care ar trezi. „De ce nu am inventa un semnificant nou? Semnificanții noștri sunt întotdeauna primiți. Un semnificant, de exemplu, care nu ar avea, ca și realul, nici un tip de sens”, „care ar deschide spre ceea ce... eu numesc real..., care să aibă un efect”. Dar despre ce clasă de efecte vorbește Lacan? Efect de subiect? Efect de real?
Oricum ar fi, se va vedea că Lacan va abandona acel proiect anul următor. Trebuie s-o indicăm încă de acum, căci anumiți analiști, dacă au înțeles totuși corect radicalitatea unei părți a discursului lui Lacan, căutând să exileze sensul în interpretare în cursul muncii analistului, tot

sensul, poate nu au ținut suficient cont de recunoașterea lui Lacan însuși a eșecului său relativ la producția acelui semnificant nou. Că munca analistului ar fi imposibilă, cum zice Freud, nu înseamnă că ar fi fără sens.
Dacă era necesar de insistat pe această altă parte a discursului lui Lacan și, în consecință, pe tensiunea construcției acestui seminar, nu mai e decât de remarcat că, în chiar acele lecții, Lacan reia „antica" opoziție între vorbirea plină și vorbirea goală, opoziție care se putea gândi caducă, și pune din nou în joc sensul. „Vorbirea plină e o vorbire plină de sens", adică, plină de această duplicitate, de acel dublu sens al cuvântului, în timp ce vorbirea goală „nu are alt lucru decât semnificația... voinței de sens care constă în a elimina dublul sens".

Realul nu se sesizează decât în structură

Ajunși la punctul final al acestui seminar, acum lipsește să revenim un moment asupra pașilor noștri, pentru a preciza mai mult încă ceea ce această noțiune, atât de centrală, de real semnifică pentru Lacan. Clarificare pe care el însuși o întreprinde, pentru auditoriul său, în lecțiile din 8 și 15 martie 1977.
Reia evident formulările acum canonice: realul este imposibilul de scris, ceea ce nu încetează să nu se scrie, dar încearcă să și le înțeleagă altfel. Realul e imposibilul doar de scris. De fapt, să-l numești real este deja să zici ceva, dar asta totuși nu se scrie. Asta nu se poate scrie în mod logic: „Acela ce numesc imposibilul, este realul, se limitează la necontradicție". De acum enunță: „realul este posibilul în așteptarea de a fi scris". Ceea ce poate evoca nenăscutul, formulat la începutul anului 1964, dar care aici poate fi înțeles ca ceea ce desemnează locul simptomului. Ideea directoare a acestor lecții, totuși, este că realul comportă excluziunea oricărui sens. Este de aceea că „contrar a ceea ce se spune, nu există adevăr despre real, de vreme ce realul se profilează excluzând sensul. Încă ar fi mult să spui că există Real, căci să zici asta este să presupui un sens".
Se înțelege atunci problema care i se pune lui Lacan în învățătura sa, în măsura în care el țintește să facă să se înțeleagă această dimensiune a Realului tocmai prin discursul său, de aceea spune că își bate capul, că se învârte în cercuri, adică, blablaiește, etc. De unde, se știe, recursul său la topologia nodurilor, care ocupă un mare loc în seminarul său. Ceea ce încearcă să construiască nu este o „topologie a realului", ca atare imposibilă, ci „o geometrie adevărată... aceea care are un corp", o „structură care să fie astfel încât să încarneze sensul de o manieră corectă", o structură care să încarneze sensul, ca sexual, și care să procure să țintească imposibilul. Dacă realul este excluzie de sens, „geometria sensului", invers, presupune monstrația realului.
Această chestiune a lui, a corpurilor, care e de asemenea a juisărilor, traversează seminarul din punct în punct: corpul simbolicului care este lalimba; corpul imaginarului în măsura în care acesta din urmă se distinge de semnificat, care este „corpul viu"; corpul realului, care tocmai este chestiunea despre care Lacan încearcă să dea seama cu nodul borromean. „Realul... e unit doar de o structură, dacă punem că structură nu vrea să spună altceva decât nod borromean".
Realul nu constituie un univers, decât ca înnodat simbolicului și imaginarului. Dacă nu le este înnodat, ne spune Lacan, atunci el se risipește într-o pulbere de toruri...
Sufletul torului nu este vizibil decât din punctul de vedere al lui Altul. Torul utilizat nu este un volum, este doar suprafață. Locul lui Altul făcut de limbaj e un spațiu cu două dimensiuni. Pentru limbaj două dimensiuni ajung: semnificant-semnificat, dorință-realitate. În teoria suprafețelor, realul e întotdeauna reprezentat de o tăietură. Această suprafață pe care o numesc bulă, are două nume: dorința și realitatea, verso și recto în lumea aceleași stofe, textură fără

cusătură. Subiectul începe cu tăietura care introduce obiectul a eterogen, ceea ce să o disimetrie, dar nu între cele două fețe, ci între banda moebius a subiectului și obiectul a.
Corpul nu se fondează decât pe adevărul spațiului. Spațiul corpului este articulația între semnificant și semnificat, între locul lui Altul și reprezentări, pe care corpul le produce ca răspuns la semnificanți. Primul corp este corpul lui Altul, al semnificantului, care-l face pe al doilea prin încorporare.

Sinteza seminarului 25 - Momentul de a conclude (1977-1978)

MOMENTUL DE A CONCLUDE...
Seminarul 25 al lui Jacques Lacan,
Între 15 noiembrie 1977 și 9 mai 1978...
„Avem nevoie de echivoc – este definiția analizei – pentru că echivocul este imediat versant spre sex.
Sexul este o spunere. Asta valorează atât cât asta valorează, sexul nu definește un raport.
Este ceea ce am enunțat formulând că nu există raport sexual. Asta vrea doar să spună că la om, și fără îndoială datorită existenței semnificantului, mulțimea a ceea ce ar putea fi raportul sexual este o mulțime – am ajuns să cogităm asta, nu știm de altfel prea bine cum s-a întâmplat asta - este o mulțime vidă.
.....
Dacă am spus că nu există metalimbaj este pentru a spune că limbajul, asta nu există. Nu există decât suporturi multiple ale limbajului care se numesc „lalimbi”, iar ceea ce ar trebui prea bine ca analiza să reușească – printr-o presupunere – este să desfacă prin vorbire ceea ce s-a făcut prin vorbire.
Nu există raport sexual, în mod cert, decât între fantasme.
Nu există nici cea mai mică „lume a matematicilor”
Principiul plăcere-știință, pulsiune-inhibiție, Real-fantasmă...
Nu există realitate. Realitatea nu este constituită decât de fantasmă, iar fantasma este ceea ce dă materie și poeziei.
Adică întreaga noastră dezvoltare a științei este ceva ce, nu știm pe ce cale, emerge, face irupție din faptul a ceea ce numim raport sexual.
De ce există ceva ce funcționează ca știință? Este poezie. Apercepția acestei „Lumi a matematicilor” (World of mathematics) m-a convins.
„Citibilul”, tocmai în asta consistă știința. În sumă, este scurt.
Ceea ce spun despre transfer este ceea ce am avansat timid ca fiind subiectul – un subiect este întotdeauna presupus, nu există subiect bineînțeles, nu există decât presupusul – presupusul-a-ști.
Ce ar vrea totuși să spună asta? Presupusul-a-ști-să-citească-altfel.
Altfel-ul în chestiune este cel pe care-l scriu așa S(A).
Altfel, ce vrea să spună asta? Este vorba despre marele A, adică despre marele Altul.
Oare altfel vrea să spună altfel decât această confuzie pe care o numim psihologie? Nu!
„Altfel” desemnează o lipsă. Este vorba despre a lipsi-rata altfel.
”Altfel” oare vrea să spună altfel decât oricine-cineva?
Tocmai în asta elucubrația lui Freud este cu adevărat problematică. Să trasezi căi, să lași urme a ceea ce formulezi, tocmai asta este să predai, iar să predai nu este altceva de asemenea decât să te învârți în cerc.
.....

Un înfiorător pe nume Freud a pus la punct o confuzie pe care a numit-o analiză – nu știm de ce – pentru a enunța singurul adevăr care contează : nu există raport sexual la „gauromani" („trumains" – gaură-umani).
Sunt eu cel care a concluzionat asta. După experiența făcută a „analizei" am reușit să formulez asta. Da... am reușit să formulez asta, nu fără suferință.
.....
Am enunțat – punând-o la prezent – că nu există raport sexual. Este fundamentul psihanalizei. Cel puțin eu mi-am permis s-o spun.
Nu există raport sexual, decât pentru generațiile vecine, adică părinții pe de-o parte, copiii pe de alta. Tocmai la asta parează – vorbesc de raportul sexual – tocmai la asta parează interzisul incestului.
Știința este întotdeauna în raport cu ceea ce scriu „asex", cu condiția de a-l completa cu un cuvânt care e pus între paranteze „asex"(ualitate). Trebuie să știi cum să te prinzi cu această sexualitate. Să știi „ca infern" („comme enfer" – cum să faci), cel puțin eu așa scriu.
.....
Ar trebui să existe un act care să nu fie debil mental. Acest act încerc să-l produc prin învățământul meu. Dar este cu toate acestea confuzie. Ne învecinăm aici cu magia. Analiza este o magie care nu are suport decât faptul că, în mod cert, nu există raport sexual, și că gândurile se orientează, se cristalizează asupra a ceea ce Freud a numit în mod imprudent complexul lui Oedip.
Tot ceea ce a putut face este să găsească în ceea ce se numea tragedie, în sensul în care acest cuvânt avea un sens, ceea ce era numit tragedie i-a furnizat, sub forma unui mit, ceva ce articulează faptul că nu putem împiedica un fiu să-și ucidă tatăl.
Laios a făcut totul pentru a îndepărta acest fiu despre care o predicție fusese făcută, dar asta nu l-a împiedicat pentru atât – și eu aș spune cu atât mai mult – să fie ucis de propriul fiu.
Eu cred că, dedicându-mă psihanalizei, o fac să progreseze, dar, în realitate, o scufund.
Cum să dirijezi o gândire pentru ca analiza să opereze? Lucrul care este cel mai aproape este să te convingi – dacă acest cuvânt are vreun sens – să te convingi că asta operează.
Eu încerc să pun asta pe masă. Nu este ușor.
În trecerea de la semnificant la semnificat există ceva ce se pierde. Nu este suficient să enunți o gândire pentru ca asta să meargă.
Să ridici psihanaliza la demnitatea chirurgiei, este ceea ce ar fi prea bine de dorit.
Dar este un fapt că „firul gândirii" nu este suficient. Ce vrea să spună de altfel asta, firul gândirii? Este de asemenea o metaforă.
Tocmai de aceea am fost condus la ceea ce este tot o metaforă, să materializez acest „fir al gândurilor". Am fost încurajat de ceva ce este această triplicitate care fondează faptul succesiunii generaților.
Există trei, trei generații, între care există raport sexual. Asta antrenează bineînțeles o întreagă serie de catastrofe și este ceea ce Freud, mai presus de toate, și-a dat seama."

SINTEZA SEMINARULUI 25, MOMENTUL DE A CONCLUDE...
Interogații despre psihanaliză atât de radicale și formulări atât de deranjante încât am putea pune asupra acestui seminar mențiunea: „A nu se pune în orice mâini!"...
O tentativă de a conclude învățătura sa punând în act o țesere a trei fire:
-enunțatul discursiv al tezelor sale principale...

-insistența asupra puterii de sugestie imaginară a spunerii analistului, legată de alegerea cuvintelor dincolo de justețea propozițiilor...
-demonstrația în figuri topologice și afirmarea raportului lor ca fiind cel mai strâns cu psihanaliza,,,
ANALIZA E DE LUAT ÎN SERIOS CHIAR DACĂ NU ESTE O ȘTIINȚĂ...
Analiza este irefutabilă pentru că nu este verificabilă și pentru că experiența obiectului care cauzează subiectul în analiză i se prezintă ca atare.
Analiza este o „practică de vorbărie" și e de luat în serios pentru că are consecințe: cuvintele și nu doar propozițiile au consecințe în practica analitică, într-un mod fără îndoială mult mai avizat decât în știință.
Dar ce face eficacitatea cuvintelor? Psihanaliza spune ceva. Tocmai aici este miza: ce este să spui?
„A SPUNE, ARE CEVA DE-A FACE CU TIMPUL"...
„Că spui rămâne uitat în spatele a ceea ce se spune în ceea ce se aude" – este divizarea subiectului între enunțare și enunțat, dar și structura temporală intimă a vorbirii - repetiția „în dublă buclă", repetiția minimală pentru ca un semnificant să poată fi diferit de el însuși, cu efect retroactiv și cu detașarea obiectului cauză a enunțării, vocea.
Timpul vorbirii este ireductibil timpului fizicii.
Actul spunerii instaurează timpul subiectului pe un fond de intemporalitate, taie în „eternitatea inconștientului", „inconștientul ignoră timpul" – spunea Freud.
Această absență a timpului este regimul nostru normal, ne imaginăm că ne trezim, dar în fapt continuăm să visăm.
Inconștientul este „în mod foarte exact ipoteza că nu visăm doar când dormim."
DIMENSIUNEA IMAGINARĂ A SPUNERII...
Este ceea ce face legătură între real și simbolic, între cuvânt și lucru. „Cuvântul face lucrul", dar totuși „tocmai cu inadecvarea cuvintelor la lucruri avem de-a face".
Cuvântul nu face lucrul decât fantasmatic, nu fără o legătură imaginară: efectul de sens.
Nu există „spargelucru" (crachose), nu există un semnificant nou care ar deschide direct spre real, fără medierea sensului.
„Cuvântul simulează a-lucrul" („le mot fêle a-chose" – cuvântul face lucrul)
Echivocul, grație scrierii, face să rezoneze vidul pe care lipsa raportului sexual o lasă în sens ca mulțime vidă.
Tocmai datorită acestui vid, chestiunea adevărului pentru un subiect se pune doar prin fantasma sa.
„Echivocul trimite imediat la sex, această trimitere ține de faptul că sexualitatea face gaură în știința inconștientă. Nu există decât imaginarul fantasmei pentru a acoperi această absență de inscripție a unui raport între sexe în inconștient. Dimensiunea imaginară a spunerii participă în mod necesar la constituirea țesăturii metaforei. Metafora este într-adevăr cea asupra căreia se operează în psihanaliză. Trebuie desfăcut prin vorbire ceea ce s-a făcut prin vorbire."
Metafora este ceea ce face corp în gândire. „Dacă faci o abstracție despre analiză, o anulezi."
Istoria scrierii sugerează inexistența raportului sexual. Dacă ar exista un simbol care s-ar articula direct la realul sexual al fiecărui sex, nu ar fi existat niciodată scriere.
Analiza nu se susține decât din a vorbi despre relațiile de rudenie, adică „imaginarul sugerat de simbolic". Nevroza este naturală omului.
ANALISTUL ESTE UN RETOR: ALEGEREA CUVINTELOR...
Care este raportul între spunerea analistului și adevăr?

Există chiar și în știință o dimensiune imaginară fantasmatică necunoscută, evidentă la începuturile ei, în geometria euclidiană.
Topologia restituie „țesătura”, „vecinătatea”, „conexitatea”, consistența, ceea ce dă corp ideii. În topologie consistența este imaginară, în matematică ea este legată de non-contradicție și logică.
„O idee, asta are un corp”, cuvântul ce reprezintă ideea „simulează lucrul”.
„Psihanalistul este un retor”, „ratifică”, ceea ce implică faptul că „rectifică”.
Analizantul este forțat, din faptul că se adresează unui interlocutor, să știe ce cere, dar nu poate știi ce dorește, de unde importanța dorinței analistului, presupus să știe, dacă nu dorința analizantului, cel puțin cum să opereze pentru a o descoperi.
„Dar este absolut excesiv să spui că analistul știe cum să opereze.” Cu ce anume, de altfel, operează el?
În niciun caz cu consistența raționamentului, căci inconștientul nu cunoaște contradicția, nici cu limbajul, căci limbajul nu există. Este ceea ce dă greutatea cuvintelor și dificultatea de a spune adevărul căi „te înșeli în alegerea cuvintelor”.
„Ar trebui ca analistul să-și dea seama de portanța cuvintelor pentru analizantul său, ceea ce în mod incontestabil ignoră”.
Ceea ce distinge adevărul de fals este „greutatea analistului și tocmai de aceea este un retor”.
Analistul retor „nu operează decât prin sugestie”, nu că ar sugera ceva consistent în sensul non-contradicției, ci că face să existe sensul în care „cuvântul face lucrul”.
SPUNEREA ANALISTULUI ESTE O LECTURĂ „CHIRURGICALĂ”...
„Lucrez în imposibilul de spus”, „analistul vorbește, analistul, el, taie, ceea ce el spune participă din scriere,”
Din faptul echivocului asupra ortografiei, analizantul spune mult mai mult decât vrea să spună, iar analistul taie citind ceea ce analizantul vrea să spună „în măsura în care analistul știe ceea ce vrea el însuși”.
Dar, pentru el, la unul ca și la altul, „nu există altceva decât scriere”.
Vis, lapsus, cuvânt de spirit, toate mărturisesc că trebuie citite, că există cu siguranță scriere în inconștient. Analistul este subiectul „presupus-a-ști-să citească-altfel”, adică precum marele Altul, care nu este un subiect, ci un loc marcat de o lipsă.
În interpretare nu este vorba despre a da o altă versiune psihologică a dorinței (acestui subiect presupus), ci de a arăta cum lipsa acestui subiect s-ar putea scrie altfel, „ar putea lipsi altfel”.
SFÂRȘITUL ANALIZEI...
„Este atunci când te-ai învârtit de două ori în cerc, adică ai regăsit ceea din ce ești prizonier.”
Inconștientul și sfântomul sunt urmele împietririi noastre în limbaj.
Inconștientul este efectul puterii de sugestie a limbajului, iar analiza nu constă atât de mult în a te elibera, cât în a ști de ce ești împietrit.
Dacă suntem împietriți este fără îndoială pentru că „limbajul este o unealtă rea”. Nu există corespondență bi-univocă între cuvinte și lucruri, între limbaj și real.
„Ceea ce este cel mai real este scrisul, iar scrisul este confuzional”.
Aceasta nu face din acest real un suport pentru subiect care să fie independent de el.
Realul nu apare decât printr-un artificiu legat de faptul că există vorbire.
Această origine a realului în spunere face să fie imposibil să fie spus (tot) adevărul.
NECESITATEA DE A MENȚINE METAFORA...

Ceea despre ce este vorba în analiză este de a menține cele trei fire: R, S și I, lucrul ca imaginat, adică țesătura ca reprezentată, distingerea obiectului de reprezentarea sa, faptul că obiectul în cauză poate avea mai multe reprezentări.
Nodul borromean poate fi prezentat sub forme care necesită să fie manipulate – și deci necesită timp – pentru a recunoaște același obiect.
ACEST SEMINAR, penultimul, cuprinde douăsprezece lecții care sunt în esență consacrate manipulărilor figurilor topologice în dialog cu câțiva tineri matematicieni. Totuși, în patru lecții în mod intenționat și în altele în mod neprevăzut, Lacan vorbește și ceea ce spune în ciuda introducerii sale („Ce drăguț să vă deranjați pentru ceea ce am să vă spun!") ridică interogații asupra psihanalizei atât de radicale și formulări atât de deranjante încât am putea adăuga acestui seminar mențiunea: „A nu se pune în orice mâini!". Anul precedent, Lacan terminase seminarul său chemând un semnificant nou, un semnificant care nu ar avea nici un fel de sens, dar care ne-ar deschide spre real. „Dacă vreodată vă voi convoca apropo de acel semnificant... și va fi totuși un bun semn."
Este un rău semn? Semnificantul pe afiș acest an, Momentul de a conclude, nu poate pretinde la noutate: este semnificantul atribuit treizeci și doi de ani înainte celui de-al treilea timp al deciziei în articolul său „Timpul logic și aserțiunea certitudinii anticipate", apărut în martie 1945. Lacan degaja acolo o funcție temporală în logică, niciodată reperată ca atare înaintea lui, cea a urii. În ciuda caracterului dramatic al situației închipuite – este vorba despre trei prizonieri care caută să obțină eliberarea lor – această ură nu relevă de nici un patetic. Ea arată că, în anumite condiții, o judecată asertivă se manifestă într-un act, cel de a conclude, a cărui singularitate este că aserțiunea sa anticipează asupra certitudinii pe care o permite. Arătând în mod egal „cât de mult adevărul pentru toți depinde de rigoarea fiecăruia și chiar că adevărul, din a fi atins doar de către unii, poate genera, dacă nu confirma, eroarea la ceilalți", Lacan indica interesul sofismului său pentru o logică a colectivității.
În 1977, acest nou Moment de a conclude intervine într-un context mult mai dificil. Finalul este aproape. Școala freudiană din Paris este din ce în ce mai agitată, mișcările de contestare se multiplică. Lacan se știe bolnav. Seminarul următor va fi aproape în întregime silențios. Lacan dizolvă EFP în 1980 și moare anul următor. Titlul seminarul ar anticipa actul disoluției, luând act despre absența condițiilor unui adevăr colectiv în EFP? Ni se pare că acel titlu se referă mai degrabă la o tentativă de a conclude învățătura sa punând în act tresajul celor trei fire: un enunțat discursiv al tezelor sale sau a propozițiilor principale, o insistență asupra puterii de sugestie imaginară a spunerii analistului, legată de alegerile cuvintelor dincolo de justețea propozițiilor, și în sfârșit o demonstrație de figuri topologice al căror raport cu psihanaliza este afirmat ca fiind cel mai strâns. Ansamblul acestor chestionări permite efectiv să interoghezi ceea ce face consistență în această practică.

Sinteza seminarului 26 - Topologia și timpul (1978-1979)

SINTEZA SEMINARULUI 26, TOPOLOGIA ȘI TIMPUL (1978-1979)
Există o corespondență între topologie și practica psihanalitică, ea conotează în timpuri și e în raport cu rezistența proprie topologiei.
Există necesitatea unui al treilea sex, în raport cu nodul borromean generalizat, care relativizează necesitatea funcției falice, adică a castrării.
CORESPONDENȚA ÎNTRE TOPOLOGIE ȘI PRACTICĂ...
Corespondența bi-univocă între două mulțimi face ca la fiecare element al unei mulțimi corespunde unul și doar un singur element al celeilalte.

Fiecărui timp al practicii îi corespunde un timp al topologiei, dar ce ar vrea să spună timpuri ale topologiei?
Topologia retroactivă în dublă buclă a actului și cele trei timpuri logice, momentul de a vedea, momentul de a înțelege și momentul de a conclude.
Corespondența există din faptul rezistenței topologiei. Consistența ține de imaginar. Apărarea este pentru Freud de ordinul imaginarului. Eul se apără contra a ceea ce amenință imaginea sa sau a obiectelor sale. Topologia, atât de insecurizantă pentru aceste imagini, poate suscita apărări.
Corespondența consistă în timpuri, consistența raționamentelor logice este imaginară, iar pentru că topologia rezistă participă din real, însășiaceastă corespondență fiind reală.
Ceea ce rezistă este Asta al lui Freud, structura echivalentă topologiei. Ceea ce rezistă în cură – motiv pentru care trebuie timp pentru a face o analiză chiar dacă inconștientul ignoră timpul – este de ordin topologic, rezistența în cură relevă în cele din urmă de fapturi de topologie.
Parcursul analizantului este parcursul specific al structurii. Trasarea actului în dublă buclă necesită o îndrăzneală pentru a se aventura dincolo, într-un spațiu a cărui vecinătate imediată va apare totuși întotdeauna familiară, pentru a se realiza abia după că o tăietură decisivă a fost operată, o tăietură în planul proiectiv (cross-cap) de exemplu.
Există totuși o deschidere între psihanaliză și topologie. Există o echivalență între structură și topologie, asta este Asta de care este vorba în Groddeck, asta este Asta.
Structura lui Asta – tot ceea ce în limbaj nu este Eu – este topologia.
ÎN CE ANUME TOPOLOGIA PERMITE EA ÎN PRACTICĂ „SĂ FACI UN ANUMIT NUMĂR DE METAFORE”?...
Topologia planului proiectiv, înscriind dubla buclă a semnificantului cu separarea unui rest de suprafață de o altă natură (obiectul mic a) dă modelul metaforei.
În topologia nodurilor, metafora este legată de existența unei legături imaginare între simbolic și real.
Necesitatea țesăturii, înnodării, prin imaginar constituie prima metaforă, cea a „stofei”, „metafora nodului borromean”.
Dar deja consistența fiecărei corzi R, S și I presupune un sens minimal și deci o metaforă, ceea ce reculează originea metaforei și face din R, S și I primele nume ale tatălui. Care ar fi numărul minimal al acestor nume prime?
Topologia, invers decât geometria, introduce o lipsă de asemănare radicală între obiect și diferitele sale prezentări. Ea pune în fața unui real care scapă idealizării.
Dacă orice triunghi pus pe o foaie de hârtie trimite la conceptul ideal de triunghi, căruia îi dă o reprezentare imperfectă dar sensibilă, nu mai este deloc la fel cu diversele reprezentări ale planului proiectiv care nu mai au nici un raport imediat sensibil cu obiectul „plan proiectiv” așa cum este el definit matematic.
Doar explorarea răbdătoare a obiectului – asta ia timp - îi poate verifica structura.
AL TREILEA SEX...
În ciuda absenței raportului sexual, este un fapt că oamenii fac dragoste. Explicația este „posibilitatea unui al treilea sex”.
Posibilul este „ceea ce încetează să se scrie” sau „ceea ce încetează, (virgulă) să se scrie”.
Contrar intuiției comune, când actul este comis, el nu mai este posibil. El devine contingent și tocmai pentru ca el să rămână posibil reculăm în fața actului.
„De ce există două sexe de altfel, asta se explică rău.”

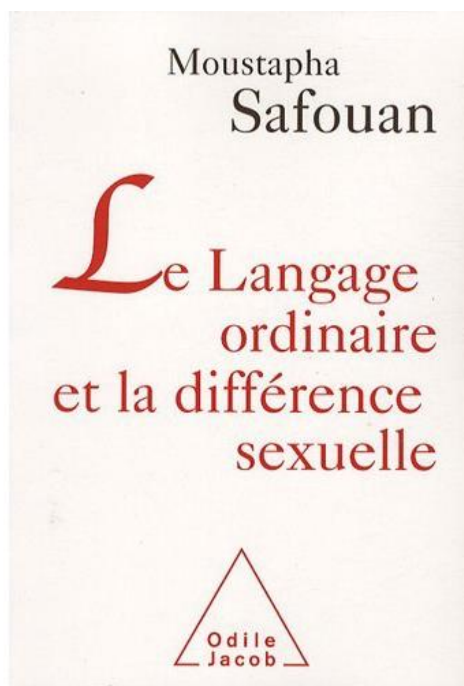
Poate că Lilith, dublura Evei, evocă acest al treilea sex. Dar evocarea este ceva imprecis și „tocmai de precizie, adică de real, dau seama, visând în sumă la ceea ce este din nodul borromean.”
Consistența nodului borromean ține în faptul că el se imaginează.
Imaginarul reflectă realul.
Aceasta presupune o anumită prezentare a nodului.
Pentru ca nodul să simbolizeze ceva trebuie ca fiecare cerc să fie dispus astfel încât să arate un interior.
În modul cercurilor Euler, ceea ce se simbolizează în „imaginar, simbolic și real, este interiorul cercului”.
Ar fi mult mai dificil „să instalezi o metaforă” în nodurile borromeene mai mult sau mai puțin încâlcite.
Metafora nodului borromean este abuzivă pentru că „în realitate nu există lucru care să suporte imaginarul, simbolicul și realul.”
Totuși, nodul borromean era acest lucru, realul însuși al structurii.
Oricum, esențialul este că nu există raport sexual. De ce? „Pentru că există un imaginar, un simbolic și un real. Este ceea ce nu am îndrăznit să spun. Totuși am spus-o.”
Așadar avem un anumit număr de teze:
-nu există raport sexual.
-posibilitatea, totuși, a actului sexual este legată de cea a unui al treilea sex.
-visul nodului borromean dă seama de realul (și nu de doar simpla evocare) acestui al treilea sex.
-metafora nodului borromean cel mai simplu este improprie „căci nu există lucru care să suporte imaginarul, simbolicul și realul”.
-este nejustificat să spui că nu există raport sexual pentru că există un imaginar, un simbolic și un real, adică trei consistențe.
Al treilea sex nu ar putea subzista decât în prezența celorlalte două.
Inițierea, grație căreia este integrat falusul, este un forțaj, tocmai de aceea psihanaliza este o anti-inițiere.
În absența inițierii, trebuie „să fi bărbat” sau „să fi femeie”.
Falusul este totodată ceea ce face obstacol raportului sexual – căci fiecare sex nu are raport decât cu falusul și nu cu celălalt sex – dar și ceea ce permite copulația.
Orice societate tradițională prevede inițierea membrilor săi în falus.
Psihanaliza este o anti-inițiere prin faptul că analizantul trebuie să își dea seama despre faptul că s-a lăsat „sugerat” de limbaj în ceea ce privește falusul (în absența chiar și a inițierii rituale): el nu este falusul și nu poate rămâne în această poziție de a-l fi în mod imaginar fără a întâlni mari dificultăți în actul sexual.
Așadar al treilea sex este falusul. „Trebuie” din ultima frază este atunci imperativul curei.
Totuși, existența celui de al treilea sex este legată de nodul borromean generalizat, iar „nodul borromean generalizat, merge de la sine că eu nu înțeleg nimic acolo, mă încurc...”
Improprietatea nodului cel mai simplu, problema insuficienței sau nu a nodului cu trei cercuri.
Soluția unui al patrulea cerc permite introducerea unei imposibilități de permutare totală a cercurilor și deci permite să fie specificate.
În absența unui astfel de cer, cele trei se echivalează și atunci realul, simbolicul și imaginarul nu mai pot fi distinse.

Un astfel de nod echivalează cu un nod de treflă, în care cele trei registre sunt în continuitate, cazul paranoiei.
„Inițierea” în falus în această prezentare nu poate apare decât cu prețul unui al patrulea cerc, cu simptomul.
„Descoperirea” de Lacan a existenței nodului borromean generalizat deschide calea spre relativizarea falusului, deci a castrării, în măsura în care presupunerea înnodării care ține un subiect poate fi asigurată în multiple moduri mai complexe decât cel al celui de-al patrulea cerc, ceea ce ar permite – poate – să se dea seama de noi forme clinice.
Dar această complexitate a nodului borromean generalizat pare să pună un serios obstacol acestui studiu.
Dificultățile lui Lacan de a continua învățătura sa nu sunt mai mici decât cele de a-l urmări.
Pot fi regretate sau neglijate aceste enunțuri tardive și inutile notorietății sale.
Se poate însă și aborda acel ceva asupra căruia el termina: ar trebui să fie ceva destul de rezistent pentru a agăța câteva chestiuni.
Dar această ultimă abordare nu ni se pare susceptibilă de vreo fecunditate dacă parcursul ce duce acolo nu va fi fost efectuat.
CU MOMENTUL DE A CONCLUDE un final părea pus învățăturii lui Lacan. Ce rămâne într-adevăr ca timp logic după momentul de a conclude? Primul timp al unui nou act? Dar care? În fapt, în acest an, momentul de a conclude nu a fost încă actualizat în actul de disoluție a EFP pe care pare să-l anunțe. Acest seminar desenează astfel un spațiu puțin vid, un spațiu de așteptare. Apăsarea bolii devine grea. Regăsim mereu aceeași alternanță între propoziții verbalizate și sugestii topologice desenate, dar conținuturile lor sunt deseori sărace și raporturile lor prea puțin clare. Anumite remarci topologice apar rudimentare. Cea mai mare parte a lecțiilor sunt scurte. În altele, cea mai mare parte a timpului este lăsată la dispoziția tinerilor elevi, analiști sau topologi.
Legătura între titlu și conținutul seminarului nu apare deloc în conținutul semnificat aparent, în afara primelor fraze în care afirmă că există o corespondență între topologie și practica psihanalitică, că această corespondență conotează în timpuri și că ea este în raport cu rezistența proprie topologiei. Lacan reia pe de altă parte chestiunea absenței raportului sexual evocând ideea necesității unui al treilea sex. El spune că aceasta i-a venit studiind nodul borromean generalizat. Este vorba despre lanțuri în care nodurile se eliberează dacă tăiem nu unul din trei sau patru, ci două sau mai mult din cinci, șase, etc. Acel nod borromean generalizat ar putea relativiza necesitatea funcției falice, fie a castrării. Vom încerca să apropiem ceea ce făcea obiectul interogațiilor lui Lacan. Caracterul eliptic a ceea ce el enunță face tentativa periculoasă și rezultatul incert.

Corespondența între topologie și practică

Să reluăm prima frază a lui Lacan: „Există o corespondență între topologie și practică (psihanalitică).” Dacă Lacan a vorbit puțin despre cazurile sale, el a vrut în mod constant ca analistul să poată da seama de practica sa. În schimb, la sfârșitul învățăturii sale, el se va expune mult în cercetări topologice care sunt întotdeauna practice. Ce vrea să spună atunci această corespondență afirmată între topologie și practica psihanalitică? Cunoaștem termenul riguros de corespondență biunivocă între două grupuri. Ea semnifică faptul că fiecărui element al unuia dintre grupuri îi putem face să corspundă unul și doar un singur element din celălalt.
„Această corespondență constă în timpuri.” Această a doua frază cu pluralul său, „timpuri”, pare să confirme această lectură: fiecărui timp al practicii i-ar corespunde un timp al topologiei. Dar ce ar vrea să spună expresia: timpurile topologiei? Putem evoca cele trei timpuri ale

sofismului prizonierilor evocat de titlul seminarului precedent. După clipa de a vedea ar veni timpul de a înțelege, apoi mmomentul de a conclude, trei timpi dintre care doar al doilea este obiectivabil ca durată.
Doar că e dificil să legi specific această secvența logică de topologie. În plus, în sofism, această secvență logică nu este singură: ea vine să în sprijinul izolării de către Lacan a funcției urii în logică, care supraimpune acolo exigența unei sincronii a secvenței între mai mulți subiecți. În sfârșit, chiar dacă această logică cu trei subiecți rezistă la critica noțiunii

2009. LIMBAJUL COMUN ȘI DIFERENȚA SEXUALĂ

Odile Jacob, 2009

Important în materie de diferență sexuală nu este realitatea sexelor, care este în afara discuției, ci faptul că subiectul alege o dorință conformă sau nu cu sexul propriu. Acum, bine, cum se face această alegere? Ce rol joacă, în special, funcția castrării și prima identificare cu tatăl? Care e sensul acestei funcții și care e „bătaia” acestei identificări? În ce privește faza falică, nu trebuie oare văzut în ea, mai mult decât o teorie infantilă, o fantasmă a limbajului comun, înțeles prin opoziție cu limbajele formalizate?

Moustapha Safouan se întreabă asupra tuturor acestor teme, le examinează și formulează propunerile sale. Odată încheiată lectura, este posibil să apreciezi până la ce punct societatea noastră, interesată de transmisia bunurilor, promovează o morală sexuală în întregime fondată pe necunoașterea a ceea ce este central în orice ființă umană: dorința.

Moustapha Safouan e psihanalist. Format în societatea psihanalitică din Paris, prieten al lui Jacques Lacan și fidel adept al învățăturii lui, a fost membru al Școlii Freudiene din Paris până la disoluția ei. A publicat, între alte opere, „Studii asupra Oedipului”, „Vorbirea sau moartea”, „De ce lumea arabă nu e liberă: politica scrierii și terorismul religios”.

Introducere

După cele „Trei eseuri despre teoria sexualității”, analiștii, cel puțin pionierii, au fost sensibili la paradoxul care caracterizează obiectul pulsiunii: între variabilitatea sa în funcție de regăsirea și ființa sa, mereu același ca obiect fundamental pierdut, în orice regăsire. Freud l-a denumit „obiect al primei satisfacții”, ca și cum această satisfacție acolo ar lăsa în memorie un semn care face substanța tuturor satisfacțiilor ulterioare deși reducându-le la a nu fi decât iluzii. Chiar dacă în prima operă maestră, Traumdeutung, Freud demonstrase afinitatea profundă, dacă nu consubstanțială, între dorința inconștientă și semnificant în funcția sa cea mai subiectivă care nu e de a comunica ceea ce știm, ci de a face recunoscut acel ceva de la care știința se întoarce, nici un analist, până la Lacan, nu a visat să apropie pradoxul în chestiune, veritabil scandal biologic, și trăsătura pe unde omul se definește ca un animal vorbitor.

Obiectul a e incontestabil descoperirea sau invenția lui Lacan, dar această invenție a fost pregătită de o jumătate de secol de cogitații teoretice despre care primul capitol al acestei cărți încearcă să dea o idee.
Ceea ce precede privește în mod particular obiectele pregenitale. Să ne întoarcem deci spre faza care e presupusă a trebui să urmeze: faza „genitală". Cum nu am ști vorbi aici de o satisfație primă despre care minimul ce-l putem spune e că ar fi imposibilă la vârsta la care își face apariția sexualiatea infantilă, anumiți analiști, mai ales Rank, au considerat „pulsiunea genitală" la om ca expresia tendinței de reîntoarcere la pântecele matern. Această concepție lasă inexplicat, sau cel puțin trimite în plan secund, ceea ce e despre pulsiunea corespondentă la femeie. Aceasta este, fără îndoială, rațiunea care l-a împins pe Ferenczi să dea dimensiuni cosmogonice ideii lui Rank despre traumatismul nașterii: separarea de mediul amniotic repetă un traumatism mai vast și arhaic, care urcă până în epoca în care ființele vii au trebuit să abandoneze viața acvatică pentru cea terestră.
În ciuda propriei tendințe spre speculație, Freud a menținut cu fermitate un scepticism benevol cu privire la concepțiile atât ale lui Rank cât și ale lui Ferenczi, limitându-se să sublinieze interdicția mamei care, într-un anumit fel, eternizează la băiat nostalgia inconsolabilă a unei juisări care-i este pentru totdeauna refuzată. Această poziție lasă inexplicate bazele pulsiunilor genitale la fată. Dar Freud nu va întârzia să descopere acel fapt: nimic nu există nici la fată nici la băiat care să fie de natură să pregătească viitoarea lor cooperare în vederea reproducerii sexuale. Ceea ce există în revanșă, este un fenomen care ar fi inconceptibil decât la creaturile a căror ființă și gândire fac unu, căci pleacă de la o credință: credința existenței unui singur organ sexual, anume *falusul*, termen care desemnează, în primă instanță, penisul considerat ca semnificant care permite să gândești diferența sexuală.
Aceasta nu este totul. Freud a descoperit de asemenea, că în cursul evoluție sale, legătura primară a fetei cu mama sa este cea a unui atașament sexual comparabil cu cel al băiatului, cu riscul de a observa lipsa la mama sa - apercepție care aplanează terenul pentru identificarea ei cu ea ca doritoare și motivează deplasarea investirii obiectuale spre tatăl său. Știum că băiatul renunță de o manieră similară la mama sa, dar că această renunțare are loc la el sub lovitura amenințării castrării pe care-o antrenează rivalitatea sa cu tatăl său. Totodată, importanța acelui tablou rezidă în concluzia pe care o degajă de acolo Freud cu privire la sexualitatea feminină, punct asupra căruia tratează al doilea capitol al acestei cărți, adică: faptul că femeia nu se naște femeie, ci ea o devine. Această concluzie a rănit până în asemenea punct convingerea lui Jones că „Dumnezeu i-a creat bărbat și femeie", încât a trebuit să forjeze o interpretare a fazei falice care revenea la a o nega. Dacă ne întoarcem spre Lacan, putem spune că el nu vede nici o obiecție *dictum*-ului biblic, doar că în învățătura sa importanța medierii simbolice – niciodată tematizată în formă explicită de Freud – este atât de mare, ca să nu spunem decisivă, încât chestiunea sexualității feminine se regăsește de acolo complet transformată. Deja nu mai e o vorba de a fi femeie sau de a o deveni, ci de a ști cum un subiect, oricare ar fi sexul său, ajunge să aibă o dorință masculină sau feminină.
Știm că această transformare a chestiunii e legată la Lacan de tentativa de a da complexului lui Oedip o armatură logică și, mai precis, de introducerea a patru formule relative complexului castrării, zise „formule ale sexuației". Știm de asemenea că, în aceeași mișcare, Lacan va introduce noțiunea unei juisări zisă „suplimentară", distinctă de juisarea „falică". Această introducere este legată de o interpretare a cuantificatorului *nu-tot* după care acela din urmă nu antrenează existența unui cel-puțin-unu care îl contrazice. Minimul pe care-l putem spune este că această interpretare nu eliberează pentru atât operatorul logic de partipri-ul ontologic.

Distincția lor totuși se impune. Căci ceea ce ne interesează nu este, pur și simplu, să știm dacă excepția există sau nu, ci să spunem care este denotația sa, o dată admisă logic semnificația existenței sale. Chiar dacă ar fi doar în rațiunea aceastei considerații, chestiunea lui cel-puțin-unu mi-a părut să merite o reluare care face obiectul celui de-al treilea capitol.
Orice ar fi despre caracterul „formal" al logicii, faptul e că forța operatorie a unei reguli rămâne tributară semnificației care-i este prealabil asignată. Nu există, așadar, a priori de rațiune de a prefera interpretarea intuiționistă după care *nu-tot-ul* nu implică existența unui *cel-puțin-unu* care s-o contrazică, interpretării aristotelice cu aderența ei principiului terțului exclus. În schimb, dacă considerăm ceea ce fiecare dintre aceste interpretări dă în aplicația ei practică, este posibilă o alegere între cele două. Ori știm caracterul restrictiv al intuiționismului, care îl obligă să se mulțumească de infinitatea primului ordin. În plus, dat fiind că afirmația existenței lui cel-puțin-unu se impune logic, după însuși Lacan, ca și condiție a construcției propoziției universală afirmativă, se pune problema de a ști ce este din acel *cel-puțin-unu* în disciplina noastră. Răspunsul meu este că e vorba aici de tatăl „primei identificări", cea pe care Lacan a lăsat-o în suspens în *Seminarul său X*, cu siguranță datorită dezvoltării extraordinare pe care a dat-o ideii de „trăsătură unară", trăsătură care mediază, după Freud, a doua varietate de identificare, cea care se face cu obiectul iubirii.
Concluzia cea mai importantă a capitolului ce urmează, consacrat în esență chestiunii primei identificări cu tatăl, se rezumă în acești termeni: așa cum percepția nu comportă un semn al realității care să ne permită s-o distingem de halucinație, după cum Freud o remarcă în „*Schiță*", tot așa raportul noastru cu adevărul ca datorie unde se impune recunoașterea limitelor din care se fondează dorința și în afara cărora iubirea însăși nu ar fi viabilă – se înnoadă prin intermediul unei prime minciuni, dacă nu chiar a înșelăciunii. Acest fapt va arunca o lumină nouă asupra funcției tatălui real. Pentru că dacă adaugăm faptul că prima identificare precede cu puțin și pregătește instalarea complexului lui Oedip, atât la fetiță – după cum o voi arăta – cât și la băiat, din aceasta se degajă o altă concluzie, adică faptul că din juisare noi nu știm decât ceea ce se atașează din nou de acolo funcției falice.
Ultimul capitol, care dă titlul său ansamblului acestei lucrări, abordează problema dorinței sub unghiul raportului său cu semnificația falică a metaforei paterne - nu fără referința la ceea ce se produce acolo unde această metaforă lipsește. *In fine*, se pune problema rațiunii alegerii falusului ca semnificant al diferenței sexuale. Departe de a relua atât de repetata teză a „teoriei infantile", voi vedea acolo mai degrabă o fantasmă a limbajului comun, nu străină, fără îndoială, dificultățiilor noastre de a vorbi despre feminin.

Elaborarea conceptului obiectului a de-a lungul istoriei teoriilor psihanalitice

Știm că în a sa *Interpretare a visului*, Freud a plecat de la o intuiție cum nu putem avea decât *„de două ori într-o viață"*, cea a existenței proceselor pe care le-a calificat drept „primare" prin opoziție celor „secundare", cele ale logicii. Opoziție care, ea singură, sugerează că e vorba despre procese langajiere. Cu atât mai mult cu cât Freud le considera ca procese semnificative. Ceea se semnifică acolo este incondiționalitatea dorinței, vreau să spun dorința în măsura în care prezidează orice acțiune sau afirmație, ceva ce corespunde la ceea ce anumiți filosofi au numit „elementul voluntar al judecății", cel care face să alipim un predicat unui subiect. Efect al *logosului*, dorința nu e mai puțin dincolo de rațiuni. Această preeminență a dorinței antrenează o consecință pe care o subliniez de acum: în afara credinței, nu există pentru gândire un punct de plecare care s-ar impune în mod necesar grație evidenței sale sau inteligibilității sale intrinsece; în știință punctul de plecare este alegerea axiomelor.

Admitem de asemenea că în cartea pe care el o considera ca cealaltă capodoperă a sa, *Trei eseuri despre teoria sexualității*, Freud a plecat la fel de la o intuiție pe care el însuși a formulat-o în acești termeni: „Semnificația reală a celor *Trei eseuri* rezidă în faptul că împlinește o unificare a vieții sexuale normale, a perversiunilor și a nevrozei – adică în postulatul unui fond (*Anlage*) polimorf pervers indiferențiat, plecând de la care se dezvoltă formele diverse ale vieții sexuale normale sub influența experiențelor trăite.” Înainte de a pune chestiunea de a ști care e acel fond, să încercăm să degajăm afirmațiile încă niciodată înțelese pe care cele *Trei eseuri* le-au adus, și care au revoluționat teoria sexualității.
Prima e cea după care sexualitatea începe cu nașterea. Chiar dacă adăugăm că e vorba despre o sexualitate „sprijinită” pe satisfacția nevoilor, orală pentru a începe, nu rămâne mai puțin că e vorba în sexualitate despre un mod de satisfacție net distinct de cel al nevoii. Să reținem că această afirmație nu se acordă aparent cu o altă afirmație a lui Freud după care sexualitatea se introduce în psihism odată cu primatul falusului. Dar acel dezacord se rezolvă fără îndoială dac luăm în considerare temporalitatea retroactivă a efectului traumatic. Vom spune atunci că sexualitatea orală sau anală e o sexualitate „în sine” sau încă „în așteptare”, cum spune Jean Laplanche, și că este intrarea în joc a „Domnului falus” cea care-i dă semnificația sa pentru subiect; de fapt, caracterul falic al obiectelor pregenitale se atestă indeniabil în virtuțile fecundatoare care le sunt atribuite în teoriile sexuale infantile.
A doua afirmație a lui Freud privește tocmai contrastul între modurile de satisfacție ale nevoii pe de-o parte și ale sexualității pe de alta. Atunci când satisfacția nevoii rezidă în plăcerea pe care o aduce reducerea excitației fiziologice, cea a plăcerii sexuale rezidă tocmai în excitația însăși. Acel contrast ne incită să asignăm sexualității un alt scop decât cel al plăcerii, în sensul reducției tensiunii, un scop pentru care ar conveni termenul de „juisanță”. De fapt, știm complicațiile doctrinale pe care le-a antrenat utilizarea aceluiași termen pentru a desemna două fenomene opuse. Freud a trebuit să introducă o opoziție între un principiu al plăcerii și un principiu al realității care cere, el, menținere unui anumit grad de tensiune. Dar această opoziție nu este una, căci principiul realității nu e decât o întoarcere pe drumul spre același scop, adică plăcerea. În ce privește opoziția între cele două principii în măsura în care unul, cel al plăcerii vizează identitatea percepției, în timp ce celălalt vizează identitatea gândirii, ea se acordă rău cu definiția după care inconștientul, care e domeniul proceselor primare, constă tocmai în gânduri, în vreme ce procesele secundare sunt presupuse a fi cele care guvernează acțiunea cu ceea ce asta comportă dintr-un reglaj asupra percepțiilor. O altă opoziție introdusă de Freud, mereu cu scopul de domestici ambiguitatea satisfacției, este cea între pulsiunile eului sau de conservare și pulsiunile sexuale. Dar, cum s-a adeverit că eul este, și el, un obiect inevstit libidinal, Freud a trebuit să introducă o nouă opoziție între pulsiunile de moarte care acționează în tăcere și arzătoarele pulsiuni de viață care vizează reducția la zero a oricărei tensiuni după principiul Nirvanei.

Sexualitatea feminină. De la realitatea sexuală la dorința sexuată

Din mărturia generală, sexualitatea feminină este piatra de poticnire a teoriei pihanalitice. Tot ceea ce este spus pe acest subiect angajează concepția pe care psihanaliza și-o face din complexul lui Oedip sau, mai exact, inima sa, complexul castrării. Între cele două războaie, între 1923 și 1936, o intensă dezbatere a luat naștere, la care practic fiecare autor de ceva importanță în domeniul psihanalizei a participat, în particular femeile analiste precum Melanie Klein, Karen Horney, Helene Deutsch și Jeanne Lampl de Groot, pentru a nu le cita decât pe

ele. Opiniile cele mai importante și cele mai instructive au fost totuși cele ale lui Freud și Jones, căci ele erau în completă opoziție, precum doi poli între care trebuia ales.
Pentru Freud, o femeie devine o femeie: feminitatea este rezultatul unui proces. Pentru Jones, o femeie se naște femeie; ea nu o devine.
Să amintim că, după Freud, o fată trece printr-o primă fază în timpul căreia ea este la fel de atașată mamei sale pe cât este băiatul. E cee ce e numit, impropriu, preoedipul ei, prin contrast cu complexul lui Oedip propriu zis feminin, atunci când tatăl fetei înlocuiește mama sa ca obiect al dorinței sale. Și, ca și băiatul, fata traversează o fază falică, fază în timpul căreia nu există decât un singur organ sexual: penisul. În această fază, diferența sexuală este percepută ca diferența între cei care au un penis și cei care nu-l au, care sunt „castrați”.

Preambul la problema juisanței suplimentare. Cu privire la cel-puțin-unu

Știm că noțiunea de juisanță suplimentară introdusă de Lacan în seminarul său *Încă* se sprijină pe o anumită concepție a propoziției afirmative universale, concepție legată la rândul său de sensul pe care el îl dă cuantificatorului „nu tot”: dacă implică sau nu existența unui cel-puțin-unu care să contrazică acolo. Îmi propun aici să fac câteva remarci cu privire la subiectul acelui cuantificator, cu riscul de a aborda chestiunea juisanței în capitolele următoare.
În cartea sa remarcabilă despre *Nutotul lui Jacques Lacan*, Guy el Gaufey examinează criticile pe care Lacan le formulează subiectului propoziției afirmative universale pentru atât cât sensul său se degajă la Aristotel din modurile opoziției sale universalei negative ca și celor două particulare, cea pozitivă și cea negativă. În acest examen, Le Gaufey se referă la lucrările lui Jacques Brunchwig și Robert Blanche, de care Lacn luase cunoștiință înaite de a produce formulele sale ale sexuației.

Prima identificare cu tatăl și funcția falică

În seminarul său *Etica psihanalizei*, Lacan vorbește despre juisanță asociând-o strâns cu noțiunea de Lucru. Să începem să degajăm semnificația acelui termen.
Lacan vorbește despre ea sub două unghiuri complementare. Primul constă în a apropia Lucrul și obiectul a. De fapt, tot ceea ce se spune despre Lucru se poate spune despre acest obiect. Pe planul reprezentării nu doar că lucrul nu e nimic, spune Lacan, ci el nu este, chiar dacă e în jurul lui faptul că toată mișcarea reprezentărilor gravitează. La o rațiune mai tare, el nu s-ar știi găsi în câmpul obiectelor comune schimbabile în circuitele cererilor și contra-cererilor, sau încă a darurilor și a contra-darurilor. În acel câmp din care se constituie ceea ce psihologii și biologii numesc „mediul”, Lucrul găurește ceea ce Lacan numește „vidul central”. De asemenea în locul figurii sferei, a noastră „relație cu lumea” o ia pe cea a torului. Atingem aici diferența între teoria lui Lacan și toate teoriile spuse ale „relației de obiect”, fără a o excepta pe cea a lui Winnicott, care nu cunosc decât dualitatea „individ-mediu” unde mama reprezintă figura centrală, mijlocind faptul că putem spune că obiectul psihanalizei le alunecă printre degete. Pentru Lacan, mama nu e pur și simplu o astfel de figură, ea este înainte de toate cea care vine prima, la locul Altuia, în dublul sens al acelui termen: loc al adevărului și al limbajului, dar de asemenea Altul micinos, al vorbirii. Este ea, cea căreia i se pune întrebarea ce dorește, care e la fel de bine ceea ce subiectul dorește să fie, dincolo de ceea ce el poate recunoaște din puținul său de realitate. Întrebare la care nimic nu răspunde la subiect decât figurile însele ale dezființei sale, cărora psihanaliștii le-au subliniat întotdeuna legăturile cu orificiile corpului, fără să le dea pentru asta veritabilul lor statut. Este astfel cum Lucrul

mobilizează o mișcare care tinde să regăsească obiectul, dar nu fără ca obiectul să se piardă într-un rataj sortit repetiției. Pentru a o spune rotund: înainte de orice inteționalizare a obiectelor percepției, obiectualitatea este fiică a lui a vrea. În plus, a fi obiectul fundamental pierdut al Lucrului este cauza dorinței, promovând un libido care vizează nu doar simpla plăcere, în sens freudian al celei mai mici tensiuni, ci ceea ce Lacan numește „juisanță".
Sub alt unghi, Lacan apropie Lucrul de mamă ca interzisă. Trebuie aici să notăm că în oedip subiectul e interesat de dorința mamei nu atât cât el e o gură, cum e cazul în timpul fazei orale, nici la nivelul orificiului său anal, cum e cazul în timpul fazei în care e mama cea îi adresează cererea fecalelor sale, ci la nivelul unde acea dorință se semnifică ca o dorință propri zis sexuală și unde falusul indică ceea ce acolo surd ca și lipsă. Că, dacă trecem de la acel semnificant la ceea ce părea să răspundă acolo ca semnificație la nivelul imaginii corpului, subiectul nu poate constata decât lipsa dacă e fată, sau insuficiența dacă e băiat. E pe acel fond acolo că legea prohibiției incestului operează. Punctul esențial aici este că această lege constituie mama ca un obiect cu atât mai franc pierdut cu cât nu s-ar ști vorbi în acel caz de o rpimă satisfacție care ar fi oroarea ănsăși. În alți termeni, interdicția mamei mobilizează un libido care, departe de a căuta s-o găsească, tinde s-o regăsească sau a-i repeta pierdera până la punctul în care putem spune că ceea ce subiectul dorește veritabil până la urmă, este interdicția însăși. La orizontul libidoului astfel mobilizat, există aceeași juisanță niciodată atinsă, pentru a nu spune întodeauna refuzată.

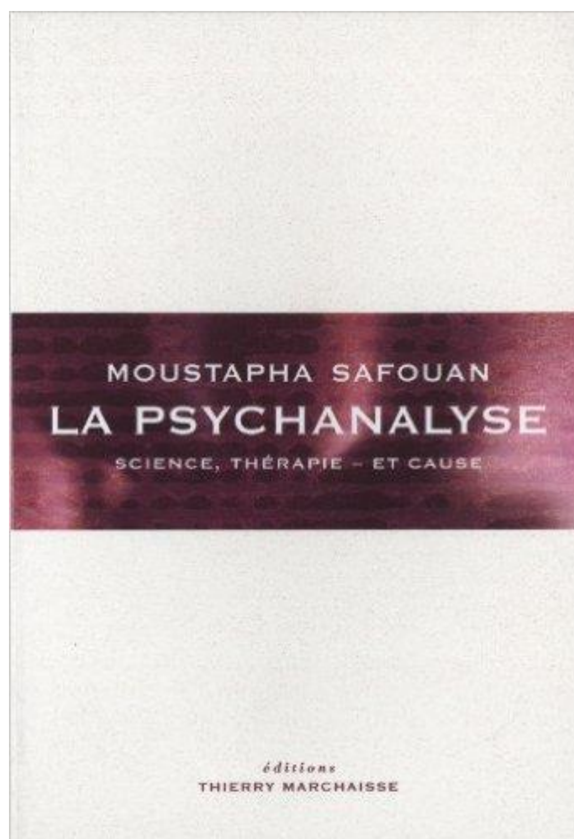
Limbajul comun și diferența sexuală

Scopul pe care ni-l propunem în acest capitol este dublu. În primul rând să definim într-un mod mai dezvoltat ceea ce putem spune despre juisanța feminină. În al doile rând, să arătăm că alegerea falusului ca semnificant al diferenței sexuale se înrădăcinează în limbajul comun, acel termen fiind utilizat prin opoziție cu limbajele fromalizate.
Voi pleca de la un punct în jurul căruia putem ușor, mi se pare, să ne punem de acord, adică faptul că orice subiect este dublu prins în limbajul comun până într-atât încât el nu se definește ca subiect decțt din această rpindere însăși. Dublu, căci nu doar el primește de acolo semnificanții în care se înscriu primele sale identificări, cel grație cărora el se numește, se face recunoscut și răspunde la întrbarea cine este, ci încă el primește de acolo semnificanții în care cererile sale se articulează. Noi știm după Lacan că această prindere în semnificanții cererii face că la cererea ca articulare a nevoii să se aduge o altă cerere care este cererea de iubire. Noi știm de asemenea că această ultimă cerere este în ea însăși insațiabilă, căci din faptul ei obiectul nevoii își pirde particularitate pentru a deveni un simplu semn de iubire care trimite indefinit la alte semne. Dintr-o dată, ea face în mod egal insatisfăcător orice răspuns care se limitează la satisfacția nevoii, până la punctul de a face impracticabilă orice viață umană care are să se înscrie într-o multiplicitate de alte vieți. Ne gândim la fenomenele recunoscute după Spitz sub termenul de „hospitalism".

Reluare

Două teze avansate de Freud în cele Trei eseuri ale sale au rămas centrul reflecției psihanalitice până în prezent: obiectul pulsiunii e un obiect fundamental pierdut, găsirea obiectului e mereu o regăsire.
Dacă obiectul era pur și simplu un obiect pierdut, căutarea sa ar presupune că merge de la un obiect „deja găsit", după celebrul adagiu al lui Blaise Pascal. Dar că e fundamental pierdut

subliniază că merge de la un obiect care n-a fost niciodată găsit și care nu e mai pușin căutat. Totuși, în afară de a pune în chestiune o concepție a obiectului elaborat timp de secole ca obiect al cunoașterii, anumiți analiști, în special Rank și Ferenczi, au încercat să facă să urce această pulsiune la o experiență originară făcțnf parte din istoria individului dacă nu a speciei. Ne întrebăm: ce rol joacă în această perspectivă complexul lui Oedip în afară de cel al unei complicații dramatice pe un drum deja făcut de altundeva. În continuarea lui Abraham, alți analiști văd în pulsiunea genitală rezultatul unei dezvoltări în cursul căreia pulsiunile parțiale sau pregenitale se integrează într-o iubire postambivalentă, cu rpivire la un obiect total. În plus de chestiunea precedentă despre partea lui oedip, ne întrebăm ce devine în această perspectivă afirmația lui Freud că orice observație a sexualității umane confirmă, în ce privește caracterul fundamental polimorf al acestei sexualități. Departe de a considera oedipul ca un accident pe drumul deschis de dezvoltarea sau de experiența individuală sau colectivă oricât de primitivă ar fi ea, Freud vedea acolo momentul unde sexualitatea infantilă, oferă ocazia de a înnoda dorința cu interdicția precum și de a pune în loc instanțele care au dat formele sale sexualității adultului. Descoperirea consecutivă a fazei falice a făcut caducă orice referență biologică sau cosmogonică și dintr-o dată a impus o revizie a concepției însăși a obiectului.
Datorăm această revizie lui Lacan. Pornind de la distincția sa între cele două aspecte ale cererii, ca articulare a nevoii și ca cerere de iubire, considerate sub unghiul relației lor la chestiunea satisfacției, el a dedus existența dorinței ca punct al lipsei din care libidoul își trage energia sa în vreme ce nici un obiect comun nici vreo reprezentare nu-i răspund. Cele două teze ale celor Trei eseuri pe care am început prin a le aminti se dovedesc inextricabil legate, fiecare purtând servi totodată ca premiză și ca concluzie celeilate. Putem spune indiferent: „Obiectul nu e decât în regăsire pentru că e fundamental pierdut", așa cum putem spune invers că: „el e fundamental pierdut pentru că el nu e decât în regăsire".

2013. PSIHANALIZA, ȘTIINȚĂ, TERAPIE – ȘI CAUZĂ

Introducere

Ce poți spune despre psihanaliză, după ce ai făcut din ea principala ta activitate timp de mai mult de șaizeci de ani? Scopul acestei cărți este să răspundă la această întrebare.
Prima parte propune o privire retrospectivă asupra mișcării freudiene, care reia de la bun început istoria singulară a începuturilor psihanalizei. Fapt e că ea a apărut pe scena lumii ca o mișcare, o cauză de apărat. Primii săi partizani, care s-au raliat lui Freud începând din 1902, erau marginali, care vedeau descoperirea sa a inconștientului ca mijlocul unei eliberări a individului, și chiar a societății. Recunoașterea academică a venit abia apoi, sub egida lui Bleuler, prin intermediul clinicii psihiatrice a universității din Zurich. Din 1906 – 1907, ea a făcut să aflueze spre 19 Berggasse tineri psihiatri veniți din lumea întreagă. Ruși, polonezi, unguri, dar și germani și americani au bătut la poarta lui Freud, deschizând astfel posibilitatea unei internaționalizări a mișcării psihanalitice.
Crearea Asociației psihanalitice internaționale, comun numită sub sigla sa engleză IPA, a devenit atunci o necesitate pentru Freud, și chiar o urgență. Spre marea sa surpriză, într-adevăr, el constatase că un practician trecut prin experiența unei analize personale nu era nicidecum la adăpost de deviații ulterioare. Ori, acestea puteau să-l conducă până la a numi „psihanaliză” lucruri din creația sa, neavând nici un raport cu ea, chiar întorcându-se contra propriei sale învățături. Trebuia un remediu. Trebuia luată în mână formarea analiștilor, astfel încât nici unul să nu se poată spună „analist” dacă nu a primit garanția câtorva spirite deasupra de orice bănuială. Unde să găsești aceste spirite miraculoase? La elevii săi cei mai fideli, atât la persoana sa cât și la opera sa, căci în ochii lui Freud una era indiscernabilă de alta.
De atunci, putem spune că aporiile, dramele și disensiunile nu au încetat să scandeze istoria psihanalizei. Am ales să le studiez începând prin a urma firul roșu pe care ni-l oferă

constituirea, la sugestia lui Jones, a comitetului de „paladini” ai lui Freud. Căci acest comitet secret nu a contribuit prea puțin la transformarea IPA în Biserică, cu ai săi cardinali și ai săi eretici. Îi vom întâlni acolo, în special, pe Otto Rank și Sandor Ferenczi, cele două principale figuri dizidente ale mișcării freudiene, ale căror vieți tragice și inovații prea îndrăznețe ne interpelează încă și astăzi.
A doua parte este consacrată însăși inimii psihanalizei, adică teoria psihanalitică a lui Eros. Cititorul va fi poate uimit să constate că ea începe printr-un expozeu consacrat lingvisticii. Dar sunt convins că nu am ști să apreciem la justa sa măsură refondarea lacaniană a descoperirilor freudiene, dacă o separăm de ceea ce unii lingviști au numit „subversiunea ontologică a lui Ferdinand de Saussure”. Acest detur aparent este așadar în fapt o scurtătură, care ne va permite să urmărim mai bine, în continuare, avansurile teoretice ale lui Lacan și punerile lor în formule logico-matematice.
Sub denumirea de „pulsiune”, Freud a forjat un concept la fel de revoluționar precum gravitația corpurilor, sau evoluția speciilor. Portanța sa rezidă în faptul că el permitea, pentru prima dată, abordarea științifică a lui Eros, acest zeu cu siguranță plin de resurse prin tatăl său, Poros, dar ale cărui lipse vin de la săraca Penia, mama sa, care după Platon nu l-a putut concepe decât profitând de somnul lui Porors pentru a se face însărcinată. Din lipsa de a avea obiecte chemând acțiuni specifice (precum nevoia), Eros le regăsește în locuțiunile și metaforele moarte ale limbii, care alimentează visele noastre și simptoamele noastre, fecundând în același timp cuvintele noastre.
Acest paradox fundamental al lui Eros, totodată fără obiect și nu fără obiect, Freud l-a rezolvat asignându-i un obiect pierdut: cel al primei satisfacții. Dar atunci, cum să nu te oprești asupra acestui fenomen straniu pe care-l constituie apariția precoce a dorinței? Cum se face că acel ceva în care rezidă întregul potențial al vieții sexuale apare atât de devreme în viața umană, la un moment în care el este imposibil să fie satisfăcut? Și ce este acest obiect, care ne este inaccesibil, și spre care ne îndreptăm totuși cu atât mai mult de nelipsit, care este cel „al iubirii și al primei dependențe”?
Perplexitatea analiștilor în fața apariției precoce a sexualității s-a atestat mult timp în cogitațiile lor divergente asupra „fazei falice”, care apare în același timp. Aceste divergențe erau totodată inevitabile și insolubile. Căci astfel de elaborări rămâneau pe planul lui „a-l avea”, constrânse în această vană alternativă (în care se lasă bănuită originea sexuală a logicii aristotelice însăși) care opune pe cei ce au falusul și pe cele ce nu-l au. Ori, el este un terț non exclus, în ocurență, și chiar decisiv, este faptul că nici unii nici altele nu sunt falusul. Atingem pe această cale unul dintre aporturile cheie ale lui Jacques Lacan, într-un moment în care știința pilot nu mai era biologia ci lingvistica.
Centrând complexul lui Oedip în jurul funcției castrării, induse prin metafora paternă, Lacan a fondat dorința spusă „genitală” pe o lipsă de „a fi” distinctă de castrarea organică, în care pulsiunile pregenitale sau regresive își găsesc fundamentul. De fapt, odată cu intrarea în joc a ceea ce Freud numea „marele domn Penis”, și care trimite la Lacan la obiectul imaginar simbolizat prin litera „φ”, celelalte pulsiuni se sexualizează. Ceea ce ne face un sân falic și fese care sunt tot într-atât! În sumă, odată cu Oedip, așa cum Lacan l-a reformulat, este vorba despre un mecanism care conservă valoarea falică, dar agățând-o la alte obiecte, a căror funcție se găsește prin chiar aceasta clarificată. Nu am ști așadar să exagerăm importanța acestei reluări lacaniene a teoriei freudiene a sexualității. Și am încercat să-i prezint elementele și mizele principale.

A treia parte este consacrată acelei saga lacaniene. Ea începe printr-o lovitură de fulger. La mai mult de o jumătate de secol după crearea sa, IPA pune ca și condiție pentru afilierea Societății franceze de psihanaliză ștergerea numelor lui Jacques Lacan și Francoise Dolto din lista sa de didacticieni. Este această „excomunicare” inițială cea care l-a incitat pe Lacan să fondeze propria sa școală, și să încerce să pună acolo în operă o practică care să fie conformă exigențelor psihanalizei așa cum ea trebuie să fie: o știință, ca atare transmisibilă.
Cel puțin dacă nu are aproape vârsta mea, ceea ce m-ar uimi mult, cititorul își va imagina dificil efectul vivifiant suscitat de începuturile învățăturii lui Lacan, în 1951, și valoarea de regenerare pe care o anunța. Căci teoria psihanalitică apărea cu siguranță, în epocă, drept o construcție grandioasă, dar care amenința să se dărâme sub greutatea contradicțiilor sale și a zonelor sale de umbră. Cum anume transferul putea fi el totodată motorul principal al curei și obstacolul major efectuării ei? De unde venea amenințarea castrării căreia tatăl îi era presupus a-i fi agentul? Cum anume Oedipul putea fi el inseparabil de teoretizarea infantilă asupra sexualității, și sortit să dispară cu venirea pubertății, de vreme ce caracterul oedipian al dorinței se manifestă în primul și primul rând la adult? Mister al iubirii. Mister nu mai puțin opac al obiectului primei satisfacții...
Geniul clarificator al lui Lacan a schimbat datele teoretice cu privire la toate aceste puncte, și multe altele. Inventivitatea sa s-a desfășurat de asemenea în propunerea procedurii „pasei”. Ea era destinată să clarifice psihanaliștii cu privire la acea dorință care face analistul, și mai precis cu privire la punctul de pasaj de la analizant la analist. Din nefericire, punerea sa în operă a arătat că ceea ce puteam aștepta de acolo nu corespundea la nimic care ar fi putut fi catalogat ca o știință. Vom vedea efectul de șoc pe care l-a avut acest efect. Și mai întâi pentru Lacan însuși, căci el mergea la întâlnirea scopului căruia își dedicase viața. În același timp, școala pe care o fondase se degrada pe firul anilor, în ciuda sau mai degrabă din cauza succesului său extraordinar. Și ea a sfârșit prin a nu mai fi decât o corporație profesională în plus, deloc diferită de alte instituții.
Mai multe capitole din a treia parte sunt consacrate cauzelor acestui dublu eșec și lecțiilor de tras de acolo. Celelalte au un tur mai personal, Ele explorează unul dintre paradoxurile învățăturii lui Lacan, care mă implică ca elevul său. Se întâmplă, într-adevăr, că el a fost singurul maestru care mi-a permis să învăț ceva din psihanaliză, fără să fi manifestat vreodată cea mai mică dorință de a-mi transmite, sau de a mă învăța, orice ar fi. Era cu atât mai uimitor să vezi până la ce punct dorința sa de transmisie relua curs liber în seminariile sale, atunci când el se adresa celor pe care-i regrupa, aș spune, prin simplă adunare, sub vocabula de „elevii mei” – la plural.
Toate acestea foarte bine considerate, am concluzionat că ideea de a fonda o instituție consacrată serviciului „cauzei” psihanalitice este o idee fundamental antinomică, a cărei aplicare antrenează o consecință care o contrazice, și chiar o inversează în contrariul său. Căci exploatarea a ceea ce Rank a numit „ficțiunea mișcării” sfârșește întotdeauna prin a pune realul care este în joc acolo (adică, cum indică Lacan, formarea analiștilor) în serviciul oamenilor care, ei, fac realitatea acestei ficțiuni. Lacan o știa de altfel mai bine decât oricare. Aș spune chiar că, printr-un fel de amor fati, el a văzut acolo un motiv să „per(e)-severeze” astfel încât să nu lase IPA singură pe teren.
Unii membrii ai vechii Societăți psihanalitice din Viena, Tausk în mod cu totul special, au dezaprobat de la început crearea unei Asociații psihanalitice internaționale. În 1910, el estima deja că ideea unei organizații destinate să apere „cauza freudiană” era periculoasă în ea însăși și antiștiințifică; dictată, cu atât mai mult, de un sentiment exagerat al amenințărilor care

apăsau asupra psihanalizei. Părerea lor era fără îndoială discutabilă în epocă. Dar istoria mișcării psihanalitice a arătat că ei aveau în întregime dreptate.

Concluzii

Exercițiul psihanalizei este o artă care depinde în cele din urmă de sensul pe care practicianul îl are despre efectele constituante ale vorbirii. Aceea nu se învață. Psihanaliza este chiar, după cunoașterea mea, singura profesie pe care o exersăm fără a fi calificați printr-o formație reglementată. Vreau să aduc drept probă pe Lacan însuși. Este în măsura în care nu a făcut decât să susțină eforturile mele pentru „a inventa psihanaliza la rândul meu", după formula consacrată, că pot spune că îi datorez formarea mea. Astfel este deci lecția care se degajă din această lungă istorie a instituționalizării psihanalizei, inaugurată acum mai mult de un secol de Sigmund Freud, și relansată în anii șaizeci ai ultimului secol de Jacques Lacan.

Examenul critic al acestei relansări așteaptă un viitor fără îndoială încă îndepărtat. Chiar și numai în rațiunea necesității de a se debarasa, în prealabil, de suma înspăimântătoare de limbaje confuze și ininteligibile pe care Lacan le-a suscitat. Aceea ține atât de afirmațiile sale „șoc", care țineau deseori de sfidare lansată unei contestații care nu venea niciodată, cât și de stilul său, unde prezența sa se făcea simțită în fiecare vocabulă, până la punctul de a fi devenit o marcă identificatorie. Dar mi-ar place să adun aici câteva teze fundamentale, auzite pentru prima dată în seminarul lui Lacan. Și să le prezint de o manieră încât să facă simțită conversia mentală pe care o chema inteligența orizonturilor noi pe care ele le deschideau.

La început a avut distincția dintre planurile simbolic, imaginar și real, imediat urmată de „verdictul": „ceea ce e forclus din simbolic face retur în real" Dintr-o dată, începea să se disipeze misterul opac al Supraeului. Cu atât mai mult mai feroce și mai obscen cu cât, în anumite cazuri, nimic din tatăl real nu a figurat în viața subiectului.

În primele sale seminarii, Lacan, de mai multe ori, s-a mirat de faptul că filosofii nu mai dau atenție experienței psihanalizei, care este înainte de toate o experiență de vorbire. De vreme ce ei sunt presupuși a se interesa de „condiția umană", și aceasta nu merită a fi calificată ca atare decât din faptul prinderii sale în logos. Exista acolo, pentru el, un fel de enigmă care-l solicita, și pe care încerca să ne facă s-o împărtășim. Ulterior, nu a mai făcut un mister din aceasta: faptul că a fost condus la practica psihanalitică în rațiunea sentimentului, pe care-l avusese întotdeauna, unei falii în relațiile bărbați-femei. Falie pe care nu am ști s-o atribuim la orice ar face parte din ordinea naturii.

Se știe, de altfel, că Lacan s-a interesat întotdeauna de biologie. Nu pentru suportul pe care ea îl dă realității umane, ci, chiar din contră, pentru lipsa unui astfel de suport care o caracterizează, și care se atestă mai întâi în impotența totală a ființei umane la nașterea sa. Înțelegem mai bine, pe acolo, rezerva pe care el a avut-o întotdeauna vis-a-vis de obiectul zis „parțial", iar aceea cu mult înainte de a decreta aforismul său „Nu există raport sexual". Căci un astfel de obiect presupus ar sugera în mod greșit o totalizare, promisă la nivelul obiectului genital. Dintr-o dată, ne-a trebuit să „dezobișnuim", mai mult sau mai puțin lent, numeroase concepții curente în epocă. Apropo de obiectele pregenitale ale fantasmelor (nu ni se vorbea încă atât de mult despre dorință), precum și apropo de fazele abrahamice ale dezvoltării libidoului.

Suita nu a fost mai puțin bogată. Urma să învățăm să discernem cererea, articulare a nevoii dedublându-se dintr-o pretenție de iubire. Și să silabisim logica sa singulară, unde se abolește particularitatea obiectului, devenit simplu semn de iubire sau de refuz de iubire, dar unde aceasta reapăruse, totuși, într-un dincolo de reprezentare. Acolo unde își ia sursa sa indicibilul,

care abundă în semnificații pentru totdeauna incalculabile, în afara decăderii din eminența sa ca și „cauză a dorinței”, și reducerii atunci la un semnificant al cererii.
Simbolizat prin a, acest „dincolo de reprezentare”, care prezidează crearea subiectului, constituie o căsuță vidă. Cea care găurește ceea ce Lacan numește Altul ca loc al limbajului, această „Altă scenă” unde se derulează munca visului după Freud. Este această căsuță vidă cea care condiționează, înainte de toate, posibilitatea jocurilor de semnificanți, în combinarea lor ca și în interschimbabilitatea lor. Și ceea ce constituie, în continuare, și din aceeași lovitură, punctul de lipsă căruia îi este suspendată existența subiectului, ca subiect al enunțării. Înfățișat sub acest unghi bifocal, a este deci totodată rădăcina identității subiectului, cât și a „străinătății” sale sie însuși.
Astfel au fost marile teme ale seminariilor dintre anii 1951-1963. Este această învățătură căreia i s-a opus IPA, refuzând în 1963, ca seminariile lui Lacan să figureze în programul didactic al SFP, care îi cerea afilierea. Înțelegem faptul ca această opoziție să fi fost considerată, de Lacan, ca probă, și nu a fost singurul s-o audă cu această ureche. Probă că această organizație se interesa mai puțin dezvoltării aprofundate și originale a freudismului, decât puterii pe care o exercita în numele lui Freud.
De fapt, exista acolo o contradicție flagrantă. Căci, pe de-o parte, IPA era desigur o instituție psihanalitică. Ca atare, ea trebuia deci să asigure confortul tuturor, asignând fiecăruia locul său în sânul unei ierarhii identificatorii, pe care Lacan, atât de drăguț a satirizat-o ca mergând de la „mici tălpici” până la „beatitudini”. Dar pe de altă parte, această instituție era totuși presupusă a servi un anumit scop, adică să pregătească persoanele interesate exercitării psihanalizei. Ori este acolo o practică care constă întocmai să cerni ceea ce Serge Leclaire a numit „non-identificatul”, unde subiectivitatea ca atare își găsește suportul său.
Această contradicție n-a scăpat lui Lacan. El vedea acolo consecința alegerii forțate a lui Freud sau, dacă o preferăm, a dorinței sale prioritare. Trebuia mai întâi să asigure supraviețuirea operei sale, chit să pună această operă, psihanaliza, în serviciul instituției unde ea găsise refugiu, în numele sarcinii formării pe care ea și-o atribuia. În consecință, negându-i calitatea sa de analist didactician, IPA l-a pus într-un fel în sfidarea de a inventa un alt mod de instituționalizare. O altă școală unde analiza didactică, mai ales, joacă un rol central, în rațiunea a ceea ce ea ne învață privind dorința analistului și mutația economiei sale libidinale.
Desigur, un analist nu se poate descărca de responsabilitatea actelor sale, punându-le pe acestea în contul formării pe care a primit-o. Nu mai mult decât nu poate pretinde s-o tragă dintr-un principiu superior sau dintr-un scop oarecare, fie și acela de a vindeca (care uneori dăunează) sau chiar de a nu dăuna (la ce?). Sunt chiar acolo constatări care par să se impună la o primă abordare, și oricui. Dar, în fapt, a trebuit Lacan pentru a le articula sub forma unui principiu prim, și asupra căruia nu exista retur posibil în noua instituție căreia își asuma sarcina. Acel principiu se enunța așa: „Psihanalistul nu se autorizează decât din el însuși.”
În mod curios, această formulă a fost aproape universal înțeleasă în sensul de: „Oricine se poate autoriza să fie analist”. Până la punctul în care ne întrebăm dacă orice grup uman nu e lovit de o surditate structurală. Ceea ce de altfel nu ar avea nimic uimitor. În cele din urmă, într-o astfel de grupare, este în general eul cel care este considerat, după expresia protagoniștilor ego psychology, ca „instanță care înțelege sensul cuvintelor”. Dar de acolo, putem avea o idee despre rezistențele (e cazul s-o spunem) pe care le-a suscitat un astfel de principiu, care lăsa analistul fără alt recurs decât cel al dorinței sale. Ceea ce de altfel nu vrea să spună că ideea de a face din acea dorință obiectul unei științe instituționale ar fi fost bine inspirat.

Am văzut că Freud dorea recunoașterea psihanalizei ca o știință, a cărei existență este atestată prin cea a tipului de savant pe care ea îl produce, grație psihanalizei didactice. Proiectul lacanian pornea, în ce-l privește, de la presupunerea că dorința lui Freud traducea ceea ce trebuie să fie cazul. Ea corespundea deci la un ideal, pe care noi ar trebui deci să încercăm să-l atingem. El puncta, între altele, faptul că Freud ne lăsase o moștenire ambiguă. Așa cum Rank și Ferenczi o făcuseră deja remarcat, psihanaliza are două fețe: printr-una este teorie, prin alta, terapie. Ceea ce-l lăsa pe Lacan liber să pună chestiunea de a ști ceea ce este ea în ea însăși. Și să răspundă acolo, avansând faptul că este o experiență a discursului, guvernată de legi, și care se bucură, ca atare, de o perfectă autonomie cu privire la orice alt scop, fie acela de vindecare. Sub acest titlu, ea merită să fie desemnată „psihanaliză pură”, care nu e nimic altceva decât cea didactică.

Ori, psihanaliștii sunt unanimi să admită faptul că oricine dorește să practice analiza trebuie în prealabil să facă experiența unei analize didactice. Această frumoasă unanimitate nu se justifica în ochii lui Lacan, decât dacă psihanaliza pură trebuia să conducă, din chiar propria sa mișcare, la revelarea rațiunilor care operaseră la formarea unei dorințe a analistului. Adică o dorință neavând nimic de-a face cu fantasmele care sub-întind cererea inițială de a fi analist. În care caz ar fi posibil să vorbim despre o psihanaliză științific transmisibilă. Așteptând, propunerea lui Lacan a făcut să apară o nouă chestiune. Cea de a ști dacă dorința analistului se descoperă pe măsura ce didactica se apropie de sfârșitul ei, declanșând pasajul de la analizant la analist. Sau dacă merge acolo dintr-o formațiune, care nu se revelă decât în după-lovitura analizei.

Dar nu era acolo, considerând totul, decât o chestiune secundară. Adevărata chestiune decisivă, în ocurență, era cea a existenței însăși a acestei „pase”. Acolo deasupra, putem exprima poziția lui Lacan în două maniere diferite. Putem spune că el a procedat ca și cum cea mai bună modalitate de a atinge un ideal era să consideri că el există deja. Ceea ce vrea să spună că pasajul de la analizant la analist era un fapt, apropo de care noi ar trebui să căutăm să știm ceea ce am putea spune de acolo. Dar putem la fel de bine să facem să valoreze faptul, că după el, cea mai bună modalitate de a proba o astfel de ipoteză, care se impunea din rațiuni teoretice, era s-o punem la proba experienței.

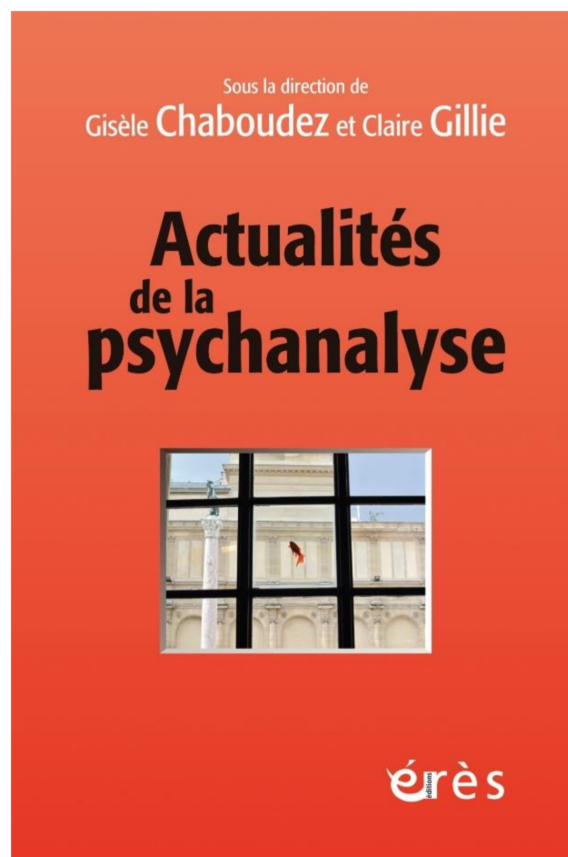
Cunoaștem rezultatul. Totuși, eșecul pasei nu diminuează în nimic necesitatea unei analize didactice, ca o condiție fără de care nu există analist posibil. Și prin „acest eșec al pasei”, înțeleg aici, nu incapacitatea de a spune ceva, ci mai degrabă cea de a o găsi, aplicând procedura concepută de Lacan după patruzeci de ani de cercetare. E sigur că analiza modifică economia libidinală a subiectului, în modul de a-i racorda dorința sa condițiilor fără de care nu poate funcționa ca analist. Adică, după expresia lui Lacan, ca „loc curățat al juisării”. Acel rezultat se obține uneori, chiar dacă mai rar, cu analizanți începând analiza lor sub titlu terapeutic. În ciuda marii clarități pe care au dobândit-o asupra resortului transferului lor, se întâmplă ca unii să nu gândească să devină analiști. Ei se mulțumesc atunci, așa cum a exprimat-o o analizantă, nu cu „mizeria obișnuită”, ci cu „satisfacțiile vieții obișnuite”.

Analiza personală constituie cu siguranță o rațiune necesară pentru exercitarea eventuală a analizei. Dar nu există analiză, fie ea numită „didactică” sau încă „pură”, care să ducă la descoperirea unei rațiuni suficiente acelei alegeri. Este adevărat că independent de fantasmele inconștiente care motivează cererea de analiză didactică, și care se presupune a fi decantate în cursul analizei, un analizant poate avea rațiuni pe care le ignoră, și care-l împing mai mult decât pe un altul spre alegerea acelei „meserii imposibile”. Dar nu am ști să considerăm

revelarea acelor rațiuni ca și consecință a analizei didactice. Lacan însuși o admitea, cum o implică sfatul său dat italienilor de a face din pasă o măsură de selecție.
Mărturiile relative la dorința analistului sunt deci predestinate să rămână întotdeauna de ordinul adevărului, fără cea mai mică șansă de a fi integrate într-o practică care se plasează în domeniul științei. Nu am ști deloc, în fapt, să ne servim de „iluminare" ca de o lampă. La fel, nu putem deloc trage parte din „fulgerul adevărului" în scopuri instituționale. Fie acela pentru a promulga relații profesionale care s-ar vrea, în sfârșit, respectuoase ale caracterului științific al psihanalizei, și deci transmisibile. Pasa a eșuat, pentru că ea stătea pe asimilarea conduitei analizei didactice unei operații științifice, nu pentru că punea o chestiune fictivă. De fapt, răspunsul la chestiunea pasei (de ce să alegi acea meserie imposibilă?) se poate semnifica la deturul unei conversații, al unul schimb, al unei confidențe sau al unei mărturii spontane. Ceea la ce trebuie renunțat, în revanșă, este visul unei proceduri instituționale, destinată să culeagă mărturiile relative la acel subiect, și să le integreze de acolo portanța într-un corp de știință. Căci o astfel de idee a părut, mai degrabă, la fel de derizorie ca cea de a monta o cușcă epistemologică, pentru a prinde un adevăr care nu izbucnește decât prin surpriză și pe care nici o adecvare nu-l certifică.
Freud voia să asigure recunoașterea psihanalizei și a perenității sale în sensul transmisiei sale de-a lungul generațiilor viitoare de analiști. Analiza didactică trebuia să asigure adeziune irevocabilă experienței pe care această știință se fondează, într-un cuvânt să producă analiști a căror practică ar fi dorința lor însăși. La fel de natural pe cât a fost, ca expresie a dorinței sale paterne față de creația sa, acel proiect nu era mai puțin himeric. În fapt, experiența deja îi arătase că faptul de a fi fost analizat nu garanta obținerea unui analist care să nu devieze. Era chiar rațiunea pentru care se voia o astfel de garanție. Fără a se întreba dacă se putea obține fără a defini, în avans, ceea fără care orice analist ar rătăci. Deci fără să reducă pe acolo psihanaliza la câteva „teze centrale", făcând oficiul de dogmă.
Această prezentare a psihanalizei ca un adevăr care, odată descoperit, se impune din el însuși, ca un text fără autor, era condiția cerută pentru a pune pe picioare o instituție care își dă puterea exclusivă a formării analiștilor. Asupra acelui punct, Ferenczi ne prevenise foarte bine: orice instituție, în sensul unei grupări umane organizate, reproduce familia. Dar s-a uitat că familia este de asemenea celula primitivă care furnizează modelul său narcisismului lumii. Pornind, chestiunea a fost refulată de a ști cum putem produce un analist definit ca științific, incluzându-l într-o comunitate nu mai puțin „narcisizantă" decât familia.
Ar fi în van să așteptăm ca analiștii să revină de la ei înșiși asupra unor obiceiuri care au prins, de-a lungul timpului, caracterul și patina de tradiții. Și pe care și le transmit fără discuții, aglomerându-se în societăți, asociații, școli, etc., care pretind iluzoriu să asigure formarea psihanaliștilor. Totul indică, din contră, că acele colective mai degrabă se vor întări. Și chiar lărgi, din ce în ce mai mult, câmpul de aplicație a „formării" lor, extinzând-o, la cupluri, la familii, la diferite categorii profesionale sau chiar la întreprinderi. Fără a mai vorbi despre cursa lor pentru prestigiu care le procură faptul de a fi recunoscut ca „stabiliment de utilitate publică". Ca și cum angoasa diminuării analizanților nu ar face decât să crească, pe măsură ce amenință să dispară familia nucleară, cu centrarea sa în jurul complexului lui Oedip. Și ca și cum prezența psihanalizei nu s-ar mai putea măsura decât „vandabilității" sale.
E poate timpul să revenim asupra discuției care a avut loc între Freud și Bleuler apropo de crearea IPA în 1910. Căci azi rațiune pe care o avea Freud pentru a se încăpățâna în proiectul său nu mai există: psihanaliza nu mai are nevoie să fie recunoscută; doar să spună clar ceea ce aduce și ceea ce poate încă să aducă. În plus, ca model al acestei „societăți științifice" pe care

Bleuler o numea „după dorința sa”, amintirea Societății psihanalitice din Viena rămâne încă vivace. Dacă câțiva analiști doresc să lucreze împreună, le va fi permis întotdeauna să constituie o societate analoagă, fără îngreunarea administrativă, fără aparatul birocratic, fără criteriile artificiale de admisie sau selecție. Și mai ales fără să pretindă să ofere formare.
Oricine are dorința va găsi mereu, în sânul unei astfel de societăți, un analist cu care își va putea face analiza sa personală, sau de control, după ceea ce va judeca că are nevoie, așa cum va putea asista la ședințele științifice ale societății. Nu va fi decât prea legitim, în fapt, ca toți cei și cele care fac parte, sau ar vrea să facă parte, cu titlul de analist sau un altul, să facă proba muncii lor, împărtășind experiențele lor.

Viitorul psihanalizei nu ține decât de capacitatea sa de a contribui la inteligența epocii noastre, și la metamorfozele lui Eros, altfel decât scoțând strigăte de alarmă. Încă mai trebuie să-și ofere mijloacele. Căci analistul nu se autorizează decât din el însuși... până chiar și în propria formare.”

2014. ACTUALITĂȚI ALE PSIHANALIZEI

Actualități ale complexului Oedip

Otto Rank a fost primul analist ce a considerat relația dintre complexul Oedip și sistemele parentale, ceva ce poate uimi, căci Rank a lăsat reputația unui dizident care l-a renegat pe Freud și Oedipul lui. La început colaborator fidel și extrem de apreciat, el a fost ulterior, spre surpriza tuturor și pentru un motiv de neînțeles, cuprins de nevroza sa infantilă, vrând să-și detroneze tatăl și să-și lase complexul de castrare în plan secund, în fața descoperiri fiului, în ochii lui mult mai fundamentală: cea a traumatismului nașterii. Dar această imagine a lui Rank nu rezistă examenului faptelor, vreau să spun al textelor, ea reprezintă versiunea care s-a vrut promulgată uzului mișcării psihanalitice.

Să deschidem într-adevăr capitolul din „Traumatismul nașterii" intitulat „Satisfacția sexuală". Constatăm în ce grad problema acestei satisfacții sexuale ia la el proporții care o fac aparent insolubilă. Referindu-se nu doar la datele psihanalitice, ci și la documente etnologice, mituri și mai ales basme, el notează că trăsătura comună tuturor teoriilor infantile ale nașterii „e să nu țină seama de organul sexual feminin, să-i ignore existența, ceea ce dovedește cel mai clar că se bazează, toate, pe refularea amintirii traumatismului nașterii" – traumatism evident comun celor două sexe. Dar atunci, cum ar fi posibilă satisfacția sexuală? Cum să reabilitezi valoarea femeii, atât timp cât subzistă acest „blestem care se leagă de aparatul ei genital?" Răspunsul lui a fost să afirme fără echivoc: grație deplasării angoasei traumatismului nașterii asupra tatălui, „copilul, cedând exigențelor și necesităților vieții, se resemnează separării definitive cu mama."

Subliniez punctul de impact al teoriei lui Rank, angoasa amenințării castrării e poarta de salvare pentru a ne elibera de o angoasă încă și mai mare, cea legată de relația duală cu mama. Ne amintește de teza lui Lacan: deși orice apărare e o apărare contra dorinței (în rațiunea legăturilor cu incestul), dorința însăși e o apărare, aș spune o apărare contra dorinței Altuia

(mama la răsăritul vieții), așa cum Lacan i-a rezumat impactul în formula: „Angoasa e senzația dorinței Altuia."
Rank, alături de Ferenczi, a fost poate singurul analist care a luat vis-a-vis de Freud poziția unui analizand serios. „Traumatismul nașterii" era răspunsul muncii sale de transfer la amenințarea morții care a apăsat asupra vieții lui Freud în 1923. Această dimensiune a operei lui Rank ca analizand al lui Freud i-a scăpat complet acestuia din urmă, așa cum i-a scăpat și lui Fliess, în relația sa cu el. Freud nu vedea în apropiații și elevii săi decât colaboratori ale căror contribuții erau apreciate în măsura serviciilor ce le aduceau cauzei. Rezultatul a fost un transfer negativ, perfect asumat de Rank în 1926, când a publicat în „Educația modernă" câteva pagini intitulate „Formele parentale și rolul individului în familie."
Complexul lui Oedip ar putea fi o reacție dobândită de copil în sânul unei organizări familiale și nu o moștenire biologică pe care o aduce cu el. Ceea ce îl interesează pe Rank nu sunt aspectele terapeutice și psihologice ale Oedipului, ci doar aspectul pedagogic; ceea ce îi pare important este: ce înseamnă copilul din perspectiva ideologiei părinților săi? Vorbind despre o formă de mariaj admisă de etnologii epocii, cea a mariajului originar, ca un mariaj de grup sau comunitar, el notează că tranziția de la această formă primitivă la familia restrânsă actuală e legată de recunoașterea rolului individual al tatălui, ca genitor al copiilor săi. Acest rol îi fusese până atunci negat din motive religioase care țineau de dorința ca grupul ca atare să aibă propria imortalitate.
Această dezvoltare a schimbat statutul copilului care, dintr-o ființă colectivă, a devenit reprezentantul unei ideologii patriarhal-individuale. Dar reclamația paternă e respinsă de fiu nu doar în rațiunea atașamentului natural pentru mama sa, ci și în rațiunea dorinței sale pentru propriul self, individualitatea sa – dublu conflict al cărui vârf Rank îl vede în Hamlet. De acolo vine duelul impozant care marchează istoria umană și se manifestă în folclor, mituri și tradiții poetice, ca duel între tată și fiu. În lupta dintre creștinătate și Roma antică, două principii acționează evident, cel patriarhal și cel filial. Europa însăși a avut nevoie de primul Război mondial pentru a da la o parte ultimii reprezentanți ai dominației patriarhale, care au căutat, și pe moment au găsit, o consolare în psihanaliză. Dar această consolare nu poate avea o valoare constructivă durabilă, deși poate avea un efect terapeutic efemer, în măsura în care înlocuiește ideologia patriarhală muribundă, de care umanitatea are încă nevoie. În acest sens, psihanaliza este tot atât de conservatoare pe cât pare de revoluționară, căci fondatorul ei este un fiu rebel care apără autoritatea paternă, un revoluționar care, îngrozit de eul său de fiu rebel, a găsit refugiu în securitatea rolului patern, care, totuși, era deja pe calea dezintegrării ideologice.
Rank consacră mai multe pagini interpretărilor multiple ale mitului lui Oedip. Conclude că nu totul la copil merge în sensul dezintegrării familiei, cum o atestă tendința sa anti-oedipiană de a-și păstra părinții împreună, căci uniunea lor „îi asigură protecția contra reclamației omni-devorante a unuia." Dacă Rank ar fi apropiat această puternică remarcă de concluzia ce reieșea din „Traumatismul nașterii", privind non-viabilitatea structurii dualiste, i-ar fi dat Oedipului o bază mult mai largă decât cea care îl leagă de dominația tatălui în această formă particulară de familie, zisă patriarhală. Nu putem nega justețea remarcilor sale privind dezintegrarea acestei familii. Dacă Europa a avut nevoie, cum spune el, de Primul Război mondial pentru a se debarasa de reprezentanții patrias potestas, al Doilea Război mondial a dus această operație la bun sfârșit. Lacan, ai cărui primi elevi proveneau din tați care făcuseră sau nu acest război, a dat mărturie despre asta.
Am vorbit de un alt „dizident", Ferenczi. De fapt, cei doi analiști au publicat împreună în 1923 „Perspective de viitor ale psihanalizei", o carte care a suscitat o mulțime de indignații și

proteste demne de ceea ce vedem în sânul mişcărilor politice şi religioase şi care le-a făcut autorilor reputaţia unor spirite grăbite, ca de „commis voyageur”, grijulii să scurteze şi nu să aprofundeze.
Raţiunea acestei reacţii nebune era grija majoră, dacă nu exclusivă, a lui Freud, în această epocă, să asigure ştiinţei sale, psihanaliza, în afara universităţilor, aceleaşi caractere de universalitate, internaţionalism şi respectabilitate, chiar prestigiu, ca ale oricărei ştiinţe. Realizarea acestui scop făcea necesară impunerea unei organizaţii birocratice bazându-se pe o prezentare a psihanalizei care o concentrează într-unul sau două principii simple şi, dogmatic, de neatins: devenirea conştientă a inconştientului sau refulatului, graţie interpretării şi detectarea rezistenţelor pe care această muncă de desfacere a refulării o suscită.
Dar experienţa practică arăta că, ideea după care psihanaliza şi-ar trage puterea terapeutică din ştiinţa sau teoria sa, era dezminţită de faptul că analiştii vedeau deja, în această epocă, nevrozaţi care uneori ştiau mai mult decât ei şi că, aşadar, rezistenţa făcea urgentă căutarea condiţiilor de care depindea convingerea pacientului. O lectură câtuşi de puţin atentă a operei lor arată că prima grijă explicit exprimată a autorilor nu era într-atât scurtarea analizei cât determinarea condiţiilor eficacităţii sale.
Freud făcuse deja cunoscută pulsiunea sa de moarte care se atesta în repetiţia traumatismelor şi a cărei idee i se impusese căci, manifestările masochismului la atâtea persoane, reacţia terapeutică negativă şi conştiinţa culpabilităţii la nevrozaţi făcuseră imposibilă credinţa în supunerea vieţii psihice unui singur principiu, cel al plăcerii. De unde idea principală a autorilor: de ce, în loc să interzici repetiţia în analiză în profitul reminiscenţelor, să n-o favorizezi ca mijloc de a obţine reminiscenţele care determină convingerea pacientului în raţiunea proximităţii lor trăirii sale? Balint a degajat clar principiul pe care se bazează această inversiune: cel pe care l-a găsit, la Freud, al reciprocităţii reprezentării şi afectului, după care, la fel cum reprezentarea sau amintirea suscită afectul, la fel afectul suscită reprezentări şi amintiri.
Cât despre mijlocul de a suscita această repetiţie, ei îl găsesc în buna folosinţă pe care analistul o poate face din frustrare. Aceasta, după o indicaţie a lui Freud, care, atunci când analiza unei fobii era aproape de finalul ei, sfătuia pacientul să înfrunte situaţia pe care o evita, nu fără a constata că această frustrare a liniştii evitării simptomatice contribuia la afluenţa unui material permiţând rezolvarea fobiei.
Ştim ce reacţie au rezervat „Traumatismului naşterii” Karl Abraham şi Ernest Jones, care se considerau depozitarii adevărului, chiar aşa, adică a legitimităţii gândirii psihanalitice, şi care considerau puterea lor personală, unul la Berlin, altul în lumea anglo-saxonă, ca fiind puterea însăşi a psihanalizei.
Ştim, de asemenea, că, adăugată la ezitarea valsată a unui Freud care era, el, capabil să ia o anumită distanţă în raport cu o doctrină al cărui autor era până la urmă, lăsând adepţilor grija de a se identifica până peste cap, reacţia lui Abraham şi Jones a determinat-o pe cea a lui Rank, în sensul unui transfer negativ, fără menajamente faţă de critici adresate unui Freud, căzut din locul lui de subiect presupus a şti – ceea ce a lăsat fără îndoială intactă (iar acolo atingem inconvenientele transferului negativ) credinţa în acel subiect care îşi trage necesitatea, prestigiul, din faptul că ignoranţa ca atare presupune ştiinţa căreia îi este negaţia.
La capătul unui proces mult mai lent, şi poate încă mult mai tragic şi mai devastator, Ferenczi a sfârşit şi el într-un transfer negativ care, literal, a aruncat la pământ un om a cărui iubire de transfer era pe măsura nevoii sale de iertare, adică imensă.

Nu e momentul să mă întind la experiențele lui Ferenczi în domeniul practicii analitice și să descriu cum a trecut de la tehnica frustrării la cea a relaxării, apoi la cea a analizei mutuale. Ceea ce ne interesează e concepția Oedipului care se degajă din celebra comunicare făcută de Ferenczi la congresul din Wiesbaden în 1932, câteva luni înainte de moartea sa în aprilie 1932, despre „confuzia limbilor". Ferenczi i-a citit acest articol lui Freud în timpul vizitei ce i-a făcut-o la Viena pentru ultima dată, înainte să meargă la congres. Freud, care după expresia lui Helene Deutsch: „Ah, ce bine știa să urască!", nu ierta nimic oricui mergea contra Oedipului său, nu doar că nu a recomandat lectura comunicării la congres și i-a interzis publicarea, ci mai mult încă, a plecat din cameră la sfârșitul vizitei, fără să strângă mâna întinsă a lui Ferenczi.
Ce era în această comunicare de natură să suscite această furie? Cum e vorba despre un text pe care îl cunoaștem suficient, mă mulțumesc să subliniez două puncte: primul, Ferenzi adoptă în această comunicare un punct de vedere comparabil celui la care tocmai am făcut aluzie la Rank, și care constă să consideri, nu atitudinea copilului față de părinți, ci maniera în care aceștia îl consideră.
Al doilea punct e că această inversiune îl conduce pe Ferenczi, nu să nege existența sexualității infantile, ci s-o asimileze unui fenomen care invadează sufletul, sau „limba tandreții" a copilului, pornind de la sexualitatea care impregnează întreaga „limbă a pasiunilor" a adulților. Într-un cuvânt, întreaga sexualitate infantilă, la lumina acestor considerații ale lui Ferenczi, devine traumatică. E imposibil de știut cum l-a înțeles Freud, dar e imposibil de negat că această direcție, atașându-se inocentizării sufletului infantil, oculteazā simplul fapt biologic pe care nici chiar un lacanian „de fier" nu ar ști să-l nege: cel pe care-l numim în jargonul nostru „faza genitală precoce", și care pare să constituie, ca prin hazard, o proprietate a speciei umane, până la punctul în care ne întrebăm de ce nu am definit omul ca animalul cu sexualitate precoce.
Pe scurt, e momentul în care „face-pipi" al unui mic Hans intră în erecție. Moment, de asemenea, al lipsei sau, dacă vrem, al dorinței. Ne imaginăm efectul dezastruos pe care a trebuit să-l aibă asupra lui Ferenczi reacția lui Freud, acuzându-l de nimic mai puțin decât de a fi trădat învățătura maestrului. Din acest moment, transferul negativ al lui Ferenczi n-a mai fost un mister, cum o atestă jurnalul său. Citim acolo cum, contrar tuturor principilor doctrinei sale, Freud făcuse din Ferenczi, analizandul său, fiul său și moștenitorul său. Că Freud descoperise, bineînțeles, Oedipul… dar spre uzul său personal. Last but not least, că însuși Freud considera Oedipul drept o boală infantilă destinată să dispară, ca și rujeola – Ferenczi măsura, fără îndoială, cu totul altfel greutatea fardului pe care Oedipul o putea face să apese asupra vieții unei creaturi umane.
Geniul lui Ferenczi nu a împiedicat ca tentativele sale în domeniul practicii analitice „să eșueze lamentabil", după expresia lui Freud în „Analiză cu sau fără sfârșit". Să înțelegem rațiunile acestui eșec, are pentru noi o importanță pe care n-o putem exagera. Pretind, bineînțeles, că tocmai faptul de a fi știut să repereze acele motive i-a permis lui Lacan să refondeze freudismul.
Într-adevăr, referența privilegiată la traumatismele experienței infantile și la repetiție nu a fost străină după părerea mea formării ideii centrale din articolul din 1927 al lui Ferenczi despre „Problema terminării unei analize". Acest articol începe printr-o remarcă confirmată de Freud, după care, în momentul în care pacientul spune că minte, indică faptul că se apropie de vindecare, căci reprezintă recunoașterea sa că până atunci trăia în minciunile fantasmei. Știm cum Lacan, nu doar a preluat această idee, ci mai mult încă, a arătat că diviziunea subiectului

între procesul enunțatului și procesul enunțării permite disiparea contradicțiilor pe care „eu mint" le antrenează și pe care nenumărați logicieni s-au străduit să le rezolve. Importantă totuși e concluzia pe care Ferenczi a tras-o din această idee, adică, „finalul natural al analizei" e ridicarea minciunii fantasmei.

E ideea pe care Lacan a reluat-o vorbind despre „traversarea" sa. Atunci se pune întrebarea: cum? Considerând în „Analiză cu sau fără sfârșit" rezultatele muncii sale, pe care o definea prin ridicarea refulării unei „revendicări pulsionale", alt nume al fantasmei, grație interpretării, Freud ne mărturisește că această tehnică l-a condus la această constatare decepționantă: că am fi interpretat „pentru noi", și nu pentru pacient.

E constatarea pe care Rank și Ferenczi o făcuseră deja, și care îi împinsese să scrie „Perspective". Ferenczi a eșuat, da. Dar nu putem spune că ideea lui după care fantasma nu cade din cer, ca și insistența lui pe legătura ei strânsă cu traumatismele istoriei infantile, au fost fără valoare pentru soluția problemei, pe care o putem formula în acești termeni: cum să desfaci refularea atunci când interpretarea se dovedește de neprimit? În termeni lacanieni: cum are loc faimoasa „traversare a fantasmei", atunci când fantasma e antipatică spunerii?

Voi lua ca exemplu „piatra de origine" biologică, pe care se zdrobesc analizele femeilor, conduse de Freud, piatra invidiei penisului. Să presupunem o analizandă la care această invidie găsește satisfacție într-o fantasmă după care vaginul ei e defapt un penis întors pe dos ca o mănușă. Fantasmă care dă descurcărilor ocazionale cu celălalt sex caracterul puțin hilar al unor mici aventuri cu camarazii. Să pretinzi să aduci această fantasmă la conștiința analizandei, grație interpretării, e să răspunzi la o vorbă de duh, rabatându-o pe plata semnificație agresivă sau erotică pe care pe bună dreptate a făcut-o înțeleasă.

Dintr-o dată, ignorăm singularitatea creatoare sau creativitatea singulară care face caracterul „spiritual" al vorbei bune, așa cum se atestă într-o descoperire care, departe de a fi proferată de eu, semnalează eclipsa sa. În plus, o astfel de interpretare închide pacienta într-o fantasmă din care tocmai era vorba să fie eliberată. Nimic uimitor că ea îi opune rezistența cea mai hotărâtă. Rezistență căreia îi măsurăm încă și mai bine portanța, dacă realizăm că această juisare care se află în fantasma inconștientă, această juisare a lui Altul, e oroarea însăși, o juisare impusă de obscenitățile imperative ale supraeului. Dar atunci, problema noastră nu devine decât și mai grea: cum să previi pacienta și totodată s-o eliberezi?

Aici fac apel la Ferenczi. E sigur, încă odată, că acea fantasmă a vaginului ca penis întors pe dos, căreia mai mulți analiști i-au notat existența, nu cade din cer și că formarea ei e inseparabilă de un număr considerabil de experiențe mai mult sau mai puțin traumatice, urcând în istoria infantilă, experiențe care trimit atât la lucruri înțelese, cât și la lucruri văzute, și care privesc nu doar situația copilului în familie, ci ansamblul relațiilor între diferiții membrii ai acestei familii, mai ales apropo-urile impudice pe care bărbații le acordau pentru a se amuza.

Elementele din care se constituie ansamblul acelui material sunt evocate, când unul, când altul, datorită asociațiilor. Evocarea furnizează uneori analistului ocazia de a exprima răspunsuri, întrebări, reflecții, sentimente, remarci, distincții, pe scurt, acte care, oricât de mare ar fi varietatea lor, merg în sensul de a face simțit că ar fi un miracol dacă o idee sau alta, oricât de nebună ar fi, nu ar fi venit în spirit în acele condiții. Irațonalul e rațional. Până la urmă, Freud vorbește despre „teorie infantilă". Lacan spune că dorința se interpretează pentru că e ea însăși interpretare. Aș spune: interpretarea unui traumatism. Și vedem că, în acel sens, actul psihanalitic se acomodează ușor umorului, cel puțin dacă admitem că umorul e răspunsul ironic la imperativele obscen feroce ale supraeului.

Dacă experiențele lui Ferenczi nu au reușit în ciuda sentimentului celui mai acut pe care-l avea al diferenței între știința analistului pe care o poartă interpretarea și adevărul adormit în inconștient, e pentru că nu se putea desface de ideea că interpretarea era singurul mijloc de a spune ceea ce era din acest adevăr. Dealtfel, e acolo o idee peste care să putem trece? Să reflectăm puțin.

Am pornit de la ideea că fantasma e o minciună. Ori o minciună e prin definiție negația unui adevăr. Care e adevărul pe care fantasma îl neagă? „Cel care se află de partea realității”, s-ar spune. Care realitate? „Cea care face funcția eului”, afirmă doctrina. Și totuși, cine va zice că nevrozatul are vreo dificultate specială cu lumea percepțiilor în care înotăm, toți, cea care atestă că un penis e un penis așa cum un buchet e un buchet, nici mai mult, nici mai puțin?
Aceasta a fost cu siguranță o premieră în ceea ce se numește istoria gândirii, atunci când Lacan a pus existența unei minciuni care nu contrazice nici un adevăr, a unei măști care nu ascunde nici o față, subiectul fiind definit ca o ființă, care, deși găzduită în limbaj, nu are alt loc decât cel al indicibilului. Iar această dimensiune a indicibilului, interpretarea, sau mai degrabă actul analitic, trebuie, după Lacan, să vegheze s-o conserve. Într-un cuvânt, esențialul e aici să păstrezi în afara oricărei identificări punctul de origine al enunțării.

Această concluzie originală, Lacan a tras-o din istoria psihanalizei. Cea care a arătat că recursul la biologie, cu scopul de a-i întări principiile, duce analiza la spargerea ei pe „piatra de origine”. Până la urmă, dacă Freud a introdus un concept care schimbă privirea noastră asupra omului și a lumii sale, acel concept e mai degrabă cel al pulsiunii, care constituie un veritabil scandal din perspectiva biologiei, căci el afrimă existența unui instinct lipsit de cunoașterea obiectului său, iar în măsura în care psihanaliza arată că nu suntem fără a avea o anumită știință despre acest obiect, se dovedește că acest obiect-acolo își trage existența sa din imposibilitatea de a-l găsi.
Într-atât de însemnat încât pentru a găsi un motiv al pulsiunii genitale, Ferenczi a trebuit să facă apel la nimic mai puțin decât decât la catastrofa cosmică, întotdeuna memorabilă grație filogenezei, a secării „Thalassa”-ei, apa primordială. Ori, o privire asupra „subiectului vorbitor” al lui Ferdinan de Saussure l-a condus pe Lacan, primo, să constate că forma primă a vorbirii nu este propoziția, ci cererea; secundo, să distingă lipsa care se exprimă în această cerere de cea care face subiectul, într-atât încât el trebuie să subziste în câmpul limbajului, unde se articulează orice cerere.
Acolo se află cealaltă mare străpungere a lui Lacan: distincția între cerere și dorință, dorință care e întotdeauna o lipsă: cea care se plasează nu pe planul lui a avea, ci pe cel al lui a fi. În măsura în care psihanaliza, punând capăt oricărui transcendentalism, descoperă că acea ultimă lipsă nu e fără a avea un obiect sau mai degrabă o cauză, se adeverește că această cauză își trage existența sa din imposibilitatea de a o găsi. Ceea ce dă acestei nobile cauze (cauza freudiană) o valoare care nu o depășește deloc pe cea a argilei de care ne folosim pentru nimic altceva decât pereții care închid vidul ulciorului de muștar drag lui Lacan, pe care îl prefera fără îndoială gradilocvenței vasului.

Reperajul specificității lipsei constitutive a dorinței face necesară o revizie completă a complexului Oedip, căreia, mă mulțumesc să-i amintesc trăsăturile esențeiale:
– în loc să se limiteze la trăirea sa ca dramă individuală, complexul Oedip devine la Lacan condiția care prezidează constituirea dorinței sexuale ca atare;
– această sexualizare a dorinței la subiectul vorbitor e funcția unei lipse, căreia Lacan i-a dat întreaga portanță propriu-zis conceptuală, în sensul de a o sustrage confuziilor caracteristice uzajului curent al cuvintelor, distingând-o de privare ca și de frustrare, adică pe cea pe care

psihanaliştii o numesc „castrare". Pentru a clarifica puţin ceea ce e în joc aici, amintesc faptul că momentul trezirii biologice al sexualităţii precoce este deasemenea cel în care copilul intră în ordinea simbolică; intrare palpabilă în faptul că apartenenşa la tată face pentru el parte din ceea ce Freud numeşte excelent „esenţa maternă";
– în loc să conducă la două „pietre de origine" biologice, cea a invidiei penisului la femeie şi cea a protestului masculin la bărbat, funcţia castrării conduce pentru Lacan la două grupuri de formule literale traducând formarea dorinţelor feminină şi masculină. Sunt faimoasele „mateme ale sexuaţiei". Făcând abstracţie de reflecţa critică a lui Lacan în domeniul logico-matematic şi anexele sale, pentru a da o idee simplificată despre ce e vorba în acele mateme, voi aminti două formule simple de care se servea înainte: „Ea e fără a-l avea", formulă a dorinţei feminine, începând prin afirmarea fiinţei dar cu preţul unei suprimări pe planul lui a avea; „El nu e fără a-l avea", formulă a dorinţei masculine care exprimă ceea ce Michel de Certeaux numeşte o „ruptură instauratoare": ea începe prin a şterge fiinţa dar făcând din această ştergere condiţia de a-l avea.

Ceea ce mă interesează acum pentru a conclude, e să subliniez că geniul de care stă mărturie opera lui Lacan nu împiedică ca această operă să fi fost copilul secolului său. Cvasi-totalitatea acestei opere a început în imediat după războiul mondial (al doilea). După sfârşitul acestui război Lacan şi-a început activitatea de didactician care a motivat învăţătura sa.

Am spus că al Doilea Război mondial a dus la bun sfârşit opera Primului, vizând, după formula lui Rank, să debaraseze Europa de ultimii reprezentanţi ai ordinii patriarhale. Ori, putem noi să găsim o mai bună măsură a sensului acestei decăderei a dominaţiei paterne decât cea care se măsoară schimbării pe care a suferit-o termenul „agent" între „agent al castrării", în sensul de agent purtător al acestei ameninţări, şi „agent", în sensul de reprezentant al unei instituţii oarecare sau al unei bănci, agent de schimb, de exemplu, precum tatăl real, care nu figurează în opera lui Lacan decât cu titlul de agent al unei funcţii de castrare simbolică, în care paternitatea sa însăşi nu se realizează decât din a i se fi supus?

Am început printr-o apropiere între tema contribuţiei mele şi cea a acestei opere. De fapt, distanţa este mult mai mare. Căci, la ce asistăm actualmente, nu e dispariţia acestei forme particulare de familie reprezentate de familia patriarhală, ci la dispariţia familiei, pur şi simplu, în sensul familiei nucleare (tată, mamă, copil), familie, a cărei existenţă, dintotdeuna şi pretutindeni, Emmanuel Todd ne-a amintit-o recent, contrar învăţăturii şcolii lui Durkheim, care vedea acolo fructul unei lungi evoluţii încoronate de civilizaţia industrială.

Avem aşadar azi de-a face cu o întrebare inedită: care va fi destinul dorinţei după dispariţia acestei forme canonice de familie, reprezentată de familia heterosexuală, triangulară, dispariţie asistată de metodele de procreaţie numite astfel? E întrebarea.

MOUSTAPHA SAFOUAN

LE PUITS
DE LA VÉRITÉ

La psychanalyse et la science

hermann
Psychanalyse

2017. FÂNTÂNA ADEVĂRULUI. PSIHANALIZA ȘI ȘTIINȚA

FRANÇOIS ROUSTANG

23 aprilie 1923 - 23 noiembrie 2016

Face studii de filosofie, teologie, apoi psihopatologie și e membru al Ordinului Iezuit. Între 1965 și 1981 e membru al Școlii Freudiene din Paris a lui Jacques Lacan, devenind analist după doi ani de analiză cu Serge Leclaire.
În 1966, în urma unui articol, „Al treilea om”, însuși papa Paul VI se simte „foarte afectat” și îl demite din funcțiile sale. Puțin mai târziu, părăsește instituția catolică și devine psihanalist, căsătorindu-se ulterior. În timp ce trăiește această experiență ca o eliberare, este uimit să constate spiritul se submisiune ce domnește în sânul Școlii Freudiene, interesându-se atunci de chestiunea relațiilor maestru-discipol în istoria psihanalizei.
În 1976, în „Un destin atât de funest”, face o lectură critică a relațiilor dintre Freud și „discipolii” săi. Din 1978 devine interesat de hipnoză, subliniind rolul sugestiei în cura analitică. În 3 noiembrie 1980, participă activ la fondarea „Colegiului Psihanaliștilor”.
Se formează în hipnoză cu Judith Fleiss și hipnoterapeuți americani formați de Milton Erickson. Din 1991 se impune ca o referrință în lumea francofonă a celor ce încearcă să teoretizeze practica hipnozei. Opera sa păstrează influențe din Nietzsche, Wittgenstein, Hegel, Erickson, Leon Chertok, Michel Henri, Michel Jouvet, Daniel Stern, Jean Francois Billeter, Gregory Bateson.
Cărți:
2015. Niciodată contra, mai întâi: Prezența unui corp
2015. Influență
2015. Ce este hipnoza?

2014. Foi uitate, foi regăsite
2013. Să fii Psy
2012. Hipnoza sau porțiile vindecării
2011. Dialogul socratic
2010. Cum să faci să râdă un paranoiac?
2009. Secretul lui Socrate pentru a schimba viața
2009. Un destin atât de funest
2009. Lacan: De la echivoc la impas
2009. Ea nu-l mai lasă
2009. Balul mascat al lui Giacomo Casanova: (1725-1798)
2006. Să știi să aștepți
2006. Terapeutul și pacientul său: Interviuri cu Piere Babin
2005. Magnetismul animal: Nașterea hipnozei
2003. E suficient un gest
2003. Obiectivare și obiectificare
2000. Sfârșitul plângerii
1994. Ce este hipnoza?
1992. Pe cine prinde Psihanaliza, deja nu-l mai lasă
1991. Influență
1990. Deziluzia lacaniană
1989. Subiectul freudian
1986. Teribilă Măestrie: Discipolatul de la Freud la Lacan
1986. Lacan, de la echivoc la impas
1985. O filosofie pentru psihanaliză
1985. Balul mascat al lui Giacomo Cassanova
1983. Un discurs natural
1983. Psihanaliști, mitul lui unu în fantasmă și în realitatea politică
1982. Incertitudinea
1980. Ea nu-l mai lasă
1980. Hipnoză și psihanaliză
1976. Un destin atât de funest
1967. Sfântul Ignațiu. Constituții ale Ordinului Iezuit
1966. Al treilea om
1963. O inițiere la viața spirituală
1961. Iezuiți ai Noii-Franțe

CHARLES MELMAN

3 iulie 1931 –

Cofondator al Asociației Freudiene Internaționale în 1982, redenumită Asociația Lacaniană Internațională în 1987 la propunerea sa, elev și analizant al lui Jacques Lacan, încearcă să prelungească învățătura acestuia, în special prin seminariile pe care le dă după crearea AFI. Se află la originea creării Comitetului Freud, care militează pentru înscrierea de către UNESCO a manuscriselor lui Sigmund Freud în patrimoniul umanității.

Cărți:
2018. Trei scrieri ale lui Lacan: recitite și comentate
2017. Lacan foarte aproape de Freud
2016. Corpul în neurologie și psihanaliză: Lecții clinice ale unui psihanalist de copii
2015. Nevroza obsesională: Semnificantul, litera
2015. Nevroza obsesională: Studiu al acietelor Omului cu șobolani al lui Freud
2014. Chair am întâlnit adopții fericite

2014. Les Paranoias
2014. Lacan în Antile: Interviuri psihanalitice la Fort-de-France
2013. Boala iubirii
2013. Catatonie: Chestiuni despre viață și moarte
2013: Afinitățiile selective
2013. Lucrări practice de clinică psihanalitică
2012. Inteligența geloziei
2012. Învățământul în chestiune
2011. O anchetă la Lacan
2011. Studiu critic al seminarului RSI al lui Jacques Lacan
2010. Noi studii despre isterie
2010. Anorexie-bulimie: Fasonajul corpului
2009. Probleme puse psihanalizie
2009. Noua economie psihică: Modul de a gândi și juisa azi
2008. Lacan și anticii (3 lecții): Meseria lui Zeus, Phedon, Despre suflet
2008. Adopție și paternitate: chestiuni actuale
2007. De la un altul la Altul, seminarul din 1968-1969 al lui Jacques Lacan
2006. Jean Cocteau sau enigma dorinței: Ce-l învață poetul pe psihanalist
2005. Corpul în neurologie și psihanaliză
2005. Omul fără gravitate: Să juisezi cu orice preț
2005. Reîntoarcere la Schreber: Seminarul 1994-1995
2004. Limba și Frontiera
2002. Omul fără gravitate: A juisa cu orice preț
2001. Copilul adoptiv și familiile sale
2000. Structurile lacaniene ale psihozelor: Seminar 1983-1984
1999. Pentru a introduce psihanaliza azi
1999. Noi studii despre inconștient
1992. Imigranți

Charles Melman

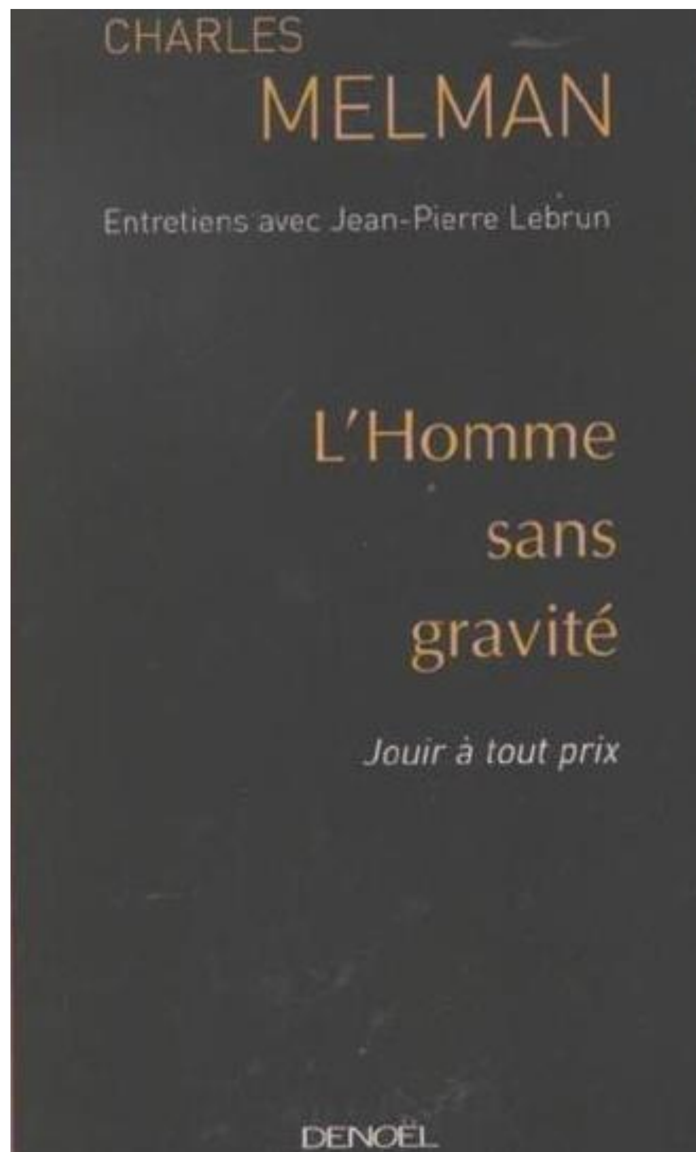
POUR INTRODUIRE À
LA PSYCHANALYSE
AUJOURD'HUI

SÉMINAIRE 2001-2002

Éditions
Association Lacanienne Internationale

2001. PENTRU A INTRODUCE ÎN PSIHANALIZĂ AZI

2002. OMUL FĂRĂ GRAVITATE - A JUISA CU ORICE PREȚ

Charles Melman

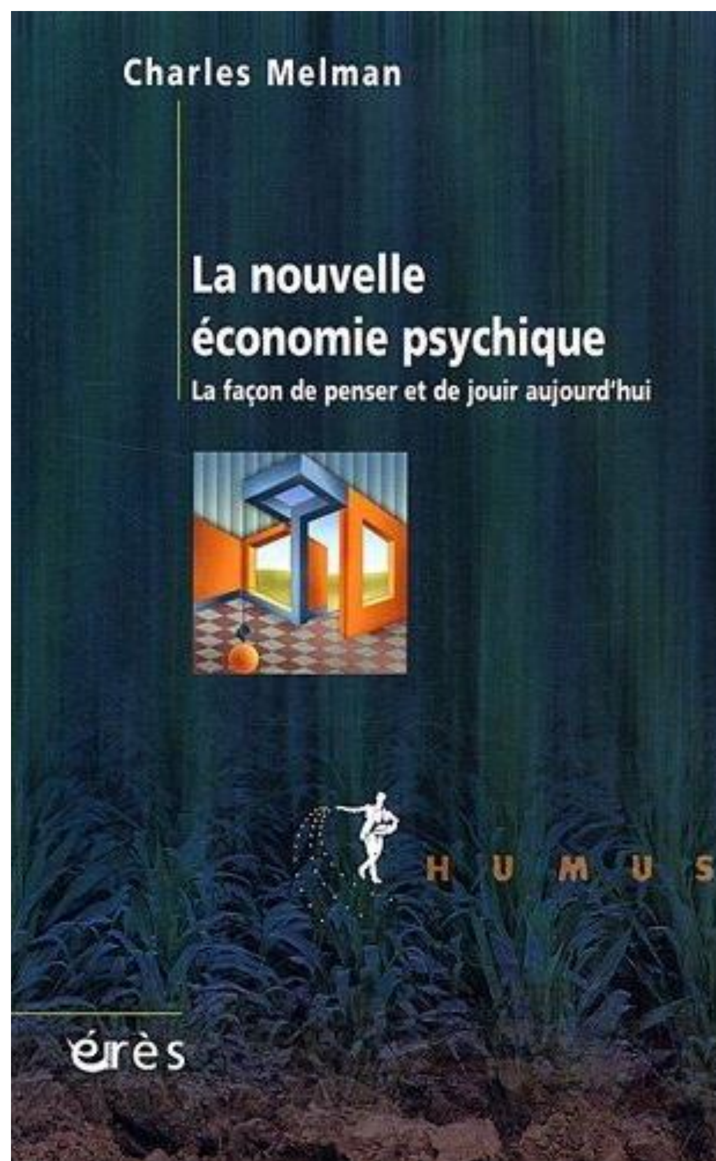
Les paranoïas

Paranoia, 2003

De la un Altul la altul, un al doilea tur..., 2007

Noua economie psihică. Modul de a gândi și juisa azi, 2012

Şi s-a produs un fenomen interesant, nimeni nu a vorbit despre tehnica sa, și încă și mai puțin despre experiența sa pe divan cu Lacan, adică că totul se întâmplă, ca și cum în cele din urmă, ca și pentru copii, poarta este închisă, la ceea ce se întâmplă în acel cabinet, și unde, evident, bineînțeles, eros este invitat. Şi în sfârşit, avem impresia că felul în care vorbim despre tehnică, nu merge neapărat la ceea ce este inima problemei.
Culegerea de termeni, de articole ale lui Freud, nu a fost operată de Freud, privind tehnica psihanalizei, ci de Lagache, în 1953. Lagache era un personaj care nu era în mod foarte special fericit, era profesor de psihologie la Universitate, la Sorbona, era clar că referința sa la tehnică era un mod de a focaliza atenția asupra tehnicii, era pentru a spune că modul de a practica e acel a ști face care nu se știe, o opoziție între a ști face și teorie, acel a ști face privește o știință sexuală care nu e nevoie să fie știută pentru a fi practicată, față de care teoria are o funcție inhibitoare, fiecare e dotat cu o astfel de știință, problema e de a ști dacă și teoria psihanalitică e inhibitoare sau clarificatoare la acel nivel.
Dacă considerăm istoria psihanalizei, deși Freud vorbește despre paranoia controlată, am putea spune că este vorba despre paranoia dezlănțuită.
....
Atunci, cum proceda Lacan? Nu aș putea spune nimic, căci prietenii mei au preferat acolo să mențină închisă poarta camerei unde asta s-a întâmplat pentru ei, nu aș putea deci să mă refere decât la ceea ce a fost propria mea experiență. Se întâmplă că avea o tehnică foarte particulară, cu mine, pentru a face să valoreze această existență a Marelui Altul, era un fel de proximitate corporală fizică, acest tip de vizare pentru a face înțeles că era acolo ceva, ceva ce uneori era suceptibil chiar tocmai să strige la urechea voastră, ceea ce trebuie să spun, nu este chiar facilitant, sau ceea ce e mai mult anecdotic, la finalul sedinței, putea să vă țină îndelung mâna, atunci, bine, faceți ce vreți, dar ce era această afacere? Vedeți că era un procedeu pe care îl putem califica ușor ca tehnică, dar tehnică care urmărea să vă facă sensibil ceva ce nu este întotdeauna evitat de tăcerea ținută de analist, și că în cele din urmă, marele Altul, nu este un Terț, nu există nimic, nu există nimeni. Aceasta poate veni în concluzie, faptul că Marele Altul nu există ca Altul, ca Altul, acolo unde eu credeam că există un seamăn, căci Altul e totuși un seamăn, chiar dacă eu nu sunt capabil să-i desenez trăsăturile feței sale, ei bine, că, în această calitate, acest Mare Altul, nu are față, și asta ar putea parveni în mod valabil și nu nevrotic, ca final de cură, adică ca atare să putem produce pe Altul într-un mod privind interpretările sale.
În ce mă privește, eu nu pot vorbi decât despre mine, despre experiența mea singulară, și trebuie să spun, mi-ar fi plăcut atât de mult, s-o pot confrunta cu cea a celorlalți, eu nu am beneficiat din partea sa nici de cea mai mică interpretare, ceea ce obligă evident să te descurci tu însuți, în modul în care poți, iar în acest scop, în modul în care poți, a existat o problemă majoră, care a corupt de-a lungul întregii sale exercitări, faptul că nu este posibil să tranșezi, și care era reproșul pe care i-l făceau un anumit număr de elevi, și nu dintre cei mai puțini, reproșul pe care i-l făceau, în primul rând de a aduce elevii săi la un seminar trăit ca injonctiv, care pe de altă parte îl aducea într-o poziție de măiestrie, de învățător, și în mod egal, de șef de bandă, altfel spus, invitând elevii săi să devină militanți, militanți ai cărei cauze? A sa? Cea a psihanalizei? În orice caz, a existat justificarea la ceea ce a fost o rebeliune din partea elevilor săi, a celor ce veneau atât de asiduu la seminarul său, încât existau locuri rezervate, ca la biserică, în primul rând, nu erau plăcuțe din cupru, dar, în sfârșit, ar fi trebuit să pună... Faptul că, deci, în locul tocmai al Altuia, elevii săi întâlneau totodată această poziție de măiestrie, de învățător, și apoi, de șef de bandă. Obiecția, evident aceeași, îi fusese făcută lui Freud, aceeași,

și povestesc de bună voie că întâlnind vienezi, eu căutam mărturii, existau încă pe atunci, vienezi care îl cunoscuseră sau putuseră aprecia zvonurile care circulau despre el, una dintre ele o reținusem, care era a unei bătrâne doamne, absolut emerite, și era că Freud era cunoscut în Viena pentru a fi un despot față de elevii săi, iată în orice caz, am spune, zvonurile care circulau. Dar cum altfel să fi fost, altfel spus, cum? În elaborările unui apropiat ale unei teorii care în fiecare clipă se găsea deviată, pervertită, îndoită, topită, pentru că erau defensele fiecăruia, și care se roteau în anasamblu ca și defensele tradiționale contra sexualității, cum altfel să te ții de ceea ce e specificitatea demersului psihanalitic, care chiar dacă ar fi ieșit din creierul lui Freud, ceea ce nu e adevărat, pentru că el era totuși în dialog permanent cu un anumit număr de oameni, să menții ceea ce era esențialul, adică totodată materialitatea langajieră a procesului și faptul că libidoul era ceea ce dădea sens procesului langajier, și ca atare că el constituia, se pare, un defect major în acest proces, pentru că era sursa tuturor simptomurilor, așa cum apropierea de acest libido venea să ne contrazică, să ne contrazică, pentru că există o mare problemă, care este justa limită a refulării? Pornind din care moment deveniți exihibiționiști, obsceni, și în ce moment sunteți voi încă tocmai în uzajul echivocului și al metaforei? Ce vă puteți autoriza? Care este partea sacrificiului pe care vi-l puteți permite în realizarea juisării sexuale? Dacă aici, unii dintre voi aveți răspunsul, fiți atât de amabili să-l faceți să parvină la asociația noastră, pentru ca noi să fim acolo luminați. Ceva ce sper nu vi se va părea prea absurd, povestea lui Pascal privind acel pariu, când partida se oprește în cursul jocului, și nu ajunge la finalul ei, asta este existența noastră, este o partidă care, cât suntem aici, nu a ajuns la finalul ei, care este partea care-i revine fiecăruia? De la Altul și de la Eu? Voi înșivă vis-a-vis de analizanții voștri, și e tocmai acolo că vine să ia loc dimensiunea etică în cură. Ce anume le veți recunoaște ca ceea ce ar fi conform cu legile limbajului? Vă imaginați poate că Lacan credea, de acea parte, totul permis, vă înșelați fundamental. Desigur, că iubea femeile, ceea ce nu ar fi azi decât puțin react, dar, în sfârșit, el era așa, nu a căutat, nu a ales, asta i s-a întâmplat așa, ca și unui anumit număr de alții, că iubea femeile, dar nu pentru atât funcționa ca cineva căruia îi era totul permis, și vă pot spune, că azi, ar fi fost calificat, pentru ceea ce era cea mai mare parte a pozițiilor sale, absolut react, absolut infernal, și chiar azi, dezavuat de chiar însuși Vaticanul, căci Vaticanul e pe punctul de a evolua azi în sfârșit acolo. Ei bine, el stima, că, fără să fie necesar ca în Altul să existe un agent de poliție, un tată, un Zeu, autoritatea magistrală, un educator, o femeie, femeia care dorește să ne predăm armele pentru ea, în fața ei, nu există sacrificiu mai frumos. Ei bine, este în acel moment cel în care el a scris bineînțeles, etica psihanalizei, întrebându-se, dacă trebuia s-o publice, acel seminar, căci, ceea ce o dăm, ca lecție, am spune, nu poate fi decât rău înțeles, rău înțeles, adică, sacrificiul este deja acolo, din faptul acestui parazitaj pe care-l suportăm din faptul de a fi locuiți de către limbaj, limbajul este pentru noi sacrificial, pentru că el condamnă să fim rataj, deci din acea parte, aș spune, datoria ne precede, dacă există refulare originară, am putea spune că există o datorie care a fost plătită înaintea noastră, este de altfel așa că noi suntem capabili s-o preluăm din relația cu oamenii din linie, și deci, asta are un anumit număr de consecințe, căci, ceea ce vom face, vis-a-vis de pacient, în mod evident va depinde de ceea ce noi estimăm ca relevând sau nu de legea limbajului. Atunci, în interiorul, aș spune, a ceea ce pare, principiile, în primul rând, punerea în loc a acestui Altul, și în al doilea rând, uzajul echivocului ca singur permis în tehnica interpretativă, adică, practica lui a bine spune, este asta practica lui a bine spune, este pur și simplu să spui că există spunerea, și că ceea ce el spune și ceea ce eu spun, nu relevă de o autoritate, nici de o înțelepciune sau de un adevăr, asta relevă tocmai de ceea ce ne impune limbajul, adică faptul că nu există decât spunerea. Poate că, înainte de a

termina, voi face o remarcă privind chestiunea contra-transferului. E un termen pe care-l găsesc inadecvat. Ca să existe contra-transfer, ar trebui, ca în mod simetric, analistul să-și ia analizantul, ca subiect presupus a ști, e ceea ce făcea Lacan, el nu situa niciodată știința de partea lui. El era întotdeauna, bine, întotdeauna, nu știu nimic, atât cât eu l-am putut observa, el era în ascultarea analizantului, ca și cum ar fi el cel care ar deține știința, ceea ce era totodată adevărat și fals, căci dacă, efectiv, era de partea inconștientului, al analizantului că situa știința, a știi acea știință nu era de partea analizantului. Și deci, e sigur, că existau, din partea lui Lacan atitudini transferențiale, asupra analizanților, presupun, ceea ce avea o consecință asupra atitudinii analizanților care ieșeau de pe divanul său, de a le da o atitudine, o voi califica, pretențioasă, mi se părea un artefact al conduitei curei, și care nu mi se părea în mod absolut necesar. Iată, de exemplu, o contralovitură. Atunci, de ce, în ceea ce ne privește, pentru că eu nu am ajuns să fac transfer asupra analizanților, așa cum o știa Lacan, în orice caz, cel numit astfel, numit astfel este reacția analistului, maschează în sensul meu aceasta, că analistul este susceptibil să trăiască toată gama de sentimente la locul analizantului său, anumite dintre sentimentele sale relevând de ceea ce este nevroza sa, căci evocam adineaori că să te pui perfect în regulă cu Altul, în ce privește sacrificiul care trebuie consimțit, nu este evident, și apoi, alte sentimente, relevând de ceea ce este poziția sa de analist, adică, ce trăiește, când ocupă acea poziție, există un efect mecanic, vreau să spun faptul de a ocupa această poziție, în Altul, de a fi Unul în Altul, faptul iubirii pe care v-o poartă analizantul vă pune în mod forțat în postură de a simți o întreagă gamă de afecte, care devin cele ale lui Unu presupus în Altul, și de ceea ce poate fi adus, de exemplu, să suferi din cauza maltratării pe care i-o opune analizantul, eventual la a se bucura, aș spune, de bunăvoința, de admirația, pe care analizantul este susceptibil să i-o valoreze, cu acest fapt și asupra căruia, îmi veți permite să mă opresc, acest fapt care este totuși major, este că, transferul, este în mod forțat o mare ușurare, pentru analist, pentru că în mod primordial, să n-o uităm, el nu este decât un obiect de rebut, și de altfel, așa cum o știm, transferul va opera sau nu, pornind din momentul în care acest obiect de rebut, se va găsi asociat altor câteva, în analiză, în transfer, pentru a face Unul, va fi instanța de referință, la fel de bine iubit, cât urât, analistul are cel puțin ideea că acolo el va sfârși aruncat, exonerat, dacă îmi permiteți acest termen, dar problema, acolo, este dublă, este că dacă analistul o găsește în față în cură, așa cum Freud o notează imediat, un transfer, o iubire a lui Unu în Altul, asta implică refulare, și iată că se vor suprapune refulării primare, care au condus la nevroză, refulări secundare, produse de această iubire de transfer, și în calitate de, bineînțeles, rezistențe, la avansarea în cură. Și de aceea Lacan a putut spune că singura rezistență în cură, era analistul, analistul, pentru că se regăsea în poziția depresivă de a fi exonerat, aceasta nu este un demers, aș spune, neapărat evident dacă nu suntem prea masochiști, nu evoc, mi-am permis să evoc toate acestea pentru voi, pentru a spune că în ce privește chestiunea a ceea ce se petrece în spatele porților cabinetului, suntem încă departe de a baliza, și chiar de a accepta să culegem, ceea ce e experiența fiecăruia dintre noi, fie pe divan, fie pe fotoliu, ori nu este incredibil de gândit că, în ciuda, aș zice, al unei pudorerii, după toate, pe care o putem estima ca relevând de buna educație, nu ar fi absurd de estimat, că a accepta din când în când, că ceea ce se joacă acolo într-un mod atât de divers în experiență, ar putea servi, ar putea fi util tuturor. Teoria analitică, în ceea ce privește practica, are singularitatea, în raport cu toate celelalte, de a nu fi în nici un fel inhibitoare, ci din contră, de a căuta să rezolve ceea ce orice altă teorie, în măsura în care orice teorie se reclamă de la semnificantul maestru, ceea ce nu ar trebui să fie cazul teoriei analitice, deci de a căuta în ce manieră elaborarea ei ar

putea în acest fel de dialog, între practică și știința asupra acestei practicii, și care ar fi la fel de bine una și alta, dar și, mai ales, una prin alta, așadar este la fel de bine parletre și parlotre.

Nevroza obsesională, I – Semnificantul, litera, 2017

Charles **Melman**

La névrose obsessionnelle

II - Étude des carnets de *l'Homme aux rats* de Freud

Nevroza obsesională, II – Studiu al caietelor „Omului cu șobolani” al lui Freud

Charles Melman

LACAN CHIAR FOARTE APROAPE DE FREUD, EDITIONS ERES 2017,

SEMINAR 1995-1998, Volumul 1 - primul an 1995-1996,
Spitalul Henri Rousselle

„Statutul isteriei - ceea ce anumiți subiecți oferă pentru descifrare pornind de la simptomurile lor, de la diferite manifestări ale refulării, o secvență langajieră inconștientă...
Dispariția sau cel puțin sedarea relativă a manifestărilor clinice ale isteriei azi...
Semnificația freudiană a simptomului ca manifestare a adevărului subiectului...
Situarea (începând cu DSM III) în câmpul psihozelor a unei întregi clinici recunoscută fără dificultate înainte ca relevând de isterie...
Ce se întâmplă când nu mai există refulare iar modurile de schimb verbal permit exprimarea destul de crudă și de directă, atât a dorinței cât și a agresivității?
Suspendarea refulării originare vizând dorința sexuală face ca realul să nu mai fie locuit de ceea ce era numit până atunci „falusul”, cel prin care diferitele discursuri primeau sprijin și autoritate...

Ceea ce comandă azi nu mai este vorbirea, ci limbajul numeric, limbajul scris, fără locutor pentru a-l susține, fără subiect mișcat de o dorință bazată pe refularea originară...
Asistăm la scufundarea discursurilor instituite, ceea ce corespunde în mod precis la definiția barbariei, dezagregarea legăturii sociale, puterea crescând fără încetare a imaginii și a mass-media, abundența de regrupări multiculturaliste sau sectare, apariția de religii fără teologie, ridicarea la putere a pseudo-științelor precum congnitivo-comportamentalismul, căutarea cu orice preț a juisărilor adictive extreme și potențial letale...
Bastion împotriva barbariei: să înveți copii să citească Lacan în școli...
Psihanaliza este mai întâi arta de citi bine...
Lectura câtorva vise canonice ale lui Freud din „Traumdeutung" și din „Omul Moise și religia monoteistă"...
Moduri inedite de a trata câteva chestiuni precum scena primitivă,
transexualismul în raportul său cu psihoza, declinarea punctuației în funcție de diferite structuri psihopatologice, jocul în raportul său cu realitatea..." - Claude Landman
Lacan chiar foarte aproape de Freud
Seminar 1995-1998

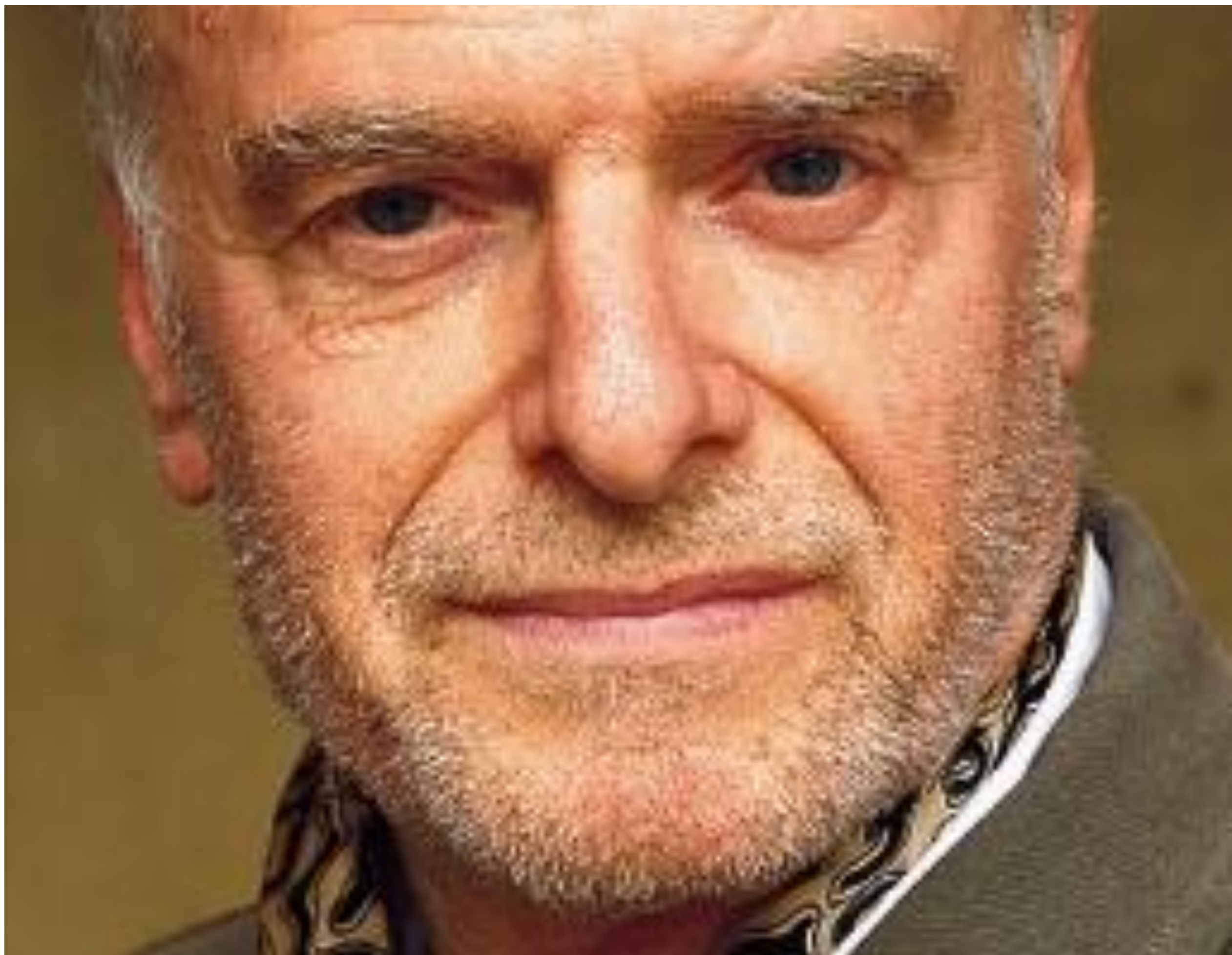
Volumul 1 – primul an 1995-1996
1.Semnificantul
2.Litera
3.Vorbirea și angoasa
4.Postscriptum
5.Evidență și știință
6.În Antille și în alte locuri
7.Traumdeutung
8.Traumdeutung (continuare)
9.Aceleași vise
10.Identificarea în Martinique
11.Ce este actualitatea?
12.Întâlnirea realului
13.Visul

Volumul 1 – al doilea an 1996-1997
1.Șansa
2.Jocul
3.Gustul jocului
4.Teoria jocurilor
5.Transsexualismul
6.Reluarea întrebărilor despre transsexualism

7.Secolul XXI va fi lacanian sau barbar
Tăiem, pregătim, ne apropiem de al treilea mileniu pe acest cuvânt tare al unuia dintre oamenii noștri celebri zicând că „secolul XXI va fi religios sau nu va fi" (Andre Malraux).
Să remarcăm, cu această ocazie, că dacă reușiți, în spirit, să suprimați buzunarele integriste care există în lume, aceasta nu ar lipsi să vă procure un straniu efect de angoasă. Imaginați-vă o clipă că acest fenomen se volatilizează. Cred că ați intra atunci într-un viu sentiment de

neliniște. Integriștii, este foarte ușor să-i definești: sunt oameni care fac din religie o regulă de viață, adică chiar foarte exact ceea ce religia cere, nici mai mult, nici mai puțin! Sunt așadar ei cei pe care azi îi numim fanatici.
Nu sunt absolut deloc pe punctul de a face apologia acestor oameni, dar atrag pur și simplu atenția voastră asupra paradoxurilor, asupra fenomenelor stranii pe care le trăim fără să clipim. Ceea ce noi apreciem la ei, în măsura în care ei tocmai reușesc să oprească angoasa noastră posibilă, este faptul că își petrec viața lor castrându-se, adică refuzând, renunțând la un anumit număr de juisări. Este chiar, se pare, chiar ceea ce i-ar face, pe ei, să juiseze. Altfel zis, ei furnizează obiectul a, și este tocmai ceea ce se cere în mod evident de la întregul cler. Ceea ce nu se iartă membrilor unui cler, este să vrea să juiseze ca toată lumea. Așa cum o spune Lacan într-unul dintre seminariile sale, este faptul că obiectul a ar putea să ajungă să lipsească ceea ce provoacă angoasa, și dintr-odată, apelul la șef, altfel spus ceea ce este numit restabilirea ordinii.
Atunci, dacă pot să-mi permit, în această venă inaugurală a anului, să adaug propria mea frază, foarte modestă, celei a omului ilustru care tocmai s-a făcut primit în Pantheon, vă voi spune aceasta: „Secolul XXI va fi lacanian sau va fi barbar”.

8.Clinică isterică
9.Clinică isterică (continuare)
10.Transfer
11.Note clinice
12.Nostimă istorie
13.Vorbirea
14.Punctuație

GERARD POMMIER

17 august 1941 –

Psihanalist, vechi intern al spitalelor psihiatrice, vechi medic șef-adjunct la Etampes, profesor emerit la Paris VII Diderot. Conduce revista Clinica Lacaniană, este membru al asociației Espace Analitique, cofondator al Fundației Europene pentru Psihanaliză cu Claude Dumezil, Charles Melman și Moustapha Safouan.
Formație psihanalitică: Jacques Lacan, Piera Aulagnier (supervizare), Francoise Dolto (supervizare).

Cărți:
1983. Despre o logică a psihozei, Eres.
1985. Excepția feminină, eseu despre impasurile juisării, Aubier.
1987. Deznodământul unei analize, Champs Flammarion.
1989. Ordinul sexual, Champs Flammarion.
1989. Nevroza infantilă a psihanalizei, Eres.
1990. Freud apolitic ?, Champs Flammarion.
1993. Naștere și renaștere a scrierii, PUF.
1994. Despre bunul uzaj erotic al mâniei și câteva dintre consecințele sale, Aubier.
1995. Iubirea invers. Eseu despre transfer, PUF.
1995. Ordinul sexual
1996. Acesta nu este un Papă... Inconștient și cultură în Louisiana, Erès.
1998. Louis al Neantului. Melancolia lui Althusser, Aubier.

1998. Excepția feminină
2000. Corpurile angelice ale postmodernității, Calmann-Lévy.
2004. Cum neuroștiințele demonstrează psihanaliza, Flammarion
2004. Ce este realul ? Eseu psihanalitic, Erès
2004. Pierre Clerget (1875-1943): un mecanic de geniu
2004. Frații Nieuport: și avioanele lor, 1902-1936
2006. Figuri ale psihanalizei: Logica corpurilor
2007. Clinica lacaniană: Despre feminitate
2009. Melancolia: Viața și opera lui Althusser, Flammarion
2010. Ce vrea să spună „să faci" dragoste?, Flammarion
2011. Despre buna folosire erotică a mâniei: și câteva dintre consecințele sale
2011. Freud apolitic?
2011. Ordinul sexual
2011. Deznodarea unei analize
2011. Cum neuroștiințele demonstrează psihanaliza
2012. Nevroza infantilă a psihanalizei
2012. Ce este „Realul"?
2013. Ce vrea să spună „să faci" dragoste?
2013. Numele propriu. Funcții logice și inconștiente, PUF
2013. Refularea: De ce și cum?
2014. Ce este Realul?: Eseul psihanalitic
2016. Feminin, revoluție fără sfârșit, Pauvert
2017. Pentru o perspectivă nouă a psihanalizei despre Gen și Parentalități

Gérard Pommier

NEVROZA INFANTILĂ A PSIHANALIZEI, 1989

Prezentare

În labirintul de școli psihanalitice care se reclamă toate de la Freud, profanul poate avea impresia că se pierde. Ce înseamnă, dincolo de divergențele practice și teoretice, această referință constantă la tatăl fondator? Să fie semnul că psihanaliza eșuează să-și stabilească statutul științific? Sau să fie ea atinsă de o nevroză infantilă, care o acostează încă la iubirea tatălui? Cum să dai seama despre formarea psihanaliștilor care pare să releve de inițierea sau transmisia familială? Dacă ea nu relevă nici de religie, nici de șarlatanie, cărei practici a discursului aparține psihanaliza, care o distinge atât de filosofie cât și de medicină? Apărută în 1989, această operă a provocat o furtună și i-a adus autorului o excluziune din asociația sa analitică. Interogând repetițiile care se produc între transmisia psihanalizei din timpurile lui Freud și cea pe care a știut s-o reînnoiască Lacan, Gerard Pommier nu pune oare în față o problemă de structură, o împietrire în istorii de familie, care mențin psihanaliza dedesubtul nivelului universalității sale? Psihanaliștii sunt ei la înălțimea psihanalizei, cel puțin în modalitatea grupală de a o promova o disciplină care se apără într-un fel fără ei? O vedem, această operă este mereu de o arzătoare actualitate...

Cuvânt înainte

Când edițiile eres mi-au propus să republic această carte în format de buzunar, am avut un moment de ezitare. Cuvântul e de altfel slab, căci am reacționat ca și cum nu aș mai vrea să aud vorbindu-se, mai puțin despre conținutul acestei cărți, cât despre tipul de furtună pe care publicarea sa a provocat-o. Furtună cu siguranță locală, care n-a privit decât câteva sute de persoane cu adunări generale, recurs în justiție, voturi destinate să mă interzică dintr-o anumită comunitate. Cu ajutorul presei, celelalte asociații lacaniene au urmărit afacerea nu fără o jubilație certă, bine convinși că asta trebuia să se întâmple, și aducându-mi suportul lor, fără să măsoare poate până la ce punct o problemă identică le privea și pe ele. De altfel, aceeași întrebare s-a pus de atunci sub forme atât de diverse – dar după o schemă atât de repetitivă –

încât această carte merită în cele din urmă osteneala să fie reeditată. Este vorba mai puțin despre a denunța persoane cât de a măsura mize care insistă. Nu vor fi poate niciodată rezolvate, dar încă trebuie cel puțin știut că ele există.
Amintim contextul epocii, pe care mai mulți istorici ai psihanalizei l-au făcut deja public, lăsând în umbră această parte căreia legea îi protejează poate secretul, dar care a fost determinantă în suita evenimentelor. Contează prea puțin să știm dacă Lacan a scris el însuși scrisoarea de disoluție a prestigioasei sale școli. El a semnat-o și a citit-o în fața adunării elevilor săi. Odată asociația sa dizolvată, i-a trebuit lui Lacan să scrie pentru a forma imediat o alta. Știm ce luptă implacabilă pentru putere a urmat, fiecare dintre șefii de grup care i s-au dedat erau fără îndoială convinși că acționau în numele interesului superior al lacanismului. Este pentru că asociațiile de psihanaliști nu sunt asociații de psihanaliști – ci ele sunt profilate pentru psihanaliză, care nu progresează decât în contra curent vieții de grup și într-o bună parte grație chiar conflictelor – luptele fraterne te facpână la un anumit punct inteligent! Înseamnă să spui în consecință că membrii acelor asociații nu sunt deloc ajutați de analiza lor în viața lor colectivă, și că ei se comportă între ei cu ușurință ca vagabonzii, în special în ceas de derută. Despre ce derută era vorba, dacă nu despre cea a transferului? Era foarte bine, și este întotdeauna problema, căreia va trebui să-i înțelegem resorturile, rezistând la lungi analize care, dacă formează fini clinicieni, produc deseori în același timp sectanți obtuzi, al căror orizont teoretic nu-l depășește pe cel al acelui faimos transfer, care nu elucubrează etern decât ceea ce-l justifică. Raționamentele sună just în vreme ce ele sunt doar adevărate: ele enunță adevărul iubirii, căutând să se adăpostească în spatele a tot felul de raționalizări, chiar câteva mateme.
Din partea mea, și fără a-mi lua timpul pentru a raționa, mărturisesc să fi făcut această alegere: am optat fără a reflecta mai mult pentru asociația în care Lacan trăind se găsea, el și câteva alte persoane pe care le iubeam de asemenea. Fără îndoială propria mea nevroză infantilă m-a ghidat, trebuie s-o recunosc, dar nu era ea regula? Freud însuși avusese ideea de a dizolva regulamentar IPA, pentru a-și obliga elevii să-și reînnoiască afilierea la persoana sa punând în plan secund divergențele, teoretice sau altele. Trebuia să te pui în rang sub jugul transferului așadar. Aveam totuși - și eu – câteva justificări pentru a face o astfel de alegere: asociația în care se găsea Lacan nu era ea cea care urma să poată pretinde la o legitimitate. Și continui să gândesc că ar fi fost preferabil ca lacanienii să fi făcut aceeași alegere, mai degrabă decât să se lase dispersați. Din păcate, majoritatea lor găsindu-se din acel moment altundeva decât în instituția în care era Lacan, și odată ce acesta din urmă a decedat, axa puterii a luat puțin câte puțin, apoi mai repede, un altă formatare. De acum iubirea pentru Lacan trebuia să se deplaseze sau să dispară.
Tocmai reflectând la acele circumstanțe această carte a fost scrisă, căci atenția era nelipsit atrasă de repetițiile care se produceau între transmisia psihanalizei din timpurile lui Freud, și cea pe care știuse s-o reînnoiască lacan. Exista acolo o problemă de structură, o împietrire în istorii de familie, care mențineau psihanaliza sub nivelul universalității sale? Pe scurt, erau psihanaliștii la înălțimea psihanalizei, cel puțin în maniera lor grupală de a promova o disciplină care se apăra într-un fel fără ei? Totuși, mijloacele pentru a circumscrie problema erau la dispoziție. Transferul, o făcuse remarcat Lacan, se fondează pe un subiect Presupus Științei. Analizandul presupune că analistul știe ceva despre inconștientul său, și încercând să-l ghicească, sfârșește prin a-l găsi. Dar despre ce știință este vorba, dacă nu despre o știință refulată din cauza unui traumatism sexual? Și de ce analizandul ar descoperi-o el, dacă nu pentru că transferul la analistul însuși repetă un astfel de traumatism? Întâlnirea cu un

psihanalist provoacă un șoc. E un fel de traumatism alb, care convoacă în vacuitatea sa masa traumatismelor trecutului, putând astfel să se subiectiveze unul cîte unul, desfăcând corpul din prinderile sale simptomatice, memorie a inconștientului traumatic. Va rămâne ultima problemă, cea de a deznoda această nevroză de transfer. Cum să încetezi să fi analizant? Debarasați de angoasele lor legate de returul infantilului, cea mai mare parte a pacienților se înlănțuiesc de iubirile lor și muncile lor actuale. Dar unii nu văd altă ieșire situației lor de analizand decât să devină analiști la rândul lor. Analizandul traumatizat nu imaginează altă ieșire decât să devină traumatizant la rândul său, adică să se instaleze analist, după această cale secretă de transmisie a psihanalizei care riscă să-l înfiereze pentru totdeauna în nevroza infantilă. Căci este propriul nevrozei infantile să rămâi în acest fel de iubire albă, în acel familialism indefinit, care nu va mai găsi legitimitatea sa decât într-un recurs tiranic la tată. Această dimensiune amoroasă a transmisiei psihanalizei exista deja din timpul lui Freud, el care n-a ezitat să pună inelul pe degetul principalilor săi elevi. Dimensiune amoroasă fără consecințe sexuale, endogamă deci: adică, da, familială.

Este această dimensiune familială – care nu e fără raport cu un fel de transmisie a puterii faraonice – cea pe care am examinat-o într-unul dintre capitolele acestei cărți. Nu a trebuit mai mult pentru ca – cu ocazia unui congres –această operă să fie interzisă vânzării de către cei care s-au simțit vizați, și retrasă autoritar de pe mesele librăriei. Este întotdeauna periculos să interoghezi puterile unei instituții atât de venerabile precum familia, și ar fi trebuit să mă supun. Dar mânia, rea sfătuitoare, m-a debordat, și chiar contra mea, tot încercând să mă rețin, am răsturnat unele după altele mesele acestei librării. Nu fără omare ușurare, o mărturisesc. A urmat tot acel carnaval, adunările generale decidând excluziunea mea în unanimitate, mai puțin cele câteva persoane pe care le iubeam care, prin șansă, mi-o raportau bine. Exclus pentru un act fără a ține cont deloc de cauzele sale, am gustat astfel un delicios frison socratic. Ulterior această decizie a fost invalidată de Justiție. În sfârșit, pentru a închide această parte, excluziunea mea a fost reînnoită sub o altă formă. Eram în stradă: nu mai aveam de altfel nimic în plus de făcut în acel loc, mă îndoiesc. Trebuie totuși să adaug că, după această dată, și în ciuda impresionantei gregarități de voturi, nu mi s-a mai întâmplat niciodată să întâlnesc vreunul dintre membrii acestei școli fără ca el să mă salute călduros. Este ca și cum o pagină ar fi fost întoarsă, și în fond, ne-am fi amuzat foarte bine.

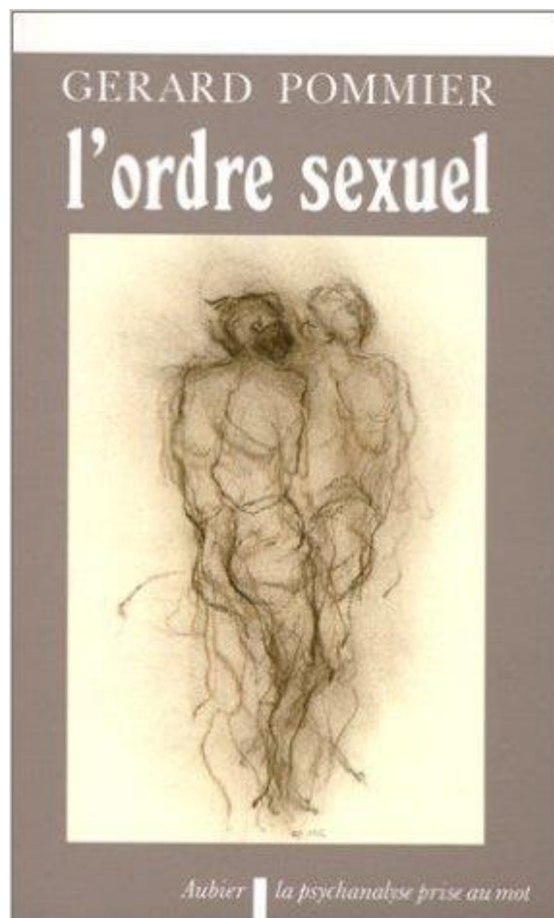
Dar pagina nu era întoarsă și rămânea o problemă care nu ar avea fără îndoială prea multă importanță în oricare alt tip de instituție umană, în care un responsabil, o ierarhie, rivalități, martiri, fac parte din joc. În schimb, acel simpatic aparat este el cu adevărat adecvat formării psihanaliștilor? În principiu, nu, căci analiștii "se formează" într-un fel prin surplus de surplus terapeutic. Ei încep prin a-și vindeca nevrozele lor – înainte de a fi brusc cuprinși de dorința de a le vindeca pe cele ale altora, ceea ce nu e neapărat un foarte bun semn. Căci după toate, acea dorință samariteană de a se ocupa de problemele altora le poate veni în ziua în care ei întâlnesc dificultăți să se analizeze ei înșiși: ei își continuă analiza pe spatele analizanților lor, într-un fel de identificare cu analizandul în sumă. Se întâmplă de altfel ca asta să nu meargă foarte rău până la un anumit punct. Dar un analist care a trecut astfel bruc la act rămâne el însuși un incurabil, mereu în acea jumătate de drum în care el este în realitate în dependență de pacienții săi, care, pentru unii, se pot scoate mai bine decât el.

Cum să eviți un astfel de ambuteiaj? Corespunde analistului viitorului analist să facă astfel încât să nu se lase prins în acea capcană a repetiției , desigur mai întâi euforică ("asta este! Mi-am cumpărat un divan și am declarat activitățile mele la fisc!"). Să își de-a cel puțin la început în mod vag seama de legăturile oedipiene ale dorinței sale de a fi analist, înainte de a se

îmbarca! Vedem că instituția nu are mare lucru de făcut într-o astfel de "formare", ea care ar cere mai degrabă o conformitate la doxa sa și un respect al ierarhiei sale. Discursul său este în sumă contrariul discursului analitic. Luând măsura amplorii acestei probleme, Lacana propus, o știm, un dispozitiv care, căutând să reducă obstacolul instituțional, sprijinea totuși într-un relativ după trecerea analizantului la analist. Pentru a fi participat la mai multe dintre acele dispozitive de "pasă", și chiar dacă e frapant să constați cum candidații încearcă să se conformeze la ceea ce ei gândesc că așteptăm de la ei, este sigur că acele tipuri de mărturii, sau de probe inițiatice, au o mare importanță pentru cel care l-i se supune. Dar nu aș știi să spun despre ce este vorba în mod exact, în acest fel de al doilea tur pe un traiect deja împlinit, cel puțin atunci când nu este confundat cu sfârșitul analizei (care prezintă o altă problemă).
Oricum ar fi, instituția însăși regrupează în sânul ei analiști dar odată ce ei au fost deja formați după acel pas singular, și cum aceștia din urmă se întreabă ce fabrică în mod mai exact, ei se pun pe muncă, confruntând "teoriile lor spontane" – cu cele ale colegilor lor, precum și cu cele ale clasicilor disciplinei (freud, Lacan, Winnicott, etc.). Căci în practică, aceasta se întâmplă așa: sunt un fel de "teorii spontane" cele care orientează actul analitic, sau chiar actul le izbucnește singur, înainte să fi avut timpul să le gândești. Valorează deci mai mult să dispui de un loc – echivalent unei societăți științifice – pentru a reflecta la ceea ce se întâmplă, pentru a discuta despre rețetele sale de bucătărie. Pentru bucătărie, există experiența acumulată a celor care au vechime: sunt cei care, pe bună dreptate, au un rang recunoscut într-o ierarhie. Trebuie deci să știi în această privință să te acomodezi acestei bucătării, cu șefii săi bucătari, ucenicii săi, etc. Iar acel laborator culinar poate de asemenea servi să reprezinte psihanaliza în societate – în caz de nevoie – nu se știe niciodată, acesta poate fi util pentru a merge să discuți în ministere, ambasade, tribunale, etc.
Descrierea care tocmai a fost făcută explicitează de ce pe de-o parte Instituția contrariază formarea psihanalistului, în vreme ce pe de altă parte ea este de neînlocuit. Este legitim ca cei care au mai multă experiență s-o transmită dintr-un loc recunoscut, dar pe de altă parte, puterea contrariază discursul analitic. Acest tablou raționabil al avantajelor și limitelor asociațiilor freudiene corespunde el realității? Nu cu adevărat, căci nu așa ele au fost construite. Analiști deja formați nu s-au regrupat pentru a lucra împreună, într-un fel de societăți de egali, animați de ambiții științifice și idealuri de progres. Instituția psihanalitică are o istorie al cărei prim pas a fost marcat de traumatismul transferului. Cei care s-au regrupat au ca primă caracteristică de a fi suportat aceeași istorie traumatică împreună, începând cu primii elevi ai lui Freud, restul hoardei urmând după o repetiție lărgită. Până azi, cei care au urmat același destin transferențial se regăsesc în aceleși asociații, cel mai adesea cele ale analiștilor lor. Cei care fondează noi grupuri deseori au pătimit aceleași afronturi publice de concert. Este prea bine un fel de ciumă care s-a răspândit din aproape în aproape, în același ritm ca și transmisia psihanalizei. Din exterior, aceasta nu se vede. Violența progresiei rămâne perfect invizibilă din punctul de vedere al științei și al ideilor psihanalizei. Acestea din urmă rămânând mereu hegemonice în cultură, în ciuda tuturor rezistențelor pe care le-am vrea. Nu sunt acele atacuri cele care amenință psihanaliza, ci această ciumă ea însăși. Într-adevăr, ea își șterge urmele pe măsură ce progresează. Pe măsură ce se vindecă, un analizant uită legăturile de cauzalitate ale refulărilor sale, astfel încât el nu își amintește decât despre singularitatea istoriei sale în detrimentul generalizării sale, adică științificității sale. Această repetiție a traumei în inima formării îi dă o orientare atât de singulară încât numeroși psihanaliști, ei înșiși, se îndoiesc de științificitatea sa. Sunt chiar ei cei care o amenință! Căci dacă psihanaliza riscă ceva, este să fie respinsă la rangul unei practici magice. Este adevărat că fiecare istorie a unui analizant este

singulară, dar mai multe istorii puse în serie revelă regularități care permit să descri comunități de simptome, să diagnostice și prognostice, să știi dinainte de exemplu cum conținutul manifest al unui vis programează un conținut latent. Pe scurt, pentru ca un analizant să presupună o știință analistului său, trebuie foarte bine ca o astfel de știință să funcționeze. Astfel că să recuzi științificitatea psihanalizei în numele singularității, este încă odată să te identifici analizantului care nu vrea mai presus de toate să știe nimic, care refulează cât mai mult timp posibil, iar apoi uită totul imediat. Este pe această cale întortocheată felul în care vindecarea sosește fără a avea cea mai mică idee despre ceea ce s-a întâmplat. Nu este încă odată o problemă de nevroză infantilă?

Putem vorbi despre o "nevroză infantilă" a psihanalizei?
Nevroza infantilă și traumatismul fondator
Există o "criză" a psihanalizei?
Analiza "personală" este o garanție a formării?
După-ul traumatismului fondator
Psihanaliza, este ea o știință?
Calculul inconștientului este el "științific"?
Despre buna folosire a "inconștientului"
Deschidere a inconștientului
Închidere a inconștientului
Necesitate a unui topos virtual: se-ul și fixiunea "subiectului"
Formare de simptom, scriere
Aparatul psihic și logica
Turnanta fantasmei
Trezirea: ce este conștiința?
Repetiția
Nevroza de "destin"
Repetiția simptomatică
Prezentările repetiției și consecințele lor
Discursul psihanalitic este el "Socratic"?
Actul analitic și maieutica socratică
"Politică" a actului analitic din punct de vedere metafizic
Perversiune a gândirii Heidegger/Sade
Ce vrea să spună "să fi Lacanian" în ceasul mondializării?

ORDINUL SEXUAL, 1989

Există o organizare a dorinței sexuale. Ea se impune fiecăruia, fiecare îi răspunde cum o poate fără să știe de unde vine această forță și nici ceea ce ea datorează iubirii. Nu este copleșitor să constați că dorințele cele mai profunde, care ar părea cele mai ușoare de satisfăcut, pentru că ele își întâlnesc aproape întotdeauna complicele lor, se arată cea mai mare parte a timpului a se împietri în propria lor mișcare și a lăsa, dacă nu în insatisfacție, cel puțin într-o așteptare indefinit reînnoită?

Introducere

Dorința nu este ea fantezistă? Nu scapă ea aproape complet celui pe care-l locuiește, care, el, dacă nu se forțează – în van – să refuze acest oaspete exigent, va încerca – laborios – să-i subordoneze voința sa? O dezordine profundă și o activitate imprevizibilă ar trebui să rezulte de acolo. Și totuși nimic mai puțin fantezist decât sexualitatea.
O privire superficială aruncată asupra unei mulțimi, de exemplu, într-o duminică după-masa, va arăta cu constanță că împerecherea, care mai mult e a masculinului cu femininul, formează regula majoritară. Cei care scapă acestei alegeri nu vor fi mai puțin acuplați după afinitățile care le sunt proprii, iar când nu sunt împerecheați nici în acest mod nici în celălalt, cea mai mare pare a solitarilor pare să vrea să pună capăt acestei stări. O forță puternică împinge comunul muritorilor să meargă doi câte doi, nu fără monotonie, și chiar foarte puțini par să vrea să se sustragă acestui destin.

Intitulând acest eseu „Ordinul Sexual”, încerc să evoc această forță: o putere la fel de implacabilă ca cea a unei armate sau a unei societăți secrete decisă să-și împlinească obiectivele în orice circumstanțe.
Totuși, această împingere pe cât de ordonată pe atât de violentă pare să poarte în ea o forță contrară. În vreme ce, în cultura ambiantă, totul invită acolo cu constanță, fie că sunt filmele, cărțile sau cântecele, un obstacol puternic pare să se opună juisării. Totul se petrece ca și cum fiecare s-ar gândi acolo cu perseverență și nu s-ar grăbi mai puțin, imediat, spre alte activități, rezervând pe mai târziu potolirea unei dorințe, ale cărei exigențe nu vor continua mai puțin să le ocupe gândirea. Cum să explici că ceea ce pare a fi cel mai arzător dorit, să fie atât de dificil de satisfăcut, și că perversiunile cele mai libertine se dovedesc a fi atât de trist reglementate de amatorii lor, ca și, de exemplu, normele schimbului exogamic în triburile Bororos?
În timpul anumitor perioade istorice, această dificultate apăsând asupra sexualității a fost magnificată și considerată ca un ideal de viață sau o asceză. Este cazul iubirii curtezane al cărei interes îl depășește pe cel pe care-l putem purta eroticii particulare a unei epoci, cea a Evului Mediu. Această modalitate a iubirii nu compune ea de fapt vârsta noastră medie cea mai cotidiană, căci, în fiecare zi, relația noastră la dorință este decalată prin raport la sexualitatea noastră efectivă? În acest sens, comerțul pe care bărbații și femeile îl întrețin este cel mai adesea curtezan, în ciuda a câtorva încălcări de conduită care rămân ceva foarte puțin, dacă le comparăm dorințelor în care sunt scufundate.
S-a putut scrie că Dama iubirii curtezane era cea a seniorului, interzicând amantului să și-o apropie. Se poate spune și că ceea ce menține esențialul relației bărbaților cu femeile în curtoazie este respectul conveniențelor și teama de tabuurile sociale, sau, mai brutal, frica de jandarm. Totuși totul pare să arate că atunci când pragul permisivității sexuale al unei societăți crește, nivelul de curtoazie nu coboară deloc, chiar din contră.
Ceea ce dorința realizează este fără măsură comună cu ceea ce ea visează. Totuși, nu totul se pregătește pentru a-i deschide calea? Cea mai mare parte a femeilor încearcă să placă, iar bărbații le privesc ca și cum nu s-ar gândi decât la asta – ceea ce de altfel este și cazul. Și totuși ei se învecinează mai degrabă în irelație decât în erotism. Este lipsa de măsură a dorinței cea care se menține în acest suspans.
Este banal să constați existența unui clivaj între sexualitate și celelalte activități, inclusiv inconștiente, care travestesc dorința, până la punctul de a n-o lăsa să subziste decât doar în deghizare. Acest clivaj este universal, și toate civilizațiile dau mărturie de asta. El își face să valoreze drepturile în toate momentele vieții cotidiene. În timpul vieții treze, un sentiment atât de constant precum pudoarea îl manifestă, iar, în mai adâncul viselor, el tocmai maschează expresia dorințelor celor mai anodine, dacă nu cele mai inocente. Acest clivaj este diferit de refulare, căci, cea mai mare parte a timpului, fiecare este conștient de ceea ce-l agită și de interesele sale erotice (ascunse), în timp ce ignoră cauza simptomurilor sale (refulată). Clivajul vieții sexuale se distinge deci de simptom și, în mod uzual, nimeni nu visează să stabilească o legătură între cele două ordine de manifestări.
Înainte de invenția psihanalizei, cine și-ar fi putut imagina o relație între producțiile inconștientului, simptomurile, și viața sexuală? Părea, în primul rând, să nu existe nici una, iar heterogenitatea cea mai completă pare să caracterizeze, pe de-o parte, un fenomen precum o migrenă sau un ulcer la stomac, și, pe de altă parte, circumstanțele imprevizibile ale iubirii. Un secol după descoperirea psihanalizei, totuși, fiecare este în măsură să ia în considerație o astfel de relație – cel puțin atunci când aceasta nu-l privește prea direct. Un nevrozat ghicește deseori că simptomurile sale vin pe locul activității sexuale exaltate pe care ar avea-o dacă

dorința lui nu i-ar face atâta frică, și de aceea preferă să fie bolnav mai degrabă decât să facă față acestui infern (care nu este rambursat de securitatea socială). Simptomul face tampon exigențelor vieții sexuale, le amorțește. Așa cum Freud a putut-o face remarcat, civilizația cea mai avansată riscă să meargă spre propriul sfârșit din lipsa reproducerii, atunci când conversia simptomului repudiază eroticul crezând să eradicheze doar sora sa, perversiunea.
Totuși, de ce tratamentul simptomului ar trebui el să rezolve în retur problema dorinței din care el provine? Că simptomul dispare sau devine pur și simplu suportabil nu implică nicidecum că dificultatea care a prezidat la nașterea sa ar fi dispărut miraculos.
Nu convine să reflectezi atunci la eficacitatea psihanalizei în acest domeniu, în care ea pare să nu fie decât de puțin ajutor, căci efectul său este în principal centrat asupra consecințelor simptomatice ale dorinței? Va putea ea oferi o ieșire din impasurile iubirii? Clivajul nu se va, din contră, înrăutăți, căci analiza este presupusă să facă nevroza locuibilă? Dacă ea permite să amenajezi simptomul, nu amenajează ea și o relativă absență a vieții sexuale?
Efectul psihanalizei asupra vieții amoroase merită deci să fie interogat. Este adevărat că perspectiva relativei sale adormiri este câteodată închipuită cu ușurare de către cea mai mare parte a nevrozaților, care consideră nu fără motiv experiențele lor sexuale ca episoade care, o dată trecut un prim timp de euforie, au fost deseori traumatizante. Ei pot recunoaște în acel punct legătura care există între sexualitate și perversiune, și să considere dorința sexuală ca ceea ce li se poate întâmpla cel mai obositor, dacă nu cel mai rău. Un mai rău care îi tentează și fascinează – partea nocturnă – dar de care pot declara a vrea să se păzească, atunci când au o conversație rezonabilă.
Preferință este astfel acordată simptomului. Esențialul rezistențelor la progresul analizei, fața nedezrădăcinabilă a nevrozei, țin de această rezistență la mai răul pe care-l reprezintă hazardurile vieții amoroase. În acel sens, dificultățile de care se lovește vindecarea sunt proporționale la ceea ce dorința comportă din extenuant.
„Rezistența terapeutică negativă” nu este ea cauzată de o juisare a simpomului, dacă acela din urmă ține loc de plăcere sexuală? Dacă merge așa, această juisare este un serios handicap și o sursă de suferință, care împiedică în retur dorința însăși. Tânăra femeie care se plânge de dureri de cap mai degrabă decât să satisfacă exigențelor soțului ei, pune în evidență rolul defensiv al suferinței. „Să ai dureri de cap” corespunde fără îndoială unei dorințe nevrotice, dar aceea din urmă se opune dorinței sexuale și la ceea ce ea comportă din perversitate: ea evită de exemplu să trebuiască să gândești, pentru a putea juisa, la o scenă de umilire relevând de masochism. Simptomul protejează, el servește nu doar de refugiu, ci și de substitut: atunci când un bărbat sau o femeie nu au partener, simptomul nu le ține el loc de sexualitate? „Pentru că nimic nu se întâmplă în seara asta, am dureri de cap”.
Această modalitate a simptomului pune o problemă atunci când o cerere de analiză succedă la contrarietăți ale vieții amoroase, și când un simptom se prezintă în acele dificultăți momentane. Pentru ca o analiză să înceapă în astfel de condiții, fără îndoială trebuie deja să distingem partea nevrozei, și partea a ceea ce Freud numea „nevroza actuală”, adică dezordinile generate de problemele imediate ale sexualității. Dacă „nevroza actuală” vrea doar să spună că se prezintă simptomuri cu ocazia eșecurilor vieții amoroase, cum putem opune această „actualitate” nevrozei propriu zise?
Ne vom gândi mai întâi că actualitatea se va opune trecutului: nevrozatul nu va fi el cel care a prins obiceiuri rele când era micuț, și pe care le-a păstrat? Simptomurile sale nu vor avea astfel particularitatea de a mărturisi pentru copilăria sa. Totuși, făcând o astfel de ipoteză, nimic nu

va indica încă în ce anume acele rele obiceiuri privesc „ordinul sexual”, iar aceasta într-un mod atât de radical încât alegerea sexului însuși pare să depindă de acolo.
O nouă chestiune se găsește atunci pusă. Într-adevăr, dacă într-un prim timp, putem arăta o articulare între simptom și rateurile sexualității, iar dacă căutăm să determinăm care este punctul de ancoraj al acelui simptom, nu va trebui să interogăm momentul în care, în acord cu anatomia sa sau contra ei, un subiect își alege genul?
Natura pare să fi decis deja asupra sexului, și totuși, relația simbolică la ascendenți nu va lipsi să încline anatomia, până la a o subverti uneori complet. Atât de bine încât determinarea semnificantă se arată decisivă: unii iau obiceiul de a fi de partea băieților și alții cea de a fi de partea fetelor. Cum anume ceea ce cere familia, conștient sau inconștient, poate ea avea o influență al cărei efect se va face simțit până și la alegerea sexului, dacă nu pentru că există, de partea parentală, o preferință semnificată copilului, între ceea ce ar fi un bun sex, și un Alt sex?
Dorința de a avea un copil poate fi în mod egal împărtășită de un tată și de o mamă, iar, dorința lor privind sexul său poate varia. Totuși, oricare ar fi dorința conștientă și fie că ar fi renegată sau acceptată, dorința de copil nu răspunde ea, de partea maternă, dorinței de penis? Nu este atunci sexul masculin cel care ar fi în acest sens privilegiat? Fără îndoială o mamă poate ea prefera mult să aibă o fiică, nu împiedică faptul că ea ar putea aștepta de la ea un falicism egal sau superior celui al unui băiat. Și dacă acesta nu ar fi cazul, fiica sa va trebui totuși să răspundă acelui de ce a fost ea așteptată. Dacă echivalența pusă de Freud între dorința de copil și dorința de penis este adevărată, atunci nu este insigna falică cea care va determina un „bun” sex, oricare ar fi preferințele afișate? Astfel, din punct de vedere al cererii materne, poziția masculină, chiar dacă ea nu este preferată, nu ar fi ea mai ușoară? Nu e mai ușor să debutezi în rolul bunului băiat?
O fată poate, și ea, să înceapă prin a fi un bun băiat, și este de altfel ceea ce ea face întotdeauna. Este de aceea că falusul este singurul simbol care contează pentru cele două genuri. Totuși, ca fată, ea va fi mai întâi o rea fată. Într-adevăr, dacă ea începe exact ca și fratele ei, prin a arăta valoarea ei falică, ea va intra ca și el într-un raport de iubire, de servire și de datorie vizavi de mama sa: ea se va simți ținută să răspundă la cererea maternă dându-i falusul. Este adevărat că natura pare s-o dezavantajeze pentru a împlini acest oficiu. Totuși, insuficiența anatomică rămâne un detaliu și nu va apare ca un handicap decât atunci când mama sa i-o va face remarcată, uneori cu constanță, incapacitatea ei s-o satisfacă, și, pentru a spune tot, nulitatea ei din orice punct de vedere.
Atunci când ea trebuie să furnizeze o muncă intensă, o tânără analizantă întâlnește inopinant mari dificutăți de lectură. Ea înțelege ceea ce citește dar cuvintele lipsesc de sens, iar atunci când ea reia din nou textul, repetiția nu face decât să crească o impresie de „platitudine” angoasantă. Atunci când ea se întreabă cum va putea să surmonteze acest obstacol, ea își amintește brusc că în momentul în care a început studiile superioare, sora sa – mai puțin dotată decât ea – îi făcuse să remarce că nu i-ar servi la nimic să citească atât. Ea se pune atunci să râdă, fără să înțeleagă ceea ce putea totuși s-o amuze în evocarea unei rivalități mai degrabă dezagreabilă. Nu e decât în ședința următoare că ea îmi va face confidența motivului hilarității sale. Este că masturbarea însoțea deseori lecturile sale. Onanismul permite să întrevezi originea dificultății sale actuale, mai ales pentru că amintirea îi venise atunci când ea evoca o rivalitate a cărei miză este iubirea maternă. Masturbarea și absența sensului, „platitudinea” lecturii, nu sunt ele astfel legate? Ea s-a trezit, chiar aceeași noapte, dintr-un coșmar. I se întâmplă așa frecvent din copilăria ei, în care ea se trezea deseori strigând. Dar de această dată,

ea își amintește despre conținutul visului ei: era vorba de a dresa un șarpe, iar mama ei îi oferea o carte, indicându-i în ce manieră ar trebui să-l dreseze. Fulgerul de coșmar al visului o trezește atunci când se află față în față cu animalul pe care nu știe să-l stăpânească, și în același timp trebuie să citească poruncile materne.

Falusul și numele

Numele și femininul

În Rusia, în India, în Statele Unite, femeia care se căsătorește abandonează cel mai adesea numele tatălui ei pentru a-l lua pe cel al soțului și așa merge în majoritatea civilizațiilor prezente sau trecute. Atunci când numele feminin nu suferă nici o modificare cu ocazia mariajului, ca de exemplu în Spania, copii care se pot naște vor purta întotdeauna numele tatălui. Numele pe care-l poartă o femeie își va fi pierdut astfel valoarea sa paternă, potențial obsoletă din momentul în care este vorba de recunoașterea socială a sexualității sale. Există variante, dar, de fiecare dată semnul filiației patronimice se găsește modificat. Vom interoga generalitatea acestei transformări, pe care explicațiile clasice despre patriarhat și dominația bărbaților o clarifică din ce în ce mai puțin. Într-adevăr, într-o epocă în care statutul femeii a fost profund bulversat, obiceiul schimbării numelui nu s-a modificat decât marginal. Trebuie să existe pentru aceasta un motiv puternic, fără relație directă cu o coerciție socială, de altfel în afara cauzei, și fără raport nici cu o problemă de identitate (în afară de a considera că o femeie ar lua numele soțului ei, pentru că aceasta i-ar fi necesar pentru a palia o slăbiciune a identității sale).
Imposibilitatea de a face un doliu, sau doar de a recunoaște corpul mort altfel decât prin intermediul figurilor dezgustului, depresiei, culpabilității, dă chestiunii tatălui o dimensiune tragică. Suite esențiale ale fantasmei isterice se cufundă astfel în morbiditate. Atracția morții duce la surâs când e vorba de micuța fată urmând cu pasiune înmormântarea unor necunoscuți; dar această înclinație va provoca groaza atunci când ea va insista în actele vieții cotidiene. Această dimensiune a isteriei este tragică, căci odată fantasma uciderii declanșată, ea este repetitivă. Într-adevăr, nici un „tată” expus acestui tratament nu va ști să fie cel bun, iar circuitul care încearcă să-l suprime se va reitera, fugind fără sfârșit de la interzisul paricidului la imposibilitatea de a face doliul, atunci când totul indică – începând cu juisarea – că actul asasin a avut cu adevărat loc, chiar dacă nu rămâne nici un indiciu, nici o probă. Astfel, violenței ucigașe succedă depresia, atunci când nu este gustul de a dispare. Este încă o juisare care se expune astfel, și ce altceva este această putere paternă incorporală, care nu este totuși nimic fără corp?

Ce vrea o femeie? Ce este virilitatea?

În ce măsură putem susține că schimbarea de nume este mai puțin un imperativ al schimbului social decât o condiție a juisării feminine? O astfel de ipoteză se fondează pe fantasma uciderii tatălui: dacă propriul juisării feminine este dincolo de juisarea falică, atunci pierderea numelui semnifică punctul de pasaj în acest dincolo.

Înșelare a iubirii

La finalul unui bal mascat, după o lungă plimbare amoroasă, și ca și cum momentul ar fi venit fără ca ei să fi avut nevoie să se consulte, cei doi amanți își scot masca. Surpriză! Nu era ea. Stupoare la fel de mare. Nu era nici el! Fiecare cunoaște această anecdotă a lui Alphonse Allais, care se vrea exemplară a înșelărilor iubirii și a eventualei lor căderi comice.

Nebunie feminină, nebunie masculină

Contradicția între falus și nume impune violente constrângeri. Rezolvarea antinomiei lor este ea posibilă? Nu ar fi mai justificat să folosim termenul de nebunie pentru a defini ieșirea mai mult sau mai puțin explozivă a acelei dileme? Nu trebuie să vorbim de „nebunie” mai degrabă decât de psihoză, de nevroză sau de perversiune, căci nu este vorba despre manifestări care să fie proprii vreuneia dintre acele apelații clinice, ci de un fapt de structură, la fel de inevitabil ca ceea ce Freud a evocat sub denumirea de „Nevroză actuală”, un fel de nevroză legată direct de impasurile sexualității? Acel termen al lui Freud a căzut în desuetudine deși el ar fi util pentru a defini ceea ce există din incurabil în sexualitatea umană. El prezintă avantajul de a face echivoc în franceză între ceea ce este actual, contemporan, și ceea ce este legat actului (adică, ceea ce din ratajul activității – a actului ratat – recade în visul sexual).

....

Sexualitate și perversiune

Ordinația castrării și alegerea sexului

Alegere a sexului și perversiune

Perspectivă asupra organizării homosexualităților

Dorința sexuală

Dorința este ea dorință sexuală?

Specificitatea dorinței sexuale feminine

Dorința sexuală masculină, trecerea la heterosexualitate

Întâlnire a dorinței sexuale femine și masculine

Clivajul iubire/dorință

Cauză a dorinței și obscenitate

Dispozitivul analitic și problema efectelor asupra juisării sexuale

Împotriva oricărei așteptări, și prin neînțeles

De la tată la bărbat

Consecințe cu privire la juisarea feminină

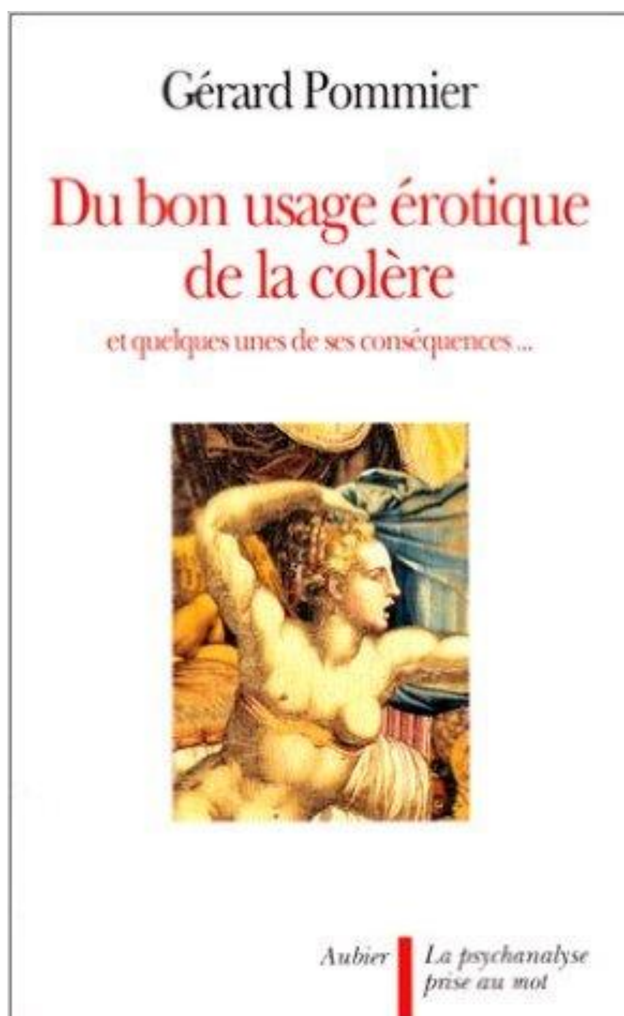
Descoperire a cauzalității dorinței sexuale

Câmpul juisărilor

Organizarea juisărilor

Demonstrație prin juisarea suplimentară

Este apropo de juisarea sexuală că noțiunea unui supliment propriu feminității părea cea mai evidentă. Falusul, în sensul de organ, este punctul de sprijin al unei forme de plăcere care-i scapă atunci când o provoacă (fie pe calea „dorinței de penis”, fie din faptul excitației clitoridiene). Cum putem caracteriza această limită în care o juisare antrenează o alta? Această frontieră corespunde la sfârșitul juisării falice, pe care bărbatul o juisează efectiv, în care se prezintă o fantasmă echivalentă sfârșitului juisării sale

DESPRE BUNUL UZAJ EROTIC AL MÂNIEI și câteva dintre consecințele sale..., 1994

Ce altceva mai curios decât cearta a doi amanți atunci când ea se conclude printr-o dezlănțuire de pasiune amoroasă? Pe cât de violentă a fost altercația, pe atât de senzual a părut epilogul său. Chiar dacă doi amanți remarcă faptul că se lasă purtați de înclinațiile lor belicoase pentru a conclude atât de libidinal, nimic nu s-ar știi să-i sevreze de această distractivă obușnuință! Fie că văd astfel de scene inflamând câteva cupluri ale prietenilor, fie că o remarcă în literatură sau teatru, nimic nu-i va amuza mai mult. Totuși, va fi fără nici cea mai mică distanță că ei vor exploda amoros atunci când, la rândul lor, demonul mâniei îi va solicita. Ce există atât de nostim în astfel de situații, cel puțin atunci când ele îi privesc pe alții? Fără îndoială concluzia lor, contrară premizelor lor, finalizare care justifică în această ocazie termenul de tragi-comedie, primul act frizând catastrofa.
Nu este propriu iubirii să exacerbeze violent dorința grație unui subterfugiu?
Astfel este una dintre temele majore a acestei opere, în care autorul parcurge domeniul vieții sexuale așa cum Freud i-a desenat limitele.

Introducere

Există o dificultate specifică comunicării rezultatelor experienței psihanalitice. Într-adevăr inconștientul este guvernat de alte reguli decât cele ale logicii clasice, iar raționamentul nu dă

seama decât aproximativ despre efectele sale. Astfel încât practicianul riscă să se descurajeze atunci când trebuie să explice cu privire la rezultatele unei acțiuni care nu este totuși inefabilă. El poate utiliza atunci uneltele logicilor para-consistente, sau cele ale topologiei, dar în acest caz cuvintele sale vor rămâne larg neînțelese de către profan. El poate prefera în consecință să le rezerve utilizarea inițiaților. Pentru a contura obstacolul, alte procedee discursive există, în rangul cărora putem situa echivocul, cuvântul de spirit, visele: pe scurt, prezentarea formațiunilor inconștientului. Este metoda adoptată în această operă, care privilegiază mult expozeul clinic.

Diferitele fragmente de cură pe care le vom citi comportă toate aceeași caracteristică: ele sunt centrate asupra unui simptom sau asupra unei formațiuni a inconștientului. Totodată, numeroase detalii secundare ale acelor scurte relații au fost modificate, astfel încât nimeni să nu poată identifica analizanții astfel chemați să dea mărturie în favoarea anumitor propoziții. Într-adevăr, pentru a fi esențial clinică, această operă nu comportă din acest motiv mai puține teze, despre care sperăm că diferitele fragmente expuse le vor fi făcut evidente, până la punctul de a dispensa de o prea grea demonstrație.

În sfârșit, cititorul va înțelege că tonul ironic ales în multe pasaje privește raportul autorului la psihanaliză, care convine să-l considerăm cu ireverența necesară, sub sancțiunea de a-l vedea recăzând în rangul apăsător al religiilor. La ce ar servi ca descoperirea freudiană să corodeze idealurile și dogmele, întotdeauna atât de alienante, dacă în același moment teoreticienii inconștientului ar scoate un nou Ideal din pălăriile lor? Un ton tragic nu convine. Ironia socratică se potrivește mai bine, în orice caz pentru materia tratată aici.

Sub tropicul capricornului

În timpul verii anului 1991, una dintre conferințele pe care o pregătisem la intența prietenilor mei brazilieni se intitula: „Do bom uso erotico da colera” (traducerea în portugheză a titlului acestei opere). Nu era mai franc să propun un discurs pe un astfel de subiect, dat fiind că sexualitatea este în inima preocupărilor celor care se interesează de psihanaliză? I-o vom concede; Într-adevăr, în zilele noastre teoria freudiană constituie un element ascunde-sex, apreciat la justa sa măsură de fervenții lucrului: ei pot, grație academismului unei materii având de acum drept de cetate în liceu și universitate, să facă să treacă în contrabadă culturală interesul lor pentru ceea ce Breton numea „imposibilul de zdrobit nucleu al nopții”.

Anul precedent, rămăsesem mai clasic, tratând succesiv despre „logica inconștientului” și interogându-mă cu prudență despre „stiințificitatea psihanalizei”. Acele conferințe, ținute în fața unui public atent, chiar dacă uneori somnolent, mi-au procurat un anumit succes de reputație. Înregistrarea acelor alocuțiuni argumentate și mai degrabă austere fusese transcrisă într-o portugheză mai puțin aproximativă decât a mea, acestea au fost imprimate și puse în vânzare în lunile care au urmat, iar eu am primit un exemplar. Foarte frumoasă prezentare, de altfel, dar – surpriză – prima copertă reprezenta fotografia în picioare a unei tinere femei mai degrabă apetisante, arătată în cea mai simplă aparență și scurgând spre viitorul cititor o privire toridă proprie să-l facă să cumpere imediat opusculul. Fără să disconvin câtuși de puțin pe lume cu privire la interesul acestei fermecătoare persoane, nu îmi apărea totuși cu evidență relația care putea exista între anatomia ei și subiectele aride despre care tratasem. Fără s-o cer, explicații destul de confuze mi-au fost date. Pentru a fi înțelese, ele presupuneau o bună cunoaștere a situației geopolitice a Braziliei, la fel ca și stăpânirea datelor alăturate ale bruștei creșteri de hiperinflație și retur neașteptat al democrației, despre care nimeni nu se așteptase ca ea să se fi instalat mai mult de câteva luni sub aceste latitudini. Rezulta de acolo faptul că

Brazilia, totuși reputată pentru a fi unul dintre principalii producători mondiali de lemn, trebuia să importe hîrtia sa la prețul fixat la Bursa din New York, și că prețul cărților devenea prohibitiv.
Pe scurt, fabricarea acelei culegeri de conferințe fusese încredințată unei mănăstiri de călugări benedictini, ale căror tarife sfidau orice concurență. Părintele superior neprimind, se părea, nici o instrucțiune în această privință, și dându-și seama că era vorba despre psihanaliză, materie sulfuroasă și diabolică dacă era de acolo, ar fi luat asupra lui să pună pe prima copertă fermecătoarea creatură deja evocată, pe care el o judeca decorativă și adaptată subiectului.
Eram demascat. Dar fusesem uimit de explicațiile care îmi fuseseră date. Că părintele superior, la singur cuvântul de psihanaliză, ar fi vrut să desemneze fără detur obiectul cuvintelor mele în ciuda contorsiunilor mele savante, iată ceva ce dădea de reflectat, chiar dacă veracitatea acelui circuit complex putea fi pusă la îndoială asupra a mai mult decât un punct. Dacă era doar o invenție, care îmi fusese astfel prezentată de interlocutori în lipsă de scuze, ea nu avea mai puțin valoare de adevăr: ea sublinia această dimensiune a sacrului care nu mai supraviețuia în epoca noastră decât grație lucrului sexual în raportul său cu inconștientul.
Adevărat sau fals, acest act incongruent cel puțin, demn de o țară în care religia a rămas vivace, și deci erotică, îmi evocase acele personaje din Eponine de Georges Bataille, în special acel pasaj în care un abate, în momentul cel mai patetic al rugăciunii sale, se regăsește în fața faptului a ceea ce o robă, intempestiv ridicată de vânt, îi dezvăluie: „Abatele îngenunchiase încetișor… cânta pe un mod consternat, lent, ca unei morți: Misere mei Deus, secundum misericordiam magnam tuam. Acea gemere a unei melodii voluptuase era atât de tulbure. Experimenta în mod bizar angoasa în fața deliciilor nudității… În momentul în care ea îl văzu pe abate, ieșind vizibil din visul în care rămânea neatentă, Eponine începu să râdă… și abatele, care întrerupsese un pufnet prost înnăbușit, nu ridică capul, cu brațele în sus, decât în fața unui dos nud: vântul ridicase mantia pe care în momentul în care râsul o dezarmase, ea nu o putuse menține închisă.”
Călugărul tipograf nu își dăduse fără îndoială osteneala să citească conferința în care, după ce interogasem științificitatea psihanalizei, și odată trecute ipocriziile și contorsiunile destinate să flateze doctorii prezenți în sală, eu concludea franc faptul că nu era cazul (cazul a ce? nu o precizam mai mult). Trebuie să fi presimțit că, exact la fel ca și cel al religiei, discursul meu era branșat direct asupra lucrului sexual, nimic mai puțin decât științific. Dar cum, contrar religiei, psihanaliza nu-și nega sursele sale, îmi făcuse în mod fratern serviciul acestei magnifice prime coperți, despre care eu recunoșteam aposteriori că ea avut pentru mine, grație acelui retur al refulatului tropical, valoare de interpretare.
Formulele matematice, logica, arcanele semnificantului, transfinitul lui Cantor și topologica bandă Moebius, îmi permiseseră, exact la fel precum confraților mei în lacanie, să cauzez libido păstrând totuși un ton de bun gust. Atât de bine încât erotismul, în momentul în care era introdus aproape până și pe băncile școlii ca o materie printre altele, friza auto-emascularea prin profuziune descriptivă, chiar și pe lângă liceeni totuși mereu gata să nu citească cărțile decât dintr-o mână (după malițioasa formulă a lui Rousseau). Acel Freud nu era el în mod hotărât uimitor, din a putea fi utilizat pentru a sufoca ceea ce elucubrațiile sale ar fi trebuit, în principiu, să permită să elibereze (fără prozelitism excesiv din partea sa, trebuie s-o mărturisim)? Nu permite el doctului profesor care gândește acolo să vorbească despre asta fără să vorbească despre asta continuând totuși să gândească acolo? Dar să uităm acel profesor de ficțiune, și să revenim la episodul benedictinului brazilian, atât de bogat în învățături! Înainte ca eu să înțeleg portanța acestei magnifice premieri de copertă, acest eveniment obscur și

amuzant atrăsese atenția mea și mă hotărâse să abordez mai direct tema mea estivală alegând acel titlu, „Do bom uso erotico da colera”. Gândeam astfel să fac dovadă de franchețe și să ridic un inutil echivoc. Dar, hei, astfel este deseori soarta răuînțelesurilor! Chiar atunci când crezi să le ridici, ele nu fac decât să crească: auzind acel titlu, auditoriul sud-american al acestei conferințe putea gândi la cartea lui Gabriel Garcia Marquez, Iubirea în timpurile holerei (cholera), din cauza omofoniei cuvântului colera, care permite o confuzie cu redutabila epidemie, mereu amenințătoare până și azi sub acele latitudini.

Erotismul mâniei masculine

În comunul vieții amoroase, agresivitatea este ea de un uz atât de constant? Dacă păruse verificat că în toate societățile, monoteiste sau totemice, relele tratamente aplicate femeile fuseseră întotdeauna atât de comune încât puteau să treacă neobservate, nu rămâne mai puțin că nu presupunem astfel de comportamente îndrăgostitului înfrigurat. Nimic nu indică cu evidență că erotismul, el însuși, reclamă partea sa de violență pentru a-și merita numele. Eros, bebeluș trandafiriu, jucăuș și surâzător, face puțin uitat, grație trăsăturilor sale simpatice, că el ține în mâini alte trăsături care o sunt mai puțin, și că Thnatos, departe de a fi fratele său inamic, îl servește…

La generalitatea iubirii, trebuie încă să adăugăm particularitatea erotismului. Cum o putem specifica? Specia umană surmontează mortalitatea grație modului său de reproducere și, în contraparte, pulsiunea de moarte îi țese sexualitatea. Totuși, sex și moarte se unesc mai puțin pentru că actul sexual ar semnifica dispariția viitoare a celor ce se reproduc pe această cale, decât pentru că transmisia puterii falice presupune o ucidere fantasmatică. Într-adevăr, cum un băiat, pentru ceea ce-l privește, va putea el cuceri însemnele unei puteri echivalente celei a tatălui său, de vreme ce acela din urmă îl castrează mai întâi? Această transmisie s-ar dovedi imposibilă dacă el nu ar putea simboliza în contul său una dintre trăsăturile lui. Am spus-o, acaparând numele său propriu, sau unul dintre fetișurile lui care-i semnifică virilitatea sa, el va putea pretinde la o putere egală lui, chiar dacă, făcând aceasta, el îi ia locul și deci, fantasmatic, îl suprimă. În acel sens, simbolicul comandă sexualitatea umană, și pulsiunea de moarte, departe de a rezulta din destinul animal al corpului sortit să dispară, este țesută de agresiune, întinsă de distrugere, în funție de acele constrângeri ale transmisiei.

În consecință dorința masculină pentru femei depinde de o trăsătură care le depășește, trăsătură ale cărei caracteristici apar din momentul în care interogăm complexul patern. În măsura în care o femeie va fi pus în mișcare acea trăsătura paternă, ea devine proprie cuceririi, și excitantă pentru fiu, obsedat cum rămâne de primele sale iubiri. Nu este această caracteristică cea care dezvăluie, în mod prealabil replasată în contextul său, analiza visului următor?

Erotismul trăsăturii paterne

Caracteristica paternă prezintă o puternică atracție, iar acest exemplu are interesul de a revela articularea sa cu dezgustul. Nu este o particularitate identică cea care, în alte cazuri, explicitează declanșarea urii amoroase contra femeii? Fiind vorba despre M. B., pecetea paternă pe care el o regăsește într-o femeie este de asemenea ceea ce-l excită, după schematismul cunoscut al complexului lui Oedip (referința cea mai facilă pentru a înțelege în acest exemplu erotismul mâniei). Îi trebuie atât de puțin, dacă nu pentru a provoca, cel puțin pentru a fixa dorința pentru o femeie? Este acolo în mod amplu suficient într-adevăr, căci partea, detaliul care părea atât de mic, va valora pentru întrega situație oedipiană. Nici nu

trebuie de altfel atât, căci situația oedipiană prin ea singură este suficientă pentru a provoca dorința, aproape independent de persoana căreia i se adresează. Nu a fost așa în exemplul următor?

Impersonalitatea obiectului dorinței

În ceea ce-l privește pe Pierre, suferința simptomatică a fost declanșată de situație, mai degrabă decât de obiectul iubit. În numeroase ocurențe, doar o punere în situație generează fixația amoroasă. Este cazul atunci când o iubire monogamă stabilă nu durează decât grație inconstanței unuia dintre parteneri sau, mai bine, grație unei infidelități doar verbale. Atunci când, de exemplu, un bărbat trăind într-o situație conjugală se arată prolix în mari discursuri despre libertatea sa, despre inconstanța dorinței sale, despre temperamentul său infidel, și atunci când el dezvoltă diferite considerații filosofice asupra efemerului existenței și a urgenței de a juisa zi de zi, acele cuvinte ar putea lăsa să conjectureze iminența plecării sale spre alte iubiri, în vreme ce, tocmai, el nu face nimic pentru asta. Vorbărețul se revelă incapabil să se separe de femeia căreia el nu încetează să-i proclame violenta sa independență, și pe care o menține astfel în teama unei apropiate solitudini. În acel sens, femeia astfel pusă la probă este simptomul acestui bărbat, chiar dacă nu este el cel care suferă din această situație, ci mai degrabă ea, pentru puținul cât o ia mot-a-mot și nu a dobândit încă filosofia necesară pentru a-l lăsa să debiteze.
Dar de ce o femeie ar trebui ea să se arate filosof, căci sentimentele violente pe care ea le provoacă comportă, până la urmă, acel beneficiu de neînlocuit al juisanței? Așa că ea poate avea interesul să provoace astfel de sentimente, sau chiar – mult mai abil – să facă ca și cum ele ar exista. Grație unei astfel de puneri în scenă, ea va obține aceleași substanțiale avantaje! Precum în exemplul ce urmează.

Simulacrul face afacerea

Oricare ar fi sexul său anatomic, orice subiect întâlnește seducția paternă. Chiar mai mult, el o cere, el reclamă ca tatăl să fie seducător, chiar dacă nu ar fi decât pentru ca el să placă mamei sale, pentru ca el să deturneze de la el, copil fără apărare, cântecul sirenei materne. Totuși, după ce o va fi dorit, copilul se va și teme de această seducție, căci dacă ea ar purta cu privire la el la vreo oarecare consecință sexuală, tatăl său nu ar mai fi demn de acel nume. Nu este acest rechizit ambiguu cel care fondează erotismul uman, negând ceea ce-l provoacă, provocând ceea ce-l neagă?
Totuși, dacă un astfel de proces este în operă în cele două sexe, care au ambele nevoie să tempereze iubirea maternă, el poartă la consecințe mai drastice pentru genul masculin, pe care-l contrariază. Trecând capul de pod al unei feminizări obligatorii, ilustrată în toate riturile inițiatice, virilitatea poartă urmele luptei pe care ea a trebuit s-o dea pentru a-i scăpa. Ea îi păstrează de acolo vestigii, chiar dacă nu ar fi decât sub forma unei uri a celuilalt sex, francă și deschisă în cazurile cele mai rustice, mai insidioasă și nu mai puțin eficace atunci când inițiatul găsește la rândul său, grație măștii seducătorului, expedientul care-i permite să înfrunte iubirea lui heteros, moartea sa mistică. Ura și irascibilitatea afirmă astfel masculinitatea, în acel punct gemelar în care ea este amenințată.

Agresiunea femininului răspunde castrării

Dublul a ceea ce a fost orice bărbat se descoperă deseori sub mascarade feminine, nu din cauza vreunei regresii accidentale, ci pentru că este pornind din acel punct de plecare că se construiește virilitatea. Consecința feminizantă a relației cu un tată seducător apare de exemplu în acel vis, în care subiectul pune în scenă un frate grație căruia el figurează o contradicție în aparență la fel de insolubilă ca și cea a sexelor:

Articularea „complexului" castrării și violența masculină

Pornind de la exemplele ce tocmai au fost expuse, am putea examina diferite articulări ale agresivității cu trăsătura paternă care structurează Oedipul, și în cele din urmă, în consecință, cu erotismul. Dar schematismul acelor diferite vignete păcătuiește prin simplitatea sa. El arată rău complexitatea înlănțuirii violenței și iubirii sexuale. Exemplul care va urma, mai dificil de demontat, expune acele dificultăți....

Acel proces, destul de ordinar în normopatia vieții cotidiene, constituie o prezentare particulară a unei structuri mai generale a dorinței umane. Este clasic să notezi că dorința nu ar fi niciodată la fel de violentă decât atunci când rămâne nesatisfăcută. Dar cu cât este mai pertinent să remarci că ea se sprijină cu constanță pe ceea ce o contrariază! Nu este vorba de a desprăfui filosofic o figură la fel de veche ca și mitul lui Tantal, ci de a sublinia specificitatea dorinței sexuale prin raport cu angoasa castrării. Înțelegem atunci după ce proces contrariat cea mai mare parte a bărbaților devin heterosexuali în ciuda și grație iubirii tatălui. Castrarea rămâne întotdeauna amenințătoare pentru fiecare bărbat, căci ea rămâne „în fața" lui, ca un risc potențial (specific pentru furia virilă). Bărbatul înfruntă astfel, de fiecare dată când are ocazia, rivalul căruia îi imputǎ responsabilitatea acestei angoase, și el abordează în aceași elan pe altul feminin, cu o excitație care-i este proporțională, negată sub modul pervers propriu masculinității – adică mai des decât la turul său coleric.

Cererea imposibilă a seducției feminine și consecințele sale...

Erotismul masculin reclamă un scenariu în care înfruntarea cu un tată contează în grade variabile, și ocupă uneori chiar avanscena căci un triumf purtat contra unui țințător de loc al lui poate avea aceeași valoare psihică ca și o cucerire sexuală. De unde înalta valoare libidinală a oricărui act coleric.

Modalitatea feminină a raportului la castrare nu diferă ea sensibil? Într-adevăr, dacă-l credem pe Freud, daunele psihice ale absenței penisului ar fi fost deja iremediabil comise, pentru ceea ce le privește pe soțiile noastre, prietenele noastre, surorile noastre (o îndoială subzistând cu privire la mamele noastre). Această credință ar fi susținută, se știe, de constatările anatomice pe care nu lipsesc să le facă răii copii cu ocazia jocurilor lor inocente cu companioanele lor. Angoasa castrării ar privi deci pentru ele (cu excepția mamelor noastre) mai puțin un risc viitor cât căutarea mijloacelor de a alina starea locurilor, după un obiectiv prea puțin poetic fixat de același Freud cu termenul de „invidie, dorință, de penis". Cum să se apropieze de un obiect făcând atât de crud lipsă, iată programul pe care l-ar căuta să-l realizeze femeile, și dacă o trebuie, dacă nu cu perversitate, cel puțin cu determinare....

Să folosești termenul de „perversitate" pentru a desemna vicleniile și răutățile unui sex care nu ezită să se facă luat drept slab, cu scopul de orna acel rău iremediabil, ar putea valoriza în mod ilegitim o dimensiune răsucită de răzbunare. Și nu mai vedem deloc ceea ce ar fi din erotic în astfel de operații de represalii. La fel, dacă ar fi fost doar acesta cazul, de ce să te

încurci cu proiecte de reparație, atunci când nu sunt echivalenții satisfăcători al falusului ce-i care fac lipsă reveriei feminine, începând cu penisul masculin, succesor în multe privințe distractiv! Există totuși o erotică care nu începe decât din momentul în care o reparație a ceea ce a fost în mod imaginar amputat este așteptată de la cel care i-a fost adorabilul agent, adică un tată (sau un individ semănându-i). Așa că, dacă acele contrarii care sunt ura răzbunătoare și iubirea reparatoare se amestecă în erotismul feminin, va fi după acel circuit marcat în care va trebui mai întâi resuscitat responsabilul răului prim, apoi exersat asupra lui diversele retorsiuni ale seducției, pentru ca în cele din urmă să se obțină reparația așteptată. S-o înțelegem deci, dacă li se întâmplă anumitor femei să fie rele, atunci când ele sunt aproape toate atât de drăguțe (până la punctul că este neliniștitor), este pentru a obține o plăcere finală în care a noastră este inclusă! Ele nu își dau osteneala să ne provoace decât pentru mai marele beneficiu al unei jusanțe în care noi putem găsi profit.

Erotismul provocării

În exemplul ce tocmai a fost examinat, provocarea mâniei are acest obiectiv de a resuscita un tată teribil după modalități desigur scandaloase, dar care se pot adeveri în mod erotic rezolutorii. Totuși nu merge întotdeauna astfel, departe de asta.
Căutarea unui tată se împlinește orbește și constant. În consecință, este într-un mod obișnuit și fără discriminare că mai mult decât doar o femeie va agasa mai mult decât doar un reprezentant al sexului masculin, care o va lua pentru gradul ei, fără să înțeleagă bine ceea ce i se întâmplă, și mai ales fără să scoată cel mai mic beneficiu libidinal.. El va avea dreptul la provocare, fie că va fi seducătoare sau mai puțin delicată, fără să beneficieze de erotismul adiacent, care va rămâne rezervat unui unic ales (după această particularitate a tatălui de a fi Unu). În plus, epilogul sexual al operației rămâne departe de a fi evident, căci dacă este întotdeauna ușor să resuscitezi un tată printre miriadele de pretendenți la acest titlu, va fi mult mai dificil să mergi cu fericitul ales până la concluzia sexuală, care va semăna puternic unui incest amestecat cu un festin canibalic. De unde împietrirea atât de frecventă a sexualității feminine atunci când ea caută să reunească exigențe atât de drastice pe cât de contradictorii: mai întâi să resuscite un personaj al trecututlui, pentru ca apoi să-l aducă la doar valoarea sa spirituală, adică în mod fantasmatic să-l ucidă, și aceasta, împreună cu realizarea unui obiectiv erotic.

Despre obstacolul sexualității feminine în propiile condiții de efectuare

În exemplul următor, simptomul cel mai vizibil al analizantei în chestiune era un fel de mânie aproape constantă, care părea universal dirijată contra bărbaților. Această mânie se manifesta într-un mod exploziv în viața sa amoroasă și profesională, prima având particularitatea de influența asupra celei de-a doua, conferindu-i tonalitatea sa vindicativă.
Observăm prin aceeași ocazie cât de mult anumite simetrii nu ilustrează decât aparent complexitatea unei probleme. Violența deseori inaparentă care guvernează sexualitatea poate fi deseori restituită grație unor metafore pe cât de uzate pe atât de clasice: precum ce a luptei căreia i s-ar dedica Eros și Thanatos, figuri contrarii care s-ar lupta și reîntoarce asupra lor înșile, una generând alta, pentru cel mai mare beneficiu al supraviețuirii speciei. Frumoasă imagine, grație căreia gândirea dualistă procură una dintre acele explicații simple care dau impresia de a înțelege, la fel cum oferă scheme adaptabile situațiilor cele mai diverse! Totuși, dacă dorința deranjează oamenii până la punctul în care ei se depășesc în a o refula și nu o mai recunosc decât cu greu în visele lor sau în religiile lor, este pentru că ea poartă în ea o forță

ucigătoare, nu ca un contrariu, ca unul dintre avatarele sale sau ca o perversiune contingentă, ci ca și o condiție a sa.
Dacă erotismul mâniei de partea feminină este comandat de angoasa castrării după această „invidie de penis” definită de Freud, acel termen puțin rece nu ar ști să facă uitată violența operației astfel programată. Așa cum a arătat-o exemplul precedent, concluzia sexuală a procesului nu este dată în avans, împietrită cum ea riscă întotdeauna să fie în exigențe contrarii, delicate pentru a satisface, și mai mult încă pentru a armoniza în dizarmonia lor. Și aceasta cu atât mai mult cu cât „invidia penisului”, dacă ea are acest avantaj de a satisface pe dedesubpt reproducerea speciei, păstrează inconvenientul de a nu etanșa nimic dintr-o inepuizabilă vindictă (sau a cererii, de o dezarmantă gentilețe, care este prezentarea sa civilizată).
O cerere fără fund, în care mânia care formează dublura sa imediată, poate avea o ieșire erotică, dar, în plus de dificultatea dialectică care tocmai a fost semnalată, o altă complicație poate inhiba această fericită rezolvare. Este că falusul este un simbol, care posedă alte reprezentări decât penisul masculin, iar această particularitate poate fi suficientă pentru a aduce libidoul la gradul său zero. Precum în exemplul ce urmează.

Dorință a tatălui și impas pulsional al erotismului

Complexe sunt căile transferului, și se întâmplă uneori că analizanții vin de departe, în tren sau avion, cu scopul de a întreprinde, sau mai des, pentru a continua eliminarea simptomului lor, cu un analist care, pentru motive deseori obscure, li se pare a fi singurul cu care ar putea-o face, adăugând astfel obstacolul distanței celor inerente procesului analitic. Convine atunci să te adaptezi acelor condiții particulare de spațiu și timp, necesitând de exemplu să regrupezi mai multe ședințe într-o singură zi. Ritmul precipitat care rezultă impune o presiune deseori fructuasă, ca și cum această condensare ar obliga să filtrezi într-o dată depozitul și acumularea de evenimente ale vieții cotidiene despre care nu ai avut întotdeauna timpul să faci stare.
În cazul ce tocmai a fost expus, inhibiția dorinței procede din lupta pentru falus. Să nu dorești penisul nu semnifică faptul că el este deja posedat? Inhibiția dorinței, în această ocurență, procede direct din angoasa de castrare. Ea nu va înceta să fie inhibată decât în funcție de poziția pe care o ocupă agentul său, adică un tată. Această poziție, cum am arătat-o deja de mai multe ori, poate fi dublă: după cum tatăl va purta masca de violator, sau după cum el va fi mort și castrat. Este doar în măsura în care va fi posibil să se facă să treacă tatăl de la una la alta dintre acele stări, adică grație unei ucideri simbolice, că dorința va avea o șansă să se realizeze cu un bărbat. În acel sens, agresiunea și uciderea fantasmatică sunt deci în serviciul dorinței (căci ele reduc un tată la starea de bărbat). Și prin consecință, unui bărbat în mod amoros agresat îi va fi greu să se plângă. Dubla față a bărbatului, duplicitatea sa, clasică tuturor seriilor roz sau negre, după cum o față a intrigii este privilegiată mai degrabă decât cealaltă, a apărut de exemplu în acest scurt fragment.

Duplicitatea paternă și „soluția” sa exogamică

Simptomul, erotic în ciuda suferinței

Simptomul, index al duplicității paterne

Privire de ansamblu asupra evoluției respective a erotismului feminin și a mitului patern

Remarci asupra preliminariilor excitației sexuale...

De la excitația pulsională la autoerotism

Violență pulsională și corp erogen

Simptomul ejaculației precoce...

Cui se adresează agresiunea în ejacularea precoce?

Linia de demarcație a duplicității paterne

Mitologie a referinței paterne adecvate

Simplicitate de principiu, complexitate a punerii sale în mers

Dorința de a avea un copil oferă ea o rezolvare pacifică?

Divergență de principiu a iubirii și reproducerii

Idealizarea iubirii ca și consecință a refulării

De ce să ai un copil în acele condiții, dacă nu în proporția refulatului?

Exogamia nu procede ea din refulare? (sfârșim vreodată cu familia?)

Dorința de copil ca și copil așteptat „de la tată”…

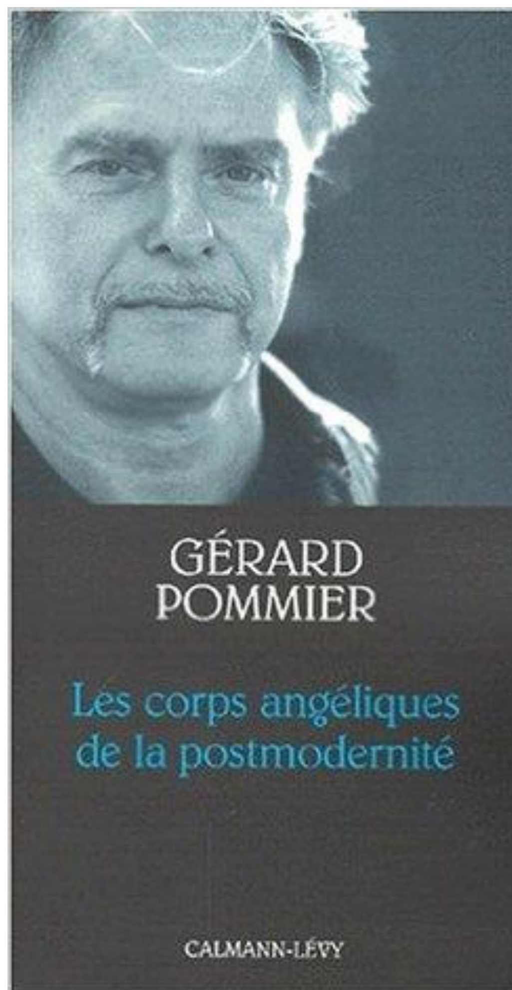
Să ai un copil „pentru mamă”

Să aștepți un copil „de la tată”… pentru mamă

Mânia erotică, ficțiune exemplară a transgresiunii...

Transgresiunea și prin consecință violența pe care o cere erotismul tocmai au fost schițate după câteva dintre prezentările lor și consecințele lor. Există și altele, dar cele care au fost examinate sunt suficiente pentru a arăta că ele sunt toate structurate prin complexul patern și contradicțiile sale interne. Ori, chestiunea paternă posedă, la unul dintre polii săi, această particularitate de a face mit schimbabil, de a constitui o legătură socială, chiar o religie, care, în retur, determină marja de manevră a tuturor subiecților priviți de ea. Prin consecință violența erotismului va cunoaște modificări, după tratarea chestiunii tatălui în societatea în care ea a eclozat. Ea poate deci să se pună în perspectivă în istorie ca și prin geografie. Asupra esențialului, copulațiile noastre seamănă probabil cu cele ale omului de Cro-Magnon. În schimb, scenariile, în afară-operele, fanteziile mentale, pe scurt, ceea ce ne pune în stare ad-hoc diferă fără îndoială sensibil de ceea ce grotele strămoșilor noștri au fost martore. Am putea noi ajunge la scopurile noastre, de exemplu, fără o anumită imagine a femeii, întotdeauna puternic idealizată pentru oricine?... Va trebui deci să concedem, la capătul drumului, că simptomul rămâne, întotdeauna la fel de obsedant. Există loc să ne plângem de asta? Violența erotismului, am văzut-o, este simptomatică în sens strict, căci, ca și simptomul, ea rezultă din prezentarea anuară a funcțiilor

paterne. În acel caz, departe de a o eradica, așa cum ar vrea-o o anumită doxa psihanalitică, orice îndrăgostit de iubire va cânta mai degrabă virtuțile simptomului, cel puțin când se situează pe terenul erotismului, și când cel care este afectat de acolo știe să se servescă de asta! Când ea are ca punct de origine și ca scurgere erotismul, mânia nu este ea un sănătos exercițiu? În această socoteală, cine nu ar dori ca violența vizată să rămână închisă în teritoriul în care ea se naște, adică câmpul iubirii? Trăiască mânia atunci când ea este erotică! Să faci elogiul simptomului, să subliniezi imposibila sa de înlocuit valoare erotică, desigur obositoare, dar nu mai puțin fortifiantă, iată ceea ce va depărta fără îndoială definitiv psihanaliza de orice funcție religioasă în era modernă – dacă totuși un astfel de pariu nu este prea hazardat.

CORPURILE ANGELICE ALE POSTMODERNITĂȚII, 2000

Înger negru

Modernitate – Postmodernitate

Încarnarea îngerilor, Idealurile

Cum vorbesc îngerii

Lumea și-a schimbat baza

Știința produce idei care diferă de știință

Religia ocultă a postmodernismului

Dă-ți corpul tău medicinii!

Dar corpul tău seamănă încă celui pe care-l cunoști?

Cum să pictezi un înger

Înger alb

Patriarhatul separa iubirea de dorință

De unde provine această opoziție atât de frapantă între iubire și nume? Numele aparține tatălui, iar preferința bărbaților pentru linie rezultă din iubirea lor pentru el, în fața căruia sunt mai întâi ca femei. Totodată iubirea fiului pentru tată e contrariată de dorința de moarte ce i-o adresează tocmai din teama de a fi feminizat. Sub lovitura acestei angoase el virează spre o

heteosexualitate paradoxală, a cărei poartă de intrare e o legătură homosexuală. Societatea patriarhală e acea legătură socială care pune în act iubirea fiului pentru tată, ea își rezolvă contradicția în profitul filiației patriliniare și detrimentul femininului. Dacă bărbații iubesc femeile în acele condiții e în măsura în care ele reprezintă ceea ce ei au eșuat să fie. Ei le maltratează așa cum le e teamă s-o fie prin acel „tată”. Iubirea lor pentru feminin provine din cultul adus acestui idol, căruia îi cer asistență atunci când întâlnesc o femeie.

Pe cât de departe iubirea patriarhală i-a pus în rang, pe atât bărbații au fost îndepărtați de iubirea sexuală a femeilor. Iubirea și dorința sexuală au rămas scindate una de alta. Ca un bărbat să ia în căsătorie o femeie rămânea un aranjament familial, căruia nici o clasă nu-i prevedea erotismul. Iar, contradictoriu, iubirea sexuală nu se epuiza niciodată atât de bine cât pe marginea principiilor și a legii. Cuplurile fără căsătorie, amanții liberi, se opun căsătoriilor fără cupluri, femeile fiind obiecte de schimb destinate reproducerii. În al doilea caz, care a fost regula majoritară, și în afara câtorva schimburi nocturne, bărbații petreceau cel mai clar din timpul lor cu bărbații și femeile cu femeile.

De doar câteva zeci de ani conjuncția iubirii și sexualității nu mai e considerată un eveniment marginal. Iubirea ca fundament al familiei nu e decât un fapt contemporan, care înaintea lui era reglată prin exigențele filiației și partajului bunurilor, și chiar și azi mezalianțele de clase sunt excepția. Opoziția între pasiunile erotizate și mariajul legal are consecințe statistice: creșterea numărului de cupluri necăsătorite semnifică în acel sens o victorie a iubirii.

Așa cum patriarhatul scindează iubirea de dorință, bărbații și femeile se iubesc pentru rațiuni care îi dezacordă. Bărbații doresc femeile care sunt umbra lor înșile și nu le iubesc mai presus de acea dorință decât cu binecuvântarea tatălui. De partea lor, femeile iubesc bărbații pentru că le salvează de acel tată, iar dorința lor ar trebui să se găsească inhibată, așa cum se întâmplă cel mai des. O majoritate a femeilor nu cunosc orgasmul decât spre 35 de ani, se pare. Această advenire atât de tardivă dă o indicație asupra violenței acestei inhibiții.

Rațiunile de a se iubi nu se acordă cu cele de a dori. Dacă acel zid ar cădea, eterogenitatea iubirii și dorinței nu ar dispare, ci ar fi redusă la doar angoasa de castrare, egală pentru fiecare sex. Până acum în exil reciproc, bărbații și femeile nu s-au întâlnit decât sporadic, noaptea, în vis. Au fondat familii, copii au fost născuți, deseori pentru alte rațiuni decât iubirea, sau, când a fost prin iubire, nu a fost sexuală decât ca revers ei însăși. Și-au făcut semne, au presimțit posibilitatea acestei iubiri sexuale. Și-au vorbit de departe în scrisorile lor. Întâlnirea lor n-a fost decât un fapt literar: e literatura însăși, acel non-raport echivoc. Amantul scrie. Scrisoarea deține esența visului său, și sub acest titlu liric iubirea a fost mai întâi recunoscută de poeții curții din Occitania.

În acest absolut poetic, care a fost adevărul oricui, au existat mereu legături de iubire erotică între bărbați și femei. Dar în realitate, măsurăm până la ce punct aceea a trebuit să fie excepțională: căci cum să atingi o astfel de calitate atunci când femeile sunt urmărite ca un vânat, sclave bărbatului, schimbabile precum mărfurile după constrângeri care nu sunt „simbolice” decât prin șansă (să nu-i displacă lui Levi-Strauss)? Frumoasa iubire erotică a trăit mai ales în fantasmă și a înflorit larg în puieții săi literari. Și dacă și-a reclamat cu siguranță dreptul peste tot unde bărbații și femeile s-au întâlnit, societatea întotdeauna a tratat-o ca invitat în plus și ca să spunem tot, în afara legii. Excepții au existat fără îndoială, dar, până ieri, sexul a rămas separat de iubire, dacă nu prostituat.

În Iubirea și Occidentul, Denis de Rougemont a introdus ideea unei istoricități a iubirii: o consideră o invenție occidentală a secolului XI, care a apărut în curțile medievale din Occitania și nordul Italiei. În timp ce la început creștinismul a făcut parte frumoasă iubirii și femeilor,

relativ la alte religii, totul s-a petrecut ca și cum societățile creștine ar fi continuat să se sprijine pe totemism, care a făcut din patriarhat o regulă implacabilă. Iubirea nu a început să-și facă să valoreze drepturile decât prin cuplul fără mariaj care a apărut timid sub numele de iubire curtezană: un bărbat iubește o femeie cu care filiația nu va avea nici un rol. Edictele a numeroase „cursuri de iubire” au statuat de altfel că pasiunea nu putea exista decât în afara legăturii conjugale. Iubirea curtezană desexualizează iubirea, sau cel puțin o consideră distinctă de considerații familiale. Dacă femeia nu e pusă la rangul de marfă, i se face violență totuși tratând-o ca un obiect asexuat. Până la ce punct o femeie ar aprecia să fie cântată fără a fi atinsă? Amantul își închide frumoasa în privarea de propriul său corp. Poemul lui o capturează în idealul său virginal, maternal. Această dezerotizare, foarte demnă de Fecioara Maria, dezîncarnează corpul feminin. Ea legitimează patriarhatul împingând la extrem sciziunea între dorința sexuală și o iubire care pentru a fi curtezană nu e mai puțin cealaltă față a violului.

Teza lui Rougemont ilustrează un moment istoric important chiar dacă, natural, iubirea n-a fost inventată în acea epocă, nimeni nu poate trăi fără ea. E doar puritatea unei iubiri scindate de dorința sexuală cea care a fost cântată pentru prima dată în acea vreme, plecând de la care o caracteristică nevrotică a iubirii a fost considerată ca iubire autentică. Iubirea, într-adevăr, se distinge de iubirea nevrotică, care acoperă persoanele prezente prin fantome ale copilăriei: astfel încât tatăl e iubit printr-un bărbat, scindând elanul amoros de consecința lui sexuală. Nu e că iubirea nu ar fi existat înaintea secolului XI și că acest sentiment ar fi apărut doar prin grația monoteistă a unui tată mort, în sfârșit acordat de o mamă virgină. Într-adevăr, iubirea întotdeauna a făcut contrapunct juisanței. Dar n-a avut niciodată decât o valoare marginală sub regatul patriarhal care reclama copilului să poarte numele tatălui, și să plătească astfel vina de a fi fantasmat moartea sa. Familia patriarhală a generat astfel o separație a iubirii și a dorinței sexuale. Dorința și juisanța vor fi în consecință refulate în profitul filiației și considerate ca valori secundare.

Cum să explici că patriarhatul a triumfat atât de mult? Bărbații și femeile se aranjează cu tatăl fiecare în modul său: această diferență a dat avantaj, până în timpurile moderne, bărbaților. În realitate ea s-a impus în detrimentul juisanței ambelor sexe.

Pentru bărbat, tatăl amenință cu feminizarea, dar și permite prin contra lovitură o identificare virilă, sursă de iubire. Pentru femeie miza diferă: castrarea n-o impresionează, căci răul e deja făcut. Răzbunarea, în revanșă, este la ordinea zilei, adăugată dorinței de a recupera obiectul de litigiu, adică penisul. Ambivalența cu privire la tată diverge pentru fiecare sex. Bărbatul își iubește mai întâi tatăl ca o femeie și accede la masculinitate identificându-i-se lui, ucigându-l. Pentru femeie, răzbunarea, sau o reclamație de reparație se însoțește cu o iubire violentă și direct sexuală, căci ea vrea să recupereze penisul. Diferența de conținut a ambivalenței explică triumful milenar al patriarhatului. Pentru bărbat, ambivalența reclamă o reparație simbolică a fiului cu privire la tată. Ea nu se joacă în cuplu. Pentru femeie în revanșă, ambivalența își reglează conturile pe scena matrimonială. Ea însărcinează bărbatul să înlocuiască, să ucidă, tatăl în locul ei. Avantajul relativ al bărbatului ține mai puțin într-o inegalitate de forțe fizice decât în această poziție distinctă, ale cărei beneficii sunt virate în contul homosexualității sale cu privire la tatăl său.

Patriarhatul a luat avantajul, pentru că pentru bărbat datoria se reglează între bărbați, de la fiu la tată, pe o scenă publică care îi organizează religios mântuirea. Fiecare bărbat se situează ca fiu, cu ansamblul fraților care organizează ritualele plătind datoria. Fantasma uciderii tatălui

nu va fi niciodată atât de bine reparată decât atunci când fiecare bărbat va fi dat fiului său numele bunicului său patern.
Pentru femeie, prețul juisării se reglează față-n față și cu titlu privat. De la început, legătura țesută în spațiul public va avea un avantaj asupra celei care se reglează față-n față. Organizarea Cetății depinde de această scenă publică, în vreme ce legătura privată se satisface în familie.
Tratarea masculină a datoriei organizează Cetatea, în vreme ce versantul său feminin prelungește o angoasă juisivă, dar refulată. Preferința acordată patriarhatului este de altfel la fel de bine și faptul a numeroase femei, care pot fi, și ele, angoasate de propria lor juisanță. În cadrul patriarhal, nu sunt doar bărbații cei care resping feminitatea. Femeile, de asemenea, o pot repudia în circumstanțe în care au de suportat nu doar propria lor angoasă de castrare, ci și pe cea a însoțitorului lor.
Astfel încât ele nu acced la propriul juisanței lor decât după un lung drum. Dacă cea mai mare parte a femeilor nu cunosc orgasmul decât destul de târziu în viața lor, e pentru că le-a trebuit timp să se scoată din marcajele tatălui, care preferă în mod net fetițele, a căror virginitate îi amintește mama pe care ar fi vrut s-o aibă. Trebuie mai întâi un număr de deșirări ale vieții amoroase, pentru ca, de exemplu cu ocazia opoziției unui soț și a unui amant, acel tată să lase priza și să videze juisiv podeaua.
Angoasa castrării bărbatului l-a făcut să privilegieze filiația numelui după ordinea structurii parentale care constă să dai un fiu propriului tată. De fapt, juisanța depersonalizează o femeie, din momentul în care ea abandonează numele tatălui său. Acest abandon are semnificația unei ucideri simbolice. Să spui că uciderea tatălui condiționează juisanța feminină semnifică faptul că bărbatul care apropie o femeie trebuie mai întâi să regleze un cont cu tatăl acesteia din urmă. Schimbul numelui tatălui contra celui al soțului simbolizează această condiție exogamică în cea mai mare parte a civilizațiilor. Idependent de această practică socială contingentă, orgasmul feminin cere acea fantasmă în scenografiile obișnuite ale seducției. În relația sexuală, bărbații juisează de juisanța feminină care valorează pentru doi. Dar cum doar numele a apărut, cum darul juisanței este uitat în spatele celui al numelui, patriarhatul a prins avantaj. Darul copilului purtând numele strămoșului mort are ca și contraparte refularea juisanței feminine, al cărei fantasmatic include tocmai această moarte: copilul asigură perpetuitatea tatălui, în timp ce femeia semnifică dispariția sa. Ea îi prescrie sfârșitul, adică „ceea ce e ordonat” și „ceea ce dispare” în acest ordin însăși.
Condiția juisanței feminine este deci cea a darului numelui soțului sau a echivalentelor sale în valoare, bijuterii, bani, bunuri, copiii, de exemplu. Dar, oricât de somptuoase ar fi acele bunuri, ele nu sunt la înălțimea darului așteptat de partea feminină, sub titlul de prealabil juisanței. Ce ar trebui pentru a echivala un dar atât prețios, dacă nu o iubire totală? Ar trebui să fie gată să moară pentru cea iubită, dacă ea i-ar cere, această „moarte” metaforică este echivalentul impersonalizării sale. Toate celelalte daruri: bijuterii, bani, nume și chiar copii nu sunt decât semne plauzibile ale unei astfel de iubiri. Oricare ar fi magnificența lor, ele vor fi întotdeauna inferioare acestei surse primitive a valorii care este o iubire ce ar consimți în avans morții. Oricare ar fi darurile masculine, valoarea lor va rămâne inferioară celei a juisanței dată de femeie, pe care doar un dar de iubire absolută – metaforic: a muri – ar putea-o contrabalansa.
Iubirea neantizează amantul în fața iubitei, care poate de altfel simți același sentiment de dar total. Singurul dar fără contraparte e cel al acestui schimb de neante. Astfel stabilizată, pulsiunea de moarte se descarcă atunci când sexul se adaugă iubirii. Amantul își pierde iubind ființa sa falică, narcisismul său, și îl recucerește grație erotismului. Această consumare civilizată a pulsiunii de moarte se produce dacă iubirea și dorința sexuală privesc aceeași

persoană. Dacă iubirea nevrotică nu reunește această condiție, patriarhatul se definește printr-o iubire a bărbaților pentru tatăl lor care paralizează această conjuncție.
Orgasmul feminin cere un dar atât de absolut încât el devine înfricoșător de acolo. Nu e doar disimetria între scena publică, masculină, și scena privată, feminină, cea care a dat un avantaj patriarhatului: e mai ales faptul că odată acest privilegiu stabilit, el a fost pus în serviciul unei represiuni violente. Bărbații se străduiesc poate, dar nu au cu adevărat mijloacele de a plăti. Cel care oferă un cadou așteaptă cel puțin o recunoaștere. Dar juisanța unei femei nu se poate cumpăra. Cu cât mai mult va fi plătită, cu atât mai mult ea se va refuza: ea rămâne incolonizabilă. Bieții nu reușesc! Astfel că juisanța feminină e pentru ei o sursă de frică, și ea a fost reprimată prin toate modalitățile legăturii fraterne. Amintește-ți! E scris în Biblie că nu trebuie să furi femeia vecinului tău, sau cămila sau casa sa. Apex al patriarhatului, cele 10 porunci pun femeia în rândul mărfurilor care nu trebuie furate. Dar în spatele micilor lucruri schimbabile, patriarhatul caută să ascundă juisanța Lucrului: acestă majusculă indeterminată a femininului care domină lumea mărfii și îi conferă valoarea ei. Dar absolut, orgasmul fondează o valoare întotdeauna mai mare decât oricare alta, singurul dar în sensul plin al primilor sclavi, aruncate vii în circulația mărfurilor.
În circuitele de schimburi ale patriarhatului, femeile sunt cu atât mai ușor considerate ca mărfuri cu cât sunt în calitate de fiice. Ele provoacă la tatăl lor o dorință incestuasă, și acela din urmă le aruncă. Fiicele sunt de obicei respinse din această rațiune. Rezultatul manifest este cel al schimbului exogamic, în timp ce este horoarea de incest cea care reglează schimbul fiicelor mai degrabă decât al femeilor. Respingând femininul, patriarhatul deplasează și ancorează traumatismul sexual în inima legăturii sociale.
Juisanța feminină angoasează bărbatul: i-ar trebui să-și recunoască castrarea și puterea mântuitoare a iubirii, care într-un prim timp îl anihilează. Mai degrabă să fii un fiu decât un astfel de bărbat aservit! Mai degrabă să fii un tată decât doar un fiu! Bărbații au preferat să se joace de-a tatăl cu femeile lor, cu atât mai mult cu cât, odată puse în acel rol de fiice, ei pot continua să joace cu ele partea incestului, pe care au trebuit s-o întrerupă cu mamele lor. Prin acest detur mijlocit de o dorință înăpățânat exogamă, patriarhatul nu recunoaște un statut civilizat decât mamei, în contradicție cu femeia, care nu există decât ca fiică pasibilă de toate seducțiile. Dorința pentru feminin rămâne în această măsură incestuoasă și obscenă, în afara cazului în care dorința de un copil oferit tatălui o justifică. Fiică sau mamă: în acea alegere forțată propusă de bărbat, femeia nu există.
Din frumoasa iubire absolută nu mai rămâne decât Athena înfibulată în virginitatea sa, sau Marianne cu sânii goi, dar pe baricade. De mai aproape – forța *res publica* – la mai departe – angoasa generată de orgasmul feminin - , frații au refulat iubirea sexuală, femininul, juisanța, în profitul iubirii lor pentru tată, ambuscat în spatele evidenței filiației.
Băbații erei patriarhale vroiau să fie tată pentru tatăl lor: era datoria lor de fii, animați de o dorință pasivă și chiar feminină, astfel încât rivalizau în această privință cu femeile lor: nu a trebuit mai mult pentru a refuza mamelor orice autoritate parentală. Noutatea începe atunci când bărbații vor să aibă copii cu femeia pe care o iubesc mai degrabă decât cu tatăl lor. Copii vor continua fără îndoială să poarte numele tatălui lor, dar acela nu va mai fi cel al bunicului lor.

Scufundarea patriarhatului

Până mai ieri, trebuia să dai un fiu tatălui, iar persoana lui condiționa iubirea. Numele său de mort era de dinainte înfilat descendenței. Un fel de tată simbolic din carton moale obliga să se

iubească în numele său. Astfel că, după începuturile patriarhatului, iubirea și dorința sexuală și-au urmat fiecare drumul lor, neîntâlnindu-se decât prin hazard. Azi, postmodernismul – visul său de sfârșit de vis, mai degrabă decât de sfârșit de lume – a marginalizat ficțiunile religioase și această pierdere de autoritate a antrenat o alunecare de teren a complexului patern. Marii idoli paternali se ilegitimează și zidul care separa iubirea de dorință se îngrozește.
Iată ceva ce face multă agitație! Zeloții idolilor de ieri anunță că mâinele e odios, și că ar trebui să preferăm trecutul. Ne înfricoșează arătând ceea ce s-ar pute întâmpla: manipulări genetice, clonaj, particule elementare, parc uman. Înțelegem integrismul patriarhal care strigă de pretutindeni: „Vedeți, cum asta se termină rău! Priviți puțin această pornografie, acele corpuri în fragmente, această excitație infinită care vă prinde! Și apoi acest sânge peste tot! Cu mine cel puțin, masacrele se multiplicau din rațiuni nobile. Nu aveți voi deci nevoie de un supliment de suflet care să vă plombeze în afara voastră și care să vă țină puțin liniștiți? Vă mistificam, e adevărat, dar fără mine juisați prea mult! De altfel, iată-vă atât de nostalgici după imperiul meu încât vă luați drept îngeri! Drept comici îngeri de altfel, care ard mai rău decât Lucifer, Atenție! Fără tați societatea se scufundă!"
Dar nu, priviți bine: este doar un idol al tatălui care părăsește puțin câte puțin scena. Cu atât mai bine! E adevărat că e cu puțin recul, iar în mod abstract, tatăl patriarhal apărea ca un personaj pacific. Uităm! Dar mai bine valorează să-l considerăm ca un personaj îndoielnic. Amintește-ți că Moșul tău Crăciun e un prieten al Sfântului Nicolae, ascunzând un bușon exihibiționist și ucigător de copii sub mantia sa! Și apoi această pacificare costă scump: ea are ca sold o culpabilitate care face frumoasele zile ale nevrozei. Așa că, la intrarea sa în scenă ca și la ieșirea sa, întreținearea patriarhului este în afara prețului. Cu vinovăția ne putem aranja: e o chestiune de rituale, de sacrificii, de muncă... pe scurt, e o afacere de bani. Dar cea mai penibilă este insațiabila cerere de iubire a acelui tată. Nu sfârșește să pompeze iubirea, furând cea mai bună parte erotismului. *Priceless!* De ce să te încarci de idoli care-i seamănă? Simbolicul carton moale al religiilor și al patriarhatului se poate scufunda: numele tatălui nu vor fi purtate mai rău; ele se vor dispune altfel, iată tot.
Într-adevăr, funcțiile paterne nu se desfășoară în același spațiu. Tatăl rivalității oedipiene își joacă partea sa într-un spațiu privat: familia redusă la copil, la mama și tatăl său. În revanșă, să închini un cult tatălui mort cere un spațiu exogam. Într-adevăr, odată tatăl eliminat, ucigașii se adună în afara familiei pe care actul lor tocmai a făcut-o să zboare în bucăți. E în acest exterior că această mafie țese legătura socială, sub pretextele considerațiilor religioase, deplorând actul fără de care acea legătură nu ar exista totuși. Complexul patern comportă două figuri, cea a unui mort și a cea a unui viu: în tot timpul monoteismului tatăl etern s-a ținut la aplombul taților vii. Până când acel tată eternizat a căzut pe pământ, unde complexul patern s-a spart.
În postmodernitate, doar a doua dintre funcțiile paterne (religioasă) este destabilizată, generând nu un declin, ci o remaniere: tatăl endogam continuă să funcționeze, în timp ce tatăl cultului este obsolet: cel pe care ficțiunile îl trimiseseră în ceruri din cauză de traumatism sexual excesiv se regăsește în șomaj. Înainte, tatăl etern (în cer) făcea tatăl sexual aproape frecventabil (pe pământ). În verticala fiecărui tată viu, numele său deja eternizat îl civiliza. Această verticală s-a tăiat. Numele tatălui sunt de acum dispuse pe pământ la orizontală. Nu e că maiestatea sa tatăl s-ar fi culcat (bietul). E mai degrabă faptul că el nu se mai află acolo unde ne-am fi așteptat. Cele două funcții paterne sunt de acum pe pământ, încarnate sub ochii noștri: nu vă mai obosiți să-i ridicați spre cer.

Această remaniere profundă a funcțiilor paterne semnifică ea declinul lor? Nici mai mult nici mai puțin azi ca și ieri: este, pentru că tatăl lasă întotdeauna de dorit, faptul că religiile au inventat un tată divin, el însuși de altfel imperfect căci răul există. Din toate timpurile tatăl a fost acuzat de a nu fi la înălțime (Ioana D'arc dădea deja exemplul). Cum tatăl simbolic e întotdeuna deja mort, reproșul care poate fi făcut oricărui tată este de a fi încă viu. Și când tatăl e cu adevărat mort, simbolic, până la ultimul os, lasă încă de dorit, căci nu mai poate răspunde la chemare (Isus se plângea deja). Vina paternă părea fără remediu și această constatare nu caracterizează epoca. Bineînțeles complexul lui Oedip n-a dispărut în postmodernitate. Familiile continuă să funcționeze, chiar dacă se organizează diferit. E mai degrabă faptul că, odată patriarhatul marginalizat, copilul e mai mult decât a fost vreodată, cel al dorinței unui bărbat și al unei femei.
În revanșă, dacă sexualitatea taților vii nu mai e simbolizată grație tatălui etern al religiilor, atunci o bănuială va contamina funcția paternă: tatăl va fi suspectat de viol și pus sub acuzare peste tot, până la președenția celor mai mari State, iar investigațiile pentru incest proliferează. Șefi de familie sunt aruncați în închisoare pentru vagi bănuieli ale asistentelor sociale sau pentru denunțurile ex-însoțitoarelor lor. Urmărim în toate locurile consecințele unor presupuse disfuncționări paterne: copii sunt supuși la teste psihometrice pentru a fi desenat câteva grafiti cu conotație sexuală, sau la fel de bine sunt duși în psihoterapie pentru a se fi jucat de-a doctorul cu micul lor camarad de clasă.
Și prin cine acești „răi tați" au fost ei arătați cu degetul, dacă nu prin „bunii tați", adică tați cât se poate de morți din punct de vedere sexual: judecători, educatori, „psy" de tot felul? Sunt ei cei care diagnostichează un declin al funcțiilor paterne. Ei se plâng cu atât de multă vehemență întru-cât speră să ia astfel cursul „bunului tată", specie pe cale de dispariție după ei. Constatarea carenței paterne este proporțională rolului pe care și-l împart: *larvatus prodeo,* tatăl se coportă deci încă odată ca personajul tulbure care întotdeuna a fost.
Sub titlu de exemplu al acestei curse între „buni" și „răi" tați, inflația judiciarului corespunde unei schimbări de loc al legitimării actelor. E de altfel mai puțin creșterea numerică a proceselor cât calitatea lor cea care atrage atenția: cerem judecătorului să tranșeze cu privire la probleme care, mai ieri încă, nu erau de competența lui, sau cărora nu le-ar fi făcut dreptate. Nimeni nu se preocupa de exemplu de o femeie violată, acum câteva zeci de ani. Căptușeala la tăticul amortiza toate acestea: femeile care provoacă dorința nu pot beneficia de solicitudinea patriarhală.
Această împărțire între „buni" și „răi" tați dă o indicație importantă asupra noii dispoziții orizontale a complexului patern. Există de acolo multe alte semne: statisticile arată de exemplu creșterea numerică a familiilor unde un bărbat nu este genitorul: aceea face doi tați. Această realizare seculară a duplicității paterne corespunde noii organizări a numelor tatălui, de altfel fidelă istorie lui Oedip care a avut doi tați, și el.
În acel sens, momentul actual, care generează o relativă, dar crescândă, spargere a familiilor nu rezultă dintr-o mai mare libertate. Este că un bărbat nu ar știi să încarneze el singur cele două funcții ale tatălui. Tatăl genitor nu mai reușea să dorească dacă era pus pe locul tatălui mort de femeia grație căreia a devenit tată. Nu își datora atunci salvarea decât fugii, care îi lăsa viața în siguranță.
Atunci când tatăl mort nu se mai distinge clar de cel viu, așa cum religiile o permiteau, tații s-au înfricoșat să aibă un rol care semnifică moartea lor. Iată o sursă de angoasă postmodernă nouă pentru bărbați: „Ea mă ia drept tatăl ei!". Nimic ca asta pentru a aduce o lovitură de oprire dorinței. Să joci pe tatăl violator, mai treacă încă, dar „să fii tatăl" trece bornele dincolo de

care un cuplu se instalează într-o supraveghere reciprocă confortabilă, dar mai degrabă mortiferă. În acele condiții tatăl preferă să se abandoneze pe loc ca tată, și să-și trăiască viața sa sexuală altundeva, în timp ce un alt bărbat joacă în locul lui un rol diferit, cel al tatălui educator. Aceași problemă pentru femeia lui, de altfel: cum ar putea ea să dorească un bărbat care ar fi un tată „total”, încarnându-l totodată pe al său și pe cel al copilului lor? Trebuie dezintegrat cât mai devreme acel tată integral, dispersat altfel.
Psihanaliza a fost inventată în momentul în care această nouă dispoziție a numelor tatălui începea să apară. Răspunsul la întrebarea „Ce este un tată?” nu mai este dat în prealabil: rămân întrebări într-o lume în care tații sunt la plural. Psihanalistul nu se substituie unui tată carent. Cu siguranță, se întâmplă ca analistul să fie luat drept tatăl, și acel seamăn de identificare permite să se regleze un cont, cel al traumatismului sexual, așa cum el se fixează în simptom. Dar, la capătul traiectului, actul analitic evaporează simbolicul carton-moale care ficționează scenografia oedipiană sub forma diverselor teorii sexuale infantile, printre care religiile.
Până mai ieri și încă azi dimineață, un bărbat iubea o femeie nu doar pentru ea însăși, ci pentru ceva mai mare decât ea: o efigie secretă a tatălui, amenințătoare. Azi, această efigie se estompează, și reia locul său just. Astfel încât contururile femininului ies din urmbră, se precizează, se luminează în sfârșit. Fiecare femeie în particular ar prefera poate să continue să ignore ceea ce e și ceea ce vrea. Fiecare bărbat în particular va regreta poate timpurile în care onoarea tatălui decidea totul. Totuși aceea nu mai depinde de ei în mod individual, ci de starea actuală a idealurilor. Le trebuie să înfrunte ceea ce înainte puteau necunoaște cu privire la raportul lor la sex. Ar fi preferat poate să rămână îngeri visând să se regăsească în limburi mai degrabă decât să înfrunte această probă, limpezire a întâlnirii lor. Dar vine ora de a ieși din casa tatălui. Trebuie să piardă legătura fraternă, să se retranșeze de umanitate pentru a o realipi. Nici un tată și nici un frate atunci când un bărbat întâlnește o femeie. Călătorie stranie: trebuie să ieși din această umanitate de ieri pentru a realipi o umanitate încă ignorată, sălbatică. Cine a spus că nu mai exista pământ necunoscut?
Sexul să fi devenit el liber? În orice caz nu e mai inocent azi decât ieri, și face întotdeauna să cobori ochii. Mai mult poate, căci era atât de mult mai practic atunci când era o prostituată! Odată poarta sa trecută, bordelul său ignora rușinea. Acum, din contră rușinea se arată liniștită în simplicitatea sa, rușine bizară, orfelină: e doar de nedepășitul nucleu al nopții sexualității cel care păzește pe dinaintea lui secreta sa obscenitate.
Libertatea a căzut pe umerii bărbaților și femeilor fără ca ei s-o fi vrut cu adevărat. Condițiile realizării sale erau deja reunite atunci când știința a marginalizat fără zgomot religia și în consecință a săpat patriarhatul, pe care Biserica îl legitima. Astfel că un decalaj s-a produs: bărbații și femeile nu mai sunt priviți în același fel, iar consecințele au urmat fără ca ei să-și fi dat seama cu adevărat despre asta, și înainte de a o fi dorit cu adevărat.
În afara casei tatălui, fiecare dintre sexe se înnebunește de celălalt. Căci această libertate nu e o metresă acomodantă. Ea face să piardă femeilor securitatea copilăriei: ele puteau prefera bărbații care nu le înfricoșau, chiar dacă rămâneau totuși eterne minore. Și tot ea angoasează bărbații, confruntați virilității lor fără ajutorul iubirii paterne. Ne imaginăm panica bărbatului care, fără susținerea patriarhală, ar vrea să continue să facă pe tatăl ca înainte: juisanța feminină semnifică atunci propria sa moarte! Fără îndoială va întâlni el femei pregătite să-l lase să joace acest rol. Dar punctul de sprijin al acestei credințe în societate îi lipsește de acum. Și el riscă serioase pane ale dorinței în fața fiecărei femei care nu va fi nici o fiică, nici o mamă.
Feminitatea îl amenință și această teroare vine de departe. Din adâncul timpurilor ea se apropie dulce, putere devastatoare descinsă din panteonul divinităților: ea se numea Cybele – nebuna

coafată cu spice în Anatolia -, Sekhmet - cap de leoaică în Egipt, Darga sau Kali - însetată de sânge în India. Și apoi ea a venit spre noi cu pași lenți, schimbând mască și nume: Athena, Fecioara Maria, frumoasa iubirii curtezane, Marianne... Cum se numește ea acum, și a ieșit ea din mitul său? Ea poartă noi nume: Barbarella, Cruella, Vampirella, acele femei cu nume de război, un nimic pervers, locuiesc fantasmele erotice masculine, capitalizând iubirea tatălui și violența sa. Dispensate de autorizare divină, Wonderwoman și Lara Croft fac dreptate și reprezintă legea, cu licența de ucis în buzunar. În arme, ele angoasează pe cât de mult excită. Bărbatul care vrea să le aproprie nu mai trebuie să învingă un tată sau un soț, căci ele se păzesc singure. „Femeia care bate” înlocuiește „tatăl care bate” în fantasmele excitante. Barbarella și companioanele sale legendare trăiesc printre noi, descinse din benzile lor desenate. Dar sunt mai ales bărbații care le imaginează sub aceste trăsături belicoase, departajând binele de rău așa cum tații trebuiau s-o facă. Dacă surorile terestre ale Wonderwoman se uimeau atunci când bărbații se înfricoșau de ele, e pentru că ele nu văd că ele reprezintă de acum acel tată.
Astfel încât un nou fel de violență de dezlănțuie contra femeilor. ele erau înainte fete, sclave mai mult sau mai puțin consimțătoare tatălui. Dar acum, dacă iubirea face legea, ele primesc o violență în locul tatălui: ele reprezintă exigențele lui. Ele sunt locuite de spiritul tatălui, care caută să se încarneze.
Lumea a fost întotdeauna plină de fantome: sunt spiritele morților care bântuie lucrurile și cer reparație. Sufletele pot face obiectul tranzacțiilor. Diavolul și Dumnezeu nașul său s-au amuzat întotdeauna mult să le vândă și să le cumpere. Așteptând, sufletele rătăcesc pe pământ, și tot ceea ce transformă sălbăticia acestei naturi oprește aceste suflete înfometate, le strepezește dinții. Sufletele se înfricoșează, și exorcismul Spiritului sfânt le aruncă dincolo de cercurile exterioare.
Dar tehnoștiințele, tehnica, e mai bună decât Spiritul sfânt ca să lichideze sufletele! Și apoi, e mai puțin scump! Cu siguranță, estetica, se resimte de acolo și frisonul lipsește. Dar prețul face să reflectezi. Cu mâna omului, cu sudoare, cu sânge, ceea ce se fabrică caută să sfârșească cu sufletul, cu animismul naturii, pentru a-i îmblânzi ferocitatea. Frigiderele, mașinile, ordinatoarele: toate acelea n-au suflet. Manufacturatul, tehnicul, fabricatul se dispensează, în afară de accidental, atunci când materia lucrată se întoarce la sălbăticia sa. Se întâmplă ca un vechi gazometru, o uzină dezafectată, un pod ruinat, să își recupereaze sufletul lor, dar e doar pentru că ele sunt abandonate, și pentru că spiritul tatălui, fără moștenitori, ca și ele, și le-a realipit. Postmodernul a ars sufletul, l-a distrus peste tot unde a putut.
Atunci când scânteia religioasă ardea, lumea era mult mai frumoasă! Iat-o acum fără suflet. Spiritus sanctus, spiritul tatălui n-o mai animează: sufletul, sunt lucrurile animate de suflul tatălui. Fără spiritul său, ele rămân închise în ființa lor ostilă. În numele Tatălui și Sfântului său Spirit, fiul are un suflet, și el vede grație lui sufletul lucrurilor, atât de frumoase. Pentru fiică, nu e sigur. În orice caz, Părinții Bisericii au dezbătut chestiunea și au decis frumos și bine că femeile nu aveau suflet. Pentru Dumnezeu, femeia nu există, decât virginală, privată de juisanța sa. În brațul de fier care opune ființa neantului, Ființa supremă aruncă în afara cercului său neantul femininului, care rămâne fața sa ascunsă. Forma, ideea pură, psyche, sufletul: iată tot atâtea prezentări ale unui feminin asexuat, negat.
Poetul iubirii curtezane cânta sufletul femeii iubite. Dacă lăuda frumusețea corpului ei, el era încă iluminat de sufletul ei, și erotismul ei exacerbat își găsea limita sa grație acestei purități mult mai sigur decât prin teama de Domnul, rivalul său. Interzisul erotizat mai mult în numele sufletului decât în cel al soțului. Iubirea și sufletul rimau în proporția unui corp dezlocuit de sex, scos pentru ceea ce există din dezîncarnat în corp. Iubire a sufletului pentru ceea ce corpul

nu este, agresiune erotizată contra a ceea ce este. Din femeia respinsă de un ordin de bărbați care nu va fi organizat niciodată atât de bine iubirea contrariată a tatălui decât în feudalitate, rămâne doar iubirea de sufletul ei. O iubire de suflet, imortal și feminin, reintegrat corpului său în postmodernitate, epocă poate fără suflet, dar unde femeile recâștigă corpurile lor, și dintr-o dată, noi pe al nostru.

Dualismul fratern

În cartea sa Cetatea divizată, Nicole Loraux arată cum democrația atheniană s-a construit în teama de războiul civil, stasis. O cetate demnă de acest nume crește și se cimentează în iminența războiului fratricid. În acel sens, Aristotel acordă atât de rezonabilului Solon acest aforism marțial: „Cel care, după o stasis în cetate nu va fi luat armele cu una dintre cele două partide, să fie privat de drepturile sale și să nu mai aibă dreptul de cetate". Stasis este un serviciu civic. „Cetățeanul" trebuie să fie un răsculat în putere, și călduțul merită să fie considerat politic ca și mort. Departe de a fi pacifică, „demokratia" semnifică victoria unui partid asupra celui al tiranului, a cărui revenire e deci de temut. Dar ceea ce divizează societatea acoperă o altă excluziune, mai profundă. Sunt andros cei care fondează cetatea. Departe de femei, bărbații se regăsesc între ei, adunați sub egida unei idealități comune, cea a fecioarei Athena. Subplombâdu-și statuia, Zeus, tată invizibil, n-o atinge, ea rămâne infecundă, și Athenienii sunt copii acelor zeități, Frați, ei se ceartă în refularea sexualității feminine căreia Athena îi redublează excluderea. Așa cum virginitatea ei o indică, e din juisanța sa faptul că poporul masculin nu vrea să știe nimic. Democrația se fondează poate în uitarea războiului civil iminent – „Politikos e numele celui ce știe să consimtă uitării" -, dar, mai tare decât acea pacifică uitare, ea refulează ceea ce reprezintă juisanța feminină. Oricât de violente ar fi altercațiile lor, frații rămân uniți prin excluderea femininului, din care ei nu recunosc decât o entitate virginală: mama pe care ei ar fi vrut s-o aibă, adică cineva ca Athena, Maria sau Marianne. Totemismul aparent al religiei grecești se oprește la picioarele acestei zeități, care lăsă locul său în gol creștinismului.

Acea refulare pe care o perpetuează în comun frații subiectivează cetatea: ea devine o persoană vorbind în numele lor, în proporția a ceea de ce sunt inconștienți. Cetatea poartă un nume propriu: ea există ca un subiect „al" politicului, care vorbește în loc și spațiu ansamblului subiecților care refulează angoasa lor de castrare grație lui. Athena vorbind în numele tuturor menține forța constantă a refulării fiecăruia: ea este „subiect" în spațiul tuturor subiecțiilor care uită, grație ei, raportul lor la sex.

Democrația romană nu cunoaște acele deturuři. Roma merge direct la capăt: războiul civil nu e fraticid, ci paricid. Cel ce ia armele contra fratelui lovește prin el un principiu mai înalt. Roma s-a fondat pe uciderea lui Remus de Romulus. Dar textele dreptului roman înlocuiesc constant evocarea războiului civil prin cea a paricidului. Parricidium diferă de omucid: el poartă atingere la parens patriae. Acea alunecare latină demască punctul de punere la foc a războiului civil: el se declanșează atunci când unul dintre cei doi frați vrea să țină locul tatălui. Căci cum se numește tatăl care pretinde să se încarneze, dacă nu un tiran? Într-o parte de egali, el joacă cartea paternă, arătând astfel clar faptul că visul egalitar și fratern presupunea existența unui tată ideal, în numele căruia exercițiul puterii se legitima.

În codul nostru civil, moștenitorul dreptului roman, crima supremă era paricidul. El a fost înlocuit după câțiva ani de cel al „Crimei contra umanității". Vom vedea în această substituție unul dintre simptomele cele mai nete – cel puțin în legislație – ale postmodernismului: patriarhatul își pierde poziția dominantă în același timp în care câmpurile de exterminare sunt

date ca simbol al sfârșitului fraternității. O serie de înlănțuiri trece de la tată la frate și de la frate la un nou subiect al dreptului.
Dualismul luptei fraterne este atât de constant în toate societățiile umane, și el operează o refulare a femininului atât de sistematică, încât lectura sa freudiană se impune: diviziunea subiectului rezultă din prima sa identificare cu falusul pe care mama nu-l are.

Comunitatea celor care nu mai sunt frați

Și care va fi acum sursa legii?

Psihanaliza este ea o nouă religie?

Ia-ți zborul, înger...

QU'EST-CE QUE LE "RÉEL" ?

ESSAI PSYCHANALYTIQUE

GÉRARD POMMIER

POINT HORS LIGNE

érès

CE ESTE „REALUL”?, 2004

Terminus, toată lumea coboară! Dar nu domnule, nu insistați, imposibil să avansezi mai mult, ne lovim de real! În discuții și dezbateri chiar la sfârșitul ultimului mileniu, noțiunea de „real” a fost deseori folosită pentru a explica imposibilitatea de a explica. Acel real va fi servit ca refugiu unui obscurantism furios? Realul nu este totuși unul dintre acei semmnificanți terminus, propriu pentru a conclude argumentații hazardate. Din contră, germinal, realul nu închide o problemă, ci prezintă cristalul său inițiator. Cu realul începe aventura umană, de la senzație la fantasmă, de la lucru la gândire. Dar gândirea poate ea înțelege cristalul din care provine și pe care-l dizolvă.

Nașterea realului

„Exista ceva înainte de nașterea mea, și care este realitatea a ceea ce văd?”. Copiii își pun acest gen de întrebări metafizice și ei le adresează uneori adulților, care par de altfel să aibă cu totul alte preocupări. Cu excepția filozofului sau psihanalistului, o dată ieșit din concert, cea mai mare parte a persoanelor majore și rezonabile se uimesc atunci când o astfel de problemă le este pusă. Atunci când ele încearcă să-i răspundă, ele fac de exemplu remarcat că, dacă vă loviți de un scaun, veți știi de ce să vă țineți: realul, iată-l! Tocmai l-ați lovit acum! Nimic ca și durerea pentru a edifica visătorii care se interoghează despre realitatea sau facticitatea percepțiilor lor! Ei vor adăuga poate de asemenea că fiziologii au demonstrat de mult timp, cu întărirea

Big bang: expansiune a realului

Realul și „realitatea psihică”

Cheia de boltă a „realității psihice”: tatăl jucat contra pulsiunii

Fantasma cu poftă bună

„Imposibilul”, nerv al repetiției realului

Realul, câmp minat de dorința de știință

De la co(u)-n(o)aștere la știința realului

Cinetica conștiinței realului. Litera și cifrul

Măsura realului îmblânzește realul

Din toate timpurile și în toate civilizațiile, oamenii au folosit măsurile care le erau comune pentru a scoate planuri, a vinde obiecte, a face socoteala lor. Măsura se referă la un etalon care valorează pentru un grup de oameni și ea este mai întâi aleasă arbitrar. Un fapt atât de general presupune să existe un „sens comun” al măsurii, o abstracție pertinentă pentru grup și pentru fiecare. O idee a măsurii precede alegerea unui etalon. De unde vine ea?

.....

Experiența verifică adecvarea a două versiuni ale realului. Ea verifică în ce măsură două „realuri” funcționează împreună: pe de-o parte cel care constituie distanța între percepție și dublura sa, pe de altă parte, cel care se scrie grație cifrajului din doar jocul diferenței pure. Cu cât dublura va fi fost mai redusă, cu atât mai mult calculul va cădea just. Ea ar trebui să se resoarbă complet într-o zi, căci nu există altă dublură decât cea care face realul antropomorf. Dar ea nu va fi niciodată, dacă, doar lui singur, cifrul dă deja grosimea sa unei dubluri întotdeauna ce va să vină. Omul a știut să fabrice un real matematic care nu-i aparține decât lui, capabil să crească universuri la fel de mari ca și universul. Căci germinală și precum omul, mathesis are oroare de vid. Ultralume, ea așteaptă lumea sa.

Cifrajul simptomului și cifrajul fizico-matematic

O „matematică” implacabilă reglează repetițiile destinului, simptomele, actele ratate. Realul ne interoghează mai mult decât îl interogăm noi, și este la întrebarea lui că noi reacționăm printr-un răspuns cifrat (sau simptomatic) înainte de a fi semnificant. Asta numără în incomprehensiunea utilității numărării, care este numerizarea automatică. Inconștientul numără și repetă cu obstinație. Dar ce repetă el? Înainte să-i înțelegem semnificația sa, cifrul se impune. De unde provine această insistență mută a unui cifraj simptomatic?....

Un tată la fel de mitic ca cel din Totem și tabu generează dezvoltările matematicului. More geometrico, prin grijile acelui demiurg, totul se calculează, aducând la măsură demăsura Altui univers. Nu este într-atât că istoria tatălui hoardei primitive, inventat de Freud, ar fi un mit științific, este mai degrabă că el programează mitul științei, care arată „la origine”, realul imposibil al juisanței, și știința realului care îi este consecința. Rea fiică, isterică în draci, știința va respinge întotdeauna pe cel căruia i se identifică: acel tată mitic care o generează și această obscură istorie a fraților canibali, căreia ea își închide pasul fără să știe c-o face.

„Realul” sexualmente traumatic al psihanalizei este același cu cel, măsurabil, al științei?

Referința la o măsură universal admisă evocă condițiile de posibilitate ale științei așa cum ele au fost enunțate de Emmanuel Kant. Desigur, acesta din urmă ar fi fără îndoială surprins să audă că „sensul comun” al măsurii își datorează evidența sa semnificației falice. Această condiție de posibilitate nu diferă deloc din punct de vedere kantian decât pentru că subiectul său se scoate de acolo suturat (și nu transcendental). Această distincție lasă realului măsurat o dimensiune puțin filosofică care, dacă ea nu este o tară în sine, marginalizează totuși specificitatea freudiană. Cu siguranță, pulsiunile sexuale dau un suport metapsihologic acestei abordări. Dar problema pe care ele o pun se reduce destul de repede la o dialectică a ființei și neantului, care se rezolvă în separația lui înăuntru și înafară (problema conștiinței acelui înafară găsindu-și soluția grație măsurii împărțite). Oricât de sexuale ar fi în prima lor mișcare, pulsiunile îți văd caracterul lor libidinal ocultat, în profitul unei problematici care nu mai seamănă deloc cu ceea ce înțelegem de obicei prin „sexualitate”......
Psihanaliza arată că tematica religioasă prezintă sub această formă inversată (după una dintre procedurile comune ale refulării) invarianții inconștientului prezenți în fantasmele individuale. Ateismul freudian repune deci la locul just (al inconștientului) ceea ce păruse transcendent în domeniul sacru. Dar, făcând aceasta, departe de a evacua chestiunea tatălui, ea arată punerea ei în tensiune în fantasmă, din care se susține existența subiectului.

De la realul științei la tehnică

Știința, cea a vrăjitorului ca și cea a omului de știință, sunt la egalitate pentru a asigura existența subiecților. Puțin importă raționalitatea gândirilor lor: ele protejează în toate cazurile. Dar eficacitatea simbolică a operațiilor lor rămâne limitată atât timp cât realul nu a făcut proba sa grație realului – adică atât cât experiența nu a arătat adecvarea realului subiectiv și a realului obiectiv. Realul subiectiv este cel care asigură existența subiectului prin raport la traumatismul sexual patern. Realul obiectiv privește investirea pulsională a în afară-lui.
De ce omul ar vrea el să facă „experiențe”? Este că, din felul identificat cu tatăl, el tripotează cu delectare pulsionalul matern. Dar cum totul se petrece la distanță de acel focar incandescent, vom spune doar că experiența caută să arate că omul poate reproduce și utiliza legile pe care le-a descoperit. Atunci când se produce, acel ansamblaj experimental semnifică faptul că de acum menținută înfară, partea angoasantă a Lucrului dispersată în lucruri poate fi nu doar cifrată, ci că, în plus, ea poate fi utilizată prin tehnică.
Cifrajul scrie o echivalență între un real, cel al măsurii, a cărui abstracție stă pe semnificația falică, și un alt real, cel investit înafară de către pulsiune. Această abordare a unui real de către un real subiectivizează înafară-ul, dar acest avantaj nu este transformat decât în ziua în care subiectul acționează, atunci când el experimentează cifrajul pe care l-a stabilit și atunci când îl utilizează după o tehnică. Grație tehnicii, cifrul se face la rândul său materie, forță productivă. Medierea cifrului transformă complet noțiunea de „tehnică”, iar erotizarea „măsurii” nu o apropie cu siguranță de concepțiile lui Heidegger. Pasajul fizico-matematicului la tehno-știință nu mai împlinește doar o protecție a realului grație cifrajului, ci crearea unui nou real grație acelui real. Nu doar că subiectul este protejat de cifru, ci el poate în plus să creeze pornind de la el un real cu mâna sa: plăcerea de a crea real, la fel de tânără ca și omul care o face! Omul se crează creând. Ceea ce vede înafară nu mai e de acum oglinda sa pasivă, ci o clonă născută din mâinile sale.

Realul procede din angoasa castrării, care pune ființele vorbitoare în picioare și le împinge înainte spre ceva ce ele nu știu prea mult. Miturile și religiile au pus în formă o cunoaștere intuitivă și mistificată a acelui real inscrutabil. Până în momentul în care cifrajul realului, inițiat de fizico-matematic în era modernă, tranșează cu această cunoaștere grație experienței și consecințelor sale tehnice. De atunci lumea hăituită de propriul refulat al omului reculează în spatele lumii create de tehnică, al doilea cerc al culturii contra angoasei. Invenția mașinii realizează până la capăt lupta contra realului grației realului. Tehnica proiectează înafară echivalentul oniric al corpului care risca să fie obiectivat. Mașina realizează acel ultim pas al visului.
Raportul corpului cu mașina apăruse de exemplu în micul text al lui Tausk intitulat Mașina de influențat. El descrie reducția progresivă a unui corp la un ansamblu de organe asexuate, a căror organizare mecanică semnifică sfârșitul dorinței. Realizarea acelei aspirații transexuale, examinată în acest articol privește un caz de schizofrenie; dar nu se aplică ea visului robotului, ordinatorului, clonei, care ar putea efectua ca și noi sau mai bine decât noi anumite funcții ale corpului? Omul creează mașini cu scopul de a nu fi mașinat, cu scopul de a scăpa destinului său de obiect al lui Altul. Cel care creează nu mai este creat, ci creator. Înaintea actului său demiurgic, el era efectul unei cauze. După ce îl va fi împlinit, el poate pretinde să-i fie cauza. Tehnica pune în practică această intuiție a lui Descartes după care cauzalitatea se bifurcă în două sensuri: unul, insondabil care relevă de providența divină; altul, la îndemâna noastră, pe care legile materiei și calculele matematice îl demonstrează și de care relevă corpul în măsura în care el ar fi el însuși o mașină. Ne regăsim astfel pe un teren cunoscut: mai degrabă decât să rămânem pe versantul pasiv al unui corp mașinat, pulsional, noi trecem pe versantul activ, cel al producției de mașini. Sunt acele corpuri aventuroase și răutăcioase (mașini, avioane, etc.) pe care noi suntem capabili să le fabricăm. Mai bine decât tații, noi le fabricămm servindu-ne lecții ale alienării noastre, care ne învață măsura. Dubla cauzalitate carteziană s-a vectorializat până la capăt: ea reîntoarce de acum pasivul în activ. Corpul nostru obiect care era expus alienării s-a metamorfozat în mașini în serviciul nostru.
Despre acel proces de transformare tehnică mergând de la realul corpului la cel al mașinii (via științei), vom lua un alt exemplu decât cel al lui Tausk, el însuși împrumutat de la avatarii psihozei. În timpul lungilor primi ani ai vieții sale, Temple Grandin s-a luptat contra autismului și ea nu a intrat decât cu lentoare în limbaj. Mai târziu, atunci când nu era încă decât o copilă, ea observa într-o fermă cum animalele care trebuiau îngrijite sau castrate erau încetișor închise într-un cofraj de lemn ai cărui pereți se apropiau progresiv. Contactul pereților le calma, și închise cum erau, stăpânii lor se ocupau de ele după voia lor. Acel spectacol a făcut-o să reflecteze mult, astfel încât ea și-a construit pentru propriul uz un fel de cușcă care o închidea atunci când se simțea angoasată. În fiecare zi, ea se abandona în acea stare, în care putea gândi liniștită la frații săi animalele și la tratamentele care le erau aplicate. Devenită tânără fată, ea a inventat un dispozitiv mai complex bazat pe același principiu, destinat abatajului în serie al animalelor: carnea este de mai bună calitate dacă animalele mor în calm. Temple Grandin a devenit o specialistă reputată a abatoarelor, altădată locuri sacre în care nu oficiau decât preoții, fără îndoială în memoria lui Abraham, care a sacrificat mielul mai degrabă decât copilul.
De reveria lui Abraham ne putem lipsi azi. De la corpul mașinat la mașina închizând corpul, pasiunea realului poate de acum conta pe tehnică. Aplicația practică a cifrajului fizico-matematic buclează un circuit și într-un anumit mod mașinile sunt berbecii noștri. Tehnica livrează lui Altul roboți sacrificiali, dublii ai corpului care îi dau viață o a doua oară. O primă oară pentru că semnificația obiectivă a corpului este reluată în contul său de către spiritul

mașinilor. În timp ce se învârt angrenajele lor, subiectul se poate lasă să meargă în visătoarea sa existență. Și, o a doua oară, pentru că corpurile mașinice astfel create sunt fidele demiurgilor lor: ele creează la rândul lor. Ele sunt în serviciul corpului atât pentru ceea ce ele sunt (tipuri de dublii) cât și prin ceea ce ele creează (produse de produse: oțelurile, plasticurile, chimia, mulțime de particule generând la rândul lor produse).
Dintotdeauna, au existat tehnici, procedee destinate să tratezi materia. Acele tehnici erau întrucâtva direct elaborate din realul corpului la realul materiei. Ele se sprijineau pe o știință inconștientă, ele nu cunoșteau legile care regulau eficacitatea lor. De exemplu, e existat o tehnică de tras cu arcul, iar arcașul nu știa nimic despre legile balisticii. Azi nu mai este pornind de la acel raport intuitiv direct că se elaborează o tehnică, ci pornind de la știință, ea însăși constituită în realul de experimentat după un sens nou al tehnicii. Știința înlocuiește intenția științei inconștiente. Iar tehnica visează astfel dintr-un paradis total și în întregime pământesc. Cele mai profunde nenorociri ele însele sunt mascate prin tehnică. Există o tehnică a sănătății, o tehnică a războiului. Putem juisa grație ei dintr-un paradis în sfârșit fără gândire și fără subiect. Fără vină.

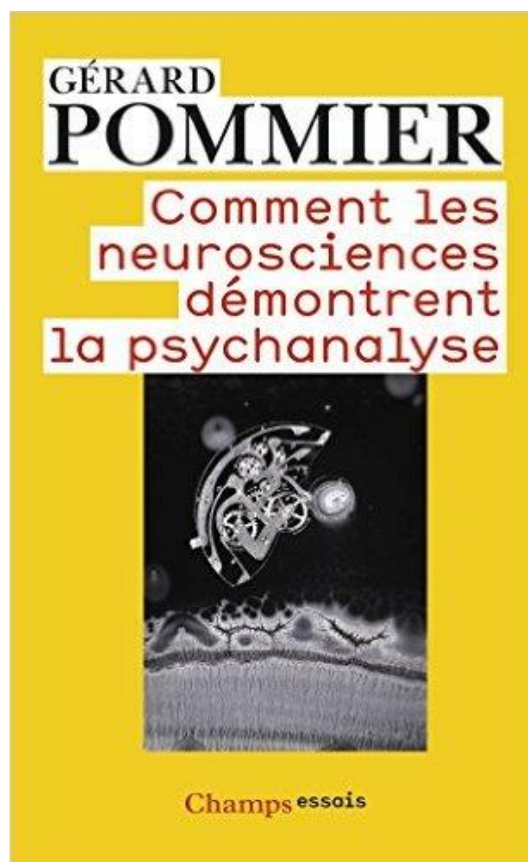
Realitatea psihică a lui Freud și realul lui Lacan

Concepția realului a lui Freud a rămas mereu centrată asupra clinicii. Deși anumite texte ale sale, ca de exemplu Metapsihologia, sau cel despre „Denegație”, l-ar fi putut conduce la considerații filosofice și epistemologice de prim plan, el niciodată nu și-a dat osteneala să pună în valoare acele aspecte. Totuși, clinica psihanalitică permite avansuri considerabile cu privire la raportul realității psihice cu realul, iar aceasta grație unei metode prudente, niciodată ipotetică, care ar fi trebuit să aducă în cel mai înalt grad credit acestei concepții revoluționare. Puțini filosofi sau epistemologi au întrevăzut această dimensiune nouă și a trebuit să-l așteptăm pe Lacan pentru ca consecințele sale să fie elaborate.
Acesta din urmă a intrat în teoria psihanalitică pe poarta „stadiului oglinzii”, iar această punere în spațiu a structurii pornind de la imaginea corpului propriu, care reînnoiește și ordonează conceptul freudian de narcisism, urma suficient de repede să se însoțească de punerea în relief a ternarului „real, simbolic, imaginar”. Retroactiv, înțelegem că primul aport de importanță cu privire la oglindă comanda invenția acelui ternar. Articularea acelor două prime se va face destul de repede și va deveni explicită cu schema R și schema L.
Era încă de atunci descoperirea unei structuri în toate ocurențele reductibilă la articularea acelor trei dimensiuni (RSI), cea care urma să-și arate eficacitatea pe întreg parcursul seminariilor. „Structura” în chestiune nu este cea a antropologilor, care au putut remarca studiind miturile, retrimiterea de la unul la altul a unui anumit număr de invarianți. Desigur, RSI nu invalidează acele lecturi care tematizează imaginarul simbolicului, dar ternarul se construiește pe baza unui abis, cel al semnificației falice care comportă o dimensiune neantizantă, și care are ca și cheie de boltă numele tatălui, cele care pot dialectiza acel neant. Astfel încât realul este prins într-o dialectică care ar rămâne de negândit fără această semnificație de origine și complexitatea paternă. Din această dialectică procede mișcarea istoriei, începând prin cea a complexului lui Oedip. Fără el, nu am putea sesiza legăturile de izomorfism care există între limbaj și particularitățiile sexualității umane, așa cum ea este organizată de complexul castrării.
Această structură RSI a fost luată ca referință organizatoare a istoriei și a evenimentelor vieții psihice. Ternarul său a dat o axiommatică solidă lurărilor lui Lacan: cu ocazia comentariilor de texte freudiene, în scrierea Grafului, cea a matemelor, a primelor formalizări topologice și

până la introducerea nodului borromean, ea i-a servit să clarifice conceptele freudiene și să le asigure eficacitatea. Anumite dificultăți ale textelor clasice sunt aplanate grație acestui instrument, iar clinica cotidiană de asemenea beneficiază de acolo. Trebuie doar să nu uiți că este vorba doar despre instrumente, și nu despre lucrul însuși.
Nu fără argumente, anumiți exegeți ai lui Lacan au vrut să sublinieze deplasarea de accent pe care o observăm în ordinea celor trei termeni între 1953 și 1980. Este adevărat că Lacan a insistat mai mult pe anumite aspecte: imaginarul pare privilegiat la începutul operei, apoi simbolicul, în vreme ce realul ar fi prins pasul în ultimii ani. Putem desigur să considerăm că „stadiul oglinzii" a vrut să confere o prevalență imaginarului, dar este acolo o reconstrucție, căci ternarul nu era încă inventat.
În momentul său inițial, care insistă asupra returului la Freud, distribuția SIR se dă ca cea mai logică, căci ea se va distinge întotdeauna plecând de la simbolic. În seminarul despre scrisoarea furată, din 26 aprilie 1955, Lacan articulează imaginarul, simbolicul și realul, dând o preeminență lanțului simbolic asupra celui imaginar care nu „aduce nimic decât inconsistențe, în afară de a fi raportat la lanțul simbolic care le leagă și le orientează". Dacă realul nu este numit în acest loc, îl putem deduce din existența subiectului inconștientului (ek-sistență). Exact la fel ca și „scrisoarea furată", realul scapă celui care-l caută, în măsura în care el o face cu instrumentele realității: „Dar căutătorii au o noțiune despre real atât de imuabilă încât ei nu remarcă că căutările lor îl vor transforma în obiectul ei. Trăsătură în care poate, ei ar putea distinge acest obiect de toate celelalte." Lacan adaugă că imposibilitatea de a găsi un lucru care este totuși la locul său ține de pozițiile lor subiective ele însele: „Imbecilitatea lor nu este de specie individuală nici corporativă, ea este de sursă subiectivă... pentru real, oricâte bulversări i-am putea aduce, el este acolo întotdeauna și în orice caz la locul lui..."
Lacan va prezenta apoi ternarul după ordinea RSI, care corespunde unei delimitări prime între real și simbolic. Este încă această ordine cea pe care o vom găsi în „A treia oară" (intervenție la congresul din Roma din 1974), cât și în seminarul din 1974-1975 intitulat „RSI".
La finalul socotelilor, în particular în ultimele formalizări borromeene, nu mai putem deloc susține că un privilegiu ar fi acordat unei consistențe în raport cu alta, chiar dacă nu ar fi decât pentru faptul că nici una dintre ele nu ar fi de gândit fără celelalte. Să introduci o istoricitate în formalizarea RSI are poate un interes didactic, dar o putem arăta că ultimele formalizări sunt potențialmente prezente în schema R a articolului din 1957-1958 intitulat: „Despre o chestiune preliminară oricărui tratament posibil al psihozei." Această punere în plan comportă cel puțin implicit toți termenii structurii, dezvoltați după implicații care vor rămâne identice până la ultimele formulări (nu există salt calitativ). Acea schemă R, relativ puțin comentată în acel text el însuși, trimite la mai multe dezvoltări detaliate altundeva, în special în Relația de obiect și Structurile freudiene din 1956-1957. Schema dezvoltă o punere în tensiune a complexului Oedip cu ocazia căreia se repartizează diferiții regiștrii. Triunghiul imaginar și triunghiul simbolic se distribuie respectiv de o parte și alta a unei benzi care definește „realitatea psihică" așa cum ea tocmai a izolat realul. Lacan va preciza mai târziu că această bandă a realității, dată ca cea a fantasmei, funcționează ca o fereastră spre real. După o notă posterioară redactării textului, el subliniază că banda centrală a realului poate fi considerată ca o bandă Moebius (notă din 1966).
După o avansare teoretică atât de considerabilă, și poate pentru că articularea între subiectul inconștientului și subiectul științei nu a fost raportată în coextensivitatea sa la înnodarea însăși (la raportul direct al simbolicului și realului), acele formalizări riscă să recadă la rangul de instrumente poate utile în cursul unei demonstrații, dar neputând în cele din urmă să

economizeze meandrele „realității psihice”. De ce dealtfel ar trebui în mod absolut să ne dispensăm de asta? Nu ar fi acolo să colaborezi la visul matematic postmodern decât să ne dispensăm de vis? Această recădere este fără îndoială responsabilă de apariția altor probleme care au cel puțin interesul de a obliga să situăm noțiunea realului cu mult mai multă precizie.
Căci o remarcă critică se impune ținând cont de inflația actuală a termenului „real”. Un auditor imparțial al jargonului psihanalitic va fi poate frapat de folosirea frecventă a termenului „real”, care seamănă puternic unui fel de paspartu. Nu-i trebuie mult să navigheze în ape lacaniene pentru a auzi ridicându-se o voce de sirenă în apropierea anumitor stânci: „Călătorule, va auzi el, tu te întrebi cum să te orientezi în trecerea dificilă pe care o traversezi, dar apropie-te fără teamă, căci cântecul meu aduce un răspuns la întrebarea ta: ceea ce te frământă, este realul, realul și nimic mai mult!” Nummeroase probleme își găsesc astfel o soluție aparentă, repede suspectă de a masca impasurile clinicii precum și cele ale teoriei. Cu atât mai mult cu cât o astfel de invocație a „realului” pune mai multe probleme decât rezolvă. Într-adevăr, dacă vrem să definim o experiență sau un concept ca „real”, subînțelegem pe acolo că lucrul pe care-l desemnează este ceea ce este, așa precum în materialitatea sa. Acest uzaj al cuvântului „real” buclează o tautologie inutilă. Ea constă să enunți: „aceasta este aceasta”. Să spui despre un concept că el este real doar dă impresia de a înțelege, în vreme ce în realitate vaporul rămâne pe nisip.
Putem de asemenea folosi termenul „real” pentru a atribui o calitate la ceea despre ce vorbim. În această ocurență, calificarea „reală” nu este trivială, căci ea dă seama despre o caracteristică particulară. Dar, în acel caz, „realul” este doar un adjectiv și nu un concept: este abuziv ca Sirena să conceptualizeze un real în întregime doar calitativ, cu același titlu precum culorile sau savorile care, înafară de caracteristicile lor, nu spun absolut nimic despre obiectul la care se raportează. Atunci când „tatăl”, „falusul”, „castrarea”, etc., sunt calificate drept „reale”, la fel de bine ca și „simbolice” sau „imaginare”, noțiunile de „tată”, de „falus”, de „castrare” sunt conceptele cărora atribuirea acelor calități (RSI) le dă o culoare, sau, mai exact, o dimensiune. Să evaluezi dimensiunea unei probleme n-o rezolvă și nu permite nici o judecată sintetică așa cum poate rezulta dintr-o experiență sau dintr-o demonstrație (atunci când definim un concept grație altor concepte care nu-i sunt analogice și care îi rup astfel tautologia). Astfel, în această carte, de fiecare dată când non-conceptul „real” a fost substantivizat, el a fost cu titlul unei ipostaze (un adjectiv folosit în funcție de substantiv).
Calitatea evocată de termenul „real” posedă totuși o caracteristică care îl distinge de alte calificative. Putem defini „albastrul” absolut, independent de alte culori (grație lungimii sale de undă). În schimb, calitatea „reală” nu se stabilește decât în mod negativ prin raport la ceea ce ea nu este, adică o reprezentare fie printr-o imagine, fie printr-un cuvânt (Sachevorstellung, Wortvorstellung). În această ocurență, imaginea și cuvântul își dau mâna în funcție de ceea ce ele nu sunt, această calitate în negativ a realului. Această relativitate stânjenește atunci când este vorba despre o dimensiune pe care intuiția ar da-o mai degrabă ca absolută. Ea nu este totuși fără precedent în istoria filosofiei, iar dacă Kant a detaliat dimensiunile spațiului și timpului la începutul Criticii sale a rațiunii pure, nu rămâne mai puțin faptul că nu este vorba despre concepte apriori, și că cele două dimensiuni ale esteticii transcendentale, departe de a fi absolute, rămân relative una la alta. Toate proporțiile păstrate, realul, simbolicul și imaginarul lacanian sunt dispuse în aceeași relativitate ca și spațiul și timpul esteticii transcendentale.
.....

Dacă psihanaliza evită panta religioasă și dacă vrem bine să considerăm încă un moment formalizarea lui Lacan, ea lucrează asupra unei înnodări în trei, chiar dacă operația ei se sprijină pe disoluția ei grație unei a patra consistențe. Totuși, atenție! Că a patra consistență ar fi dizolvată nu implică inexistența sa: ea este doar diluată și poate ocazional cristaliza din nou. Este poate în acest sens că Lacan propunea faptul că „realul în două puncte surmontează simbolicul”. Înfruntarea simbolicului și realului se constituie în cursul separației lui înafară și înăuntru. Pe frontiera lor se țese „realitatea psihică”, această fereastră a fantasmei prin care omul întrevede realul. Dacă, descifrându-l, scrierea științei surmontează într-un punct această separație a simbolicului și realului, ea dez-cunoaște inconștientul ca principiu al operației sale (ideologia sa recade în fapt în religie). Psihanaliza în schimb, în măsura în care ea consideră coextensivitatea subiectului științei și celui al inconștientului, surmontează în două puncte simbolicul (cu condiția de a evita panta religioasă), o primă dată pentru că, ca și știința, ea descifrează, și o a doua oară pentru că, păzindu-se bine să sutureze subiectul prin trucajul științei, ea lasă în sarcina lui dorința însăși care l-a împins la știință. Ea de-suturează după acest fel de viață reală cu plămânii plini care nu reneagă sutura, dacă o putem numi astfel, subiectivarea determinismelor foarte bine reale

CUM NEUROȘTIINȚELE DEMONSTREAZĂ PSIHANALIZA, 2004

Există o libertate a subiectului în ciuda științei (inconștientului)?

Pentru a stabili poziția respectivă a subiectului și a științei, trebuie mai întâi să examinăm ceea ce-l determină pe primul, ceva care este de ordinul unei științe. Prima determinare pe care o suferă un subiect, este cea de a fi obiectul unei juisanțe a Altuia, ceea ce el acceptă până la un anumit punct, dincolo de care respinge juisanța în exces. Dacă juisanța s-ar realiza până la capăt, corpul încântat s-ar reduce la bulimia unei guri, la un anus în defecație continuă, la un cântec fără sfârșit, la o ejaculare infinită. Acel corp „pur obiect” nu ar avea alt subiect decât pe Altul al dorinței. Refularea impune o limită, nu pentru că subiectul s-ar refuza juisanței, din contră, el adoră asta, ci pentru că juisarea până la capăt l-ar anula. Limitarea nu succede unui interzis sau educației, ea este condiția unei subiectivități care impune o limită la ceea ce touși ea vrea. Modalitatea după care un subiect se opune la ceea ce îl determină constituie simptomul său, din care psihanaliza actualizează subiectul. Această limită corespunde nașterii unui subiect, în momentul în care el repsinge obiectivarea. Primul strigăt al copilului ilustrează acea respingere, care-l situează ea însăși ca interioritate prin raport cu acest exterior respins. Un animal nu strigă la naștere. El se naște, nimic mai simplu.
Dacă ar fi definit doar prin acea respingere, subiectul n-ar fi decât un efect, căruia ar trebui să-i fie conjuncturată existența pentru a da seama de conștiență și de liber arbitru. Dar acel biet subiect nu apare astfel decât asemeni unui covariant, handicapat de mastodonții cibernetici care-l înconjoară, începând cu inconștientul! Inconștientul dispune de redutabile bănci de date unde sunt stocate detaliile infime ale romanului familial, pus în pliul culturii locale și al istoriei filogenetice a omenirii: în fața determinismelor unei astfel de mașinării, cum să menții ipoteza unui subiect pentru a defini ceea ce seamănă mult mai mult unui obiect, simplă marionetă a inconștientului?

Un astfel de subiect s-ar reduce la acela care neagă această mașinărie. Maestru al negației, „el” ar scăpa astfel determinismelor, ar fi liber în măsura trădării sale. De la nașterea sa, libertatea sa ar consta să spună nu strigând, iar mai târziu simptomurile ar înlocui această negație. Dar actul de a spune nu nu scapă determinismelor, este doar o contra-determinație, care dă iluzia libertății. Subiectul rămâne efectul unei conjuncturi în care el se dezbate. „El” nu este decât un eroic rezistând, care știe poate să se facă respectat, dar îi lipsește o existență pozitivă. În fapt, negația refulează determinismele care, devenite inconștiente, continuă să piloteze subiectul fără ca el să-și dea seama, el este comandat de ceea ce ignoră, iar pretinsa sa libertate nu e decât un afect proporțional inconștienței sale. Putem astfel să contestăm existența vreunei libertăți căci totul pare determinat. Experiența nu atestă dealtfel decât prea mult greutatea oracolelor asupra destinelor noastre. Subiectul uman este în această privință mai puțin liber decât orice animal, care adecvat ființei sale, realizează instinctele sale fără stări de suflet. Ce diferență de libertate între om și frații săi inferiori care își locuiesc corpul atât de natural. Oricare ar fi capacitatea unui om, el nu e niciodată într-adevăr adecvat organismului său, de care rămâne separat prin adâncimea limbajului. Egale lor înșile, animalele sunt mai libere decât oamenii.
Există o altă libertate decât cea de a nega determinisme? Acea problemă rămâne fără ieșire fără conceptul supradeterminării. Numeroși filosofi evaluază rău diferența între determinare și supradeterminare. Filosofii conștiinței consideră conștiința intențională drept transcendentă, ea nu aparține lumii, căci o constituie. Pentru ei subiectul conștiinței se localizează în exteriorul a ceea de ce este conștient. După Kant, și filosof după filosof, subiectul transcendental afirmă contra evidenței gratuitatea libertății, când de fapt ea are un preț. Egoul transcendental, care desemnează ceea ce scapă experienței, dar permite realizarea ei, nu s-ar știi să se supună legilor cauzalității, nu-l putem studia cu metodele științelor naturii, iar el rezistă determinismului psihic, deviației obiectivante care, după Husserl, ar fi fost „fatala eroare de orientare” a lui Freud. Dacă subiectul ar fost determinat, ar fi fost un obiect, și nu am mai putea vorbi nici despre subiect, nici despre subiect al conștiinței.
Dar Freud n-a vorbit niciodată despre determinism! Din contră a introdus conceptul supradeterminării. Supradeterminarea nu înseamnă cauzalitate multiplă, ci o cauzare care implică în interiorul ei însăși propria contradicție. Este de exemplu cazul traumei sexuale care se produce atunci când iubirea generează teama de a fi violat(ă) de persoana iubită însăși. Cauzalitatea unui simptom rezultă din determinisme contradictorii care, luate izolat, nu explică nimic. Este motivul pentru care nu-l putem vindeca prin explicații. Libertatea nu începe decât cu determinațiile atât de contradictorii între ele încât obligă subiectul să aleagă. Această libertate forțată și paradoxală a omului recunoaște în același timp alienarea sa. Inconștientul funcționează la nivelul supradeterminării, care obligă subiectul să aleagă între mai multe posibilități. Cauzalitatea și libertatea sunt astfel în mod egal inevitabile. Înseamnă de altfel să dai seama de experiență, subiectul știe nu doar să reacționeze, ci și acționează. Departe de a fi pasiv, acel bun mic diavol se află în ciuda a toate la postul de comandă a incoștientului. El deschide închisoarea sa cu cheia contradicției.
Libertatea sa se afirmă deci în doi timpi, pe de-o parte grație negației, pe de alta, grație alegerii care califică libertatea sa forțată. Actul de a spune nu inițiază o libertate care rămâne prinsă în ceea contra a ce subiectul luptă. Nu mai este cazul atunci când el trebuie să facă o alegere. O astfel de supradeterminare nu se eliberează totuși de cauzalitate, căci ea se decide pornind de la determinații. Este vorba deci despre o libertate relativă, dar totuși întreagă. Subiectul nu reneagă determinismele, cum ar putea?, ci între doi termeni, unul va fi ales, în timp ce altul va

rămâne sub o formă denegată. Unei cauzalități contradictorii subiectul opune o denegație, nu se supune determinismelor, pe care rebeliunea sa le recunoaște totuși în mod denegativ. De exemplu, tatăl este totodată iubit și detestat. Dacă subiectul alege conștient iubirea, partea detestată va reveni la suprafață sub forma unui obiect fobic, prezentare denegată a urii de tată. Denegarea menține contradicția făcând o alegere, ea este indicele gramatical al supradeterminării.

Am fi putut crede că jocurile sunt jucate după copilărie și că, atunci când subiectul acționează fericit, libertatea este doar efectul euforic al inconștienței sale. Această libertate devine mai puțin amuzantă atunci când ea corespunde unei alegeri. Subiectivitatea reînnoiește astfel problema cauzalității și a determinismului. Determinațiile psihice sunt dialectic contradictorii, contrar determinațiilor naturale, iar ceea ce cauzează dorința umană nu se situează în ordinul unui răspuns la ceea ce ar fi scris dintotdeauna, ci, din contră, este o inovație dincolo de orice determinație. Acest spațiu între o cauzalitate întotdeauna viitoare a subiectului și determinisme situează psihanaliza în raport cu alte științe. Natural, ca știință, psihanaliza tratează determinismele, dar subiectul uman nu vrea acele determinisme pe care le-a refulat! El acționează, și ceea ce refulează în același timp cauzează o dorință care-l chemă de dinaintea lui.

Opuși tezelor omului mașină, senzualiștii compară creierul cu o marmură brută sculptată de o mână exterioară. Această metaforă poetică uită totuși supradeterminarea subiectivă, căci abia începe marumura să fie modelată că se și animă, că intră el însuși în scenă, se desfășoară, acționează, până la punctul în care activitatea sa dispune altfel planul vrut pentru el, adică determinațiile. Subiectul spune nu la ceea ce-l determină, la această mână a sculptorului pe care-l iubește și reneagă. Marmura ia formă sub sub lovitura acestei iubiri renegate. Structura psihică procede în modul în care un subiect spune nu dorinței Altuia. Acele modalități ale negației în raport cu determinismul se rezumă la refulare pentru nevroze, la denegare pentru perversiuni, la forcluziune pentru psihoze. Subiectul însuși este mai mare decât constrângerile cărora rezistă. El nu se reduce la nici o determinare. În fapt, maestru al negației, el precede în forță ceea în ce s-a angajat. Fără această libertate a subiectului, psihanaliza ar fi vidă de sens și ea ar constitui, în cel mai bun caz, un exercițiu reeducativ fără speranță. Ea are din contră un sens grație acestei libere poziții a subiectului, care comandă o structură căreia îi scapă, cura psihanalitică servește ceea ce o depășește.

CE VREA SĂ SPUNĂ SĂ FACI DRAGOSTE?, 2010

Această carte explorează puterile care animă actul sexual, de la cele mai pulsionale, la cele mai culturale. Ea arată cum alegerea genului, a se simți femeie sau bărbat, este departe de a fi conform anatomiei și se sprijină pe o bisexualitate psihică, deseori necunoscută. Fiecare își alege un gen, refulând altul, care devine locul unei atracții și al unui conflict, al unui război al sexelor ale cărui peripeții animă dorința. Dar, după ce a demontat rotițele mașinăriei sexuale, autorul abordează partea cea mai importantă și novatoare a cărții sale, cea care privește orgasmul. Dacă căutarea acelui Bine Suveran comandă mult mai mult decât raportul între bărbați și femei, putem măsura că există în acest eseu o miză politică centrată pe un resort secret care animă Cetatea.

Introducere

Înțelepciunea națiunilor sfătuiește „să faci dragoste, mai degrabă decât război". Pentru război trebuie un om decis, iată ce convine verbului „să faci"! Dar de ce spunem și „să faci dragoste", atunci când acest eveniment ne face mai degrabă decât îl facem? Iubirea debordează ușor voința noastră. Puțin, mult, pasional, sau foarte bine nefiind acolo pentru aproape nimic, suntem împinși de o forță mai mare decât noi. Ea se impune corpului nostru apărându-se, sau dându-și acordul. Mai abrupt, engleza modernă economisește expresia „to make love" și spune mai bucuros „să ai sex" (to have sex), iubirea fiind supranumerară copulației. Această expresie subliniază, de altfel, un adevăr: noi nu avem un sex în stare de excitație, decât în momentul dorinței. Este o proprietate relativă, improbabilă în afara acelor clipe. Poate avem un sex, dar trebuie să-l cucerim, și aceea în circumstanțe care ne scapă în mare parte. Suntem marionete ale situațiilor în care iubirea se face făcându-ne, sau desfăcându-ne.

„A face” aparține familiei acelor cuvinte modeste, legiferatoare, generoase, despre care uităm înrudirile aristocratice și descendența suverană: e pentru că trebuie deja să se nască un subiect, care începe prin a se face pe el însuși vorbind: apoi acțiunea pare naturală, uitucă de antecedentul său vorbitor. Subiectul e, mai întâi, stăpân al strigătului său, apoi al vorbei sale. Omul „face” apoi de acolo toate culorile: mâniile sale, excrementele sale, jucăriile sale, uneltele sale, copiii săi... și iubirea. Facerea sa se înrudește cu fetișul, fapticul, factura, afacerile etc. Și noi, ne avansăm pe aceste frontiere: strategi, poeți, inventatori, fetișiști, filosofi, amanți, tați, mame etc.; la limită, la marginea aneantizării, noi facem acea lume factice care nu exista înainte. O simplă percepție trebuie să se facă ea însăși: ea cere un act, fără care nu ajunge în conștiință, chiar dacă nu-i place lui Kant. Facerea transformă, chiar plecând de la nimic. Ne fabricăm un vis, pornind de la nimic. Ne făurim un fetiș, plecând de la un obiect oarecare, căzut la un anumit punct, într-un moment gol, dar crucial al angoasei.
Iar omul însuși, cine l-a făcut? Dumnezeu l-a făcut, este scris: a creat omul după imaginea sa. Dar Dumnezeu nu are imagine. Omul, în schimb, creează lucruri care-i oferă o imagine. Fabrica lucrurilor lucrează în retur corpul și-i dă factura sa: lucrul creat devine oglinda creatorului său. Omul se reflectă în obiectele sale: cine era el înainte să se vadă în ele? El fabrică orbește, iar vederea îi vine pe măsura creației sale.
Încă și mai sigur, fiecare poate da mărturie despre asta, iubirea face iubitorul pe măsură ce crește în el. A iubi e un a face cu mult înaintea debordării sexuale care-l alină. Există o pluralitate de iubiri posibile: putem iubi laptele, muzica, sau pe cineva. Ubicuitar, verbul „a iubi” se conjugă la fel de bine cu dulcețurile, ca și cu pasiunea amanților care, așa cum o afirmă proverbul, se mulțumesc cu apă proaspătă. Interactiv, libidoul se metamorfozează pe măsură ce-și întâlnește limitele sale. Iubiri multiple coabitează. Iubirea filială diferă de iubirile copilăriei, deja exogame și lansate în deliciile autoerotismului în doi. Iar iubirea sexuală instaurează încă un regim al iubirii, magnificat de arte și literatură. Fiecare dintre acele iubiri încearcă să satisfacă o însărcinare tranzitivă. Iubirea părinților pentru copiii lor retrăiește prin ei o copilărie în luptă contra incestului. Va fi, deci, o iubire refulând sexualitatea, mai degrabă decât desexualizată. Succedând acelui divorț prim al iubirii și erotismului, iubirea sexuală caută neîncetat reconcilierea lor, ajutată în asta de sarabanda fantasmelor. Între cele două extreme, net distinse prin desexualizare sau sexualizare, Eros arată o multiplicitate de fețe, mergând de la iubirea platonică la obsesia pornografică, fără a uita calea de mijloc: retrăirile copilăriei, nevroza care își separă corpul apărând dorința de iubire.
Iubirea sexuală „se face” după un modelaj subtil, așa cum se fac întreprinerile umane care angajează primirea, darul, schimbul. A „face”-le iubirii variază în funcție de amanți, sau în funcție de momentul dintre aceeași amanți, întotdeauna depășit de ceea ce ei împărtășesc. Un anumit a face se concretizează grație unui mod particular pe care un amant îl inspiră: este o evidență să remarci că, departe de a fi solitar, erotismul depinde de un alt a face, mai mult sau mai puțin întreprinzător, mai mult sau mai puțin rezistent: el deschide o lume în ruptură cu onanismul. Ceea ce este propriu iubirii, nu este propriu vreunui organ. Corpul nu-și cunoaște plăcerea decât grație uni alt corp. Fără fantasmele în care e prins, juisarea se întrerupe. Însăși corpurile, știu sau nu știu să juiseze împreună, în funcție de circumstanțele care provoacă excitația sexuală, cât și concluzia sa. Și, de unde au ele o astfel de știință, dacă nu dintr-o vorbire care vine, uneori, de departe și își găsește ecoul în acea clipă?
A face dragoste e mai întâi o vorbire, iar etimologia dă două percepții asupra acelei înrudiri între actul sexual, care caută să prindă un corp și vorbire, care curtează și-și declară pasiunea. Expresia „a face dragoste cuiva” înseamnă în vechea provensala doar a curta (secolul XII) prin

magia vorbirii, și aceasta până-n secolul XVIII. Sensul carnal al lui „a face dragoste” nu e atestat decât după 1622 și nu îl poartă până-n secolul XIX. Istoria limbii ne spune, de altfel, încă și mai mult, căci ea poartă în ea și lupta contrariilor masculinului și femininului, condiție a mizei lui „a face”. Aproape doar în acel caz, în limba franceză, „iubire” se poate acorda la masculin, sau feminin, chiar dacă e folosit, mai ales, la masculin: este transgen, contrar dorinței. Începând din secolul X, „Iubire” a fost folosit în special la feminin, până-n secpolul XVII, tardiv, deci, pentru a nu avea azi decât o utilizare masculină. El a păstrat mult timp același sens ca și „prietenie”, influența occitană inflexându-l puțin cîte puțin spre pasiunea sexuală, în timp ce prietenia se detașa în mod invers de conotațiile sale erotice. Această inflexiune datorează mult concepțiilor medievale ale universului curtezan – „iubire fină”: idealizată în același timp cu sexualitatea. Bărbații sunt cei care cântă femeia iubită, în același timp dorită și sublimată.
Din această fermecare a femininului - care va dura mai multe secole - nu fără profunde legături cu concepția creștină a femeii (atât de virginal încarnată de Maria), putem scoate o ipoteză asupra dublului gen al iubirii în franceză. Iubirea se adresează femeii și poartă, deci, genul obiectului său, feminin. O femeie iubită este „o iubire”. Dar, este un bărbat cel ce iubește această femeie idealizată. El este subiectul unui amor activ, care în acest sens va finaliza prin a se zice la masculin. Iubirea desemnează de la sfârșitul secolului XII persoana iubită, mai întâi la feminin, gen al femeii virginale, obiect al iubirii curtezane. Masculinul nu apare decât mult mai tardiv, în 1671, sub titlul de act și chiar posesie în expresia ”mon amour”. Totodată activ și pasiv, ”iubire” recunoaște în acest tranzit puterea bisexualității.
O iubire mai întâi declinată la feminin, urmează astfel drumul juisanței, care nu se realizează niciodată atât de bine, decât cu cea iubită. Bărbatul juisează printr-o persoană interpusă, dar atunci „personne” – nimeni nu juisează în acel tranzit, după diviziunea depersonalizantă care programează orgasmul. Femeia iubită, și ea, această persoană interpusă: orgasmul îi vine ca și altuia. Și dacă Iubirea se adresează astfel femeii, ar fi trebuit să-și păstreze genul său feminin. Dar bărbații, ca și femeile, preferă să fie actorii iubirii. Actul de a iubi este viril. Bărbatul simte iubirea pentru o femeie, iar genul sentimentului său se modelează după obiect. A fi iubită, se află, în schimb, aproape într-o altă lume. Căci, cine e iubită în această femeie idealizată? Doar Dumnezeu o știe! Genul masculin și-a însușit astfel cuvântul iubire. L-a virat în contul său.

Despre principiul metamorfic al corpurilor

În capitolul III al Interpretării viselor, Freud comentează un vis al Annei, fiica sa atunci în vârstă de doi ani. În cursul zilei, ea nu putuse mânca căpșuni din motive dietetice. Noaptea, se pune să protesteze în somn: „Anna Freud: căpșuni, mari căpșuni!”. Această realizare a dorinței onirice uimește din cauza a două caracteristici gramaticale. Mai întâi, Anna vorbește despre ea la persoana a treia, obiectivată cum este de către ordinele care i-au fost date. Ea nu spune „eu”, ci se numește așa cum e numită: prin numele său. Alienare obiectivă, ea se ține ea însăși, ca subiect, la distanță de propriul eu mașinat. Nu e totul, căci ea nu spune: „Anna Freud vrea căpșuni” sau „mănâncă căpșuni”, ci: „Anna Freud: căpșuni, mari căpșuni!”. Făcând aceasta, ea se identifică obiectelor pe care le dorește. Subiectul, mai întâi redus la un „el”, se identifică căpșunilor pe care le dorește. El se depersonalizează în căpșuna pe care o devorează, devenită astfel vie în locul său. Obiectul deliciului ar putea anula subiectul, pierdut în dulceață, muzică, sport: înfometat până la punctul de a fi înghițit de proprii dinți. La fel azi, anumiți tineri exprimă bucuros gusturile lor identificându-se cu ceea ce iubesc. Ei spun mai ușor „Eu sunt foarte Coca-Cola” decât „Eu iubesc Coca-Cola”. Sau încă: „La micul dejun, sunt mai curând

ciocolată decât cafea”, etc. Ei se pierd astfel în obiectul predilecției lor. Ei cad în ceea ce consumă și se topesc în această spirală bulimică, căci odată ce au mâncat cine au devenit? Ei sunt ciocolată, fără îndoială. Infernul autodevorării pulsionale se deschide sub pașii lor.
Această consumpție indefinită a corpului să fie ea specific postmodernă? Nu cu adevărat, căci Dante o descria deja. Ne amintim, poarta Infernului se deschide în primul cânt sub guri de animale amenințătoare: cele ale unei pantere, a unui leu și a unui lup, iar prima frază pe care poetul o adresează lui Virgil descrie vertijul unei devorări fără sfârșit: „Vezi animalul pentru care mă reîntorc... Când el e sătul, îi e încă și mai mult foame decât înainte.” Consumpția unui corp care cade în ceea ce dorește: iată infinitatea infernului. Poetul descrie astfel o generalitate a raportului cu obiectul pe care-l mănâncă și care-l mănâncă: tot așa, și de când se nasc, anumiți bebeluși, refuză mâncarea, preferă moartea lor fizică în locul neantizării psihice.
Există o paradă a acelui crash în obiectul pulsional? Da, căci dacă fiecare copil refuză hrana la un moment sau altul, el dejoacă moartea psihică atunci când este recunoscut în dreptul de a spune „nu”. E ceea ce se întâmplă atunci când mama lor – care nu e totuși la început decât un Altul făcându-i să mănânce cu forța – îi recunoaște ca acel subiect care se refuză. O subiectivitate imediată a bebelușului se afirmă atunci când el strigă și refuză, puțin contează ce. Iar această subiectivitate negativistă se pacifică atunci când ea este recunoscută de o altă subiectivitate, de exemplu cea a mamei sale atunci când ea îi vorbește. Pulsionalitatea strigătelor se subiectivează în vorbire: este deja iubirea cea care strânge gâtul sunetelor strigătelor în numele sensului cuvintelor. Această iubire, specifică unei recunoașteri reciproce între mamă și copil, pansează neantizarea prin autodevorare. Departe de organism și de nevoile sale pe care el le reneagă, subiectul recunoscut de un altul scapă Ființei sale de căpșună, sau Neantului său de ciocolată. Înfometată în propriul teritoriu, lansată în cucerirea unui alt corp, pulsiunea ar fi vrut să se înstăpânească de un obiect, dar ea întânește un subiect a cărui rezistență suscită iubirea. Subiectul campează în această fortăreață, unde el refuză pur și simplu să fie obiectul stăpânirii. Pulsiunea devine nerecunoscută sub masca iubirii. Ea era canibală. Mușcăturile ei se întorc în săruturi.
Care este caracteristica principală a pulsiunii? Este că ea nu se satisface niciodată, și principiul ei este metamorfoza. Sub stăpânirea sa, corpul turbat de mânie aspiră să schimbe, să materializeze ceea ce el a fost la început: un vis. Corpul mereu în fugă de sine refuză să încarneze cererea maternă, și decât să fie lucrul ei incestuos, preferă să se prindă de lucruri, să le manipuleze, să le transforme, să le distrugă. Ce trăznet ar putea alina corpul de excesul său, ca și cum ar trebui în mod absolut să transforme această masă de carne acoperătoare, mereu în prea mult de ea însăși, obiect de tras pentru ea însăși? „A Face” e deja a părăsi statutul său de obiect, a se uita pe sine în act, și în această amnezie a se proiecta în cel creat. Corpul se salvează identificându-se cu ceea ce iubește, el se transformă mai întâi și crește grație obiectelor sale de predilecție.
Înaintea iubirii, subiectul pulsiunii se proiectează peste tot unde senzațiile sale călătoresc: e un rătăcitor, un explorator al infinitului, prima noastră dimensiune. Noi continuăm să-i semănăm atunci când noi plecăm în reveriile noastre, de exemplu în fața unui frumos peisaj, îmbarcați departe de noi prin percepțiile noastre, atingând norii, munții, iarba, frunzele: frați ai infinitului, într-adevăr. Acel subiect al pulsiunii ne proiectează spre o pierdere a corpului: el aspiră neantului.

De la auto-erotism la un auto-erotism în doi, deja pe drum spre erotismul pur și simplu...

De la pulsiune spre falicism – de la A Fi la A Avea

În Conferințele de introducere în psihanaliză, Freud remarcă faptul că „primele fobii de situație ale copiilor sunt cele ale obscurității și solitudinii". Fobia se naște din noapte în absența reflectatului sau atunci când lipsește ecoul unei vorbiri – care, și ea în felul său, reflectă: „când cineva vorbește, se face mai luminos". Din momentul în care nu mai are suportul vederii, copilul se poate teme ca și corpul său să nu fie aspirat în întuneric și să nu devină atunci ceea ce i-a cerut mereu mama sa: obiectul ei, falusul ei. Este consecința primă a angoasei castrării materne. Solitudinea și întunericul confruntă cu vidul Altuia și, în acele circumstanțe angoasante, practicile masturbatorii încep: onanismul descarcă omniprezența acestui incest latent. Frica de întuneric are această consecință bizară de a provoca erecția și masturbarea. Totul se întâmplă ca și cum imperioasa erogenitate a penisului sau clitorisului tocmai ar fi afirmat faptul că acel corp nu este falusul. Este un mod de a spune: „Nu, eu nu sunt falusul tău, căci eu am un penis." Juisanța angoasată care rezultă de acolo nu alină nimic, căci descărcarea este imediat urmată de amenințarea unei recăderi în neantul identificării falice. Astfel încât masturbarea trebuie reluată imediat. Uneori înfrânată, excitația solitară devine astfel o modalitate a supraviețuirii. A se mastruba, este mai degrabă a-și masturba dublul, un alt sine însuși prins în reflectat, cu care copulația generează o cădere în abis. Corpul se dezbate contra lui însuși într-un fel de masturbare a dublului care luptă contra neantizării. Excitația lui ar vrea să contreze o cădere în oglindă. Această frenezie a onanismului rămâne apoi uneori un obicei al adultului, și se poate prelungi în masturbare în fața oglinzii, sau în masturbări în doi care trec drept iubire. Puterea acelei alinări mastrubatorii pe care nici o necesitate genitală n-o explică precede de departe erotismul. Ea cere o clarificare.

În primele zile ale vieții intră în scenă această „sexualitate" bizară, îmbrăcată în alb, contrafață a iubirii mamei. Cererea sa erotizează un copil la început pasiv: sub forța sânului, mângâierilor și îngrijirilor corporale, a cântecelor, etc., corpul său este magnificat precum un frumos falus care îi lipsește. Dar, în această supraîncălzire, copilul minunat nu mai visează decât anorexie, autism, un grad zero plecând de la care el s-ar relua. El respinge în fiecare clipă acest exces care îl sufocă. Îl respinge pentru a-l accepta din nou avid, căci cum s-ar putea el lipsi de asta? Pulsiunea se pune astfel pe orbită, descriind o buclă fără sfârșit, întorcându-se de la pasiv la activ. Chiar atunci când corpul este sătul, gura noastră continuă să se activeze singură: în cadență, ea mimează devorarea pentru a evita corpului să fie devorat. Mai degrabă decât să fie instrumentat, copilul se face să juisezе el însuși: se salvează luându-se el însuși la rândul său ca un obiect. Spasmodicitatea pulsională ritmează o alternanță între un „a fi juisat" și un „a juisa", insuportabilul primului timp declanșând imposibila realizare a celui de-al doilea. Căci dacă să fi în mod pasiv falusul matern alienat, scop al pulsiunii, este imposibil, de asemenea, de a reuși fără a se neantiza. Un corp psihic pulsatil se construiește pe acel tempo infernal, și organismul urmează muzica așa cum poate, căzând bolnav din momentul în care propria sa viteză îl depășește. Momentul activ eliberează copilul de poziția sa de a Fi falusul, și în acel moment îl poate Avea: să investească o parte a corpului său cu o valoare falică, a cărei spasmodicitate este deja masturbatorie. Atunci când, în extremitatea pasivității sale, pulsiunea virează în activitate, această ritmicitate deja onanistă pune erecția la ordinea zilei...

Un corp uman se poate el alina de excesul pulsional fără resortul iubirii, sau chiar fără fantasme? Natural, o poate! Dar nu natural. Autoerotismul solitar ajunge să juiseze aproape fără cinema de doar eliberarea excitației pulsionale. Autoerotismul poate mult timp să-și

urmeze ruta sa pe acel tempo, și chiar să rămână acolo – precar, poate, dar nici mai mult nici mai puțin practicabil decât alte destine pulsionale, prin raport la care narcisismul său și puterea sa sexuală – animate de forța disperării – prezintă innegabile avantaje. Dar descărcarea sa este imediat urmată de o cădere uneori aproape melancolică, vertij fără fund care caută să panseze o nouă excitație, într-o reluare fără sfârșit a lui a fi și a lui a avea.

Ascendentul erotismului în doi

Pulsiunea înnebunește corpul și-l împinge până la debordarea masturbatorie, dar această activitate îl va lăsa mereu nesatisfăcut! Cum se va putea ea alina, să se nege pe ea însăși, să facă ceva pentru a se calma? Printre destinele sale posibile, ea va căuta să se prindă de un alt corp în lipsa celui propriu. Acest puseu va face să tranziteze autoerotismul spre un autoerotism în doi. Exigența pulsională vânează un corp care eșuează să-l satisfacă și – la limita imposibilei sale realizări – se prinde de un seamăn. Fiecare pulsiune naște astfel o pulsiune de stăpânire Bemachtingungstrieb, gata să se împlinească asupra aproapelui, sau cel puțin să încerce. Ea găsește în corpul pe care-l prinde un nou loc și un nou spațiu: cel al subiectului venit să înlocuiască obiectul. Pulsiunea de stăpânire se prinde de corpul unui seamăn. Ea singură, ea împinge la a se acupla. Acest autoerotism în doi actualizează deja puterea unui fel de repetiții regizată de pulsiune. Este vorba de a repeta activ asupra corpului aproapelui ceea ce a fost suportat pasiv, în speranța de a se elibera de carcan. Din copilărie, autoerotismul în doi, sau mai mulți, alină tensiunile pulsionale cel puțin provizoriu, dar acel provizoriu nu este el tempoul comun al sexualității umane? Acest autoerotism nu este o simplă deplasare a masturbării, care ar fi mai distractivă în companie? El avansează spre autoerotismul pur și simplu, de când apare plăcerea de a da unui alt corp sau de a-l imagina.

Punând subiectul în locul obiectului, stăpânirea creează o lipsă a subiectului însuși. Prinzând de acolo un altul, el se separă de prorpiul corp, în același timp în care se eliberează în această distanță. Celălalt corp, este al nostru în măsura în care el va juisa, poate. Rezultatul acestei împerecheri face să gândești la narcisism, dar acel cuvânt evocă un raport specular. Nu este cazul, căci cel care prinde activ corpul celuilalt caută să se debaraseze asupra partenerului de fardul de a fi falusul, scop al pulsiunii. În sumă, este vorba despre o luptă din care ființa și neantul sunt în joc, și ea instaurează deci o disimetrie. Această formulare filosofică a unei „lupte a ființei și neantului” semnifică faptul că cel care prinde îl pune pe cel pe care-l prinde în locul său, interversie a subiectului și obiectului. Stăpânirea altuia face din acesta din urmă subiectul, ființa, în vreme ce cel care prinde se impersonalizează, neant. Dacă pulsiunea se transvazează de la un corp la altul, atunci corpul pus în locul de obiect devine subiectul juisării și agentul acelui transport nu mai știe cine este el însuși, nici ce face. Neantul îl locuiește și pulsiunea de moarte se profilează astfel la orizontul pulsiunii de stăpânire; ea va lua un tempo violent, punând într-un fel în joc un raport de forțe: cel pe care erotismul va încerca să-l aline. Dacă considerăm acel raport de forțe, stăpânirea autoerotismului în doi se prezintă după o dublă modalitate, simplă sau încrucișată. „Stăpânire simplă” vrea să spună că un subiect pune un obiect în spațiul lui, cel mai adesea forțându-l, în manieră transgresivă, de exemplu în exhibiționism. „Stăpânirea încrucișată” semnifică faptul că prima operație „simplă” este efectuată de asemenea și de partener, obiectul. Astfel încât doi subiecți, de această dată consimțind, fac aceeași operație solitară împreună, și pot de asemenea să se iubească proporțional. Partenerul acestui autoerotism se naște în însăși firul destinului pulsional. Copii îl inventează deja în reveriile lor: ei vorbesc cu un dublu, un companion secret, un partener de joc pe care multiplele lor prietenii îl încarnează apoi cu mai multă sau mai puțină fericire.

Auto-erotismul găsește fără să întârzie cu cine să se amuze, să experimenteze acele ficțiuni și acele jocuri sexuale pe care copii știu repede că mai mult valorează să le ascundă, căci ele prelungesc masturbările lor, atât de culpabile încât le uită imediat.
Freud a făcut remarcat faptul că acele jocuri datorau deja mult repetiției. Că, de exemplu, un copil va mima asupra altuia o seducție pe care el a trebuit s-o suporte, în mod real sau fantasmatic. El va ști să joace „să facă dragoste", dacă a văzut adulți făcând-o. El imită astfel o scenă care l-a frapat, pentru că ea a căzut la un anumit punct în trama fantasmelor sale. Dar dacă o mimează asupra altor copii, el ignoră ceea ce ea reprezintă, și în orice caz, el nu obține această juisanță a raportului care nu va veni decât mai târziu, în momentul unei rupturi cu sexualitatea infantilă și grație acestei distanțe. Atunci când copii imită sexualitatea adultă, juisanța lor rămâne în cadrul pulsionalității infantile și al ieșirii sale onaniste. Este mai degrabă un automatism de repetiție cel care-i eliberează fără ca ei să știe de ce, căci ei se alină astfel de traumele lor intime. Acest automatism care nu e neapărat o plăcere, îi ține. Acel „seamăn" al sexualității infantile contează mult, căci el funcționează ca un fel de rampă de lansare a excitației sexuale spre genitaliate – prin intermediul unei repetiții care este deja, ea singură, o eliberare, dacă nu o juisanță. Copii, apoi adolescenții, apoi adulții un anumit timp, sunt bântuiți de repetiția gesturilor, a unei scene despre care ei ignoră încă unde îi duce. Ei execută acele scenarii orbește, dacă le-o trebuie, făcâd seamăn din a fi excitat, sau din a juisa, în vreme ce nu resimt decât puțin lucru, dacă nu o bizară „eliberare de forțe". Dar ei perseverează totuși: ei repetă cu sau fără plăcere, uneori din iubire pentru partener. Ei se dau, cedând acelui vertij, mai puternic decât ei.
În această căutare a juisanței, chiar și dacă există plăcere, ea este cea a pulsionalității autoerotice care se menține. Plăcerea de a îmbrățișa, cea de a vedea, de a fi văzut, de a ține, de a atinge, de a supune, etc., ocupă fața scenei. Repetiția aduce o eliberare, pentru că ea pune în scenă activ ceea ce a fost suportat pasiv. Și acea alinare dă o plăcere, pentru că pulsiunea găsește acolo o ieșire. Dar ea duce la consecințe care cheamă o suită, fie în repetiție, fie spre o altă modalitate, cea care va fi propriu-zis erotică.
Nimic nu arătă mai bine această putere a repetiției decât gusturile și preferințele autoerotismului în doi. Căci plăcerea autoerotismului în doi nu se actualizează la întâmplare. Hormonii, nervii – pe scurt, bazarul Naturii – nu răspund în afara condițiilor deja înalt mentalizate. De când ele se metamorfozează în stăpânire, pulsiunea procede la alegerea a ceea ce îi place și ceea ce îi displace: sunt preferințele noastre. După partener, un sărut generează gustul sau dezgustul. Excitația sa de aparență mecanică nu e o plăcere cu oricare. Chiar și o lovitură de bici știe procura plăcere, dacă o metresă o administrează în momentul propice. La fiecare vârstă a erotismului, excitația ca și satisfacția depind de gusturile amantului, amantei, chiar și dacă ar fi pasiv sau reticent. Gradul de excitație se pliază gusturilor și dezgusturilor – dezgustul nefiind întotdeauna cel mai puțin excitant.
Nici unul nu ar ști se gâdile singur. E pentru că fiecare senzație este investită de pulsiune și alegerile fiecăreia vor depinde de destinul său. În exces constant, puseul pulsional caută descărcarea unui plus de juisanță, care este, prin consecință, „rău" și respins în momentul unei emoții traumatice. Excesul face „rău" ceea ce a fost bun, care păstrează memoria a ceea ce a plăcut sau din contră displăcut. Atunci când această parte respinsă investește ceva, ea reproduce imediat asupra acestui obiect propria sa dilemă: ea se divizează din nou între „bun" și „prea bun", adică un prea bun care devine rău. Ea poartă o judecată în funție de acele criterii care fixează gusturile pentru totdeauna. Acea judecată depinde de o anumită caracteristică pulsională care memorizează o experiență pecetluită în trecut, sub lovitura unei emoții.

Departe în spatele acelor gusturi sau dezgusturi fondate prin pulsiune, criteriul estetic ajunge ultimul.

Alienarea principiului juisanței

Se găsește astfel delimitată condiția de posibilitate a juisanței umane pornind de la imposibilitatea ei de a se satisface asupra corpului propriu: ea se actualizează grație unui alt corp care o protejează, și care, dintr-o dată, o dă. Nu juisăm noi niciodată altfel decât la distanță, grație acestui alt corp, ca și cum ar fi al nostru? A face să juiseze, este deja a juisa, descărcare care dă un sentiment stupid de posesie în momentul în care, din contră, partenerul se duce. Juisanța vine grație acestui alt corp care juisează: nu este al nostru și este al nostru. În realitate, acest fel de crucificare centrează plăcerea de a se da, deci de a prinde. Corpul nostru în sfârșit decolat ne extaziază la distanță, în toate sensurile verbului „a extazia". Riscul acelei extazieri, este impersonalizarea spre care împinge juisanța: ea ne înspăimântă și ne seduce. Ea ne împinge fără remediu spre ceea ce nu ar trebui. Trebuie să mergi acolo fără să mergi acolo, interzicându-ți-o, juisând în cele din urmă de interzisul însuși.

Iubirea, destin al pulsiunii

Iubirea se profilează din primul timp al pulsiunii de prindere atunci când un subiect se deposedează de el însuși în profitul celui pe care îl prinde. Sub lovitura acestei inversiuni de locuri, obiectul se subiectivizează și iubirea se poate instala în lipsa ei. Avatar al libidoului, iubirea se prezintă mai întâi ca acest destin al pulsiunii, care se sesizează din corpul unui altuia. Ea se lansează poate în urmărirea unui „obiect" – cum spunem în jargon psihanalitic -, dar...

Putem vorbi despre o pură dorință

Repetiția pe locul fantasmei

Dorința nu e o plăcere, ci o deplăcere plină de plăcere

Fantasma se branșează pe istorie: ea îți declanșează traumatismul subiectiv pe un traumatism obiectiv

Vârsta fantasmei și durata sa de viața

De la perversiune la perversitatea nevrotică

Orgasmul, poate

Ce aduce studiul orgasmului teoriei psihanalitice

Ceea ce nu se sfârșește

În căutarea Suveranului Bine... motor imobil al valorii(?)

Atunci când simbolurile juisanței fac legătură socială

De la simbolurile familiale la cele care fondează societatea

Sensul fondator al cadoului făcut femeilor

Trebuie aici să întrerupem această descriere de fapte observate de antropologi pentru a aminti sensul cadoului făcut unei femei, și aceea reluând o remarcă făcută mai sus. Odată actul sexual consumat, bărbatul și femeia care au luat acolo în mod egal plăcere ar trebui să fie chit. Dar chiar deloc: femeia cere în plus. O disparitate dezechilibrează schimbul, un „plus de valoare”, pus în evidență de o cerere feminină spranumerară: fie ea prezența, mariajul, cadoul, banul, copilul, o ieșire – pe scurt, ceva în plus, sau uneori chiar evident imposibil. O femeie cere un cadou pentru că ea se dă, deci se pierde, și pentru că de altfel nimic nu va fi niciodată destul de prețios pentru a compensa această pierdere. Între satisfacția sexuală a bărbatului și juisanța femeii, raportul ar părea inechitabil, disparitate care cere o valoare suplimentară. Este acel caracter mereu excedentar al orgasmului care face din darul său singurul dar veritabil (fără „contra-dar” posibil, ci grație încrederii acordate simbolului său). Nici o paritate nu compensează această datorie, chiar și dacă plătirea ei ar fi cerută.

Această reclamație uneori de nestins, exacerbată de ceea ce ar fi trebuit s-o calmeze, precedă ceea ce e reclamat, și e acel „nimic” care se concretizează în bijuterii, o haină, un obiect estetic, un fetiș, numele, un copil, etc. Această investire „nimicului” aduce dimensiunea sa simbolică la ceea ce este dat. Un lucru (res) face acoperământ acelui „nimic” (cu aceeași etimologie). Cadourile sunt astfel niște tipuri de podoabe ale neantului, inimă a prețiozității lor care le distinge de alte obiecte de preș. O dată oferit, o bijuterie iese din domeniul comercial: ea scânteiază din singularitatea numelui: o anumită persoană a oferit o bijuterie de acum unică.

Remarcă lingvistică despre natura unui dar care ar fi cu adevărat unul

În articolul său ”Darul și schimbul în vocabularul indo-european”, Emile Benveniste remarcă faptul că rădăcina verbului a da: „do”, se regăsește în cea mai mare parte a limbilor indo-europene. Cinci termeni distincți există în greaca antică pentru a reda ceea ce noi traducem azi prin „dar” sau „cadou”. Cea mai mare parte a celor cinci cuvinte sunt simetrice contra-darului: ele antrenează compensații și nu intră deci în cadrul darului gratuit. Dar există anumite excepții

unde însăși rădăcina semnifică nu doar „a da”, ci și contrariul său „a lua”. Să notăm că aceași particularitate există și la antipozi. În insulele Fiji, dinții de cașalot reprezintă o monedă, tambua. Pietre numite „mame de dinți” completează fiecare dinte. Ansamblul formează un fel de păpușă în două părți a cărei implicație e dublă: a-i prezenta, este implicit a face o cerere. A-i accepta, este de asemena a se angaja, ca și cum duplicitatea lor ar comporta în ea însăși un dar și un contra-dar. Și într-adevăr, un donator primește ceva când dă, chiar dacă nimic în schimb nu-i este dat. Atunci când este utilizat în schimburi comerciale, tambua continuă să poarte acel dublu sens: același cuvânt semnifică cumpărat și vândut, dat și luat.

Cum darul gratuit se fetișizează în raporturile între oameni

Un cadou a fost făcut unei femei, un ecou al juisanței fără preț pe care ea o dă. Aura se originează în acel dar care simbolizează orgasmul. Specifitatea darului unui bărbat dat unei femei – de exemplu o bijuterie sulava (dar care zăvorește) – simbolizează darul depersonalizant al unei femei dat unui bărbat (orgasmul său). Bărbatul oferă cadoul său, cu titlu de invers al orgasmului (opening gift). Acel dar intră apoi într-un circuit de schimb forțat, pentru că – între bărbați – el este mereu inegal funcției sale. Căci nu putem considera atunci că aceeași miză există atunci când sunt bărbații cei care își fac astfel de cadouri? Ei își pun de asemenea feminitatea lor în balanță, într-o ceremonie sacrificială care economisește războiul. Bisexualitatea bărbațiilor e tipul de ecluză (a doua sa poartă) care face să comunice schimbul privat al raportului sexual bărbat-femeie, și schimburile generalizate între bărbați. Ceea ce a fost la început o bijuterie oferită unei femei...

Navigație infinită, dat totuși buclată în propriul cerc

Malinowski nu a găsit în dreptul comun sau în romane nici o sursă care ar ilustra viața ofrandelor și care ar explica necesitatea circulației obiectelor. Dar mișcarea obligatorie nu rezultă ea pur și simplu dintr-o necesitate internă a ofrandei? Dacă ea simbolizează mai întâi o juisanță aneantizantă (orgasmul) ea trebuie deci să circule (sau să fie distrusă). În măsura în care bărbații nu pot realiza în schimburile lor ceea ce obiectul era destinat să simbolizeze (raportul sexual), el va fi dat unui altuia care va face la fel. Feminizarea relativă a oricărui bărbat, bisexualitatea sa (mwali), trebuie să navigheze, fiind totuși măsurată etalonului Suveranului Bine.

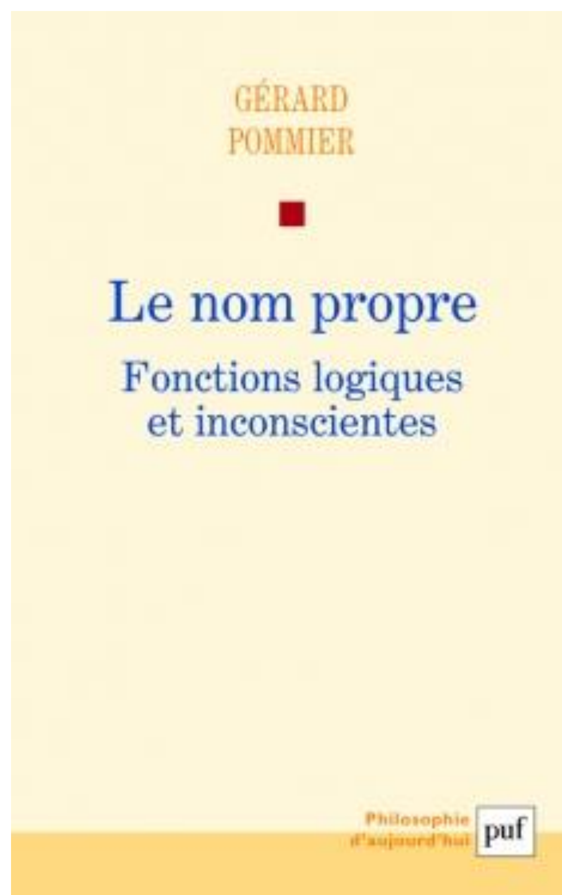
Împodobirea destinată unei femei a servit să pecetluiască alianțele între bărbați. Bijuteria deturnează o juisanță spre circuitele schimbului: se fictivizează în contra-curent de sensul său sexual de origine, la fel cum ofrandele „masculine” (sau mai degrabă bisexuale) se întorc în contrasensul ofrandelor „feminine”, în jurul insulelor Trobiard. Un raport masculin/feminin, un fel de angrenaj contrar, făcut să rotească schimburile în căutarea simbolizării. Date mai întâi femeilor, podoabele, al căror fetișism neagă castrarea, formează matricea valorii. Schimbându-le, bărbații intră în luptă contra feminității lor reciproce: este a celui care nu va fi „femeia”. Violența lor, fie ea războinică, sacrificială sau comercială, se prelungește în proporția unui imposibil orgasm. Atunci când ei evită distrugerea, ei schimbă simbolurile juisanței pe care o refulează. Dacă ofrandele preliminarii recunoașterii unei alianțe, apoi comerțului, își trag valoarea lor fictivă (de încredere) din ornamente, din fetișe, servind mai întâi ca bijuterii femeilor, pornind de la aceste podoabe ale castrării, această încredere este acordată prețului mărfurilor. Până azi aurul, etalon între toate inutil, visează din filiația sa orgastică în seifurile băncilor centrale.

Simbolul orgasmului, incomensurabil, eșuează în paritate schimbându-se între bărbați

De ce Suveranul Bine, apoi simbolul său, se degradează până la circuitul mărfurilor? Într-adevăr, Suveranul Bine născut din raportul sexual pare strict privat: de ce ar trebui el să servească ca etalon secret al monezii, lucru public? Putem cu siguranță înțelege că refularea homosexualității va face din simbolul orgasmului etalon deplasat al schimbului. Dar homosexualitatea nu este întotdeauna refulată, chiar dacă consecința sa războinică este un universal: într-o societate de bărbați (chiar homosexuali), violența decide cine este de partea masculină și cine de partea feminină. Am spune că războiul, darul, sau potlatch, simbolizează această înfruntare. Totuși, această ipoteză nu ajunge pentru a se explica circulația forțată a simbolurilor, care nu se localizează în momentul unei ceremonii sacrificiale: ea exercită o presiune constantă.

Este că simbolul juisanței convocă chestiunea numelui și a identității fiecărui subiect, și ea îl interoghează în fiecare clipă, ca și condiție a oricare dintre gândurile și acțiunile sale. Oricine juisează se dă – chiar și când se mulțumește să gândească acolo: riscă să se piardă și se agață cum poate numelui său, actelor și operelor pe care le semnează. Legătura socială este astfel convocată în inima însăși a ceea ce este cel mai intim. În același timp, acel subiect care își ia numele său realizează o fantasmă parcidă, care îl pune de această dată încă într-un raport de datorie. Și cu ce va plăti el această culpabilitate, dacă nu cu o monedă legitimată de gradul doi de către Suveranul Bine? Subiectul care și-a luat numele cade în lumea culpabilității și a datoriei, și el începe interminabila continuare a plății sale. Se instaurează astfel o hierarhie forțată care transfuzează din Suveranul Bine (orgasmul privat) în circulația bunurilor (în legătura socială, public).

Numele propriu și circulația simbolului se articulează astfel: e frapant faptul că, în navigația bijuteriilor trobriandeze, anumite cadouri poartă un nume propriu, pe care proprietarii lor momentani le pot împrumuta. Fapt notabil, căci dacă scrierea raportului sexual este numele propriu, legitimat în timpul iubirii, cadoul care simbolizează darul orgastic poartă și el un nume.

NUMELE PROPRIU - Funcții logice și inconștiente, 2013

Numele propriu: apropierea divizării intime grație numelui. Un subiect, care există deja, trebuie să-și apropieze Numele, să intre în Numele său, ceva ce este totuși al său, dar mai trebuie încă și să înainteze spre el însuși, spre această parte ideală a sa, pe care a trebuit mai întâi s-o nege pentru a exista. Subiectul își apropiază vocea când o ascultă, căci ea îi revine din exterior după o divizare între Actul de a striga și Actul de a se auzi. În acel vertij subiectul nu se va putea știi unde este el, dacă nu poartă un nume de ancorare, un nume „deja mort", propice Strămoșului, un corp mort la care subiectul se arimează. Un fiu ia numele unui tată viu, redus astfel la spiritul său, iar așa va putea înainta sigur spre el însuși.

Scurtă istorie a numelui propriu

Construcția numelui propriu în contrapunct numelui lui Dumnezeu

Atribuirea numelor variază mult, dar are o particularitate, este ritualizată și aparține domeniului sacrului până mai recent, are o dimensiune religioasă. Numele propriu scapă sensibilului, nu este din această lume. Istoria numelor evoluează în același timp cu religiile, în obsesia unei „spiritualizări" mereu mai mare a Tatălui, redus la început la un SIMBOL TOTEMIC, apoi la ștergerea acelui simbol, de la animism la totemism, de la politeism la monoteism, care a împins eternizarea tatălui până la ultima sa extremă. Dumnezeu nu mai poartă nume: ABSCONDITUS, rămâne în afara vocii și privirii, cultele morților totemici s-au evaporat în Eterul lui. Mai sălbatici decât sălbaticii noi am ucis toți zeii noștri în profitul unuia singur, unul fără față, care nu răspunde niciodată. Progresul nu este în puseul paricid spre un zeu unic, ci în consecințele care se arată contrarii inventării lui, ca de exemplu știința. Omul s-a eliberat eternizând morții vii totemici, deși nu și-a dat seama ce făcea, angajându-se orbește

în destinul său prometeic. Epurarea cultului morților s-a făcut în interiorul chiar al puseului totemic, care ne-a devenit inaparent ca și cum nu ar mai exista, în vreme ce exigențele lui persistă. Istoria și istoria religiilor sunt propulsate de un paricid mereu mai elaborat, un raport al fiecărui fiu la complexul patern, mereu deja disociat între filiația carnală (pericolul incestuos endogamic) și filiația spirituală (legătura socială religioasă exogamică). În culturile politeiste fabricarea numelor stă pe filiera totemică, sprijinită pe o oarecare materialitate sensibilă, dedublată astfel între ea însăși și Spiritul ei, ca și tatăl care este totodată viu, mort și castrat. În cultura greco-latină și iudeo-creștină apar mari rupturi în modalitățile de atribuire și filiație a numelor, legate de fiecare dată de o bulversare de credințe. TOTEMUL, un vlăstar al animalului fobic, încarnează o jumătate a tatălui consacrată ororii.
Interzisul incestului privește mai întâi acel tată căruia trebuie închinat un omagiu într-un cult al morților și pentru că este mort. Dar prin chiar doar cultul închinat el retrăiește și continuă să rătăcească pe pământ, unde riscă în orice clipă să ceară socoteală viilor. Întotdeauna suspectat de o dorință incestuoasă, tatăl a fost respins, ceea ce obligă inventarea unui tată de lemn, dar suntem în sfârșit liniștiți cu un Totem? Am fi mult mai liniștiți cu unul care nu ar purta nume! Un tată eternizat în numele căruia fiecare ar purta nume de împrumut în uzufruct temporar, până la sfârșitul vieții. Cu un nume dat în numele lui Dumnezeu suntem siguri că evităm incestul, motiv al paricidului pentru frații din Totem și Tabu. Monoteismul a încercat să termine cu totemismul unui mort viu, care a reprezentat refulatul său imediat, a încercat să scape lanțului greu al unei culpabilități fără remisie, căci în totemism Mortul nu era niciodată mort, își continua viața în cetate, gata să pună mâna pe fii în orice clipă, obligându-i la exorcisme și acte mijlocitoare de-a lungul întregii zile.
Puseul constant spre monoteism, plecând din politeism, apoi spre ateism, este puseul tatălui spre ieșire, datorie de la care epoca noastră nu se abate mai mult ca alta. În fond, angoasa religioasă, încearcă să rezolve o singură ecuație: trebuie ca mortul să fie pe bune, să părăsească pământul și să fie eternizat într-o infinitate în afara timpului, cantonat într-un spațiu în afara lumii, unde nefiind niciodată născut, nici nu va fi vreodată mort, și deci nu va știi să renască.
Totemul de origine trebuie să se risipească și să dispară într-un dincolo de sensibil. Trebuie să piardă orice antropomorfism, fiind privat de față, corp, nume în sfârșit. Teologia este prin principiu negativă. Nu este un progres intelectual cel care a împins spre inventarea unui monoteism mereu mai epurat. Este violența dorinței paricide cea care a dezîncarnat mereu mai mult o entitate în cele din urmă eternizată, privată de viață și chiar de voință, odată pusă în concurență cu știința. În trecerea de la politeism la monoteism, cultul morților a fost proscris, este esența monoteismului, o spiritualizare a tatălui, împlinită deja de iudaismul cel mai întins, cel al lui Abraham, Isaac și Iacob.
Primul act paricid făcuse din tată un totem, iar al doilea eradica totemul și cultul morților pe care el îl impusese, cult care îl face să renască. Nu mai era deci nevoie să exorcizezi reîntoarcerea strămoșului sau să îi aduci sacrificii. Pentru că Tatăl era de acum în Ceruri, era inevitabil ca simbolurile filiației patronimice, totemice, să fie condamnate și șterse din numele proprii. Așa că la poarta de intrare a monoteismului, numele nu mai trebuiau să poarte nici cea mai mică urmă a ascendenței lor totemice, iar singura filiație recunoscută în momentul circumciziei și apoi a botezului va trebui să fie cea a numelui dat, nu moștenit, în numele unui Dumnezeu fără atribut, fără chip, fără nume.
Monoteismul născând a rupt orice legătură cu mondenitatea totemului și pentru a face imagine acestei suprimări, darul numelui fusese însoțit de la începuturi de circumcizie, în numele unui tată castrator, numele a fost dat. La fel, în botezul în Isus, consacrat cât mai repede după

naștere, pentru a exorciza răutatea spiritelor, adică a morților, cărora monoteismul a încercat să le contreze puterea infernală. Tabuurile complexe, legate de interdicția de a pronunța numele anumitor totemuri s-au ușurat din momentul în care un singur nume le-a adunat. Sensul acelui tabu a devenit obscur, căci Eternul își pierduse orice atribut substanțial.
Dar cum a fost numele făcut dacă nu se mai sprijinea pe vreo filiație totemică? Această origine a primelor nume ale monoteismului a fost afacerea circumstanțelor: numele dat descria un eveniment prezent, un sentiment sau o dorință. Căci singurul lucru ce conta era negarea oricărei filiații carnale. Primul bărbat și prima femeie au luat numele de Adam și Eva după ce au fost alungați din Paradis. Adam își ia numele după ce se unește cu Eva. Numele propriu nu apărea decât după o transgresiune. Îi botează Adam și Eva odată ce Dumnezeu i-a condamnat să sufere. Nominația nu privește decât pe cel ce iese din Paradis și se rupe de o nemuritoare indiferențiere. Numele propriu semnează ieșirea din Eden a subiectului culpabil care își ia numele în același timp cu drumul de exil al propriei juisări, pământul său promis, în realitate doar negată. Odată luat numele, primul act al lui Adam a fost să numească la rândul său, este soarta culpabilului, în căutare de explicații și justificări. Nașterea primului nume propriu este corelativă vinei lui Adam, care a făcut el însuși pe cele ale descendenței lui. Tora explică deseori originea unui nume prin sentimentele resimțite de tată sau mamă în momentul nașterii. Numele avea o dimensiune premonitorie sau de exorcism, de aceea se putea schimba numele când cineva era grav bolnav.
Oricare ar fi semnificațiile, trebuie subliniate caracteristicile lor anti-totemice, ele scapă oricărei filiații terestre. Sentimentele părinților sau dorința lor nu delimitează esența numelui, ceea ce contează este să fi fost dat în numele lui Dumnezeu, într-un cadru sacru, o sinagogă, după un ritual. Ca un ritual colectiv să inventeze un raport subiectiv inedit la complexul patern ar putea părea straniu, căci subiectivitatea nu este ea o afacere privată? Ar însemna să uiți că complexul patern nu ajunge niciodată să se simbolizeze în doar spațiul familial, cere exogamia legăturii sociale, fondată de altfel în aceeași mișcare. Numele este dat de și în numele lui Dumnezeu, impronunțabil, tabu, infigurabil, o inovație specifică monoteismului. Dumnezeu este desemnat prin epitete, niciodată nu se numește pe sine, dacă este să credem ce ar fi spus el însuși! Cu Moise se prezintă ca un rug aprins care îl trimite să elibereze evreii din Egipt. Moise întreabă numele și va avea doar un răspuns. Sunt cel ce Sunt, cel ce Este. Iată singurul nume pe care Dumnezeu și-l atribuie, un nume de enigmă, fără îndoială, dar mai întâi cel al unui fără de nume, în mod cert. Pentru Abraham, Isaac și Iacov, Dumnezeu tot nu avea nume, ca și pentru religiile taților, în anumite triburi semite din Arabia până în Sinai, religia zeului El, care nu e nume, ci rădăcină polisemică, poate fi grație, viață, sănătate, poate fi prenume atribuit bolnavilor, iar luat izolat este deja numele unui zeu fără nume, nu e nici o substanță și nici un atribut, este zeul revelat într-un anumit loc, munte, izvor, în anumite circumstanțe, unei anumite persoane, un moment de exaltare mistică alipită unei certitudini a unei transcendențe divine, acel zeu fără nume este un zeu personal, care poartă în sumă numele celui căruia i s-a revelat și căruia i-a vorbit, este zeul iudaismului premozaic, cel al lui Abraham, Isaac și Iacob, într-adevăr. Nu există decât în particula Al, al lui, în acel genitiv care se găsește astfel pentru a indica filiația patriliniară evreiască. În primul monoteism părinții dau un nume în numele lui Dumnezeu, care nu are, iar filiația patriliniară este indicată la fel prin alăturarea unui genitiv urmat de prenumele tatălui, Ismael fiul lui Abraham. Măsurăm astfel pasul înfăptuit de Moise: un Dumnezeu personal El devine zeul colectiv al celor ce recunosc împreună acel zeu personal, triburile lui Israel. Această colectivizare pune problema pe care Freud a abordat-o în Moise și

Monoteismul, o oedipizare a lui El prin uciderea lui Moise. Atribuirea numelor păstrează apoi același caracter spiritualizat, dar i se alipește vina fiului ucigaș, fondatoare a legii.
Nu se socotește drept nimic în forța unei matriliniarități evreiești care va apare câteva secole mai târziu în Talmud. Noutatea creștinismului a fost să deplaseze axa răului, să facă din ea o chestiune subiectivă. Înainte de Christos, diavolul era brațul drept al tatălui. Satan era prințul terestru, echivalent tatălui filiației, sodomit ca dracul. În primele timpuri ale creștinismului, diavolul își schimbă numele, Lucifer, purtător de lumină, la început un fel de dublu al lui Christos, fratele fiecăruia. Răul nu mai era tatăl, ci dorința fiecăruia, pe care tatăl o născuse, în mod sigur. Ce bulversare! Și acea dorință înceta să fie un destin colectiv pentru a deveni o afacere singulară: să măsori faptul că dorința tatălui avea drept consecință pe cea a unui subiect solitar, abandonat de Dumnezeu în acel moment, locuitor al unui nume primit, căruia îi revenea să-l ia.
În tot timpul extinderii credinței catolice, până după vântul nebuniei cruciadelor, care a împins mulțimi nenumărabile spre un mormânt gol, singurul nume legitim a fost cel al botezului (actualul prenume). Refulat al monoteismului, totemismul numelor a fost la început pur și simplu reprimat, timp de secole, singurul nume folosit era cel al botezului. În fond creștinismul nu inovează nimic în raport cu iudaismul în chestiunea numelui, decât faptul că nu mai este asortat circumciziei. Dar a trebuit să se înfrunte cu o problemă specifică, cea a eradicării patronimelor, după convertirea păgânilor. Cât timp a rămas în sinagogă, creștinismul născând a conservat un mod de atribuire a numelui identic celui al iudaismului. Dar după ce Pavel afirmă vocația universală iar păgânii se convertesc în masă, ei au trebuit să abandoneze simbolurile filiației lor terestre. Cum s-a actualizat atribuirea numelui în culturile ce ignorau numele unic? Numele nostru patronimic este moștenirea indo-europeană a patria potestas, descris de Aristotel ca analog celui al unui rege, iar în vechiul drept roman, celui al unui zeu. Potestas patern își trage puterea dintr-o analogie cu cel al zeului, altfel spus, al Tatălui mort. La fel cum fiii au trimis Tatăl în Ceruri, la fel puteau trimite femeia lor sau copiii în regatul morților atunci când accedeau ei înșiși la paternitate. Îi înțelegem căci se luau drept tați, în vreme ce nu erau decât fii. Se puteau teme să nu sufere o o soartă funestă din partea copiilor lor și a femeii lor, considerată ca o minoră.
Puterea patriarhatului rezultă din această impostură, stă pe dorința fiului de a deveni tată, și nu doar, ci și de a continua să trăiască, dacă trebuia, sacrificând proprii copii. Dar înainte de returul în forță al supranumelui patronimizat, trebuia să se deschidă o paranteză de mai multe secole: a fost mai degrabă o veritabilă fractură. După convertirea romanilor, a galilor, a barbarilor, ceremonia botezului însoțea atribuirea numelui, care avea un sens religios. Contra iudeo-creștinilor din biserica lui Iacob, păgânii își pierdeau numele. Un copil era mai întâi un fiu al Spiritului Sfânt, înainte de a fi cel al genitorului, care nu fusese decât instrumentul voinței divine. Acest proces semăna încă de departe cu atribuirea numelui totemic care privilegia filiera simbolică în detrimentul legăturii de sânge. Dar cum Dumnezeu însăși fusese golit de orice substanță, numele se dădea de acum în numele celui fără de nume.
Timp de multe secole de pasiune monoteistă, acel nume a fost prenumele. Cât despre patronim, infectat de un totemism latent și de cultul său al morților, el a fost proscris. Nu mai exista nici un cult totemic domestic sub fiecare acoperiș, ci un singur nume dat în numele unui tată eternizat. Altarele, care în fiecare casă aduceau omagiu Strămoșilor, dispăruseră, și cu ele, omagiile aduse Manelor au pierdut urgența pe care o aveau când trebuia să plonjezi în noaptea timpurilor, să consulți oracole, să acumulezi rituale, înainte de a iniția cel mai mic proiect. Puterea lui Moira, cea a Parcelor, a destinului care-l vâna pe fiecare la cel mai mic pas, trecea

în fundal. Multiple divinități ale umbrei, repliate în forțele elementare, încetau să-și dispute oamenilor piața istoriei. Orice reverență taților morți fu proscrisă și trebuia menționat doar un tată etern. Nu era mult mai prudent?
Trebuia terminat cu totemismul, căci el menținea o reprezentare actuală a tatălui care bântuia lumea viilor, ca un revenind ce trebuia exorcizat în fiecare clipă. Monoteismul nu exonerează desigur culpabilitatea paricidă, dar el îi împinge, îi amână plata până după moarte, în ora judecății ultime, în acest Dincolo în care Spiritul tatălui însuși fusese cantonat. Adevărata viață succeda astfel vieții terestre. În așteptare, tații trăind în acea lume de jos, nu erau decât fiii lui Dumnezeu, iar numele totemice, care constituie un fel de cult al morților privat, au fost proscrise.
Acel dar al numelui își găsea modelul în Evanghelie. În pasajul ce relatează nașterea lui Ioan Botezătorul, Zaharia este purtat de filiația spirituală deasupra celei a sângelui. După marile convertiri numele de botez era ales de către părinți. Era deseori de origine germanică și nu făcea parte încă dintr-o listă de sfinți omologată la Roma. Pentru creștin conta doar ca numele să-i fie dat în Isus Christos, în biserică, în numele lui Dumnezeu, adică în numele unui tată fără nume, într-un fel, ucis de două ori: odată pentru că fusese transformat în totem, iar a doua oară în momentul în care totemul însuși se dezintegrase, imaginea sa devenind infigurabilă iar numele său definitiv inpronunțabil.
Căci așa este invenția proprie monoteismului, animat de furia de a termina cu cultul morților și de a face să dispară un Strămoș care, în fond, nu părăsise niciodată pământul și continua să-l bântuie. Raportul la nume dă măsura profundă transformării înfăptuite de monoteism. Din secolul V și până în secolul VI, Vestea cea Bună a impus acel nume unic, reluând în aparență cutuma germanică, dar metamorfozată de propagarea credinței religioase. Fiecare devenea astfel frate în Dumnezeu sau mai degrabă copil al lui Dumnezeu, fiu de zeu, adică debarasat la fel de bine de tatăl său cât și de revenindul său totemic.
Această eliberare extraordinară degaja subiectivitatea nu doar de constrângerile sale cu privire la totem, ci ea ușura de asemenea, alina servituțile terestre, care nu mai erau decât simple peripeții în așteptarea paradisului viitor. Cel mai umil dintre servi nu era supus decât în fața lui Dumnezeu, de la care își ținea numele. Ce libertate extraordinară, de vreme ce culpabilitatea se mântuia într-o credință, grație unui sacrificiu unic, dar total: cel al unei identificări cu Christos mântuitor! Fiecare era desigur vinovat de uciderea fiului lui Dumnezeu, dar identificându-se lui, fiecare își putea amâna suferința sa pentru ziua judecății ultime.
Un fel de parodie suicidară dubla astfel liturghia creștină, iar tentația a fost întotdeauna puternică pentru o identificare definitivă cu Crucificatul, fie că ar fi fost într-o grăbire bucuroasă spre martiriul primelor timpuri, fie, mai târziu, prin multiplele erezii care programau extincția beată a genului uman: purgările monahice, catarii, jansenismul, chietismul: numeroase au fost căile predicate pentru a termina cu impuritatea vieții. Căci dacă Tatăl este trimis în Ceruri pentru riscul sexual al dorinței sale, toți cei ce vor să devină tați devin de asemenea suspecți. Iar dorința, sexualitatea în general, devine păcatul ce trebuie proscris.
Eternizând Tatăl care este în principiul dorinței sexuale, dorința însăși trebuia să fie epurată, să abandoneze orice ambiție terestră. Nu mai rămânea nimic de sacrificat sufletelor morților, decât pe sine însuși. Suferința devenea calea regală, fiecare era chemat să facă penitență, sacrificiu care trebuia să fie împlinit în numele Unicului, al Crucificatului, în numele lui Fără-de-Nume. Martirul primelor timpuri ale creștinismului mergea la moarte bucuros. Grației ei, adevărata viață lângă Tată avea să înceapă.

Îngrozită de această supradoză de opiu christic, care decima pe cei mai buni dintre convertiții săi, Biserica a pus repede accentul pe un mijloc mai puțin criminal de identificare cu Mântuitorul. Botezul exista deja, dar el a luat valoarea primului dintre sacramente. Căsătoria a asigurat reluarea, apoi ingestia săptămânală a unei ostii cu titlu de reamintire. Acel ultim gest trebuia să reînnoiască botezul, identificarea cu numele dat în Numele lui Dumnezeu.
Pe când o eliminare a cultului morților era un mod de a friza cu tentația suicidului – interzis absolut pe pământ creștin, pasibil de excomunicare majoră. Era gestul divin îndepărtând în ultimul moment cuțitul care urma să se abată asupra fiului vinovat, culpabil. Numele dat zdrobește pe Amon lăsat în amânare, Baal, Vițelul de aur, berbecul lui Abraham, Mielul Christic: „Tu tocmai te-ai născut și nuntit de numele tău, iată-te încredințat unei singure promisiuni, cea de a renaște după sfârșitul tău, la judecata ultimă.”
Exista, oricum ar fi, urgență, și nu doar pentru câțiva exaltați. Căci, în fond, comuniunea identificatorie cu Christos, care împingea spre evanghelizare universală, programa o extensie globală a familiei și ea ar fi trebuit – interzisul incestului obligat – să împingă spre extincția rasei umane. Dacă fiecare devenea fratele sau sora tuturor, spațiul endogam în care orice sexualitate este proscrisă, ar fi sfârșit prin a acoperi planeta. Astfel, dimensiunea suicidară a noii religii lua o extindere universală: trebuia cât mai curând să părăsești această vale de lacrimi, fie imediat, pe calea martiriului, JIHAD al primelor timpuri, fie puțin câte puțin, ca rezultat al prohibițiilor apăsând asupra sexualității. De aceea, presimțind poate pericolul, biserica a dat un sens atât de absolut botezului, numelui dat în numele unui zeu care nu are nume.
Chiar dacă a încercat s-o facă, urmând calea celui mai vechi iudaism, creștinismul nu a reușit totuși să eradicheze cultul morților. Și cum așa ceva ar fi fost posibil? Interzisurile nu schimbă nimic: zeului etern i se pare frumos să aibă un nume tabu, dar figura sa rămâne indefectibil legată de cea a diavolului, din care procedă. În viața reală un tată viu precedă dorința lui de moarte. Religia a inversat această ordine și a încercat să acrediteze ideea unui zeu etern și bun, care ar preceda nașterea răului și a diavolului. Dar niciodată teologii nu au putut explica de ce un zeu atât de magnanim ar fi lăsat creatura sa în prize cu Satan. Căci de ce ar fi în dorințele sale insondabile să lase răul să se abată asupra creaturii sale, sau să-i permită să-l perpetueze ea însăși?
Este că în realitate Satan este prea bine creatorul universului, cel puțin al universului dorinței – cum o afirmă în mod tare maniheenii, gnosticii și alți ereziarci. Nu, cultul morților nu putea părăsi scena terestră atât de simplu. Nu, căci dorința fiilor era de asemenea să devină tați la rândul lor, reîntărind în cele din urmă mai degrabă legitimarea patriarhatului. A trebuit purgată cu noi taxe dorința paricidă și purtat încă o dată pe pământ numele tatălui. Numele totemice ar fi trebuit să fie exilate timp de mai multe secole în limburi împreună cu zeii lor Lari din care ele erau avortonii. Dar putem conjunctura că, din acea retragere, ei nu au pierdut nimic din puterea lor și și-au reluat serviciul la prima ocazie, cea oferită de Francoise I sub acoperirea reglementării statului civil – apoi toate totemurile s-au înțeles de minune cu poliția.
Căci tabuul purtat asupra numelui Strămoșului nu înseamnă nicidecum faptul că el ar înceta să opereze în culise. De altfel, este vorba cu adevărat despre culise? În realitate, abia a fost tatăl înmormântat că deja s-a și reîntors. Fiii nu cer altceva decât să devină tați, înhumându-l pe al lor. Tabuul numelui Strămoșului se abolește sub lovitura dorinței fiilor de a fi tați la rândul lor și de a face să retrăiască, să reînvie numele.
Dorința lor de transmisie se asigură în priza numelui tatălui, care nu devine eficace decât fiind transmisă la rândul său. De fapt, un totemism larvar rămăsese latent în uzajul cutumiar al

dăruirii unui supranume transmis timp de mai multe secole, înainte de a fi împământenit prin edictul Villier-Cotterets. Până în secolul XIII numele de botez a fost dat după inspirația părinților și, fără îndoială, după modelele epocii sau cutumele locale. Uzajul supranumelui și metamorfoza sa în patronim a apărut puțin câte puțin din secolul XIII spre secolul XVII aproximativ. Documentele o atestă după Philippe Auguste, sau chiar de la sfârșitul secolului XI și în mod inegal, după regiuni. Originile romantice ale acelor „patronime" sunt variabile după zonele geografice. De exemplu un nume de aceeași consonanță nu are aceeași semnificație în funcție de originea sa. „Berger" – păstor, cioban – semnifică chiar păstor în Ile-de-France, dar cioban în Lorraine. Berger poate de asemenea fi un nume adoptat de un izraelit la revoluție. În mod îngust, singular, sensul patronimelor este deseori încă aparent. Înțelegem ce vroiau să spună atunci când ele erau nume comune, înainte de a deveni supranume, apoi patronime. Registrele ținute în cea mai mare parte a regiunilor franceze mărturisesc despre o drumeție disparată, inegală în temporalitatea ei, dar identică în rezultatul său. În apropierea secolului XV fiecare purta un nume de botez și un supranume patronimizat. În 1539, edictul Villers-Cotterets a retrogradat vechiul nume unic la rangul actualelor noastre prenume, în aparență cu scopul de a pune în ordine un stat civil devenit impracticabil. Fiscul, poliția, notarii, etc... erau debordați de supranumărul de Pierre, Paul sau Jacques... de Marie, Therese sau Jeanne. Francoise I și-a pus sigiliul sub acest edict Villers-Cotterets. Nu putem spune că l-a semnat, căci semnătura propriu-zisă nu a apărut decât mai târziu. Articolul 51 al acestui edict împământenește un uzaj care era deja larg cutumiar și făcând din patronim numele oficial, reinversa uzajul anterior. Numele unic al botezului atribuia subiectului un nume în numele unui tată eternizat, cu nume tabu. Legalizarea patronimului reintroducea pe pământ o filiație totemică.
Căci dacă reperele filiației patrilineare au reapărut din nou, constrângerile stării civile o explică rău. Este mai degrabă pe baza unui totemism rămas latent că ele au reapărut dintr-o practică fără credință. Trecut prin focul invenției monoteiste, totemismul patronimelor noastre devenise inaparent, astfel încât antropologii s-au dus să-l studieze în societățile retardate, o curiozitate pe care o aveau sub nasul lor. Este în acest sens că edictul Villers-Cotterets a împins spre o secularizare. Regele Franței nu măsurase în mod cert faptul că își angaja subiecții pe calea unui ateism practic care avea să coste capul pe unul dintre descendenții săi, Rege prin grația lui Dumnezeu! Regicizii au inventat un patronim retroactiv lui Louis XVI, care a fost decapitat sub numele de Capet.
Atunci când această reversie a cutumei a legalizat patronimul, numeroase cazuri au apărut în care tatăl nu purta un supranume. În acele circumstanțe, numele de botez al tatălui a servit de nume patronimic fiului său. Astfel că, din zece nume de familie cele mai frecvente în Franța, șase sunt vechi nume de botez (Martin, Bernard, Thomas, Richard, Laurent).

Numele propriu azi

Să devorezi numele! Festinul canibalic

Numele secrete și Spiritul Mortului

Patrilinearitate și matrilinearitate. Particularitate a filiației evreiești

Cum să diferențiezi numele propriu și numele comun

Numele propriu, cheie a uzajului numelor comune

Într-o gramatică clasică, examinarea discursului începe prin relațiile pe care numele comune le întrețin. Într-o frază se ordonează un subiect și atributul său, care îl califică grație anumitor caracteristici ale sale. În această descriere, nici un loc, nici o funcție particulară nu este rezervată numelui propriu, abia evocat de câteva ori. Am putea astfel să gândim că este vorba despre un nume comun particular. Că fiecare poartă un nume face parte dintre evidențele pe care nu le mai interogăm: cum fiecare lucru poate fi numit, de ce nu ar merge de la sine pentru cele umane? Actul de a desemna pare același, iar numele proprii nu ar fi decât un caz particular al numelor comune. Așa că ne întrebăm cum să facem diferența – dacă există una – între nume propriu și nume comun.

Acestei indeterminări se adaugă o constatare: numele propriu nu corespunde definiției saussuriene a semnificantului. Nu este nici arbitrar, nici diferențial. Chiar dacă a fost atribuit arbitrar unui Strămoș într-o origine inscrutabilă, el a pierdut această caracteristică din momentul în care a devenit un patronim. El se distinge astfel de arbitrariul numelor comune, care face diversitatea limbilor. Numele propriu nu este nici diferențial. El este intraductibil și fără suplețe: nu evoluează, contrar semnificanților care se modifică după epoci. De aceea numeroase patronime, care nu erau decât vulgare nume comune, au devenit incomprehensibile. Au rămas egale lor înșile după metamorfoza lor totemică.

FEMININ, REVOLUȚIE FĂRĂ SFÂRȘIT, 2016

Aceasta a început ca un vis rău

Femeile, au ele un suflet? Aristotel se îndoia. Platon le judeca prea murdare pentru a fi partenere ale iubirii. Doar în 1374, Boccacio scrie în cartea sa *De mulieribus claris* un frumos repertoriu al femeilor ilustre. Dar, iată, cea mai mare parte dintre ele nu erau decât eroine mitologice. În ce privește pe cele care au existat cu adevărat, și abia cu câteva excepții, el le-a făcut o descriere atât de caricaturală de aventuriere consumate de o dorință fără măsură *libidinosan pruruginem*, un astfel de gust al intrigii, al mascaradei și al luxului, încât cititorul închide cartea convins de superioritatea masculină. Și cât e de straniu destinul primei cărți cu adevărat feministe, cea a Christinei de Pisan în 1405, Cetatea Doamnelor, care demontează scrierile misogine ce o precedaseră: cele ale lui Aristotel, Virgil, Ovidiu, Cicero... Romanul Trandafirului, Boccacio... pentru a visa apoi la o Cetate ideală. Destin straniu, căci în ultimele ediții ale acelei cărți, fără îndoială considerată ca prea titrată pentru a fi fost scrisă de o femeie, numele autorului a fost schimbat în cel al unui bărbat! În ce privește dezbaterea care a trecut în posteritate sub numele de Cearta Femeilor în secolul XVI, dacă a avut avantajul de a agita cea mai mare parte a curților și cercurilor titrate ale Europei, a fost conclusă prin afirmarea unei superiorități a bărbatului.

Odată închise cronicile, eseurile literare, tratatele erudite, cititorul își amintește de o mulțime de eroi, și de puține eroine. El abia păstrează în memorie bărbița lui Hatchepsout, faraon(oană) din Egiptul de Sus. Și de asemenea Cleopatra, care nu a domnit în maniera bărbaților: cu șarpele ei, era deja o adevărată femeie, ca și Marilyn. Nu uităm nici epopeea Ioanei Darc: virginitatea ei, spada ei, călăul ei, aureola ei. În China, mai multe războinice sunt ilustrate de asemenea în maniera Ioanei, dar faptele lor de arme scapă memoriei occidentale. Tot așa, marea Catherina a Rusiei a impresionat cronicarul, ea a cărei cruzime a îngenunchiat feudalii imperiului ei. Aș mai putea enumera încă câteva, fără a socoti Hetairele de zbor înalt, a căror seducție a influențat un Nero, sau la fel de mari căpitănese precum Alexandru. Multe altele au jucat un rol decisiv, dar secret.

Istoria scrisă la masculin a escamotat femeile. Posteritatea nu a reținut decât câteva, care au pus în mișcare mulțimi masculine...

Iubirea femininului a rămas foarte literară...

Mai mult decât orice altă rațiune, răul dorinței a instalat un război larvar între bărbat și femeie. Dar cum să dai mărturie despre un motiv atât de subtil, aproape impalpabil? Incendiul s-a aprins într-o origine atât de reculată încât pare imposibil să-i găsești dovada. Istoria a fost scrisă întotdeauna aposteriori – și de către bărbați. Regulile matrimoniale, starea de drept sau obiceiurile, s-au mulțumit să codifice rezultate deja naturalizate: ele nu spun nimic despre nașterea unei dorințe prinsă apoi în gheața legilor și a uzajelor.
Dacă rămâne un spațiu unde această rațiune sexuală a apărut așa cum s-a născut, este cel al literaturii și al poeziei. Acest revelator a însoțit până azi un imaginar al femininului care dă o versiune poetică și romanescă a excluderii sale. Cine ar crede, citind poezia amoroasă a secolelor trecute, că în același moment femeile erau arse cu miile pe ruguri, sau că – de exemplu – ele nu puteau cânta în biserici liturghii scrise pentru vocile lor? Literatura poartă această pecete, mai puțin sub titlul unei sublimări decât ca indice fiabil al unei dorințe a femininului. În realitate este puțin să spui că prezinți miturile, literatura, poezia, ca moduri de reflectări ale unei manieri de a trăi. Căci ele servesc mai degrabă drept busolă, și ele comandă în secret gestul cotidian, odată imperiul lor instalat. Scrierea poetică, literală, teatrală, se îmbracă poate în realități ale unei epoci. Dar ea arată mai ales ceea ce din ea rămâne obscur: un fel de adevărată viață fantasmatică indicibilă, interstițială, futuristă, care dublează evenimentele și în cele din urmă le orientează. Astfel este fantasma femeii iubite de departe, absente sau moarte, care bântuie literatura, teatrul, poezia: ea a rulat în opusul femeilor vii ale realității. Literatura arată căror fantasme femeile au fost promise, iar în cele din urmă pliate.

Frumoasă origine mistică și eroică...

Parcurgând poezia lirică așa cum o face Martine Broda în cartea sa Iubirea numelui, vedem că femeia iubită ia aluri fictive: ea este întotdeauna deja pierdută, absentă sau moartă. Era vorba încă despre femeie, sau mai degrabă ea căzuse în abstracție – așa cum a scris-o Pessoa? Un istoric al literaturii va răspunde că o astfel de femeie moștenea din poezia erotică arabă, despre care cititorul ignoră dacă ea se adresează lui Dumnezeu sau unei femei (al cărei nume – senhal – trebuia să rămână ascuns). Această poezie era ea erotică sau mistică? Această promiscuitate între Dumnezeu și femeie bate ca și inima poemului. Invocația tutuitoare a femeii dorite, dar întotdeauna absente și fără nume, a luat repede un accent mistic, precum în poezia lui Soufi Hallaj (857-922): O fericirea mea în viață și liniștea mea după îmbălsămare... Tu ești tot ceea ce doresc. Când am ascultat acest vers, m-am întrebat mai întâi cine a fost iubit în timpul vieții, dacă nu o femeie. Și apoi, cine a fost iubit după moarte, dacă nu Dumnezeu? La fel Ibn al Haddad a scris: Din respect și deferență nu ne este deloc permis să-ți dăm numele tău. Și Ibn Hazm: În secretul sufletului meu, cât de prețios ascund numele iubitei mele.

Dar un ideal al femeii absente, sau moarte

Această idealizare a devenit regula în poezia occidentală născândă. Dante, care a coborât s-o regăsească pe Beatrice în Infern, nu a fost deci un luminător izolat: el a jucat pentru gloria limbii italiene această divină comedie, atât de exemplară a iubirii de departe a femininului:

Iubire a pus toată beatitudinea mea în ceea ce nu-mi poate fi luat... în cuvintele care slăvesc Dama mea. Iubirea de departe califică acel gest poetic care cântă femeia inaccesibilă. Dar este încă puțin să spui, căci, cu Dante și Petrarca, e vorba mai puțin de o iubire de departe, cât de cea a unei moarte. Și această beție a absentei a urcat la cap pe un ton mereu mai hiperbolic – până în modernitate de altfel, că ar fi cu Novalis, Nerval, Pierre Jean Jouve sau Canetti care a scris: Nu suportăm o față frumoasă decât după ce am distrus-o; și mă întreb dacă nu a apărut astfel principiul însuși al dorinței de a scrie a acelor poeți – a acelor frați ai lui Orfeu, care a pierdut-o de două ori pe Euridice, iar a doua oară din vina lui. În Iliada, Elena a fost cauza luptelor în care războinicii au pierit cu miile. Dar după acest zori literar, e mai degrabă femeia dorită cea care moare! Ca s-o spunem și mai crud încă: ea trebuie să moară înainte de a fi dorită, sau mai degrabă ca s-o fie.

Și extazele feminine, totuși...

Tocmai am încercat să arăt cum poezia și literatura mărturisesc despre locul care i-a fost făcut femininului: idealizat, dar exclus. Dar am văzut eu esențialul? Putem destul de bine cunoaște o epocă, fără să-i înțelegem spiritul. Obiceiurile, legile, faptele nu ajung. Ca și cum din momentul în care privirea este purtată dintr-un alt secol, nu i-ar mai percepe sufletul. Legile patriarhatului roman, dreptul său de viață și de moarte asupra soțiilor și copiilor, lupanarele imperiului său, fac poate uitat inversul lor: Menadele, bacanalele, extrema libertate a fiicelor sale la ora dionisiacă, dezlănțuirea lor, freneziile lor de emasculare și antropofagia lor. Oprimate poate în familie, ele domneau totuși în visele centurionilor, lictorilor, patricienilor. Istoria n-a reținut aproape nimic din puterea lor.

Fiică a unui tată spiritualizat, femeia există ea?

Femeile de asemenea au avut același raport la feminin

Turnura teatrală contemporană

Există o scriere feminină? O chestiune apropo de literatura contemporană

Ce înseamnă acest atât de lung exil al femininului?

Tabuul femininului: mai întâi refulat de fiecare, apoi reprimat de societate

Tratarea feminității în fiecare familie este puțin vizibilă, în timp ce consecințele sale în societate sunt explozive

Femeia sau Dumnezeu: cine nu există?

Fiecare refulează în solitar din interior ceea ce societatea reprimă din exterior

Pere-versiune: crucificare fetișistă a femininului

Locul femininului variază după culturi

Cum să rupi ciclul represiv?

Cum bărbații au pus femininul sub capacul bolii

Isteria masculină se definește în opoziție cu isteria feminină

De ce să numești criză isterică ceea ce este motorul perpetuu al Istoriei?

Reechilibrarea contemporană a isteriei masculine și feminine

Isteria masculină s-a desfășurat într-un alt câmp decât cel al isteriei feminine

Gelozia nu a fost ea cheia de boltă a opresiunii?

Gelozia tatălui primitiv (Urvater)

Gelozia și gradele calvarului ei

Gelozia majoră a femeilor

Cine deci ar fi cel mai gelos dintre cei doi?

De la ura amoroasă a femininului la prostituția sa

Gradele misoginiei

Societatea prietenilor

Prostituția: avatar specific al răului dorinței

Răul dorinței s-a întors în dorință a răului

Legislatorul a luat în serios violențele contra femeilor, dar reculă ele cu adevărat? Nu e sigur. Acele violențe au întotdeauna vedeta în romane și pe ecrane. Acel foc se va stinge el într-o zi? Ar putea totuși să ardă fără să aducă atingere nimănui, dar nu va fi totuși mai puțin un rău. Căci răul dorinței este un rău care arde din prima zi, un rău aprins de separații care s-au înlănțuit, ațâțat de repetiția fantasmelor destinate să întoarcă acel rău în avantajul celui care-l suferea – dar aceasta vrea să spună că acel rău ar trebui exercitat contra cuiva? Dorința este un rău intrinsec: ea nu aduce atingere nimănui, decât celui care-o trăiește, ronțăită de o nostalgie pe care nimic n-o alină. Să dorești nu revine deci la a face răul, chiar dacă aceea ar putea

scărpina amantul(a). Dorința îi dă acel redez-vous, pe care nici o întâlnire nu ar trebui s-o urmeze: este o violență mai întâi neadresată, decât prin eroare, atunci când cel ce suferă impută vina celei pe care-o dorește. Ea devine atunci simbolul acelui rău, totuși intrinsec, totuși fără raport. Dar răul dorinței insistă în durată, fără oprire. Iar în lungimea parcursului său istoric, centrul fricii a sfârșit prin a se deplasa și a se întoarce contra ei.
Este ceea ce s-a întâmplat: răul dorinței s-a dislocat de trei ori. Mai întâi intrinsec, el și-a găsit apoi o cauză în ceea ce dorea cel mai mult, adică femininul. În sfârșit, în disperare de această cauză, i-a trebuit să facă răul, cum spunem să facă dragoste. Aceste dislocări succesive ale dorinței au scufundat-o mereu mai mult în răul său. Dacă ea face să suferi, această cauză generează deja o inhibiție a dorinței. Și acel rău se multiplică prin doi dacă, pentru a se elibera de această inhibiție, tentația se impune să faci rău celei care i-a fost cauza sa.
Iar feminitatea și ea a mers în pasul acestei violențe: peste tot și în continuu, cu corpul ei apărându-se sau nu, ea provoacă dorința pentru a o refuza aproape la toți: „Privește-mă, admiră frumusețea mea, măsoară promisiunea mea... dar vezi de drumul tău, cavalere! Du-te caută mai departe Graalul tău.” Pe tocurile ei înalte, voalată, în fustă, înfășurată, în pantaloni strâmți, femininul rămâne prins în această plutire, în această cutremurare. Luată sub această lumină, bine îmbrăcată, bine machiată, dorința urcă în putere cât și în misoginie: mai întâi cea a bărbaților pe care dorința lor îi angoasează. Dar și cea a celorlalte femei; și în sfârșit cea a fiecărei femei față de ea însăși, sub forma unui sentiment de stranietate sau de răutate față de ea însăși: este ora uitării cheilor, a rendez-vous – urilor ratate, a paharelor vărsate, a scarificărilor, a sângelui care trebuie să curgă sau a accidentului. Este ora tuturor pericolelor. Să te lupți cu propria alteritate impune o gimnastică cotidiană – chiar dacă nu ar fi decât pentru a se îmbrăca. Cum să te îmbraci pentru a urma moda (și a fi o alta, deci)... dar totuși acordându-te la intimitatea vidului tău propriu? Este sursa unui fel de fobii sociale larvare, a unei inadecvări la sine în locurile de seducție potențiale; aproape peste tot în sumă. O femeie care merge pe stradă se avansează ca și cum ea ar seduce, refuzându-se în același timp. Aventură hazardată, căci această seducție anonimă depersonalizează. Acest tip de fobie socială nu este cu adevărat una (ca și cea de șoareci). Ea ilustrează alteritatea feminină: diferența ei la ea însăși. Astfel că, atunci când un bărbat o dorește, ea se poate întreba la cine se adresează aceasta: la ea sau la un vis căruia ea i-a luat aparența și i-a împrumutat asemănările? Contratimpul dorinței – răul său – se sprijină pe această diviziune. Numeroase femei afișează o misoginie a propriei lor feminități care caută să contreze cererea lor de iubire „pentru ele însele”. La ce le servește să se poarte ca o bijuterie, dacă nu să fi iubite în contrapunct propriei lor dez-iubiri? Seducția devine atunci necesară fiecărei clipe chiar și fără să aștepte alt beneficiu decât să placă.
O femeie poate să caute să seducă activ, ca un bărbat. Ea câștigă acolo să fie iubită, ea care nu se iubește întotdeauna. Dar atunci vânătoreasa riscă să fie luată ea însăși în vânătoare, de această dată pasiv, și aceasta poate să nu-i convină. Am recunoscut virajele contrastate – de la da la nu – acordate seducției feminine. Acea luptă cu front inversat se complică încă în funcție de variații ale isteriei masculine: atunci când bărbatul întâlnit caută să seducă (activ), dar când este în cele din urmă sedus el însuși (pasiv). Feminitatea sa astfel busculată riscă foarte bine să se traducă printr-o impotență! Aceasta nu va face decât să accentueze respingerea sa a femininului: angoasa sa, dacă nu misoginia sa. Această seducție joacă partea sa activ sau pasiv în fiecare spațiu public. Răul dorinței se pune în scenă astfel peste tot, pe fondul unei beligeranțe intime, aproape tăcute, ca un film mut care arată o succesiune pe fundaluri și de treceri la act.

Atunci când ele se refuză dorinței pe care o provoacă, femeile uzează inocent o armă care își are propria sa brutalitate, o putere imobilă, mută, o pură aură fără milă. Da, nici o milă pentru cel ce se aventurează, nici un surâs care să nu anticipeze angoasa lui. Dorința se plimbă în aer liber în toate locurile. Cine va îndrăzni să-i ceară să nu provoace? Este natura sa. Ea arde peste tot unde poartă privirea. Să facă ca și cum nu ar fi nimic o face să râdă și o face încă și mai excitantă. Oricine respinge feminitatea îi recunoaște chiar atunci imperiul ei. Iar cel care vrea să-l uite nu mai are decât să gândească repede și mereu mai repede, pentru a metamorfoza fascinația sa într-o obsesie fără raport. Dacă face ca și cum nu ar fi nimic, uitându-și dorința, nu îi va mai rămâne curând decât angoasa, căreia îi va ignora rațiunea.

Pentru a rezuma doxa psihanalitică cu privire la asta, bărbații vor trăi o angoasă de castrare în fața sexului feminin. Sau, pentru a o spune după imageria tare a vaginului dentat, ei vor avea o dorință certă de a da falusul, dar, în același timp, o tot atât de tare angoasă ca, o dată dat, acest instrument să nu le mai fie redat. De unde o impotență, deseori ocazională. În aparență, absența penisului femeii i-ar înfricoșa. Totuși, nu toate femeile provoacă acel gen de angoasă, care nu amenință un bărbat decât atunci când el a întâlnit o femeie pe care o iubește și pe care o dorește. El idealizează, făcând din ea obiectul fantasmatic al dorinței tatălui, cu care se instaurează imediat o concurență și o inevitabilă gelozie! O femeie nu angoasează un bărbat decât în proporția acestei invocații a tatălui: este acesta din urmă și nu ea cel care îl amenință cu castrarea. Ea nu este castratoare decât sub titlul de complice a tatălui, și chiar mai mult decât el, el care nu e niciodată acolo.

Acel proces ar fi fost el mai clar dacă aș fi scris că femeia dorită este un fel de femeie a tatălui? Poate. Dar aceasta ar fi făcut să gândești că este vorba de mamă (cum este cazul în oedip). În vreme ce din contră este vorba de nu contează ce femeie mai degrabă decât mama, dat fiind ca ea să fie dorită de un fel de tată. Verificarea este ușoară; din momentul în care o femeie nu mai reprezintă un ideal patern – din momentul în care ea este coborâtă sau umilită -, impotența amantului ei se sfârșește. Absența penisului feminin nu e suficientă deci pentru a explica angoasa.

Această sursă obișnuită de impotență în fața unei femei, mai ales dacă ea este idealizată, mai ales dacă ea este imaginată toată înarmată, deghizată în războinică, în Athena, în Penthesilee, în Vampirella, dezlănțuie o violență masculină – de altfel susceptibilă, o dată perpetrată, să redea potența sa impotentului. Căci de ce să iei prin violență ceea ce consimțământul iubirii ar obține? Mai întâi pentru că răul dorinței arde în contrapunct iubirii și pentru că violența rezolvă această contradicție: ea se perpetrează pentru a aboli acest jenant: iubirea. Iubirea s-a născut în simplicitatea atașamentului matern, în continuare contrazis de separația onanistă, apoi de dorința sexuală. Dorința femininului contrazice iubirea maternă, și nu contează ce violență, morală mai des decât fizică – caută să mențină această separație. Dacă atașamentul față de mamă s-ar alinia asupra irealului feminității, această iubire incestuoasă ar stinge scânteia erotică.

Această angoasă totuși intimă a antrenat represia cea mai globală a femininului: fii cei iubiți ei înșiși au ridicat un zid între femeie și mamă. Imaginarul grec al unui regat al Amazoanelor, la fel ca și compilațiile lui Bashofen despre matriarhatul originilor, nu sunt decât excepții idilice ale segregării aduse de către fii: ei au dus orbește un război invizibil contra ansamblului femeilor. O violență morală, represivă, fizică, s-a exercitat în continuu asupra ansamblului lor. Să supraveghezi și să pedepsești a fost contr-focul angoasei. În spatele scutului teologic, a fost un braț de fier contra dorinței însăși. În spatele scutului filozofic, a fost un braț de fier pentru a uita Heteros-ul, a arunca în afara scenei obscenitatea dorinței.

Sub acest plumb rău al dorinței, femeile nu ar fi putut ele să dispară? Însăși fascinația răului a fost singurul lor refugiu, o seducție al cărei parapet fragil seamănă mai degrabă unei împingeri la crimă. Cu cât mai mult frumusețea unei femei se afirmă, cu cât mai mult ea afișează fetișele, bijuteriile, podoabele care simbolizează dorința, cu atât mai mult o aură de violență amortizată o însoțește. Această respingere înfricoșătoare durează din noaptea timpurilor, ocultată de aura fascinației lor. Și fiecare femeie s-a putut obseda din același punct de fugă, atunci când ea s-a travestit în femeie, după chipurile infinite ale femininului, voal aruncat peste ceea ce nu apare fără voal. Corpul feminin în întregul său ocupă această vacuitate ireală, în punerea vid halucinatoriu a dorinței tatălui, a lui Dumnezeu care o nimbează din aura sa de interzis, atât de excitant. Răul dorinței s-a cristalizat pe această cauză, pe acest Janus universal care arată fața mortală a tatălui și cea de marmură a unui feminin încarcerat. Din tatăl însăși, figura, forma și numele, au fost proscrise. Femeia nu i-a urmat soarta, dar s-a înrăutățit cu fiecare privire pusă pe ea: ea a trăit pe pământ oprimată, fără ca aceasta să fie măcar menționat: tăcerea a însoțit-o, de zile, de secole, de milenii.
Tocmai am descris motivele misoginiei văzute sub un unghi mult inconștient. Ele au fost mascate de motive secundare care au luat tot spațiul. Lista este lungă a tabuurilor corpului feminin, ale aparenței sale, ale funcționării sale. Mergând de la mai departe la mai aproape, aceasta începe cu o rușine de nuditate, un fel de fobie a sexului feminin, pe care ochii nu ar știi să se pună. Și apoi, apropiindu-ne mai mult, trebuie să considerăm marea importanță pe care a luat-o tabuul virginității. Acestor fobii li se adaugă o angoasă generalizată în fața sângelui menstruațiilor, care curge pentru că un copil nu se va naște și care reprezintă deci un fel de paricid. Menstrele erau sacer – sacre -, ca și cum ele reprezentau un sacrificiu oripilant consimțit în onoarea idolului ucis: tatăl care nu va fi al unui copil plecat picătură cu picătură. Fobia sângelui feminin a fost de o mare forță. Cum o scrie Torah: „Fluxul menstrual este un blestem care se transmite de la mame la fiice." El cunună erotismul, procreația și moartea. Impură, femeia la menstruație corupe alimentele, iar atât de înțeleptul Aristotel scrie chiar că reflectarea ei în oglindă „ degajă un nor sângeriu". Raporturile sexuale în timpul menstruației au căzut sub lovitura interzis-urilor religioase până în secolul XVII. În „Ciocanul vrăjitoarelor" (Malleus Maleficarum din 1846), manual al Inchiziției, femeia și genul său erau simbolul răului, destinat să înșele, să „priveze bărbatul de membrul său viril". Primă materialitate căreia privirea să i se poată agăța în fața nudității, părul a fost și este obiectul unei fobii intense, care circulă și se deplasează până la plete. Femeile au avut deseori capul ras după nașterea monoteismului, cu o netă recrudescență sub Inchiziție... și la Eliberare în Franța. Această fobie a părului este încă puternică în Japonia... Nu doar de păr, ci de orice îi seamănă: grădinarul zen înarmat cu mici foarfeci vânează până și cel mai mic fir de iarbă, făcând din grădinile sale frumoase deșerturi în care Buddha plimbă o privire împăcată.
O dată citite pe litere numele acelor tabuuri... „Am putea aproape spune că femeia în întregul ei este tabuu", cum o scrie Freud în „Tabuul virginității".
El nu face de altfel decât s-o constate în acel text important, căci el este mărturia cea mai vizibilă a faptului că „fiica" nu descinde din mamă. Fără să-l aștepte pe Freud, Rabelais scria deja că diavolul el însuși o lua la fugă în fața unei femei exhibând sexul său. Meduza orna scutul lui Perseu și egida Athenei. Gorgona Etruscilor, sculptată în fața carelor lor de luptă, trebuia să facă să fugă inamicii.
Cum să nu vezi acum extensia extraordinară a răului dorinței? Acel rău primează de departe asupra virtuții, așa cum o scrie Sade, care a văzut acolo triumful unei „Ființe supreme în răutate". Povestea sa a lui Juliette nu este ea o parabolă verificată de fapte? O nebunie de

distrugere animă bărbații în timp de război. Dar de ce această turbare de a distruge frumusețea minează ea și pacea? Iconoclastia, desfigurarea peisajelor sublime, măcelul inutil și în masă al grațioaselor animale ilustrează această pasiune a devastării. Ca și cum frumusețea ar purta pe reversul său o chemare la aneantizare... în același titlu ca și femininul în sumă, a cărui fascinație a tăiat piatra statuilor și a scandat muzica poemelor, în timp ce el e tratat în cotidian ca un lucru bun de bătut; ca o mobilă; ca o Juliette. Femininul califică acest lucru psihic incalificabil, protejat de corpul incredibil dar vizibil care-l suportă. Sacer, acel corp improbabil prins în acel dublon suportă totodată aura dorinței și oroarea de ceea ce a fost respins: parfumul său delicios acoperă moartea prin incest, odoarea cadavrului patern, sau cea a excrementului. Subtilitatea unui parfum îmbătător nu uită niciodată acelor miresme insuportabile pe care le acoperă. Mirosul nostru cel mai propriu-curat este ținut cel mai departe posibil ca și cel mai impropriu-murdar, cel mai inapropriat, cel mai răupropriu. Cristalizând contradicția dorinței, corpul feminin a încarnat acest oximor, a cărui atracție generează o repulsie. Incoercibilă dar culpabilă, dorința se deplasează fără ca niciodată să se îndepărteze mult de portul său de legătură: este principiul metaforei, al metonimiei, al oximoronului, al întregii acestei falsificări care ar vrea bine s-o spună, dar fără s-o spună. Ce trebuie deci pus la distanță – în realitate? Odoarea sărată a fantei se metamorfozează în pasiune a parfumului; obscenitatea unui sex asupra căruia privirea nu îndrăznește să se oprească se extaziază asupra frumuseții gambelor, sau mai sus asupra reflexiilor pletelor, sau mai jos asupra curbei picioarelor. Freud a scris că femeia era totodată receptacolul frumuseții, și că sexul său făcea să te cutremuri, asemănător în aceasta cu capul meduzei. Într-o singură aruncătură de ochi, obscenitatea a creat frumusețea care o voalează și o contrazice. Obscenitatea creează frumusețea. Șocul estetic inversează clipa de siderație a dorinței. Farmecul se proporționează cu înfricoșarea a ceea ce nu trebuie mai presus de toate văzut: explozia de păr sau cabrarea piciorului captivează privirea cel mai departe posibil de fantă.

Șocul cauzei dorinței își propagă unda sa ca o piatră aruncată în apă. Din aproape în aproape, ea desparte lumea între frumusețe și urâțenie. Strălucirea feminină este mai întâi o creație: da, ea aparține irealului cultural. Și ea participă apoi la nașterea esteticii însăși: aura sa inspiră artistul. Operele create se nasc în siajul său. Este contralovitura obscenă a sublimului kantian, a unui fel de înfricoșare în fața splendorii naturii, care nu ar atinge niciodată acel grad dacă angoasa de castrare nu ar investi-o, această angoasă căreia femininul îi exhibă oximoronul de origine.

Și dacă regândim acum nebunia de distrugere a fiilor lui Marte, este ca și cum o furie deplasată contra femininului o motiva. Alt nume al femininului, frumusețea strălucește inaccesibilă, iar distrugerea o amenință: este tocmai sub lovitura puterii dorinței, când - irealizată – ea se reneagă ea însăși, trecând de la răul suferit la alinarea de a face răul – Cititorule, recunoaște-i puterea, vei măsura că tu ești autorul răului tău, ca și Adam părăsind Edenul, seamăn lui Dumnezeu, singur culpabil...

Penthee, Penthesilee: inversul criminal al dorinței, mesager al lui Eros

Sensul revoluționar al unei eliberări

O lecție a Revoluției franceze

Autonomia femeilor în Revoluție

O mulțime revoluționară feminină

Freud – și el – a uitat mulțimea revoluționară, feminină

Femininul încarnează răul în cultură

De ce boală mortală patriarhatul este atins?

Pentru o genealogie psihanalitică a puterii

Căderea tatălui este ea motorul istoriei?

Apocalypse now! Patriarhatul pierde viteză

Mascarada masculină întâlnește mascarada feminină: natura puterii nu se va găsi ea schimbată?

Scânteia revoluționară feminină

Un detonator armat de la început

Istoria merge pe drumul ei. Nimeni nu ține busola după care se orientează. Althusser a făcut remarcat că noi suntem îmbarcați într-un tren fără pilot. Merge mereu mai repede, și, în spațiul unei vieți, călătorul aplecat pe fereastră constată că peisajul s-a schimbat. Că istoria rămâne până azi oarbă n-o împiedică să aibă un sens – și ea merge acolo. Oamenii întotdeauna i-au dat o origine. Mai întâi în vaste cosmogonii divine, care programau un ciclu al creaturii. În ruptură cu acel timp circular al Antichității, monoteismul a indicat franc viitorul spre un paradis radios. Mâine, totul va merge bine! Dar iată, aveți răbdare, căci va fi doar după moarte – și de preferință pentru adepții lui safe sex. După Renaștere, această speranță de mântuire a coborât pe pământ cu mereu mai multă evidență, așa că ideea unui progres continuu a devenit sigură. Stăpânirea unei istorii de acum umane este la îndemână. Curând ea va fi înțeleasă ca și celelalte legi ale naturii, care unele după altele nu au rezistat rațiunii. Doar rațiunea istoriei omului rezistă încă rațiunii sale, și mai mult încă prizei sale. Este deci o forță mai mare decât rațiunea, cel puțin conștientă.

Luminile au văzut mare: Montesquieu, Condorcet, Rousseau... certitudinea unei egalități mereu mai bine distribuită cu Tocqueville, socialismul revoluționar francez, Marx. Sunt câteva nume ale acestei certitudini. Ce rămâne din asta cert? Cel puțin că mișcarea însăși va continua. Cel puțin că acea mișcare împinge spre mari rupturi, bulversări pe care intuiția le numește revoluții. Este un cuvânt pe care modernitatea l-a născut, după Descartes. Recent în sumă. Și dacă nimeni nu poate prezice unde duce fiecare revoluție, știe cel puțin că ea caută să fugă de un rău actual, chiar dacă nu-i spune numele, chiar dacă se ascunde sub multiple nume. Care este acel rău, care este motorul negativ al progresului, care împinge să rupă cu actualul?

Pe baza unor indici destul de slabi în epocă, Freud a avut intuiția că istoria individuală repeta în accelerat pe cea a umanității întregi. Acel paralelism al fiologenezei și al ontogenezei impresionează, înainte chiar de a da dovezile sale. Freud a început să le elaboreze în textele sale de antropologie psihanalitică, ca și Totem și tabu, sau Moise și Monoteismul. Tragem

ideea că istoria religioasă a omenirii progresează de la animism la totemism, pentru a merge spre un monoteism puțin câte puțin înlocuit de un ateim practic. Un copil urmează aceleași etape, evoluând de la un animism magic la o gândire căutând în ea însăși rațiunile sale. Această simetrie a istoriei individuale și a istoriei colective permite studii comparative. O problemă obscură a istoriei omenirii se poate astfel rezolva, comparând-o cu aceeași problemă atunci când ea este abordată de copii, și notând cum ei o rezolvă.
Dacă răul de care progresul caută să fugă rămâne enigmatic și ar putea răspunde la multiple determinații, este mai clar atunci când privim un copil crescând. Precum de interzisul incestului, fobie spontană a debutului vieții. Acest adevăr universal al copilăriei organizează în mod egal toate culturile care îl aplică orbește, fără să spună de ce. Un copil nu are frică, el spune secretul acestei legi: este el cel ce o fabrică spontan. Această fobie generează mai întâi un fel de ură de tată mascată de ambivalență și însoțită de o angoasă de castrare și de feminizare: iată-l, acel lup de coșmar pe care fiecare generație trebuie să-l abată! Este echivalentul unei totemizări, cea care inițiază istoria precum cea pe care fobiile o repetă la răsăritul fiecărei vieți. Castrarea, femininul a fost deci confruntat acelui rău, motor secret al unei istorii bântuite de rezoluția sa?
În cursul acestor pagini, puterea menadelor a crescut și a luat relief. Refrenul lor a urcat în forță, capitol după capitol. Iar cititorul percepe acum dansul lor în plină lumină. La început simple eroine de anecdote aproape mitologice, ele au acum statura marilor actrițe care, pentru a se fi ținut în umbră, nu au jucat mai puțin un rol de star. Până azi, misterele dionisiace au rămas... mistere. Își păstrează secretul. Ochii se coboară din momentul în care sunt întrevăzute. Sunt totuși mistere solare, exhibate în ziua mare. Dar privirea rușinată se întoarce. Trebuie să își frece ochii! Cronicarii au auzit vorbindu-se ca despre un fel de timp preistoric în care femininul ar fi făcut să domnească un sumbru imperiu. Conștiința se pierde în fața acelor evenimente: nu a fost domnia mamelor, ci cea a femeilor. Chiar dacă istoricii au dat seama despre acele rumori, conștiința le vânează imediat ca și cum ar fi vorba despre câteva fapte diverse, la fel de anecdotice ca cele de azi. De exemplu, jurnalele anunță că o mamă și-a pus bebelușul la congelator. Sau că o studentă și-a decupat însoțitorul în bucăți pe care le-a devorat timp de mai multe luni. Aceste istorii par la fel de ireale ca și persoanele încrucișate în toate zilele, dar pe care nu le salutăm, pentru că ele nu ne-au fost nici prezentate, nici numite. Ele rămân transparente.
La fel despre acele bacanale care au fost prezidate de femei al căror nume nu a fost niciodată notat: erau sărbători de dinaintea numelui, de dinaintea devorării sale. Acele evenimente urcă în noaptea timpurilor căreia îi seamănă. Memoria nu ajunge să prindă acea mișcare, ca și cum ar fi mereu prea departe în spate, sau prea înainte. Ea a durat câteva secole, abia menționată în cronici. Niciodată un prinț sau un erou nu a ordonat-o. O repet, căci cititorul poate a respins deja această descriere, sau cel puțin nu i-a măsurat poate încă portanța. Repet refrenul acestei cărți, poate al istoriei: ritualele dionisiace se țineau cel puțin o dată la doi ani în martie: fluiere ascuțite, tamburine, grelotes, crecelles, dans, vin, psalmodieri, mari cântece, aproape strigăte. Beție a preotesei invocând zeul, chemând pe marele Pan...urlete ale fetelor – apoi castrare, apoi cu dinții plini devorare a unui bărbat viu. Acele ceremonii au fost celebrate mai ales în jurul Mediteranei. Ele sunt atestate în Italia spre -300. Mai târziu, ele au avut loc până la de trei ori pe an, terminate prin sacrificiul de animale și mâncarea lor crudă. Secta inițiatelor a devenit atât de numeroasă încât ea singură forma un popor: Jam propre populum, scrie Titus-Livius. Și apoi a izbucnit scandalul bachanalelor. O curtezană, Hispala Faenicia, a revelat unui tânăr bărbat pe care-l iubea, Publius Aebutius, soarta care-l aștepta, în mod sigur să fie

emasculat și devorat, dacă se lăsa ritualului căruia îl încredințase propria sa mamă. Senatul se sesizează de afacere și bachanalele au fost interzise (în -186). Debarasate de ritualele lor sângeroase, ceremoniile lui Pater liber au defilat apoi în onoarea lui Bacchus. Canibalism în lipsă, acele sărbători s-au continuat în timpul crizelor maniace ale carnavalului, unde, disimulat sub masca sa, fiecare mănâncă pe cel pe care-l imită. Carnavalul este fața întoarsă, revoluționată, a vieții politice, al cărei invers primitiv este devorarea tatălui primitiv.
Un mare efort de imaginație este inutil pentru a înțelege că acele ceremonii repetau festinul totemic freudian. Și totuși măsurăm importanța efortului cerut, căci Freud însuși nu a dat atenție sensului acelor ceremonii grecești și romane, atunci când le cunoștea existența și era în căutarea dovezilor mitului său și hoardei sale primitive în improbabile elucubrații ale lui Darwin, sau în scrierile inspirate de antropologii americani, care auziseră vorbindu-se despre ritualele canibalice ale Indienilor Kwkiutl. Da, aceasta se întâmplase foarte bine în cultura noastră. Se va obiecta că sărbătoarea dyonisiacă era condusă de femei (sore) și nu de bărbați (frați). Dar tocmai! În retroacțiunea unei culturi deja instalate, sunt femeile cele care au rămas păstrătoarele cultului de origine. De altfel, în hoarda primitivă, bărbații nu erau ei toți feminizați? Căci femeile au fost nu doar jumătatea hoardei primitive, ci și cea a fiecăruia. Când bărbații au abandonat revolta lor feminină și au luat postura lor virilă, ele au rămas cele mai determinate, rezistând ultimele, rebelându-se primele, în vreme ce frații lor și-au întors vesta și s-au pus la cald. Este opera anticulturală a femininului, cea care reînnoiește cultura! Contrar unei idei primite, ar trebui spus că simbolicul ar fi în mâinile femininului? După toate, Legea, sau Justiția, sunt mai degrabă reprezentate de statui de femei. Și războiul de asemenea, este adevărat...
Trebuie acum făcut un efort de imaginație încă și mai mare pentru a înțelege că menadele nu au fost femei ale trecutului. Acelea au fost futuriste. Ele au programat deja în stilul lor expeditiv gestul monoteismului: ele nu au distrus idolii cetății, cum a făcut-o Akhenaton, acolo jos la Teba, chiar înaintea Exodului și a Sinaiului. Dar ele puneau la pământ zeii familiei. Ele dinamitau patria potestas a bărbatului, a cărui putere era calcată pe cea a unui zeu. Fiecare serbare dionisiacă, fiecare procesiune a lui Liber Pater repeta ieșirea din Eden.
Din cea mai îndepărtată Antichitate, gestul menadelor a avut o valoare universală, chiar dacă mișcarea lor a rămas limitrofă, ținută în marginea cetăților. Tinere fete seducătoare, întoarse, nesupuse; hetaire intrigante, cultivate, strălucitoare; prostituate de stare joasă directe, vulgare; dar și matroane obișnuite, vorbărețe în forum, civile, cochete, materne, tandre, amante, aveau brusc destul și, la ora prescrisă de astre, ele se retrăgeau pe vârful unui munte, intrau în transă și coborau asupra orașului, unde spărgeau totul. Acele femei părăseau orașele cu sutele, ca un val care se retrage; ele se regrupau pe o înălțime, dansau până în zori; apoi se dezlănțuiau asupra cetății și se dădeau carnavalului lor infernal, până ce asta devenea rău, cu devorarea crudă a unui animal sau, mai bine, a unui bărbat. Nu era vorba despre crize singulare, ci despre violența unei mulțimi, arzând, demolând totul în trecerea sa, vânând cel puțin un bărbat, încă și mai bine un tată, și încă și mai bine dacă posibil fiul uneia dintre ele, dacă posibil un rege – cu la fel de frumoasă prestanță ca și Penthee al lui Euripide sau ca frumosul Orfeu! Și dacă-l prindeau, îl emasculau și-l devorau.
Omofagia menadelor s-a continuat fără îndoială în Roma până după începutul erei noastre, în ciuda interdicțiilor Senatului, așa cum o atestă perenitatea cultelor bahice. Sunt fapte poate legendare, în orice caz uitate în lumile înapoiate ale istoriei... Dar unde se găsește cea mai bună dovadă a lor, dacă nu în riturile sacrificiale ale primelor religii care doar au deplasat epilogul lor antropofag: dacă e interzis să devorezi un bărbat, o să mâncăm un taur, eponim al lui Zeus...

sau mai bine un berbec, încarnare a lui Amon și a lui Baal... Este tatăl pe tavă! Până azi, preoți consacră cărnurile în mai multe religii. Și mielul cristic nu a fost el ultimul dintre devorați, el care este consumat întotdeauna la liturghie? Menada își continuă opera sa sacrificială în eternul său prezent:
Față de insomnie, eu sunt o iluzie, eu care devorez pe ai tăi. Privește-mă, eu sparg visul: eu sunt de marmură, de jar, de gheață, de bronz, în foc, în cenușă.

O rebeliune în continuu

S-o privim venind prin micul capăt al lunetei: ea face multe povești pentru nimic, ea spune nu după ce spusese da, ea varsă paharele, trece înainte rândului său la coadă, râde de codul străzii: iată tot atâtea dintre acele mici transgresiuni ușor atribuite psihologiei feminine. Acel gen de mici evenimente jalonează viața cotidiană și fac să se miște capul domnilor, care văd acolo un etern feminin refractar la civilitate. Niciunul nu va disconveni că acea modalitate de rebeliune există, dar nu replică ea seducției? Priviți această altă femeie care place mult, bine machiată, elegantă, urcată pe tocuri înalte, etc... S-o observăm... s-o urmăm, atunci când ea se duce la o petrecere la prieteni: ea varsă fără s-o facă expres paharul ei, dacă e posibil, în pantofii Latin lover-ului care-i privește din colțul ochiului decolteul, ea își înfige din neatenție tocul înalt în piciorul dansatorului care o strânge prea aproape... Acel gen de mici gesturi în afara normelor se acumulează ca o paradă contra seducției. Nu protejează ele contra unui fel de viol anticipat al feminității?
Femininul transgresează în proporția seducției sale și respingerii sale. Este el transgresiv pentru că e respins, sau mai degrabă este respins pentru că e transgresiv? Cei doi termeni se înlănțuie într-o mișcare circulară, o revoluție pe loc care seamănă mai degrabă unei poticniri decât unei mergeri înainte! Perspectiva se deschide dacă cuplăm femininul cu dorința tatălui: este o dorință – incestuoasă și mortală – care obligă să nu i te conformezi – trebuie deci s-o transgresezi. Dar atunci această entorsă nu e decât o jumătate de măsură: mișcarea sa completă ar reclama de preferință capul patern. Transgresiunea feminină nu este o cochetărie seducătoare decât așteptând ceva mai bun, căci este o mișcare de fond, un principiu fără compromis. Mai degrabă decât să spui că este transgresivă, valorează mai mult s-o califici drept revoluționară, căci ea caută să facă tabula rasa din ceea ce nu transgresează decât așteptând de acolo ceva mai bun.
Din momentul în care urgența de a ieși din familie le „mănâncă”, femeile - mai mult decât bărbații – sunt bântuite de paricid, iar acest prurit le scarpină ca și cum aceasta nu s-ar fi împlinit niciodată până la capăt. Iubirea refulează acea sumbră înclinație, așa încât ele adoră să joace prin anticipare pe infirmierele, psiholoagele, stuardesele: eroinele salvatoare. Acele bune îngrijiri sunt rezervate tatălui muribund sau eroului rănit, care trebuie mai întâi bine epuizat, dacă nu decapitat! Femeia în cămin, atât de atentă, ea, a cărei bucătărie este perfectă iar menajul impecabil, nu este pe punctul de a juca un rol căruia natura ar fi predestinat-o.

De la prejudiciu la revoltă: compromis masculin, radicalitate feminină

Un spirit răutăcios ar spune că femeile se plângeau de a nu avea falusul. Ar fi revendicarea feminină de bază, motorul unei insatisfacții constante, a unei reclamații neîncetate. Totuși bărbații îl reclamă și ei – ceea ce anatomia maschează puțin cam repede! Impunerea patrias potestas patriarhale - și nu anatomia – a dat avantajul bărbaților. În realitate, prejudiciul inițial – cel al castrării – lasă cele două genuri într-un egal raport față de lipsă, față de întârzierea

luată de fiecare asupra sa: față de dorință deci. Consistentă, devorantă, dorința de penis – feminină – nu are egal decât în dorința de a-l da care metamorfozează bărbații în obsedați sexuali. Ei ar trebui deci să fie la fel de revendicativi ca și femeile. Dar cum anatomia și mitologia ambiantă le dau iluzia că ei au deja falusul, cum a-l da posedă un avantaj strategic asupra lui a vrea să-l ia și cum în cele din urmă identificarea cu tatăl le oferă un joker câștigător, bărbații fac prin anticipație ca și cum ei ar poseda deja ceea ce ei nu fac decât să dorească. Retrageți eșafodajul acestor cum, și veți vedea debandada.
Fiecare se va recunoaște în sentimentul de a fi suferit vreun prejudiciu, de a se fi făcut a avea, că o anumită promisiune nu ar fi fost ținută: această trăire secretă este atât de banală! O este mai mult pentru o femeie? Mai puțin pentru că ea ar fi castrată, decât pentru că ea cere deschis ceea ce masculinul caută să dea - și de care nu se înstăpânește decât dându-l, fără să-l fi avut niciodată nici el mai înainte. Masculinul face seamăn din a-l avea și din a-l putea da – așa că el ajunge acolo... câteodată. Femininul afișează din contră lipsa sa: devorat de acest prejudiciu, încăpățânat în reparația sa, bântuit de ideea de a-și scoate din el răzbunare – cel puțin el nu se inhibă -, el revendică alt lucru decât ceea ce el este. El este bucuros constructor de istorii, mai întîi istorii visate precum în O Mie și Una de nopți, apoi de istorii care prind rădăcini în realitate.
Sentimentul unei daune intime anticipează asupra revoltei, cu mult înainte ca mai multe prejudicii să se unească într-un protest comun. Acel prejudiciu nu are culoare politică; dar un rege nu ar știi din asta să atribuie vina nimănui, în timp ce un vasal ar incrimina regele. El unește astfel un stăpân tatălui, astfel încât castrarea retaie prejudiciul. Această acoperire va fi cu atât mai explozivă cu cât prințul cetății se prezintă el însuși ca un avatar patern. În această măsură, un prejudiciu oarecare (comun) va fi multiplicat de fiecare angoasă de castrare (singulară). Aceea semnifică oare că politica este guvernată de dorința inconștientă? Dacă sunt două ordine diferite, unul nu ar fi nimic fără altul! Inconștientul se proiectează pe ecranul politic, fără care el nu ar apărea, și în lipsa căruia el nu ar știi cum să treacă la act.
Nu există de exemplu nici o soluție psihică pentru contradicția iubirii și urii tatălui. Așa că ura se proiectează în afara familiei. Din copilărie ea se exteriorizează sub masca unui lup sau a unui animal fobic, el însuși propice inventării unui totem: acel proces deja politic se declașează cu ritualele sale, datoriile sale, transgresările sale, excluziunile sale, care se organizează pe spărturile sale. Viața în societate ar fi inconsistentă fără subiectivitatea care se proiectează acolo, nu fără o torsiune care o face dez-cognoscibilă. De la inconștient la proiecția sa politică, o limbă inconștientă nu se traduce într-o alta care ar fi politică, căci politica este singura expresie posibilă a idealurilor născute din culpabilitate. Inconștientul joacă astfel cartea forțată a unei aventuri în cetate, unde suveranul bine reprezintă un fel de tată inversat al celui care domnește în ceruri: el promite că totul se va aranja curând, aici jos poate, după moarte în mod sigur. În acel sens, gândirea partizană, conflictele, iubirea șefului asigură fiecăruia pâinea zilnică a refulării sale – este piatra mortuară pusă asupra paricidului.
Planurile de mântuire sunt întotdeauna politice. Nimeni nu se poate ierta doar singur, și trebuie să treacă din asta prin discordiile societății: odată tatăl trecut la mulinetă, odată lacrimile vărsate pe mormântul său, pe lângă cine să implori iertarea și cine o va acorda? Ar trebui răspuns nimeni. Dar există întotdeauna cineva pentru a răspunde în locul lui nimeni. În locul acelui fel de tată care a fost eternizat în ceruri, acolo sus, răspunde locțiitorul său terestru. Cu ochii spre cer, iertarea este așteptată de la cel care este sub pământ. Cu ochii ridicați, păcătosul își caută calea sa pe pământ, acolo unde el visează să construiască cetatea lui Dumnezeu. Acesta este progresul! Dintotdeauna această cetate s-a construit, și fiecare nou născut urcă într-

un vis deja în marș de multă vreme. Imposibil să iei un fluviu de vise în contra-curent! Visul are gardienii săi. În regatul său domnește suveranul său cu aureola sa cerească și spada pământească. Un suveran cu obiceiurile sale de somnambul pe care nu vrea, mai presus de toate, să le schimbe.
Prinsă în acest vis treaz, o criză de isterie nocturnă, bătaia de aripi de fluture a unei scene domestice ar putea ea să declanșeze din aproape în aproape o revoltă contra suveranului? Să exagerăm această propoziție: bătăile de aripi dintr-odată sincrone a mii de fluturi vor face ele să cadă prințul? Aceea nu s-a întâmplat niciodată, căci bătaia fiecărei perechi de aripi nu ridică decît câte un fluture odată, solitar în ciuda numărului. Totuși, dacă o constantă represiune s-a abătut asupra femeilor, nu este pentru că bătăile de aripi de fluture sunt o amenințare? Dar în ce sens sunt ele una? Femeile ar fi ele de departe, și ca un nimic, după ce vor fi șușotit căteva cuvinte la ureche, din a fi vorbit la brutărie, la biserică, la ieșirea de la școală, instigatoarele secrete ale sediției fraților?

Despre familiara stranietate a femininului și cea a feminismului

De când datează primele conștientizări ale locului și rolului femeilor în istorie? E în uz să fie urcate până la Marx și Engels în Originea familiei, a proprietății private și a Statului. Prima exploatare ar fi fost după ei cea a femeilor de către bărbați. Această teză uimitoare făcea din raportul bărbatului la femeie un fel de matrice originară a luptei de clase, și prin consecință motorul istoriei. Teză de o familiară stranietate, mai întâi pentru că ea are un fel de evidență, ca și cum ea ar fi într-adevăr familiară. Dar ea este în același timp foarte stranie: dacă dominarea femeilor a avut la început un motiv sexual, această rațiune nu este ea ireductibilă la o exploatare de clase? Și apoi, de ce un moment de dominare inițial ar fi devenit motorul întregii istorii, și în plus al unei istorii în care femeile nu au intervenit deloc? Marx și Engel nu au dat o suită acestei ipoteze. Și cum ar fi putut-o, de vreme ce nu aveau decât o idee vagă despre alchimia sexuală? Intuiția lor a fost deci redusă la o exploatare economică a celui mai slab de către cel mai tare.
Trebuie atunci să conjuncturăm că dacă acest elan inițial nu a mai apărut apoi, este pentru că el a trebuit să rămână activ sub o formă deplasată? Această deplasare este stranietatea însăși! Nu ar trebui să încercăm să înțelegem stranietatea care se disimulează sub familiaritate? O primă falsă evidență trebuie mai întâi îndepărtată: dacă dominarea femeii a fost o realitate, rațiunea sa nu a fost cea a celui mai puternic. Dacă așa ar fi fost cazul, o strivire inițială a femininului de către masculin nu ar fi avut nici o suită. Această stare staționară nu ar explica stranietatea deplasării care a făcut din feminin un motor constant. Din contră, o angoasă reînnoită a femininului nu a găsit o altă ieșire decât în constanța represiunii și într-o insurmontabilă gelozie, o luptă pentru posesia unui bun în afara portanței: cel căruia orgasmul feminin îi este parabola. Cum să înțelegi deplasarea unei anumite mize dintr-un teren în care ea este inaccesibilă, într-un altul care îi furnizează un echivalent? Nu trebuie să diferențiem imperiul feminin asupra acelui bine, și lupta masculină pentru putere care încearcă să și-l însușească? Orice tentativă de a juisa de el prin violență va eșua. Atunci când femeile au fost violate în timpul războaielor, schimbate sau trocate, atunci când ele au fost cumpărate sau aservite, ele nu au rămas mai puțin stăpâne a bunului lor cel mai intim, inalienabil, incolonizabil, dominând cu valoarea sa circulația mărfurilor și mizele luptelor. Era mai puțin o putere de femei cât această putere inalienabilă. Puterea bărbaților se exercită asupra cuiva, cea a femeilor asupra nimănui. Este un imperiu fără regat.

Bărbații nu au putut lua cu forța propriul juisării feminine, care reprezintă totuși pentru ei suveranul bine, căci ei se asigură astfel prin persoană interpusă de genul lor și de numele lor. Dar violența ea însăși ajunge pentru a le asigura genul și identitatea, așa că ea a devenit placa turnantă a straniei deplasări. Să faci violență unei femei, este să încetezi să fii una, și deci să te asiguri de genul tău.
Plăcerea de a transgresa, de a face răul, a fost deci sursa juisării masculine. Ea a înlocuit donația orgasmului feminin, care este imposibil de obținut cu forța și care a fost mai întâi din contră o sursă de angoasă. Violența ea însăși a servit ca scăpare masculină în dispreț total față de orgasmul feminin, sau mai degrabă pentru a-i împiedica exprimarea sa. Să lași să juiseze o femeie reprezintă un risc angoasant, căci orgasmul ei declanșează orgasmul masculin și deci îl feminizează. În revanșă, să-i faci violență este o ieșire alinantă, care deplasează orgasmul, iar aceasta prezervând virilitatea și economisind angoasa. Această violență a fost placa turnantă a acelei deplasări care dă cheia altora. Așa a fost exprimarea istorică a masculinității timp de milenii.
Acea deplasare între a juisa de violența făcută unei femei, mai degrabă decât de a juisa de orgasmul său, nu atrage imediat atenția, dar a avut o mare importanță: este un paspartu universal. Într-adevăr, termenul mijlociu al celor două exprimări este violența: ea permite o infinitate de deplasări. De exemplu, mai întâi acesta: ceea ce nu se poate obține cu forța cu o femeie se poate transpune în violență contra unui bărbat. Dominarea sexuală a femeilor nu obține niciodată satisfacție – prin forță sau altfel – și ea s-a deplasat pe un alt teren care a fost mai mult o scăpare decât un echivalent. Și aceasta grație acelui termen mijlociu al violenței. Un dizacord între feminin și masculin mai întâi erotic, dar angoasant, s-a translatat în violența bărbaților între ei: ea și-a ocultat originea. Iar strania deplasare se continuă. Ea s-a autorecondus, căci, dacă violența deplasează scopul orgastic de la o scenă la alta, totuși nu a ajuns la capăt. Și deplasarea aluat viteză. Trenul a rulat fără conductor aparent: conductorul a rămas pe peronul de plecare al scenei primitive. Dar trenul a rulat totuși. Sub ziua atât de stranie a acestei deplasări, istoria s-a deplasat ea însăși, ea a glisat de la scena primitivă erotică la scena istoriei. Intuiția lui Marx și Engels asupra acestei origini sexuale a luptei claselor păstrează în spatele ei această putere obscură, cea a unei forțe care animă istoria după o deplasare indefinită și niciodată dusă până la capăt.
Această intuiție atât de clarificantă avusese precursori în mișcarea revoluționară franceză. În anii 1830, Flora Tristan vru – fără îndoială prima – ca mișcarea muncitorească să țină cont de diferența sexelor, idee reluată mai târziu în cercurile saint-simoniene. Pentru Charles Fourier, diferența de clase reproducea pe ce de sexe și ierarhia sa imita familia. După el, locul inferior dat femeilor era modelul exploatării în societate. Această idee cu adevărat încăpățânată este atât de familiară încât ea induce convingerea, chiar dacă nu este evident să compari relația bărbatului și femeii cu cea a capitalistului și a muncitorului. Intuiția unei deplasări a sexualului asupra economicului a prevalat. Este totuși o idee stranie, atât de familiar stranie!
În afară de acele câteva nume, precedate de cluburile feminine ale Revoluției franceze și discursurile Olimpiei de Gonges, clarificator absolut, a trebuit să așteptăm Comuna din Paris pentru ca feminismul să devină vizibil, pentru ca el să se organizeze în durată. În anii 1880, dacă dezbaterea a continuat într-un feminism abia născând, ea a fost marginalizată de un curent dominant care a estimat că egalitatea nu ar veni decât după o victorie a socialismului și că revendicări autonome ale femeilor erau demne de burgheze rătăcite. Discursuri atât de magnifice ca cele ale lui Hubertine Aubert despre votul femeilor nu au făcut nimic. Încă și azi,

feminismul continuă să fie considerat ca o forță de sprijin de către femeile însele, în vreme ce feminismul militant a influențat puternic mișcarea politică – dar, și acolo, ca un fel de dublură. Cuvântul „feminism" însuși nu își ia el astfel aura sa deplasată? Dacă opresiunea femininului de către masculin se decalchează asupra mișcării de origine a istoriei, nu va fi el întotdeauna deplasat, ca o neliniște, un revenind straniu, o aură familiară? Înțelegem mai bine sentimentul de familiară stranietate – Unheimlich – pe care feminismul îl provoacă! El șușotește bărbaților propria lor servitute feminizată, și lor nu le place asta! De altfel un mare număr de femei nu trăiesc și ele această familiară stranietate cu privire la feminism?
Acest tip de deplasare care s-ar fi produs la marginea timpurilor, la ieșirea din hoarda primitivă în sumă, nu se reproduce ea în fiecare generație? Fiecare bărbat își desfășoară virilitatea sa pentru a-și uita angoasa sa de castrare, care totuși continuă să-i dubleze acțiunea sa de fiecare clipă. Nu este un elan care ar fi fost dat doar o dată la origini, ci combustibilul ocult al activității sale zilnice. Fiecare act păstrează pe reversul său o umbră care dă o neliniștitoare stranietate întreprinderilor celor mai hotărâte. Este sentimentul absurdului pe care trebuie să-l înfrunte bărbatul viril, căruia literatura i-a elogiat eroismul, chiar și când nu ar avea nici o altă justificare decât el însuși. Dacă actul masculin se profilează în contrapunct unei angoase de feminizare, el nu vrea mai ales s-o știe iar comportamentul său se desenează pe acel fond de absurditate deplasată. „Actul gratuit" până la suicid a avut emulii săi – dintre care virilul Hemingway a dat un exemplu exploziv. El răspunde de o filosofie masculină a unei ființe-în-lume solitare, confruntate absenței divine – ca și cum supliciul femininului nu ar conta. Această postură stoică se confruntă cu neliniștitoarea stranietate care învăluie orice gest, fie el cel al militantului celor mai juste cauze, care trebuie să se uite în acțiune, el a cărui mână este ghidată de un ideal care-l depășește. Actul cel mai simplu precum și marile întreprinderi păstrează în prezența lor acel halo ireal. El contaminează la fel de bine actul singular cât și angajamentul politic, sau cât și absurditatea marilor războaie cu milioanele lor de morți. De ce războiul și enormele sale potlachs? Chestiunile de „onoare", adică de virilitate, nu au jucat ele un rol de prim plan, pentru prinți ca și pentru simpli soldați? La luptă, motivul de război se uită în profitul doar al virilității. Al absurdității sale.
În detaliul fiecărei vieți ca și pentru ansamblul lor, destinul lovește cu absurditatea unei forțe oarbe, a unei repetiții care nimic nu conține. Este Moira, Parca care împlinește noaptea ceea ce a fost prescris de către zei. Nimic nu oprește brațul său, ca și cum ar fi vorba despre a exercita o răzbunare. Moira cu față de femeie se răzbună. Căci cine a crezut, cine a putut crede, cine va crede vreodată că femininul respins va fi acceptat crudele tratamente care i-au fost aplicate fără să se rebele, fără să întoarcă lovitură pentru lovitură? Neliniștitoarea stranietate, este cea a feminității pe punctul de a se răzbuna: ea bântuie catastrofele iminente, dezastrele naturale, marile ciume, care fuseseră prezise în terorile anului o mie, virușii informatici anunțați la trecerea anului două mii. Tsunami, cutremure de pământ, încălzirea planetei poartă sigiliul său.
Riturile sacrificiale mu lipsesc în nici o cultură iar creștinătatea la sacrificat pe fiul lui Dumnezeu însuși! Sacrificiile, mici și mari, multiple potlachs ale vieții colective plătesc zi de zi o datorie față de zei, iar soldul paricidului nu e niciodată achitat. Bisericile ca și monumentele morților o reamintesc cu constanță, fără să socotim monumentul interior al idealurilor, care murmură în fiecare clipă: mergi, plătește! Muncește! Avansează! Dar cine a plătit vreodată sau plătește crimele comise de la începuturile timpurilor contra femininului? Datoria este cu atât mai mare cu cât ea nu a fost niciodată mărturisită sau chiar pentru că existența sa nu este cunoscută. Există statui ale soldatului necunoscut, dar nici una a feminității

martirizate. Este spectrul său cel care declanșează neliniștitoarea stranietate, frica de catastrofa iminentă: femininul se plătește el însuși, atunci când ia chipul destinului, al justițiarei, al Moirei care lovește noaptea, al blestemelor vrăjitoarei pe care nici un rug n-o va împiedica vreodată să-și arunce funestele sale sorți. În grandoarea bătăliilor, Medeea lovește fiecare combatant prin fiecare combatant. Și Medeea este de asemenea lovită prin fiecare dintre cei ce cad. Abel, Cel(cea) Iubit(ă) de Dumnezeu, redă sufletul său feminin prin fiecare dintre ei. Femininul nu reprezintă nicidecum o alteritate căreia ar trebui să i te obișnuiești, ca și cum ar trebui, de o manieră rezonabilă, să accepți „diferența". „Diferența" este unul dintre acele cuvinte juste dar foarte plate care laminează sensurile belicoase, fără să ierte ceea ce ar trebui „să accepte", care – chiar dacă ar fi fost acceptat – nu ar fi acordat totuși iertarea sa. Masculinul ar prefera să nu se gândească la această alteritate, chiar dacă se obsedează de ea și a implorat mult timp divinitățile să-l protejeze de ea. Această alteritate a femininului se impune cu mereu mai multă forță: alteritate stranie, mult mai mare decât în sensul său comun, când trebuie să recunoști umanitatea unui Evreu, unui Negru, unui Arab, unui muncitor... Căci este vorba doar despre o calitate, puternică, dar abia încarnată și exact doar suportată. Este alteritatea unei familiare stranietăți cu adevărat incomprehensibile în cadrul fraternității. Ea se impune într-un fel de inegalitate: solitară, separată, fără relație, transcendentă, mută, exasperantă. În realitate amenințătoare, căci acel pol negativ magnetizează dorința: trage asupra sa răul ei fantasmatic, în contrapunct absolut iubirii materne, securizante și dezarmante. Această alteritate stranie se impune bărbaților, dar și femeilor, care i s-au făcut mesagerii cu mai mult sau mai puțină grație, totuși jucând atât de bine cât ele o pot, așa cum te joci cu focul.

Revoluționare în ciuda lor

Să respingem o clipă etnocentrismul nostru nativ: să ne imaginăm

PRIMUL CONGRES INTERNAȚIONAL DE PSIHANALIZĂ

Universitatea Națională din Rosario, Argentina
27, 28 și 29 octombrie 2016
Viitorul unei întâlniri: Psihanaliza în actualitate, la 160 de ani de la nașterea lui Sigmund Freud

Voi încerca să vorbesc despre cum poate fi viitorul psihanalizei, care nu este azi atât de sigur...
Epoca noastră este cea a unei schimbări culturale fără precedent, unică de la nașterea monoteismului...
Mișcarea generală a istoriei, acum, se inversează...
În trecut, și chiar și acum, bărbații au dirijat această mișcare în favoarea ambițiilor lor...
Patriarhatul a fost dominant, dar azi, este în defensivă...
Există noi legi, și mai presus de toate, noi moduri de viață, inedite, care arată o schimbare ireversibilă...
De ce o putere atât de injustă a putut să se instaleze și să se mențină atât de mult timp?
Mi se pare că monoteismul a instalat-o, iar acum, decăderea ei mi se pare iminentă...
Epoca noastră este cea a căderii patriarhatului și a eliberării femininului...
Psihanaliza ne permite să citim această istorie, realizând un paralelism între destinul individual și destinul colectiv, între ontogeneză și filogeneză...

Dezvoltarea societății a luat același drum ca și creșterea unui copil...
Un copil își iubește tatăl, deși el este rivalul care-l castrează, adică, îl feminizează...
Suferind de această angoasă, se naște și crește o fantasmă paricidă, iar copilul respinge femininul său...
Este aceeași dinamică cu cea a nașterii religiilor...
Apariția Dumnezeului monoteismului a fost însoțită de distrugerea idolilor, echivalând unui paricid, și de o respingere violentă a femininului...
Este o dublă mișcare, pe de-o parte, adorarea unui Tată eternizat, iar pe de alta, respingerea și opresiunea femininului...
Nu este necesar să fi sociolog pentru a constata că transmiterea credinței religioase se realizează înăuntrul unei familii, în funcție de religia care primează în locul în care trăiește...
Această achiziție culturală se convertește într-o credință interiorizată, pentru că se înrădăcinează în complexul lui Oedip...
Rezumând, în timpul primei copilării, în fața seducerii de către tată, copilul își afirmă virilitatea, respingând violent propria feminitate...
În cele 5 psihanalize ale lui Freud, putem citi în exemplele omului cu lupi sau a omului cu șobolani, faptul că mai întâi ei simt pentru tatăl lor o iubire feminizată...
Omul cu șobolani a ajuns să aibă ideea nebună că de fiecare dată când făcea dragoste, tatăl său risca să moară...
În fapt, actul iubirii este însoțit de o fantasmă paricidă, căci făcându-l, un bărbat se eliberează din ghearele tatălui său...
Seducția paternă este puternică, iar realizarea ei se lovește cu interdicția incestului, provocând astfel o traumă profundă a cărei consecință este fantasma paricidă...
Dumnezeul monoteismul a apărut în același mod, s-a născut atunci când idolii au fost doborâți, iar bărbații au simțit o neîncetată vinovăție în fața lui Dumnezeu pentru această distrugere...
Acest paricid fantasmatic dezlănțuie o imensă culpabilitate, făcând ca bărbații să se pedepsească și să fie dispuși să se sacrifice...
Motorul ocult al violenței lor este frica de feminin...
Și cu toate acestea, epoca noastră încearcă să decidă dacă sau Dumnezeu există, și în acest caz femeia nu există, sau contrariul...
Este frica de feminizare cea care a provocat respingerea femeilor și a homosexualilor...
Va trebui să fie conștientizată cauza acestei violențe... până și Papa Francisc s-a scuzat public pentru atitudinea pe care a avut-o Biserica față de homosexuali, timp de secole de represiune sângeroasă...
Ceea ce tocmai am spus ar fi ridicol dacă aș vorbi despre o putere a bărbaților opusă eliberării femeilor...
Bărbații au oprimat femeile pentru că au respins propriul lor feminin, adică, este vorba de a respinge propria bisexualitate...
Deja am menționat-o, atât băieții, cât și fetele, adoră și se tem de seducerea paternă, aceasta este trauma fondatoare a nevrozei cea mai generalizată, adică a isteriei, care își pune întrebarea cu privire la adevărul bisexualității: sunt un bărbat sau o femeie?
Pentru a înțelege această bisexualitate trebuie să subliniem diferența între sexul anatomic și genul psihic...
Categoriile bărbat și femeie sunt substantive referitoare la anatomie, în timp ce masculin și feminin sunt adjective calificative ale oricărei ființe umane. Aceste calificative definesc o

masculinitate, mai mult sau mai puțin mare, și, de asemenea, o feminitate, mai mult sau mai puțin mare...

„MONEDA PIESEI EROTICE A PULSIUNII DE MOARTE”
11 martie 2017

(minutul 21 - 51)
Journées d'Espace analytique
10, 11 și 12 martie 2017, Paris
„Să gândești sexualul cu psihanaliza”

Tema acestui colocviu este cu adevărat foarte bine venită pentru că se părea că sexualitatea este domeniul psihanalizei, dar, așa cum Jean Jacques tocmai a dovedit, trebuie să mergi să vezi filme, trebuie să citești cărți, poezie, pentru a avea, aș spune, o mărturie despre ceea ce este în fond inima vieții noastre...
De exemplu, găsim foarte puține texte despre orgasm în imensele noastre biblioteci, raportul sexual rămâne tabu, dacă nu forclus, ca și cum ar fi vorba despre un domeniu sacru...
Freud a vorbit destul de puțin, dar eu găsesc, cu destul de multă justețe, în cele câteva remarci pe care le-a făcut...
El de fiecare dată l-a tratat ca o formațiune a inconștientului, asemănătoare râsului și lacrimilor, așa o spune în „Dostoievski și paricidul”.
El compară absențele epileptice ale lui Dostoievski cu o punere în scenă fantasmatică, simptomul epileptic este un orgasm deplasat, fantasma paricidă a lui Dostoievski rezultă din dorința sa feminizată pentru tatăl său, criza epileptică este opera lui Eros, dar sub acoperirea lui Thanatos, uciderea tatălui...
Este o ucidere orgastică, perpetuată în inconștientul epilepsiei...
Ce putem ști despre asta, despre orgasm? Pentru anumite persoane orgasmul se produce fără probleme, pentru alte persoane aproape deloc, uneori o singură dată în viață, sau doar în vis, sau uneori cu un necunoscut într-o călătorie, aproape prin hazard, sau după pasajul la act, transgresiv...
În realitate transgresiunea este întotdeauna prezentă, dar ea este cel mai adesea doar fantasmatică, e suficient să închizi ochii, să stingi lumina, este deja abajurul transgresiunii...
În negru, este momentul de a termina cu agentul refulării, care taie scurt juisarea, căci juisarea este un adevărat handicap...
Cu ea asta ar putea dura mult timp, și nimic mai obositor, ea se activează fără să sfârșească, se gândește să se îmbolnăvească, un pas înainte, doi pași înapoi, ea cerșește seducția ambalându-se în nu, și riscă să se sfârșească într-un impudent „oprește, oprește, te rog, dragă, aș preferă să nu...” pentru a repune imediat acoperirea...
Pentru a sfârși cu acest circ trebuie o bună transgresiune, adică o manevră paricidă...
Nimic mai excitant decât ceea ce nu ar trebui și, în fond, nimic mai simplu, de asemenea...
E suficient să deschizi ochii asupra nudității, să te arăți dezbrăcat este deja să depășești limitele, să te lași văzut și să vezi nuditatea este deja să fi de această cealaltă parte unde trebuie să transgresezi, să înfrunți, să învingi sau să fi învins...

În fond, erotism și transgresiune sunt sinonime...
Toți cunosc această impalpabilă barieră a transgresiunii care ar trebui depășită, dar mai ales nu...
Este spiritul tatălui care impune legea sa pretutindeni unde poartă privirea, nu contează în ce loc, corpul nostru este în surplus, el face pată în ordinea universului...
Să te arăți este deja să transgresezi și să cauți ieșirea erotică care ar ușura de greutatea privirii...
Iubirea este singurul moment în care tatăl coboară ochii...
Transgresiunea este cuvântul de trecere la intrarea în labirintul erotismului, la capătul căruia, să-ți ucizi minotaurul este cuvântul de sfârșit...
Fără firul Ariadnei, niciodată Tezeu nu ar merge în adâncul labirintului, unde minotaurul așteaptă... sunt nunțile în trei ale acestei scene primitive care programează deznodarea sa...
După expresia lui Andre Breton, „incasabilul nucleu de noapte al erotismului adăpostește un paricid pe care nimeni nu-l poate privi în față”, decât nevăzând decât foc, precum în fața tufișul în flăcări...
Toate bisericile tac cu privire la raportul sexual... Credința religioasă se teme pe același teren ca și raportul sexual, care spiritualizează Urfather, a cărui gelozie este obstacolul ce separă bărbatul de femeie...
Omul cu șobolani, pentru a vorbi despre acest exemplu clinic al lui Freud, avea această idee, că dacă făcea dragoste cu o femeie, acest fapt i-ar putea ucide tatăl...
În realitate concurența este dură, iar bisericile au dat întotdeauna mână forte represiunii sexuale... Ele au declarat ca obscen un raport terestru pe care ele însele îl califică drept mister celest...
Voi aborda acum puțin mai precis subiectul meu...
Prin remarca pe care fiecare o poate face din momentul în care are puțină experiență sau chiar și fără să aibă prea multă...
În timpul dragostei doar vocea feminină se aude, căci doar femininul este subiect al orgasmului... Bărbatul tace, lansat în urmărirea lui... Femininul este subiectul strigătului orgiastic, atunci când două probleme se deznoadă în același timp...
De partea sa feminină, prima problemă se pune, cea a conjuncției sale cu masculinul său...
Există o condiție de neocolit, este că trebuie prealabilul iubirii înainte de a putea renunța la această parte masculină... Dar atunci se pune o a doua problemă, în măsura în care amantul reprezintă un fel de tată... Va trebui ca paternitatea să videze plafonul, este condiția momentului orgastic...
În rezumat, la conjuncția masculinului cu femininului se adaugă împietrirea masculinului într-o postură paternă, iar dacă privim rezultatul care e la vedere, amantul debarasează însoțitoarea sa de tatăl său în timp ce el însuși îl înfruntă pe al său...
Acest paricid fantasmatic este solubil în orgasm, care este mai puțin o juisare decât sfârșitul ei...
Este un fel de mică moarte cum scrie Bataille... Angoasa acestui fel de moarte prinde uneori un amant pe punctul de a face dragoste până la a-l face impotent... Este aceeași angoasă care poate împinge o femeie să se refuze sau să-și simtă corpul răcindu-se în mijlocul unei îmbrățișări, este atunci când se impune dorința arhi-tatălui, care nu este niciodată complet mort, în înfruntarea sa cu fiul, iar aceasta în chiar inima iubirii...
Orgasmului i se succedă un scurt moment de doliu, este spiritul lui Urfather care tocmai a zburat lăsând carnea îndoliată... Romanii au scris în piatră că după dragoste, tristețea se înstăpânește de bărbat... post coitus homo semper triste...

Dar acum să încercăm să spunem ceva mai mult despre obstacolul pe care trebuie să-l depășească transgresiunea...
Ca un băiat, o fată iubește mai întâi mama sa, de care iubirea tatălui ei ar elibera-o dacă nu ar avea o consecință incestuoasă...
Ca o fată, un băiat este mai întâi feminizat de tatăl său, contra căruia el intră în luptă... Când iubește o femeie, el devine un bărbat și speră să sfârșească cu tatăl său... Asta ar trebui să-l ușureze, dar nu, dorința tatălui îl aduce cel mai adesea înapoi, el se teme ca tăticul său să nu clacheze... Fantasma sa luptă în același timp pe două fronturi, iar el aleargă alternativ de la unul la altul, el părăsește unul pentru celălalt, în numele virilității sale amenințate...
Care este moneda de schimb posibil între feminin și masculin? Este că și unul și celălalt sunt în mod egal stânjeniți de statutul tatălui... Momentul orgastic este cel al căderii lui care debarasează la fel de bine dorința de partea bărbatului cât și de partea femeii... Dar balanța nu este egală, căci refularea nu privește decât femininul...
Acest sfârșit de partidă dă deci avantaj femininului, astfel singurul subiect al orgasmului...
Bărbatul nu profită decât în replică, așa cum vorbim de replica unui seism...
Am vorbit deja de două ori despre iubire, ca fiind condiția inițială a acestui proces...
Dar există tot felul de iubiri, de altfel iubire, asta se spune la fel de bine la masculin ca și la feminin, verbul a iubi se lipește la etimologia tuturor pulsiunilor, pulsiunile pot iubi aproape orice...
Laptele, cerul, dansul, muzica, tot ce este sublim... Ele fac armatură corpului toate azimuturile, pentru a-l face să recâștige ceea ce a pierdut la început... Căci corpul începe prin a se părăsi pentru a para angoasei de incest...
Există astfel o cerere de consolare care face grandoarea iubirii materne... Dacă această iubire este mai mare decât celelalte este pentru că ea consolează de propriul ravagiu...
Este un fel de contra-iubire a iubirilor devorante ale pulsiunilor, astfel se aprinde de la început contra-focul erotismului...
Iubirea se aprinde la focul pulsiunilor, așa cum arată lectura „Pulsiunii și Pulsiunii Întregi”, destinul pulsiunii este de a se nega ea însăși, de a se ușura pentru a muri în sfârșit, căci pulsiunile nu reușesc, ele se învârt în cerc, ele insistă, ele eșuează, ele caută să identifice corpul lipsei mamei, ca și cum ar trebui să-i înlocuiască falusul...
Pulsiunile sunt preotesele unui sacrificiu care le-ar aneantiza pe ele însele dacă ar ajunge la scopul lor, și cum ele eșuează asupra propriului lor corp, ele tind să se prindă de un alt corp, ele prind în brațe corpul, se metamorfozează în pulsiuni de prindere, sunt cameleoni gata să schimbe culoarea lor pentru a ajunge la scopul lor...
Iată deci o primă definire a iubirii, așa cum e ea înnebunită de eșecul ei... Pulsiunea caută să-și împlinească canibalismul nativ pe un alt corp, este banalitatea lui te iubesc și te mănânc...
Privirea caută un corp să și-l pună sub dinte, ea însăși fiind în lipsă de al său propriu... De la început, corpul a fost absentat, a trebuit deci să caute un altul...
Este strigătul lui Thanatos încă de la refularea originară... Sarcina care-l împinge spre Eros...
De când întâlnește o altă iubire canibală și o îmbrățișează cu gura plină, pulsiunea de prindere schimbă greutatea sa de moarte...
Două fantasme canibale își întorc mușcăturile lor în săruturi... Nunțile a două fantasme de aneantizare se anulează în profitul unei vieți fără doi în doi...
Este aspectul jumătate-jumătate, cum se poate, zi de zi, este un partaj precedat de lovitura de fulger, de mărturisirea lui da dublat de nu, a înșelăciunii în plin câmp de luptă, a erorii de persoană, sfârșit prin fortificația orgastică...

Nici un orologiu fiziologic, nici o plăcere de organ, nu explică obsesia raportului sexual, care nu mărturisește ceea ce el consumă...
Este vorba de a arde moartea pentru viață, această căldură degajată este Genuss, care se traduce totodată prin deliciu și consumare, este această plăcere atât de specială a acestui schimb care consumă și care începe în mod simplu prin a-și da mâna...
Cei ce își țin mâna sunt deja aliați prin acest modest schimb de Genuss, două angoase de aneantizare se anulează în această fericire specială a unei vieți fără doi în doi...
Cu Genuss nu vorbesc despre o fericire beatifică, ci de o înfruntare continuată a neliniștii întâlnirii masculinului și femininului, adică a lui Untergang, apusul complexului lui Oedip, care este solubil în raportul sexual...
Genuss surmontează o confruntare zilnică la pulsiunea de moarte care locuiește toate percepțiile noastre... Nu putem vedea nimic fără a risca să ne aneantizăm, trebuie să ții o mână pentru a vedea lumea în pace...
Tocmai doar am rezumat rolul inițiatic al pulsiunii de moarte, este o identificare la falus, de care a trebuit să te desfaci fiind și strigând, este strigătul lui Uverdrangung, rațiunea de fond a strigătului sugarului nu e alta decât violența originară... Juisarea lui Altul nu e originară, există imediat această refulare originară, este imediat refulată într-un strigăt, iar falusul devine această halucinație detașabilă care orientează dorința...
Este acest același falus detașat care va deveni mai târziu, la celălalt capăt al vieții, miza corpului la corp amoros, care și el se sfârșește printr-un strigăt, atunci când a recucerit prin persoană interpusă ceea ce a fost pierdut...
Pulsiunea de moarte locuiește iubirea, dacă nu iubirea pentru totdeauna, cel puțin iubirea pentru viață contra morții, thanatos prinde un corp deplin în brațe și se metamorfozează astfel în eros, este o translație care merge de la eu la tu, care pune astfel un final la ceea ce ucide...
Mâna care ține mâna schimbă thanatos contra eros, este convertorul său universal, care operează încă din copilărie, sunt premisele infantile ale unei iubiri deja erotice, dacă înțelegem pe acolo o sete de a prinde, avidă de propria sa dispariție...
Este modul de merge erotic al pulsiunii de moarte încă de la început, este pasa de origine care locuiește sexualitatea infantilă, câmpul său, jocul său, dansul său, apetitul său de a prinde...
Așa a fost de la început destinul pulsiunii de moarte, ea moare ea însăși trecând drept a fi falusul pe cale...
Dar atunci o întrebare se pune, pulsiunea de moarte a dispărut ea cu adevărat în Genuss... și e un happy-end care sfârșește prin a deveni suspect...
Cine va muri în cele din urmă? Deja am sugerat-o, fantasma paricidă este ieșirea finală a erotismului, fiecare dintre cei doi amanți scapă ghearelor tatălui lor, și dacă aceste două aspirații paricide se recunosc și se schimbă, thanatos nu dispare absolut deloc, dar se ușurează făcând să cadă capul tatălui...
La capătul lanțului iubirii orgasmul reduce tatăl la spiritul său, iar pentru cei care nu au avut tată cu care să rivalizeze, această forcluziune îi ia raportului sexual sensul său...
În lipsa acestui schimb un epilog cu adevărat sângeros ia locul acestei ieșiri spirituale...
Arta barocă a reprezentat pe Eros sub trăsăturile unui îngeraș zglobiu și zâmbitor, arcul și săgețile lui seamănă cu niște jucării, dar în viață asta nu are cu adevărat nici o miză, să mori din dragoste este o expresie ce se folosește, iar aceasta se și întâmplă...
Sinuciderile sau crimele sunt sfârșituri cotidiene ale îngerașului și sunt femeile cele care plătesc cel mai greu tribut, ele care ascund cea mai mare dintre comori...

Sunt carnagiile îngerașului surâzător, fără a socoti morțile la foc mic, care durează uneori o întreagă viață, atunci când iubirea s-a refuzat...
Sufletul sângelui este straniu, el este atât de sexual, este sângele amanților care își taie pielea pentru a-l amesteca, este moartea lui Romeo și Julieta pe care numele taților lor îi separa, este picătura de sânge pe care Mefistofeles i-o cerea lui Faust pentru a-i oferi o iubire terestră în schimbul sufletului său destinat lui Dumnezeu...
Să vezi sângele este să vezi incasabilul nucleu de noapte al erotismului, nimeni nu-l vede curgând fără să tremure sau fără excitare, sau fără amândouă...
Este adevăratul sânge al castrării, acest cuvânt atât de aproximativ și chiar înșelător...
Mă gândesc de exemplu la acel tânăr care pentru prima dată în viață și-a declarat iubirea sa unei femei, care îi spune imediat că într-adevăr nu, nu, nu, nu, era nu, și nu un acel nu care anunță un da, iar câteva momente mai târziu el a urinat un jet de sânge...
Mă gândesc de asemenea la acele numeroase povestiri despre femei al căror ciclu se redeclanșa atunci când ele regăseau bărbatul pe care îl iubeau...
Este acest sânge al iubirii, sângele dat, nu este vorba despre un schimb de bune procedee, ci de un fel de pact căci pulsiunea de moarte a continuat să-și reclame tributul, trebuie oricum ca un cap să cadă, și dacă nu va fi cel al unuia dintre cei doi amanți, cel puțin cel al celui care i-a unit, căci de la început nunțile au fost pecetluite de un fel de tată primitiv, este lecția fantasmei „un copil este bătut”, cea care se articulează scenei primitive, scena inițială a iubirii...
Fantasma „un copil este bătut” expune contradicția brută a dorinței...
Un copil este bătut pentru că el se masturbează, și de ce se masturbează el dacă nu pentru a-și părăsi mama, adică pentru a avea falusul și deci pentru a nu mai fi falusul...
Masturbarea, este cunoscut, este libertatea...
El juisează așadar de lovituri, fiind totodată feminizat de un tată care îl bate, el este așadar în același timp masculin și feminin...
În scena „un copil este bătut” copilul se divide între actor și spectator, între masculin și feminin, este totodată rădăcina psihică a bisexualității sale și a contradicției interne a dorinței sale...
El nu va fi iubit de acest tată său decât el era o femeie suportând acuplarea...

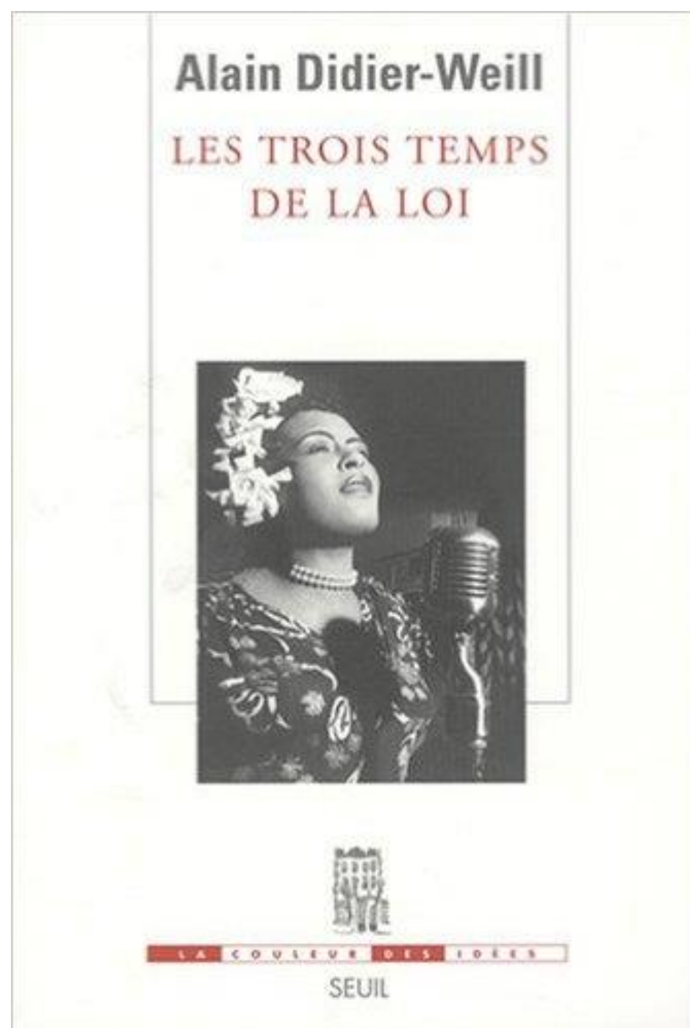

ALAIN DIDIER-WEILL

Doctor în medicină (1965), psihiatru, vechi intern al spitalelor psihiatrice din Seine (1963-1969), Premiul Evoluției-Psihiatrice (1969).
Analist membu al Școlii Freudiene din Paris.
Conferențiar la Seminarul lui Jacques Lacan (1975 – 1976 - 1980).
Cofondator al Asociației Prețul Freudian, al Inter Asociației Europene de Psihanaliză și al Mișcării Insistența (2002).
Organizator a numeroase colocvii (Sorbonne, Centre Galliera, Centre Rachi, Hôpital de la Salpetrière, Centre Communautaire, Théâtre de la Tempête, Théâtre Poème de Bruxelles).

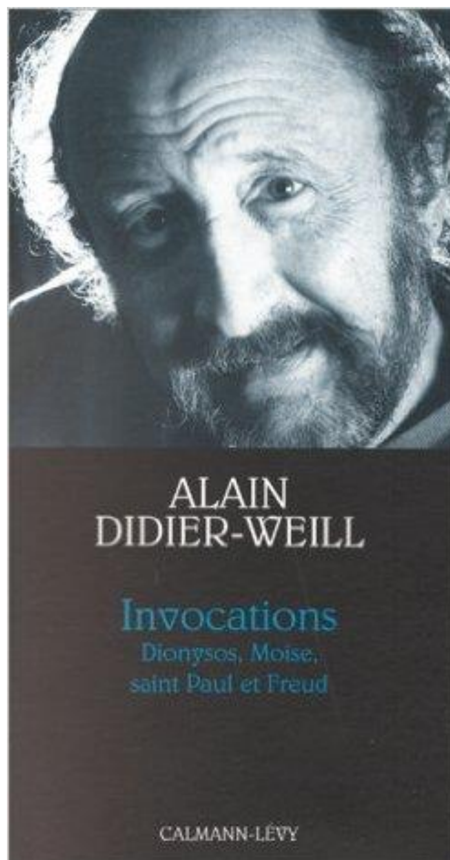
Cărți:
2016. Ce este supraeul? Cerectare clinică și teoretică, urmat de „Petru și Pavel, ultima noapte” (teatru)
2015. Când nota albastră aude inconștientul
2013. Universal și diversitate
2013. Freud – Einstein: de ce războiul?
2012. Freud și Viena. Ar fi inventat Freud psihanaliza dacă nu ar fi fost vienez?
2012. Vocea pe divan: Muzică sacră, opera, tehno

2010. Un Mister mai departe decât inconștientul
2010. Știința inconștientă și drepturile omului
2010. Cartier Lacan
2009. Anchetă, „the panning eye” revizitat
2008. Lacan practician
2008. Muzica pentru spirit: Mize etice ale fenomenului muzical
2008. Să lucrezi cu Lacan
2008. Cele trei Timpuri ale legii. Porunca siderantă, injoncțiunea supraeului și invocația muzicală
2006. Un 15 octombrie... Scrisorile arse ale lui Delacroix
2006. Viena 1913
2005. Să constitui Europa: Motivul european
2004. Memorii ale lui Satan
2004. Freud și Viena
2003. Lila și lumina lui Vermeer: Psihanaliza la școala artiștilor
2003. Ficțiune, imaginar, adevăr, Viena 1913, teatru
2002. Jimmy
1998. Invocații - Dionysos, Moise, Sfântul Pavel și Freud
1998. Mărturii despre Lacan
1997. Lacan și clinica psihanalitică
1997. Nota albastră. Freud, Lacan și Arta
1996. Inconștientul Freudian și transmisia Psihanalizei
1996. Freud: relația cu iudaismul, creștinismul și elenismul
1995. Cei trei Timpi ai Legii. Porunca siderantă, injoncțiunea supraeului și evocarea muzicală
1992. Ora ceaiului la Pendlebury
1991. Omul și pământul
1988. Inconștient Freudian și Transmisie a Psihanalizei
1989. Finalul unei analize, finalitate a psihanalizei
1984. Etica psihanalizei și chestiunea prețului freudian

1995. CEI TREI TIMPI AI LEGII

Porunca siderantă, injoncțiunea supraeului și invocația muzicală
UIMIREA ÎN VIAȚA COTIDIANĂ
Prima uimire: adultul și jocul
A doua uimire: arta
A treia uimire: copilul
CELE TREI SUPRAEURI
Introducere
SUPRAEUL ARHAIC: „NICI UN CUVÂNT!”(TACI!)
Nebunul, găina și tăcerea părții blestemate
Trei tăceri: noaptea, tenebrele și abisul
Tăcerea monstrului
Visul punctului negru: blestemul mut
AL DOILEA SUPRAEU: CENZURA, „NU INSISTA!”
Privirea ochiului rău (deochiului)
Vedea-prevedea (garder-regarder)
Secretul furat
Mărturia vinei prime
Ochiul rău contra ochiului pictorului
Adevărat secret și fals secret
Problema fixității
Freud și supraeul

1998. INVOCAȚII, DIONISOS, MOISE, SFÂNTUL PAVEL ȘI FREUD

PULSIUNEA INVOCANTĂ, MUZICA ȘI DANSUL
Ce este dansul?

Vocație Invocație

De ce omul nu se mulțumește să vorbească, de ce trebuie să cânte? Dacă există o înrudire între vorbire și cântec, care este ea?

Vocația devenirii umane ne este, la origine, transmisă de o voce care nu ne pasează vorbirea fără să ne paseze în același timp muzica: muzica acestei „sonate materne” e primită de sugar ca un cântec care, deodată, transmite o dublă vocație: înțelegi-tu continuitatea muzicală a vocalelor mele și discontinuitatea semnificantă a consoanelor mele?

Pentru că sugarul va înțelege această dublă vocație, lumea care îi va fi dată va păstra amprenta unui continuu și discontinuu în care tocmai își va desfășura viața sa: în vreme ce în lumea discontinuului va întâlni câmpul legii care va discrimina toate lucrurile – binele și răul, stânga și dreapta, înaintele, după-ul – lumea continuului, pe care o va întâlni în momentul în care va suna muzica, i se va da lui ca și intrarea într-o nouă lume a cărei noutate, de fiecare dată reînnoitoare, se va specifica dintr-o bruscă punere între paranteze a li-mitelor spațio-temporale pe care le primește din ordinul legii.

Prin acea nouă lume care se deschide spre noi posibilități, nu-i mai este cerut să rămână la locul care-i era asignat de legea simbolică: chemat de muzică să părăsească acest loc, el se va deplasa pentru a locui într-un mod nou o a patra dimensiune care nu mai este structurată de legea vorbirii. Puseul care-l va ghida și orienta în acea nouă lume nu va mai asculta de nici o lege?

Cu siguranță nu: chiar dacă, răspunzând chemării muzicii, el intră într-un entuziasm dionisiac, mișcarea care-l va anima nu va fi incoerentă ci ghidată.

Este despre acest ghid interior care îl împinge „undeva” cel despre care vrem să vorbim făcând ipoteza existenței unei direcții specifice, orientând acest puseu specific pe care îl vom defini ca pulsiune invocantă.
În mod curios, chiar dacă a identificat această a patra pulsiune ca „experiența cea mai apropiată de inconștient”, Lacan nu a făcut decât s-o defloreze. De ce nu s-a întins el în mod la fel de aprofundat asupra vocii ca și asupra obiectului privirii? Fără îndoială pentru că el era, la fel ca și Freud, mult mai sensibil la universul plastic decât la universul sonor al muzicii.
Din faptul unei griji didactice vom fi conduși mai întâi să prezentăm invocația muzicală ca separată de invocația semnificantă care se înstăpânește, de exemplu, de copil atunci când, articulând al său „fort da”, el „ intră în incantație”.
Cealaltă față prin care semnificantul se înstăpânește de invocația muzicală este fața prin care limbajul, susträgându-se prozei, se face poezie: poezia nu este ea cea care smulge semnificantul din codul lexical pentru a se ridica la punctul de unde fără-de-sensul, propriu misticii, face auzit ceea ce el are de inobișnuit?
În această privință, trebuie să temperăm ceea ce spuneam când remarcam faptul că Lacan nu se lăsase interogat de muzică: atenția sa la poezie era pentru el drumul prin care se găsea manifestându-și non-surditatea sa la realul muzical.
Dacă miza existenței unei pulsiuni invocante este decisivă, este pentru că o astfel de pulsiune permite să regândești într-un mod nou articularea antinomiei în care este prinsă psihanaliza în măsura în care ea este acel „terț care nu este încă clasat... Alături de știință pe de-o parte, luând din grăuntele artei pe de altă parte”: într-adevăr, în măsura în care știința nu și-a putut numi câmpul decât făcând doliu cauzei finale aristoteliciene, pulsiunea invocantă este poate aceea prin care cele două cauze pot înceta să fie disjuncte.
Iată că în clipa în care sună muzica, o stranie metamorfoză se înstăpânește de mine: până atunci eu îmi puteam petrece timpul meu, în raportul meu la Altul, marcând limitele mele pentru a-l instrui despre pragul pe care el nu trebuia să-l violeze pentru a nu-și aroga drepturi asupra teritoriului meu intim, și iată că acum un Altul mi se adresează, solicitând un auditor inobișnuit cărui îi face auzită această noutate siderantă: „În tine sunt la mine.”
În vreme ce în viața mea cotidiană aş resimți ca un viol inacceptabil oricine ar pretinde o astfel de înstăpânire, iată că nu doar înțeleg muzica semnificându-mi că ea este la ea în mine, dar că eu aud de asemenea, în mine, o voce inobișnuită care-i răspunde: „Da, este adevărat, tu ești la tine.”
Cine spune acest „da”? Este o prezență a cărei stranietate absolută ține de faptul că ea nu are nume și că nu este alta decât cea a subiectului inconștientului.
Cui spune ea da?
Acestei stranietăți absolute care este muzica la care ea răspunde, nu după modul freudian al identificării: „Tu eşti identic mie”, ci prin această dublă negație care corespunde unei identificări metaforice: „Da, tu nu ești străină străinului care eu sunt.” Este în acest puseu de a răspunde acel „da la alteritatea muzicii că noi reperăm primul al pulsiunii invocante.
Timp dintr-odată paradoxal căci în momentul însuși în care eu puteam crede că tocmai voi asculta muzică, sunt dezmințit în pretenția mea învățând că nu eram eu cel care o ascultă ci că este ea bunul auzitor, ea cea care mă aude.
Care aude ce?
Care aude întrebarea silențioasă a acestui străin, necunoscut acelui campion al necunoașterii care este eul și mai ales, necunoscut de el însuși, căci acest străin nu este altul decât subiectul inconștient de el însuși.

Ori, muzica se găsește a fi auditoarea care aude apelul silențios al acelui subiect și, fîcând aceasta, ea îl smulge din latența sa. Spunând „da” acestei smulgeri, subiectul inconștientului, care era pasat din totdeauna în uitare, s-a transmutat în Pasant, de atunci inuitabil, care de acum va face să vorbească de el dansând.
Dar înainte ca el să fie acest agent care va acționa muzica dansând-o, acel subiect trece printr-un timp logic prealabil unde el este smuls latenței sale într-o mișcare de extază care-l poartă asupra scenei ex-sistenței. De ce această purtare este ea atât de siderantă? Pentru că în chiar acest moment în care este depășit acel prag, ceva fundamental dispare: câmpul cererii de iubire care împingea până atunci subiectul să fie, prin raport la Altul, un cerător, un cerșetor neîncetând să fie în căutarea unei probe a existenței sale.
De ce o astfel de cerere de recunoaștere este ea structural destinată insatisfacției?
În cauzarea subiectului de către semnificant, subiectul advine ca un efect al cărui paradox ține de faptul că acest efect apare ca un produs care conjugă faptul de a fi determinat și de a depăși orice determinare. Dacă, ca și determinat subiectul este reprezentat de către un semnificant prezent, el rămâne totuși nedeterminat căci, în stocul semnificanților, lipsește semnificantu„l” care ar putea să-l numească.
Totul se întâmplă ca și cum Altuia i-ar lipsi cuvântul care ar fi putut numi „eul” inconștientului, ca și cum ar fi existat în sumă, în Altul, o tăcere, o lipsă de cuvânt la nivelul căreia Altul nu putea decât să facă „motus” față de acel produs de sens care este subiectul.
În măsura în care subiectul aprehendează Altul în mod religios, adică asemeni unei ființe Parmenidiene, identică ei însăși, el se sesizează pe el, ca și creatură privată de aplitudinea ființei pe care o impută, după concepția sa creaționistă, Altuia: este astfel, în măsura în care este privat de ființa care i-ar fi fost concească dacă ea ar fi avut un nume, că „eul inconștientului, în suferință de a fi un „nu eu”, este întoarsă spre Altul, loc al cauzalității sale, în această cerere: „Eu mă întreb ceea ce tu dorești, eu te întreb (îți cer) ceea ce eu sunt.”
Este astfel în acel „De ce m-ai creat tu dacă, tu care ești deținătorul ființei, tu nu mi-ai transmis nici ființa, nici numele ființei?”, că subiectul se angajează atunci când, în cererea sa, el așteaptă un răspuns la al său „de ce?”
Atât timp cât va aștepta un răspuns, subiectul va fi destinat unei solitudini crescânde care nu va fi potolită de faptul că limba îi acordă un nume, un prenume și un pronume permițându-i să enunțe cuvântul „eu”: cu cât mai mult se va angaja în enunțuri permițându-i să silabisească, să strige numele său, prenumele său și pronumele său, cu atât va primi mai mult de la ele acest ecou: Noi suntem impotente să-ți dă vreo garanție asupra existenței „eului” tău.”
Chiar dacă Altul, adresându-se subiectului spunându-i un „tu”, pare să desemneze un anumit real, această desemnare va putea permite subiectului *să știe* că el există pentru Altul, dar nu-i va permite pentru atât *să creadă* în ceea ce el știe. Că ar fi posibil să nu crezi în ceea ce știi este unul dintre sensurile supliciului amoros: faptul că eu știu iubirea partenerului nu înseană că sunt capabil pentru atât să cred în această iubire.
Ori, și este acolo miracolul muzicii, când ea sună, se revelează că „eul” care – în calitate de nu eu – *nu știe* ceea ce aude, *crede* în ceea ce aude.
De ce faptul însăși de a gândi la existența mea pune imediat în pericol credința posibilă în această existență? De ce, dacă știința eului care se gândește gândind poate conferi acelui eu capacitatea de a gândi cauzal-mente eul existenței ca un „deci eu sunt”, nu-i poate acorda în același timp capacitatea de a crede în existența lui?
Pentru că propriul acestei credințe posibile este de a apare ca răspunsul însuși al subiectului la faptul că el se constituie ca structural inconștient de cauza sa semnificantă. El nu se instituie

decât ca un proiect pe care nu-l poate asuma decât prin simplicitatea radicală a unui „da” originar, care nu poate fi act de știință, ci de credință.
De ce eul care gândește: „deci sunt” nu poate el concepe un astfel de „da” semnificantului? Pentru că structurat prin denegație, singurul „da” la care el poate accede este efectul unui „nu de nu” care diferă radical de simplicitatea consimțirii originare care este „Bejahung”.
În această privință, noi putem spune că singura gândire la care subiectul inconștientului – care de altfel este capabil să gândească într-un mod mult mai vast decât eul – nu poate accede este gândirea lui „deci”: în clipa în care sună muzica, da-ul prin care subiectul îi răspunde instantaneu semnifică, prin instantaneitatea însăși, că nu este vorba despre el, ca pentru eu, de a gândi: „Eu gândesc, deci eu sunt acolo unde gândesc”, ci de adveni ca și un: „Eu sunt acolo unde eu nu gândesc.”
Acel „eu sunt” fără „de ce” este astfel efectul acestei Bejahung originară prin care cauzarea subiectului este traductibilă prin: „Da, eu nu sunt străin de acestei străine care este muzica.”
Această afirmație a unui „eu sunt” capabil să nu gândească cauzalitatea unui „pentru că” advine pentru atât cât muzica, nedesfășurându-se decât cu timpul, nu solicită consistența eului care, fiind *spațial-mente* structurat, se găsește, din chiar acest fapt, ca abandonat și siderat. Este efectul acestei siderații a eului cea care, făcând să cadă funcția sa denegatoare, creează condițiile primirii posibile de către subiect a chemării semnificante a timpului de unde vine muzica.
Acest „cuvânt de chemare” pune mai multe chestiuni: trebuie spus că această chemare ridică sau trezește subiectul? Să spui în sumă că chemarea creează *ex nihilo* un subiect care *nu* era acolo sau să spui că smulge din uitarea sa un subiect care nu *mai* era acolo din faptul refulării? Vom spune, pentru moment, că impactul muzicii este nu de a rememora, ci de a comemora timpul mitic al acelui început absolut prin care un „real” care suferise de semnificant a advenit ca acest prim lucru uman, das Ding, la nivelul căruia ceea ce ear absolut exterior – muzica vocii materne – a găsit locul absolut intim în care note vor putea dansa.
De atunci muzica va dansa în „ex-tim”-ul care a devenit corpul uman. Chiar dacă acel corp rămâne fizic imobil, el va fi mișcat de ascensiunea acestui puseu care va face din acel corp un corp dansant. Nu e suficient un aproape nimic pentru ca muzica *care* dansează în subiect să devină muzica *care* dansează subiectul? Prin mișcarea piciorului său, sau a capului său, marcând tempoul, auditorul revelează faptul că corpul său este locuit de o invocație.
Marea enigmă a acestei metamorfoze este că, prin ea, subiectul este brutal sustras universului cererii care-l împingea, din faptul îndoielii radicale în care el era în ce privește existența lui „Nu eu”, să nu înceteze să ceară Altuia: „Pentru ce m-ai făcut tu astfel privat de ființă, ce vrei tu deci de la mine?”
Această sustracție dintr-o dată cererii se manifestă prin apariția unui nou subiect care dintr-o dată nu se mai îndoiește. Cum se manifestă această încetare a îndoielii? Prin faptul că subiectul pare în mod manifest să nu mai aștepte de la Altul un răspuns la al său ”De ce exist, ce trebuie să fac pentru a exista, unde trebuie să merg?”. Totul se petrece într-adevăr ca și cum în clipa însăși în care începea să danseze, el știa unde avea să meargă, fără a mai trebui de atunci să ceară oricui ar fi, nici de ce trebuia să meargă acolo, nici cum trebuia s-o facă.
Pur și simplu el merge undeva, ca și ghidat de un punct virtual pe care-l vom numi punctul albastru: punct de unde este așteptată producerea „notei albastre”.
Vom distinge deci cererea de pulsiunea invocantă. Cererea este atunci o exigență absolută făcută Altuia să se manifeste aici și acum. Dacă subiectul este într-o poziție de dependență absolută prin raport la Altul, este pentru că el i-a dat puterea de a-l împlini absolut sau de a nu-

l împlini. Invocația dansantă este cu totul din contră o mișcare care sustrage subiectul acestei dependențe: invocând, subiectul este ghidat, orientat, spre un „punct albastru” care nu este încă prezent, ci situat într-un viitor posibil de unde el cheamă subiectul ca pură posibilitate.
Posibilitatea de a crede în existența acelui punct de chemare deține puterea stranie de a face să evolueze gesturile stâgace și imprecise ale subiectului spre o mișcare deodată locuită de adresă și precizie, ca și cum odată cu dispariția îndoielii putea dispare indecizia care parazita mișcările subiectului și apare un fel de decizie nouă: decizia de a merge spre.
Ceea ce e cel mai surpinzător în această ieșire din indecizie, este că ea acordă de atunci mișcării corpului dansant caracterul grațios al frumuseții care pune imediat această întrebare: cum trebuie noi să înâelegem semnificația caracterului dizgrațios care atât de des, la ieșirea din copilărie, se înstăpânește de corpul uman? Dacă vrem să sesizăm această dizgrație, această stângăcie a corpului care apărea cu adolescența, vom spune într-o primă aproximare că ea este definibilă prin faptul că subiectul a încetat să fie „la el” în corpul său și că în mod invers, acel corp încetează să fie „la el” în subiect.
Că ar fi ca strâmtorat într-un corp prea mare, cufundat într-un corp prea mic sau paralizat de un corp pe care el îl judecă urât, subiectul se simte străin unui corp pe care nu-l mai locuiește și care nu-l mai locuiește.
Această metaforă a locuirii ne poartă să spunem că suntem în prezența unui locatar care a încetat să fie legat de proprietarul său printr-un contract având puterea de a semnifica că între unul și altul există o continuitate.
Această discontinuitate unde subiectul și corpul sunt unul și altul în exil este, pentru noi, originea însăși a dualismului grec, nu străin creștinismului pavelian, care tinde să situeze corpul ca mormântul sufletului.
Dar această perspectivă dualistă unde sufletul este locatar al unui mormânt este contrazisă de ceea ce experiența dansului ne învață: din momentul în care ea sună smulgând subiectul din latența sa, muzica are proprietatea de a subverti toate relațiile dualiste, căci pe de-o parte ea avertizează subiectul despre faptul că el a devenit acel loc în care ea dansează în el – ca și cum ea era atunci în proprietatea ei la el - și pe de altă parte ea avertizează subiectul că el poate dansa în ea ca și cum el era în proprietatea lui la ea.
Această continuitate indusă de muzică între corp, spirit și subiect ne pune o întrebare despre structura simptomului: suferința psihică creată de simptom nu este ea percepția endopsihică a unei alienări de libertate indusă de discontinuitatea corpului, spiritului și subiectului?

Suferință a simptomului

Aparent durerea proprie simptomului este efectul unui handicap care, acționând asupra subiectului și asupra corpului, le privează, unul și altul, de posibilitățile lor: dintr-un punct de vedere obiectiv acel handicap este definibil prin faptul că subiectul și corpul sunt private de obiectivul lor, care, pentru unul, e legat de capacitatea de a se deplasa în vorbire și, pentru altul, de a se deplasa în spațiu.
În fapt esența suferinței simptomatice ne învață că nu e legată efectului obiectiv al unei pierderi de funcție: suferința pierderii hemiplegice a funcțiilor locomotorii ale corpului este profund diferită de suferința cauzată de simptom atunci când el avertizează subiectul că este o cauză internă psihică cea care-l privează de accesul la mișcarea vorbirii sau corpului. În această privință, putem spune că esența suferinței simptomatice vine din percepția endopsihică a unei imposibilități de devenire la advenire și că semnificația dată acestei imposibilități este cea care dă sens, prin negația însăși, cuvântului „libertate”.

Dacă tonalitatea suferinței subiectului parkinsonian și cea a subiectului parazitat de ticuri de origine psihică nu sunt aceleași, este că, în al doilea caz, subiectul are percepția endopsihică a unui determinism incoștient prin raport la care el știe că ar fi putut să nu se supună. Că non imposibilul i-a devenit interzis face să măsoare subiectului că pierzând accesul la o alegere inconștientă, el a pierdut accesul în sensul acestui lucru care îi apare retroactiv – în calitate de pierdut – ca fantomă a libertății. Acolo este esențialul suferinței siptomatice.

Cele trei fețe ale simptomului: pierdere de inobișnuit (inauzit, neauzit, neauzibil), de invizibil, de imaterial

Lui Jean-Pierre Klein

Avansăm că durerea simptoului este efect al percepției endopsihice a pierderii de continuitate între real, simbolic și imaginar. Această dispariție a trei intersecții care sunt inobișnuitul (R/S), invizibilul (S/I) și imaterialul (I/R) produce trei tipuri de dualisme care încarnează cele trei fețe ale simptomului.

-Când subiectul va înceta să fie în continuitate cu semnificantul, pierde acest pământ de azil care-i este propriu și care este terenul inobișnuitului. Interzis de sejur în acest dincolo de sens, el este destinat tăcerii: tăcere a autismului, tăcere a timidului sau tăcere a vorbărețului, în măsura în care vorbăria unei anumite proze este acolo pentru a acoperi tăcerea poeticului.

-Când imaginea corpului își pierde continuitatea cu semnificantul, ea încetează să fie „invizibilizată” prin ascendentul cuvântului care deține puterea de reaminti existența unui inimaginabil în imaginea corporală. De atunci corpul, privat de raportul său la acest ilimitat care este invizibilul, se trăiește, ca în exil, înstrâmtorat în simpla limită a imaginii sale vizibile. Există acolo rădăcina a multiple suferințe prin care un subiect e adus să se simtă jenat în imaginea sa: pierdut într-un corp prea mare, înfundat într-un corp prea mic, el suferă din a se simți dizgrațios.

-În sfârșit, când este materialitatea corpului cea care este în discontinuitate cu subiectul, materia corporală, încetând să fie alinată de o prezență vorbitoare, pierde spiritul lejerității care o sustrăgea greutății terestre și răspunde presiunii greutății prin simptomul depresiei.

Astfel vedem noi că există trei fețe în durerea simptomatică și că fiecare dintre ele corespunde la un anumit tip de exil propriu oricărui dualism: exil al subiectului prin raport cu semnificantul, prin raport cu imaginea sa, și prin raport cu materialitatea corpului său.

Enigma absolută de care este vorba acum să dăm seama, dacă vrem să încercăm să dăm o definiție care să fie cât de puțin riguroasă acelui cuvânt vag care este cel al „libertății”, este aceasta: pentru atât cât trăim într-o lume langajieră clivată între o discontinuitate sonoră adusă de vorbire – căreia consoanele îi sunt primul suport - și o mișcare de continuitate sonoră – căreia vocalele îi sunt primul suport – cum trebuie noi să dă seama de faptul că câmpul semnatic al muzicii deține puterea de a face să explodeze discontinuitățiile dualiste între corp, spirit și vorbire pentru a le substitui o lume de continuitate pe care tocmai o vom interoga?

Dacă această anchetă asupra metamorfozei indusă în corp de muzică ne interesează, este că ea ne dă o poartă de intrare la această semnificație enigmatică pe care o are pentru inconștient libertatea: de ce, atunci când dansează, omul are nu presentimentul, ci sentimentul de a fi liber?

Cele trei fețe ale continumului

lui France Schott-Billman
și lui Jacqueline Assabgui

INOBIȘNUITUL: CONTINUITATE A SUNETULUI ȘI A SUBIECTULUI INCONȘTIENTULUI

Dacă vrem să calificăm modul de continuitate care se instituie între subiect și sunetul originar, vom spune că ea corespunde la acel timp originar unde un real primordial suferă de semnificant după o primordială intersecție real-simbolic.

Acel „suferă” originar trimite poate la pasiunea originară a primei întâlniri: întâlnire prin care un subiect supozabil este smuls indeterminării sale în măsura în care la inobișnuitul sunetului care a sunat pentru el ca o chemare, el n-a putut decât să răspundă: „Da, inobișnuitul este bine această patrie în care eu pot locui, prin care eu pot fi locuit.”

Acel „da” prin care un subiect se enunță ca și cauzat de sunet nu este o știință despre cauza sa: este o pură juisanță mărturisind despre faptul că un real a advenit la existență.

INVIZIBILUL: CONTINUITATEA SUNETULUI ȘI CORPULUI

Subiectul extatic ieșit din latența sa va acționa această ieșire inobișnuită prin intermediul corpului său care prinde imediat urmarea acestei ieșiri prin mișcarea care-l poartă să danseze. Cu apariția mișcării, o metamorfoză se operează: spiritul muzicii care era inobișnuit și ilimitat, încarnându-se într-un corp ale cărui mișcări vor explora propriile sale limite, va înceta să fie invizibil pentru a deveni vizibil. Dar această vizibilitate a corpului are aceasta de paradoxal că ea nu advine decât prin intermediarul unui corp voalat al cărui ascunde-sex ne instruiește despre aceasta: tu nu ești vizibil decât pentru că realul a prelevat acest impozit care îți amintește că dacă tu ai obținut vizibilitatea, este pentru că o parte din tine a obținut invizibilitatea.

În vreme ce vizibilitatea este acordată de faptul că imaginea deține puterea de a imagina-riza realul corpului, invizibilitatea ține de faptul că această imagine deține o dublă proprietate: dacă ea are un ascendent asupra corpului pe care ea vrea să-l voaleze (I/R), ea are pe de altă parte proprietatea, enunțată în a doua poruncă mozaică, de a fi sub ascendentul simbolicului (S/I) care se afirmă ca acest dincolo de imagine care este invizibilul. Este astfel prin intermediarul părții de invizibilitate pe care el o induce în imagine (S/I), că spiritul muzicii în calitate de inobișnuit (R/S) deține puterea de a acționa asupra părții vizibile a corpului (I/R), prelevând asupra specularității sale ceva din non specular.

Totul se petrece ca și cum dacă sunetul, după a fi făcut să sufere subiectul inconștientului dându-i locuința inobișnuitului, făcea de asemenea să sufere partea vizibilă a corpului dându-i ca loc de locuire invizibilul. Dar în vreme ce inobișnuitul sunetului acționează direct asupra subiectului inconștientului, el nu acționează asupra corpului decât prin intermediarul imaginii sale vizibile în ăsura în care o negativizează: el acordă astfel un loc de invizibilitate unde inobișnuitul, în calitate de ilimitat, își va putea găsi locul său dansând într-un corp totodată limitat și ilimitat.

Mișcarea umană deține astfel puterea de a înnoda o antinomie: în măsura în care acționează printr-un corp, ea se desfășoară într-un spațiu structurat totodată de limita pe care corpul o primește din vizibilitatea sa și prin ilimitatul pe care acest corp îl primește din faptul că imaginea sa este găurită de un real invizibil.

Mișcarea este astfel cea prin care inobișnuitul poate găsi o limită vizibilă în care el se poate încarna, pentru atât cât acel vizibil este în continuitate cu un loc invizibil în care poate găsi un pământ de primire pentru a lăsa să danseze ceea ce el are din ilimitat.

Dar această noțiune a unui corp pus în mișcare prin încarnarea unei sonorități inobișnuite pune implicit noțiunea unei anteriorități a sunetului prin raport cu mișcarea.

Ori, a situa originarul în sunet evacuează complexitatea realului în joc, pentru atât cât existența însăși a posibilității unui dans la subiecții surzi din naștere pune această chestiune: execuția

gestului nu ar fi ea actul primordial permițând să auzi, din chiar faptul de a dansa, o muzică interioară?
Ideea existenței unei muzici interioare, inaudibilă pentru urechi, nu e deloc o noutate: elanul filosofiei grecești s-a desfășurat asupra reluării de către Platon și Aristotel a meditației care-l împinsese pe Pitagora să enunțe faptul că realul lumii, structurat de către numere și raporturile între sunetele muzicale, era, din acest fapt, de ordin muzical.
Prin această noțiune de armonie universală, Pitagora presupunea existența unei muzici produse de astrele care se mișcă în cosmos după legi numerice armonice pe care doar insuficiența naturii noastre ne împiedică să percepem. Ascultarea sunetelor indiscernabile de percepția auditivă nu e confirmată doar de existența celui care dansează chiar și fiind surd, ci și prin existența surdului, care se numea Beethoven, și transcria o muzică pe care nu o auzea cu urechile lui.
Ce i-am răspunde noi lui Pitagora, care, fără îndoială, ar fi spus despre surdul dansând, sau despre surdul auzind care era Beethoven, că ei erau unul și altul buni auzitori ai muzicii sferelor?
Că ar fi avut dreptate, aproape, doar dacă o distincție se impune: că un surd poate dansa sau că un alt surd poate auzi nu înseamnă că ei răspund la un același real – muzica sferelor – ci semnifică mai degrabă că ei răspund la două realuri care, deși fiind distincte, sunt totuși în continuitate.
Pentru a gândi această continuitate noi vom fi înclinați să spunem că ea se fondează asupra acelui punct originar comun care este cucerirea timpului: dacă muzica este ceea ce permite să auzi existența ritmului temporal, dansul este ceea ce arată pasajul ritmului în acel timp. Cum se manifestă continuitatea între clipa de a auzi și clipa în care gestul arată? Prin faptul că gestul dansului este strict sincron notelor muzicii auzite: contrar, în fapt, la ceea ce se petrece în câmpul vorbirii unde vorbitorul este întotdeuana defazat în răspunsul său la Altul, căruia el nu-i răspunde decât după un timp de latență, oricât de fugitiv ar fi el, în câmpul dansului, dansantul este, în efectuarea gestului său, perfect în fază cu ceea ce el a auzit din inauzit.
Dacă în mod invers, atunci când noi vedem un surd dansând noi auzim instantaneu – ca și cum am fi Beethoven în persoană – această muzică inaudibilă care este muzica sferelor, este pentru că există bine o continuitate între realul corpului invizibil purtat la existență de mișcare, și realul inauzit al inconștientului purtat la existență de sunet.
Că ar fi mișcarea corpului uman sau a corpului celest, cea care poate face auzită o muzică, sau că ar fi muzica cea care poate purta corpul uman sau sfera celestă la a se mișca, există în unul și altul din cazuri, în sânul unui tip pe care l-am spune primordial, întâlnire în care corpul și spiritul nu mai sunt într-un raport de discontinuitate dualistă – care face patul mișcării dizgrațioase – ci într-un raport de continuitate în care noi reperăm rădăcina gestului grațios.
Vom fi ulterior conduși să presupunem că ceea ce sustrage subiectul timpului primordial anistoric – pe care societățile șamanice îl numesc timp sacru – este actul psihic pe care noi îl vom defini ca refulare originară prin care subiectul intră în timpul profan care este timpul istoric: prețul de plătit pentru a intra într-o lume istorică în care corpul uman advine ca și totodată locuit de un sex și de o vorbire este cel al unui dualism care va purta corpul la a se trăi în exil pri raport cu semnificantul.
Vom avea de spus în ce anume acest exil este cel al libertății. În această privință, vom propune să sesizăm că un mod de a înțelege ceea ce este actul de sublimare este modul în care un subiect poate să se găsească să regăsească un timp primordial care, dacă e așa cum o spune Freud un timp de desexualizare, nu corespunde totuși la desexualizarea despre care vorbește Freud. În

vreme ce pentru el „desexualizare” semnifică sustracție psihică a unui primum movens care este sexualul pentru noi - și în aceea urmăm învățătura lui Lacan – apariția obiectului sexual nu este, ca și pentru Freud, originară, ci achiziție secundară advenind după acțiunea acestei cauze materiale care este semnificantul primordial.
Timpul primordial despre care vorbim este timpul creației timpului, timpul generant al unui timp generat care va adveni, în istorie, ca măsurabil prin secunde, ore și secole, inscriptibile la fel de bine pe un ceas ca și pe un calendar.
Învățătura pe care psihanaliza o primește din psihoză ne autorizează să spunem că începutul absolut al lucrului uman poate, în caz de forcluziune, să nu se producă. Productibilitatea sa implică transmisia de către mamă a „spiritului” semnificantului. Ceea ce am spus până acum ne autorizează să spunem că acest spirit poate trece la fel de bine prin sunet, prin intermediarul sonatei materne, ca și prin gestul unei mame surdo-mute. Dacă există, așa cum o presupunem, continuitate între realul inauzit al inconștientului și realul corpului, aceasta implică faptul că gesturile corpului matern dețin puterea, transmițând partea de invizibilitate a acelui corp, să transmită, în același timp, realul inauzit al inconștientului: „a treia ureche” – cea a subiectului inconștient – aude la fel de bine sunetul care este în mișcare ca și mișcarea care este în sunet.
Tradiția mistică sufistă este fără îndoială, în lumea monoteistă, cea care ne permite să prelungim în mod foarte particular noțiunea de a treia ureche. Lucrările lui Jean During recensează în această perspectivă ocurențele pe care misticii sufiști le acordau noțiunii unei audiții spirituale numite „Sama”.
Înțeleptul a cărui „audiție a inimii” este trezită este astfel cel care aude cântul silențios al mineralelor, al plantelor și al animalelor, la fel cum aude armonia sferelor, căci „Sama” nu are nevoie de urechi externe.
Ceea ce pentru noi, cei care ne interesăm de mecanismul forcluziunii, este fundamental în noțiunea de sama este această idee că sufletul uman nu poate înțelege verbul care-i este adresat decât dacă acest verb este locuit de o melodie.
Forcluziunea nu ar fi ea ceea ce poate fi indus la noul născut atunci când vocea maternă care i se adresează lui este dezbrăcată de muzicalitate? Mă gândesc de exemplu la psihanalista unui copil autist care, îmi spunea ea, remarcase că atunci când mama vorbea despre acest copil, ea avea o „voce de cap”, adică o voce lipsită de acel suflu profund care, atunci când îmbracă vorbirea, îi acordă o muzicalitate.
IMATERIALITATE: CONTINUITATE A SUBIECTULUI ȘI A CORPULUI
Ce va conferi corpului în timp ce dansează acest spirit de lejeritate care, sustrăgându-l greutății sale, îi dă capacitatea de a-și lua zborul? În ce anume această chestiune a zborului, fie ea cea a lui Leonardo da Vinci sau cea a lui Nietzsche, este ea specific umană?
Pentru a defini efectul indus asupra realului corpului prin întâlnirea sa cu inauzibilul și invizibilul, vom spune că acest efect este de a imaterializa materialitatea sa apăsătoare.
Trei factori concură la sustragerea corpului acestei legi a realului care destinează materialitatea sa apăsătoare căderii corpurilor: forma vizibilă pe care o primește din faptul însăși că el este voalat, contribuie la o primă separare cu informul, care nu este dotat de nici o putere ascensională. Forma pe care marmura o obține în acel vas, pe care lemnul o obține în acel pilier, nu contribuie ea la faptul ca apăsarea să nu acționeze în același fel asupra marmurei ca și asupra vasului, asupra lemnului ca și asupra pilierului?
Dacă vasul pare să cântărească mai puțin decât marmura, nu este pentru că gestul sculptorului a știut să facă uitată forța de gravitate căreia îi este supusă marmura făcând transmisibilă o forță ascensională care a ca și imaterializat materia primă conferindu-i un început de lejeritate?

Nu este vorba efectiv decât de un început, căci voalul care dă o formă vizibilă corpului îl deschide în același timp unei părți de invizibil prin care corpul se „ombilichează” într-un real non specular care nu e în raport cu spațialul ci cu ritmul. Invizibilul este poarta asupra acestui dincolo de vizibil care este pulsația pe care va dansa corpul care, prin interpunerea invizibilității sale, întâlnește inauzibilul: îl întâlnește fie pentru că aude dimensiunea inauzibilă a subiectului inconștientului și că acei auzit îl face să danseze, fie pentru că este mișcarea sa cea care face auzită această muzică a sferelor, inaudibilă pentru ureche dar nu inaudibilă pentru acest auditor al inauzitului care este subiectul inconștientului.
Întotdeauna este faptul că există, între corp și inauzitul subiectului, o punere în continuitate prin care materia corporală, locuită de inauzit, este pusă în vibrație, imaterializată.

Continuumul spirit-materie-subiect și punctul albastru

Lui Marc-Alain Quanknin, om ce?

Astfel, această triplă punere în continuitate...

Freud, Dionysos și tragedia

Cei patru timpi ai pulsiunii invocante

PULSIUNEA INVOCANTĂ ȘI VORBIREA

Freud și Moise

Metaforă și speranță

Freud, sfântul Pavel și chestiunea antisemitismului

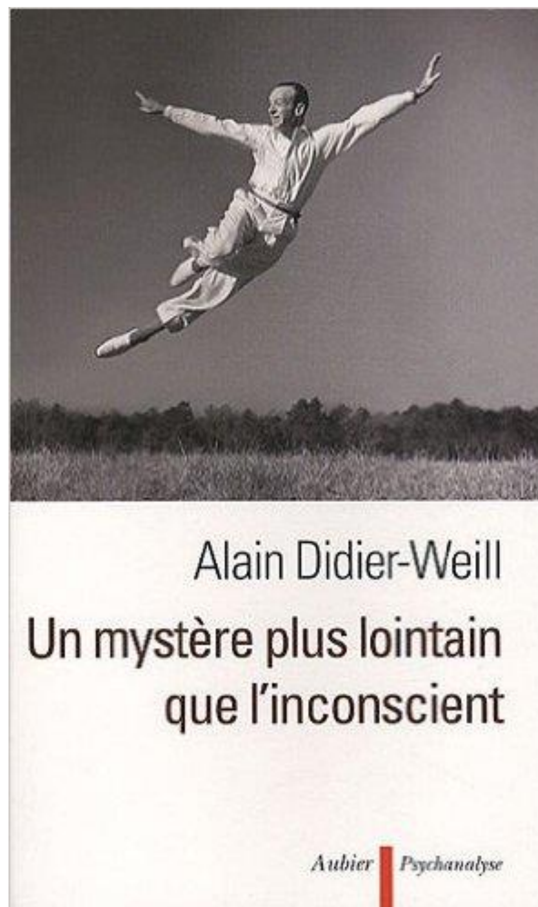
Cele trei conflicte și cele trei fețe ale antisemitismului

PULSIUNEA INVOCANTĂ ȘI RĂUL ÎN CIVILIZAȚIE

Freud între ananke, logos, eros și thanatos

Ipoteza uciderii reale a lui Moise în măsura în care ea trimite la crima preistorică a hoardei nu este fără consecințe asupra concepției freudiene a sfârșitului analizei. Concepția acestui sfârșit, ca și cădere de iluzii transferențiale, își găsește într-adevăr un punct de capăt cu noțiunea de crimă primitivă, căci ace crimă, care nu este o fantasmă oedipiană ci un act real, a indus reîntoarcerea în real a unui tată fantomatic care nu are nimic iluzoriu. În timp ce iluzia unui tată imaginar idolatru ca și consolator poate cădea cu analiza, raportul la tatăl fantomatic, non iluzoriu, nu cade. De acum, ce este posibil să speri, după Freud, de la finalul unei analize? Un fel de gentleman agreement între analizant și analist, pentru cât de puțin analizantul ar vrea să asume bine o contradicție: să renunțe pe de-o parte la consolarea infantilă pe care o trăgea din credința într-un tată imaginar atotputernic, iar pe de alta să nu denunțe existența culpabiilității față de tatăl mort viu care bântuie realul.
Această contradicție ne indică dintr-o dată poziția paradoxală a lui Freud față de această cucerire care este, pentru el, ateismul: pe de-o parte nu mai există să crezi în tată, dar, pe de alta, din faptul persistenței inexpiabile a culpabilității, imposibil să nu crezi acolo. Nu este în această privință frapant faptul ca Freud să fie adus, apropo de pietatea iudaică, să interpreteze faptul că sentimentul de culpabilitate ar fi avut poate ca funcție să lupte contra ateismului? „Poporul... nu se lăsa cuprins de incertitudine: sentimentul său de culpabilitate crescândă sufoca îndoiala existenței lui Dumnezeu.
Se pare că Freud nu s-ar fi lăsat satisfăcut de această contradicție: scrierile pe care ni le lasă mărturisesc că ateismul său nu atinsese nivelul de serenitate al acelui evreu ateu pe care-l admira atât, Spinoza.

Tatăl risipit
Experiența cea mai aproape de inconștient
Abstinența sexuală și abstinența de semnificanță
VOCEA MATERNĂ
Cele trei conflicte transmise prin vocea maternă

2010. UN MISTER MAI DEPARTE DECÂT INCONȘTIENTUL

ÎNTREBAREA CEA MAI ORIGINARĂ
De ce? Privirea infans-ului și „da”-ul originar
A treia dimensiune și rezonanța
Ce este ritmul? Să mergi sau să dansezi?
Mâna olarului și argila: un nu în serviciul lui da
Culisele și scena „phusis philei kryptestai”
Complexul lui oedip, nu destul de complex
De ce omul dansează?
De ce „fiat lux” nu traduce „yehi or”?
ÎNTRERUPEREA ÎNTREBĂRII ȘI A CHEMĂRII: TRAUMATISMUL
Cei trei timpi ai lui thanatos
REAPARIȚIA ÎNTREBĂRII: SEMNIFICANTUL SIDERANT
Altundeva-urile lui „dritte person”, Freud și cuvântul de spirit siderant
Bejahung – „da”-ul originar
Verbul și hiperverbalul
RĂSPUNSUL
Răspunsul ereticului și inventarea sântomului
Răspunsul prin dogmă
PSIHANALIZA ȘI LUMINILE, CARE DREPTURI ALE OMULUI?

Un fascicul de contradicții

Chestiunea drepturilor omului expune psihanaliza la un fascicul de contradicții. Prima dintre aceste contradicții este structurală: ea este legată la faptul că subiectul, din momentul în care se deschide vorbirii, este solicitat de către două injocțiuni antinomice care-l deșiră, căci ceva

îl poartă să răspundă „da” uneia – cea care-l cheamă să devină acolo unde libertatea este posibilă - și „da” alteia – care spune: „Tu nu ești liber.”

Ridicarea cenzurii și paradoxul Voltaire-Rousseau

Freud, neîncrezându-se în sensul unfiant, omogeizant, pe care psihanaliza tinde să-l dea realului, confesa totodată o admirație absolută pentru filosofii Luminilor. Temperând-o pe a sa prin rezerva sa vizavi de știință, Lacan situează și el, fără ezitare, psihanaliza în sânul acelei mari mișcări ieșite din Renașterea europeană.

Freud, Lacan și originea Luminilor

Luminile originare

De ce, pentru a gândi inconștientul, Freud și Lacan au fost ei constrânși – dincolo de problemele ridicate de știința contemporană – să întâlnească întrebările pe care și le-au pus acum mai mult de două mii de ani cele mai mici două popoare ale epocii lor, Grecii și Evreii, atunci când au fost confruntați cu exigența survenirii raționalității?

Acel recurs la originar ar trimite ea la ceea ce locuiește în mod structural originar, în fiecare subiect care a găsit în el enigmaticul punct de sprijin interior de unde gândirea rezonantă se poate desfășura?

Faptul că acea desfășurare se revelează accesibilă din momentul în care subiectul a rupt cu credința în limba sa maternă ar avea vreun raport cu apariția raționalității în Grecia după o ruptură cu lumea mitologică și la Evrei cu dispariția Vocii în vremea ultimului profet?

Freud, Empedocle și Sophocle

În progresiva sa descoperire a inconștientului, Freud s-a îndatorat de pe urma moștenirii grecești privilegind gândirea presocratică prin raport la metafizica platoniciană. Dar el nu s-a ținut acolo: omul de știință nu a ezitat să afilieze disciplina sa superstiției populare a Grecilor, adepți ai oniromanției și divinației. Cum un raționalist, admirator al Luminilor, putea el să se-ntoarcă spre inversul rațiunii? Rațiunea putea ea să gândească ceea ce o nega?

Aceste chestiuni îl confruntau pe Freud, pe de-o parte, cu diferența între rațiune și irațional și, pe de altă parte, cu diferența ontologică între Ființă și Fiind: este remarcabil să constatăm în ce mod această problematică filosofică a devenit pentru Freud, ca și pentru Lacan, o chestiune psihanalitică

Raportul lui Freud și Lacan cu ateismul și transcendentul

Paradoxul afilierii lui Freud și Lacan la Luini privește modul în care se asociază ateismului lor un anumit raport la trascendent.

Gândirea transcendentului nu este străină lui Freud, căci inconștientul său expune omul la un raport de transcendență internă. Dar este vorba despre o modalitate de transcendență care rămâne acceptabilă de Lumini: inconștientul este un loc care releagă oul, prin intermediarul inconștientului de părinții săi și de strămoșii săi, de ceea ce este uman, de ceea ce umanul moștenește de la uman.

Ateismul lui Freud și Lacan

Dacă Freud se situează, ca și Lacan, în urma ateismului Luminilor, trăiesc ei pentru atât amândoi același ateism? N-o cred. În vreme ce e frecvent să consideri gțndirea unui credincios

în pragul realului susținând credința sa, demersul consistând în a evalua cum gândirea lui Freud, sau lui Lacan, poate fi ghidată prin raportul pe care ea-l întreține cu structura ateismului său este mai rar. Este probabil ca ateismul lui Freud să fie profund diferit de cel al lui Lacan și această diferență închide poate unul dintre punctele de origine putând să dea acces la diferența teoretică.

Luminile și Răul în civilizație

Lumina electrică și șueta lui Athena

Printre întrebările care, de atunci, ni se pun nouă, aceasta se impune prioritar: modul în care azi, transmisia științei psihanalitice a devenit planetară, prin intermediul mass-media, corespunde ea spiritului Luminilor?

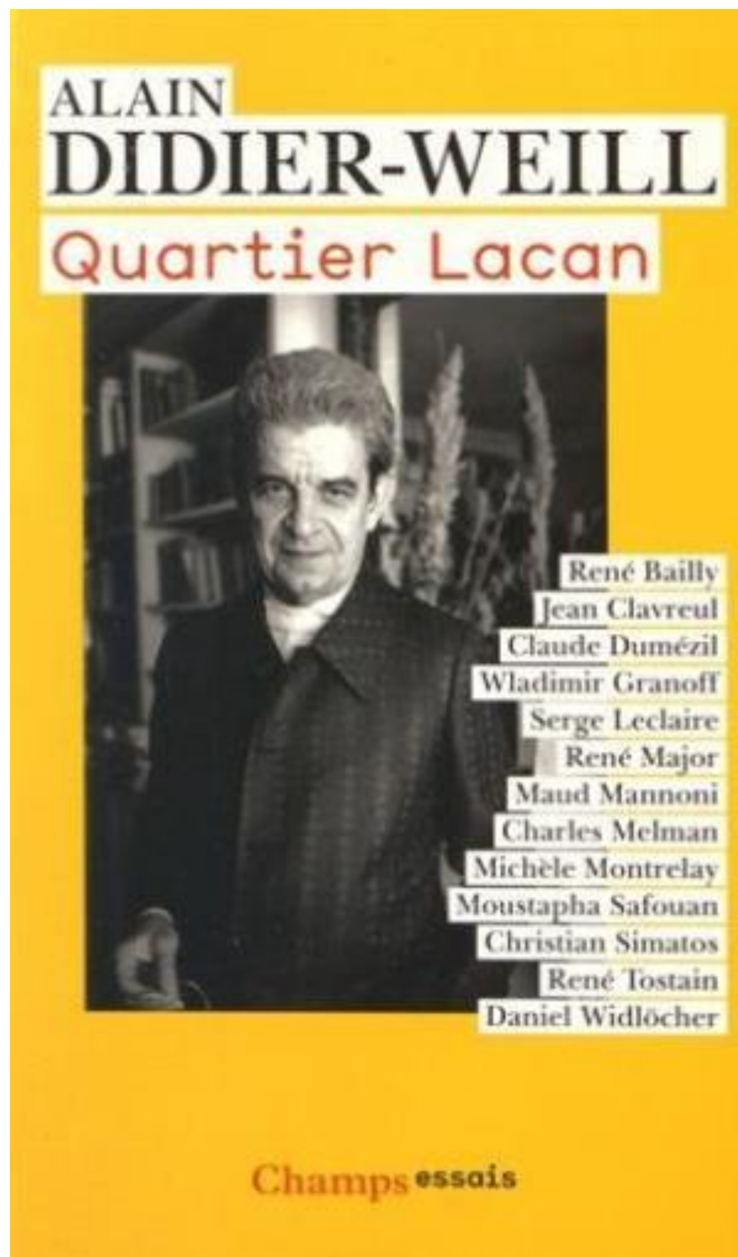
Dacă, așa cum unii o susțin, Luminile au ca vizare disiparea a tot ceea ce e făcut misterios de către cenzură, a tot ceea ce se opune fericirii împlinitoare a omului, atunci da convine să considerăm că această mediatizare a psihanalizei este o victorie absolută a Luminilor: rămâne, în fapt, ceva din misterul sexualității după ce știința planetară care strabate străzile și căminele a explicat în detaliu ceea ce este tabu-ul sexual și din ce este făcută cenzura socială puritană? Aparent nu: ar părea că nu mai rămâne vreun mister ți că acel tip de știință mediatică referându-se clarității Luinilor a disipat orice umbră.

Lacan și matemele

Atunci când se angajează pe calea matemelor, putem spune că Lacan răspunde exigenței științifice a Luminilor care cheamă la o transmisie transparentă, deznodată de rest.

Invers, atunci când pune „pasa" la principiul transmisiei discursului analitic, el rupe cu exigența transparenței Luminilor punând că există un „rest" care, răspunzând posibilității de a spune tot adevărul, atestă posibilitatea de acces la un adevăr putând să nu fie decât „juma-spus". Acel rest inapropiabil științei este condiția însăși de apariție a unui subiect purtat să afirme (Bejahung) existența sa, în chiar punctul în care revelația unei găuri în limbaj (troumatisme) îl învață că nu există să speri luminile Altuia dacă este „barat".

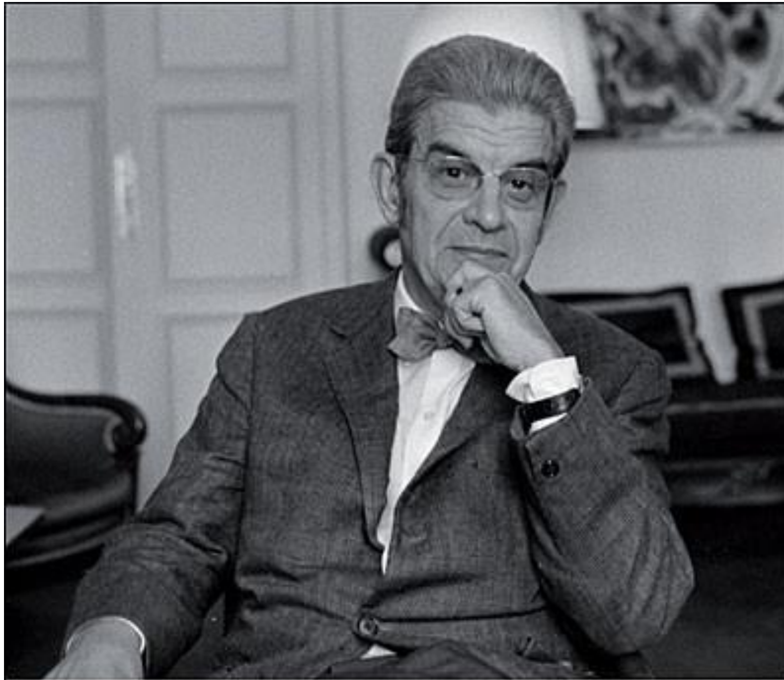
Noile simptomuri
Frigiditatea și noua insensibilitate
Chestiunea drepturilor omului
Nesperatul
Cele trei întrebări

2010. CARTIER LACAN

2008. SĂ LUCREZI CU LACAN

Présenté par

Alain Didier-Weill
Moustapha Safouan

La pratique de Lacan

Aubier | Psychanalyse

2008. LACAN PRACTICIAN

2008. MUZICA PENTRU SPIRIT: MIZE ETICE ALE FENOMENULUI MUZICAL

Alain Didier-Weill

Vienne 1913

éditions des crépuscules

2006. VIENA 1913

Memorias de Satán

Ensayo sobre la manera de hacer bien el Mal y hacer mal el Bien

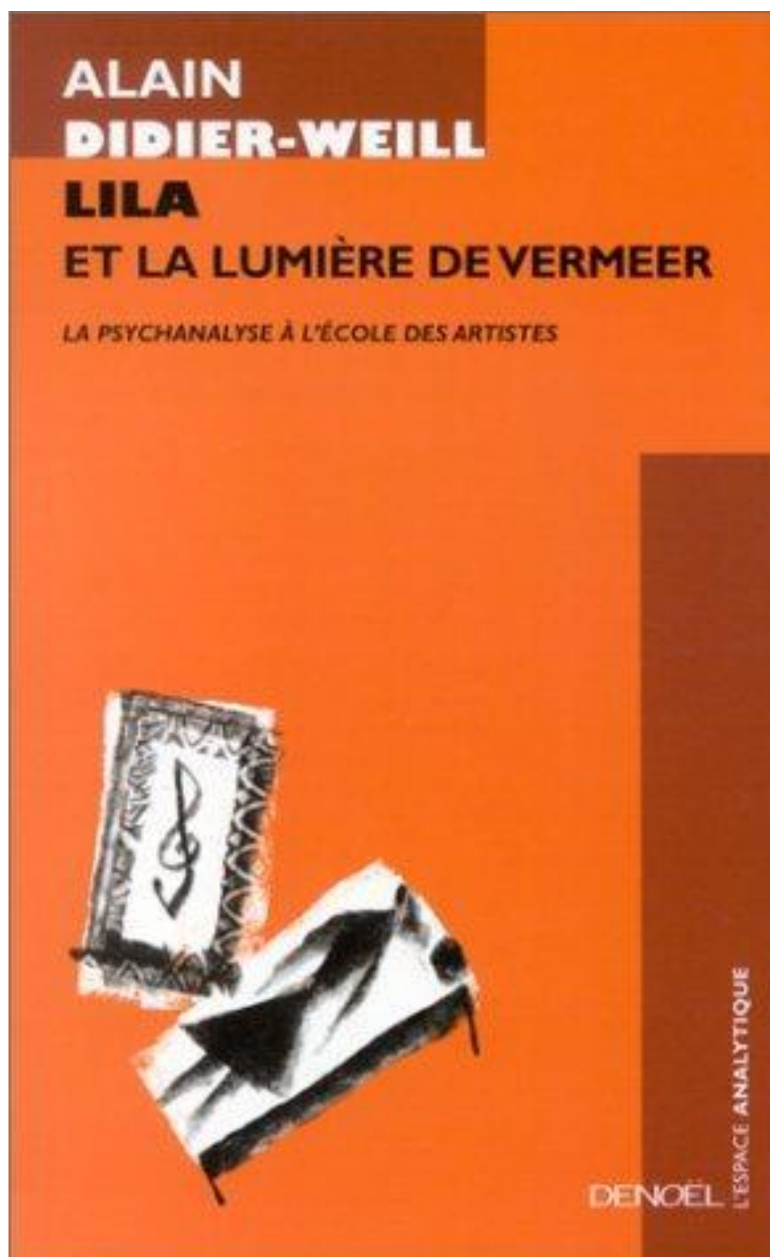
Alain Didier-Weill

Colección la clínica en los bordes

2004. MEMORII ALE LUI SATAN

2003. LILA ȘI LUMINA LUI VERMEER: PSIHANALIZA LA ȘCOALA ARTIȘTILOR

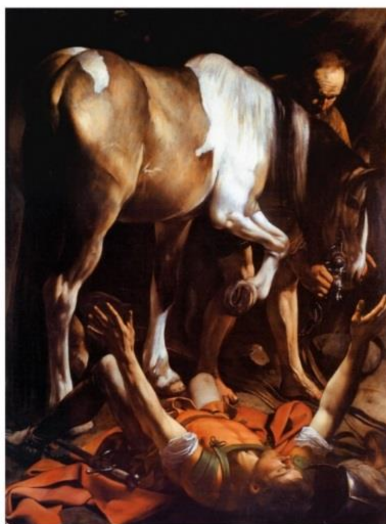
QU'EST-CE QUE LE SURMOI ?

RECHERCHE CLINIQUE ET THÉORIQUE

Suivi de

PIERRE ET PAUL, LA DERNIÈRE NUIT (THÉÂTRE)

ALAIN DIDIER-WEILL

POINT HORS LIGNE

érès éditions

2016. CE ESTE SUPRAEUL?

CERECTARE CLINICĂ ȘI TEORETICĂ,
Urmat de
„PETRU ȘI PAVEL, ULTIMA NOAPTE" (TEATRU)
PORUNCĂ SIMBOLICĂ
Injoncțiune a supraeului

Cum se face că se poate ca un corp al unei ființe umane să-mi transmită o astfel de bucurie atunci când îl văd, dansând, ridicându-se spre cer?

Invers, cum se face că se poate, dacă acest corp greșește și cade la pământ, ca eu să fiu înclinat să râd, să glumesc, ca și cum spectacolul oferit răului ochi, oricât de fugitiv ar fi, al căderii umane, ar putea face să izvorască strania plăcere a unui râs răutăcios?

Astfel, două tipuri de satisfacții se opun punând în joc două tipuri de priviri; privirea entuziasmului, pe care o vom numi de asemenea privire estetică, se opune absolut ochiului rău care juisează sadic de posibila cădere a aproapelui nostru.

Acest rău ochi care se bucură de căderea umană este una dintre manifestările vocii care spune aceasta în clipa ce precedă căderea mea: „Tu nu ai dreptul să zbori pentru a dansa căci tu nu ești nimic altceva de cât un corp greu sortit căderii corpurilor!”
Această voce este cea a supraeului, ea se încarnează în diferite moduri, în special prin ceea ce limba desemnează „răul ochi” (deochiul).
Unul dintre modurile de a închipui „divizarea” subiectului este de a recunoaște această divizare a privirii prin care subiectul face experiența sau a unei deschideri simbolice sau din contră a unei închideri.

Ura și supraeul. De ce Michel Onfray nu reușește să-l critice pe Freud?
Cele trei supraeuri
CELE TREI SUPRAEURI ȘI PULSIUNEA INVOCANTĂ
Pulsiunea invocantă
A raționa sau a rezona
Rezonanță a pactului
Artistul și psihanalistul chestionați unul de altul
Întrebarea pe care artistul o primește de la psihanalist
CÂND SUPRAEUL SE ÎNSTĂPÂNEȘTE DE DISCURSUL ANALITIC
Cele patru discursuri și transmisia psihanalizei
Topologie și topografie a celor patru discursuri
Chestiunea schimbării de discurs
Delenda și Școala Freudiană din Paris!
Ultimul seminar al lui Lacan
Structura discursului „Inchizitorului-Delenda”
Comicul „discursului-Delenda”
Delenda este: „realul”
Teorie a semnificantului siderant și a semnificantului „aphanizic”
Oare eu sunt acolo?
„Adevăratul catolic”: el nu e acolo
Înnodarea științei inconștiente, a non-științei sexuale, a anti-științei, crează virulența științei
Referința tragică
Doamne cât de fermecătoare e psihanaliza!
„Benign-itatea” și binecuvântat(beni)-da-da
DIALOG CU LACAN ÎN „CEL CE ȘTIE O GREȘEALA JOACĂ MORRA”
Întrebare despre supraeu și știința în Real
Interveție la seminarul din 8 februarie 1977
Răspunsul lui Lacan. Seminarul din 15 februarie 1977
Comentariu
ÎNTREBĂRI PERSISTENTE DESPRE SUPRAEU
Supraeu și drepturi ale omului
Un mănunchi de contradicții
Transmisie și încetare a transmisiei Luminilor
Conflictul legii și al dreptului natural
Problema supraeului și a cenzurii
Conștiință a legii, inconștiință a dreptului natural
Cele două moșteniri și universalul

2013. FREUD – EINSTEIN: DE CE RĂZBOIUL?

Sous la direction de
Alain Didier-Weill

Freud et Vienne

Freud aurait-il inventé la psychanalyse
s'il n'avait pas été viennois ?

actualité de la psychanalyse

érès

2012. FREUD ȘI VIENA. AR FI INVENTAT FREUD PSIHANALIZA DACĂ NU AR FI FOST VIENEZ?

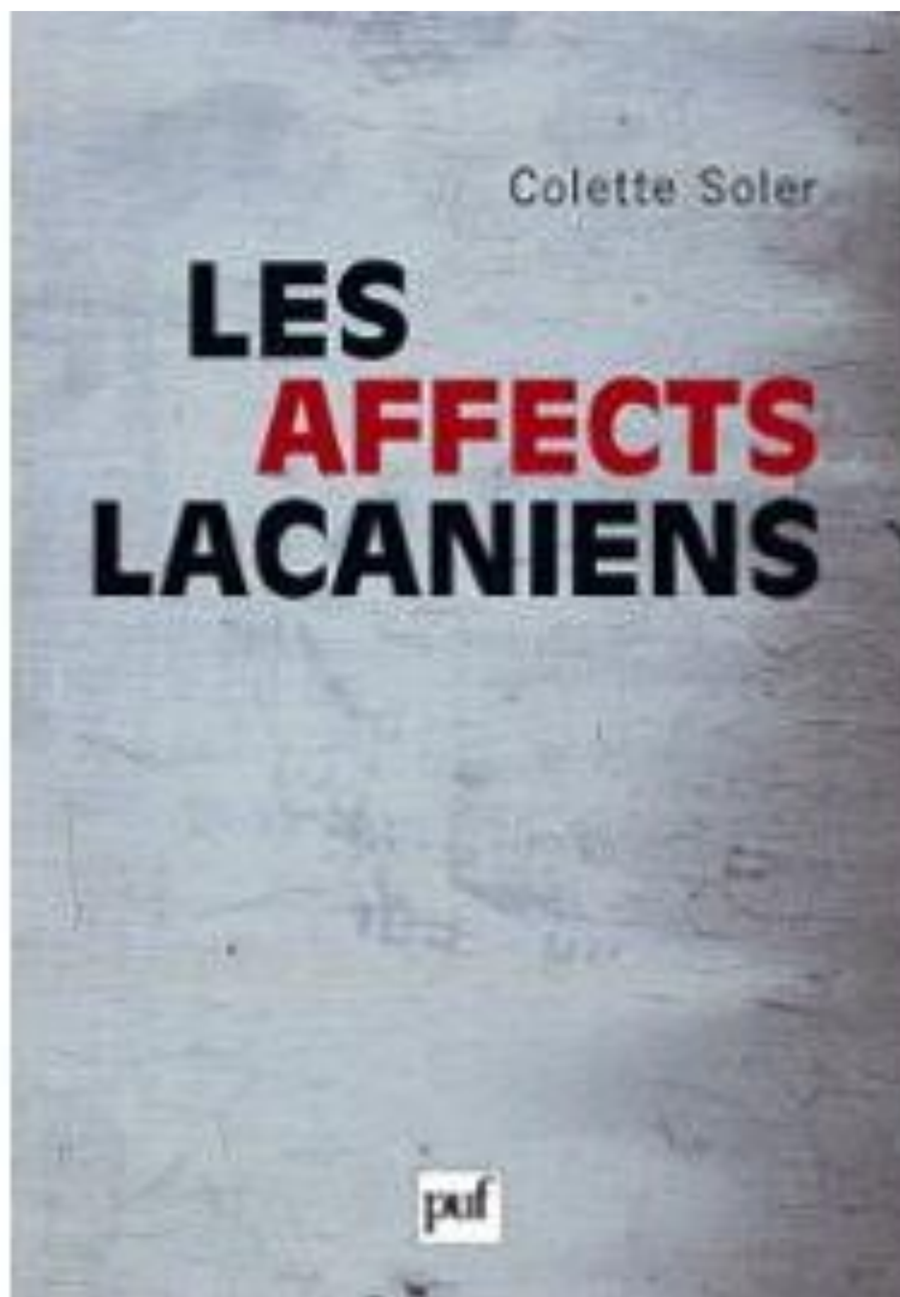

COLETTE SOLER
18 septembrie 1937 –

Filosof și doctor în psihologie, își face întreaga formare cu Jacques Lacan înainte de a alege să exercite psihanaliza și să predea la Paris și în diferite țări ale lumii. În 1988, ea a fost la originea mișcării Forumurilor Câmpului Lacanian, iar apoi a Școlii sale Internaționale de Psihanaliză în care lucrează și acum

Cărți:
2017. Un alt Narcis: Curs 2016-2017
2017. Lacan: Cititor al lui Joyce
2016. Incidențe politice ale psihanalizei: 45 de texte, eseuri și conferințe
2015. Spre identitate: Curs 2014-2015
2015. Afecte lacaniene: Funcția afectului în opera lui Lacan
2014. Umanizare?: Curs 2013-2014
2014. Lacan - Inconștientul reinventat
2013. Ceea ce rămâne din copilărie: Curs 2012-2013
2012. Să te lipsești de tată?
2012. Limbajul, inconștientul, realul
2012. Ce face legătură?: Curs 2011-2012
2011. Afectele lacaniene

2009. Lacan, inconștientul reinventat
2008. Inconștientul sub cer deschis al psihozei
2006. Umbr(a): Incurabil
2004. Repetiția în experiența analitică
2003. Ce spunea Lacan femeilor: Studiu de psihanaliză
2000. Sexuare: SIC 3
2000. Psihanaliza, nu gândirea unică. Istorie a unei crize singualre
2000. Seminarul repetat
2000. Blestemul asupra sexului
2000. Aventura literară, sau psihoza inspirată: Rousseau, Joyce, Pessoa
1998. Ce Psihanaliză?
1996. Spunerea Analistului
1992. Studii despre psihoză
1989. Tatăl
1988. Sfârșituri de Analize

AFECTELE LACANIENE, 2011

Ceea ce satisface
O știință care vindecă
Conversia afectului
Afectul pasei
Real și adevăr
Anti-matemul
O satisfacție.. care nu înșeală
Datoria de a satisface
Afectele după
Care iubiri?
„Dezarticulații” și legătura socială
Concluzie
Limitele științei
Interpretarea poetică

JACQUES ALAIN MILLER

14 februarie 1944 –

Născut la Chateauroux, a contribuit la fondarea Școlii Cauzei Freudiene și este editorul seminariilor lui Jacques Lacan, căruia îi este ginere.

Vechi elev al Școlii Normale Superioare, în filosofie, urmează seminariile lui Roland Barthes la Școala Practică de Studii Înalte, este discipolul filosofului Louis Althusser și mai ales al psihanalistului Jacques Lacan.

După moartea lui Jacques Lacan, Miller devine psihanalist de orientare lacaniană. Între 1973 și 1981 susține un învățământ în cadrul departamentului de psihanaliză al Universității Paris 8, căreia îi aparține ca membru al Secției Clinice, apoi continuă, extra-universitar, cu alți colegi psihanaliști, la teatrul Dejazet din Paris, un curs de psihanaliză până în 2011, editat de revista Cauzei Freudiene.

Din 1983 conduce Școala Cauzei Freudiene, iar în 1992 fondează Asociația Mondială de Psihanaliză.

Cărți:
2018. Anti-cartea neagră a psihanalizei
2016. Încă. Seminar cartea XX (1972-1973)
2015. Pablo Reinoso: o lume reversată
2014. Suferințe la muncă – Întâlniri cu Psihanaliști
2014. Cazul Landru: La lumina psihanalizei
2013. Un real pentru secolul XXI
2013. Seminar, cartea VI. Dorința și interpretarea ei
2012. Scilicet – Ordinul simbolic în secolul XXI
2011. Viață a lui Lacan
2011. Lacan privește cinema-ul, cinema-ul privește Lacan
2011. Perspective ale „Scrieri”-lor și „Altor Scrieri”-lor
2010. Ceva de spus copilului autist
2010. Conversație despre Pasă
2009. Situații subiective ale abandonului social
2009. Perspective ale Seminarului 23 al lui Lacan
2008. Varietățile umorului
2008. Anti-Cartea neagră a psihanalizei
2007. „Noul măgar”
2007. Seminar. Cartea XVIII. Despre un discurs care nu ar fi al seamănului
2007. Şcoala Cauzei Freudiene, Institutul Câmpului Freudian: Învăţământ şi formare, 2006-2007
2006. Psihanaliză în oglinda lui Balzac
2006. Iubirea în Psihoză
2006. Țesătură
2005. Viitorul psihanalizei
2005. Efecte terapeutice rapide în psihanaliză
2005. Secretul Zeilor
2005. Fundamente ale tehnicii psihanalitice
2005. Silet. Paradoxurile Pulsiunii, de la freud la Lacan
2004. Evaluare; Interviuri despre o mașină de impostură
2004. Piese detașate
2003. Un început în viață. De la Sartre la Lacan
2003. Nepotul lui Lacan
2002. Cine sunt psihanaliștii voștri?
2002. Scrisori opiniei luminate
2002. Seminarul, Cartea XI: Cele patru concepte fundamentale ale psihanalizei
2002. Un debut în viață
2001. Seminarul, cartea VIII: Transferul
2001. Dezvrăjirea psihanalizei
2001. Politică lacaniană 1997-1998
2000. Locul Și Legătura
1999. Perspective ale Seminarului 5 al lui Lacan. Formațiunile Inconștientului
1999. Us din Laps
1998. Antologie: Problematici ale transferului

1998. Destine, Simptomuri, Alegeri ale Subiectului. Ce este a fi lacanian
1998. Realul în experiența psihanalitică
1997. Tăcere spartă. Interviu despre mișcarea psihanalitică
1997. Antologie: Clinica psihanalitică a nevrozelor
1997. Parcursul lui Lacan
1997. Lacan elucidat
1996. Puterile vorbirii – texte reunite de Asociația Mondială de Psihanaliză
1996. Mateme
1994. Deci (așadar)
1992. Logica Vieții Amoroase
1990. Chestiunea din Madrid
1989. Banchetul analiștilor
1988. Scrierile lui Freud despre Tehnică
1988. Mateme
1987. Cauză și Consimțire
1986. Almanahul Disoluției
1985. Interviu despre seminar cu Francois Ansermet
1985. Extimitate
1984. 1-2-3-4
1983. Răspunsuri ale realului
1982. De la simptom la fantasmă și înapoi
1981. Clinica lacaniană
1977. Comunitatea psihanalitică în Franța. Sciziunea din 1953. Excomunicarea
1973. Seminarul lui Jacques Lacan

PASA

Inconștientul e structurat ca un limbaj...
Sfârșitul analizei, pasa pentru Lacan... impasa pentru Freud, sfârșitul normal al experienței analitice pentru orice subiect...
Există un sfârșit, dar el este un impas... orice psihanaliză întâlnește eventual o rezistență de nedepășit... există un blocaj care nu depinde de particularități clinice ale pacientului sau talente ale practicianului, nici pentru că subiectul e prea nevrotic sau analistul e incompetent...
E un impas structural, valid pentru orice subiect... chiar mai mult, cu cât analiza e mai competentă și conformă, cu atât mai evident va fi impasul...
E complexul de castrare, invidia penisului, pentru femeie – spinul ei în carne...
Acest blocaj, după Freud, nu e contingent, ci necesar, nu de facto, ci de jure, oricât de atent ar fi tratamentul, nu poate decât să dea direct în această stâncă, care se revelează ca recif...
Atunci analiza ajunge la o închidere, în ciuda celor ce valorează doar experiențe deschis-închise, adică întrebările trebuie să rămână deschise...
E o ironie, un paradox, experiența analitică are un sfârșit ideal, distinct de orice întrerupere accidentală sau din motive personale, iar acest sfârșit ideal ține de un eșec...
Clauza finală nu poate fi decât complexul de castrare... un reziduu ireductibil, un caput mortum al experienței...
Impasa, locul unde Lacan vorbește despre pasă... ambii acceptă faptul că experiența analitică e finită... dar clauza finală a lui Lacan e complet diferită, înseamnă transformarea analizantului în analist... o trecere dincolo de complexul castrării?

Ce este acest blocaj al experienței? Ce, după Freud, nu trece? Este clauza care prescrie bărbatului cum să fie bărbat pentru femeie, iar femeii, cum să fie femeie pentru bărbat...
Freud descoperă că această clauză nu apare, așa că pune complexul castrării ca ireductibil...Dar ce aștepta Freud de la experiență dacă nu formula relației sexuale? El spera s-o găsească înscrisă în inconștient... de aici disperarea sa negăsind-o...
Încercând să rezolve chestiunea sfârșitului analizei, analiștii de după Freud au propus iar și iar formule pentru relația sexuală... exprimarea sfârșitul analizei în eventualitatea existenței unei posibile relații sexuale i-a dus la ștergerea complexului castrării cu guma genitală...
Lacan, fidel lui Freud, statuează că acolo nu există relație sexuală, prezervă ireductibilitatea a ceea ce Freud desemnează ca și castrare, dar sugerează că sfârșitul analizei nu poate fi în termeni de relație sexuală care nu există...
Sfârșitul analizei nu poate fi rezolvat dacă soluția cere relația sexuală, ci doar pe baza absenței ei...
E un fapt că psihanaliza nu duce spre relația sexuală, pentru Freud a fost motiv de disperare... Pentru a redresa starea, post-Freudienii au încercat să elaboreze formula genitală...
Lacan închide aceste încercări, sfârșitul procesului analitic nu poate fi legat de emergența relației sexuale... din contră, depinde de emergența ne-relației... soluția apare intr-un mod de neconceput înainte... soluția apare din partea obiectului, ratat ca pregenital de post-Freudieni...
Nu obiectul împiedică apariția relației sexuale, așa cum așteptările eventualei sale veniri te-ar putea conduce să crezi...
Obiectul este ceea ce stopează relația care nu există, adică îi dă consistența fantasmei...
Așadar sfarșitul analizei presupune devenirea unei absențe, depinde de spargerea fantasmei și de separarea obiectului... pasa confirmă astfel și însumează fundamentele învățăturii lacaniene...
Inconștientul nu știe nimic despre relația bărbatului față de femeie, sau a femeii față de bărbat... cele două sexe sunt străine unul față de celălalt, exilate unul de altul...
Dar simetria acestei enunțări e înșelătoare... de fapt, cunoașterea sexuală lipsă privește doar femeia...
Nu se știe nimic despre celălalt sex pentru că inconștientul nu știe nimic despre femei... Celălalt sex înseamnă sexul care e Celălalt, în mod absolut...
Există un semnificant pentru bărbat, îl avem toți... e ceea ce a recunoscut Freud, un singur simbol pentru libido, masculin, semnificantul pentru femeie este pierdut...
Lacan spune că femeia este o categorie care nu există... de aceea subiectul care intră în analiză e predestinat să treacă printr-o isterie structurală... nu doar că se experimentează pe sine ca tăiat de efectele semnificantului, ci se și găsește volens-noles în căutarea semnificantului pentru femeie, de a cărui existență depinde relația sexuală...
Psihanalistul nu are nevoie să nu înscrie pe ușa lui... să nu intre aici cine caută femeia, căci oricine intră o va căuta oricum...
Absența semnificantului femeie ține și pentru iluzia infinitului, ce apare din experiența vorbirii, tocmai pentru că ea este finită...
Structura diacritică a limbajului ține pentru recursivitatea vorbirii, faptul că ultimul cuvânt nu poate fi spus...
Știința există pentru că femeia nu există... Cunoașterea substituie cunoașterea celuilalt sex...
Inconștientul strigă doar un mesaj, absența relației... Interpretarea e posibilă și infinită...

Nu există formulă de dozaj pentru experiența analitică... e buricul viselor... interpretarea nu se poate sfârși vreodată, analiza trebuie să fie interminabilă... așa ar putea foarte bine deveni un delir de interpretare...
Inconștientul este în acord o credință nu doar naivă, ci chiar paranoiacă... psihanaliza ca o paranoia controlată... automatismul mental e realmente doar subiectul presupus a știi... de aceea, interpretarea trebuie făcută cum trebuie... ea provine din structua limbajului, ca limbaj al Celuilalt, receptorul stabilește sensul, analistul e maestrul adevărului, de aceea interpretarea poate fi redusă la punctuație, scansiune...
Lanțul semnificant ține de imposibilitatea spunerii întregului adevăr...
Dorința apare din semnificant, cu metonimia semnificației ce rezultă din a fi pentru un altul...
Dorința, indefinibilă, inconstantă, eluzivă, schimbătoare, indistructibilă ca și lanțul continuu al semnificanților, se rotește în cerc, cercul fantasmei...

INCONȘTIENTUL ȘI CORPUL VORBITOR, 2016

Mai degrabă decât cireașa de pe tort, aș prefera să gândesc băutura pe care v-o voi servi ca un digestiv după hrana ce v-a adus-o acest congres, pentru a vă deschide apetitul gândind la cel de peste doi ani. Deci, se așteaptă să dau și să introduc tema următorului congres.
Îmi spun că iată treizeci și mai mult de ani asta durează, dacă ne gândim că congresele AMP au luat continuarea a ceea ce se numeau Întâlnirile Internaționale ale Câmpului Freudian care au început în 1980. Iată-ne deci încă o dată la picioarele aceluiași zid. Zid, cuvântul mi-a venit, și nu e fără a evoca neologismul care ironizează iubirea: este iubirea-lazidului căruia datorez onoarea invariabilă care mi-e făcută să dau „La"-ul simfoniei, cea pe care membrii AMP care suntem vom avea s-o compunem în cursul celor doi ani ce vor veni înainte de a ne regăsi? Este acolo un fapt de transfer, transfer remanent la locul celui căruia i-a revenit sarcina să fondeze asociația noastră cândva? Dar, așa cum o aminteam, sarcina de a intitula, de a da un nume, cel puțin o temă, o asumam încă de dinainte, de la prima Întâlnire internațională care s-a ținut la Caracas în prezența lui Lacan. Dacă amur-iubire-lazid-azid există, nu o voi raporta funcției de fondator care nimic nu consacră în statutele noastre, ci mi-ar place să fie cea a unui clarificator, funcție pe care mi-am asignat-o intitulând cursul meu „Orientarea Lacaniană".
Amur vrea mai ales să spună că trebuie penetrat de fiecare dată zidul limbajului pentru a încerca să strângi de mai aproape – să nu spunem realul – ceea ce facem în practica noastră analitică. Dar, în sfârșit, să mă orientez în gândirea lui Lacan a fost grija mea și știu că o împărtășim. Asociația Mondială de Psihanaliză, în fapt, nu are altă coeziune. Cel puțin acea grijă este la începutul grupării pe care o formăm, dincolo de statute, mutualisme, și chiar dincolo de legăturile de prietenie, de simpatie care se țes între noi în cursul anilor.
Lacan revendica pentru gândirea sa demnitatea. Este, spunea el, faptul că ea se aplica ieșind din drumurile bătătorite. Și, în fapt, această gândire derutează. E vorba pentru noi de a o urma în căile sale inedite. Acele căi sunt deseori obscure. Ele au devenit-o și mai mult după ce Lacan

s-a adâncit în ultima sa învățătură. Am fi putut s-o lăsăm acolo, s-o abandonăm. Dar ne-am angajat în urmarea sa, iar ultimele două congrese dau mărturie.
De ce să ne fi angajat în urmarea sa, în acea dificilă ultimă ramură a învățăturii sale? Nu ne socotim pentru nimic gustul descifrării. Am acest gust, și îl avem, pentru atât cât suntem analiști. Și o suntem destul pentru a ne da seama în anumite iluminări, găurind norii obscuri ai scopurilor lui Lacan, că el a reușit să facă să reiasă un relief care ne instruiește asupra ceea ce devine psihanaliza, și care nu mai absolut deloc conform cu ceea ce gândeam că era. La punctul extrem, dar nu ne vom opri acolo, el chiar lansase că ceea ce îi apărea din practica analitică era o practică delirantă.
Psihanaliza se schimbă, nu este o dorință, este un fapt, ea se schimbă în cabinetele noastre de analiști, iar acea schimbare, în adâncime pentru noi, este atât de manifestă încât congresul din 2012 despre ordinea simbolică precum cel de acest an despre real au fiecare în titlul lor aceeași mențiune cronologică, „în secolul al XXI-lea". Cum să spui mai bine că avem sentimentul noului și, cu el, percepția urgenței necesității unei puneri la zi?
Cum nu am avea noi, de exemplu, ideea unei rupturi, atunci când Freud a inventat psihanaliza, dacă o putem spune, sub egida reginei Victoria, paragon al represiei sexualității, atunci când secolul al XXI-lea cunoaște difuziunea masivă a ceea ce se numește porno, și care ste coitul exhibat, devenit spectacol, show accesibil pentru fiecare pe internet cu un simplu click de mouse? De la Victoria la porno, nu am trecut doar de la interdicție la permisie, ci la incitație, intruziune, provocare, forțaj. Porno, ce e altceva decât o fantasmă filmată cu o varietate proprie să satisfacă apetitele perverse în diversitatea lor? Nimic nu arată mai bine absența raportului sexual în real decât profuziunea imaginară a corpurilor dându-se să se dea și să se ia.
Este ceva nou în sexualitate, în regimul său social, în modurile sale de învățare, la tineri, la tinerele clase care intră în carieră. Iată masturbatorii ușurați să trebuiască să producă ei înșiși vise treze căci le găsesc gata făcute, deja visate pentru ei. Sexul slab, în ce privește prono, este masculinul, el cedează acolo cel mai bucuros. De câte ori nu auzim în analiză bărbați care se plâng de compulsiunile de a urmări jocurile pornografice, chiar a le stoca într-o rezervă electronică! De cealaltă parte, cea a soțiilor și amantelor, se practică mai puțin doar dacă nu își dau seama de practica partenerului. Și atunci, e după cum: o iau drept o trădare sau un divertismnet fără consecințe. Această clinică a pronografiei este a secolului al XXI-lea – o evoc, dar ea ar merita să fie detaliată pentru că e insistentă și, de vreo cinsprezece ani, a devenit extrem de prezentă în analize.
Dar cum să nu evocăm a propo de această practică atât de contemporană ceea ce a fost, semnalat de Lacan, dezlănțuirea efectelor creștinismului în artă, acele efecte care au fost purtate la apogeul lor de către baroc? La reîntoarcerea din Italia, dintr-un turneu în biserici, pe care Lacan îl numea drăguț o orgie, el nota, în seminarul său Încă: „totul este exhibiție de corpuri evocând juisarea" – iată unde suntem în porno. Totuși, exhibiția religioasă a corpurilor extatice lasă mereu în afara câmpului său copulația însăși, în același mod în care copulația este în afara câmpului, spune Lacan, în realitatea umană.
Curioasă reîntoarcere a acestei expresii, „realitate umană". E cea de care a făcut uzaj primul traducător al lui Heidegger în franceză pentru a exprima Dasein-ul. Dar iată, demult am tăiat calea lăsării să fie acelui Dasein. În era tehnicii, copulația nu mai rămâne închisă în privat, să hrănească fantasmele particulare ale fiecăruia, ea este mai degrabă reintegrată în câmpul reprezentării, ea însăși trecută la o scară de masă.
O a doua diferență e încă de subliniat între porno și baroc. Așa cum e definit de Lacan, barocul ar viza reglarea sufletului prin viziunea corpurilor, scopia corporală. Nimic din asta în porno,

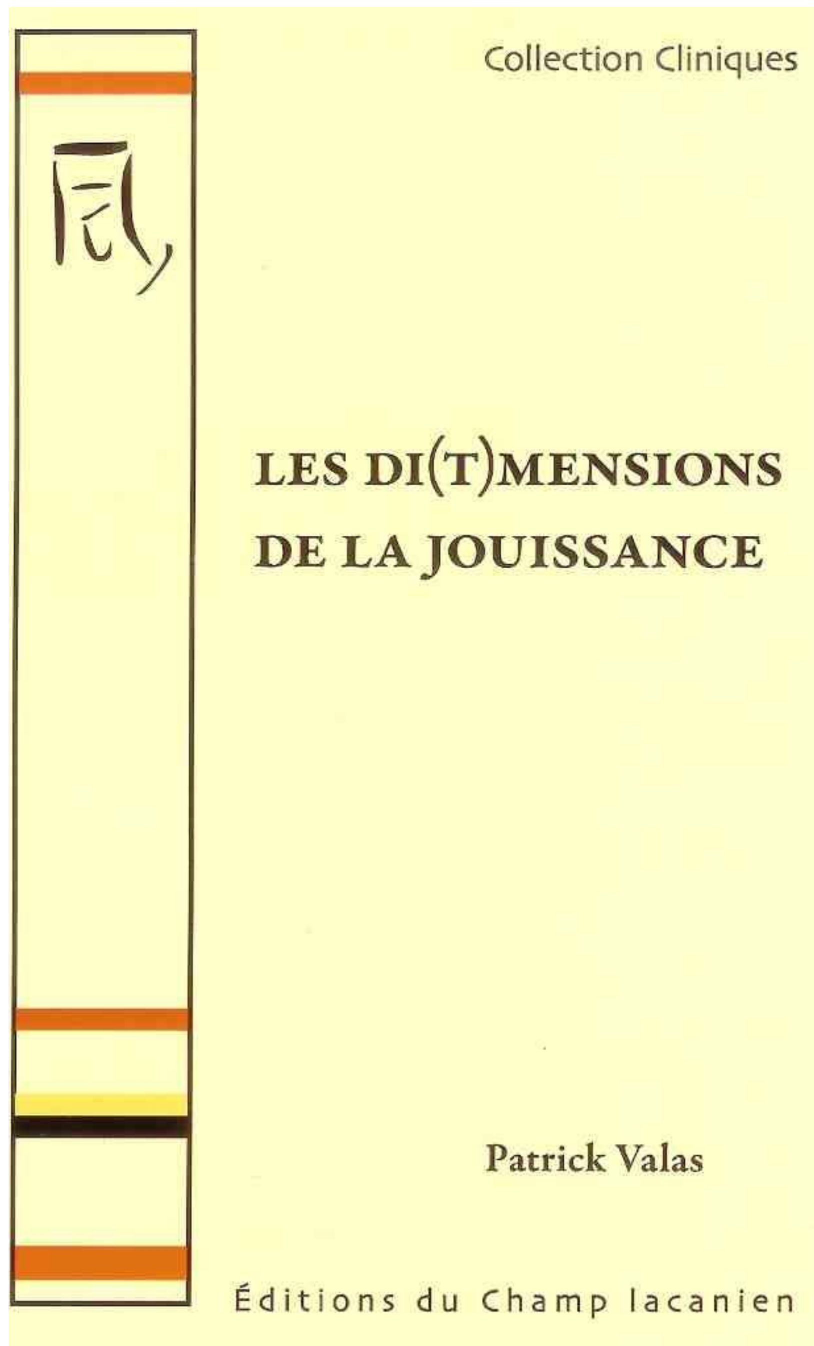
nici o reglare, mai degrabă o perpetuă infracțiune. Scopia corporală funcționează în porno ca o provocare la o juisare destinată să se termine în modul plusului de juisare, mod transgresiv prin raport la reglarea homeostatică și precar în realizarea sa silențioasă și solitară. În mod obișnuit, ceremonia, de partea cealaltă a ecranului, se împlinește fără cuvinte, poate cu suspinele sau strigătele mimate ale plăcerii. Adorația falusului, altădată secret al misterelor, rămâne un episod central – în afara porno-ului lesbian - , dar mai degrabă banalizat.
Difuziunea planetară a pornografiei pe calea ecranului electronic are fără îndoială efecte de care psihanalistul primește mărturia. Ce spune, ce reprezintă omniprezența porno-ului la începutul secolului? Nimic altceva decât faptul că raportul sexual nu există. Iată ceea ce este repercutat, într-un fel cântat, de acel spectacol neîncetat și întodeauna disponibil. Căci doar această absență este susceptibilă de a da sema de această ambalare căreia noi trebuie deja să-i urmăm consecințele în obiceiurile tinerelor generații, în ce privește stilul relațiilor sexuale: dezîncâtare, brutalizare, banalizare. Furia copulatorie atinge în porno un grad zero de sens care face să gândească cititorii Fenomenologiei spiritului, la ceea ce Hegel spune despre moartea impusă de libertatea universală în fața terorii, adică faptul că ea este „cea mai rece și mai olată, fără mai multă semnificație decât tăierea unui cotor de varză sau o înghițitură de apă". Copulația pornografică are aceeași vacuitate semantică.
Raportul sexual nu există! Trebuie înțeleasă această sentință cu accentul pe care-l pune Plutarh atunci când raportează, singurul care-o face în Antichitate, cuvântul fatal care rezonează pe mare: Marele Pan este mort! Episodul figurează în dialogul intitulat „Despre dispariția oracolelor", pe care l-am evocat cândva în cursul meu.
Iar cuvântul rezonează precum ultimul oracol anunțând, că după el, oracole, nu vor mai exista, precum oracolul ce anunță că oracolele au dispărut. De fapt, la acea vreme, sub Tiberiu, în întregul teritoriu al imperiului roman, sanctuarele, unde mulțimea altădată se grăbea pentru a solicita și primi oracole, au cunoscut o dezafectare crescândă. O mutație invizibilă mărșăluind în profunzimile gustului închidea gura oracolelor inspirate de demonii manticii – spun demoni, nu pentru că erau răi, ci pentru că numeau demoni ființele intermediare între zei și oameni, și fără îndoială figura lui Pan îi reprezenta.
Noi, nu putem decât să fim sensibili la soarta oracolelor și lafaptul că, într-o zi, în fapt, ele s-au șters într-o zonă unde ele fuseseră căutate vorace, în măsura în care practica noastră a interpretării, avem obiceiul să spunem, este oraculară. Dar oracolul nostru nouă, este tocmai spusa lui Lacan despre raportul sexual. Și ea ne permite – Lacan a formulat-o mult înainte să advină pornografia electronică despre care vorbesc – să punem la locul lui faptul pornografiei. Acesta nu e deloc – cine ar gândi – soluția impaselor sexualității. Este simptomul acestui imperiu al tehnicii, care de acum își întinde regnul asupra civilizațiilor cele mai diverse ale planetei, chiar și cele mai rezistente. Nu e vorba de a depune armele în fața acelui simptom și a altora din aceeași sursă. Ele cer de la psihanaliză interpretare.
S-ar putea ca acest excurs despre pornografie să ne dea acces la titlul congresului următor? Am dat, după unul din acele congrese, și Leonardo Gorostiza a amintit-o, disciplina căreia am ales să constrâng în alegerea temei pentru AMP. Ele vin prin trei, aș spune, și fiecare, rând pe rând, dă prevalență uneia dintre cele trei categorii ale lui Lacan ale căror inițiale sunt R.S.I. După „Ordinea simbolică...", după „Un real...". ar trebui atunci, cum o deduseră perfect L. Gorostiza și alții, ca imaginarul să vină în prim plan. Sub ce specie mai bună ar putea-o el face decât cu titlul de copr, căci găsim formulată la Lacan această echivalență: imaginarul, este corpul. Și ea nu e izolată, învățătura sa în ansamblul său dă mărturie în favoarea acestei echivalențe.

Mai întâi, corpul se introduce acolo ca imagine, imagine în oglindă, de unde el dă eului un statur care se distinge în mod singular de cel pe care Freud i-l recunoştea în a doua sa topică. În al doilea rând, e încă dintr-un joc de imagini faptul că Lacan ilustrează articulaţia prevalând între Idealul de eu şi eul ideal, cărora le împrumută termenii lui Freud dar pentru a-i formaliza într-un mod inedit. Această afinitate a corpului şi imaginarului este încă reafirmată în învăţătura sa a nodurilor. Construcţia borromeană accentuează faptul că e prin intermediul imaginii că corpul participă mai întaâi la economia juisanţei. În al partulea rând, dincolo de corp condiţionează tot ceea ce registrul imaginar lojează ca reprezentări: semnificat, sens şi semnificaţie, şi imaginea lumii însăşi. E în corpul imaginar unde cuvintele limbii fac să intre reprezentările, care ne constituie o lume iluzorie pe modelul unităţii corpului. Iată tot atâtea raţiuni de a alege pentru următorul congres să facem să varieze tema corpului în dimensiunea imaginară.
Aproape am realiat acestei idei când mi-a apărut faptul că corpul ar schimba registrul în măsura de corp vorbitor. Ce este corpul vorbitor? Ah, e un mister, a zis într-o zi Lacan. Acea spusă a lui Lacan e cu atţt mai mult de reţinut cu cţt misterul nu e un matem, e chiar opusul. La Descartes, ceea ce face mister dar rămâne neîndoielnic, este uniunea sufletului şi corpului. A „şasea meditaţie" îi este consacrată, ei singure, ea a mobilizat cu atât mai mult ingeniozitatea celui mai eminent comentator decât cele cinci precedente. Această uniune, în măsura în care ea priveşte corpul meu, meum corpus, valorează ca o a treia substanţă între subsatanţă gândită şi substanţă înţeleasă. Acel corp, spune Descartes – citaţia este faimoasă – „eu nu sunt doar lojat în corpul meu, ca un pilot în nava sa, ci, în afară de aceea, îi sunt foarte strâns confundat şi amestecat, încât eu compun un singur tot cu el". Ştim că îndoiala zisă hiperbolică care figurează ipoteza geniului rău scuteşte cogito-ul şi vă dă certitudinea, ca un rest, care rezistă îndoielii chiar cele mai ample care poate fi concepută. Ştim mai puţin că, după asta, în a şasea meditaţie întocmai, se descoperă faptul că îndoiala scuteşte de asemenea uniunea lui eu gândesc cu corpul, cel care se dinstinge între toate din a fi corpul acelui eu gândesc.
Fără îndoială, pentru a ne da seama, trebuie să prelungim arcul acestui după până la Edmund Husserl şi Meditaţiile sale carteziene. El distinge acolo dintr-un cuvânt preţios, corpurile fizice printre care cele ale semenilor mei şi, pe de altă parte, corpul meu. Şi pentru corpul meu, el introduce un termen special. El scrie: găsesc într-o caracterizare singulară carnea mea, meinem Leib, adică ceea ce singur nu este un simplu corp, ci mai degrabă o carne, singurul obiect în interiorul stratului abstract al experienţei căruia-i asignez un câmp de senzaţie în măsura experienâei. Cuvântul preţios este cel de carne, care este distins de ceea ce sunt corpurile fizice. El înţelege prin carne ceea ce-i apărea lui Descartea sub speciile uniunii sufletului şi corpului...

PATRICK VALAS

Cărți:
Oedip, revino, ești iertat!, 1984
Spus-mensiunile juisării, 1998

DIMENSIUNILE JUISĂRII, 1998

De la mitul pulsiunii la deriva juisării
Ce este dorința?
Freud și dorința
Teoria dorinței la Lacan
Noțiunea de juisare la Freud
Conceptul de juisanță în învățătura lui Lacan
Juisanța Altuia
Problematica falusului
Juisarea falică
Obiectul a, un „ceva mai mult” de juisare
Observații despre juisarea sexuală
Concluzii

REFLECȚII DESPRE PASĂ

Ruptura freudiană

Eul nu e funcția sintezei asigurând autonomia omului... ci funcția necunoașterii alienării imaginare... consistența lui e doar raportul subiectului cu imaginea narcisică reglată de simbolic... inconștientul structurat ca limbaj dă concepțiile curei și terminării ei...

Roma 1953

Subiectul își recunoaște dorința doar în cuvântul adresat analistului tocmai pentru recunoașterea ei, recunoașterea fiind primul obiect al dorinței, ce trece prin medierea celuilalt...
Dorința e supusă de aceea legilor cuvântului, fiind indestructibilă până este recunoscută...
Subiectul își poate găsi principiul în recunoașterea sa, sfârșitul analizei e acordul cu dorința recunoscută și asumată... acolo unde era trebuie să devin...

Instanța literei, până în 1966

Celălalt al semnificantului îl înlocuiește pe Celălalt al cuvântului...
Dorința subiectului e supusă recunoașterii legilor limbajului prin mijlocirea cuvântului... nu poate fi recunoscută, trebuie interpretată...
Sfârșitul analizei e devenirea propriei destituții subiective, propriei lipse de ființă... ființa pentru moarte, o limită depășită foarte repede apoi prin desemnarea unei posibilități de traversare a ei în impasul castrării...

Cele 4 concepte,1964 - Propunerea din octombrie, 1967

Elaborarea pasei dincolo de piatra castrării...
Inventarea lui a, care constituie ființa subiectului ca diferită de subiectul barat, și e produsul operației semnificante al cărei efect e subiectul...
Nu totul e semnificant, dar totul e structurat...
Articularea subiect – obiect, în conjuncția și disjuncția lor, corespunde înscrierii subiectului în Celălalt al semnificantului...
Procesul de alienare nu merge fără cel de separare în actul analitic...
Fantasma permite raportarea semnificanților structuranți ai simptomului la dorința Celuilalt, e o axiomă, are o semnificație absolută, face o fixion-ficțiune alta din real, e o structură, parcurgerea ei logică permite dezlănțuirea elementelor ce o constituie...

Logica fantasmei, 1967 - Actul analitic, 1968

Înnodarea și deznodarea raportului articulării subiectului la Celălalt...
Cogito-ul lacanian, nu gândesc, deci nu sunt...
Există o disjuncție între ființă–eu nu gândesc și gândire-eu nu sunt...
Subiectul enunțatului e diferit de subiectul enunțării...
Locul mitic al pulsiunii unde se articulează subiectul cu Celălalt...
Subiectul inter-zis se divide din a se oferi ca obiect dorinței Celuilalt, în apelul cererii sale...
Alternarea alienării și separării din interpretarea dorinței e actul analitic...
Regula fundamentală, subiectul spune gândurile ce îl traversează fără să gândească...

E recunoașterea aservirii ființei sale ca obiect unei gândiri care nu e eu -alienarea, dar și separarea faptului de interpretare - adevărul...
Adevărul dorinței lui care e dorința Celuilalt, și nu realitatea sa, în gândurile care îl acționează... ceva ce e imposibil pentru subiect s-o spună, rămâne inter-zis, inconștient, în momentul devenirii sale la locul Celuilalt... trebuie să-i fie interpretată...
Pasa e acoperirea de către eu nu gândesc a lui eu nu sunt, prin alternarea repetată a celor două operații...
Apare atunci imposibilul de spus al inconștientului sub forma castrării trăită în destituiția subiectivă...
În același timp are loc acoperirea de către eu nu sunt a lui eu nu gândesc, a lui asta, de unde apare sub forma obiectului a ființa subiectului...
Eu sunt asta corespunde cu tu ești aia din stadiul oglinzii...
Pasa e deci dubla emergență în chiasmă a lui minus fi și a lui a, producând căderea subiectului presupus a ști, această bulă de știință spartă de desființă când apare ceea ce i-a dat suportul, ființa însăși a subiectului...
În momentul în care subiectul face proba suspendării acestei științe, e dus la marginea unui act, nu poate decât să se autorizeze din el însuși, să se suporte din ființa sa însăși - obiectul a, pentru a inventa un nou ordin de știință, o nouă aranjare a semnificanților dorinței sale...
O știință pe care o transmite, și a cărei sesizare în afara analizei printr-o procedură specifică permite autentificarea ca pasă de la analizand la analist...
Presupunând-o efectuată, sarcina în școală e, pentru membrii cartelului, s-o autentifice...
Știm că nu plecăm de la nimic, e rațiunea acestui parcurs...
Știm că am moștenit și faptul că sesizarea pasei în EFP a fost un eșec...
În ce ne privește, deocamdată, structura cartelului, pentru a primi mărturiile paseorilor, pare propice unei munci a cărei fecunditate va apare curând, pe măsura așteptării voastre legitime...
În cele din urmă, chiar cu pasa efectuată, psihanaliza nu constă în a suprima simptomurile subiectului, deși le poate simplifica, ci în a știi în ce anume e subiectul împietrit, pasa îi poate permite să sesizeze anumite reliefuri...
Un analist are simptomuri, ceea ce nu îl invalidează în funcția sa, căci în principiu aproape că nu mai are posibilitatea de a recurge la subiectul presupus a știi pentru a-și descărca responsabilitatea...
Lacan, în ce îl privea, nu înceta niciodată să treacă... pentru a lua măsura actului său...
Lacan nu rămas pe acest eșec al pasei, e rațiunea care l-a împins să articuleze dincolo de fantasmă structura simptomului ca nor în spatele RSI, închizând în buclajul lor obiectul a...
Simptom la care analistul trebuie să se alipească în măsura în care face bord, limită pentru el, între dorința analistului ce e o dorință ce nu se susține din fantasmă și propria juisanță la care trebuie să renunțe dacă vrea să opereze...
O poziție etică... e vorba de un a știi să faci acolo cu simptomul tău, devenit posibil prin distanța luată cu el prin reperajul locului obiectului a în dispozitiv...
În principiu, a ajuns acolo măcar odată... trebuie, ar trebui, să revină acolo fără încetare...
Să știi să faci acolo e foarte diferit de să știi să faci, care rezultă din identificarea subiectului cu simptomul și constituie chiar prin asta un reperaj insuficient al dorinței analistului...
În 2005 Colette Soler elabora ceea ce Lacan va numi inconștientul real, desfășurându-i elaborarea logică în Inconștientul reinventat, 2009...

Teoria psihanalitică nu e fixată odată pentru totdeauna, trebuie să urmeze mişcarea practicii, se va reînnoi în funcție de ceea ce îi vine din ea, fie chiar şi inventarea unui nou real, specific fiecăruia în diferența sa absolută...
Dacă psihanaliştii refuză să înțeleagă asta, atunci, psihanaliza, care e la discreția psihanaliştilor, e terminată..

JEAN-JACQUES GOROG

Jean-Jacques Gorog este psihanalist, psihiatru, analist membru al Școlii de psihanaliză a forumurilor câmpului lacanian, președinte al Colegiului clinic din Sud-Est.

JEAN-JACQUES
GOROG

DIRE QUE
NON

Quelques remarques
sur le transfert

SPUNERE CĂ NU (SĂ SPUI CĂ NU)

Câteva remarci despre transfer, 2016

Credința este mereu diversă și multiplă, cum o subliniază bogata polisemie a verbului a crede. Limba oferă astfel destule nuanțe despre modul de a crede, nuanțe pe care psihanaliza încearcă să le pună în valoare. În practica sa, psihanalistul se sprijină pentru asta pe ceea ce Lacan numește seamănul și din care el face un concept cheie. Dacă analistul este un seamăn, „seamăn de obiect”, aceasta nu înseamnă deloc faptul că funcția sa s-ar găsi redusă. Din contră, relația psihanalistului la analizant, prin transfer, revelă amploarea și importanța sa. Dar ce ar fi acel seamăn fără posibilitatea oferită analistului a unui răspuns care să nu fie tăcerea absentă?
Negația este o altă unealtă pe care o furnizează limba analistului, iar Lacan ia ca model al unui Oedip modern o altă trilogie, cea a lui Claudel, cu „nu”-ul radical al lui Sygne de Coufontaine, răspunzând de o etică contemporană, a unui „a nu ceda cu privire la dorința ta”. „Să spui că nu”, care valorează atât pentru psihanalist cât și pentru mulți alți practicieni, îmbracă atunci o dimensiune esențială.

Lui Francoise,
Cu această carte cercetarea se continuă de la ceea ce psihanaliza crede sau, cel puțin, imaginează a sesiza obiectiv, o cercetare și a uzului pe care îl face din credințele sale în funcția sa. Am încercat să urmez firul pe care Lacan l-a trasat din propria traiectorie în contrapunct unei practici de analist întotdeauna în prim plan. O soartă e făcută seamănului, grație căreia analistul își poate juca rolul în cură. Până la acel „să spui că nu” care e propus aici ca un cuvânt al analistului la începutul actului său, fulguranță sesizată în „Otage” de Claudel și care arată cum o negație venită la locul ce convine poate servi ca sprijin continuării discursului unui analizant. De unde necesitatea de a se interesa de diferitele forme pe care le pot lua negațiile.

Cum a crede releagă oamenii?

Certitudine în psihoză, raportul direct cu Dumnezeu.
A crede, nu este a fi sigur.
Paranoiacul fabricant de discurs.
Returul lui Lacan la Sainte-Anne în 1971-1972, Lacan politic.

Ce face legătură? Vastă chestiune, pe care o vom aborda prin intermediul fenomenului credinței religioase, propriul religiei fiind de a crea legătură. Religia afișează într-adevăr această pretenție – a relega oamenii între ei – chiar dacă nu toate religiile implică faptul că un zeu ar fi necesar: există religii fără zeu, precum buddhismul. Lacan opune astfel buddhismul iudaismului: Yahve, Zeu al pasiunilor, se distinge de Buddha, care nu cunoaște nici o pasiune – acesta a știut să înfrâneze și să stăpânească cele trei pasiuni (iubirea, ura și ignoranța), transmutându-le în „anti-pasiuni”. În sumă, ar exista două tipuri de religii: religii relevând de pasiune și încurajând-o, în felul religiilor iudaice și creștine (care celebrează pasiunea Omului Isus) și religii al căror scop ultim este, din contră, să se elibereze de orice pasiune.

„Eu, eu o știu, dar Ea?”

De ce Lacan atacă vaporul freudian care sunt cele trei catastrofe narcisice?
Credem în Femeia/ credem ceea ce ea spune.
Iubirea nebună și iubirea unui nebun, iubirea moartă.
Freud vroia să fie ateu, dar ateul există?

Seamănul comandă

Seamănul devine agent.
Un exemplu clinic.
Seamănul și falusul.

Seamănul suplu ca o trestie

Chestiunea agentului, un seamăn operatoriu.
Între bărbat și femeie, un zid.

Discordanțialul și forcluzivul

Lacan la azil.
Paranteză despre autism.
Negațiile în franceză, adevărate și false.
Claudel, de ce?

De ce acest accent pus pe Claudel?

U, semnificantul lipsă... până la simbolul ϕ... termenul de „prezență reală”
Bridge analitic și transfer.
Nu-ul forcluziv al lui Sygne.

Câteva remarci despre structurarea misterioasă a seminarului „Transferul” și despre teatrul lacanian.
Ce depășire este modelată pentru ca Pensee să fie ieșirea a trei generații de ratați?
Remarci despre Versagung.

Nu-ul lui Sygne

Dorință masculină și dorință a femeii.
Uciderea tatălui sau Oedipul văzut de Claudel.

Refuz și denegație

Versagung *nu este frustrarea.*
Despre „nu” al lui Sygne încă.
Depășirea lui Hamlet și Oedip la Colone.
Cele două nivele de Verneinung, Poros și Penia.

Câteva remarci despre lecția din 6 ianuarie 1972 la capela spitalului Sainte-Anne

De ce Lacan se servește el de iconografia Trinității creștine?
Unde lacan se demarcă el de teza lui Foucault?
Discursul capitalist ca Verwerfung al castrării.
Cazul lui F.
Timpul logic.

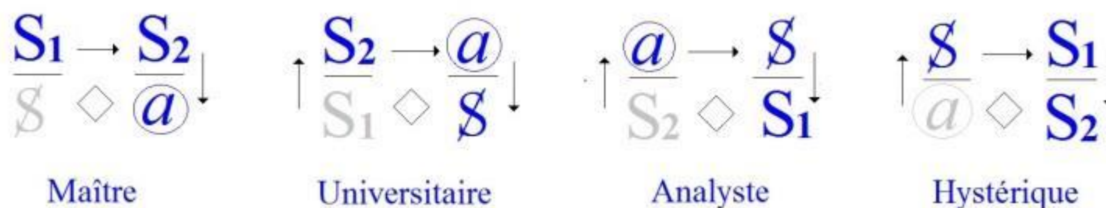
Zidul între bărbat și femeie

$$\neg\exists x \neg\phi x$$

Nu există excepție, nu există Nume-al-tatălui.
Spunerea că nu și zidul.

Există, la începutul seminarului „despre un discurs care nu ar fi al semănului”, o dezvoltare cu privire la: ce numim falusul? Chestiunea supleanței adică propoziția că iubirea suplează raportului sexual care nu există este o formulă care apare aici, chiar dacă ea nu este încă complet punctată cum va fi anul următor.
„...cea mai mare parte a timpului vorbirea suplează acestui fapt că funcția falică este tocmai ceea ce face că nu există la om decât relațiile pe care le știți... rele între sexe. În vreme ce pretutindeni altundeva, cel puțin pentru noi, asta pare să meargă... ca și de la sine.”
„Pretutindeni altundeva” vrea să spună la animale.
„...juisarea, care e chiar la capătul ramurii din dreapta, este o juisare cert falică, dar căreia nu-i putem spune juisare sexuală.”
Juisare sexuală și juisare falică, repartiția merită să fie clarificată. Aici, seamănul este legat de funcția falică:
„...pentru a se menține oricare dintre acele nostime animale, cele care sunt pradă vorbirii, trebuie să existe acest pol care este corelativ polului juisării ca și obstacol raportului sexual: este acel pol pe care-l desemnez din seamăn.”

Există un mic pasaj amuzant cu privire la normă, unde e vorba despre norma masculină (male) care definește normalul.
O dată în plus, ne face să dăm în zid. Important este mai ales să vedem ceea ce Lacan avansează cu S1 și S2.
S1, S2, S/, a sunt cei patru termeni. Iată din nou discursul Maestrului pentru a-l avea prezent în dezbaterea ce urmează.

Este deasemenea discursul Inconștientului, completând definiția semnificantului, un semnificant (S1) reprezintă un subiect (S/) pentru un alt semnificant (S2), cu produsul său a.
Este important să amintim ce desemnează S1 și S2:
„Primul, l-am desemnat, așa, pentru ca voi să înțelegeți un micuț ceva, drept semnificant-Maestru și al doilea, drept știință."
Trebuie detaliată relația lui S1 la S2 și ordinea lor:
„Dar oare ar exista S1, dacă nu ar exista S2? Este o problemă, pentru că trebuie să existe doi mai întâi pentru ca să existe S1."
Această inversare este absolut esențială. Este aceeași care are loc apropo de existență și de atribuție. Acea problemă este prezentă încă de la începutul seminariilor sale, cu Bejahung, Verneinung și Verwerfung. Spiritul uman nu poate într-adevăr să se împiedice să imagineze că există mai întâi afirmația unui lucru și apoi negația. Ori, trebuie să existe mai întâi negația pentru ca Bejahung să ia locul său, pentru a ști în plus dacă există doar Bejahung sau Verwerfung.
La sfârșitul acestei lecții, el ajunge la chesiunea fundamentală a ordinii S1-S2, pe care o tratează cu aportul lui Frege, în modul în care construim aritmetica, unde zeroul nu este fondat decât din unu, și din doi. Trebuie chiar să mergi până la trei pentru ca să poți spune că exista zero la început. Care este interesul să evoci aceasta? Cu atât mai mult cu cât remarcăm faptul că Lacan este extrem de discret cu privire la S1, la S1 al discursului analitic, ceea ce acel discurs produce ca rezultat adică rezultat al operației prin care subiectul face să valoreze adevărul. Lacan spune că S1 este interpretatrea, dar este de asemenea produsul, deci chestiunea este ce este S1? Ce sunt semnificanții-Maeștrii? Acest răspuns nu este dat imediat.
Dar valoarea termenilor va depinde de locul pe care-l ocupă în fiecare discurs, în tipul de legătură socială operatorie în momentul spusului. O altă complicație vine din faptul că discursul Maestrului este esențialmente instantaneu. De exemplu, după alegerea prezidențială, Maestrul este președintele doar după ce este ales și apare la televizor sub acea nouă haină, dar aceasta nu durează decât timpul unei imagini. Apoi, discursul universitar își reia drepturile asupra discursului maestrului pentru că timpul este al dezbaterilor despre știință. Aparițiile discursului Maestrului sunt rare. Lacan precizează bine: fiți atenți discursul Maestrului este un genitiv obiectiv, ceea ce vrea să spună că este un discurs despre Maestru, și în consecință Maestrul nu este maestrul în discursul său. Este necesar să insistăm acolo pentru că știința ca inconștientă nu are acel statut decât în discursul Maestrului, discursul inconștientului.
Să revenim la zid care este o temă importantă în acel seminar pe care, în mod complet parțial, J.-A. Miller l-a divizat în două: o parte numită „Scrisoarea de iubire", care corespunde începutului lecției și ține patru pagini, iar continuarea, unde este vorba de asemenea despre

zid, pe care el a plasat-o în celălalt volum, atât de bine încât am putea crede că logica discursului lui Lacan este propriuzis insesizabilă, acolo unde este din contră extrem de clară. Aceasta se explică și prin chestiunea adresei, Lacan vrea să se facă înțeles. Poate cu acest parcurs vom putea răspunde mai bine la întrebarea noastră, „nu”-ul lui Sygne: Să spui „nu” dincolo de tot.

„Un discurs care se numește știința, a găsit mijlocul de a se construi în spatele zidului.”

În spatele zidului, există ceea ce Lacan numește realul, adică numerele care nu au sens. În fața zidului, există discursuri. El se servește de imaginea petelor pe zid care fac desene – o referință la Leonardo da Vinci.

„Există sens pentru cei care, în fața zidului, se complac din urme de pete care sunt atât de propice să fie transformate în madonă sau dos de atlet.”

Leonardo da Vinci devansase desenele lui Rorschach.

„Dar este evident că nu ne putem mulțumi, în sfârșit, de acele sensuri confuzionale.”

Confuzie de sens, iar confuzia sensurilor are un nume: erotismul.

„Aceea nu servește, în cele din urmă, decât pentru a rezona pe lira dorinței, pe erotism, ca să numim lucrurile pe numele lor.”

Acele imagini ale petelor pe zid fac să meargă imaginația, în fața zidului (al limbajului). În spatele zidului, există știința, iar în față, există discursurile care fac legătură socială. Vine schimbarea de discurs:

„...semnificatul unui semnificant vine întotdeauna la locul pe care același semnificant l-a ocupat într-un alt discurs.”

Este principiul eficacității echivocului, faptul că există un lanț semnificant în care un cuvânt trimite la un alt lanț semnificant.

„Sunt numerele cele care știu ce fac, pentru că au făcut, au făcut să se miște această materie organizată într-un punct imemorial.”

Numerele știu ce fac, iar de partea numerelor, există ceea ce numără și apoi, pe de altă parte, există falusul.

„Lucrul cel mai clar care ne apare, este că o ființă vie nu știe întotdeauna foarte bine ce să facă cu unul dintre organele sale. Și după toate, este poate un caz particular al punerii în evidență, prin discursul analitic, al părții jenante pe care acesta o are, falusul.

Că există un corelat între asta, așa cum am subliniat, la începutul acestui discurs, un corelat între asta și ceea ce suscită din vorbire...”

Este dificil să faci mai simplu: de o parte falusul, organul, ideea care se face despre și, de altă parte, vorbirea. El adaugă că faptul că toate acestea vin să se pună împreună este un mister complet.

„...la om, castrarea, este mijlocul de adaptare la supraviețuire. Este de negțndit, dar este adevărat.”

Castrarea este modul în care viața se articulează cu vorbirea. Și el insistă aici pe faptul că psihanaliza nu este poate efectul decât al unui moment, decât o fază istorică.

„Dar pentru moment, ce vrea asta să spună, acel sens pe care noi îl aducem? Acel sens, în cele din urmă, este enigmă, și tocmai pentru că este sens.”

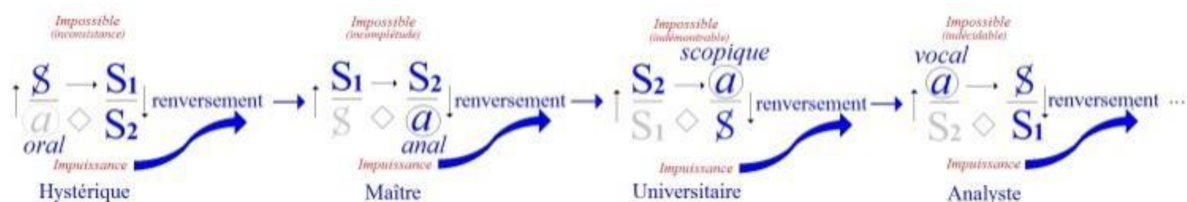
Toate acestea îl vor duce la exemplul care este luat pentru metafora subiectului, text de la finalul Scrierilor în răspuns lui M. Perelman, unde găsim această formulă „Un ocean de falsă știință”. „Un ocean de falsă știință” este poate știința analistului, de ce nu?

„...știința nu are sens, dar pentru că nici sens de discurs, prin a nu se susține decât dintr-un altul, nu este decât sens parțial.”

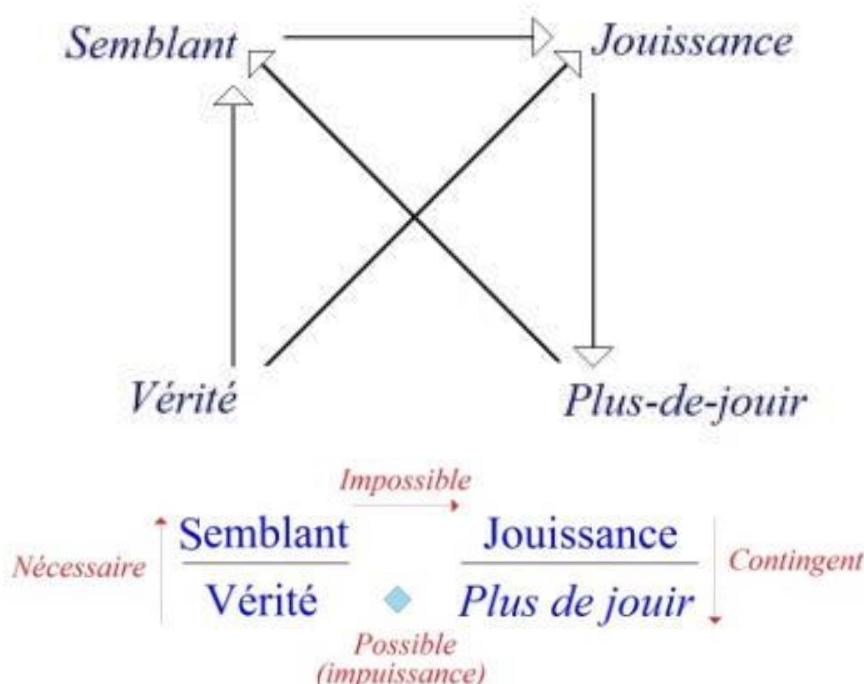
Nu prindem decât capete de sens și asta învârte de la un discurs la altul în același mod ca și adevărul care nu se poate decât juma-spune,

„...esențialul științei analistului, este că în locul adevărului se ține S2, știința."

Amintim scrierea discursului analistului.

Lacan joacă cu acele mici litere, iar S2 este, în acel discurs, la locul adevărului, ceea ce dă „esențialul științei analistului este că în locul adevărului se ține S2, știința." Acea știință, care este la locul adevărului, pentru moment este aceeași știință ca cea care este în locul juisării în discursul Maestrului, știința inconștientă.

Dar nu este exact în aceeași poziție ca cea din care subiectul juisează – atunci când juisează de inconștientul său – iar propriul analizei este să facă să valoreze acea știință ca adevăr. Aceasta spune pur și simplu că lapsusul, de exemplu, dă mărturie despre știința inconștientă, și că este asta ceea ce are locul de a face să valoreze ca adevăr cu condiția de a renunța ca juisare.

„...la locul adevărului se ține S2, știința. Este deci o știință care este ea însăși mereu de pus în chestiune.

Din analiză, există un lucru din contră de prevaluat, este că există o știință care se trage din subiectul însuși, în locul polului juisării, discursul analitic pune pe S barat."

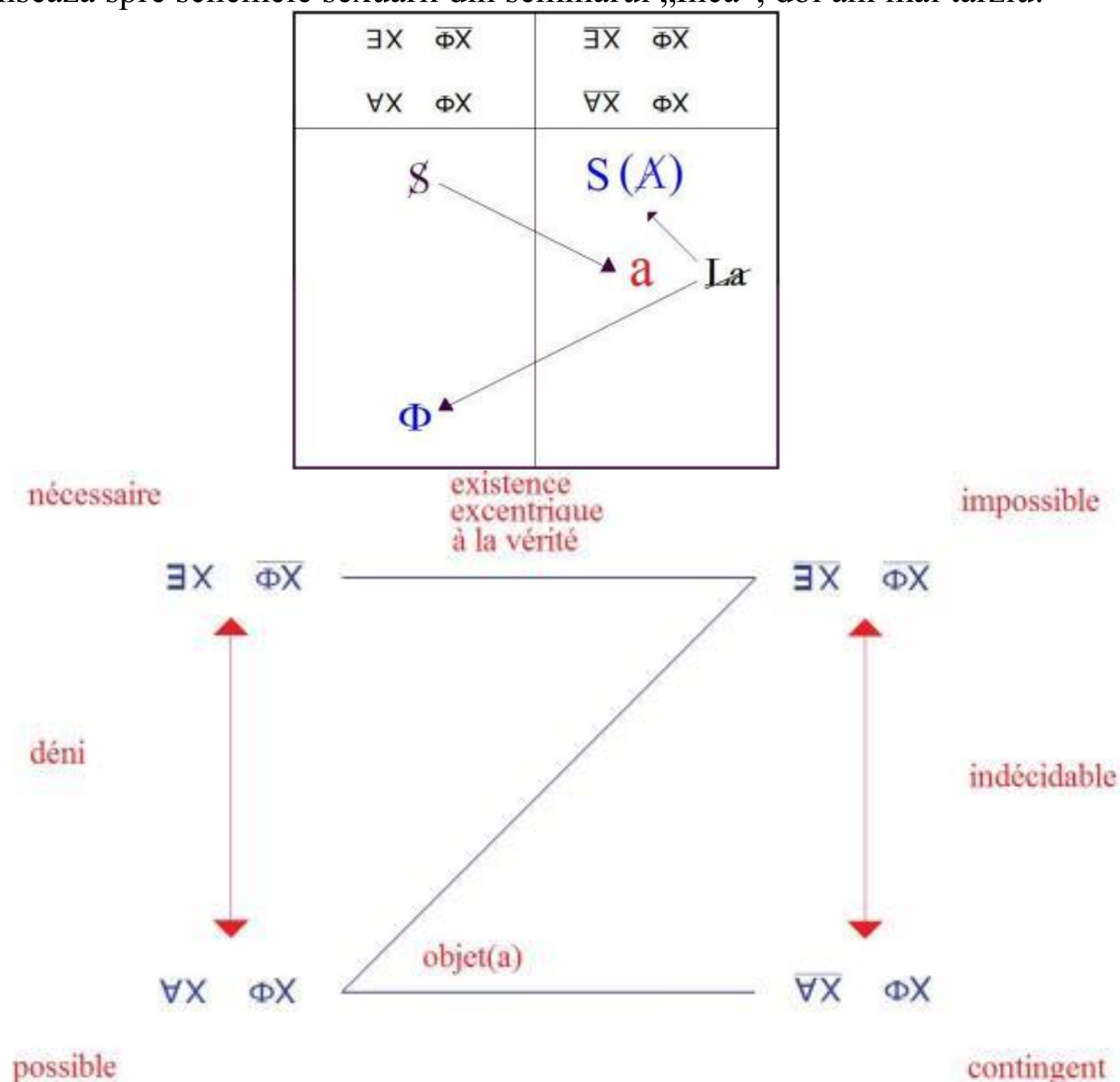
S/, subiectul divizat, este la locul a ceea ce juisează în măsura în care este din el faptul că vom trage o știință, pentru că este el cel care vorbește, Lacan amintește deci secvența cunoscută a formațiunilor inconștientului.

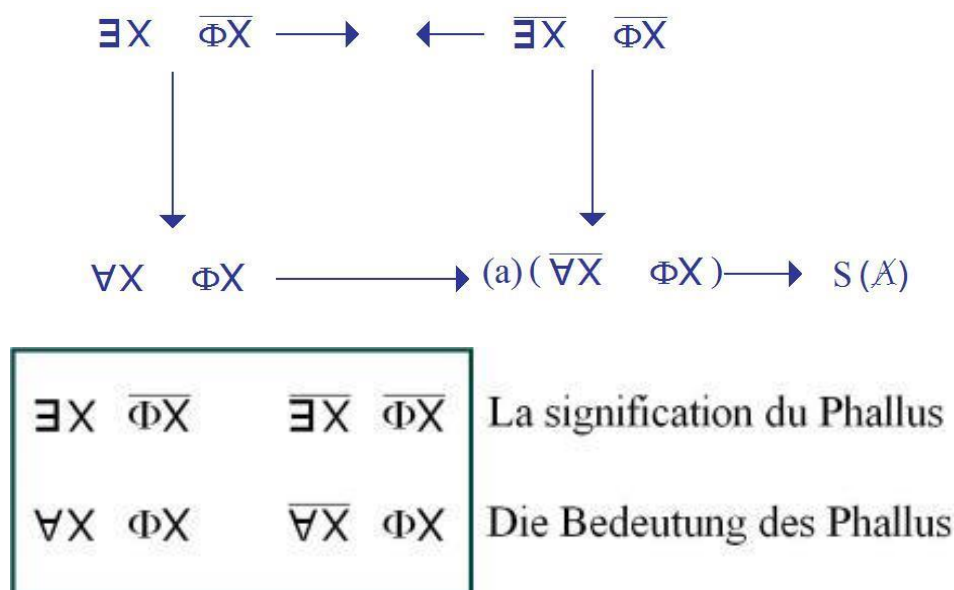
„Este din împiedicare, din acțiunea ratată, din vis, din munca analizantului că rezultă acea știință. Acea știință, ea, nu e presupusă, este știință, știință caducă, rogaton (rogatum – cerere, rugăciune) de știință, surrogaton – surogat de știință.

Aceea este inconștientul. Acea știință acolo – este ceea ce asum – eu o definesc, trăsătură nouă în emergență, din a nu se putea pune decât din juisarea subiectului."

Lecția se închide, este deci punctarea.

Rămânem mereu rezervați cu privire la acest termen al juisării, gândit la început negativ cu simbolul (-j), apoi pozitivat cu ɸ. Dar cu acea știință acolo care nu se pune decât din juisarea subiectului, știința apare și se demonstrează din juisarea subiectului în discursul analitic, atunci când nu apare mai întâi ca juisare decât în discursul Maestrului. Cum să citești această formulă enigmatică: „Acea știință acolo, este ceea ce asum, o definesc pentru a nu se putea pune, trăsătură nouă în emergență, decât din juisarea subiectului”? Juisarea subiectului determină inconștientul, altfel spus este această juisare falică cea care fabrică acea știință inconștientă. Asistăm la un fel de inversare care permite să spui că este instrumentarea acestei juisări a subiectului cea care permite ca, în discursul analitic, inconștientul-știință să-și piardă juisarea pentru a lua statutul de adevăr.
Să relevăm câteva lucruri în ședința următoare. Mai întâi este vorba despre Yin și Yang, de care se demarcă pentru a spune că psihanaliza nu urmează această repartiție – care implică o simetrie între cei doi termeni, și aceasta, în ciuda corecțiilor filosofiei chineze care o inflexează puțin – de vreme ce ɸ de x este unic, iar această funcție ɸ de x nu valorează decât la bărbat, ființa vorbitoare masculină.
„ɸ de x afirmă că este adevărat că ceea ce se raportează la registrul actului sexual relevă de funcția falică. ... Este în mod foarte precis ceea ce înscriu formulele pe care le-am pus pe tablă.”
Formulele puse pe tablă merită toată atenția noastră căci ele permit să verificăm felul cum Lacan avansează spre schemele sexuării din seminarul „Încă”, doi ani mai târziu:

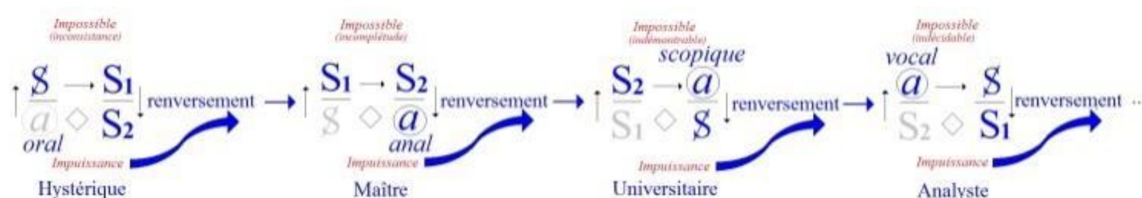

Punerea la punct a acestor formule ale sexuării, cele care se găsesc sus, va cere un anumit timp. Ele sunt patru și sunt repartizate în felul celor patru termeni ai discursurilor.
Există un x astfel încât non ɸ de x este tatăl hoardei primitive, cel despre care presupunem că scapă funcției falice, contrar tuturor celorlalți care îi sunt supuși. Iar toți ceilalți care sunt supuși falusului, adică castrării, corespund celei de-a doua formule, „Pentru orice x, ɸ de x".
De partea femeie, la dreapta, există contestația: acel Zeu, acel tată al hoardei nu există. Invenția lacaniană corespunde formulei de jos care nu este clasică în logică: nu orice x, ɸ de x. Este vorba despre o elaborare esențială a lui Lacan pentru a da seama despre diferența sexelor pe care o va completa în schema din „Encore".
Lacan ajunge la ideea de Universal masculin și la ceea ce nu este universal de partea femeilor. Astfel această formulă,
„Dacă femeia nu este toată, este pentru că juisarea ei, ea, este duală."
Schița din „Encore" se reperează aici cu, de-o parte S(A/), și, de cealaltă, ɸ. Lacan evocă Tiresias, „Therese pentru un timp", care este o referință la piesa lui Apollinaire, Mamelele lui Tiresias, calificată drept supra-realistă (prima apariție a cuvântului).
„... pentru a exista ca bărbat la un nivel care scapă funcției falice, Oedip nu avea altă femeie decât aceea, care nu ar fi trebuit niciodată să existe pentru el ca atare."
Teoria incestului este pusă aici în chestiune. Pentru a-i răspunde Lacan evocă încă parcursul lui. Ceea ce el spune este foarte straniu:
„De ce acel „nu ar fi trebuit", de ce teoria incestului? Aceea ar face necesar să mă angajez pe această cale a Numelor-Tatălui unde am spus că nu mă voi mai angaja niciodată."
Ne spunem că este furios sau trist cu privire la ceea ce i s-a întâmplat în această epocă, dar că în realitate el nu a încetat să vorbească despre Numele-tatălui. El chiar a făcut un seminar pe care l-a numit „Les non-dupes errent" (incredulii rătăcesc – numele tatălui), care este, de fapt, o suită. Atunci când el spune Am zis că nu mă voi mai angaja niciodată, ne amintim imediat că această primă lecție a seminarului de după anul despre „Angoasă", din octombrie 1963, este ultima pe care el a dat-o la Sainte-Anne, ceea ce el nu ratează să reamintească imediat.
„Pentru că cineva m-a rugat, am recitit această primă conferință din anul 1963-1964 pe care am dat-o la Sainte-Anne."
Apoi, el a mers pe strada Ulm unde el a spus: „Este tocmai pentru acest motiv că am revenit acolo." Intenția merită să ne oprim acolo. El este pe punctul de a ne spune rețiunea pentru care el a făcut acel seminar acolo la Sainte-Anne. Chiar dacă nu este unica rațiune, el se servește de acest punct de sprijin utilizând această referință la Numele-tatălui imediat legată de acele

formule. Ele sunt un mod de a răspunde la chestiunea Numelor-tatălui. Să păstrăm mereu în spirit acel faimos „nu” al lui Sygne, vom vedea imediat îmbinarea. El este mulțumit de această conferință și îi dă întreaga sa importanță:
„... asta se recitește, asta se citește, asta chiar are o anumită demnitate, așa că aș publica-o dacă public încă, ceea ce nu depinde de mine. Ar trebui ca alții să publice puțin împreună cu mine, asta m-ar încuraja. Dacă o public, vom vedea cu ce grijă am reperat atunci – am spus-o deja de cinci ani cu privire la un anumit număr de registre – metafora paternă, numele propriu, etc. Exista tot ceea ce trebuia pentru a da cu Biblia un sens acestei elucubrații mitice a spunerilor mele. Dar nu o voi mai face niciodată. Nu o voi mai face niciodată pentru că după toate pot să mă mulțumesc să formulez lucrurile la nivelul structurii logice care, după toate, are prea bine drepturile sale.”
El precizează că uzajul pe care-l va face din formulele logice este identic cu ceea ce făcuse în comentariul său la Biblie.
Apoi el revine asupra formulelor sale (Nu există un x astfel încât non ϕ de x) și este grație acestui detur că va putea face distincția:
„Este că acest ∃ de x barat, ¬∃x, adică faptul că nu există nimic din altul care, la un anumit nivel, cel unde ar fi fost șansa să existe raportul sexual, că acest heteros ca și absent. Nu este deloc neapărat privilegiul sexului feminin, este pur și simplu indicația a ceea ce am înscris în graful meu – spun asta pentru că asta a avut micul său destin – din semnificantul lui A barat. Aceea vrea să spună că, de oriunde l-am lua, Altul este absent pornind din momentul în care este vorba despre raport sexual.”
Altfel spus, în ceea ce el numește raport sexual, adică în ceea ce ar fi o conjuncție a sexelor, altul este absent. Deci el enunță că există o discordie care este destul de manifestă pentru ca să nu insistăm mai mult. El insistă mult.
„... pentru ca să existe fundament al sexului, cum se spune, trebuie ca ei să fie doi. Zero și Unu, cu siguranță asta face doi pe planul simbolic, adică pentru atât cât acordăm faptul că existența se înrădăcinează în simbol. Este ceea ce definește ființa vorbitoare.”
Dacă inconștientul definește și face să existe ființa vorbitoare, Lacan nu uită pentru atât corpul, care trebuie să-și ia locul.
„O ființă, când ea tocmai vine să nu fie decât din simbol, este în mod exact o ființă fără ființă. Din doar faptul că voi vorbiți, voi participați toți la această ființă fără ființă. În revanșă, ceea ce se suportă este existența, pentru atât cât a exista nu este a fi, este a depinde de Altul.”
Trebuie să fim puțin atenți: a exista și a fi, nu este același lucru, diferența este destul de simplu să fie făcută să valoreze. Existența depinde de Altul. Toată lumea spune eu sunt singur și se plânge de a fi singur, „o singură ființa ne lipsește...”. Când este vorba despre solitudine, este vorba de Altul, adică de existență, a nu se confunda cu a fi singur al ermitului care este complet singur și care pretinde a exista singur. Pentru ceea ce din existență, solitudinea nu este de aceeași natură.
„Voi sunteți toți prea bine acolo, toți prin vreo parte, existând, dar pentru ceea ce este ființa voastră, voi nu sunteți chiar așa de liniștiți. Altfel, voi nu ați veni să căutați asigurarea în atâtea eforturi psihanalitice.”
Ajungem la lecția următoare, pe care Jacques-Alain Miller a numit-o Istorie a unilor, într-un pasaj despre chestiunea mulțimii finite/infinite. Lecția se citește foarte bine dar pune chestiunea de a știi insistența lui Lacan.
„Să nu credeți că este pentru că asta continuă întotdeauna că ea (mulțimea) este infinită.”

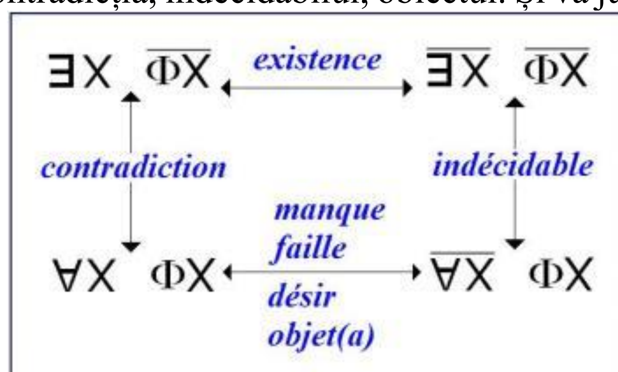
Dezvoltarea cu privire la paradoxul aparent (nu este pentru că asta continuă că este infinită) ne este acolo pentru a demonstra că aceea nu este la fel, adică că infinitul nu este indefinit, ci pentru a arăta că înțelegem întotdeauna prea repede. Acel pasaj este fascinant, căci el este cu adevărat exemplar.
„... adică voi ați sărit acest element esențial, un semnificant, care face posibilă acea schimbare de nivel care v-a dat o clipă sentimentul unei contradicții.”
Nu trebuie să sari un element al lanțului. Este fără îndoială unul dintre singurele sfaturi tehnice propuse analistului.
„Nu trebuie niciodată să sari un semnificant. Este în măsura în care semnificantul nu vă oprește, faptul că voi nu înțelegeți. Ori, să înțelegi, este să fii întotdeauna înțeles tu însuți în efectele discursului, discurs care ordonează efectele științei deja precipitate prin doar formalismul semnificantului.”
Este esențial și clar: atunci când te pui să privești semnificantul de sus, pierzi efectele în care el se desfășoară.
„... psihanaliza ne învață că orice știință naivă este asociată unei voalări a juisării care se realizează acolo, și pune chestiunea a ceea ce se trădează acolo din limitele ale puterii, adică ce? Din trăsătura impusă juisării.”
După vorbire, existență, ființă, ajungem la corp, căci vorbirea nu merge fără corp.
„Să faci un model din nevroză, este în sumă operația discursului analitic. De ce? În măsura în care el scoate acolo doza de juisare.”
Ce așteptăm de la discursul analitic? Această chestiune nu poate fi pusă destul. Știm ceea ce are loc din a nu aștepta de acolo, dar întrebarea este Despre ce este vorba? Care este efectul pe care-l așteptăm de la o cură?
„În măsura în care el scoate acolo doza de juisare”: operația constă tocmai în scoate din juisare, să faci să treacă S2 al științei (juisare în discursul Maestrului) la locul adevărului (S2 în locul adevărului în discursul analitic).
Statutul științei în discursul isteric nu a fost evocat până aici. În acel discurs, Maestrul, S1, va fi interogat. Acel Maestru este în poziția de a juisa, căci interogându-l, isterica cere de la el să fie viril. Constrâns să arate ce știe, el este obligat să răspundă. Discursurile sunt pentru Lacan un alt mod de a reveni la clinică, ca întotdeauna. Isterica caută să facă în așa fel încât maestrul să își dea știința și, dacă refuză sau nu poate răspunde, atunci se poate produce o schimbare de discurs în așa fel încât ea tocmai să intre în discursul analitic.
Dar ce se întâmplă atunci când ea are de-a face cu LOM? Vom confunda aici structura clinică cu sexul, bărbatul obsesional și femeia isterică. Este o comoditate care nu interzice, apoi, să-i marcăm diferența. Putem spune că discursul care este cu adevărat aproape de bărbatul obsesional – chiar dacă Lacan spune că nu există discurs specific al obsesionalului – rămâne discursul universitar. Adică discursul care plasează știința într-o poziție în care, tocmai, nu există vreo șansă ca acea știință depusă să valoreze ca adevăr, așa cum o propune Lacan pentru discursul analitic.

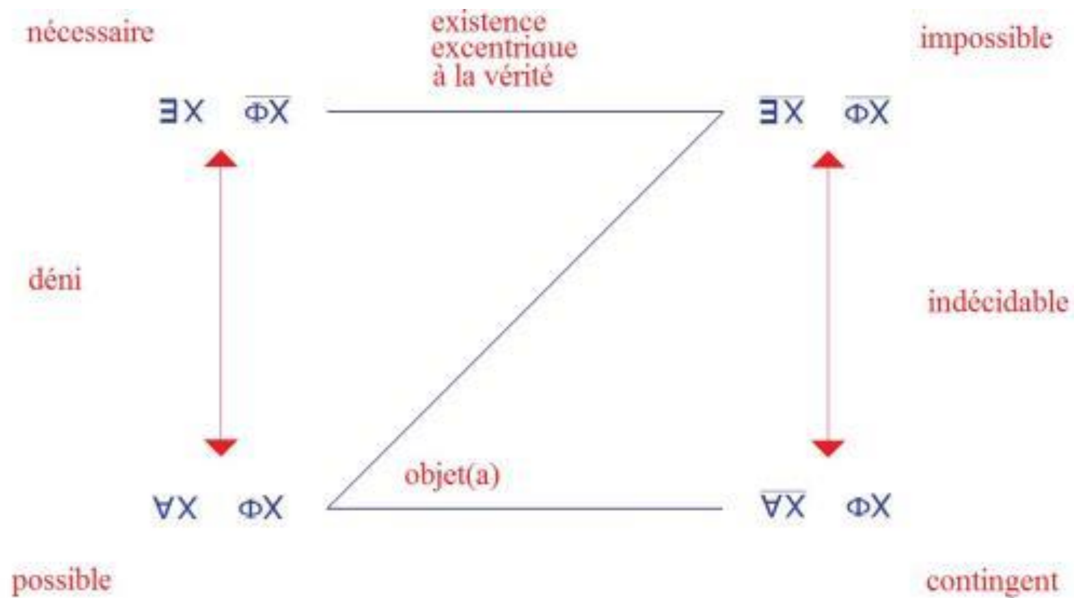

Întâlnim în discursul comun al psihanaliștilor multe formule în favoarea cărora ei se înțeleg între ei. E loc să notăm că le căutăm în van la Lacan, precum: vom isteriza obsesionalul, pentru ca el să poată să se pună în locul subiectului divizat. Se pare că trebuie să fi sărit vreun

semnificant, să fi sărit locul științei după discursuri pentru că, în discursul universitar sau în discursul isteric, știința se găsește în locuri opuse. Nu trebuie să faci un sfert de tur ci mai degrabă o jumătate de tur. Trecerea de la discursul universitar la discursul analitic presupune să faci în realitate trei sferturi de tur, trecând prin discursul stăpânului pentru a ajunge la discursul analistului. Pentru ca isterica, să facă din bărbatul său un bărbat, demn de acest nume, trece prin punerea în chestiune a măestriei sale, adică a discursului maestrului. Trebuie prea bine să treacă prin ceea ce ar fi vorbirea ei pentru a ajunge la această isterizare despre care se vorbește aproximativ.
Lacan spune că Există-din-unul este subiectul seminarului său „...sau mai rău”. Există-din-unul este ceea ce corespunde la nu-tot în registrul discursului psihanalistului și dezvoltarea care urmează despre analist dă rațiunea folosirii partitivului, că nu există Analistul. Lacan trece printr-o monstrație matematică complexă pentru a explica că asta nu este numărabil, că este un non-numărabil, pentru că numărabilul este 0, 1, iar non-numărabilul este între cei doi, ceea ce desemnează acel Există-din-unul.
Punctul cel mai interesant este în lecția următoare, în ceea ce se găsește acolo enunțat din esențial: ororarea de ceea ce știm, că analistul poate avea, din acest fapt, oroare de actul său.
„Trebuie să v-o mărturisesc, pentru că în acel moment acolo, nerăbdarea a ceea ce am numit – și deci a ceea ce pot încă numi, pentru că este rar ca eu să revin asupra trecutului meu – a ceea ce au am numit în Scilicet, eșecul meu, mă domină. Iată.
Reamintesc asta pentru că titlul a ceea ce am de tratat aici, este: Știința psihanalistului. „A lui”, în acel caz acolo, asta evocă „lui”-ul, articolul hotărât.”
Nu este deci discursul psihanalistului ci discursul despre, în mod necesar, căci psihanalistuL nu există mai mult decât femeiA.
„Psihanalistul are deci un raport la ceea ce el știe, complex. El îl reneagă, el îl reprimă, pentru a folosi termenul din care se traduce în engleză refularea, Verdrangung, și chiar i se întâmplă să nu vrea să știe nimic despre asta. Și de ce nu?
...este știința cea care vindecă, că ar fi cea a subiectului sau cea presupusă în transfer, sau mai degrabă este transferul, așa cum se produce într-o analiză dată? De ce știința, cea despre care am spus că are dimensiune orice psihanalist, ar fi ea recunoscută?
Toate aceste sunt orientate spre un nou examen al Verwerfung, iar Sainte-Anne este un loc central, am înțeles-o acum, prin raport la chestiunea pusă despre știința psihanalistului.
„Este din această chestiune că Freud a luat în sumă Verwerfung (forcluziunea), el o numește „judecată care în alegere respinge”. El adaugă „care condamnă”, dar eu o condensez. Nu este pentru că Verwerfung face nebun un subiect atunci când ea se produce în inconștient, că aceeași, și din același nume de unde Freud îl împrumută, nu domnește asupra lumii ca o putere în mod rațional justificată.”
În sumă Verwerfung domnește asupra lumii. Trebuie luat aceea în serios. El insistă pe critica medicilor:
„Nu putem nici măcar spune asta merge până la a face din medic un fel de provocator. Pentru că a lor plat-formă cu discursul științei devenea mai exigentă, medicii s-au aranjat punând psihanaliza la pasul lor.”
Medicii americani care au pus psihanaliza la pasul medicinii sunt aici vizați, antrenând fabricarea DSM, catastrofică pentru psihiatrie și psihanaliză.
„Și asta, ei se cunoșteau acolo, cu atât mai mult cu cât psihanalistul, fiind puternic jenat de poziția sa, era cu atât mai mult dispus să primească sfaturile experienței.”
Prin experiență, trebuie înțeles medicina.

„Un articol expres al lui Freud despre Laienanalyse este îndreptat contra acestei conjurații.” Psihanalistul conjură faptul ca el să fie dezorientat prin a se sprijini pe experiența medicului. Lacan a utilizat o altă cale, decât cea a lui Freud, pentru că Freud a eșuat cu a sa Laienanalyse. El nu o spune așa dar este ceea ce trebuie înțeles. Punerea psihanalizei sub pasul medicinei îi va permite să distingă psihiatria ca ceva ce se depărtează de restul medicinei.
„Țin mult să marchez acel punct al istoriei care este un punct cheie în afacerea mea. Grație acestei conjurații care a putut să se producă puțin după război, pierdusem deja partida înainte de a o fi angajat.
Pur și simplu vroiam să fiu crezut acolo, căci – de ce, o voi spune – dacă, această seară dau mărturie – și nu o fac prin hazard la Sainte-Anne căci v-am spus că acolo eu spun ceea ce gândesc – dacă eu declar că este tocmai sub acest titlu de știință din a o fi, în acea epocă, pierdut că această partidă am angajat-o.”
Ca și pentru susținerea lui Henri Ey, este o axă fundamentală.
„Aceea nu are nimic eroic, voi știți. Există o grămadă de părți care se angajează în acele condiții. Este chiar unul dintre fundamentele condiției umane, cum spune celălalt, și asta nu reușește mai mult.”
Conjurația medic psihanalist este cea a primei sciziuni cu Nacht despre care amintesc câteva date: nu erau decât treisprezece, didacticienii nu erau foarte numeroși în 1953. Lacan era președinte al Institutului și încerca să reformuleze lucrurile. Șapte au votat excluderea non-medicilor, iar șase erau contra. Marie Bonaparte, care nu era medic, și-a schimbat votul pentru că nacgt i-a spus noi nu vom accepta decât medicii, cu excepția ta. În consecință, ea a votat cu aceia. Schematizez voluntar pentru a sesiza bine faptul că Lacan este foarte precis în ce privește istoria.
„Atât de scandaloase cât au fost propunerile mele despre Funcție și Câmp, și așa și pe dincolo, ale vorbirii și limbajului, eu eram dispus să acopăr silonul timp de ani pentru oamenii chiar cei mai tari de foaie. La punctul în care suntem, nimeni nu ar fi pierdut printre psihanaliști.”
El continuă cu liberii gânditori care sunt preoții, pentru a ajunge la spunerea că nu căci era asta ceea ce era vizat. Iată începutul:
„Că voi credeți, în Dumnezeu sau nu, ziceți voi bine că cu Dumnezeu, trebuie să socotești (să contezi). Este inevitabil”
Dumnezeu este socotibil (de ținut cont). Și el scrie cele patru formule ale sale și o schemă pe care situează existența, contradicția, indecidabilul, obiectul. Și va juca între acei patru termeni.

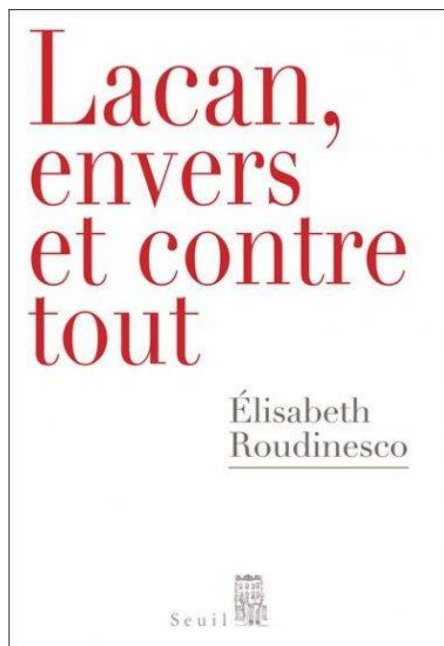

Ceea ce spune este mai accesibil:
„există un x astfel încât ceea ce există ca subiect determinabil printr-o funcție care este ceea ce domina raportul sexual, adică funcția zisă non a funcției. Voi vedeți deja chestiunea existenței fiind legată la o „spunere nu”. Aș spune chiar mai mult „o spunere că nu”.”

ELISABETH ROUDINESCO

10 septembrie 1940, Paris –

2011. LACAN, ÎN CIUDA ȘI ÎN CONTRA A TOT

După treizeci de ani

De la Viena la Paris

Copilul în oglindă

Subiectul reinventat

Familii, le iubesc, le urăsc

Să iubești pe Margherite

Arhiva

Vorbirea, vocea

Fragmente din Seminar

Iubirea, femeia

1966: Scrierile

Lucrul, ciuma

Locuri, cărți, obiecte

Antigona

Kant cu Sade

Moartea

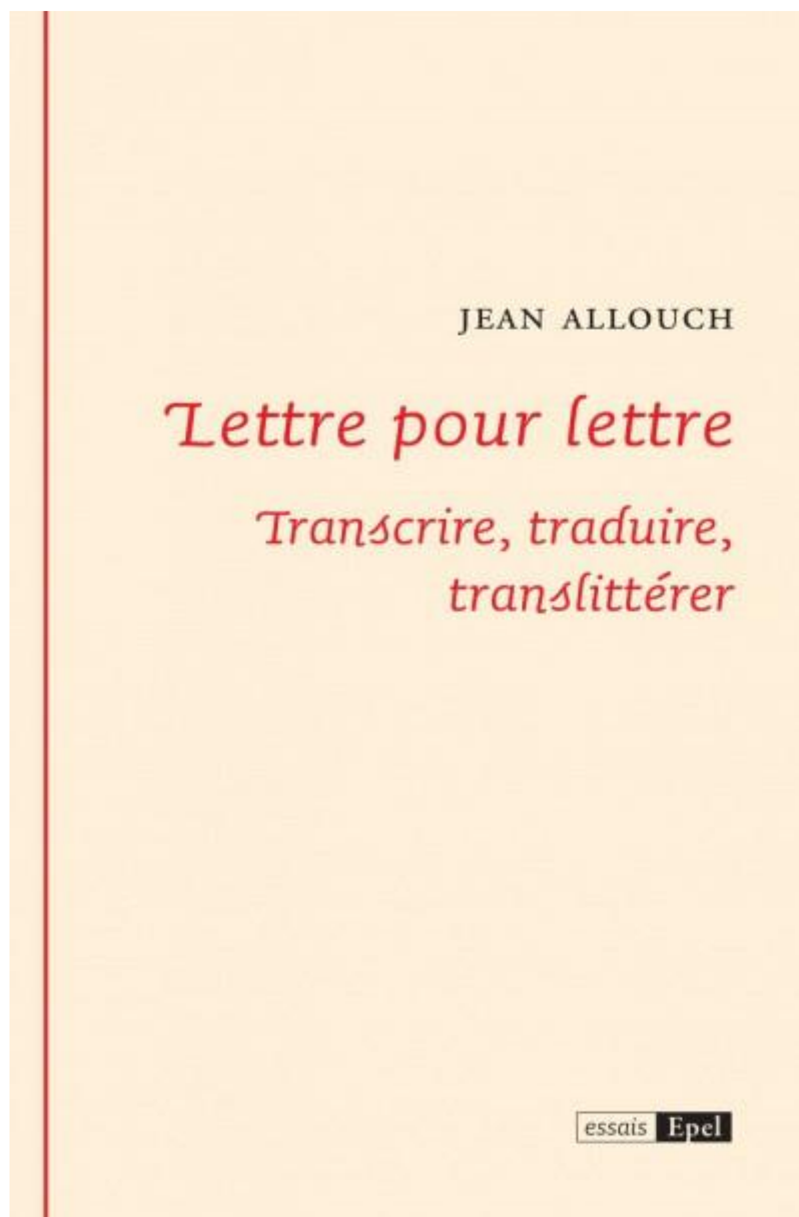
JEAN ALLOUCH, 6 aprilie 1939 -

Născut la Montpellier, format în psihologie şi filosofie, urmează din 1962 seminariile lui Jacques Lacan, care i-a fost și analist. După disoluția Școlii Freudiene din Paris, din care făcea parte, a contribuit la primii pași ai revistei Littoral și a participat la fondarea, în 1985, Școlii Lacaniene de Psihanaliză. Actualmente, Jean Allouch animă colecția „Marii clasici ai erotologiei moderne” la editura Epel. Seminarul său, care se ține la spitalul Sainte-Anne din Paris, este prelungit în mod regulat în străinătate, în special în America Latină.

Cărți:

1984. Literă cu literă. A transcrie, a traduce, a translitera
1984. „Soluția” pasajului la act. Dubla crimă a surorilor Papin
1984. Interzisul reprezentării: Colocviu la Montpellier, 1981
1988. 132 bune cuvinte cu Jacques Lacan
1990. Marguerite, sau iubita lui Lacan
1991. Destine ale bisexualității
1992. 213 ocurențe cu Jacques Lacan
1992. Louis Althusser poveste divan
1993. În aceste timpuri
1993. Freud, iar apoi Lacan

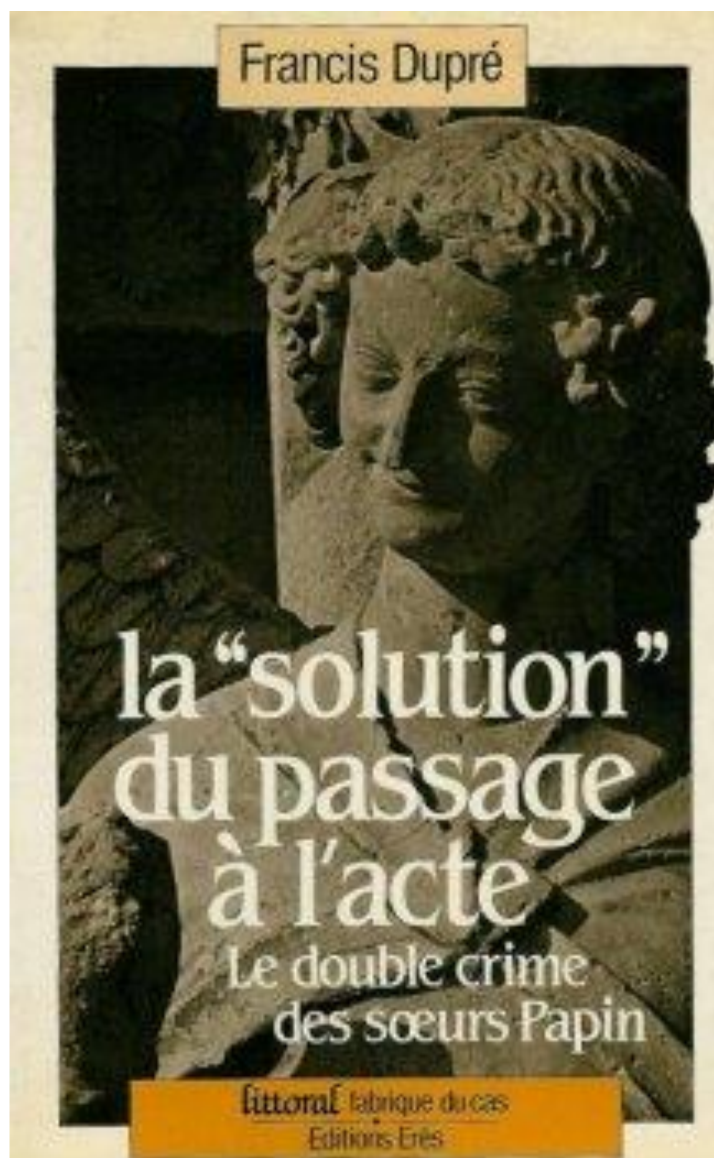
1994. Marguerite, sau Aimee a lui Lacan
1996. Etificarea Psihanalizei. Calamitate
1997. Erotica doliului în timpurile morții uscate
1998. -Alo, Lacan? -Cu siguranță nu!
1998. Psihanaliza: o erotologie de pasaj
1998. Sexul adevărului - erotologie analitică II
1998. Critică psihanalizei și a detractorilor săi
1999. Opacitate sexuală: sexul stăpânului
2000. Eros Erogen?
2000. Grafii ale lui Eros - Istorie, Gen și Identități
2001. Sexul maestrului. Erotismul după Lacan
2001. „Asta” al lui Kant, caz al lui Sade - erotologie analitică III
2003. Anii Lacan
2004. Umbră a câinelui tău. Discurs psihanalitic, discurs lesbian
2006. Despre psihanaliză și despre finalul ei: Note de seminar, Tours, 1996-1997
2007. Psihanaliza, este un exercițiu spiritual? Răspuns lui Michel Foucault
2007. Lacan love. Seminarii în Melbourne și alte lucrări
2008. Gânduri pentru noul secol
2009. Contra eternității - Ogawa, Mallareme, Lacan
2009. Iubirea Lacan
2009. 543 improvizații ale lui Jacques Lacan
2009. Douăzeci și cinci d ani mai târziu
2011. Madona cu Blană
2011. Erotica doliului în timpul morții uscate
2012. Prizonieri ai Marelui Altul - Imixtiunea divină I
2012. Pasa sub mai mult decât un titlu: A treia propunere din octombrie a lui Jacques Lacan
2013. Schreber teolog. Imixtiunea divină II
2013. Să îndrăgești diversitatea sexuală - Gayle Rubin la Paris
2013. Daniel H.: Modesta contribuție a unui patiser la echilibrul terestru
2014. O femeie fără dincolo. Imixtiunea divină III
2014. Scrisori lui Sade
2014. Psihanaliza, este un exercițiu spiritual? Răspuns lui Michel Foucault
2015. Altulsex
2017. De ce există excitație sexuală mai degrabă decât nimic?
2017. Scena lacaniană și cercul ei magic: Nebuni se ridică

1984. LITERĂ CU LITERĂ. A transcrie, a traduce, a translitera

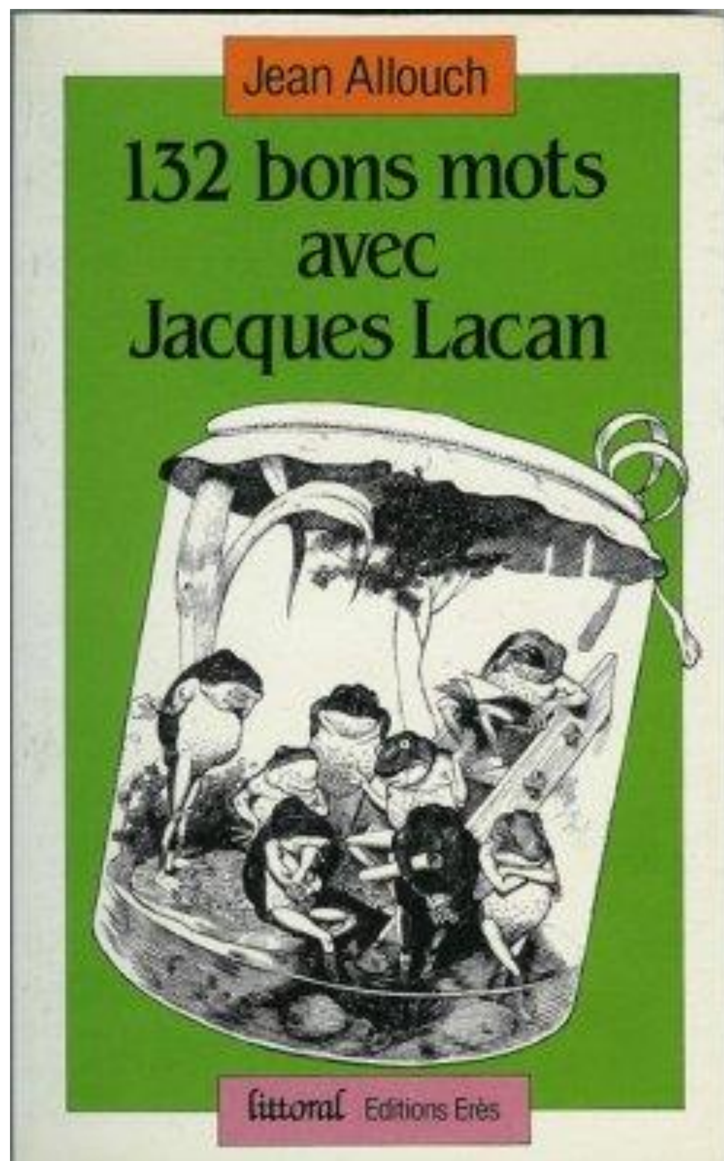
(DOUĂZECI ȘI CINCI DE ANI MAI TÎRZIU – 2009)

Un analizant vede în vis imaginea literei H. Ea este desenată în alb pe un panou de fond albastru. Aceste precizări spun că H cifrează semnificantul „spital”. De acum interpretarea continuă: chiar înainte psihanalistul său intervenise într-un mod intempestiv și acest H, care trimite la injoncțiunea „tăcere!”, semnifică psihanalistului că trebuie să-și țină locul... și nimic mai mult. Ființa care poate astfel să-și citească urma se face depinzând de un Altul a cărui structură nu depinde de el”...

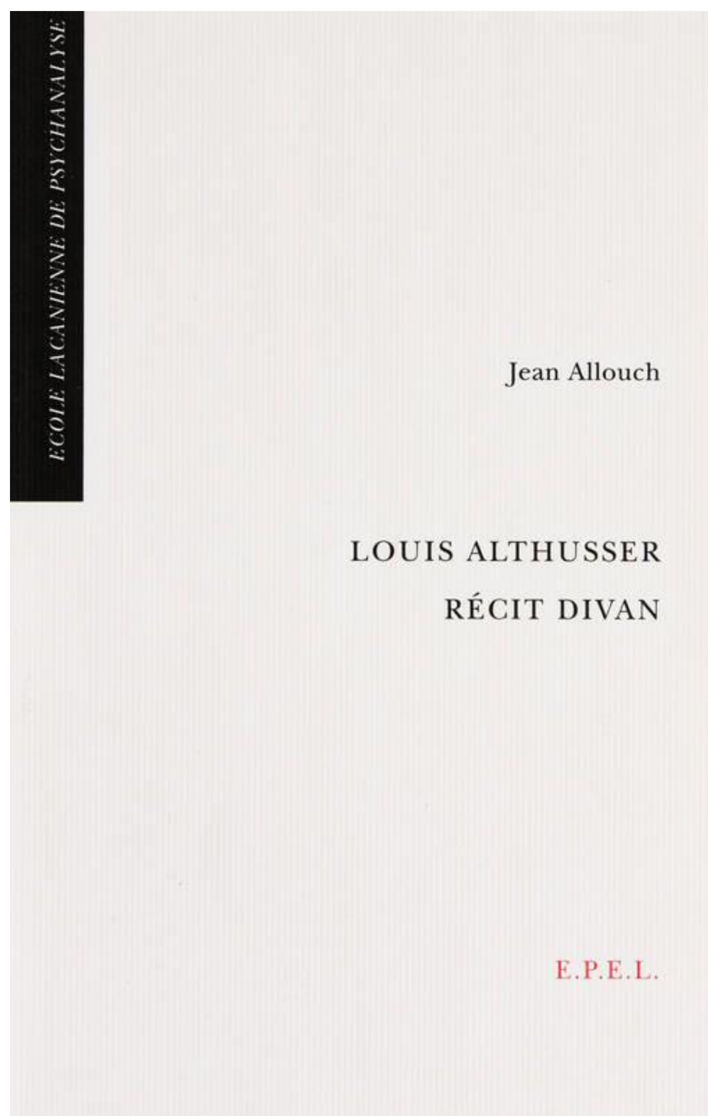
1984. „SOLUȚIA” PASAJULUI LA ACT. Dubla crimă a surorilor Papin

Atunci când nebunia se manifestă redusă la doar pasajul la act, în mod curios, ea contează. Astfel, dubla crimă a surorilor Papin a suscitat interesul lui Tharaud, Eluard, Peret, Man Rey, Sartre, Genet, Houdyer, Papadakis și alții, chiar și mai recent încă. La ce anume pasajul la act ar face el „soluție”?
Această chestiune a fost la începutul drumului lui Jacques Lacan: surorile Papin îl provoacă să modifice răspunsul dat în teza sa și îl conduc la pragul inventării stadiului oglinzii.

1988. 132 BUNE CUVINTE CU JACQUES LACAN

(213 OCURENȚE CU JACQUES LACAN – 1992)
(543 IMPROVIZAȚII ALE LUI JACQUES LACAN – 2009)

1992. LOUIS ALTHUSSER POVESTE DIVAN

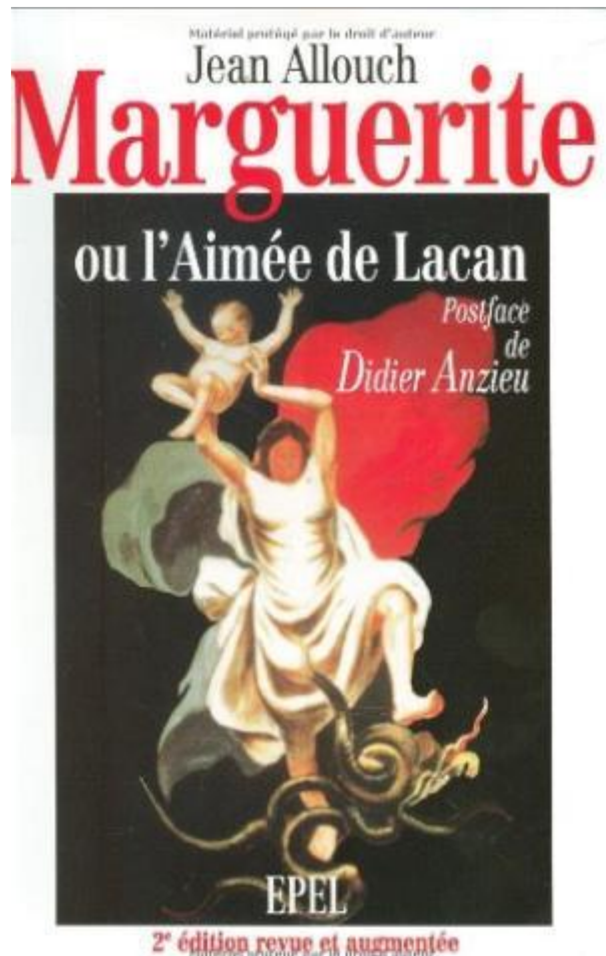
(ÎN ACESTE TIMPURI – 1993

Filosoful Clement Rosset a crezut că trebuie să se facă criticul supunerii intelectuale și să asocieze în special pe Lacan și elevii săi la rătăcirile imposturii althusseriene. Ce loc a ținut Lacan în cazul Althusser? Ce statut să acorzi uciderii soției sale? Ce vizează să opereze publicațiile postume?

1993. FREUD, ȘI APOI LACAN

Cum anume oare, Lacan ar fi putut el – dacă a putut-o – în mod decisiv, să atingă fundamentele însăși ale psihanalizei și deci să aducă atingere unui bun număr de postulate freudiene, fără ca, pentru atât, psihanaliza astfel recompusă, să fi încetat să fie freudiană?

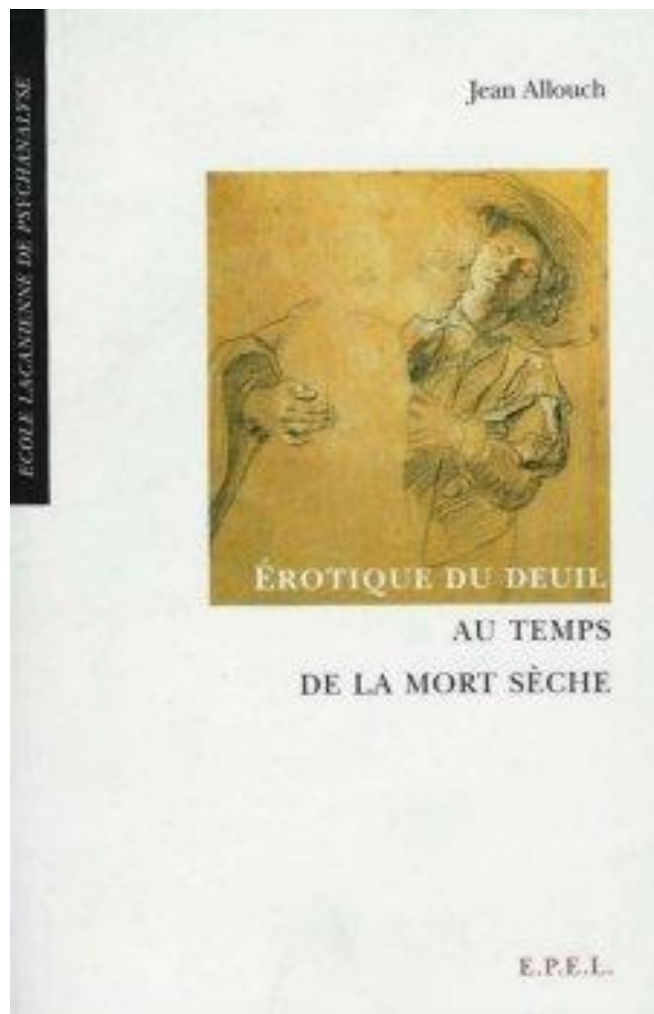
1994. MAGUERITE, SAU AIMEE A LUI LACAN

În 1986, psihanalistul Didier Anzieu confirma că mama sa fusese „Aimee”, această femeie căreia Lacan i-a scris nebunia în teza sa. Prin grația acestei identificări, nume puteau ieși ca din umbră, locuri, date veneau să-și ia locul; astfel se deschidea posibilitatea unei lecturi în sfârșit critice a singurei monografii clinice scrise vreodată de Lacan. Lucrarea comportă documentele epocii. Găsim aici și corespondența Allouch/Anzieu care a însoțit scrierea cărții. Ultimul cuvânt îi revine lui Anzieu în postfața sa.

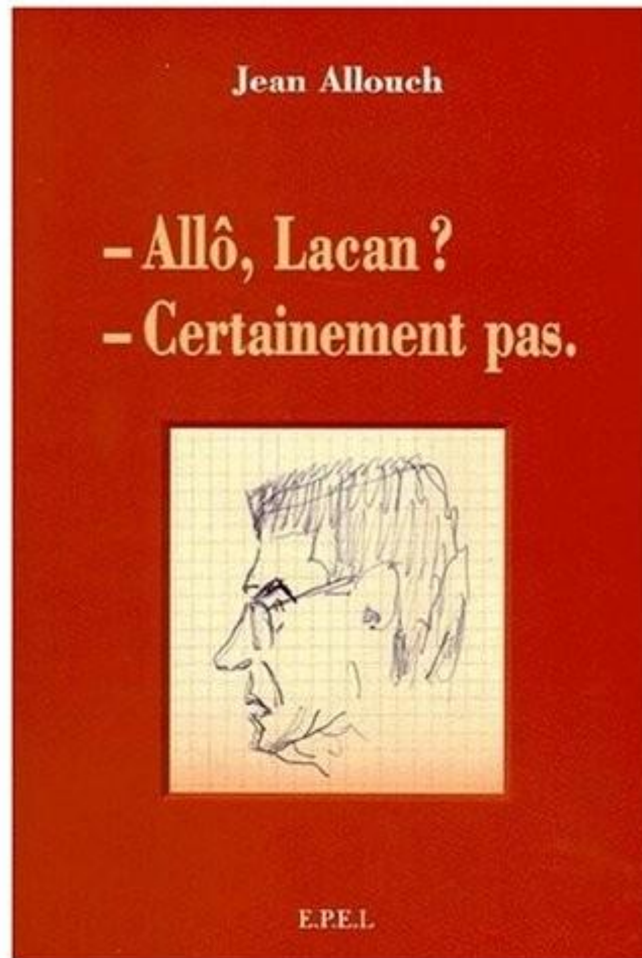
1996. ETIFICAREA PSIHANALIZEI. CALAMITATE

Ca și informatizarea azi, electrificarea, acum câteva decenii, mai mult încă decât industrializarea, tot atâtea valuri cărora nimeni nu le scapă oricât de puțin s-ar afla pe parcursul lor, tot așa psihanaliza suferă azi din plin o impetuoasă: etificare. Vom face să valoreze faptul că astfel etificată psihanaliza pur și simplu nu mai are loc deloc. Nu mai e vorba despre supraeu, iată că vine etica; nu mai e vorba de caz, iată că vine o clinică a faptului social; nu mai e vorba de metodă, iată că vine analistul științor; nu mai e vorba de a da seama de experiență, iată că vine psihanaliza ca ideologie. Această cvadruplă calamitate, totuși, are reversul său de revelație sau de confirmare (căci deja Freud știa și o ținea): nu există etică a psihanalizei. Un caz ne-o învață azi, fără îndoială mult mai exemplar decât toate acele – numeroase – care sunt aparent (dez)orientate de această etică care nu există. Ne propunem să-l studiem, pornind de la mărturia parțială și părtinitoare pe care ne-o oferă lucrarea lui H. Besserman Vianna, „Politică a Psihanalizei" în fața dictaturii și torturii. Nu vorbiți despre ea nimănui. Și despre nepovestibilul „happening" căruia această carte i-a dat loc, la Paris, spitalul Sainte-Anne, duminică, 9 februarie 1997. Este la fel și despre existența sau despre recuzarea a ceea ce, după mai mult de 20 de ani, încearcă să-și forțeze calea sub numele, încă menținut aproape absolut voalat, de psihanaliză derridiană.

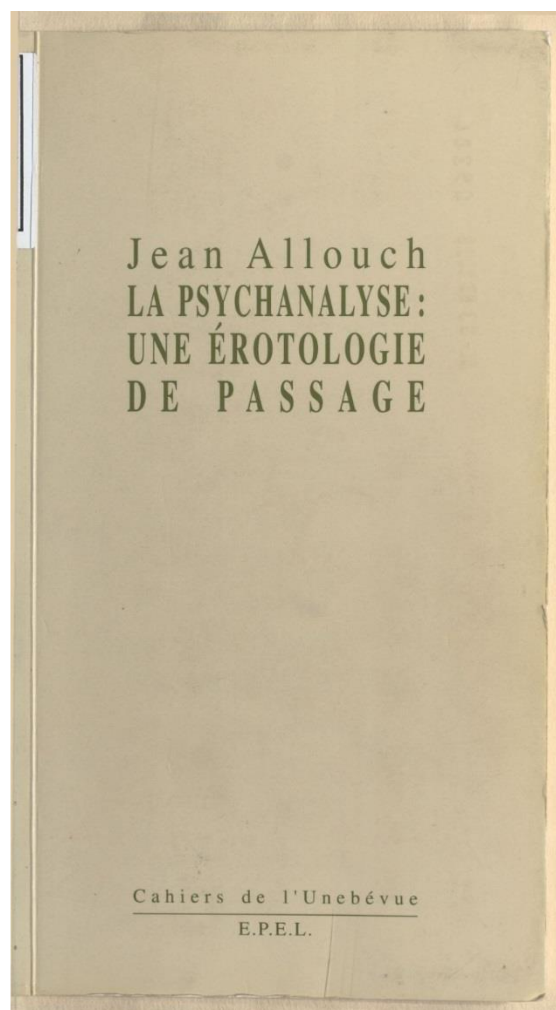
1997. EROTICA DOLIULUI ÎN TIMPURILE MORȚII USCATE

„Munca doliului” a devenit o banalitate. Obiectul doliului, se pretinde, este substituibil. Iată credo-ul care este interogat. Mai întâi cu Philippe Aries, replasând această versiune psihanalitică în contextul său istoric: ca o tentativă de supraviețuire a morții romantice chiar atunci (1914-1918) când ea lăsase locul morții uscate. Apoi, citind în detaliu interpretarea lui Hamlet dată de Lacan, Allouch avansează aici teza opusă: obiectul doliului este nesubstituibil. Doliul nu este să schimbi obiectul, ci să modifici raportul la obiect. Lectura unei nuvele de Kenzaburo Ôe precizează conceptul unui grațios sacrificiu al doliului. În filigranul acestor trei studii speciale, umbra gri a unui copil mort își întinde firele sale de vise și coșmaruri.

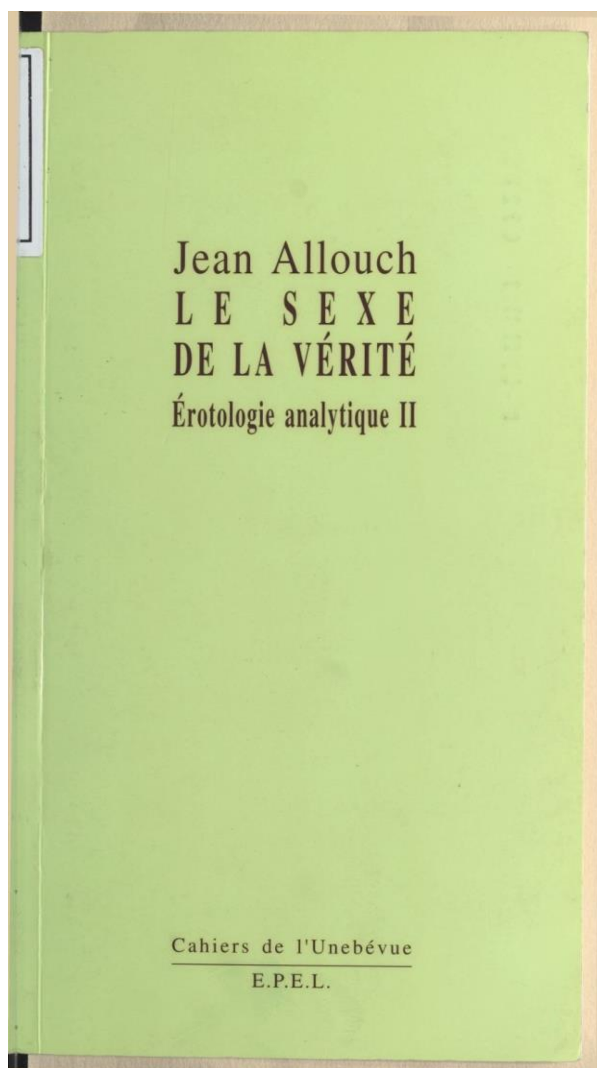
1998. -ALO, LACAN? –CU SIGURANȚĂ NU!

Zvonul îl înghițim. De trăsătura de spirit râdem. De un bun cuvânt dezbatem... după ce am surâs. Încă din Antichitate, bunul cuvânt este recunoscut ca făcând învățătură. El nu este totuși în firul drept al unei învățături oficiale. Locul său este marginea. Vom găsi în „-Alo, Lacan? – Cu siguranță nu!”, câteva 321 bune cuvinte ale lui Lacan, clasate după cinci rubrici: practică analitică, prezentare de bolnav, practică de control, istorie a mișcării psihanalitice, întâlniri.

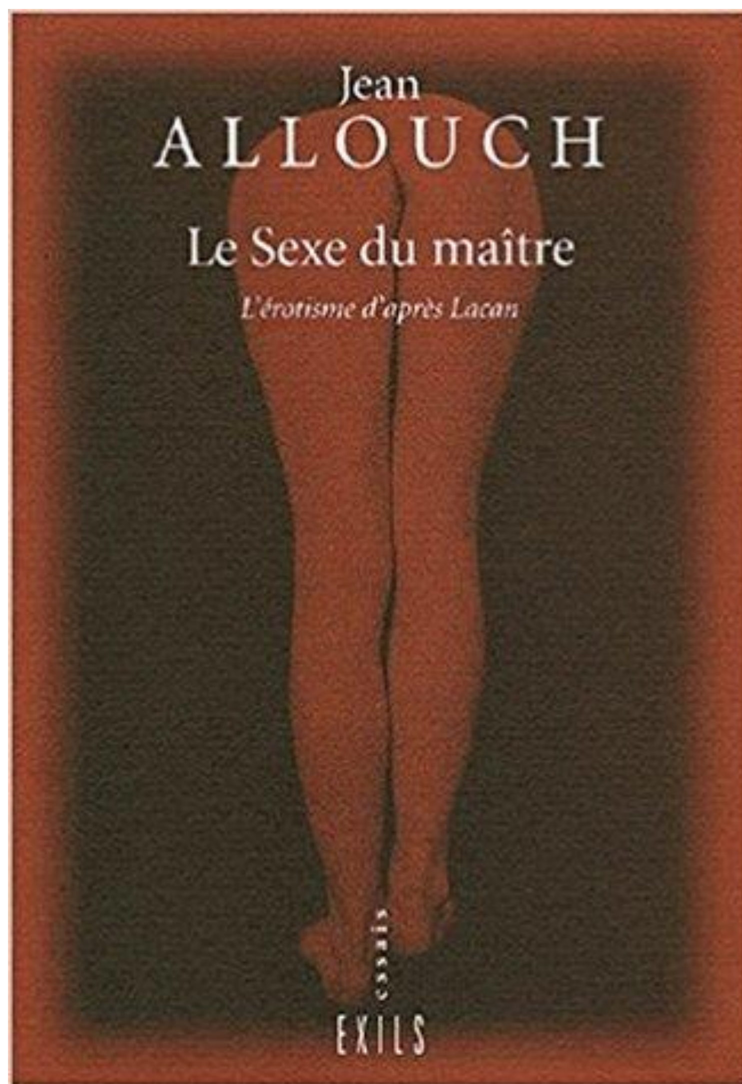
1998. PSIHANALIZA: O EROTOLOGIE DE PASAJ – EROTOLOGIE ANALITICĂ I

Psihanaliza este o erotologie. De ce așadar atâtea dificultăți de a se admite ca atare, de a-și da seama de faptul că este printr-o operație ea însăși erotică (numim această operație „analiză”) faptul că un subiect se supune lui Eros? Nu există depărtare între practica analitică a lui Lacan și cea, filosofică-politică a lui Foucault, căci, la unul ca și la altul, nu este atât vorba despre cum să vorbești adevărat despre viața ta erotică, cât despre erotica spunerii adevărate.

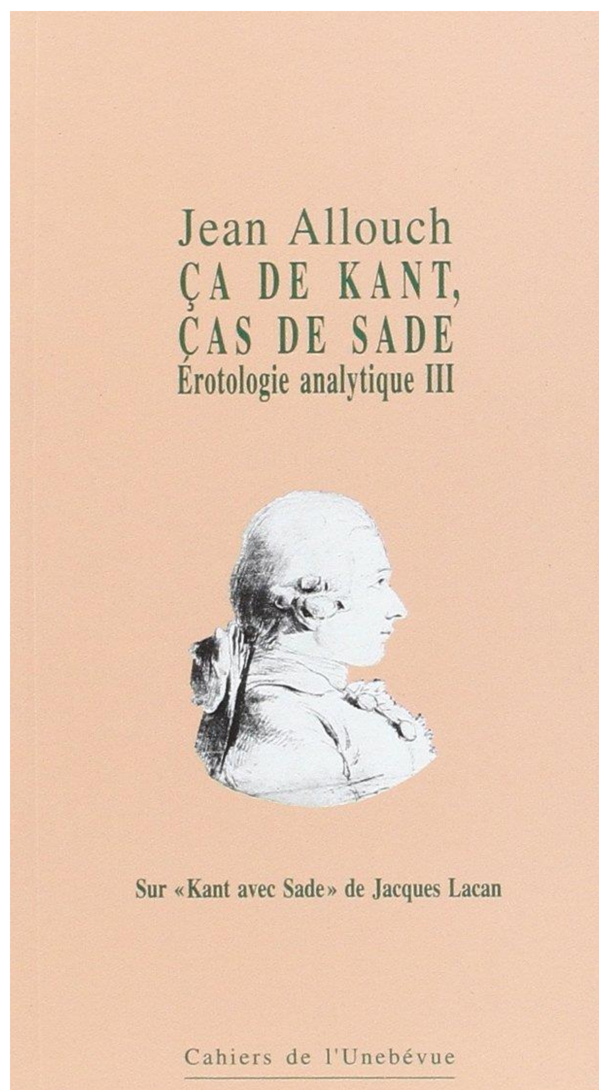
1998. SEXUL ADEVĂRULUI – EROTOLOGIE ANALITICĂ II

Nimic nu pare să taie inimaginabila favoare de care nu încetează să beneficieze adevărul. Îi punem, pe bună dreptate, milioane de morți în contul său, cu cât este cât de puțin susținut, el sprijină persecuțiile cele mai hotărâte, și totuși cele câteva procese care-i sunt intentate – filozofice – nu-i zdrobesc deloc prestigiul său. Este pentru că doar uitarea îl pune în cauză. De acolo nume său grec de a-letheia care spune că el este ceea ce privează de uitare (de lethe). „De reminiscențe mai ales suferă isterica.” Cu această frază Freud dădea veritabila lovitură de începere psihanalizei. Ea revenea să spună că simptomul privează de uitare, că el este un adevăr. Ori, o gigantescă neînțelegere s-a grefat foarte devreme acolo dedesubt. Pornind de la această non-uitare, în mod paradoxal, s-a orientat psihanaliza spre căutarea uitatului - este anamneza – în vreme ce era vorba de a uita ceea ce nu putuse fi.

2001. SEXUL MAESTRULUI. EROTISMUL DUPĂ LACAN

Maestrul așadar are un sex? În sensul în care ar poseda unul, de care s-ar folosi după placul său, cu siguranță nu. Mult mai degrabă este sclavul. Dar care sex? Răspunsul poate surprinde, chiar dacă el este istoric atestat: nu înflăcăratul falus (el însuși numit „maestru al lui eros", ceea ce dovedește prea bine că maestrul nu este maestrul), ci anusul. „Suveran", în latină, se spune superanus. Sexualitatea maestrului este așezată deasupra, în afară de faptul că este un anus de neatins, interzis, mijlocind faptul că maestrului îi lipsește stabilitatea, această abilitate care-i este acordată extrem de iluzoriu și pe care fiecare – împins de idealurile moderne de autonomie, libertate, control de sine și de altul, responsabilitate – crede că le poate îndosa. Moartea lui Dumnezeu fiind sfârșitul veritabil al imortalității, sexualitatea modernă ar trebui să se grăbească, începând de la zero, în măiestrie. Este suferință pierdută, subliniază această carte care, urmând câteva fire desfășurate de Freud, Foucault, Lacan, dar și de anumite lucrări gay și lesbiene, încearcă să spună consecințele acestui eșec. „Există despre sex un secret bine păzit: celei mai mari părți a oamenilor, nu le place asta ." (Leo Bersani)

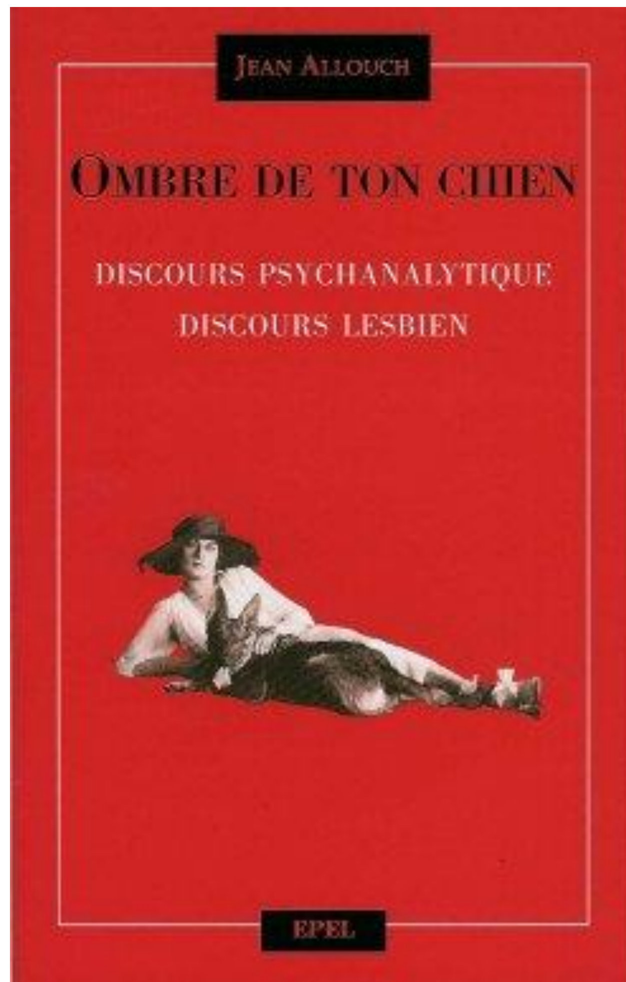

2001. ASTA AL LUI KANT, CAZ AL LUI SADE – EROTOLOGIE ANALITICĂ III

Va trebui prea bine ca psihanaliza să plătească prețul tentativei sale neobișnuite

Il faudra bien que le psychanalyste paye le prix de sa tentative inouïe d'établir son camp ailleurs que chez Sade. Ce prix a un nom : le fantasme. L'événement Sade exigeait qu'il perde sa prétendue suprématie, pas seulement en psychanalyse. Lacan s'y employait. Mais plutôt discrètement, au point d'en venir à titrer son étude quasi à rebours de ce qu'elle indiquait. De là les malentendus dont « Kant avec Sade » n'a cessé d'être l'objet. Il est vrai que, jamais publiée en son lieu, la lettre elle-même de cet écrit était devenue pratiquement inaccessible, tant devaient varier ses versions successives (1963, 1966, et encore après). Kant n'est avec Sade que le temps de s'apercevoir que, « plus honnête », la maxime sadienne (elle est de la plume de Lacan) écarte la réciprocité. Avec l'instrument Sade, pèse plus qu'un soupçon sur Kant. Qu'advient-il, ensuite, à ce Sade sans Kant ? En remarquant que la production de l'œuvre sadienne fut rendue possible par le fait que, dans sa vie, Sade était passé au-delà des limites constitutives de son fantasme, Lacan entend souligner que cette vie était réglée par la rigueur de sa pensée. Ici, silencieusement, Lacan flirte avec la lecture souverainiste de Sade proposée par Bataille, puis Blanchot – mais pour bientôt s'en écarter. Assimiler vie et œuvre de Sade, telle fut l'opération constitutive du sadisme. Il n'est remarquablement pas question du sadisme dans « Kant avec Sade ». Ni de perversion. Lue par Lacan, l'œuvre de Sade se laisse situer dans « les portants de l'éthique chrétienne ». Cependant, pour être passée au-delà, sa vie n'en rencontre pas moins une autre limite. Pas « assez voisin de sa propre méchanceté pour y

rencontrer son prochain », Sade rejette sur l'Autre la douleur d'exister. Ce qui implique un Autre existant, non barré. Sade a affaire à une loi (« pathologique » au sens de Kant), dans la volonté de jouissance de la Présidente de Montreuil, et non pas au désir. À la mode sadienne, Lacan écrit : « V ...ée [lire : vérolée] et cousue, la mère reste interdite ». C'est : « Sade, encore un effort si vous voulez être sadien. » Il n'est guère question, en tout cela, d'un « traité vraiment du désir » ni donc « de ce qui manque à Sade ». Le dit chantre du manque, préfacier écarté de La philosophie dans le boudoir, s'interdisait, en 1963, d'écrire ce qui aurait été un traité du désir sadien. Pas absolument toutefois.

2004. UMBRĂ A CÂINELUI TĂU. DISCURS PSIHANALITIC, DISCURS LESBIAN

Une romancière (Dominique Desanti) l'a dit : psychanalyser est un métier de chien. Et un psychanalyste (Jacques Lacan) l'a approuvée publiquement, allant jusqu'à écrire dans Le Monde: «Cléo [l'héroïne de Un métier de chien] livre sans choquer ce qui serait autrement impossible à dire, ce que jamais les vrais psychanalystes dans la vie ne révèleront : la vérité d'une femme sur l'amour». Qu'est-ce donc qu'aimer en chien ? Qu'aimer un chien ? Que l'amour chien ? Que la chiennerie amoureuse ? Sidonie Scillag (ladite "jeune homosexuelle" chez Freud), décédée en 1999, exemplifia, dans sa vie, cet amour chien. Son enseignement est ici pris en compte. En résulte un curieux chassé-croisé entre discours psychanalytique et discours lesbien, où s'éclaire, mais en creux, un point resté des plus opaques dans l'analyse : l'amour de trasnfert. Ce nouvel amour relèverait-il de la chiennerie amoureuse ?

JEAN ALLOUCH

LA PSYCHANALYSE
EST-ELLE
UN EXERCICE SPIRITUEL ?

Réponse à Michel Foucault

EPEL

2007. PSIHANALIZA, ESTE UN EXERCIȚIU SPIRITUAL?
RĂSPUNS LUI MICHEL FOUCAULT

Respingând că ar fi o psihologie (cu sau fără adâncime), o artă, o religie, o magie și chiar o știință, Lacan, să fi lăsat psihanaliza plutind în aer, nemaiștiind ce este și nici unde?
Jacques Derrida o considera un discurs instabil și in-situabil, dar „discurs” nu merge nici el.
Totuși, în 1982, în cursul său despre „hermeneutica subiectului”, Michel Foucault adresa psihanaliștilor o propunere efectivă.
Psihanaliza nu a știut, nota el, să se gândească în tăișul istoric al existenței spiritualității și al exigențelor sale”. Ea s-a făcut să uite chiar ceea ce ea este: o experiență spirituală prin care, pe calea unui altul, subiectul operează asupra lui însuși transformările necesare pentru a accede la adevărul său.
Doar Lacan, adăuga Foucault, nu participase la această uitare. Oare poate fi acreditată această genealogie a psihanalizei pe care o construiește Foucault? Ce există din spiritualitate la Lacan? Și la Freud?
Acțiunea lui Michel Foucault țintea dincolo de „gândire”. Oricare ar fi fost domeniul, intervențiile sale erau indisociabil teoretice și politice.
O astfel de observație, azi, pare banală, dar mai presus de toate, acele intervenții, ca stil, erau interesate de propriile lor limite și de aceea se apropiau de intervențiile psihanalistului.
Nu era vorba, de exemplu, de a vorbi în numele celor ce sunt în închisoare, nici de a le indica cum să acționeze, ci de le suscita acțiunea.
În 1978, Foucault explica:
„Dacă nu spun ce trebuie făcut, nu este pentru că aș crede că nu trebuie făcut nimic. Din contră, cred că trebuie făcute mii de lucruri, inventate, create, din partea celor ce recunosc relațiile de

putere în care sunt implicați și au decis să le reziste sau să scape din ele. Din acest punct de vedere, întreaga mea investigație se bazează într-un postulat de un optimism absolut. Nu-mi fac analizele ca să spun: așa sunt lucrurile, sunteți prinși. Nu spun aceste lucruri decât în măsura în care consider că asta permite să le transforme."

Psihanaliza îl interesa pe Foucault, și în special Lacan. Pe 22 februarie 1969, Lacan a asistat la conferința „Ce este un autor?" dictată la Societatea Franceză de filosofie. Acolo psihanaliza este desemnată ca „discurs". În următoarea lecție a seminarului, Lacan continua ceea ce ascultase producând doctrina sa a celor patru discursuri.

Foucault nu îi spusese de trebuia să facă, dar el acționa pornind de la ceea ce Foucault spusese, ceva ce, Foucault, reticent la orice formalizare a discursurilor, nu va înghiți.

Răspunzând astfel, Lacan accepta, ratifica și chiar constituia faptul că psihanaliza ar putea să-și primească statutul de la cineva care nu-i aparținea. Ceva nemaivăzut pentru un psihanalist! Lacan reacționa în fața afirmațiilor lui Foucault ca și unul dintre numeroșii prizonieri care s-au ridicat la chemarea Grupului de intervenție în închisori (GIP).

Pe 6 ianuarie 1982, o nouă și nu mai puțin ambițioasă referire a lui Foucault la psihanaliză (Lacan murise de patru luni), pornește de la aceeași constatare pe care Lacan o făcuse de curând: psihanaliza nu este o știință, ci o formă a științei (un delir, după Lacan, în acea epocă). O știință, pentru a fi accesibilă, nu cere nici o convertire a subiectului, nici nu promite nici cea mai mică iluminare la final. „Subiectivarea", concept esențial în Lacan, și în cele din urmă la Foucault, nu-și are locul acolo, nu joacă nici un rol.

Nu este posibil, continuă Foucault, să încerci să asimilezi structurii științei, acea „falsă știință" care este psihanaliza. Dar asta nu înseamnă că ea se află într-o poziție a-topică, chiar dacă pentru psihanalist continuă să fie mare tentația de a ridica caracterul efectiv inedit al invenției freudiene până la ceea ce ar vrea să fie o atopie radicală.

Nu, forma de știință care a fost numită „psihanaliză" nu este absolut deloc nouă, așa cum o dovedește faptul că i se poate face o genealogie.

Așadar nu este știință, dar cu atât mai puțin religie. Să asimilezi psihanaliza cu o religie este o eroare și „nu aduce nimic".

În schimb, multe elemente în psihanaliză, și, mai clar în Lacan decât în oricine altcineva, i se par lui Foucault recuperări ale exigențelor ce corespundeau spiritualității, mai precis și mai țintit, spiritualității școlilor filosofice antice pe care le va descrie în cursul despre „hermeneutica subiectului".

Este oare fondată această comparație?

Foucault menționează, bilateral, chestiunea ființei subiectului: ce trebuie să fie pentru a accede la adevăr? Și ce transformare produce în subiect accesul său la adevăr? El subliniază prezența acestei întrebări, „absolut tipice spiritualității", în psihanaliză și în marxism.

„Veți găsi în aceste forme de știință, întrebările, exigențele care sunt cele mai antice, cele mai fundamentale ale epimeleia heauton (tehnicile grijii de sine), așadar ale spiritualității ca și condiție de acces la adevăr.

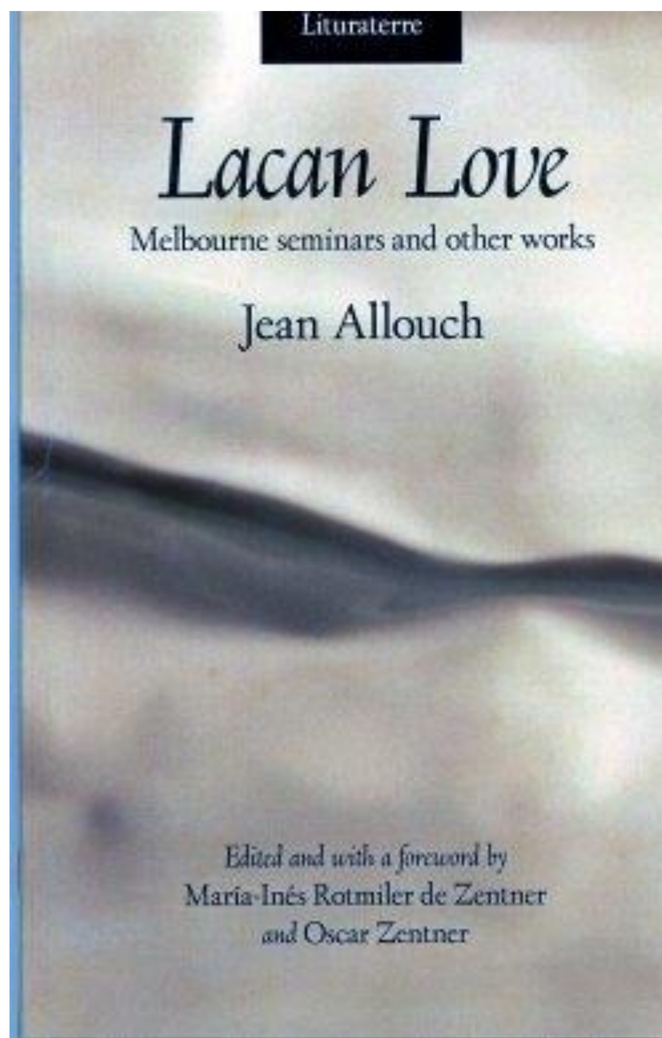
Dar, nici una dintre aceste două forme de știință, nu a considerat, clar și îndrăzneț, foarte explicit, acest punct de vedere. Ele chiar au ocultat condițiile spiritualității proprii acelor forme de știință într-un anumit număr de forme sociale."

Foucault știe că nu îi corespunde, în 1982, să expună faptul că psihanaliza este o mișcare spirituală, tot așa cum nu îi corespundea în 1969 să deconteze existența unui „discurs psihanalitic".

Totuși, el face o chemare analistului, sugerându-i să-și considere poziția sa explicit și așa cum nu s-a făcut niciodată înainte, din punctul de vedere al spiritualității.
O mască poate să cadă. Și aici ne vom preda (depune armele) în fața convocării lui Michel Foucault.
„Gândiți-vă doar, dincolo de punctul nostru de vedere actual, la consecințele pasului pe care l-am face, nimic mai mult decât, acceptând această presupunere (că există transfer al gândirii). Ceea ce gardianul Sfântului Dionis avea obiceiul să adauge la povestirea martiriului sfântului continuă să fie cert. După ce i-au tăiat capul, Sfântul Dionis, și l-a ridicat și a plecat cu el sub braț. Iar gardianul adăuga: „În astfel de cazuri, contează doar primul pas. Apoi totul funcționează singur."
– Sigmund Freud, „Psihanaliză și telepatie."
„Mai degrabă ar trebui să ne căutăm modelele în ceea ce rămâne neînțeles și totuși atât de viu în ceea ce tradiția ne-a lăsat fragmentar ca exerciții ale scepticismului, în măsura în care nu sunt pur și simplu jocuri strălucitoare între doctrine opuse, ci, din contră, adevărate exerciții spirituale, care cu siguranță corespundeau unei praxis etice, cea care dă veritabila sa densitate teoreticului ce ne-a rămas cu acest titlu și sub această rubrică."
-Jacques Lacan, „Logica fantasmei."

Un titlu ca „Hermeneutica subiectului" nu era în stare să le atragă atenția psihanaliștilor, în primul rând celor lacanieni?
Azi, nu se poate asuma că acest curs al lui Michel Foucault, publicat în 2001, a avut vreo importanță pentru ei. Poate că au bănuit, dacă l-au citit, că, să ții cont de el, ar implica prea multe alterări esențiale în cadrul teoriei cât și al practicii psihanalitice.
Oricum ar fi, și chiar mai radical, ar fi oare posibil, ca transformările la care Foucault invită psihanaliza, să fie în mod precis tocmai cele care îi convin de acum înainte?
„Atunci când vedem azi semnificația, sau mai degrabă aproape totala lipsă de semnificație, pe care o dăm unor expresii totuși foarte folosite și care nu încetează să apară în discursul nostru: „să te întorci spre tine, să te interiorizezi, să te eliberezi, să fi tu însuți, să fi autentic, etc..."...
Atunci când vedem absența de semnificație și de gândire care există în fiecare dintre aceste expresii folosite azi, cred că nu avem de ce să fim foarte orgolioși de eforturile pe care le facem acum pentru a reconstitui o etică a sinelui...
În cadrul acestei mișcări care acum ne face totodată să ne referim neîncetat la această etică a sinelui fără a-i da niciodată un conținut, cred că putem bănui o imposibilitate de a constitui azi o etică a sinelui, când poate ar fi o urgență fundamentală, politic indispensabilă să constitui o etică a sinelui, dacă, în cele din urmă, este adevărat că nu există alt punct, prim și ultim, de rezistență la puterea politică decât în relația de sine cu sine însuși."
După mai bine de un secol, după ce și-a bobinat creierii în toate sensurile, psihanaliza a ajuns să nu mai știe în ce se află, unde aparține și nici ce este. Ceva ce, deși având efecte pozitive, în special critice, totuși are consecințe dăunătoare în mai multe planuri.
Poate nu atât în practica însăși (practică ce, în vreun fel sau altul, este susținută de dispozitivul freudian, chiar dacă el trebuie examinat mai în detaliu, căci se descoperă uneori că acest dispozitiv este situat de partea discursului stăpânului), cât în ceea ce am putea numi poziția psihanalistului în cadrul „episteme" (știință, schemă, configurație a cunoașterii, certă și adevărată, opusă doxei - opinia) și modul în care psihanaliza trebuie să se prezinte în social pentru a putea subzista, chiar dacă ar fi în modul unui parazit. Cum să alegi o politică pe care să ți-o apropriezi, dacă nu știi nici cine, nici ce ești?

Studiind spiritualitatea în Lacan și colateral în Freud, punând în relief cum gândea Lacan, cu jumătăți de cuvinte, experiența analitică ca o experiență spirituală, folosesc oare un argument al autorității? Da și nu.
Azi, pot considera, în acest caz fără ca el s-o fi spus vreodată și folosindu-mă de Foucault, că Lacan gândea cu adevărat experiența analitică ca o experiență spirituală și mișcarea psihanalitică ca o mișcare spirituală.
Pe de altă parte, aceasta nu este deloc original: Wittgenstein, Thomas Mann, Lou Andreas-Salome, Jung, Pfister, Auden și mulți alții știau perfect că Freud, în timp ce încă trăia, era originea unei mișcări spirituale.
Wittgenstein, așa cum a fost perfect arătat, de asemenea, a fost fondatorul unei linii spirituale. Nu din lipsă de rigoare și nici din deviere, Pierre Hadot, studiind școlile filosofice antice ca formă de viață, traducea Tractatus-ul, iar Russell sau Carnap au știut să vadă în Wittgenstein un maestru spiritual modern.
În mod hotărât, spiritualitatea nu este exact ceea ce se crede și nici nu este acolo unde se crede. Și cu atât mai puțin psihanaliza.
În omagiu memoriei lui Freud, imediat după moartea lui, Auden a scris:
„Ei chemau pe Dumnezeu, dar el își urma drumul jos, între condamnați, ca Dante, în abisul pestilențial, în care răniții ghidau mizerabil exclușii.”

2007. LACAN LOVE. SEMINARII ÎN MELBOURNE ȘI ALTE LUCRĂRI

Psihanaliza a fost scufundată sub un tsunami de diferite psiho-tehnici; de la psiho-logie, psiho-coaching, psiho-self-help, la psiho-trope droguri și așa mai departe. Acesta, între altele, este unul dintre motivele de a considera că metoda inaugurată de Freud, și corect subvertită de calea urmată de Lacan, nu are nici o continuare asigurată și nici un viitor sigur. Mai degrabă decât să fie didactică sau exhaustivă, intenția noastră este de a preveni cititorul. A devenit clar că simptomul în psihanaliză – juisare și suferință – se manifestă atunci când ceva nu merge, când imaginarul se sparge și nu mai poate ține câmpul simțului comun; realitatea. Acest fapt este ceva ignorat atât de managerii de suflete care, din contră, ajutați de câțiva lacanieni, reînnoiesc și reîntăresc simțul comun, încercând să suprime simptomul și în același timp încercând să-l respingă. Multipla promoție religioasă de psiho-tehnici, născută din asta, sunt încercări de întoarcere la status-quo-de dinainte. Lacan obișnuia să repete că viața este ca un râu mergând de la un mal la altul, neștiind nimic despre sine. Și este în acest același non-sensual râu, cel în care psihanalistul, ca și analizantul, se află până în gât.
Metoda psihanalitică ca atare nu oferă consolarea religiei, filosofiei, sau a unui Weltanschaung (sistem al lumii).Pentru acest motiv un anumit grad de reticență, dacă nu de scepticism, este nu doar binevenit, ci și necesar atunci când suntem confruntați cu Prometeana popularitate a psihanalizei. O astfel de recunoaștere sau denigrare, chiar când aparent adresată psihanalizei, deseori arată că adresele sunt de fapt diferitele și variatele menționate mai sus psiho-versiuni. Poate este preferabil, și de asemenea poate este timpul, să inaugurăm figura transferului ca subiect presupus să nu știe, mai degrabă decât prost folositul și abuzatul aforism al lui Lacan privind subiectul-presupus-să știe. Aceasta, în fapt, nu ar fi antitetică cu noțiunea de

inconștient ca și cunoaștere care nu este cunoscută. Pentru prima dată în limba engleză „Lituratera” prezintă traducerea neasemuitei cărți a lui Jean Allouch, „Iubirea Lacan. Seminarii în Melbourne și alte lucrări”. Ea permite o nouă intrare în topici clasice și contemporane, și deschide noi probleme care până acum au fost, în principal, forcluse de către psihanaliști.

2009. CONTRA ETERNITĂȚII – OGAWA, MALLARMÉ

La originea oricărei opere, artistice sau alta: o moarte.
Iar opera este pretinsă a efectua doliul, astfel este azi vulgata.
Știm mai puțin că moartea îi este de asemenea finalul, nu atât moartea fizică a autorului, căci opera sa îi supraviețuiește, ci această a doua moarte căreia fiecare îi este promis atunci când vine timpul în care nici o urmă nu mai subzistă din ceea ce a fost realizat.
O întrebare îi urmează, cu atât mai vie cu cât opera produsă va fi mai mult recunoscută ca „nemuritoare”: cum să te pretezi acestei a doua morți când chiar opera îi barează accesul? Fiecare în modul său, o romancieră, Yojo Ogawa, un poet, Stéphane Mallarmé, un psihanalist, Jacques Lacan, au încercat să rezolve această dificultate. Pe ce cale? Și cum s-ar prezenta iubirea dacă ar trebui, și ea, să fie delestată de parfum său de eternitate?

„Inima mea este în sicriu”

Shakespeare, Julius Cezar.

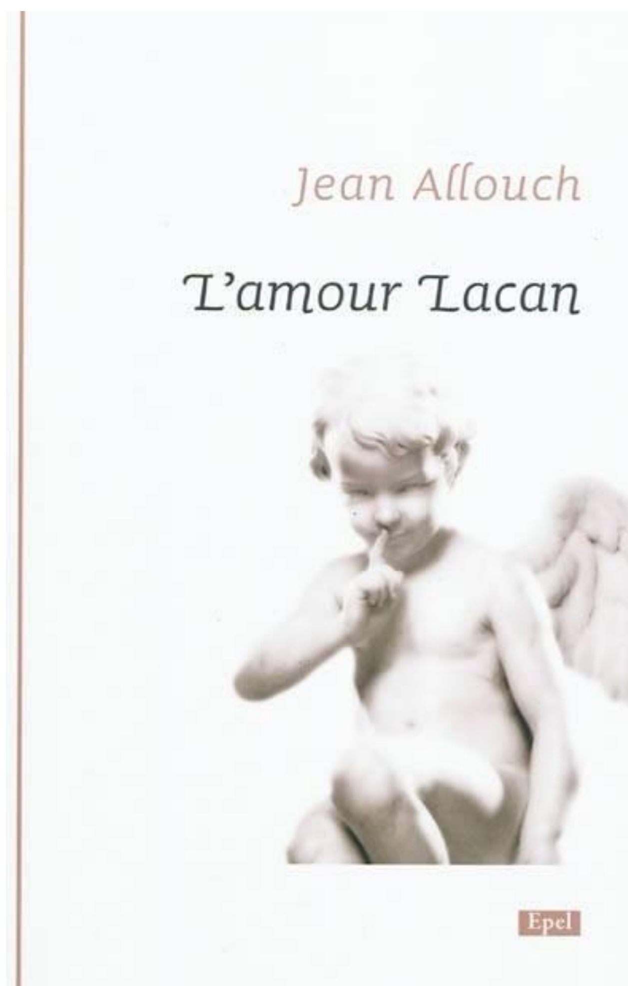
„Psihanaliști ne morți, litera continuă!
Dar chiar și așa, fiți neîncrezători.
Poate să fie mesajul meu
într-o formă inversată.”

Jacques Lacan, A treia, 1974.

Analiza depinde destul de strâns de ceea ce ea zice că ea este...

Nimeni nu ignoră, fără prejudiciul de a-ți bate joc de certurile care o traversează permanent, centenară și pasibilă de erezii, că nu a încetat să-și modifice atât teoriile sale cât și practica sa, uneori local, alteori mai amplu și mai radical, dând astfel dovadă de o eternă tinerețe.
Se întâmplă că nebunia se revelă în mod amplu ca intratabilă și că, cel puțin în cel mai bun dintre cazuri, transformările pe care analiza le efectuează asupra ei însăși se datorează faptului că nu se depărtează prea mult de nebunie.
Nu se întâmplă însă același lucru în relația ei cu cultura. În timp ce analiza ajunge uneori să sancționeze caducitatea unei bucăți sau alta de știință până atunci acceptată, acea știință, odată trecută în cultură, continuă să se impună în ea. Cultura selecționează, adoptă sau ignoră o întreagă parte a științei analitice în acord cu interese care-i sunt proprii și care ar fi foarte dificil de precizat.
Ne limităm să constatăm un dat atribuibil acestui defazaj: Deși Lacan a respins clar ceea ce într-o vreme promova cu numele de „primat al simbolicului”, persistă în minți – incluziv și cele mai informate – concepția după care vorbirea și scrierea ar fi drumul privilegiat care ar permite celui care l-ar întreprinde să se elibereze de dificultățile personale, să rezolve o anumită problemă a relației, „să-i facă doliul”.
Această concepție, totodată seducătoare și înșelătoare, uită veritabilul său operator analitic care, chiar dacă contribuie la rezolvarea sa, nu este interpretarea, ci transferul.
Totuși, a devenit un loc comun care sigilează într-un astfel de mod un anumit „succes” al lui Lacan, ceva ce nu încetează să fie totuși un rău-înțeles (ale cărui rădăcini se scufundă în creștinism: Christos este totodată vorbire și salvare).
Moartea fizică a unui corp nu semnalează finalul defunctului, doar dispariția sa, în schimb, acest final îl efectuează „a doua sa moarte”, când deja nu va mai subzista nimic al său care să-i fie atribuibil sau atribuit.
Religia și erudiția hindusă, fără îndoială mai intens decât altele (în special: religiile monoteiste), sunt reglate pe baza acestei a doua morți (moksha). Fără a se fi interesat, din nefericire, în mod detaliat de ea, Lacan s-a apropiat totuși de această referință în afara căreia nici o problemă de ordin analitic nu poate fi tratată serios.
Iar Freud nu a încetat s-o abordeze, căci nu a putut răspunde la anumite dificultăți ale practicii sale decât inventând mitul unui antagonism între pulsiune de viață / pulsiune de moarte, iar apoi „principiul său Nirvana”, în care, tocmai, s-a văzut o influență a lui Schopenhauer, primul filosof din Occident care a dat atenție gândirii hinduse.
„Să fi calomniat și ars în focul cu care lucrăm sunt riscurile profesiei” - Sigmund Freud
Psihanaliza, acel dispozitiv în al cărui sân moartea locuiește în iubire...
Transferul amoros și-a făcut o intrare neprevăzută în analiză.
A fost suficient ca Sigmund Freud să se situeze cu privire la isterică ca neștiind, deși oferindu-i un dispozitiv în al cărui orizont se arăta o posibilă, singulară și salvatoare știință, pentru ca iubirea să își găsească un câmp favorabil pentru a-și trage săgețile.
Apoi au mai trebuit câteva lustruiri pentru ca problema iubirii expusă în acțiune, să nu mai fie remisă, așa acum se putea spera, acelei neștiințe, nici științei acumulate între timp, ci subiectului presupus a ști.
Cred că nu am apreciat încă decisivul acestui pas.
Lacan delimitează locul său de psihanalist ca acela în care se consumă viața sa. Pe 16 martie 1976, el va numi acel foc al consumării, un „foc rece”:
„Metafora nu indică altceva decât asta: raportul sexual. Într-atât încât ea dovedește de fapt – din faptul că ea există – că raportul sexual este „să iei o vezică drept lampion”. Adică ceea ce

putem spune cel mai bine pentru a exprima o confuzie: o vezică poate face un lampion, cu condiția să pui foc în interior, dar atât timp cât nu este foc, nu este un lampion.
De unde vine focul? Focul, este Realul. Asta pune foc la tot, Realul, spun... Dar este un foc rece. Focul care arde este o mască, dacă pot spune, a Realului. Realul este de căutat de cealaltă parte, de partea lui zero absolut. Am ajuns, totuși, la asta. Nici o limită la ceea ce putem imagina ca cea mai înaltă temperatură. Nici o limită imaginabilă pentru moment. Singurul lucru care există din Real, este limita de jos.”
Ce relație menține această consumare a psihanalistului, această devenire cenușă (cenușa: una dintre figurile obiectului mic a), cu moartea locuind în iubire?

2009. IUBIREA LACAN

Punerea în lumină a iubirii Lacan este aici stabilită printr-o discuție pas cu pas a ideilor susținute de Lacan de-a lungul celor 27 de ani de seminarii, în care au fost abordate succesiv mai multe figuri ale iubirii fără să se poată, la o primă privire, distinge cea care conta.
Astfel apare unul dintre motivele mărimii acestei opere.
Un altul ține de caracterul foarte puțin admisibil al tezei, care, așadar, nu poate fi avansată decât pornind de la un studiu exhaustiv al cuvintelor lui Lacan despre iubire, în special a celor care par să-i contravină.
Un alt motiv, în cele din urmă, este datorat stilului lui Lacan, alergic oricărei parafraze.
Astfel, opera valorează și ca o propunere privind maniera de a citi Lacan.
Una dintre caracteristicile sale este imposibilitatea, aici recunoscută, de a disocia complet opera și viața lui Jacques Lacan.
De asemenea am dorit să nu ne oprim la comentariul de texte, azi, aproape antice, ci să le confruntăm cu lucrări care, după decesul lui Jacques Lacan, au aprofundat, reînnoit și îmbogățit meditația contemporană despre iubire.

Capitole:
Spre o iubire simbolică.
Spre o iubire extatică.
Armatura iubirii.
Iubirea este comică.
Iubirea nu este o sublimare.
Unde un deces revelă cum iubirea poate rata.
Iubirea, în sfârșit, de transfer.

Afacerea Alcibiade.
Eros și Psyche.
Metafizică a iubirii.
Iubirea Lacan după obiectul mic a.
Iubirea înșelătoare.
Spre o altă iubire.
(a)zidul (L'(a)mur).
Iubirea scrie, ea nu șterge.
A face un. Iubirea în timpul non-raportului sexual.
Suflet-iubirea (L'âmour).
Stima amoroasă.
Exproprieri.
Iubirea în timpul borromeanului.
Propunerea din 11 iunie 1974.
Dante versus Lacan.

Iubirea Lacan: puzzle...

Nu-mi răspunde te rog, primăvara nu mulțumește că o iubim.

Marcel Proust

Să ne bucurăm așadar că vocea mea este joasă...

Jacques Lacan

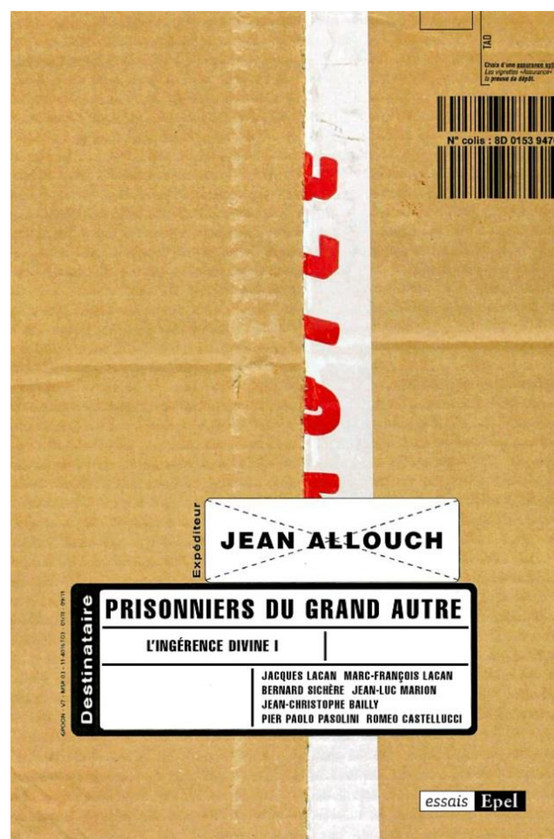
Dacă încep cu iubirea
Este pentru că – oricât ai nega-o -,
Iubirea este pentru toți
Ce este mai mare din viață.

Baudelaire

Iubirea este un lucru mult prea serios pentru a fi lăsată în mâinile înlănțuite ale îndrăgostiților. Pe de altă parte în Grecia antică existau mai multe și variate practici, și un număr egal de actori, cărora te încredințai pentru a-i asigura succesul.
Azi nu se mai apelează la un intermediar influent, nici la un vrăjitor chemat să garanteze executarea unui ritual magic favorizant, nici măcar la un zeu, ci la un psihanalist, atunci când devine prea evident că în chestiuni de iubire... asta nu merge.
Un simptom, un act ratat, un lapsus fac să sune alarma, sau prea bine inclusiv, un același și dezastruos scenariu pare să se repete neîncetat din eșec amoros în eșec amoros.
Astfel se inițiază un nouă și singulară legătură, căreia nimeni nu-i cunoaște deznodământul. Aceasta depinde în mare măsură de psihanalist.
Este convenabil ca, modern Socrate, și el să trebuiască să fie înțelept în iubire?
Oricum ar fi, experiența amoroasă este cea a propriei sale limite. Nu atât că iubirea ar avea un final, dat de ruptura legăturii sau când moartea marchează un sfârșit. Aceasta se întâmplă, și se va pune în contul contingenței. Este într-un alt sens, acest necesar, că se va înțelege această trăsătură a experienței amoroase: cu cât mai actuală, intensă, inclusiv pasională ar fi, ea rămâne autolimitată. Se va spune că această trăsătură afectează inclusiv iubirea cea mai eternă. Iubirea eternă este o figură a iubirii; au existat și altele, în care Lacan a intrat și le-a lăsat deoparte pentru ca, în mod discret, să pună lumină asupra experienței amoroase așa cum se oferă ea

psihanalizei: este propriul ordinii sau dezordinii amoroase să-și configureze o limită și să se țină de ea. Mișcarea ei o trasează, o face efectivă. Ce ar fi o iubire care nu s-ar disimula din ceea ce este iubirea? Întrebarea nu este chiar atât de trivială cum pare.
Acum bine, ce este totuși ceea ce este semnalat aici, ceva ce uneori absoarbe o viață în refugiul experienței amoroase, chiar și atunci când acea viață este guvernată de sentimentul oceanic? Ș cum s-o știi, dacă nu prin intermediul chiar al acelei experiențe? Este știut, iubirea nu se menține în afara câmpului exercițiului psihanalitic. Acolo a primit un nou nume: transfer. Cu cât mai mult a fost menținut într-o anumită obscuritate, a fost posibil să fie localizat faptul că acolo se juca o partidă inedită, și că ar putea fi întrezărit într-un mod de asemenea inedit. Era și să creezi pe locul iubirii, și în mod fundamental de partea psihanalistului, un impediment. Din acel impediment Lacan a vrut să extragă o virtute analitică. Nu a găsit soluție mai bună decât să se alinieze cu experiența, atât transferențială, cât și amoroasă. Nici o diferență, în fapt, atât timp cât se va folosi un neologism – trans-iubire – pentru a spune mai bine stricta lor identitate.
Trans-iubirea nu este analiza, așa cum o probează faptul de a te fi introdus acolo fără a fi fost invitat. Nesperată, cu atât mai puțin imaginată, irupția ei în analiză a fost făcută posibilă de dispozitivul analitic. Ce anume atunci, în acest dispozitiv, a permis o astfel de intruziune? Faptul este că, odată instalată și aproape ca și în largul ei, iubirea rămânea într-o poziție curioasă. Iat-o aici conviețuind de bine sau de rău cu ceva ce este de asemenea experiență, experiența analitică. Niciodată nu i se întâmplase ceva asemănător. Ca un animal darwinian ajuns în insulele Galapagos de pe continent, experiența amoroasă a fost indusă să se transforme, în timp ce continuă să fie aceeași, cu scopul de a se insera în experiența analitică. Astfel am ajuns să distingem una dintre trăsăturile ei, poate nu chiar atât de mascată până atunci, dar cel puțin neglijată: autolimitarea sa.
Se va numi „iubire Lacan" această figură a iubirii în care s-a manifestat caracterul limitat al experienței amoroase. Să iubești așa valorează ca o figură inedită a iubirii. Ea merită un nume. Dacă nu există nici un dincolo de această iubire (analiza nu o este), există, în schimb, o nouă iubire, cea care va ști să își joace pe deplin jocul propriei limite. O expresie, foarte simplă, ar putea aproxima tenorul acestui joc: să iubeşti este să-l lași pe celălalt să fie singur. În mod efectiv singur, și, în ciuda a toate, iubit.
O astfel de iubire nu unifică, nu fabrică „unu"-ri, oricât de mult nu le-ar place manelor (sufletelor strămoșilor) lui Aristofan; nici nu permite acel „să fii în doi". Ce i se întâmplă atunci iubitului? Este iubit, dar nu, pentru aceasta, cu o iubire care ar putea atenta contra nu mai puțin prețioasei sale singurătăți. Neiubit, se va putea simți iubit. Ceea ce se poate prescurta așa: va fi obținut iubirea care nu se obține.
„Lacan însuși"
Nu este datorită lui Lacan, ci grație unei referințe a lui Philippe Sollers, că a trebuit să iasă la lumină această manieră de a iubi. În primăvara lui 2002, revista „Infinitul" publica un interviu cu Sollers, intitulat „Lacan însuși", a cărui lectură m-a captivat într-un mod pe care-l pot descrie doar relatând gândul care m-a traversat încă de la primele linii și de-a lungul a tot ceea ce a venit după: iată că deja de 40 de ani Lacan îmi ocupa un număr inimaginabil de ore, de 30 de ani scriu despre el, și uite așa, acest Philippe Sollers, cu ușurință, fără toată această muncă, publică azi un text despre Lacan, la care eu aș putea absolut perfect să subscriu. Am rămas stupefiat; fără îndoială m-am simțit decepționat. Judecățile noastre se suprapun. Astfel, atunci când Sollers declară că e convenabil să-l iei pe Lacan „în oscilările sale, în remușcările sale, tăcerile sale, bruscările sale...", tocmai ceea ce vom trata aici, sau atunci când spune că

Lacan îi scria: „În cele din urmă, nu suntem atât de singuri”, o trăsătură predestinată să caracterizeze iubirea Lacan deși, dat fiind destinatarul său, poate fi interpretată ca și „În cele din urmă nu ești atât de „sol”, atât de „Sollers”, sau atunci când semnalează că „Numele Bataille era o problemă de anvergură în regiunea Lacan”, și adaugă „Este foarte rău văzut acest să fii Bataille de către matriarhele regiunii, nu-i așa? Foarte, foarte rău văzut. Foarte rea reputație... o viață de nedorit, de prea mare libertate”. Dacă ar trebui să-l găsești pe Lacan care a inovat în materie de iubire, l-ai găsi tocmai în acest punct pe care însăși Sollers îl califică drept „prea multă libertate”, în acest punct care foarte clar se lasă văzut în cartea lui Sibylle Lacan despre tatăl ei. În ce anume ar fi manifestat Lacan libertatea sa în prea mult cu privire la iubire? Acest interviu deschide o poartă pentru răspuns.

2012. PRIZONIERI AI MARELUI ALTUL – IMIXTIUNEA DIVINĂ I

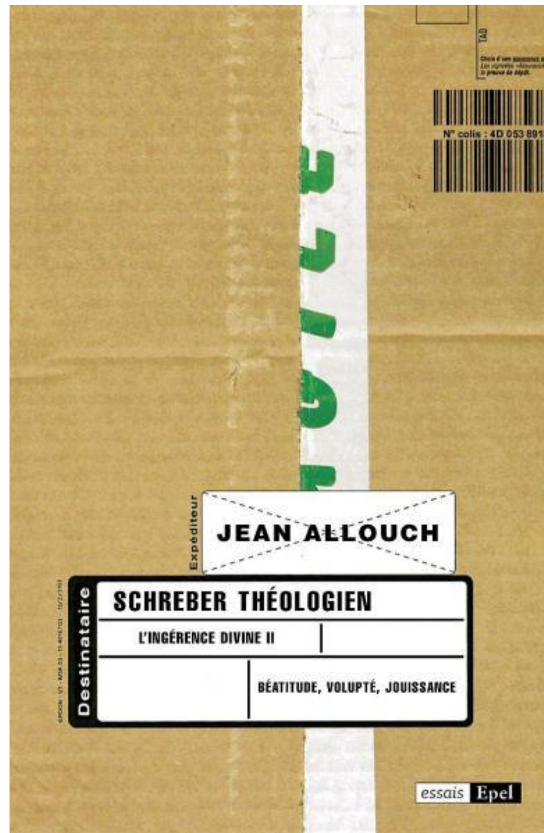
Aceste trei opere sunt concepute ca tot atâtea pachete pe care autorul lor le adresează prizonierilor lui Dumnezeu, luând astfel succesiunea unui tată care, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, obișnuia să le adreseze soldaților francezi în viață, originari din satul meridional în care locuia și captivi ai armatei germane.

Imixtiunea divină I ia act de faptul că, în ciuda anunțului nietzschean al morții sale, Dumnezeu, sau mai exact fantomele sale, bântuie încă spiritele, investesc corpurile. Mai multe cărți o dovedesc, pe care autorul le chestionează, nu fără ca în retur să se lase învățat de către ele.

Unii dintre ei încearcă să-i redea locul său Dumnezeului creștinismului făcând fond din anunțul morții lui Dumnezeu ca pentru a-i inversa mai bine incidența (Jean-Luc Marion cu „Idolul și distanța”, Bernard Sichere cu „Ființa și Divinul”); În opoziție, alții încearcă să termine cu Dumnezeu și umbrele sale (Jean-Christophe Bailly cu al său „Adio. Eseu despre moartea zeilor”); alții, în sfârșit, fac stare dintr-o tensiune critică totuși judecată ineliminabilă în raportul fiecăruia cu Dumnezeu (Pier Paolo Pasolini cu „Theoreme”, cartea și filmul, Romeo Castelucci, recent în teatru).

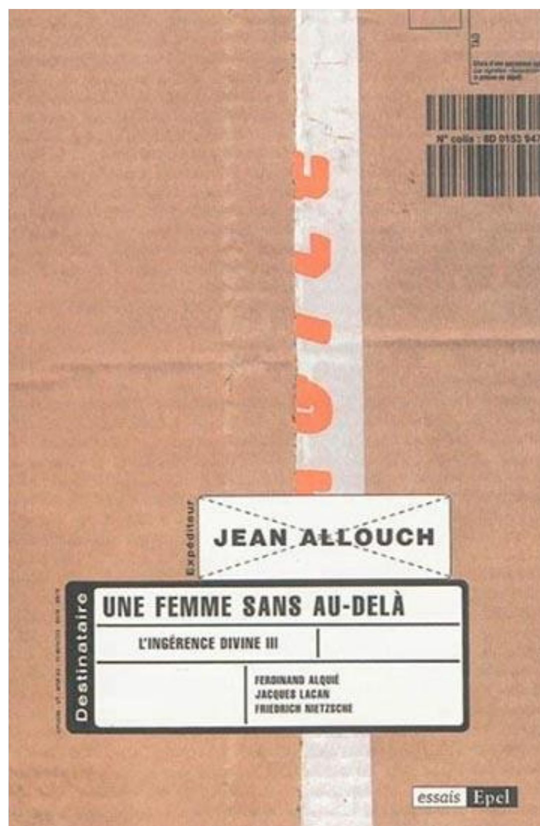
Acestui ultim curent îi pot fi adăugate seminariile și scrierile lui Jacques Lacan. Vecinătatea sa cu catolicismul nu a fost până în prezent niciodată examinată în ea însăși. S-ar putea ca anumite concepte ale sale să fie marcate până la punctul de a-i restrânge portanța? Să fie purtătoare de echivocuri? Să trebuiască să ne lipsim de ele? Astfel de exemplu, banalizarea actuală a conceptului de mare Altul nu ține ea de faptul că acest mare Altul rămâne o figură a lui Dumnezeu? Claude Levi-Strauss și alții cu el o gândeau.

Optând de această dată pentru un demers diferit de cel al punerii în operă în „Iubirea Lacan” (2009), Jean Allouch revizitează aceste concepte pornind de la diverse problematizări contemporane ale morții acestui Dumnezeu care, spunea Lacan, „nu și-a făcut încă ieșirea”

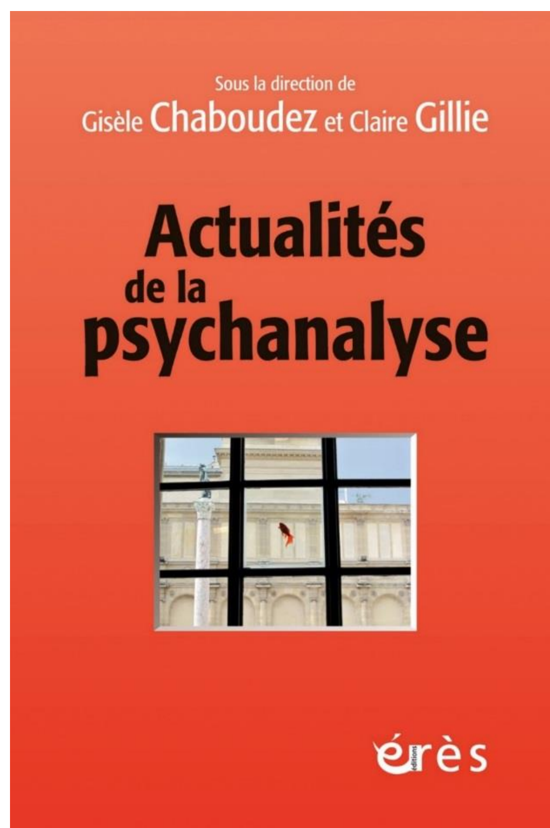
2013. SCHREBER TEOLOG. IMIXTIUNEA DIVINĂ II

Memoriile lui Daniel Paul Schreber au dat loc la atâtea comentarii psihiatrice și psihanalitice încât această pletoră a sfârșit prin a confuziona spiritele. Când vorbești lui Dumnezeu, s-a scris, asta se numește o rugăciune, dar când Dumnezeu îți vorbește, asta se numește schizofrenie. Nu s-a citit întotdeauna acest text în modul în care autorul său își dorea să fie primit: ca adevenirea unui adevăr teologic a cărui importanță nu este mai mică decât cea provocată de venirea lui Christos în această joasă lume. Această operă împlinită, Schreber iese după 18 ani de închidere psihiatrică liniștită, și este recunoscut liber să-și conducă viața sa așa cum o înțelege. Cu prețul a ceea ce el numește martiriul său, teologia sa degajă eroticul de carcanul în care pierea pentru, absolut contrariul, a face din încălzirea sexuală ceea ce-l ține pe Dumnezeu departe de bătaia morții sale anunțate.

2014. O FEMEIE FĂRĂ DINCOLO. IMIXTIUNEA DIVINĂ III

Ele erau fete de oraș, cocote, însoțitoare, puicuțe, manechine în vitrine, prostituate. Ea este, ea, fată de țară, unica, „o femeie în ea însăși, și fără dincolo”. Cu ce iubire tânărul filozof Alquie o va fi iubit? Jacques Lacan încearcă să reducă bântuirea lui de ea: îi trimite prietenului său o foarte emoționantă scrisoare, căreia îi adaugă singurul poem pe care l-a scris vreodată. Unică, Ariadna, nu o este mai puțin în acuplarea ei cu Dionysos. Inspirat de Lou Salome, așa cum o arată aici Chantal Maillet, Nietzsche îi desenează portretul: liberă, ea știe s-o facă cu fiul ei, să îmblânzească, să liniștească juisarea în exces de care suferă amantul ei; ea îi primește darul în carnea sa. Alquie, Lacan, Nietzsche schițează ceea ce ar fi o erotică dezlocuită de Dumnezeu, o erotică în care, fruct al unei cuceriri care este și un doliu, marele Altul este recunoscut ca inexistând.

2014. CLINICA MODERNITĂȚII

DEPATOLOGIZĂRI: HOMOSEXUALITATE, TRANSSEXUALISM... CE ALTCEVA?

„Nevrozatul bolnav este pentru noi un om, în conflictul căruia noi nu putem vedea clar, căci îl aduce deja constituit. Invers, dacă cunoaștem acest conflict, noi uităm că este un bolnav, așa cum și el, când cunoaște acest conflict, încetează el însuși să fie un bolnav.” – Sigmund Freud

Clinica, un termen atât de larg uzat pe cât de puțin criticat, mai ales că provine din alt câmp, medical... Să fie oare o clonă? O clonică?

Depatologizările recente nu au fost opera psihanalizei, ci a militanților care au făcut „mișcare”, pe care psihanaliza și complicea sa, psihiatria, au încercat prea bine să le împiedice.

Cei pe care-i făceam de rușine prin descrierile noastre „clinice” - azi foarte mult perimate – și prin practicile cel mai adesea normalizatoare care le însoțeau, ne-au întors această rușine în plină figură.

Într-adevăr, noi nu am știut să luăm act despre ce era vorba, iar cantitatea de obiecte ce ne face de rușine, crește în continuu, cu sado-masochismul, care, după descrierea pe care i-o face Gayle Rubin, nu mai poate fi prins în plasa în care-l închideam, și care, cu Lynda Hart, este regândit ca performanță. Sau încă și mai mult, sodomia, despre care Mark Jordan ne arată că este propriu-zis un concept teologic.

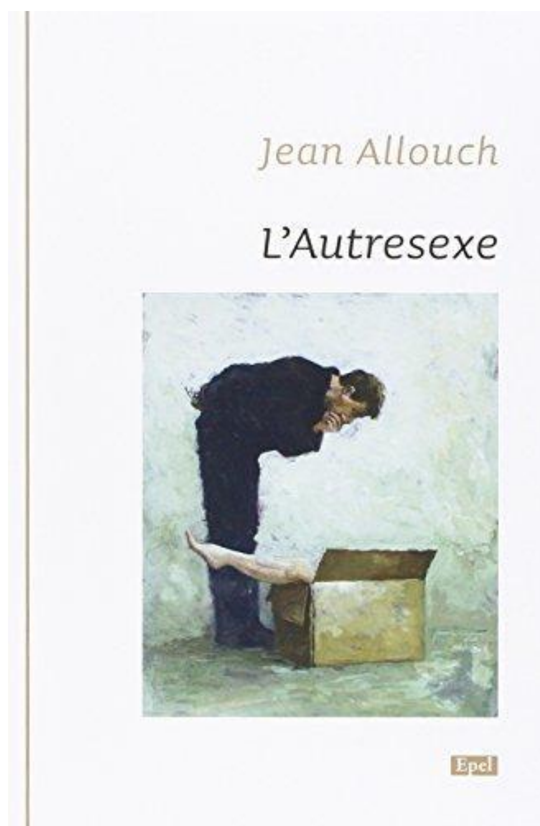
De ce nu am știut s-o vedem?

Însăși conceptul de perversiune, ca să spunem adevărul, este mai mult decât zdrobit, Vernon Rosario îi descrie geneza...

Conceptul de heterosexualitate, aflăm sub pana lui Jonathan Katz, departe de a fi universal, este de factură cât se poate de recentă.

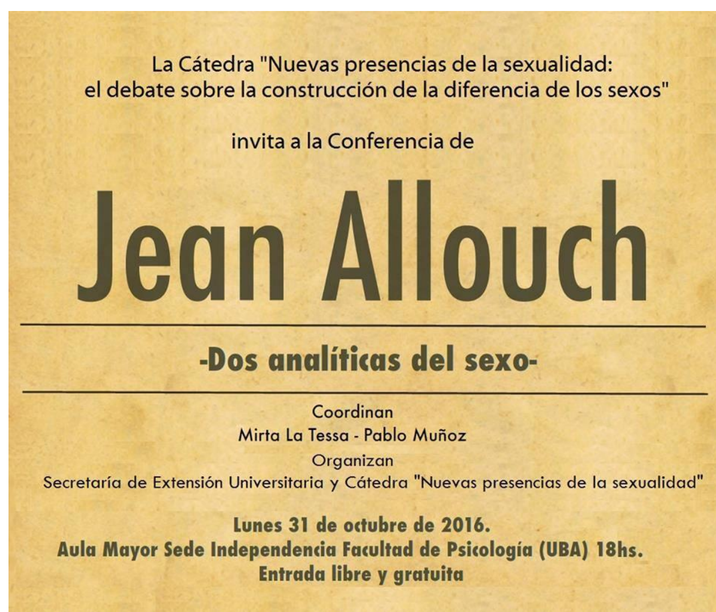
Cu lucrările lui John Winkler și David Halperin, raportul nostru la Antichitatea greacă este pus sub semnul întrebării. Cum de nu am putut vedea, ceea ce remarcă Sandra Boehringer, că

„eraste” și „eromene” nu sunt substantive? Să fie ceva greșeală, atunci când Lacan citește Banchetul lui Platon?
Aș putea menționa alte nume și alte lucrări, cele ale lui Leo Bersani, Pat Califia, Elisabeth Ladenson, Lee Edelman, Maud Gleason, Judith Butler, etc...
Pe scurt, un câmp de studii, ale căror obiecte sunt cele asupra cărora psihanaliștii au vrut să-și exercite puterea. Cei cărora le descriam adevărul, de acum ne învață. Au luat un cuvânt pe care noi nu l-am știut culege, în ciuda frumoaselor și liniștitoarelor noastre discursuri despre „ascultare”.
Domenii întregi ale erotismului au rămas neexplorate vreme de un secol, și am făcut mult ca să ajungem la un astfel de rezultat, sau mai bine, lipsă de rezultat.
Este vorba despre aer proaspăt, respirabil pentru cei ai căror plămâni nu sunt umpluți cu „funcția psy”, arătând un refuz pe care și alte nume îl ilustrează: Martin Heidegger, Georges Canguilhem, jacques Lacan, în special aceștia.
Pe acest fir, Gerard Granel propunea, acum mai mult de 20 de ani, suprimarea lui „psy” din psihanaliză. Să fie el, acest mic și totuși imperialist „psy”, cel căruia i se datorează inimaginabila orbire pe care analiștii nu au știut s-o ridice prin ei înșiși, și pe care doar o intervenție exterioară, totodată de forță și erudită, a făcut-o evidentă?
Ce ar fi o clinică „modernă”? Care i-ar fi factura, modalitatea, stilul?

2015. ALTULSEX

Freud pusese preliminariile. Singur, totuși, care să fi enunțat al său „Nu există raport sexual", Jacques Lacan nu s-a putut autoriza acolo decât distingând un registru inedit al sexualului, diferit de ceea ce analiștii (el inclusiv) exploraseră până atunci: complexe, stadii, pulsiuni, fantasme, falus, obiecte parțiale, micul a, plus-de-juisare, etc. Acolo unde lipsește raportul sexual, partenerii sunt tot atâtea personaje ca de teatru ale unui mare Altul inexistând: femeie, virgină, isterică, bărbat, vir, virgo, damă, bun bărbat, bună femeie, cărora le vom adăuga, cu Michel Foucault, maestrul antic, femeile, băiatul și soția. Făcut prezent prin interpunerea lor, este de fiecare dată vorba despre marele Altul luat ca și corp, despre Altulsex. Să realizezi că nu există cu el raport sexual care să se poată scrie relevă de o experiență traumatizantă. Este totuși acolo, după Lacan, locul în care fiecare are întâlnire cu libertatea sa.

2016. DOUĂ ANALITICI ALE SEXULUI...

Jean Allouch,
Luni, 31 octombrie 2016,
Universitatea din Buenos Aires, Facultatea de Psihologie

Un cal furnică, o piatră de gumă, apă fără hidrogen, pur și simplu nu există – și nimeni, din câte știm, nu s-a emoționat niciodată cu ele.

În schimb, „raportul sexual” care, fără îndoială, văzut de Jacques Lacan, este un obiect de acest tip, intrigă; inclusiv se concepe că viața fiecăruia s-ar putea roti în jurul său.

El a inventat acest „raport” pentru ca imediat să-l declare inexistent. Straniu!

Și încă și mai mult dacă, în voce joasă – așa cum se va arăta – explorarea acestei inexistențe, prin atingeri succesive, a desenat o erotică distinctă celei freudiene, pe care până la acel moment el o studiase și reconfigurase.

De aici înainte, două analitici ale sexului coabitează în câmpul freudian, în timp ce, o a treia raritate, același lucru se întâmplă la Platon (cel puțin Platon citit de David Halperin), la Michel Foucault și la Gayle Rubin.

Iar din aceasta apare o întrebare între altele: ce ar fi o politică definitiv lacaniană? Să răspunzi la ea constituie o condiție de posibilitate pentru cine consideră să exploreze perturbările pe care analitica gauro(trau)-matizantă a non raportului sexual le aduce analiticii prime, cea a falusului, a fantasmei, a pulsiunii, a obiectului mic a. Lacan nu a făcut mai mult decât s-o înceapă.

(minutul 6:00 – 54:05)

Atâtea sexualități se lasă distinse și atât de diverse, încât ajungem să ne îndoim de interesul pe care l-ar putea avea o astfel de noțiune.

Există cea a animalelor, cea a catolicilor – care transformă fiecare oaie într-un elefant, catolicii au ca model de sexualitate pe cea a elefanților, există câteva pagini în care Michel Foucault parcurge ansamblul de referințe ale catolicilor la elefant, elefantul nu face dragoste decât pentru a procrea - , există sexualitatea sexologilor, a raportului yin – yang în China, există cea a biologilor - care scriu un raport sexual, există cea a anchetelor de opinie, există cea a bunului doctor Kinsey – cu al său continuum sexual, există cea a opoziției în India a lui Purusha, spiritul, și a lui Prakriti, materia feminizată, etc., etc....

Formula lui Lacan, nu există raport sexual, nu are nimic de-a face cu toate aceste sexualități, ea nu are o portanță universală, valabilă în orice timp și în orice loc.

Formula sa valorează pentru analiză, iar dacă prezintă ceva interes altundeva, aceasta nu îl preocupă decât pentru a face remarcat că unele dintre aceste sexualități relevă, ele, de raportul sexual.

Așadar este în cu totul alt loc decât cel în care se găsesc toate aceste sexualități, că vom diferenția, cu Lacan, două analitici ale sexului.

Pe 26 ianuarie 1975 Lacan declara: „există un raport cu sexul în faptul că sexul este peste tot unde nu ar trebui să fie”.

Putem spune același lucru cu privire la pulsiunea de moarte, este de asemenea un raport cu moartea, dar deplasat și el.

Cred că, nici până în prezent, nu s-a luat act până la ce punct, declarația pe care tocmai am citat-o, și multe altele care sunt convergente, ne conduc să reconsiderăm, în mod amplu, tot ceea ce psihanaliza a putut spune până atunci privind sexualitatea.

Abordând sexul, ca și raport, Lacan face să valoreze un registru inedit al sexualului, în același timp diferit și vecin, de cel pe care până atunci, în continuarea lui Freud, îl studiase și reconfigurase.

Astfel am fost condus să disting două analitici ale sexului, pe de-o parte, a doua analitică, cea a raportului, de această parte fiind „un Altul sex”, iar de cealaltă parte, prima analitică, cea a micului obiect a, „un Altul al dorinței”.

De o parte, un raport sexual, de alta o lege sexuală, de o parte, o normalitate lipsind, de alta o anormalitate, de o parte, o erotică heteroerotică, ceva comun tuturor, iar de alta o diversitate sexuală.

Iată deci, două problematici, două locuri atât de distincte, care s-au putut figura pe două plaje diferite ale nodului borromeean.

Plaja pe care se joacă partida propriu zis lacaniană a sexului, analitica raportului, acolo unde Lacan localizează adevărata gaură, un loc în care se acoperă imaginarul și realul, este separată prin traseul negru, coarda simbolicului, de cealaltă plajă, în care a fost înscris obiectul mic a, cauza dorinței, dar a unei dorințe - și aici este noutatea – a unei dorințe care nu mai este totul dorinței, iată stranietatea, dorința cauzată de micul obiect a privește pe „Altul dorinței", deja o modificare a ceea ce a fost numit mult timp „dorința Altuia".
Așadar această dorință cauzată de micul obiect a privește pe „Altul dorinței", depinde de legea sexuală, recunoscută începând de acum ca anormală, în același timp în care îi privește pe toți. În ce privește pe „Altul sex", și deja nu mai „Altul dorinței", vine o altă dorință, cea a raportului sexual.
Această distribuire în două analitici diferite este atât de netă, încât poate fi reprezentată sub forma unui tabel.
Dacă revenim la nodul borromean și privim plaja pe care o semnalează obiectul mic a, acolo, cunoaștem cântecul. A privilegiat această plajă, este pentru acest motiv, de altfel fondat, că acolo se suprapun cele trei registre.
Cu aceasta pur și simplu nu s-a făcut decât să se reafirme ceea ce făceau discipoli lui Lacan în timp ce el preda, adică faptul de a fi mereu în întârzierea unui tren.
Au trecut 40 de ani și mi se pare că, de acum, nu mai este rău-venit să luăm act de faptul că prin această bizară chestiune a raportului sexual, o altă analitică a venit la lumină, o altă analitică a sexului, în care, și aici, ascultați bine această frază: „primind corp sexuat, marele Altul, este recunoscut ca jucând partida sa într-un raport sexual inexistând, în vreme ce el însuși, acest mare Altul, nu există".
Atunci, bineînțeles, ne întrebăm, dacă acest enunțat are cel mai mic sens.
Cum așa, dacă Altul nu există, ar putea interveni și juca partida lui, într-un raport sexual, el însuși inexistând?
Totuși, tocmai despre aceasta Lacan dă de înțeles, ceva ce pare prea bine să releve de fantastic.
Atunci, privind nodul, am putea oare, măcar în parte să ridicăm această perplexitate pe care v-am prezentat-o cu această frază?
Suntem mai întâi uimiți de faptul că Lacan a lojat trei inexistențe pe această plajă ex-centrată: inexistența lui Altul, cea a juisării lui Altul și cea a raportului sexual.
Aceste trei inexistențe trebuie într-un anumit mod să se încrucișeze, căci ele au în comun faptul de a nu exista, apoi rezidă toate trei pe locul adevăratei găuri, și dacă sunt știute ca inexistând, cel puțin de către Lacan, modul acestei științe le este comun, eu aș propune să spunem că a fost vorba despre o iluminare.
Atunci, unde deci oare insistă ele aceste trei inexistențe, fără ca pentru aceasta să existe? Și cum?
Acest nod o arată, dacă nu o stabilește. Aceste trei inexistențe sunt imaginare și reale, spus altfel, ele sunt totodată un imaginar realizat și un real imaginat.
Ceea ce presupune că există ceva ca un real al imaginarului și un imaginar al realului.
Considerând mai bine toate acestea, suntem mai puțin uimiți. Nu vedem cum ar putea fi vorba despre un imaginar, dacă nu ar fi într-un anumit mod real. Și nu vedem nici ceea ce ar putea contraveni faptului ca realul să fie imaginat.
Așadar trei inexistențe care au în comun a inexista, dar nu a inexista în sensul în care un discurs formalizat poate demonstra o inexistență.

Deci au în comun a inexista într-un mod bizar, sunt lojate pe un loc în care se acoperă imaginarul și realul, și putem avea acces la inexistența lor după această modalitate care se numește iluminare, un mod de a ști care este și el în afara simbolicului.
Există totodată ceva mai mult decât acest triplu și comun statut: să le abordezi pe fiecare și să le iei împreună se adeverește susceptibil de a putea aduce ceva lumină asupra acestui enigmatic enunțat pe care-l amintesc: „Altul joacă partida sa într-un raport sexual inexistent, în timp ce acest Altul, el însuși, nu există.
Atunci, să plecăm de la formula „Nu există Altul lui Altul”. E de remarcat că odată cu această formulă, Lacan închidea o poartă, o poartă în care, de exemplu, cineva ca Russell se înfundase, cu teoria sa a tipurilor.
Ființa vorbitoare, Lacan spune vorbiința, vorbiință vrea să spună că ea vorbește ființa așa cum alții vorbesc chinezește. Deci, vorbiința are de a face cu un Altul, fără un dincolo.
Fără această absolută închidere a lui Altul, articularea celorlalte două inexistențe, cea a raportului sexual și ce a juisării lui Altul, ar rămâne în permanență în aer, în permanență susceptibile de destrămare.
Întrevedem că „nu există raport sexual” poate prezenta câteva afinități cu „nu există juisarea lui Altul”. Ce afinități?
Este vorba de mai mult decât o afinitate, este vorba despre Lucrul însuși, cel care face că vorbiința este în mod erotic excitată și că sexualitatea sa este mult mai intensă și variată decât cea a elefanților.
Această afinitate deci, nu există raport sexual și nu există juisare a lui Altul, intervine până și în cea mai mică excitație, oricare ar fi obiectul, oricare ar fi locul corporal, oricare ar fi modalitatea.
Acest obiect, acest loc corporal, bineînțeles vă gândiți la faimoasele zone erogene, această modalitate, relevă de prima analitică a sexului, cea deci pe care a studiat-o Lacan, în continuarea lui Freud, cea deci pe care o desemnez prin obiectul mic a.
Rămâne că o altă și o diferită partidă se joacă în fiecare excitație sexuală, care, ea, relevă de a doua analitică, cea a raportului sexual.
În fiecare excitație, oricare ar fi, acționează o insistentă întrebare, întotdeauna aceeași, și care nu poate fi pusă decât în acest mod, nu făcând discurs, asta ar fi bla-bla-bla, ci fiind excitat.
Această întrebare, care poartă cu ea, oricare excitație ar fi, această întrebare care este și cea pornind de la care se declanșează excitația, această întrebare este aceasta: „Altul juisează el?”
Nu te acomodezi la ideea că Altul poate să nu juiseze, poate să nu juiseze de propria juisare, care nu este falică. Și, bineînțeles, dacă ar exista un Altul al lui Altul, ai putea merge să vezi întotdeauna de partea acestui Altul al Altul, să te raportezi la el, să-i raportezi întrebarea, ad libitum, la plăcerea lui, iar prin aceasta întrebarea nu se va mai pune în ceea ce ea are ca tranșant.
Această întrebare este, o reamintesc, „Altul juisează el?”, Altul este susceptibil să juiseze, Altulsex, scris într-un singur cuvânt, acest Altulsex care este altceva decât ceea ce numim alt sex atunci când vrem să vorbim despre feminin, Altulsex este el susceptibil să juiseze?
Pentru că este erotică, pentru că se joacă în act, această întrebare nu este mai puțin în mod eminent spirituală, iar aceasta o vedem, de exemplu, în faptul că Lacan a putut spune, că „singura probă pe care am putea-o avea despre Dumnezeu, ar fi ca el să juiseze”.
Dar cum s-o știi? Cum să știi dacă Altul juisează, dacă nu juisează în act? Excitația își face această întrebare, îl întreabă, iar în suspansul răspunsului, se reînnoiește.

Aduc aici foarte puternica formulă a lui Lacan, „nu există nimic mai decepționant decât raportul sexual”. Suntem totuși stupefiați că a putut spune asta. Nu a găsit nimic mai decepționant în viața sa?
Decepția pe care i-au produs-o elevii săi a fost oare atât de mică? Cea a analizelor sale ratate a fost și ea mai mică? Cea a părinților săi a fost și ea mai mică?... mai mică, cea a iubirilor sale din copilărie?...mai mică, cea a soțiilor lui?... Nu!
El afirmă cel puțin, chiar în aceeași zi, că „este raportul sexual, adică ceva ce el însuși a inventat, cel care i-a produs cea mai mare decepție a sa”.
Spun că este el cel care l-a inventat, bineînțeles că în limba franceză este foarte net acest cuvânt, raportul sexual, și oamenii credeau că aveau raporturi sexuale.
Pus și simplu Lacan a luat acest cuvânt în serios, dacă vorbim despre raport, asta nu poate fi decât în sens matematic.
Ne imaginăm că a face dragoste este o modalitate mai bună de excitație decât altele, de exemplu cea pe care o procură alăptarea, pentru a pune problema juisării lui Altul.
Asta se poate, dar nu schimbă nimic în afacere. Oricare ar excitația, este Altulsex cel care este vizat, Altul corporalizat, totodată în mod imaginar și în mod real, cel care set pus în joc, și despre care te întrebi, dacă este susceptibil să juiseze, și dacă el există?
Dar nu, el nu juisează de juisare care să fie a lui, proprie, pentru un motiv foarte simplu, pentru că nu există.”
Putem întotdeauna alerga... și deci, dacă nu există, cum putem vreodată stabili cu el un raport sexual?
Într-un cuvânt, cele două formule: nu există raport sexual și nu există juisare a Altuia sunt două prezentări ale unui aceluiași enunțat...
Dacă Altul ar juisa, ar exista un raport sexual...
Dacă ar exista un raport sexual, Altul ar juisa...
Pentru atât, nu este aici decât apropierea negativă a marii chestiuni a excitației...
Psihanaliza nu are de a face decât cu o singură chestiune: de ce există excitație mai degrabă decât nimic?
Este locul pentru a da seama, și eu cred că este sarcina analizei, este așadar locul pentru a da seama de faptul că există excitație...
...Și de faptul că, „cărnurile” se grăbeșc acolo, în căutarea unei satisfacții pe care ele n-o vor obține decât pe un anumit versant, în decepția de nu fi avut niciodată de-a face cu juisarea Altuia, și, așadar, nici cu raportul sexual...
După iubire, bună ziua tristețe...
„Bună ziua tristețe” este titlul unui roman al unui autor care se numea Francoise Sagan, care, după ce a trăit o viață tumultoasă, a sfârșit prin a se sinucide...
Eu pun întrebarea:
Câte sinucideri (nu vom putea niciodată să le numărăm)...
Câte sinucideri au ajuns în fața chestiunii juisării Altuia?
Am putea evoca, am putea reconsidera chestiunea „teroriștilor” pornind de la această chestiune...
Faptul că există excitație, acest lucru, conceptul de pulsiune, care relevă de analitica micului a, nu-l explică...
Nici fantasma, nici funcția falică, care, și ele, participă din prima analitică a sexului...
Nici măcar conceptul de libido, care, văzut sub unghiul celei de-a doua analitici, apare doar ca o explicație pur și simplu nominală, astupând astfel chestiunea excitației...

Un lucru este ceea ce se întâmplă din moment ce nu există raport sexual, nu există juisare a lui Altul, și, cu totul alt lucru este incidența asupra excitației a acestor două inexistențe, a raportului sexual și a juisării Altuia...
Așadar, revin atunci la întrebarea mea, am spune că nu s-ar ști să existe acolo nici cea mai mică incidență a faptului că in-există raportul sexual și juisarea Altului....
Cum anume, ceea ce nu există, ar putea, în orice mod ar fi, să acționeze?
Ei bine, este suficient să menționăm, pentru unii, importanța unui copil dorit și nenăscut, inexistent așadar, pentru a avea măcar vreo îndoială cu privire la valoarea unei astfel de argumentații...
Și, de asemenea, este suficient să ne gândim, până la ce punct, inexistența lui Dumnezeu, marchează spiritele și corpul...
După Lacan, tocmai inexistența raportului sexual și a juisării Altuia, sunt cele care sunt active, sunt cele care sunt erogene, un fel de gaură vulcanică, care solicită excitația, pentru oricât de puțin ne-am apropia...
Iar ceea ce face ca aceasta să fie imaginabil, este statutul acestei duble inexistențe, imaginare și reale totodată...
Excitația este chemată de către această gaură vulcanică, mărginită pe de-o parte de către inexistența lui Altul, iar de cealaltă parte de inexistența juisării lui Altul...
Excitația nu advine pornind de la ea însăși, ci de la celălalt, Altul, este întorcându-se către celălalt, Altul, faptul că vorbiința se găsește excitată, întorcându-se spre acest straniu Altul, totodată inexistent și insistent, de la care primește solicitarea care-l excită...
Astfel se prezintă această a doua analitică a sexului, pe care Lacan, așadar, în mod discret, prin mici atingeri, pe ici pe colo, a făcut-o să valoreze...
Ne întrebăm, ce se află aici în joc?
Ce așteptăm noi de la o excitație astfel solicitată?
O frază a lui Lacan, deschide drumul la un posibil răspuns, sau mai degrabă la două răspunsuri alipite...
Această frază, ia venit, nu reflectând, ci unindu-se sexual cu o isterică...
Din această uniune el a extras o anumită știință...
A extras știința unei imposibilități....
Așadar, vă spun care este această imposibilitate...
Este aceea de a nu scrie niciodată raportul sexual decât în lipsa dorinței sale...
Pusă în operă, excitația se asigură, chiar verifică faptul că lipsește dorința de acest raport sexual care nu există...
Aceste cuvinte pot fi foarte ușor citite „de-a latul”, mai ales dacă ești lacanian...
Nu este vorba aici absolut deloc de raportul sexual, care pentru că, lipsind, ar fi dorit...
Ci, despre o dorință a acestui raport sexual, care, pur și simplu, ca dorință, ar lipsi....
Inexistența raportului sexual nu s-ar ști să fie stabilită, adică să se scrie, altfel decât astfel...
Adică, în lipsa oricărei dorințe care l-ar viza...
Și, imaginați-vă dumneavoastră că aceasta, este ceea ce Lacan numea libertate..

JEAN ALLOUCH

Pourquoi y a-t-il de l'excitation sexuelle plutôt que rien ?

essais Epel

2017. DE CE EXISTĂ EXCITAȚIE SEXUALĂ MAI DEGRABĂ DECÂT NIMIC?

Erotica nu se pretează să fie concepută în mod simplu unitar. Mai mulți au admis-o și, printre ei, Platon, Lacan, Foucault, Rubin. O vom verifica aici cu privire la primii doi numiți. Care ar fi așadar motivul unei astfel de împărțiri? Fără a prejudeca alte răspunsuri posibile, prezentăm aici pe cel pe care Lacan îl indica, nu sub forma unui discurs susținut, ci prin atingeri succesive, ici și colo dispersate, după ce a fost recunoscută inexistența raportului sexual. Astfel se clarifică chestiunea propriu psihanalitică (chiar dacă de alură filosofică): de ce există excitație sexuală mai degrabă decât nimic?

„Există un raport cu sexul în faptul că sexul este peste tot unde nu ar trebui să fie..."
„Nu există nimic mai decepționant decât raportul sexual..."

Jacques Lacan

„Primind corp sexuat, marele Altul, este recunoscut ca jucând partida sa într-un raport sexual inexistând, în vreme ce el însuși, acest mare Altul, nu există..."
„Falusul nu intervine în analitica raportului sexual..."

Jean Allouch

„Relația sexuală este a unui singur personaj"

Michel Foucault

2017. SCENA LACANIANĂ ȘI CERCUL EI MAGIC - NEBUNI SE REVOLTĂ”

„Liber adresându-se libertății celuilalt, Jacques Lacan a fost-o, fie în exercitarea psihanalizei, fie în prezentările sale de bolnavi, fie în seminarul său (scena lacaniană).
Astfel a rupt-o cu un prealabil ce menținea nebunia sub imperiul necesității - ceea ce trebuia să-l opună lui Henri Ey și să-l apropie de Michel Foucault, pentru care libertatea este solid implicată în noțiunea însăși de nebunie, aparține domeniului existenței sale.
Dacă revolta nebunului, cea a copilului la fel de bine, se arată intratabile, se sustrag stăpânirii pe care încercăm s-o exercităm asupra lor, motivul nu este el faptul că ține de libertatea lor? Așadar să luăm act.”

„INTRODUCERE - LIBERTATEA, LIBERTATEA CE?”

„Psihanaliza […] trebuie să fie dublul nebuniei, spectrul său fantomă, mântuirea sa adevărată.”
Leopoldo María PANERO

„Iată patru propoziții, de înțeles, nu atât ca enunțări fondate în bună logică, ci, mai obișnuit, ca ceea ce se propune și se află așadar aici pus:
1) Viața fiecăruia este construită pe un act al libertății sale.
2) În măsura în care ea se exercită, această libertate primește numele de revoltă. (ridicare, revoluție)
3) Această revoltă este o spunere că nu unei alienări.
4) Să spui că nu este să te separi.
Libertate, revoltă, alienare, separare.”

„CONCLUZIE - SĂ TE REVOLȚI (SĂ TE RIDICI)”

„Mai trebuie precizat? Să te revolți nu este în nici un mod un simplu echivalent al „revoltei sinelui”, chiar dacă prea bine ceva din sine - o libertate - este în operă în revoltă, de la primul ei început.
Vrem un nou indiciu? Urmărisem, în epocă, de mult prea departe ceea ce putem numi „afacerea iraniană” în ecou la denumirea „afacerea Dreyfus” sau, mai puțin cunoscută fără îndoială, la desemnarea de către Lacan a evenimentelor din mai 1968 ca „o afacere” - adică ceva ce nu se lasă prins de categoriile folosite de obicei pentru a da seama de un eveniment din ordinul „polis”-ului. De asemenea, va fi fost nevoie de publicarea din 2013 a interviului lui Foucault cu Fares Sassine pentru ca eu să încep să întrezăresc importanța și interesul a ceea ce se întâmplase atunci - în acel început al secolului XXI, tensiunile în țările arabo-musulmane și cele ce sunt în curs între acele țări și Occident, îi spun actualitatea. Ne vom apropia remarcând mai întâi faptul că detractorii săi nu au știut să vadă că exista, în acest mod în care Foucault a reacționat la evenimente în Iran, nu atât un fapt politic cât o afacere. Foucault, de altfel, o semnalează imediat: „revolta” iraniană nu era „comandată de o ideologie revoluționară occidentală”, nici „de un partid politic și nici măcar de către organizații politice” („Interviu”, p.35).
Ce s-a întâmplat cu afacerea iraniană? S-a reacționat la pozițiile luate atunci de Foucault, denunțându-se în ele o enormă, chiar de neiertat prostie. Acești dătători de lecții, acești detractori au meritat mult cuvintele puțin plăcute pe care, în răspuns, Foucault li le-a rezervat. Aceste răspunsuri nu i-au schimbat; ei sunt imuabili. În schimb, ele pot, pentru alții decât ei, să se dovedească decisive: o lecție, nu doar în măsura în care o lecție transmite o știință, ci în sensul în care, primind-o, te regăsești modificat din ea....”

GUY LE GAUFEY, 1946 -

Psihanalist, psihiatru, co-fondator al revistei LITTORAL și al ȘCOLII LACANIENE DE PSIHANALIZĂ.

Cărți:

1991. Incompletitudinea Simbolicului. De la Rene Descartes la Jacques Lacan
1991. Evacuarea originii
1994. Obiectul a. Abordări ale invenției lui Lacan
1997. Lasoul specular: un studiu transversal al unității imaginare
1998. Anatomie a celei de-a treia persoane
2006. Nu Totul lui Lacan. Consistență logică, consecințe clinice
2009. Cărui subiect?
2013. Hiatus sexualis. Despre non-raportul sexual după Lacan
2014. O arheologie a atot-puterniciei. De unde vine A barat
2016. Index al numelor proprii și al titlurilor de opere în ansamblul seminariilor lui Jacques Lacan

DESPRE FORMAREA PSIHANALISTULUI - interviu

„Punctul cheie este că în Franța nu există nici un titlu oficial de psihanalist; insist asupra acestui punct pentru că din momentul în care vrei o recunoaștere oficială a titlului de psihanalist trebuie să treci prin furcile caudine ale Statului, ceea ce este prea normal: dacă vrei să beneficiezi de garanția pe care el o oferă, trebuie să-i plătești prețul.

Acest titlu, așadar, nu există încă, și nu a existat niciodată ca atare.

În ceea ce privește confuzia între psihanaliză și psihoterapie, ea a devenit un bazar total, căci azi, în Franța, titlul de psihoterapeut, el, este recunoscut de Stat, și toți cei ce aleargă după un titlu oficial de psihanalist par gata să se alipească psihoterapeuților pentru a-l obține.

Ori, dacă întreținem confuzia între practica analizei și cea a psihoterapiei nu vom avansa niciodată spre ceea ce totuși ne propunem să facem: să apărăm practica analizei.

Fapt e că în Franța, numeroase grupuri analitice, la fel de bine freudienii din SPP, cât și Școala Cauzei Freudiene și altele încă, sunt totuși de acord asupra unui lucru: fără titlu oficial al psihanalistului...

Până în ziua în care Serge Leclaire a vrut să lanseze „Ordinul psihanaliștilor”; el vroia să creeze, după propriile cuvinte, o „interfață” între Stat și profesie. I-am răspuns atunci că ceea ce el numea „profesie” nu putea exista, căci nu exista nici un titlu, ceea ce face că nu eram în măsură, și nu suntem încă în măsură nici astăzi să spunem cine este analist sau cine nu este analist.

Anumite școli au bineînțeles propriul lor titlu care le permite să spună dacă cutare este sau nu psihanalist. Ele au listele lor, dar aceste liste nu pot în nici un mod pretinde a avea valoare legală: din momentul în care ne apropiem puțin de modul în care ele sunt stabilite, și oricare ar fi seriosul care uneori prezidează la confecționarea lor, ne dăm seama imediat că această afacere este în mod strict internă asociației care o promovează: să faci o analiză cu un didactician recunoscut, să urmezi unul sau mai multe controale timp de un anumit număr de ani la X sau Y, și așa mai departe.

Toate acestea nu înseamnă mare lucru în afara instituției, care nu urmează în aceasta nimic altceva decât propriile sale reguli.

Cum devii un analist?, e o chestiune totodată foarte simplă și foarte complicată.
O tentativă de răspuns ar fi cura sau tratamentul, pe care toți sunt de acord în a o considera indispensabilă.

Dar trebuie de asemenea să considerăm și un dincolo, căci nu vedem cum anume necesarul secret al unei cure ar conduce la un efect atât de public precum producerea unui nou analist.

Munca în cartel, atât de subliniată de Lacan drept element bazic al formării analistului în cadrul Școlii Freudiene din Paris, mi se pare un lucru foarte just.

Să comentăm chestiunea cartelului ne-ar lua mult timp. Ideea a fost lansată de Lacan în 1964 și se prezenta ca un fel de sistem de formare a analiștilor, în afara Universității; din faptul acestei munci în carteluri, analiștii în formare nu erau singuri, dar nici nu mai erau ierarhizați în clase, profesori, etc...

Cea mai mare parte dintre școli, și inclusiv unele de obediență lacaniană, decernează titluri: analist cutare, analist așa. Oricare ar fi precauțiile luate pentru a asigura un minim de serios în această afacere, toate aceste titluri sfârșesc asupra faptului, recunoscut aproape de toți, că nu este vorba despre a te asigura de o știință, ci de calitatea raportului la o știință.

Iar aceasta, nici un examen, prin definiție, nu o poate obține.

Ignorând acest punct, admiterea la titlul de psihanalist sfârșește prin a se sprijini pe forme deseori foarte insidioase de cooptare, deci de identificare, ceea ce nu este foarte promițător pentru practica ce va urma. Aceasta nu o face neapărat rea, dar garanția pe care aceasta pretinde s-o ofere sfârșește prin a avea ceva rizibil, oricât de puțin ne-am apropia.

Întreaga diferență stă între știință și raportul la știință. Universitatea poate aduce un ansamblu de cunoștiințe și verifica dacă ele au fost corect asimilate, dar ea nu poate califica pentru practica analizei, nu este în măsură pentru a verifica acest ultim punct, al raportului la știință.

Putem verifica cunoștiințele, de ce nu, dar nu putem verifica calitatea relației la aceste cunoștiințe. Este imposibil de supus aceasta la o evaluare.

Putem, desigur, chestiona această calitate, este chiar tocmai ceea ce oferă o școală, cel puțin în cel mai bun dintre cazuri (căci o școală poate de asemenea să fie mult mai rea decât universitatea în transmiterea oarbă și non critică a științei):este vorba în sumă de a lua în considerare transferul în el însuși.

Căci transferul este o modalitate a acestui raport la știință.

Punctul de căpătâi este deci de a recunoaște o bună dată pentru totdeauna că nu putem verifica un astfel de aspect, îl putem doar pune în chestiune, este tot.

La ora actuală, politica Statului este a de a verifica totul, mai mult ca niciodată în această lume devenită atât de „securitară”, iar noi nu putem schimba nimic acolo, chiar dacă e de preț să lupți să faci atât cât se poate contra acestei mișcări încăpățânate, și foarte des în mod stupid contra-productive.

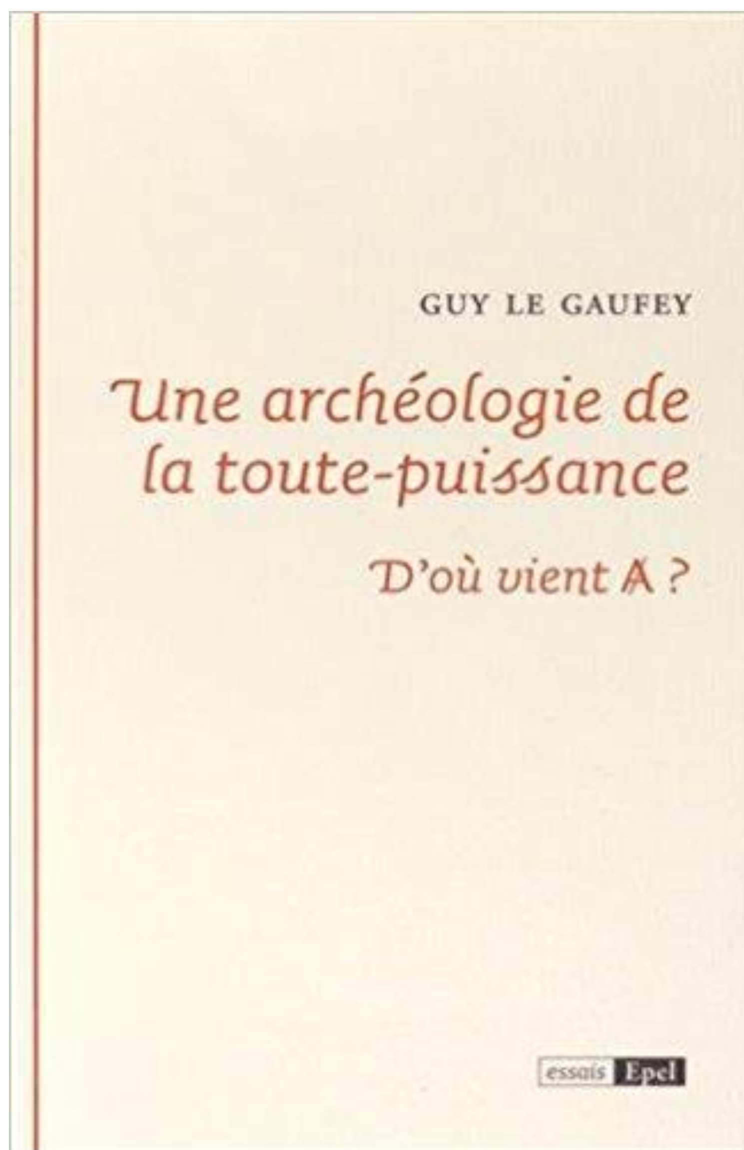
Asupra acestui punct, mi se pare exclus că am putea ieși din dialogul surzilor între Stat și psihanaliști, acest dialog căruia Freud îi desenase deja marile linii în textul său faimos despre „analiza profană”.

Nu putem îndoi forța acestei logici, iar acum este rândul meu să vă pun o întrebare: sunteți gata să abandonați ideea însăși a unui titlu de psihanalist? sau doriți să fabricați unul? căci dacă

țineți în mod absolut la un astfel de titlu, un titlu tare de „psihanalist” astfel încât să afișeze o anumită legitimitate în fața publicului, vă veți găsi în mod inevitabil prins în logica Statului, singurul chiar și în a oferi acel tip de legitimitate pe care nu o poate garanta decât celor care intră în logica sa a „binelui comun”.

Dacă psihanalistul ar putea spune în toată claritatea, așa cum o face viitorul medic cu jurământul hipocratic, care este finalitatea actului său, atunci nu ar exista nici o problemă în a intra în logica Statului, care vrea întotdeauna să se asigure că actele pe care le autorizează vizează binele comun, oricare ar fi deturările uneori necesare pentru a atinge un astfel de scop.

Așadar cu cât veți fi mai aproape de un astfel de titlu, cu atât veți eșua mai mult în promovarea psihanalizei așa cum doriți s-o faceți, pentru că va trebui, la un moment sau altul, să trădați faptul însuși al transferului și al regulii fundamentale care, și unul și altul, vă obligă să nu știți unde mergeți cu analizantul.

2014. O ARHEOLOGIE A OMNIPOTENȚEI: DE UNDE VINE MARELE ALTUL BARAT?

„EPILOG"
......
„Cele câteva înțelegeri arheologice ale omnipotenței pe care tocmai le-am parcurs mărturisesc, fiecare în modul său și în ordinul său, despre ceea ce fobia pune în plină lumină, revelând acolo, ea, un fond de angoasă până atunci mai degrabă discret."

„În fața puterii marelui Altul (divin, regal, matern) pusă în pericol printr-o bruscă ideație a limitărilor sale interne, emoția este mult prea mare: cea mai sigură dintre parade revine atunci s-o doteze cu o voință insesizabilă, care, reinstaurându-l ca subiect liber în sânul propriei sale omnipotențe, face din sistemul simbolic, căruia el îi este suportul și garantul, cu totul altceva decât o mașină ale cărei rateuri ar amenința propria mea existență."

„O asemenea voință, indeterminată în însăși principiul ei, valorează ca putere pură, „omnipotență”, fără nici o nevoie de a mai trece și prin act pentru a se asigura de ea însăși, iar astfel, temuta ruinare a aparatului simbolic se regăsește cu atât mai mult suspendată.”

„Această soluție elegantă obligă totuși la reînnoirea regulată a acelui pact care a făcut o „joacă” cu o voință atât de incontrolabilă: ce să faci pentru ca ea să nu se pună brusc să acționeze după bunul său plac, și să rămână închisă în purul potențial care îi este adevărata sa natură?”

„Din timp în timp, va trebui să mergi s-o testezi: să respingi diavolul, să riști războiul civil, să gâdili obiectul fobic prezent în vreun colțișor al regatului matern.”

„Dar mai există și o altă cale, cea indicată de Lacan atunci când a sfârșit prin a-i retrage marelui Altul orice calitate de subiect, precizând prea bine că nu era vorba acolo de o constatare rațională, ci de rezultatul unei „asceze”.”

„Asceza care ajunge să bareze acest mare Altul, conduce așadar la destituirea lui, la brusca și surprinzătoarea percepție că omnipotența acestui mare Altul nu se ține decât de firul presupunerii care îl fondează ca subiect, o presupunere „uneltită” - cuvântul se impune acum - de către chiar cel care se preface a i se adresa.”

„O presupunere cu siguranță nu este un nimic. ”

Să lași să cadă această presupunere a marelui Altul ca subiect antrenează la conceperea faptului că totalitățile pe care noi le făurim nu sunt unificate, că ele nu se conectează și nici nu converg - decât construindu-le ca atare, pentru câțiva și pentru un timp.

„Se oferă atunci viziunea unei dispersii ireductibile, impregnată de melancolie pentru cel ce ar rămâne nostalgic după o lume unificată de către iubire, dar plină de ardoare pentru cel ce ajunge să-i sesizeze intensitatea condiției sale muritoare, fără altă eternitate decât cea a clipei.”

VIRGIL CIOMOȘ, 9 octombrie 1953, Deva -

Interviu - 29 noiembrie 2016

Interviu cu prof. Virgil Ciomoș, filosof, psihanalist, membru al Școlii de Psihanaliză a Forumurilor Câmpului Lacanian și președinte al Forumului Câmpului Lacanian – România

Reciprocitatea stabilită de Aristotel între filosofie și medicină este reluată în manieră independentă de către descendenții ei moderni, fenomenologia și psihanaliza...
Filosofia avea o legătură nu doar cu medicina, ci și cu orice operațiune posibilă pentru îmbunătățirea ființei umane...
Filosofia este iubirea de înțelepciune, nu chiar o înțelepciune, un drum spre înțelepciune...
Perioada primilor filosofi a fost precedată de cea a înțelepților, taumaturgi, vindecători...
Wittgenstein spunea că o rezolvare de problemă filosofică este analoagă unei vindecări și că trebuie să începem prin a ne vindeca de „proasta" gândire, dar nu numai (și-a analizat el însuși câteva dintre visele reprezentative, care l-au marcat)...
Hegel termină „Fenomenologia spiritului" cu un capitol dedicat „Științei Absolute" (care, în mare, n-ar avea de-a face cu psihanaliza sau un fel de anticipare a ei), dar, totuși, într-un capitol destul de ciudat, consacrat limitelor judecății noastre vizavi de lege, afirmă un lucru foarte interesant, și anume, faptul că niciodată un judecător nu va putea tranșa în mod absolut într-un proces...
Așadar, faptul că rațiunea umană este una finită, și, în măsura în care judecătorul pretinde a avea un verdict absolut, vor veni imediat eriniile spiritului, care îl vor „mânca" de remușcări...
Această incompletitudine a ființei umane în a judeca propriile sale acte, produce o divizare în ființa umană între, spune Hegel, conștient și inconștient...
Schelling a scris un dialog excepțional, puțin studiat, la un an de la moartea soției sale, dedicat raporturilor dintre lumea de aici și lumea de dincolo...
Ipoteza lansată de Schelling este că dacă ar fi să găsim un loc în care s-ar înscrie lumea de dincolo, acesta nu este conștientul, ci inconștientul...
El spune că, cel mai bine ne-am putea cunoaște, dacă ne-am păstra la limita dintre conștient și inconștient, de exemplu, într-un punct intermediar, în care, fără să fim treji, totuși să putem să ne urmărim visele, tocmai ceea ce a făcut Freud...
O sensibilitate specială așadar pentru frontieră, pentru pasaj...

Experiența ca emperia, în limită, asumare a contrariilor, ca un fel de al treilea...
Fenomenologia, filosofia clasică germană și psihanaliza insistă asupra unui paradox, și anume, că putem depăși statutul nostru, în limită, există un fel de unitatea paradoxală între „a fi în" și „a fi dincolo", numai că „dincolo" se dă „în"...
Un călugăr benedictin din dialogul lui Schelling spune. „noi dintotdeauna știm că această tehnică de a rămâne treaz în timpul visului este singura care ne revelează așa cum suntem"...
Husserl, întemeietorul fenomenologiei, și Freud, întemeietorul psihanalizei, asistă împreună la cursurile lui Franz Brentano...
Peste timp, acest cuplu între un fenomenolog și un psihanalist va fi refăcut prin Lacan, un fel de discipol al lui Freud, este bun prieten cu Merleau-Ponty...
Relativ recent, Marc Richir propune reformularea și refundamentarea întregii fenomenologii contemporane, pornind de la experiența inconștientului, așa cum este restituită ea de Freud și Lacan...
Care este specificul acestor noi descoperiri? Pentru mine constau dintr-un lucru uimitor...
La limita dintre modernitate și contemporaneitate se întâmplă un lucru esențial, și anume, se descoperă discontinuitatea, în primul rând discontinuitatea timpului și spațiului prin Planck...
În acest context, pentru Freud, somnul este o discontinuitate a conștiinței, și, în acest fel, putem spune, că, în chiar găurile, în lacunele care marchează această discontinuitate a experienței noastre, se înscriu un alt fel de fenomene, fenomenele ce vin din inconștient (noi le spunem formațiuni ale inconștientului)...
Așadar, o sensibilitatea specială, care face ca, în așa zisa continuitate a fenomenelor studiate de către știința modernă, să apară niște găuri, să le spunem „găuri negre", în care intervin un alt tip de fenomene (visul, cuvântul de spirit, lapsusul, actul ratat, cele care preocupă, mai nou, atât fenomenologia cât și psihanaliza)...
Este într-adevăr curios că această orientare sau reorientare a mea (lacaniană) se datorează unui călugăr ortodox (Părintele Andrei Scrima), dar ea era previzibilă, pentru că, mai întâi, foarte discret, Părintele Scrima folosea termeni psihanalitici despre care noi nu știam, a căror origine niciodată nu ne-a revelat-o, lăsându-ne cumva perplecși...
Îmi aduc aminte că cel mai mult m-a marcat o sintagmă, despre care nu știam că e lacaniană, și anume, „inter-zis", inter-zisul, care scoate în evidență faptul că ceea ce este interzis, totuși apare între două ziceri...
Era una dintre formele prin care el interpreta păcatul originar: păcatul originar era de fapt tocmai această confuzie între a căuta adevărul între diferitele spuneri ale noastre sau ziceri, și a confunda, pe de altă parte, aceasta este păcatul originar, adevărul cu un obiect, cu un fruct, care este interzis...
A fost destul de șocant pentru că toată lumea se gândește la pomul cunoașterii ca având niște roade, niște roade obiectuale, care pot fi văzute și mâncate...
A mânca interzisul, a mânca în acest context revine la un a mânca un alt fel de cuvânt, care se dă printre cuvinte, iar aceasta, Părintele Scrima ne-a propus-o ca un fel de temă a unei altfel de hrane, ca să spunem lucrurile în tradiție, în virtutea ei...
Lacan spunea despre psihanaliză că ar avea două surse: prima – filosofia clasică germană și fenomenologia, iar a doua – experiența spirituală a sfinților părinți, ceea ce sună destul de ciudat atunci când este vorba despre psihanaliză, care trece adesea drept o îndeletnicire care pretinde scientism, ateism și alte lucruri...
Aceste lucruri s-au confirmat apoi, după moartea părintelui, am găsit cărțile lui Lacan în biblioteca lui, și, mai mult decât atât, ultimul seminar pe care l-a făcut unui cerc destul de

restrâns de prieteni, era Andrei Pleșu, Horia Patapievici și Anca Manolescu, un seminar privat, la el „acasă", și la el „acasă" nu era nicăieri, era de „pasaj", peste tot pe unde el era, a fost consacrat evangheliei după Toma apocrife.
Mi-am dat seama retroactiv că părintele folosea alți mulți termeni lacanieni, și că tot ceea ce spunea el despre gnoză, este o formulă celebră care a rămas între noi încă de atunci, „gnoză barată", nu e de altfel decât un concept lacanian, S(A/), ceea ce ne așteaptă după ce știința noastră a fost barată, a fost depășită ca fiind finită.
Toate acestea m-au legat încă mai mult, și după moartea lui, de Părintele Andrei Scrima, care, însă, trebuie s-o spun, depășea nivelul unei poziții de analist..
În ce-l privește pe el, am putea spune că avea capacitatea, cel puțin asta este impresia mea, ca prin simpla sa prezență să facă să se reveleze tot ceea ce nu știam despre mine.
Deci era un fel de prezență, aș spune, spirituală, un fel de revelator, în fața căruia nu puteai să ascunzi nimic, și care atunci când vorbea cu tine, se uita, sau era atent, nu la ceea ce spui, ci la locul de unde spui, ceea ce nu era comod întotdeauna, dar mi-am asumat...
O poziție deci de ascultare, de o cu totul altă calitate, spre care se îndreaptă și cea a analistului autentic.
Freud descoperă psihanaliza într-un moment în care toată cultura europeană este marcată de scientism, de mecanicism, de materialism, de ateism, lucruri pe care Freud le-a împărtășit, deși, cum să spun, el însuși propune, un fel de realitate, cea a „inconștientului", care nu se vede, nu se pipăie, nu se miroase, și care intervine prin niște forme indirecte, pe care le-am amintit, o ipoteză totalmente nemecanicistă, nematerialistă și nu știu cât de atee...
În ce privește ateismul, este mai puțin cunoscut faptul că există două tipuri de ateism, există ateismul, să zicem, asumat ca un fel de poziție personală, ideologică, dar există și un alt fel de ateism care este legat de apofatism, adică un fel de a te abține să vorbești despre Dumnezeu, pentru că orice ai spune, este, de fapt, parțial, până la a fi o minciună...
Atunci, chiar pentru Freud, putem vorbi despre importanța pe care el a dat-o ipotezei lui Dumnezeu, care, permite ființei umane, nu numai să creadă în ceva dincolo de statutul ei finit, ci să creadă în ceva dincolo de conștiința ei...
Altfel spus, credința, în viziunea lui Freud, este funcțională, este constitutivă ființei umane, și ea conduce spre asumarea, de către orice fel de subiect uman, a unui fel de fantasme, fie că-i spunem Dumnezeu, care se situează mai degrabă în domeniul imaginarului, fie că-i spunem teorie, teologie sau altfel...
19.În cazul în care ființa umană nu este constituită și orientată spre o astfel de fantasmă, ea se situează sub spectrul unei psihoze posibile, deci am putea spune, traducând și forțând puțin, recunosc, nota, că pentru Freud, cine nu crede în Dumnezeu, ca un fel de funcțiune stabilizatoare și fondatoare subiectului, e expus unei psihoze...
Acum, cu Lacan, lucrurile stau mult mai clar și mai complicat, pentru că el a plecat de la trei probleme pe care Freud le-a lăsat a fi încă nesoluționate de el, evident primul psihanalist, cel care propune primele fărâme ale constituirii unei viziuni psihanalitice, nu putea să le rezolve de la bun început pe toate...
20.De altfel există schimbări evidente în poziția pe care Freud a luat-o, prima topică, a doua topică, psihanaliza este ca și fizica, nu poți să-l critici pe Newton pentru că nu e Einstein, nu poți să-l critici pe Freud pentru că nu este Lacan, există deci o evoluție normală, ca și în orice fel de disciplină, și în psihanaliză...
El totuși a lăsat trei teme pe care recunoaște a nu le fi înțeles până la capăt, și care rămăseseră niște enigme pentru el însuși...

Prima, mi se pare destul de extraordinară, cu atât mai mult cu cât el recunoaște că, de fapt, psihanaliza a fost creată, în mod inconștient, de către pacientele lui isterice...
El era totalmente pe altă poziție, veneau pacientele vieneze la el ca să-l consulte, ca să spunem așa, iar el le ținea teorii, le făcea desene, explicații științifice...
21.Și, la un moment dat, una dintre ele, a spus: „totuși, domnule doctor, noi n-am venit aici ca să ne faceți cursuri, ca să ne oferiți explicații științifice, am venit să vorbim...”
Și atunci el s-a pus pe el însuși în discuție, și-a spus: „poate că ele au dreptate și nu eu...”, și așa s-a inventat „talking cure”, ele veneau pentru o cură de limbaj...
Deci, deși putem spune că psihanaliza nu este invenția lui Freud, ci a pacientelor lui Freud, a femeilor, nu?... El a spus că femeie rămâne pentru el o enigmă, că nu știe cum funcționează, deși, s-a ocupat de isterie, deși, în mod clasic, putem spune că femeia este isterică și bărbatul este obsesional, cu toate acestea, cu toate încercările lui, recunoaște a nu fi descoperit misterul feminin...
Și mai există două mistere, care sunt la fel de importante...
22.Dacă nu cumva, toate trei se grupează în aceeași categorie, și anume, muzica... de ce? Muzica, pentru că este fără limbaj... Ori, noi credem că psihanaliza este numai o cură de limbaj, nu-i așa!... Și al treilea domeniu pe care nu l-a negat, a spus că nu-l înțelege, și că pentru el rămâne rezistent, este mistica...
Ori, acum revenim la Lacan...
Momentul în care el s-a separat de Școala Freudiană din care făcea parte, momentul în care a fost, cumva, de fapt, invitat să părăsească Școala Freudiană, coincide cu două mari teme de cercetare pe care le urmărea în seminarul pe care îl oferea cursanților din această Școală...
Prima temă este cea care remarca faptul că Freud, în ultima vreme, se ocupa, după ce abordase Simbolicul și Imaginarul, se ocupa de Real...
23.Și-a făcut o propunere de topologie, un fel de intersecție de trei cercuri, în care fiecare dintre ele se intersectează cu celelalte două...
Acesta se numește Nodul Borromean, i-a dat numele de „Borromean” în amintirea unei familii italiene, care-și alesese această figură a celor trei cercuri, care se întretaie, ca blazon, știind prea bine, pentru că Lacan, era crescut, fusese crescut, de iezuiți, că este imaginea pe care scolasticii o propuneau pentru Sfânta Treime...

Interviu - Vineri, 9 iunie 2017,

Europa Christiana,
Psihanaliza, ca gândire europeană creștină,

Un fapt esențial, din păcate uitat, fundamentul creștin al culturii europene, al civilizației noastre...

Invitat domnul profesor Virgil Ciomoș, de la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj Napoca...

1.(minutul) Două dintre sursele culturii și mentalității europene: filosofia grecească și monoteismul iudaic...

2.Problema intermediarului, a frontierei (a mării dintre pământuri, Marea Mediterană), dintre lumea ideilor și lumea lucrurilor la Platon, dintre Tată și fiii lui creați, ca necesitate a unui Mesia, în teologia ebraică...
Referința esențială la „al Treilea" pentru orice fel de gândire duală...

3. „Vântul spre Vest al civilizației" despre care vorbea părintelui Andrei Scrima...
Ar începe în spațiul indian unde se afirmă principiul cel unic, creatura și creația fiind o simplă iluzie...
Ar veni lumea iraniană unde apare principiul dualismului, toate gnozele se trag de acolo...
Și vine lumea mediteraneeană ca lume a intermediarului, o lume care vizează un principiu ternar încă de la început...
Pentru Aristotel principiile sunt două, ele alcătuiesc o contrarietate, dar între ele trebuie să fie un al treilea, cel care pune problema contrarietății, el este un al treilea și se numește subiect, „hypokeimenon"...
4.Acest al treilea este ceva care relevă de o experiență specială, nu este vorba nici despre mine, nici despre celălalt, ci despre ceea ce ne intermediază: „duh", „apă" prin care duhul intră în lume încă de la creație, iar în limba greacă „experiență", opus celui latin (dincolo de frontieră, ceea ce depășește limita), „emperia" (a fi în limită), a avea o întâlnire cu alteritatea la limita dintre ele...

5.Un anunț așadar, oarecum, al civilizației viitoare a creștinismului, a cărei esență, ce vine deja de la evrei, este Paștele, care înseamnă trecere, și faptul că între viață și moarte există o clipă, clipa pasajului, a Paștelui, care relevă de revelația christică, o împlinire a acestui parcurs pentru care frontiera este esențială...
De altfel, există o tradiție teologică creștină care face din Christos frontieră, inclusiv Grigorie de Nyssa și cei de dinaintea lui...
Pe linie iudaică putem vorbi despre același lucru: importanța unui Mesia ca intermediar, „deșertul" ca frontieră nedeterminată, iar apoi „diaspora" (și grecii și evreii au avut diasporă, au fost popoare nomade)...

6. Este foarte interesant că monoteismul a fost creația unor popoare nomade...
Filosofia s-a născut în Europa, nu întâmplător în această lume a intermediarului, pentru că intermediarul nu este nici dincoace, nici dincolo, intermediarul este indeterminatul...

7.„Obiectul" filosofiei așadar nu este un obiect...
Indeterminatul acesta constituie coloana vertebrală a civilizației noastre (care înseamnă între altele și libertatea, care este și ea indeterminare), dar este și singura modalitate prin care ne putem raporta la ceea ce ne depășește, ca fiind indeterminat...

8.În limba greacă apare „copula", un „cuvințel de legătură" cum îi va spune Kant, care nu exista înainte, între nume și nume predicativ, și care trebuie să fie indeterminat pentru a le putea uni (persoana a treia singular de la verbul a fi, care nu există de exemplu în rusă sau maghiară)...
Faptul că în limba pe care o vorbesc pot să exprim ceea ce o depășește, aceasta este originea filosofiei, adică pot să exprim în discurs ceea ce depășește discursul...
Există aici însă o capcană, aceea de crede că filosofia ar ținti un discurs despre ființă, când, de fapt, încă de la Aristotel, originea și sfârșitul filosofiei este „uimirea"...
Starea de uimire nu este un discurs, nu este nici nimic, nu este o „gură căscată" a idiotului, ci rămâi gură căscată în raport cu ceea ce te depășește...
Aceasta este originea filosofiei și sfârșitul pentru psihanaliză al unei analize...

9.„Să te vindeci de limba pe care o vorbești, în care încerci să exprimi ceea ce te depășește, dar nu încetezi să vorbești despre ceea ce te depășește..."
Conceptul de „posibil" este o invenție aristotelică: „ceea ce i-a lipsit maestrului meu este acest concept de posibil"...

10.Aristotel vorbește despre două tipuri de posibil („dunamis"), pentru unul dintre ele negăsind încă un cuvânt: „a exercita în act o posibilitate care ține de voința mea" fiind altceva decât atunci „când ceva cu totul nou survine în experiența mea", pentru acesta din urmă Aristotel folosind, destul de simptomatic, termenul de „maestru", nu maestrul Platon, ci un maestru sui-generis...
Este „neasemănătorul" care ne afectează, dar pe care din păcate îl transformăm în „asemănător", nu reușim să rămânem în această deschidere și îl convertim într-o știință anume, care fiind particulară, se schimbă...

12.Gândirea critică este o formă decăzută din ceea ce sunt originile genuine ale culturii europene, este ceva ce înseamnă că „fiecare are dreptul la opinie”...
Dar, nu oricine are dreptul să și-o exprime public, pentru că opinia ține de ceva ce este prealabil cunoașterii științifice, episteme-ului...
Ce înseamnă de fapt posibilitatea unui spirit critic? Este această asumare a unei divizări a intelectului, între altele (dacă este vorba despre Aristotel, el spunea că există două intelecte, în genere: un intelect divin, care din când în când ne afectează și în raport cu care suntem pur receptivi, și intelectul nostru, căruia îi spune intelect pasiv, pe care-l putem exercita după voia noastră)...

13.Această divizare a intelectului, pentru civilizația noastră occidentală a marcat alte divizări: o divizare a imaginației (imagini și idealul lor – cel care crede că are acces direct la ideal este un psihotic, vede femeia perfectă, vede bărbatul perfect – cel care nu este un psihotic consideră că femeia perfectă și bărbatul perfect sunt niște fantasme, și atât)...
Tot așa, nu avem acces la nivelul sensibilității la lucrul în sine, aceasta o spune mecanica cuantică...
Dar, cel mai important, este că, în acest fel, recuperăm o divizare a însuși subiectului uman, între o parte pe care o știm și o putem exercita, cu toate facultățile ei: voință, dorință și cunoaștere... și o parte pe care n-o cunoaștem, o parte secretă, misterioasă, căreia Kant i-a spus „conștiință transcendentală”, Freud i-a spus „inconștient”, cu un termen destul de prost ales, dar deja scolastica o numea „animus” și nu „anima”, iar Pavel îi spunea „spirit” și nu „suflet”...

14. Așadar, spiritul critic înseamnă să fi mereu deschis spre această instanță, care te depășește, dar care este în tine însuți, și care este singura din care pot veni două lucruri: atitudinea de rezervă față de orice producție a noastră, dar și creativitatea de a schimba în bine ceea ce până acum a fost...

15.În diviziunea dintre spiritul critic și adeziunea la dogmă, dintre rațiune și credință, lucrurile sunt într-adevăr complicate, pentru că, atât din punct de vedere teologic, cât și științific, trebuie făcuți niște pași...
Această dihotomie este caducă și toată filosofia clasică germană merge dincolo de asta...
Kant spune „a trebuit să suprim și să depășesc știința pentru a face loc credinței”, deci credința nu este înainte de știință, nu este credința științifică (în electroni de exemplu, etc. pe care nimeni nu i-a văzut, sunt doar niște urme în camera de vid), ci credința înseamnă credința în transcendental...

16.Psihoticii nu au credință, au certitudine, ceea ce este cu totul altceva, de aceea Părintele Steinhardt vorbea adesea despre pasajul din Marc: „cred Doamne, ajută necredinței mele”...
Știința nu mai este ceea ce a fost, cei ce încearcă să opună știința credinței aparțin secolului XIX...
Revoluțiile științei demonstrează că nu există sistem logico-deductiv consistent, coerent și decidabil, de principiu...
Nici o teorie a noastră nu este completă...
Nu pot să spun ce este numărul, pot doar să cred în număr, nu pot să știu ce este numărul în sine, acesta este un act de credință...

17.În ce privește teologia, din păcate, ea a fost contaminată de ceea ce înseamnă această știință a secolului XIX care începe cu paradigma carteziană, și anume de a se crede o știință despre Dumnezeu, ceea ce este o aberație...
Nu poți să ai o știință despre Dumnezeu, poți să ai o experiență, nu teologică, ci, așa cum o numea Părintele Scrima, „teologală”, adică o experiență mistică...
Doar acela poate face teologie, cel care are această experiență, restul sunt niște elucubrații logico-raționale în raport cu ceva care te depășește...

18.Teologia care nu se bazează pe experiența părinților duhovnicești și experiența mistică nemijlocită, riscă să devină o teologie rațională, un teism care-și merită ateismul...
Ateismul este așadar o poziție metodologică de a te apăra de scientismul despre Dumnezeu: „cine suntem noi să facem teorii (noi, ființe create) despre increat?”, este aberant...
Condiția de posibilitate a teologiei, în măsura în care ea se ține, este experiența de frontieră între creat și increat, pe care numai Christos o aduce, pentru că el este frontiera dintre creat și increat...
Așadar, experiența christică, și mai ales experiența crucii dintre creat și increat, este cea care te justifică în calitate de teolog...

19.Însăși filosofia este, prin chiar denumirea ei, secundă în raport cu „sofia”, filosofia vine dintr-un fel de iubire pentru „înțelepciune”, filosofii au fost precedați de „înțelepți”...
„Înțelepții” erau oameni speciali, nu făceau teorii, ei erau, nu într-o poziție a unui discurs despre ființă, ci în ființă...

21.Ruptura între știință și mistică își are originea într-o anumită ambiguitate a modernității, momentul în care s-a crezut că știința poate ajunge la adevăr, pentru care Descartes este într-o oarecare măsură de vină, căci el presupune că există o „mathesis universalis”, o știință universală, care pornind de la niște axiome perfect acceptabile, poate deduce totul...
Această credință care înseamnă: „pot să deduc de la niște axiome toată istoria cunoașterii de aici încolo”, în psihanaliză se numește psihoză...
Ce înseamnă psihoza în psihanaliză? „Înseamnă a întoarce spatele lui Dumnezeu”, aceasta este definiția lacaniană a psihozei, cel care crede că fără transcendență poate să aibă loc la misterul lumii...

22.Surpriza este că epoca noastră contemporană, contrar a ceea ce se crede, este cea în care, câteva dintre spiritele directoare ale contemporaneității, au avut experiențe spirituale...
Și, îmi măsor cuvintele...
Epoca noastră contemporană a descoperit posibilitatea ca, în succesiunea timpului nostru, să intervină la un moment dat transcendența, creând un fel de bulă în interiorul succesiunii, un alt timp, iar noi, dacă suntem receptivi, am putea să rămânem în această bulă, cât?, depinde de smerenia noastră...

23.În această bulă, are loc ceva, ce din antichitate deja se numește timp eonic, iar după Christos, se numește timp mesianic...
Epoca noastră contemporană așadar, nu este contemporană între mine și dumneavoastră, ci pentru că oamenii au descoperit că timpul este discontinuu și că transcendența se dă, nu la capătul timpului, ci în discontinuitățile lui, în găurile negre, ca să spunem așa...

Este ceva cunoscut în întreaga experiență umană, încă de la începuturile sale, dar statistic vorbind, și cultural, politic, apare doar în contemporaneitate, să zicem că în contemporaneitate sunt câțiva, nu știm câți sunt însă...

24.Este vorba despre câteva eminențe ale acestei epoci contemporane, care au trăit această experiență, poate și din cauza simplului fapt că „Duhul” descoperă din când în când, pe anumite etape, anumite experiențe umane, pentru că toate acestea vin sub formă de inspirație, de creativitate literară sau de altă natură...

25.Cum facem ca acest lucru să funcționeze, să zicem, personal?...
Asta înseamnă să fim atenți la tot ceea ce înseamnă discontinuitatea experienței noastre, este un lucru esențial, să avem o sensibilitate anume pentru tot ceea ce întrerupe psihismul nostru spațial și temporal succesiv...
Asta înseamnă momente în care ne vine o idee, momente în care întâlnim pe cineva, momente în care survine o surpriză, de asemenea, înseamnă să dăm atenție tuturor momentelor care în mod natural întrerup conștiința, cum este somnul, visul...
Nu în sensul să ne încredem în vise, ci să înțelegem că somnul este plata pe care noi o dăm faptului de a nu putea fi „față către față” cu Dumnezeu...
Nu suntem în stare, avem nevoie de somn, somnul este, într-o oarecare măsură, o gaură neagră, într-o conștiință parțială...

26.Există două modalități de a te raporta la această gaură:
-„a refuza originea”, care s-ar putea înscrie în gaură, și atunci în gaură se înscrie numai simptomul, și păcatul...
Sau
-„a accepta că relația noastră cu Dumnezeu nu este în timp și spațiu”, ci în aceste bule de timp și de spațiu, „timp mesianic” i-a spus Agamben, o spune deja Merleau-Ponty și alții...
Este așadar „un timp și un spațiu”, în care, dacă ne manifestăm receptiv, putem primi, de la „Creator”, „creații”...
Pentru că, dacă noi suntem făcuți după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, care este Creator, nu putem să ne adaptăm lui decât prin creație...
Aceasta înseamnă, în primul caz, o experiență infernală, a faptului că ești mereu supus simptomului care îți scapă conștiinței și voinței tale, iar...

27.Cealaltă alternativă, ar fi o experiență paradisiacă, care în psihanaliză se numește experiență de sublimare, care ajunge la sublim, adică la ceea ce înseamnă o deschidere față de indeterminatul increatului creator al tău...
Freud începe prin a spune că aceste „hiatusuri” în curgerea timpului și ceea ce se înscrie în ele reprezintă clinica psihiatrică, nu există altceva decât ceea ce se înscrie în aceste hiatusuri, momente de discontinuitate ale sufletului, în care se înscrie ceea ce-l depășește, între altele, ceea ce vine de la Creator...

28.Pentru Lacan, lucrurile sunt puțin mai clare, pentru că Freud a fost foarte cinstit cu el însuși, a fost și într-un alt timp istoric...
Freud a spus: „ am trei probleme pe care nu le-am rezolvat:
-nu știu ce înseamnă femeia și cum funcționează ea...

-nu înțeleg ce înseamnă muzica, pentru că este un discurs fără cuvinte, care ține mai degrabă de uimire...
Și...
-nu înțeleg ce este mistica...
Acestea sunt trei probleme care i-au rămas lui Lacan...
Pentru Lacan, momentul fundamental, care este momentul de constituire a ființei umane, țineți-vă bine, este momentul în care puiul de om, pentru prima dată, este în fața Logosului...

29.Lacan spune: „știu bine ce înseamnă Logosul, este cel la care se referă Ioan în debutul evangheliei sale...”
Așadar, prima experiență a micului copil, este aceea a unei uimiri, dinainte de a intra în limbaj, uimirea față de o prezență, nu față de un discurs...
Este prezența lui Dumnezeu, ca să-i spunem așa, Fiul, Cuvântul...
Iar, în acest context, noi suntem întotdeauna, mai întâi, un „tu”, nu un „eu”...
El este „eu”, și el ne face pe noi un „tu” mai întâi, pentru ca, să-i răspundem cumva...
Evident, este ceva ce are legătură cu botezul, dar, înainte chiar și de botez, se spune, că fiecare ființă care vine pe lume trece prin această experiență a unui „față către față” cu Logosul...

30.Ea mai poate primi apoi Duhul, ca promisiune, dar nu există ființă umană care să nu fi trecut prin această experiență...
Din acest punct de vedere, promisiunea creştinismului depăşeşte creştinismul, ține de întreaga umanitate, este o dimensiune eshatologică a lui Christos care vizează întreaga umanitate și mântuirea întregii umanități...
Ei, această experiență, pentru Lacan, trebuie obținută la sfârșitul analizei...
Analiza însemnând tot ceea ce înseamnă opțiunea pe care am luat-o de a cădea dintr-un „față către față” cu Logosul, într-o limbă maternă, despre care nu putem spune altceva decât că va continua, mii de ani poate, să se expliciteze, în sensul că niciodată nu se va putea da o definiție a ceea ce înseamnă electron, proton, etc...

31.Pentru că întotdeauna știința va spune altceva despre toate acestea...
Iar, în momentul în care ai reușit să te vindeci de limbaj...
Ținta este să obții, din nou, acest față către față cu Logosul, adică să cazi într-o uimire, care, să marcheze ceea ce era la început, dar, nu ai știut...
Psihanaliza este un drum înapoi, o regresie, în sensul în care Lacan însuși spune, că: „pe lângă filosofia clasică germană, care, din punct de vedere istoric, pregătește psihanaliza, adevărata ei sursă, o constituie apoftegmele (maximele, sentințele) sfinților părinți...”
Și că, în acest context, în loc de simptom, trebuie să fi un sfâtom, un om sfânt...

32.Asta vizează psihanaliza, iar dacă vrei să intri în analiză, cât de cât pregătit, spune Lacan, „citește Angelus Silesius”, e cea mai bună pregătire pentru analiză...
Aș îndrăzni să spun că psihanaliza a devenit mult mai mult decât o terapie, a devenit un fel de filosofie, un sistem cunoaștere în sine, are chiar acest tip de profil deja dogmatic...
Și nu întâmplător, în școala lacaniană au fost foarte mulți preoți, călugări...
Ultimul vicepreședinte al asociației lui Lacan, al cărui președinte era el însuși, era un părinte iezuit...

El a cerut o audiență la Papă ca să-i explice cum ar trebui reformulată confesiunea într-un mod serios, ca un față către față în care Duhul este cel care trebuie să fie prezent...

33.Iar, în al doilea rând, este o conjugare între tot ceea ce a însemnat cultura secolului XX, care se deschide, implicit, nu față de teologie, ci față de mistică, nu față de teologie ca știința despre Dumnezeu, ci față de experiența religioasă, încercând să spună: „în momentul în care noi am ajuns la capătul analizei, am văzut care sunt limitele limbajului, și deci ale exprimabilității (asta o spune și Wittgenstein, și alții), atunci se produce ceea ce în creștinism înseamnă „cealaltă mișcare”, nu catabatică, de întrupare, ci de asumare a trupului și de ridicare la locul dinainte pregătit de Christos...
Această mișcare, pentru Lacan se numește „Assumption” (asumpție), iar Assumption în tradiția catolică este adormirea Maicii Domnului și ridicarea cu tot cu trup...
Lacan nu se sfiește să vorbească, în termeni metaforici, de levitație, de ridicarea cu tot cu trup, care este esența, spune el, a civilizației noastre...

34.De altfel, Lacan a fost exclus din școala freudiană într-un moment foarte precis, în momentul în care a reluat problema Numelui Tatălui și a spus: „acesta este fundamentul freudian, iar acest Nume al Tatălui, care ține de Simbolic, mai trebuie conjugat cu Imaginarul și cu Realul, într-un fel de Trinitate”, căreia el îi spune Nod Borromean, de ce? Pentru că era blazonul unei familii italiene (trei cercuri), care, la rândul ei știa prea bine că este grafismul scolastic pentru Sfânta Treime...
Aceasta nu a putut s-o spună Lacan în anii 1950-1960 în Franța...
Și, în momentul în care a spus: „sunt pe cale de a demonstra că Dumnezeu trebuie să aibă un trup, a trebuit să pun cruce pe această problemă...”

35.Acest tip de gândire, acest tip de exercițiu psihanalitic, nu este posibil decât într-un context monoteist, de ce? Pentru că monoteismul aduce ceva extraordinar, și anume, maxima diferență dintre creat și increat...
Multe religii promovează tot felul de „experiențe spirituale”, dar se opresc la un fel de „energie” difuză, creată, în care noi ne pierdem, am fost și suntem o părticică din ea, care o dată s-a individuat ca un câine, ca o piatră, mai știu eu ce...
Aceasta se numește în tradiția filosofică „metempsihoză” și este o formă de psihoză, ca să fim expliciți...

36.Ori, ideea că ființa umană este, nu numai creată din „lut”, ci și i se insuflă „duhul”, nu i se insuflă „sufletul”, i se insuflă Duhul, și în acest fel este ființă completă, creat și increat, aceasta produce în ființa umană o divizare, între ceea ce știe despre ea și ceea ce nu știe despre ea...

37.Aceasta este mișcarea care ne așteaptă, a „Ispasului”, noi ne pregătim să urcăm la locul deja pregătit de Christos...
Psihanaliza operează în zona neștiutului, deci a indeterminatului...
Pentru psihanaliză, ceea ce reprezintă clinica ei propriu zisă, sunt numai evenimentele care se petrec în lacunele experienței noastre...
Noi putem să asumăm ceea ce nu cunoaștem și să vedem că ceea ce cunoaștem este deja o interpretare...

Interpretarea pentru Lacan ar fi dacă eu însumi m-aş pune într-o astfel de lacună, şi aş primi discursul care mi se dă...
Te ia cu ameţeală...
Numai atunci ai dreptul să vorbeşti...
Nu este ceva cognitiv...
Este momentul în care, eu m-am limpezit în privinţa limbajului meu şi cunoaşterii mele, care sunt relative, şi sunt o pură atenţie, într-o pură stare de aşteptare...

38.Dacă intervine ceva, şi asta am păţit-o eu cu analistul meu parizian... şi să vedeţi cum îşi aşteaptă cuvintele... nu are dreptul să înlănţuie el cum vrea...
Deci, aceste experienţe ţin doar de acel care, pentru Lacan, a trecut prin experienţa despre care spuneam, care se numeşte „Pasă”...
Stadiul oglinzii ca moment de constituire, un prim moment de asumare, a trupului de slavă...

40.Corpul asumat în stadiul oglinzii nu mai ţine de limbaj, el ţine pentru Lacan de „imaculata concepţie”...
Prima etapă este întâlnirea cu Logosul ca „Persoană”...
Urmează apoi constituirea sensibilităţii, a imaginaţiei şi a intelectului...

41.Prima constituire a sensibilităţii este înţărcarea, stadiul oglinzii este imaginaţia, iar intelectul este castrarea...

44.Succesiunea, legătura între scenele visului, când este vorba despre un vis reprezentativ, este pur omofonică, adică prin limbaj...

45.Visul nu este o înşiruire de scene imagistice, ci un discurs ilustrat - nu neapărat cuvintele ca legătură sintactică, ci cuvintele ca semnificanţi...
Visul este o scriere hieroglifică, trebuie descifrat nu ca imagine, ci ca scriitură...

48.Ceea ce a descoperit Proust: „în momentul în care scriu în prezent despre ceva din trecut, o evocare, unde sunt eu?”...
Nici în prezent, nici în trecut, ci într-o bulă temporală, în care, s-ar putea ca, de exemplu, adevărata mea bunică, şi nu cea pe care am cunoscut-o acum 20 de ani, să se manifeste mie...

PIERRE-HENRI CASTEL, 16 ianuarie 1963 -

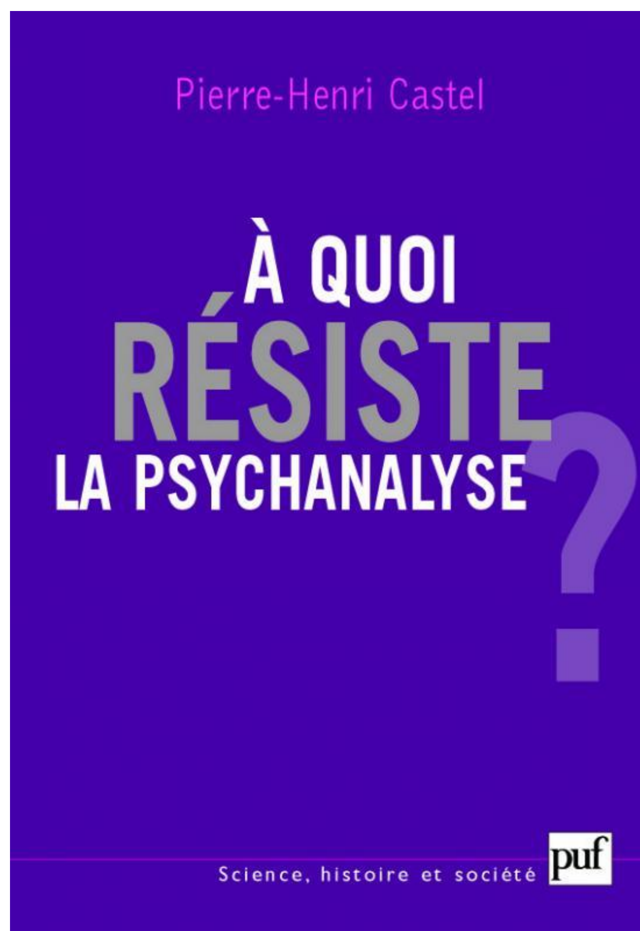
Născut la Paris, vechi elev al Școlii Normale Superioare, doctor în filosofie și doctor în psihologie clinică și patologică, este director de cercetare la CNRS.

Psihanalist, membru al Asociației Lacaniene Internaționale, se interesează în special de analiza epistemologică a psihanalizei, de critica sa, și mai ales a marilor teze construite de Sigmund Freud, Jacques Lacan și Wilfred Bion. Încearcă să integreze criticile epistemologice (Grunbaum, Popper), dar și pe cele de natură istoriografică.

În filosofie și în istoria științelor (științe sociale și medicină mentală), el apără teze non-naturaliste, apropiate de Wittgenstein, și critice cu privire la pozițiile cognitiviste contemporane, precum și o formă de epistemologie istorică sau istorie a științelor moștenită de la Georges Canguilhem, dar opusă în numeroase puncte lui Michel Foucault.

Cărți:
1998. Controversa isteriei. Formarea discursului psihopatologic în Franța
1998. „Interpretarea visului" a lui Freud. O filosofie a spiritului inconștient
2000. Clarificări despre Legea simbolică
2002. Freud. Eul contra sexualității sale
2003. Metamorfoza de negândit. Eseu despre trans-sexualism și identitate personală

2003. Subiectul și actul său
2006. Lacan/Bion: ce este „aparatul psihic”?
2006. La ce rezistă psihanaliza?
2007. Iubire și sex
2008. Asocierea liberă
2009. Ce „civilizație”, ce „neliniște”, ce vindecări?
2009. Spiritul bolnav. Creieri, nebunii, indivizi
2010. După ce recunoști o psihoză?
2011. Suflete scrupuloase, vieți de angoasă, triști obsedați. vol. I: Obsesii și constrângere interioară din Antichitate la Freud
2012. Sfârșitul culpabililor, urmat de cazul Paramord. vol. II: Obsesii și constrângere interioară, de la psihanaliză la neuroștiințe
2013. Visul, între Freud și Bion
2014. Pervers, analiza unui concept. Urmat de Sade la Roma
2014. O lectură a lui Bion
2015. Chestiuni tehnice în psihanaliză după Bion: transfer, contra-transfer și asociere liberă
2016. Cazul Paramord. Obsesie și constrângere psihică azi, urmat de „O rândunică nu aduce primăvara”
2017. Suflete scrupuloase, vieți de angoasă, triști obsedați. Obsesii și constrângere interioară din Antichitate la Freud
2017. Pulsiunea de moarte vine din viitor
2018. Copilul, jocul, imaginea, visul

2006. LA CE REZISTĂ PSIHANALIZA?

(Psihanaliza: pro și contra, Ideea Europeană, 2008)

INTRODUCERE

„În 1979 deceda Wilfred Ruprecht Bion; în 1980, Erich Fromm; în 1981, Jacques Lacan și Heinz Kohut; în 1982, Anna Freud.
Au dispărut cinci psihanaliști, dar și cinci dintre cele mai mari nume din psihanaliză după Freud....”

„Tot în 1980, Asociația Americană de Psihiatrie publica versiunea revizuită a DSM-III, elaborat de o pleiadă de specialiști, cu una sau două excepții, formați oficial în domeniul psihanalizei.
DSM-III lichida în practica psihiatrică referința categoriilor freudiene. Trimițând termenul de nevroză în trecut, sau, cu o oarecare viclenie, în preistoria psihiatriei viitoare, DSM-III dădea o lovitură de grație evidenței dominante după care tulburările mintale trebuie descrise și explicate din punct de vedere „psihodinamic”, ca fenomene înscrise în relațiile cu seamănul și într-o istorie profundă depășind obiectivitatea brută a simptomelor și conștiința lor actuală la bolnav...
Iar, fără nevroză înțeleasă în acest sens minimal, firește că nu mai există psihanaliză...”

„De 25 de ani, credibilitatea psihanalizei pare să se fi prăbușit, din mai multe motive,
atât interne:
-sterilitatea invenției clinice ca teoretică,

-ortodoxii așternute din nou,
-vicii de transmitere,
cât și externe:
-noi paradigme în psihologie,
-mutații ale expectativelor culturale,
-anumite raporturi sociale cruciale,
-respingeri istorice și epistemologice ale lui Freud și ale moștenirii sale etc....”

„Ideea centrală este că am putea dezintegra cu dificultate acești factori, ei nu sunt niciodată pur teoretici, nici pur sociologici...”

„Putem vedea ceea ce dorim în criza în curs:
-triumful unui adevăr ridiculizat multă vreme de freudieni,
-premisele unei catastrofe psihice colective,
-verificarea caracterului inasimilabil din punct de vedere cultural al psihanalizei,
-sau, în mod cu totul stupid, închiderea unei paranteze neștiințifice regretabile..
O afacere așadar, de gust, de interese sau de mijloace...”

„Important este, însă, mai întâi, să mărturisim că psihanaliza a ieșit din această criză în zdrențe...”

„Ori, pentru că nu rezistăm niciodată decât la ceea ce este pe deplin irezistibil, trebuie să facem o trimitere directă la acești factori de criză, la o anumită trăsătură a lor predominantă și, fără îndoială, mai decepționantă...”

„Iată prin urmare miza, dar și oportunitatea paradoxală pe care o oferă...”

„În fond, la ce rezistă psihanaliza?
În opinia mea, la trei lucruri:
-unei critici epistemologico-istorică destul de originală și mai degrabă informată, care, se crede, a lăsat-o, în cele din urmă moartă...
(peste Atlantic, ea a dat naștere unei dezbateri polemice, care a atins marele public: Freud Wars, Războaiele Freud)...
-într-un mod mai subtil (este de fapt ideea centrală a eseului meu), ea rezistă ei însăși, altfel spus la ceea ce ea expune cel mai psihanalitic, și care, fiind radical deranjant pentru orice cunoaștere și orice motivație obișnuită a actelor, este deranjant și pentru psihanaliză...
-în sfârșit (mă refer aici la paradoxul precedent), ea rezistă la exaltarea valorilor în baza cărora civilizația (Kultur, zicea Freud) și-a făurit idealuri fondatoare ale vieții comune, până într-atât încât implicarea lor continuă să facă din psihanaliză un subiect de scandal...
(la modul cel mai simplu, aceste idealuri nu reprezintă nici conștiința, nici superioritatea spiritului asupra instinctelor primare, ca la începutul freudismului, ci acelea ale autonomiei, mai ales în materie de „alegere sexuală”, și ale factorului aflat în corelație cu ea, subiectivitatea, acest adăpost sacru al diferenței dintre eul meu și al vostru)”
„După cum observăm, „a rezista” nu este luat în același sens în fiecare dintre aceste puncte. Planul meu de bătălie încearcă să elaboreze un anumit conținut din ideea de rezistență și un gen de adversitate suferită de psihanaliză, în așa fel încât se poate remarca în ce fel psihanaliza

nu este atacată corect din toate părțile (inclusiv din însăși interiorul ei), dar și creează probleme departe de cercul ei propriu (și din cauză că scoate la lumină solidaritatea nerecunoscută a atacurilor la care este expusă, dar și pentru că îngrijorează ultimele puncte de sprijin ale modalităților noastre obișnuite de a trăi și a gândi)...”

„Primul capitol se referă la capacitatea psihanalizei, la nivelul conceptelor și ipotezelor sale fundamentale, de a rezista prin contra-argumente la argumentele lansate recent împotriva sa, de către filosofia științelor pe de-o parte, iar pe de alta, de către critica istorică...”
„S-ar putea spune: este puțin cam rigid, oare chiar trebuie cu adevărat introdus cititorul în meandrele extrem de sofisticate ale filosofiei psihanalizei și ale criticii istoriografice? Sau încă și mai serios: oare chiar trebuie să faci dintr-o uluială exactă referitoare la ce se petrece în aceste domenii, un preambul pentru a înțelege restul?...”
„După părerea mea, da.”

„Unul dintre efectele cele mai păguboase ale decăderii intelectuale a psihanalizei este sentimentul, de acum înainte foarte răspândit în rândul publicului cultivat, că psihanaliza nu ar avea nimic de răspuns, în cele din urmă, la avizul „experților” care o condamnă ca pe o pseudoștiință bruftuluită de impostură....”

„Cu siguranță, excelentele motive pe care le avem de a nu fi deloc intimidați de declarațiile zgomotoase ale unuia sau altuia, nu sunt chiar atât de ușor de pus în valoare. Cu puțină neurobiologie vulgarizată (câteva frumoase imagini multicolore ale creierului), diverse statistici și un apel la a fi în pas cu vremea, se pot face minuni....”

„Ignoranța crasă a mizelor și a instrumentelor contemporane ale criticii teoretice face tot restul, chiar și la psihanaliștii cei mai bine intenționați...”

„Confuzia ce domnește între raționalitate și științificitate este într-atât de mare, încât teama de a nu avea nimic cu care să ne opunem atacurilor recente împotriva psihanalizei ca știință are drept consecință o reorientare către filologie și „etică”, care închide tot mai mult mediul psihanalitic în izolarea sa socio-culturală, în timp ce este privită cu neîncredere orice tentativă de justifica rațional demersul psihanalitic, iar rațiunea este comună, atât a mea, cât și a voastră...”

„Din motive de calitate intrinsecă, dar și de notorietate, voi aborda mai ales lucrările lui Adolf Grunbaum și ale lui Mikkel Borch-Jacobsen...
Psihanaliza, pentru a o spune răspicat, poate „rezista” acestor două critici, duse până la punctul lor maxim de incandescență de autorii pe care i-am citat, și conform cărora:
-ea eșuează în a furniza o teorie acceptabilă a cauzalității faptelor mintale,
-ea nu este decât o varietate de psihoterapie prin sugestie, dar care, negând virulent de a fi una, se condamnă la o fugă de dinainte frauduloasă și inutilă...”

„Aceste obiecții au vaste efecte politico-instituționale:
-ele implică creditul practicienilor în momentul în care puterile publice se interesează de sănătatea mentală,
-joacă rolul unei valorizări savante pe noua piață a psiho-terapiilor,

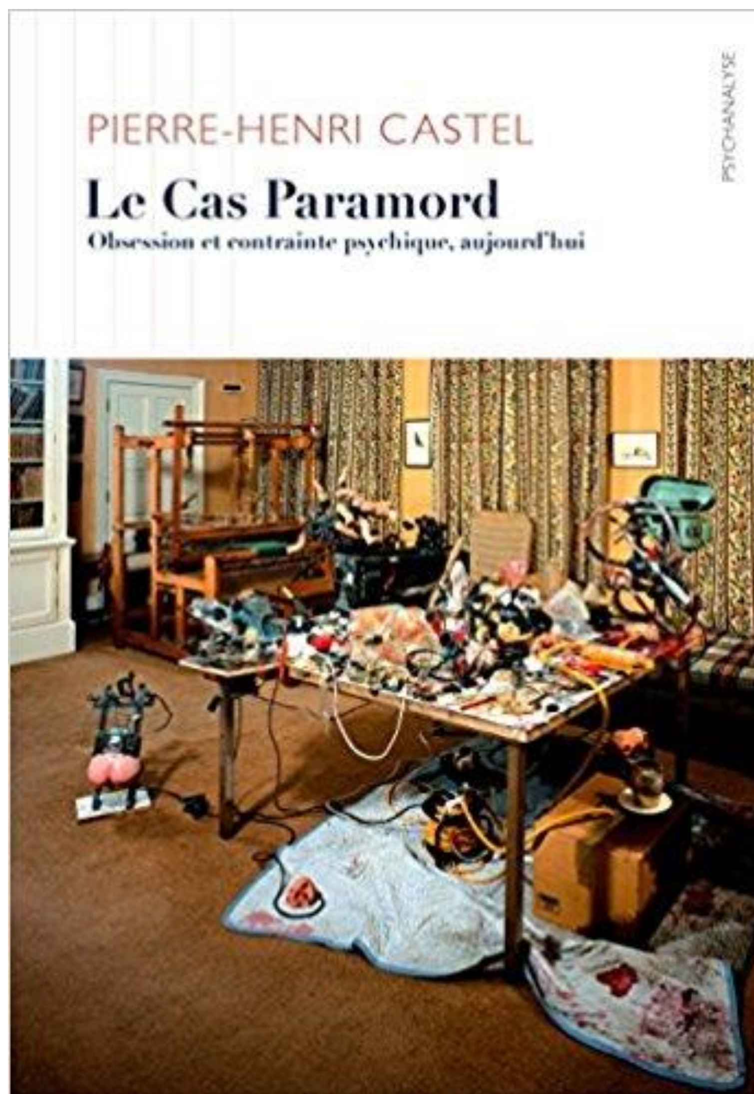
-permit ideologiilor diverse, care exploatează în profitul lor dezvoltarea științelor cognitive, „să facă să triumfe un mit”, cu o plusvaloare ideologică garantată...”

„În capitolul al doilea propun o modalitate mai grăitoare: să răspundă criticilor venind din exterior, nu scutește psihanaliza, în nici un fel, de a se explica în raport cu ea însăși...
Într-un cuvânt, aș dori să suprim uniunea sterilă a criticilor orientate prost și a apologiilor inutile, mutând dezbaterea în însăși inima psihanalizei...”

„Ar trebui așadar să evocăm rezistențele psihanalizei la ea însăși: la modalitățile ei de a gândi, de a se justifica, de a opera, care o implică pe ea însăși, pentru că aceste rezistențe derivă din conceptul de bază al lui Freud, inconștientul...
În orice caz, voi argumenta, oricât de straniu ar părea, că acest paradox concentrează în mod concret conflictele care au distrus mișcarea psihanalitică și care au devenit astăzi paroxistice...”

„Unde ne aflăm de fapt?...
Văzută din interior, și prin ochii practicianului care sunt, psihanaliza este sfâșiată la ora actuală de două tendințe ireconciliabile:
-prima, de inspirație neo-pozitivistă, dorește reabilitarea științifică a disciplinei, mai puțin prin crearea unei adevărate „psihologii psihanalitice”, cât printr-o legătură substanțială dintre psihanaliză și neuro-științe, sub conducerea „neuro-psihanalizei”...
-a doua, diametral opusă, încearcă în mod activ, în numele unei empatii lăudate ca fiind un panaceu, anihilarea asimetriilor structurante ale terapiei, și în special cele ale transferului, întocmai celor ale inconștientului, „rezistent” în sensul radical expus mai sus (împingând la limita sa dialectica transferului și contra-transferului, s-a născut astfel „inter-subiectivitatea”, care, la ultima punctare, a devenit azi curentul dominant în America de Nord)...”

„Vreau să susțin că acest supliciu al sfârtecării, care ne face să ne îndoim serios că există încă orice ar fi ca „o” psihanaliză, derivă, după opinia mea inițială, din dificultatea ca psihanaliza să se admită pe ea însăși ca rezistând tot împotriva ei însăși...”

2016. Cazul „Paramord”. Obsesie și constrângere psihică azi...

O prezentare exhaustivă...
atât a unei istorii a nevrozei obsesionale (TOC) ...
cât și a unui parcurs de cură într-un caz individual...
un veritabil eveniment în actualitate...

O continuare la „Sfârșitul Culpabililor” (2012)...
urmată de o postfață teoretică: „O rândunică nu aduce primăvara”...

„Psihanaliza ca fapt moral total...”
„O trecere de la paradigma culpabilității la cea a rușinii...”
„O trecere de la injoncțiunea auto-controlului la cea a auto-nomiei...”
„O trecere de la modalitatea transmisiei la cea a transformării psihanalizei...”
„Ce putem face azi pentru psihanaliză?...”
„Trebuie să terminăm cu transmisia... Trebuie să ne riscăm la o muncă care este cea a transformării psihanalizei...”
„Este vorba de două nivele, mai întâi o muncă „bioniană” destul de clasică, cea a unei a doua gândiri, după ani de reflecție și supervizări „altundeva” decât grupul căruia datorezi formarea analitică...”

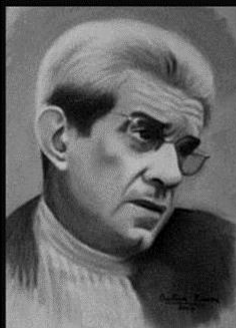
„Apoi, propriu zis dimensiunea transformării, transformarea psihanalizei, un program de studiu pe care îl propun, în germen, în „O rândunică nu face primăvara”, așa cum le spun colegilor, pentru a râde, pentru următorii 30 de ani...”
„Cazul „Paramord” pune chestiunea riscului, cea a construcției cazului, dar nu numai...”
„Riscurile, așadar, cele care le-am asumat, dar și pe care le-am descoperit apoi...”
„Interesul, ceea ce încerc, este ca riscul să fie cât mai mare posibil...
căci...
aceasta obligă dezbaterea să devină cu adevărat critică...
aceasta forțează eventualii cenzori să iasă dintr-o poziție în care s-ar mulțumi să restabilească ortodoxia...”

CRISTIAN ANDREI TĂTARU

28 august 1973 -

Formare în psihanaliza lacaniană - Charles Melman, Asociația Lacaniană Internațională (2012-2017)
Formare în psihoterapie prin relaxare și simboluri – Johanna Hegyi (2015-2017)
Licență și master în filosofie - Virgil Ciomoș, UBB Cluj Napoca, (2005 – 2008 – 2010)
Licență în psihologie – UBB Cluj (2003-2008) - Cristina Denisa Godeanu, Universitatea București (2014)
Doctorand în filosofie - Basarab Nicolescu, UBB Cluj (2010-2014) - Vasile Morar, Universitatea București (2016-2017)

Despre constient și inconștient, dorință, iubire și moarte

A fost odată ca niciodată... dacă nu ar fi fost nu s-ar mai povesti... mitul ce nu poate fi povestit dar care se rostește în fiecare poveste... povestea fiecăruia... cum Dumnezeu s-a născut... cum lumea a apărut... cum omul a fost făcut... dorim acel mit necunoscut... suntem această dorință necunoscută... iubim moartea și ucidem iubirea, vorbim tăcerea și tăcem vorbirea, știm ce nu știm și nu știm ce știm pentru a găsi... dorința părinților noștri, iubirea și moartea lor sunt răspunsul ce nu poate fi găsit... sunt fereastra ce se deschide atunci când se închide... somnul din care ne trezim, lumea din care ne hrănim și celălalt din care știm... le dorim și nu știm ce dorim... le iubim și nu știm ce iubim... le uităm și nu știm ce uităm... din punct de vedere esoteric, locul omului e locul trecerii, trecătorului, trecândului, trece-nței... explicitat ca o singură clipă, un singur punct, o singură senzație, un singur sens, un singur număr, o singură forță, o singură ființă, o singură neființă, etc... ce trece așadar? ... nu știu încă nimic sigur... aș opta pentru viziunea dublei oglindiri, reversii și resorbtii ale celor două... aș vedea inconștientul ca în-conștient, ceea ce este ascuns în conștient... așadar, oarecum, nu trece nimic între cele două pentru că totul este deja trecut... trecerea pare doare, apare ca atare...

Progres, proces și proiect al transformării lucrurilor... necesare înțelegerii, dar inexistente altundeva...

Ce ar fi inconștientul? ... Somnul adânc?... Lumea inaccesibilă? Celălalt necunoscut?...

Lacan, un teoretician al Dorinţei mereu ostil limbajului teoretic...

„Tocmai pentru că Dorinţa este articulată, nu este articulabilă”...

Oricît ai încerca să articulezi dorinţa, construindu-i o teorie, ea va ieşi din sentinţele, diagramele şi ecuaţiile ei, dar teoriile nu ar trebui să rămînă tăcute despre ceea ce le scapă...

Cei ce-l resping pe Freud îl consideră inteligibil, dar greşit...

Cei ce-l resping pe Lacan îl consideră ininteligibil şi de aceea mai rău decât greşit, periculos şi pervers...

„Inconştientul este structurat ca un limbaj...
Inconştientul este discursul Celuilalt...
O scrisoare întotdeauna ajunge la destinaţia sa...
Cel mai corupător confort este confortul intelectual...
Nu există aşa ceva ca relaţia sexuală...”

Etica frumuseții și interpretarea dorinței în teoria psihanalitică lacaniană

Ce ascunde frumusețea? Care este secretul care întreține zidul iubirii? Există vreo dorință despre care să poți spune cu adevărat că este dorința ta? Ce este dorința?... Orizontul morții în câmpul vieții și locul dorinței despre care nu se poate știi ce este ceea ce dorește...

Transferul, disparitate subiectiva, falsa situație, la început era verbul, acțiunea-ghoete, praxis-marx, ex-nihilo și enunțare…

La începutul experienței analitice a fost iubirea, nu de creație, ci de formare…

A eticii psihanalizei-din nucleul ființei, nimicul, vid impenetrabil…

Nu fantasma platoniciană a binelui suveran, suprem…

Nici aristoteliană a cerului înstelat…

Zidul, nu există bine și plăcere decît odată cu etica…

Care e principiul acțiunii bune?

Denunțarea freudiană a satisfacțiilor morale

Agresivitatea disimulată fură juisarea…

Cum să operezi onest cu dorința, cum s-o păstrezi cu acest act, cum să-i păstrezi relația salubră cu el? …fără infecția ce mișună în fondul oricărui stabiliment social…

Frontierele supralumii, frumusețea, ultimul baraj al lucrului ultim, mortal, pulsiunea de moarte… doliul nemuritor… secretul lui Socrate… nu știe decât ce e iubirea, care e iubit, care e iubitor…

secretul lui Freud… stăpânirea lui eros, să-l servești să te servești pentru bine, erosul… atopia… nu are loc, e niciunde… moartea ființei și moartea corpului… fluviul ce le separă, pasa, trecerea… impasul uimirii, uşor de rezolvat fără uimire… absența intersubiectivității… transferul…

Subiectul presupus și eul imaginar în structura fantasmei fundamentale a vieții

Cine este Cel care știe? Cine este cel care vorbește? Cine este cel care este vorbit? Funcția marelui Celuilalt ca loc al celui ce nu știe nimic... Funcția eului imaginar ca loc al necunoașterii fundamentale a alienării și separării...

Pulsiunea sexuală și iubirea în câmpul inconștientului

Mitul lui Eros și metafora iubirii... Pulsiunile parțiale, pulsiunea sexuală și pulsiunile eului... „Iubirea e să dai ce nu ai cui nu are nevoie..." - Jacques Lacan

Pulsiunea anală, oblativitatea, satisfacerea unei nevoi doar pentru satisfacerea celuilalt…

Totul pentru Celălalt, vertijul perpetuu al distrugerii celuilalt, nu face niciodată destul pentru ca celălalt să se mențină în existență…

E ceva ce subiectul are, ceva ce îi este cerut în dar…

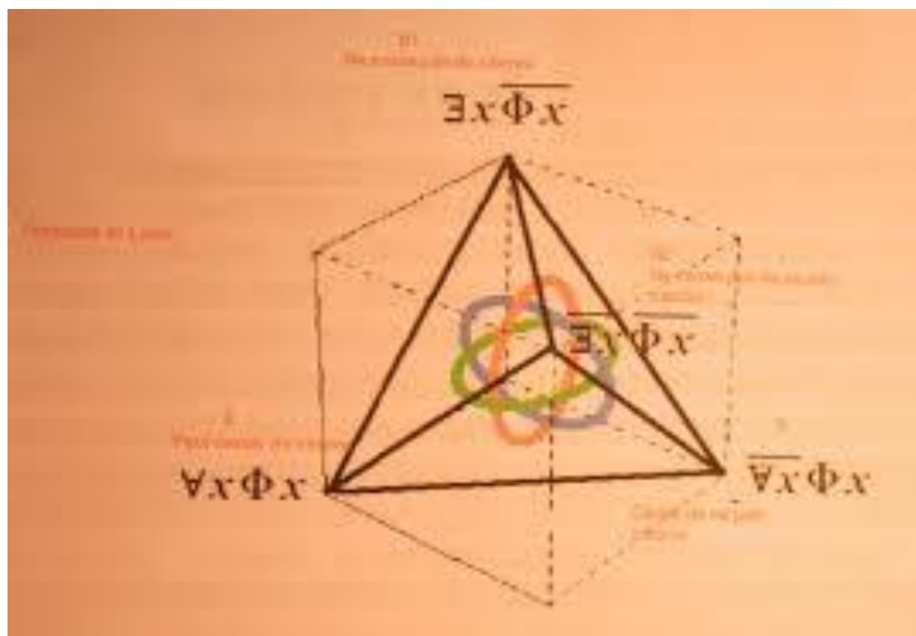
Subiectul rămâne simbolizat ca ceea ce merge în wc, în gaură, e ceea ce face dram a, dar și evitarea…

Raportul fundamental al subiectului cadorință cu obiectul cel mai dezagreabil, un pas esențial în analiza condițiilor dorinței…

Fatasma fundamentală a obsesionalului, într-atât se devalorizează încât pune în afara lui orice joc al dialecticii erotice…

Fundamentul este propria eliminare…

Identificarea cu micul a excremențial…

Despre un principiu
„il n`y a pas de raport sexuel” pentru psihanaliză, „nu există Dumnezeu” pentru religie, „nu există adevăr” pentru știință, „nu există secret” pentru esoterism – o abordare transdisciplinară

Dacă privim de departe istoria omenirii, ea apare ca ceea ce e „scris” pentru știință, ceea ce e „vorbit” pentru religie, ceea ce e „tăinuit” pentru ezoterism și ceea ce e „uitat” pentru psihanaliză.

Dacă privim de aproape, ea apare ca ceea ce e „sens” pentru știință, ceea ce e „iubire” pentru religie, ceea ce e „moarte” pentru esoterism și ceea ce e „sex” pentru psihanaliză.

Dacă privim din ea însăși, ea apare ca ceea ce e „realitate” pentru știință, ceea ce e „mit” pentru religie, ceea ce e „simbol” pentru esoterism și ceea ce e „fantasmă” pentru psihanaliză.

Dacă privim din noi înșine, ea apare ca ceea ce e „vis” pentru știință, ceea ce e „rit” pentru religie, ceea ce e „mister” pentru esoterism și ceea ce e „dorință” pentru psihanaliză.

Dacă privim cele patru puncte de vedere, remarcăm aceleași patru registre, știință, religie, esoterism și psihanaliză respectiv.

Dacă privim structura celor patru domenii, ea apare ca „obiect” pentru știință, „subiect” pentru religie, „relație” pentru esoterism și „inconștient” pentru psihanaliză.

Dacă privim principiul celor patru domenii, el apare ca „nu există adevăr” pentru știință, „nu există Dumnezeu” pentru religie, „nu există secret” pentru esoterism și „nu există raport sexual” pentru psihanaliză.

Dacă privim fondul celor patru domenii, apare „corpul” pentru știință, „limbajul” pentru religie, „simptomul” pentru esoterism și „juisarea” pentru psihanaliză.

Dacă privim efectul celor patru domenii, apare „textul” pentru știință, „legea” pentru religie, „libertatea” pentru esoterism și „realul” pentru psihanaliză.

Dacă privim cele patru elemente, fond, principiu, structură, efect, apare ca „aleteia” doar faptul că „nu există raport sexual”.

Punctul de plecare al acestei cercetări îl constituie o experiență personală, o experiență a științei, o experiență a religiei, o experiență a esoterismului, o experiență a psihanalizei în deopotrivă măsură. În lipsa acestei experiențe demersul cercetării ar fi inutil, irelevant, imposibil și inconsistent.

Bineînțeles, pare a fi ceva neconvențional, nonconformist, neașteptat, neuzitat, în contextul unei teze univesitare, această intromisiune a subiectivității pe terenul obiectivității

științifice, dar este tocmai cauza pentru care pledează transdisciplinaritatea, reintegrarea subiectului și recunoașterea terțului inclus și a terțului ascuns.

În cele din urmă, e vorba despre locul de origine, imposibil de situat, al întregii istorii, fie ea a științei, a religiei, esoterismului ori psihanalizei, iar dacă nu e posibilă determinarea lui, în schimb, marcarea, delimitarea și menținerea lui ca atare, ne par a fi singurele în măsură de a favoriza și permite continuarea acestei „istorii".

O experiență personală așadar, într-un context clasic contemporan, configurat de știință, religie și esoterism, dar apărând aposteriori ca, esențial calificabilă în context filosofic, fundamental situabilă în context psihanalitic și ipotetic transmisibilă în context matematic.

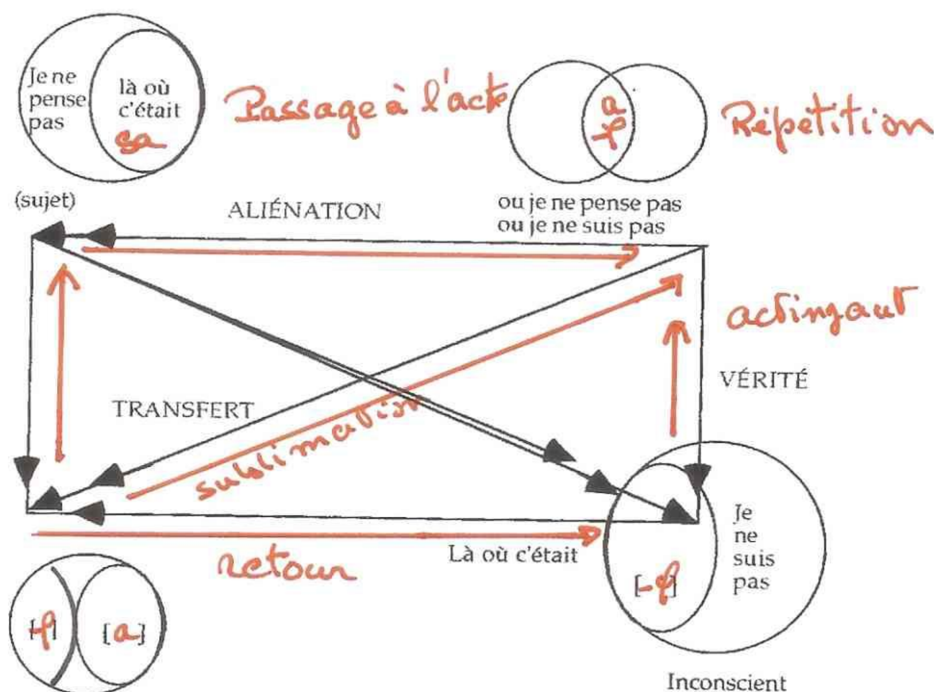
După o trecere în revistă a unei istorii a religiei, a unei istorii a științei, a unei istorii a esoterismului și a unei istorii a psihanalizei, urmează o punere în relief a unei „istorii" a acestei experiențe personale, în fiecare dintre cele patru accepțiuni.

Valorizând toate acestea, urmează câteva sinteze filosofice raportând elementele cheie ale acestor istorii.

Teza propriu-zisă a lucrării privind relevanța celor patru principii va fi pusă în discuție și argumentată.

Istoria unei experiențe personale va putea fi acum tratată dintr-o abordare transdiciplinară.

Concluziile cercetării vor fi structurate sub forma unui sistem de dezvoltare cu aplicabilitate transdisciplinară.

Problema subiectivității

Problema subiectivității în general, în contextul cultural actual, privește atât originea cât și funcțiile sale, dar mai ales posibilitățile sale de dezvoltare, ca obiect al științelor umane, iar în contextul psihanalitic, privește în special dis-funcționalitatea, originea acestei dis-funcționalități și posibilitățile ei de remediere, reajustare, reconfigurare, restructurare.

Una dintre chestiunile esențiale în acest domeniu al subiectivității e tocmai originea sa istorică, în cadrul a diferite structuri tradiționale, fie ele de tip religios, filosofic, artistic sau științific. Perspectiva predominantă consideră subiectivitatea ca o achiziție recentă a civilizației occidentale, un efect al emergenței discursului științific și al revoluțiilor conceptuale pe care acesta le-a antrenat, răsturnări privind imaginea lumii, imaginea omului și „imaginea" limbajului: revoluția copernicană, revoluția darwinistă și revoluția freudiană.

Totuși chiar dacă punerea în limbaj sub chestionarea reflexivității a problemei originii, fie ea a lumii, a omului sau a limbajului, a determinat acest salt și deschidere uimitoare a cunoașterii umane, în timpul imediat următor, însăși obliterarea, „uitarea", ascunderea, reducția, „acoperirea" acestei probleme este cea care a permis desfășurarea, dezvoltarea și înflorirea edificiului științific, cultural, universitar modern, dat fiind „imposibilul" structural oarecum al soluționării sale, asumat în cele din urmă.

Fapt este că în urma acestor evenimente istorice, ne situăm la divergența a două fluxuri de informație și conștiință privind existența imposibilă (imposibil de elucidat), dar în același timp atât de accesibilă, a unui real al naturii și un altul al psihicului, vehiculate de dihotomia dintre științele exacte și cele umane.

În parcursul istoric al dezvoltării celor două putem identifica câteva puncte de cotitură aflate în izomorfism: fizica newtoniană și inconștientul simbolic freudian, fizica relativistă și inconștientul imaginar junghian, fizica cuantică și inconștientul real lacanian.

Așa cum matematica, în toate configurările sale a permis atingerea punctului actual în discursul științific, tot matematica, adaptată discursului analitic în ultimele dezvoltări ale psihanalizei lacaniene pare să fie chemată să instrumenteze o cu totul altă situare a subiectivității, obiect al prezentei cercetări.

Astfel, pornind de la o structurare topologică a câmpului experienței psihice, unde noțiunile de nod, consistență, ek-sistență și gaură vin să expliciteze domeniile simptomului, imaginarului, realului și simbolicului respectiv, subiectivitatea se relevă ca divizată între conștient și inconștient, asumarea acestei diviziuni făcând obiectul experienței analitice, iar finalizarea sa deschizând posibilitatea unei autorealizări subiective asimptotice.

Punctul nodal al cercetării îl constituie „locul” întâlnirii dintre limbaj și corp, loc de origine a ulterioare disjuncții operate progresiv, între subiect și celălalt, între subiect și obiect, între subiect și lume, între subiect și cunoaștere, între subiect și propria fantasmă fundamentală constitutivă, etc.

Elementul cheie, „punctul arhimedic”, pare să fie relevarea unei structuri cvadripodice a condițiilor de posibilitate privind pozițiile și elementele oricărui discurs. Logica simbolică, logica terțului inclus și logica terțului ascuns, în general noile sisteme de logică, suportă acest demers în aceeași măsură în care îl fac și dificil accesibil, date fiind subtilitățile de înțelegere.

Pornind de la aceste baze, am cercetat posibilitatea dezvoltării unui model topologic al subiectivității, circumscris celor patru câmpuri ale simbolicului, imaginarului, realului și fantasmaticului, în măsură să deschidă accesul la o juisanță suplimentară celor specifice acestora: juisanța de sens, juisanța falică, juisanța celuilalt și juisanța mistică.

Introducere

Problema subiectivității, oarecum circumscrisă problemei general umane a bine cunoscutei întrebări „cine sunt?”, pare a face parte dintre acele locuri ale imposibilului pentru cunoaștere, alături de tot ceea ce sub-întinde dinamica subiectului privind sensul existenței.

Într-un fel sau altul întreaga istorie a omenirii pare a încerca să dea seama de această tentativă mereu eșuată de a acoperi cumva și a satura centralitatea ființei umane, loc al numelui propriu, loc al pronumelui personal, loc al identității, un loc al eului, al sufletului, sub diferite forme de reprezentare și narare.

O problemă ce renaște cu fiecare nouă ființă venită pe lume, o problemă a identificării așadar, o problemă la care soluțiile găsite până acum pot fi clasificate în două mari categorii, una dintre ele propune un nume, o imagine, o corporalitate, o poveste, fie naturale, fie aparținând unor alte lumi, în timp ce cealaltă statuează câmpul adevăratei identități la confluența a ceva ce nu poate fi numit, nu poate fi imaginat, nu poate fi povestit, nu poate fi trăit. Două subcategorii sunt imediat derivate, una dintre ele combinând cele doua variante în diferite proporții, iar cealaltă negându-le pe amândouă.

În ultimă instanță este apanajul majorității tradițiilor de tip religios, mistic, spiritual, chiar filosofic de a postula imposibilitatea captării în simbolic, imaginar, mitic sau real a acelei esențe interioare, accesibilă doar unei experiențe limită, experiență facilitată de o transmisie vehiculată prin tradiție, prin urmare un impas.

În acest context, emergența modernității, prin revoluția științifică pe de-o parte și prin răsturnarea operată de psihanaliză pe de altă parte, pare să prelungească la un nou nivel demersul a ceea ce înainte putea fi desemnat într-una dintre tradiții prin cunoaștere catafatică și cunoaștere apofatică.

Ceea ce au în comun emergența științei și a psihanalizei este relevarea în real, realul fizic respectiv psihic, a ceva pentru care singura aproximare e legea, o lege a cărei prezență în real rămâne însă voalată, dar marchează totuși o distanță suficientă în raport cu structura mitică, narativă sau simbolică prezervată în tradiții. Dacă în cazul științei problema relației

ființei umane cu legea nu se pune atât de acut, în cazul psihanalizei ea este centrală, fie ca lege a limbajului, fie ca lege a dorinței subiectului, fie ca lege socială.

Prin urmare, problema subiectivității poate fi situată la intersecția a trei curente, cel istoric, al diferitelor tipuri de tradiții culturale, cel științific și cel psihanalitic, ultimul aflat la originea dezvoltărilor ulterioare din psihologie, psihiatrie și psihoterapie.

Se poate încerca o definire a celor trei modele ale subiectivității care pot fi inferate acestor curente, bunăoară, subiectivitatea tradițional-istorică e fundamentată pe experiența strămoșilor și locul mitic al unei deschideri originare cvasi-divine, subiectivitatea științifică e situată ca finalitate a unor procese materiale, fizico-chimice, energetice, efecte de câmp și informaționale, în timp ce subiectivitatea de tip psihanalitic-umanist-psihologic se menține deschisă oricărei redefiniri, dar se vede așezată în umbra a ceva ce e totuși presupus a scăpa oricărei tentative de circumscriere din partea cunoașterii, fie ea de tip umanist ori științific.

Ambiția psihanalizei, iar apoi a psihologiei, este și rămâne, corelând demersul științific, de a realiza o „autopsie" a unei teoretice anatomii a psihicului și o fiziologie a acesteia. Încă de la începuturi au putut fi remarcate condiționările marcate de categoriile lingvistice precum și aparentul efect de vindecare operant în cadrul unei „cure prin vorbire". Ca atare s-a încercat întemeierea unui alt limbaj, un metalimbaj, care să permită o metacunoaștere, o metacogniție, un limbaj modelat matematic și informatic.

Treptat au fost identificate câteva elemente fundamentale implicate în constituirea subiectivității, în primul rând relația cu un celălalt, apoi relația de obiect, fantasma fundamentală, simptomul, transferul, repetiția, pulsiunea, dorința și nu în ultimul rând formațiunile inconștientului, „locurile" și „categoriile" inconștientului, sub diferite interpretări, fie acestea reprezentări pre-conștiente, arhetipuri colective, structuri logice, efecte biologice, etc.

În acest context, al problemei subiectivității, psihanaliza lacaniană oferă, în mod inedit, a asumare a închiderii oricăror posibilități de rezolvare, ceea ce operează paradoxal printr-o deschidere spre o continuare ireductibilă, dar în cu totul alt registru, a istoriei subiectului. În acest proces, subiectul ajunge să asume propria alienare în celălalt, dar și separarea, diviziunea ireductibilă vis-a-vis de acest loc al inconștientului, „Marele Celălalt", subiectul inconștientului, „subiect" al științei, depozitar al unei alt fel de științe, o „știință a inconștientului", operând ireproductibil, irefutabil, dar și indemonstrabil, în cadrul curei analitice.

Structura logică a fantasmei fondatoare a subiectivității ajunge astfel să fie „tăiată", demascată, iar cercul vicios al delirului interpretării și repetiției simptomului suspendat. Soluția propusă de Lacan se prezintă ca fiind radicală, însă dificultățile și, în fapt, imposibilitatea recunoașterii și autentificării sale în ceea ce privește finalul curei și formarea analiștilor o scot din domeniul științei.

În cele din urmă, vizând acest imposibil al experienței analitice, în ultima parte a dezvoltării psihanalizei, Lacan va concerta toate eforturile sale în direcția unei „matematizări" a tehnicii analizei, în speranță constituirii unei modalități de transmisie a experienței analitice, nemediate prin relația personală cu un analist, ci asigurată prin capacitatea intrinsecă a limbajului logico-matematic de a se transmite fără pierdere la nivelul semnificantului, problema persistând inevitabil, dată finnd imposibilitatea accederii la sensul matematic fără fondul limbajului comun.

Originea subiectivității în istorie și tradiție

Evident, întreg acest domeniu al statutului subiectivității în istorie, în culturile și societățile tradiționale, rămâne supus orizontului interpretării și accesibilității surselor de informare. Cu toate acestea se poate presupune rolul esențial al vorbirii și al scrierii în raport cu articularea a ceva ce ar putea ține de statul subiectivității în actualitate.

Așadar, una din direcțiile de cercetare privind structura subiectivității cuprinse în acest cadru ar putea fi diferitele tipologii și modalități de emergență a ceea ce ține de limbaj, actualizat în scriere și vorbire.

Apoi, în ceea ce privește funcționalitatea limbajului ca institutor al relațiilor familiale și sociale, prin ceea ce îi este oarecum co-extensiv, legea și câmpul ce-i este destinat ordonării, în mod fundamental cel al sexualității și al morții, se pot discerne diferite determinări ale subiectivității în raport cu poziția situată de limbaj și narațiune vis-a-vis de diferența sexuală pe de-o parte și moarte pe de alta.

Bineînțeles, neavând acces la limbile vorbite în antichitate, vom considera doar scrierea, loc al unei diferențieri între scrieri sintetice (ideografice, prin imagini, obiecte, noduri, culori pentru idei, obiecte, gânduri, sensuri), analitice (prin semne pentru cuvinte sau silabe), fonetice (un semn pentru un sunet), așadar posibile localizări ale subiectivității în real, imaginar, simbolic sau narativ.

În raport cu legea instituită prin limbaj vizând reglarea raporturilor ființei umane cu juisanța și moartea, putem identifica de asemenea patru poziții subiective, cea a stăpânului, institutorul și executantul legii, cea a supusului, a sclavului, a cetățeanului, cea a răzvrătitului și cea a mortului. Remarcăm aici posibila corespondență între ceea ce e subiectivitatea analistului, teoretic o invenție a psihanalizei, și ceea ce ar putea să fi fost, neexistând posibilitatea unei cercetări exhaustive, poziția subiectivă din cadrul religiilor și școlilor de mistere ale morții din antichitate.

Ne putem întreba cu privire la ceea ce a însemnat pentru diverse epoci culturale și istorice o diferență între o subiectivitate masculină și una feminină, dar nu vom putea răspunde, putem remarca „evantaiul” mitologic privind iubirea, în accentele ei tragice, comice ori dramatice și îl putem eventual suspecta, în lumina experienței psihanalizei, ca factor de ascundere a unui imposibil al raportului sexual idealizat, dar, din nou, nu putem fi siguri.

În mod cert sexualitatea este misterul misterelor, dar, de exemplu, pentru Bataille erotismul devine „problema problemelor”, iar omul, animalul erotic, o problemă pentru el însuşi. Eventual am putea observa că toate problemele subzistă în memorie prin amintire şi se disipă în trăire prin uitare.

Tot aşa cum Nietzsche remarca despre timp, trecutul e viitorul, iar Kant despre spaţiu, exteriorul este interiorul, se poate afirma despre viaţă că este moarte, dorinţa de viaţă e dorinţa de moarte, iar moartea e cealaltă faţă a iubirii. Nu puţine sunt formele pe care aceste idei le-au luat în istorie, iar în viziunea lui Bataille transgresiunea este mântuire, erotismul este religiozitate, animalul este divin, sexualitatea este criminalitate.

În ultimă instanţă este vorba despre paradoxul evidentei şi totuşi imposibilei discontinuităţi, fie că e a timpului, a spaţiului, a vieţii, a numărului sau a fiinţei. Un paradox în aparenţă doar al limbajului, dar nimic mai înşelător, căci la orice nivel am situa observaţia, deşi nu insolubilă, problema acestui paradox revine mereu, sub forme mai noi sau mai vechi.

Subiectivitatea ca efect al limbajului și mitului în istoria filosofiei și religiei

Tradiția filosofică occidentală, o tradiție prin excelență în limbaj, marchează prin începuturile sale în antichitatea greco-romană, un moment excepțional de tranziție în domeniul subiectivității, prin identificarea legilor ce susțin eșafodajul mitic și ritualic ca fiind inerente limbajului și accesibile logicii predeterminate de acesta.

Domeniul zeilor este transferat în contextul dialogului filozofic, principiile logicii beneficiind de transferul poziției de autoritate al tradiției religioase. Ființa și principiul unului ajunge să definească astfel tot ceea ce ține de domeniul subiectivității, o extragere în simbolic, abstract și conceptual a vieții interioare.

Reapropierea filosofiei antice în evul mediul reinvestește funcția ordonatoare a limbajului filosofic în domeniul părăsit al realului zeilor antici, fondând prin creștinism o subiectvitate simbolică într-un real transcendent.

Reconsiderarea operată de renaștere infuzează structura simbolică în imaginar, determinând o subiectivitate consolidată într-un imaginar fantasmatic.

Iluminismul reduce din nou subiectivitatea la domeniul simbolic al limbajului și pregătește terenul favorabil apariției discursului științific și situării subiectivității într-un simbolic ancorat în realitatea imediată.

Revoluția industrială antrenată de cea științifică mută subiectivitatea într-un nou registru al fantasmaticului, întreținut de iluzia progresului continuu și a sistemelor utopice.

Eșecul marcat de cele două războaie mondiale impun o retragere a subiectivității din nou în simbolic prin existențialism, umanism, structuralism și postmodernism. Este momentul în care este asumat abisul circumscris de simbolic în real, un neant al neființei, un nonsens radical.

Având în vedere specificul preponderent umanist al orientării tezei noastre de licență, vom aborda în consecință acest domeniu teoretic. Ambele aspecte ale culturii sunt suficient de vaste pentru a face imposibilă cuprinderea lor exhaustivă, cu atât mai mult prevalența unuia sau altuia. Ni se pare însă că în efortul repetat al psihologiei de a se detașa de originile sale filozofice și prin aceasta religioase, trebuie să existe undeva o limită dincolo de care are loc o reîntoarcere naturală la „origini”, o limită a cărei neasumare ar conduce la perpetuarea unor conflicte și eforturi în mare măsură inutile cum ar fi și cel de a „reinventa oul”.

Bineînțeles, fiecare facultate psihică are limitele sale de înțelegere, preferințele sale, predilecțiile sale, paradigma omului – zeu fiind la fel de absurdă ca cea a omului-concept sau a omului-materie și ca de fapt a oricărei încercări de definire luate ca fapt de credință.

Ne vom limita studiul la câțiva filozofi pe care îi considerăm adecvați tipului nostru de cercetare, și anume, Heraclit, Kant, Hegel, Husserl, Heidegger, oferind totodată o serie de interpretări, unele dintre ele originale, în direcția pe care o dau obiectivele studiului pe care îl întreprindem.

Pentru Husserl Fenomenologia nu este o filozofie ci o metodă, aşa cum pentru Heraclit este „Trecerea”, pentru Hegel este „Egalitatea-Identitatea-Echivalenţa”, iar pentru Heidegger este „Moartea”.

Poate că cea mai bună explicitare a metodei lui Husserl este însăşi „Viaţa”, perspectivă ce i-ar așeza pe „cei patru H” în crucea „timp, spaţiu, viaţă şi moarte” sau echivalentul ei „forţă, libertate, iubire şi moarte” de pe cercul lui „a fi sau a nu fi”.

Ceea ce îi leagă este atunci „Necunoscutul”, „Nedeterminatul”, „Nedefinitul” şi „Nefiinţa”, felul în care au privit fiecare spre „origine”.

Fenomenologia devine astfel un ciclu precum cel al vieții: „sământă, floare, fruct, cenușă”, definit și rezumat prin patru „legi” : „toate trec”, „toate sunt la fel”, „toate sunt iubire”, „toate sunt moarte”.

Heraclit este „filozoful focului”, focul fiind poate cea mai potrivită metaforă pentru ceea ce azi presupunem sub numele de forţă, energie, putere, tărie... Pentru el toate sunt de neînţeles, de necunoscut şi aşadar necunoscute... Nu acceptă, nu fixează, nu opreşte şi nu defineşte nimic... Adevărul este însăşi „Necunoscutul”, sufletul care trăieşte moartea noastră aşa cum noi trăim moartea sufletului, a necunoscutului, în „Cunoscutul” care ne cuprinde.

Hegel este „filozoful libertăţii” ,libertatea care poate fi găsită în „trecere-tranziţie-transformare”, esenţă a „Nedeterminatului” transcendent şi a intermediarului prin excelenţă... Husserl devine „filozoful vieţii”, acea sursă de „Nedefinit” a libertăţii, iar Heidegger apare drept „filozoful morţii” prin permanenta raportare la „Nefiinţă”, dar Heraclit deţine „în germene” toate aceste ulterioare perspective asupra „ceea ce este şi ceea ce nu este”.

Tânăr fiind pretindea că nu ştie nimic, iar la maturitate că le ştie pe toate. Socrate spunea referindu-se la cartea sa : ceea ce am înţeles este excelent, ceea ce nu am înţeles presupun că este la fel, dar cred că e nevoie de un „scufundător” de la Delfi pentru a înţelege.

Pentru Heraclit coincidenţa contrariilor este o axiomă. Hades şi Dionis sunt unul şi acelaşi. Muritorul este nemuritor şi nemuritorul este muritor. E totuna ce trăieşte şi ce e mort, ce e treaz şi ce doarme, tânăr sau bătrân. Toate există şi nu există, sunt şi nu sunt. Toate sunt unu, căci unu devine toate. Războiul e unire, dreptatea e luptă, conflictul e armonie. Diferitul e asemeni cu sine. Prezenţa e absenţă. De fapt este noapte şi zi, vară şi iarnă, război şi pace, iar Zeul este noaptea-zi, vara-iarnă, prefigurând astfel dialectica lui Hegel.

Ceea ce pentru Husserl va fi „lumea Vieţii”, „donaţia originară”, „atenţia pură”, pentru Heraclit este Lumea Focului, Fulgerul care guvernează universul, flacăra ce judecă şi condamnă totul, focul care este toate, din care toate au venit şi în care toate se duc, pacea care aduce incendiul universal, „Sfera” care este mişcarea din care se naşte lumea.

Extaza lui Heidegger, acea absenţă a maximei prezenţe, acea coexistenţă a psihicului şi a fizicului din afara daseinului şi a lumii, „Nefiinţa” prin trăire, poate fi decelată în acea „adâncime” a „Logosului” care face infinită orice căutare a sufletului în speranţa găsirii hotarelor sale, aşadar o premisă a inexistenţei limitelor, dicolo de Universul limitat care se naşte repetat din „Marea Necunocutului Nedeterminat şi Nelimitat al Nefiinţei”.

Ca şi aplicaţie practică a metodei fenomenologice: a face abstracţie de om-lume-timp pune în evidenţă inexistenţa duratei sau eternitatea clipei... a face abstracţie de aceasta prezenţă continuă a spaţiului reveleză inexistenţa distanţei şi aspaţialitatea şi continuitatea punctului... a face abstracţie de ubicuitatea şi atotprezenţa acestui centru descoperă inexistenţa diferenţei şi unicitatea şi totalitatea vieţii, etc.

În final am putea identifica o a cincea stare în dezvoltarea fenomenologică prin fuziunea ultimelor două, acea monedă a grecilor, ale cărei feţe sunt iubirea şi moartea, într-o fuziune ce le transcende pe ambele.

Criticismul lui Kant, între empirism şi raţionalism, vede sursa cunoaşterii în însăşi puterea de cunoaştere, cea care leagă experienţa şi ideea înnăscută.

Aşadar viaţa în sine este pentru Kant acest „izvor al Ştiinţei”, aşa cum „spaţiul” era pentru empirişti, iar „timpul” era pentru raţionalişti.

Însă chintesenţa lor sunt „clipa”, „punctul” şi „forţa”, fiecare dintre ele fiind „realul” pentru „realitatea” lor. Ele implică adevărul inexistenţei duratei, distanţei şi diferenţei. Această perspectivă ne introduce în domeniul Abstracţiei, Reducţiei şi al Matematicilor Pure.

Dar aici distincţiile între noumen şi fenomen, transcendent şi imanent devin artificiale şi pur utilitare, în măsură să oprească surprinderea următoarelor trei iluzii, ale limitei, cauzalităţii şi conservării.

Aşadar „sursa cunoaşterii" va trebui deplasată cu încă trei nivele, plecând de la Kant, ceea ce au şi făcut Hegel, Husserl şi Heidegger... Prin urmare nu există „limită", „consecinţă" şi „echivalenţă" .

Acestea sunt corespondente ale „libertăţii", „iubirii" şi „morţii", oarecum embleme ale celor trei filozofi.

Ştiind că deocamdată nimeni nu a reuşit să demonstreze cum produce creierul conştiinţa., știind că orice interacţiune, mişcare, contradicţie, dialectică şi implicit timpul, spaţiul, viaţa, au în spate şi sunt determinate de „Forţă" sau câmpurile de forţe (să le reducem generic la forţă), știind că nu este cunoscut un suport al forţei, un suport al câmpului, deducem drept cauză a oricărei mişcări însăşi așa zisa cauza primă şi ca atare inexistenţa principiului cauzalităţii.

Dar în acelaşi timp deducem faptul menţinerii de către acea cauză primă a unei aparenţe şi aproximări a cauzalităţii, iar în consecinţă şi a celorlalte principii sau aparenţe, precum principiul conservării energiei, fiinţa, numărul, forţa, spaţiul şi timpul, fără ca acestea să fie mai reale sau mai adevărate decât orice aparență ce pare să le indice ca realitate.

În consecinţă am putea subscrie sistemului de logică budhistă de deconstrucţie a timpului, spaţiului, identităţii, sentimentului şi conceptului prin senzaţii, cunoscute la început, necunoscute la mijloc şi de necunoscut la final.

Majoritatea cercetărilor consideră că „etre au monde" al lui Merleau Ponty exprimă respingerea „epoche"-ului Husserlian, aşadar a fenomenologiei sale, sau cel puţin a aspectelor ce se referă la transcendental. Există totuşi voci ce consideră că Merleau-Ponty păstrează totuşi nucleul reducţiei fenomenologice, iar faptul că se foloseşte de rezultatele psihohogiei empirice nu ar dovedi respingerea reducţiei fenomenologice, ci faptul că în viziunea sa aceastea ar fi similare.

Pentru Merleau-Ponty, „etre au monde" implică percepţia ca şi mod imediat şi acognitiv de acces la lume, identitatea între interior şi exterior, imposibilitatea realizării unei reducţii complete, nedeterminarea, ambiguitatea şi opacitatea lumii trăite, aşadar ilegitimitatea reducţiilor transcendentală şi eidetică ca abstracte, imposibil de a fi detaşate de pe acest fond, suport, al lui „etre au monde", condiţia de posibilitate a oricărei reflecţii, fie ea şi fenomenologică, tocmai prin acel statut al ei de „unreflective live".

Astfel, orice activitate a conştiinţei, inclusiv reflecţia, este o expresie a propriei sale „etre au monde", iar conştiinţa este tocmai această retragere a reflecţiei din „etre au monde", ceea ce ar face imposibilă o adevărată punere în paranteze a lumii, căci până şi reflecţia radicală însăşi depinde de fondul din care provine, iar astfel retragerea din lume si efectuarea epoche ar fi o iluzie.

Totuşi reducţia nu pretinde că ar fi absolută, ea cere punerea în paranteze a credinţelor despre lume, a presupunerilor despre ea, ori prin aceasta se aseamănă cu caraterele noncognitive ale „etre au monde" si nedeterminarea lumii din perspectiva lui Merleau-Ponty. Până la urmă „etre au monde" a lui Merleau-Ponty şi lumea fenomenologică ce apare în urma reducţiei husserliene nu sunt atât de incompatibile, având în vedere identificarea lor cu însăşi sinele.

Problema sensului, a ceea ce induce sensul – semnificantul, a sensului şi semnificantului originar, a deschiderii spre acestea işi găseşte soluţia provizorie prin tradiţie, iniţiere şi

transmisia acesteia în istorie, prin potenţă, transcendenţă şi sistem în filozofie, prin transfer, refulare şi afectare în psihanaliză, prin nevroză, psihoză şi perversitate în viaţa fiecăruia dintre noi.

Identificăm cinci moduri de raportare la acest izvor numinos, primul dat de principiul Reacţiei la prima sa intruziune, al identificării, identitatății cu sursa, originea, ce urmează a se retrage, disponibilă apoi doar celui de-al doilea principiu, al Reflexiei, posesia urmei prezenţei sale, a afectării originare, oglindirea, apoi datorită principiului Reversiei, reîntoarcerii refulatului, posibilitatea afectării originare în experiențele limitei, de limită, în limită, ceea ce poate favoriza intrarea în acțiune a principiului Recurenței, repetarea deschideriilor spre origine, și eventuala actualizare a principiului Resorbției, stabilizarea în limită, a deveni un locuitor al limitei, o reintegrare a originii și o integrare în origine, așadar cinci raporturi, definite prin a fi, a avea, a face, a media și a totaliza.

În acest cadru exoterismul ar cuprinde spațiul primelor două domenii, nostalgia originii și aspirația reuniunii, reacție și reflexie sau a fi și a avea, esoterismul, următoarele două, experiența inițierii și parcursul căii, reversie și recurență sau a face și a media, iar ultimul, resorbția sau totalizarea, ceea s-ar putea numi endoterism.

Am făcut această mică digresiune pentru a amorsa conceptul esoterismului in raport cu exoterismul, in izomorfism cu cele două modalități de raportare la suprafața oglinzii, două modalități de raportare la ceea ce psihanaliza numește transfer, iar filosofia antică iubire. Primul raport, cel dintre îndrăgostit și iubit, sau între analizat și psihanalist, între subiect și obiectul dorinței, iubirea comică, exoterismul așadar, poate fi în măsură sau posibilitatea de a-l declanșa pe al doilea, între obiectul transcendental, ca loc și cauză a dorinței și subiectul inconștient, daimonul socratic, abia acesta dând loc transferului psihanalitic, procesul străpungerii fantasmei originare, sfîșîierea subiectului conștient, iubirea tragică, esoterismul, a cărui împlinire este iubirea dramatică, ceea ce ar putea corespunde unui așa zis endoterism dacă considerăm paralela cu exo, meso și endo.

Conform lui Antoine Faivre, prima folosire a substantivului esoterism datează din 1828, în lucrarea lui Jacques Matter, Histoire critique du gnosticisme et de son influence, ca cercetare sincretică liberă inspirată din învățăturile creștine și anumite aspecte ale gândirii grecești, etimologia sa trimițând la interioritate și opoziție, eso și ter, urmată de o adevărată explozie de semnificații în modernitate.

Dintre acestea, cercetarea actuală delimitează șase accepții, 1. ansamblu eteroclit, 2. învățături și fapte voit ascunse, 3. mister inerent lucrurilor, 4. gnoză ca mod de cunoaștere experențial, mitic, simbolic, 5. căutare a unei tradiții primordiale, 6. Ansamblu de curente istorice specifice, ultimul dintre ele rămânând consacrat, dar ca o istorie a curentelor esoterice occidentale, care, chiar dacă vizitat de tradiții religioase iudaice, musulmane și extrem orientale, presupune excepții notabile, precum cabala evreiască. În accepția largă, câmpul său e dat din antichitatea târzie până azi, iar în sens restrâns, e limitat la perioada modernă.

Vom face un mic excurs în prezentarea tematică şi istorică a esoterismului occidental aşa cum s-a instalat el în lumea universitară prin contribuţia lui Antoine Faivre din cele două volume ale cărţii „Căi de acces la esoterismul Occidental", chiar dacă o introducere grevată de poziţia istoriografică, de excluderea elementelor orientale ori străine culturii europene, precum şi de pretinsa poziţie nereligionistă şi neuniversalistă.

Esoterismul, philosophia occulta sau philosophia perennis, reintroduce în sfera cunoașterii și gândirii domeniul Cauzelor Secunde, al Entităților Intermediare, al Naturii,

nivelele și raporturile ei cu lumea Divină și Angelică, neglijate de Teologie în favoarea discursului referitor la Cauzele Prime, Universal și Particular.

Întoarcerea la Hermetismul Alexandrin, Pitagoreism, Neoplatonism, interesul pentru alchimie, astrologie, magie, cabala iudaică, dezvoltarea unui Hermetism Neoalexandrin, a unei Cabale Creștine, a unei Filosofii a Naturii Paracelsice și adăugarea curentelor teozofic și rosicrucian, constituie un corpus referențial de texte, unele vechi, regăsite și reinterpretate, altele noi, inspirate, al majorității actualelor curente esoterice occidentale. Esoterismul este așadar, o stare de spirit, o cale de intrare în Sine, un „Interiorism" ce trece printr-o Gnoză, o cunoaștere a raporturilor ce ne unesc cu Dumnezeu și Lumea Divină, pentru a ajunge la Iluminare și Izbăvire individuală.

Intrarea are loc conform unui proces Inițiatic, ale cărui jaloane trebuie cunoscute, căci Calea este balizată de o serie de intermediari, fie pur și simplu stări ale Ființei ca studiu și experimentare a Tenebrelor Interioare, fie îngeri, intelecte agente, animae coelestes, mai mult sau mai puțin numeroase, mai mult sau mai puțin personalizate, dar mereu Conaturale într-un anumit fel, o cunoaștere a lor pentru a parcurge în chip fericit calea Inițiatică.

Un parcurs de unul singur ajutat de texte ce oculteză misterele dând totodată și cheile lor, sau cu ajutorul unui Inițiator, un maestru izolat ori membru al unei școli inițiatice, dar mereu o Regenerare a conștiinței noastre grație unui proces de reînsușire a unei științe pierdute, o experiență a raporturilor cu sacrul și universul, dar pe o lume nouă, un acces la o știință sau o formă de ne-știință, transmisibilă prin cuvânt sau voce, un avans în cunoașterea legăturilor ce te unesc cu entitățiile superioare, cu forțele cosmice, cu Natura Vie.

Pentru a izbuti e necesară practicarea unei Imaginații active, ce evită sterilitatea unei logici discursive și dereglările fanteziei și sentimentalității, precumpănind asupra pericolelor imaginației inferioare, psihice, generatoare de eroare și falsitate, un adevărat organ al sufletului, o legătură cu lumea Imaginală, locul ființelor intermediare, mezocosmos, posedând propria geografie, cât se poate de reală și perceptibilă fiecăruia în funcție de imaginile culturale proprii.

Esoterismul pare a fi O Gnoză așadar, față de care gnosticismul e un caz particular, cum e cel al lui Marcion, al unui dualism absolut, în care puterile Răului sunt ontologic egale cu cele ale Binelui, iar Dumnezeul Vechiului Testament este un Demiurg Rău, o cunoaștere și înțelepciune sapiențială totodată, identică Zămislirii, Genezei, făcându-ne să ne naștem, să renaștem, unificându-ne și eliberându-ne.

Nu doar Cunoaștere, ci și Credință și ceea ce este între ele, Imaginalul, așadar o știință intelectivă privind logica, una tradițională privind credința și una a viziunii interioare și revelației intuitive privind experiența, cea care deschide Imaginalul. În măsura în care crede, Ea știe, iar în măsura în care ceea ce știe nu e evidență pozitivă, empirică ori istorică, Ea crede, fiind Înțelepciune și fiind Credință, fiind Pistis Sophia, Credință Înțelepciune, cunoaștere superioară, philosophia sacra, mântuitoare, soteriologică, având virtutea de a opera metamorfoze, mutația interioară a omului, grație unei revelări narative a lucrurilor ascunse, a unei lumini salvice ce aduce viață și bucurie, ce operează și asigură izbăvirea, o cunoaștere operativă, nu teoretică, ce transformă subiectul cunoscător, așa cum Alchimia nu este transmutație materială cât transformare a Adeptului Însuși.

Esoterismul Şiit şi Cabala Iudaică sunt o stare de spirit asemănătoare. Sunt 7 sensuri în Coran: „M-am cufundat în oceanul tainelor Coranului şi am scos din el perlele subtilităţiilor sale. Am ridicat vălurile sunetelor şi ale literelor din faţa adevăratelor sale realităţi, a înţelesurilor secrete ce se păstrează acolo, departe de privirea oamenilor". Tawil este

interpretarea spirituală, iar litera este doar Zahir, dos al unei Batin, cavernă, matrice sau realitate ascunsă. Revelația divină e o profeție nicicând încheiată în timp și permanent interpretă a sa însăși. Nu e o înlocuire a vechii legi cu una nouă, ci o descoperire mereu mai multă și mai bună a înțelesului ei plenar, concepții deloc incompatibile cu creştinismul cel mai pur, deși înnăbușite de unele teologii oficiale.

Trans este și transcendere și transcendent, și preverb și prepoziție, și continuitate și discontinuitate, nu e doar hotar, abis și transcendență absolută a lui Dumnezeu, ci și umplere, procesiuni de etape și entități intermediare între Dumnezeu și creatură, în chiar prezența unei teologii negative proprii celei mai mari părți a esoterismelor occidentale.

E așadar accederea la un nivel superior al inteligenței, unde dualitățile de tot felul sunt transcendate în unitate, care nu e deloc pasivitate și nu depinde de o schemă sau regim identitar, ci de o dualitudine dinamică și energetică, desemnată de omul interior la Sfântul Pavel, supramental la Shri Aurobindo, intuiție iluminativă la Rene Guenon, Eu Transcendental la Husserl, Enstază la Mircea Eliade, Infuziune la Raymond Abellio, o participare concretă și permanentă la interdependența universală, transmisie orală sau scrisă traversând în anonimat vălul simbolurilor, regăsire mai degrabă decît căutare a originalității, smerenie intelectuală și iubire care se reține a fi sentimentală, dorință de infinit și nu doar atracție sensibilă, tendință logică și ontologică a iubirii către propria esență transcendentală.

Ezotersimul ar fi așadar mai mult o Gnoză și mai puțin o Mistică, mai puțin o renunțare lunară, cât o detașare și o structurare solară, până la unirea cu Dumnezeul tău, o unire care în cele trei religii abrahamice menține separarea ontologică între om și Dumnezeu, dar la care, în Esoterism i se alătură procedee și ritualuri ce urmăresc să provoace manifestarea concretă a unora dintre acele entități, aceasta fiind Teurgia.

O experiență mistică totuși, la care participă inteligența și memoria sub formă simbolică, reflectând diferite nivele de realitate, o expresie a unei forme de inteligență și memorie ce a efectuat o trecere printr-o experiență mistică, o capacitate de expresie și comunicare și altora a propriilor experiențe, de o manieră ce reține impresia revelațiilor primite la trecerea prin diferitele niveluri ale Oglinzii.

Acestei înțelegeri a esoterismului ca și gnoză i se adaugă dimensiunea teosofică, privind înțelegerea naturii lui Dumnezeu însuși și a persoanelor divine, înțelegerea naturii universului, a structurilor sale ascunse, a raporturilor lor cu omul, a originiilor și țelurilor finale, o dimensiune cosmosofică ce introduce ideea unei intenționalități, evită solipsismul gnostic și face posibilă o Filozofie a Naturii, deschizând esoterismul întregului univers.

Punctul de plecare este mitul revelat și rezonanțele simbolice trezite de acesta în imaginația activă, principiul din Corpus Hermeticum Alexandrin conform căruia mintea omului e identică celei a Guvernatorilor Stelari ai Universului, Deitatea fiind o comoară ce năzuiește a fi cunoscută, dedublându-se în sfera ontologică dintre lumea creată și incognoscibil, de unde credința într-o revelație permanentă, o regăsire mai degrabă decât o inventare, o reinterpretare grație unei uniuni între mythos și logos, o reînnoire permamentă, o totalitate ce leagă teogonia, antropogonia, eshatologia și cosmologia.

Revelația rămâne astfel mereu obiect al elucidării profetice, mister ce nu e o enigmă de nedezlegat, nici problemă de rezolvat ci mesaj propus spre meditație la nesfârșit, un domeniu ce merită să fie explorat spre slava lui Dumnezeu și binele aproapelui, un simbolism mitologic al raporturilor temporale și un simbolism tipologic al raporturilor și structurilor spațiale , o psihologie esoterică , o adevărată psihologie abisală , o posibilă conaturalitate a minții și a

universului luată din ce în ce mai în serios în epoca noastră, o reamintire și recuperare a adevăratelor noastre puteri, o anabază și o catabază indisociabile și complementare.

Integrând universul, esoterismul ajunge la o practică spirituală foarte concretă, cea fondată de principiul omo-analogic, acțiunea asemănătorul asupra asemănătorului, doctrina corespondențelor sau legea interdependenței universale, corespondențe de care știința experimentală nu este câtuși de puțin în măsură să dea seamă, toate formele de Manții, astrologia și alchimia în primul rând, ele fiind şi adevărate gnoze în acelaşi timp, medicina ocultă apoi, magia sub toate formele ei, albă sau neagră, și practica invocării unor entități intermediare, evocări în contextul ocultismului, invocări în cadrul teosofic, care, toate, nu ar avea sens cu adevărat decât conduse de imaginația activă, asemenea unui catalizator sau revelator ce pune în acțiune rețele de analogii cosmice și divine.

Esoterismul e așadar un mod de viață și o educație a privirii, ferită de pericolele subiectivismului prin prezența lumii în lume, având asemenea oricărei religii un dat revelat și o tradiție, mereu reinterpretate, un esoterism activ prin urmare, o formă privilegiată a hermeneuticii, în care noile abordări nu le exclud pe cele anterioare, ci le completează, departe de tendința istoricizantă ce confundă adevărul istoric cu cel al originilor sacre ale fiecărei revelații prin orientarea demitologizantă .

Nu e o relativizare a propriei credințe, ci o vedere a întemeietoriilor fiecărei religii ca multiple manifestări posibile ale Logosului Suprem, iar a Cărților ca expresii ale Cărții Supreme, Mama Cărților în Islam, o activitate capabilă să detecteze urma Absolutului în formele diverse pe care acesta le-a luat și să-l cunoască mai bine dincolo de înseși aceste forme.

Fără îndoială, marele corpus esoteric al religiilor abrahamice e un imens tezaur de hermeneutică în care oamenii de azi pot veni să caute, nu doar pentru a descoperi eventual o credință vie, ci pentru a se dezvăța să gândească în sisteme închise și ideologii dezumanizante, un fond imens așadar, disponibil acum aproape în totalitate grație progreselor cercetării.

Antoine Faivre ne propune distincţia între trei nivele de înţelegere a textului sacru ca fiind aceea ce originează diferenţierile între exoterism şi esoterism, între revelat şi secret, nivelul literal, moral fiind cel specific exoterismului, iar nivelul anagogic esoterismului, în timp ce nivelul intermediar, alegoric, simbolic, rămâne oarecum nedefinit, prilej pentru a relua din nou distincţia propusă anterior, prin care esoterismul e în fapt un mesoterism, iar nivelul iniţiatic, transmisibil, dar inexprimabil, endoteric.

Raportarea la Tradiţie, tributul nostru, al tuturor, diferenţiază pentru Antoine Faivre trei categorii, calea puristă sau severă, cea eclectică şi cea umanistă sau alchimică, determinate de accentul pus fie pe originea tuturor tradiţiilor, fie pe coerenţa şi complementaritatea lor, fie pe o nouă reactualizare permanentă a spiritului tradiţional în contextul prezent transdisciplinar.

În contextul celei de-a treia căi, aşa numită cale a lui Hermes, o desluşire a sacrului din chiar inima profanului, acel blestem al modernităţii de a învăţa şi a se trezi la viaţa spiritului prin cărţi sau erudiţia ca botez al intelectului, cum observa Mircea Eliade, stâncile caudine ale reducţionismului şi lipsei de rigoare, euhemerismul, explicaţia mitului prin ştiinţă sau istorie, regimul oficial schizomorf al imaginarului şi reacţia imaginarului sălbatic, fac necesară, dar şi dificilă emergenţa unui nou esoterism la confluenţa gândirii ştiinţifice şi a ştiinţelor umaniste.

Reprezentanţi ai acestei căi, un Gilbert Durand, făcând apel la necesitatea de a nu se mai idolatriza Istoria şi a nu mai ceda ispitelor oricărei forme de ideologie, un Mircea Eliade, postulând o coincidenţă a sacrului cu profanul, Jean-Jaques Wunenenburger, propunând dualitudinea ca terţ inclus al universului fizic şi psihic, ar putea conduce gândirea esoterică spre o nouă filosofie a naturii.

Natura subiectivității în știință și psihanaliză

După ce primele impulsuri ale științelor moderne, declanșate în mare măsură prin opera lui Descartes, s-au consumat a devenit evidentă necesitatea unei reîntoarcerii la fundamente pentru o întemeiere axiologică riguroasă, moment al declanșării unei serii de revoluții paradigmatice mai mult sau mai puțin durabile, până când în cele din urmă a rezultat ca ireductibilă, însăși natura incognoscibilă a tuturor lucrurilor și ființelor. Astfel asaltul asupra necunoscutului pare să fi indus un fenomen inversat de cucerire a cunoscutului de către necunoscut. Căutarea acerbă a ființei, a ceea ce este adevărat, real, a sfârșit prin a releva natura esențială a non ființei a orice.

Eroii, inițiatorii, continuatorii și mijlocitorii acestei epopei sunt „zero și infinit" , „totul și nimic", aflați într-o paradoxală relație de maximă opoziție și maximă coincidență simultan. Ei sunt „Mama" și „Tatăl" ascunși ai vechilor mituri și religii dar și ai matematicilor și științelor exacte actuale. Dacă ar fi considerați prin implicațiile lor filozofice, logice și psihologice, fundamentele lumii noastre ar fi dărâmate, raționalitatea și realitatea ar fi reduse la spațiul unui mic zero, un mic punct într-un ocean al iraționalului și irealului. Din fericire nimeni nu pare să vrea să facă acest pas decisiv, sau prea puțini, îi omagiem aici pe Heraclit, Hegel, Husserl, Heidegger...

Putem considera sistemul filozofic cartezian, kantian și hegelian drept tentative de a găsi o matrice integratoare a cunoașterii și trăirii umane, trăsătură specifică de altfel oricărei încercări de sinteză și sistematizare. Viața fiecăruia este definită prin o serie de limite, o serie aparent infinită, iar însăși natura vieții e dată de trecerea prin, peste, dincolo sau în aceste limite, granițe, delimitări, forme, diferențe, fie că e vorba de biologic sau psihic.

Freud a considerat că originea cunoașterii și conștiinței noastre ar putea fi găsită prin studiul acelor limite care sunt visele și sexualitatea, Jung în schimb a identificat ca sursă ceea ce el numea Arhetipuri, un alt fel de limită. Putem aminti aici și cele 8 tipuri psihologice date de combinarea cuplului introvertit-extrovertit cu tipul gândire, simțire, senzație, intuiție. În concluzia cărții sale despre acestea Jung ne avertizează: „Tot ceea ce ne străduim să cercetăm cu intelectul va sfârși în paradox și relativitate, dacă e vorba de un demers onest... intelectul este una din diferitele funcții psihice care îl ajută pe om să-și construiască imaginile pe care le are despre obiecte. Să nu ne creăm impresia că putem cunoaște lumea doar prin intelect; o înțelegem tot atât de mult prin sentiment. De aceea judecata intelectului nu reprezintă decât cel mult jumătate de adevăr, iar dacă este sinceră, ea trebuie să-și recunoască insuficiența" .

Vom propune în cele din urmă o interpretare a datelor studiate prin prisma a trei principii, primul, al reflecției, reflexiei sau oglinzii, al doilea, al reversibilității, reversiei, re-circularității sau horei, iar al treilea, al resorbției, trans-substanțierii sau coincidenței opușilor.

Chintesența acestor principii, ușor de formulat, dar mai greu digerabile apare exprimată în concluzia cărții lui Seife: „Zero se ascunde în spatele tuturor marilor enigme ale fizicii. Densitatea infinită a găurii negre rezultă dintr-o împărțire la zero. Big Bang-ul a reușit să creeze ceva din nimic tot datorită unei împărțiri la zero. Iar energia infinită a vidului rezultă, din nou, dintr-o împărțire la zero.

Dar împărțirea la zero distruge structura matematicii și întreaga logică – amenințând să afecteze temelia științei. Problematicul paradox al lui Zenon fusese eliminat din discuție prin surghiunirea infinitului și a lui zero de pe tărâmul numerelor. Pentru ca să poată explica legile universului, Newton a fost nevoit să ignore ilogica analizei sale matematice – ilogica împărțirii la zero.

Exact când matematicienii și fizicienii au reușit să excludă din analiza matematică problema împărțirii la zero și s-o reformuleze în alt cadru logic, zero a reapărut în ecuațiile mecanicii cuantice și ale teoriei relativității generalizate, infectând iar știința cu microbul infinitului.

Când se confruntă cu zerourile din univers, logica nu mai are nici o putere. Pentru a rezolva problema, oamenii de știință și-au propus să renunțe din nou la zero și să unifice regulile care guvernează cosmosul. Dar de data aceasta, este posibil ca zero să nu mai fie atât de ușor de învins. Oamenii de știință știu cu certitudine un singur lucru: cosmosul s-a născut din nimic și va reveni la nimicul din care provine. Universul începe și se sfârșește cu zero.” (Seife, 2008)

Mai întâi vom încerca să justificăm preferința noastră spre orientarea de tip dinamic-psihanalitic și dezvoltarea ei în orientarea umanist-experiențială, până la forma actuală a psihanalizei lacaniene și a psihologiei transpersonale și integrale.

Contrastul lor este reprezentat de orientarea cognitiv-comportamentală, în a cărei abordare reducționistă a omului ca mașină, computer, sistem, există o justificare utilitară, dar nu una simbolică, argumentul eficienței în cazurile comune și generale neputând însă suprima imperativul înțelegerii decât cu prețul sacrificării însăși a centrului ființei umane. Este de fapt și ceea ce caracterizează abordarea materialist-științifică, o cantonare a omului între limitele naturale, raționale, utilă unei manipulări ideologice, dar sufocantă pentru creativitate, diversitate, variabilitate.

Suntem azi cu toții obișnuiți cu imaginea noastră din oglindă, dar nu întotdeauna omul a fost atât de familiar cu ea, există chiar un paralelism între dezvoltarea subiectivităţii în istoria omenirii şi dezvoltarea istorică a mărimii oglinzilor folosite de om. Abia în modernitate, când marile oglinzi nu mai sunt o raritate şi oricine îşi poate privi dublul în întregime, deodată şi îndeaproape, se „naşte” subiectul, „independent” de obiect, odată cu raţionalismul şi ştiinţa modernă.

Suntem de asemenea obişnuiţi să gândim oglinda ca fiind simplă, când de fapt ea este dublă, planul oglinzii are două suprafeţe întotdeauna. Azi ne privim „în” oglindă şi niciodată nu am considera posibilă reciproca, a ne privi „din” oglindă, deşi este exact ceea ce facem la modul cât se poate de concret, deşi insesizabil pentru pragul nostru de percepţie. Abia Lacan, prin statuarea stadiului oglinzii ca esenţial în formarea subiectului, apariţia eului, ne poate face să înţelegem că locul din care privim se prea poate să fie această imagine completă a noastră din oglindă, interiorizată cândva, undeva în copilărie, la începuturile timpului, spaţiului şi memoriei noastre.

De asemenea se pare că nu mai suntem sensibili la toate formele pe care „principiul oglinzii” le poate lua în jurul nostru, până la a ne construi în întregime realitatea lumii noastre psihice. Mergem înainte spunem, dar exact tot atunci întreaga lume merge înapoi, venim din trecut şi mergem în viitor, credem noi, dar tocmai inversul are loc, viitorul trece „pe lângă” noi şi se aşează în trecut, am intrat înăuntrul corpului nostru, spunem, când deja am ieșit în lume, iar deja Kant remarca: „interiorul este exteriorul”. Înţelegem un cuvânt, o frază, o idee, ca o succesiune de sunete, dar dacă această „succedare” nu ar avea loc şi în sens invers nu am fi putut înţelege nimic. Se pare că acest principiu al simetriei stă la însăşi baza înţelegerii şi foarte probabil şi la baza universului, după ultimele dezvoltări ale principiului super-simetriei din fizică.

Alice în Ţara Oglinzilor nu face altceva decât să facă să apară ceea ce este imperceptibil altfel, „inversul”, „celălalt”, „cealaltă lume”, „cealaltă lege”, fundamentele „universului”

nostru, „invizibile” însă, aşa cum este de altfel şi necunoscutul pentru cunoscut, inconştientul pentru conștient, inexistenţa pentru existenţă, nefiinţa pentru fiinţă, neînţelesul pentru înţeles şi bineînţeles, invizibilul pentru vizibil. Într-un fel, chiar şi lucrurile cele mai evidente cum ar fi timpul, durata, spaţiul, distanţa, forţa, diferenţa, par să ţină de domeniul invizibilului.

Totuşi fiecare dintre noi dispune de o „mostră” a lumii din oglindă prin visele sale, o lume în care orice lege este reversibilă, aşadar orice este posibil, o lume a imaginaţiei, a fanteziei, aparent îndepărtată de ceea ce suntem, dar, foarte probabil, aceasta este lumea din care „ne-am născut cu toţii”, o lume a basmului, a mitologiei.

„Logica” ei ne pare acum străină, stranie, aşa cum îi este şi lui Alice lumea celor două regine, dar la fel de „străine” ne sunt şi originile noastre, iar în definitiv orice logică este logica unui logician, prin urmare „toate sunt la fel de bune, de adevărate sau frumoase”.

Avem impresia că suntem singura variantă posibilă, a noastră înşine, a lumii noastre, când de fapt coexistăm într-o simultaneitate a nenumăraţi „noi înşine” şi „universuri paralele”, unde doar prin forţa voinţei sau fascinaţia emoţiei se impune una sau alta dintre ele, fără a exista cu adevărat o lege, o logică sau o garanţie a valabilităţii vreuneia.

La fel ca şi Alice, avem apoi tendinţa să facem să corespundă aceste lumi una cu alta, vrem ca „pisica să fi fost regina”, şi fără îndoială există o corespondenţă, dar ea nu poate şi nici nu trebuie identificată, căci nu ar face decât să greveze înţelegerea ambelor. De aceea orice interpretare e sortită eşecului şi va fi mereu înlocuită de o alta. Înţelegerea e asemeni oglinzii, îţi permite să vezi dar nu să o vezi.

Poate că cea mai mare relevanță pentru obiectul acestei teze o are ceea ce în psihanaliză este cunoscut ca refularea originară, momentul prim, originar, fundamental, de constituire a subiectului, a conștientului și a inconștientului, eveniment limită, ascuns percepției, cogniției sau simțirii noastre, predestinat însă să marcheze și să afecteze structural și substanțial întreaga noastră viață, creativitatea și caracterul fiecăruia.

În strânsă legătură cu acest fapt prim se află conceptul de chiasmă psihică, determinată de încrucișarea și interacțiunile specifice forțelor ce acționează, determină și formează acea refulare originară. Astfel, ceea ce este numit ca origine, ceea ce ne afectează în acea clipă singulară, declanșând sciziunea conștient-inconștient, se retrage, este refulat, negat, respins, tocmai acest fapt fiind cel ce face posibilă apariția conștienței și o dată cu ea a inconștientului, din perspectiva lacaniană.

Abia cercetările lui Stanislav Grof au putut oferi o localizare a focarului de influență al acelei Origini, precum și al agentului formator al diferitelor structuri psihice predispuse spre o dezvoltare ulterioară de tip nevrotic, psihotic sau pervers. Este vorba despre un complex de experiențe denumite matrici perinatale, care chiar dacă nu sunt în măsură să determine sursa pshicului, cel puțin sunt răspunzătoare de formatarea celor mai profunde structuri ale sale accesibile deocamdată investigațiilor noastre.

Astfel are loc o trecere de la domeniul biografic al personalității, spre dimensiunea transpersonală, spre o psihologie abisală, o direcție intuită anterior doar de Jung, caracterizată de ancorarea într-un proces și o transformare activă a acelui „celuilalt” radical, ca personalitate autonomă, brută, primitivă și nediferențiată din adâncul psihicului, a cărui integrare depășește însă capacitățile oricărui terapeut și oricărei școli, motiv pentru care devine esențială medierea accesului la ceea ce Jung a numit inconștient colectiv, înțelepciunea veacurilor sau filozofia perenă.

Ori, conform rezultatelor experimentale, acest acces este mediat prin intermediul tehnicilor psihoterapeutice umaniste și transpersonale, în măsură să declanșeze o retrăire

simbolică, dar și cât se poate de fizică totodată, a traumei nașterii, a unei dureri și suferințe extreme, aproape identice cu moartea, deschizând drumul spre o serie de experiențe limită al căror conținut este atât de uluitor încât de obicei zguduie cadrele conceptuale ale individului, sistemul lui fundamental de credință și perspectiva asupra lumii împărtășită de civilizația occidentală.

În lipsa angajării individului în acest proces, aspecte specifice complexelor matricilor perinatale sunt exteriorizate sub nenumăratele forme ale psihopatologiei, de la violența nejustificată la crime și războaie, cursa înarmărilor și lupte pentru putere, de la ideea lui „mai mult" și a „creșterii nelimitate", la eliberarea sexuală, promiscuitate, pornografie, sadomasochism, homosexualitate și comerț carnal, de la isterie, nevroze, manii, la schizofrenie, psihoze sau perversitate.

Obiectul psihanalizei este experiența psihanalitică accesibilă în cadrul discursului analitic, un nou tip de discurs, codificând un nou tip de relație socială, în doi, relația analitică, constituind un nou tip de grup în real, în emergență odată cu descoperirea inconștientului de către Freud, un grup vizat prin noțiunea de „câmp", câmpul psihanalizei, câmpul inconștientului, freudian, junghian, lacanian, un câmp al juisanței, al unei cu totul alte juisanțe, un grup, o școală, o fraternitate în real...

Așadar psihanaliza nu este o știință, o tehnică, o metodă, o cunoaștere, o filosofie, nu are o ființă, o esență sau o substanță, se menține doar ca o deschidere spre o altfel de experiență, cea a inconștientului, tocmai în măsura asumării acestor non-recurgeri la nimic de genul conștientului fantasmatic, imaginar sau simbolic. Nu este o știință, ci o experiență, ireproductibilă, irepetabilă, ifalsificabilă și irefutabilă, indemonstrabilă, dar „mostrabilă", intransmisibilă, dar „experiabilă" în relația analitică...

Vom încerca să definim câteva turnuri fundamentale în istoria civilizației umane: pământul nu mai este centrul universului - Galilei… eul nu mai este centrul lumii – Descartes… gândirea nu mai este centrul înțelegerii – Newton… Dumnezeu nu mai este centrul omului – Darwin… legea nu mai este centrul adevărului – Nietzsche… conștiința nu mai este centrul psihicului – Freud…

Întregul parcurs istoric al omenirii pare marcat de o dimensiune a pierderii, ceva s-a pierdut, nu se știe ce, dar paradoxal, există o conștiință a pierderii. „Tăietura" operată de emergența științei lovește în presupunerea, credința, certitudinea unei posibile recuperări, regăsiri. Astfel demersul mitic, ritual, simbolic de a suplea, ascunde, „împlini" pierderea originară este demascat, lumea e „des-vrăjită", mitul științei începe să opereze acolo unde tradiția „înnodase" cu succes până atunci generațiile.

Există ceva în real care „ține" lumea, o face să meargă, o susține. Legea gravitației, legile științei, matematica, dau seama de existența, mai degrabă ek-sistența, a ceva în real, nu se știe prea bine ce anume, care funcționează, care face într-un mod misterios ca astrele să știe unele de altele, greutate, distanță, viteză, dar cum să știe ele? Știința aduce dovada acestei ek-sistențe, odată cu dovada imposibilității cunoașterii ei. Această „gaură" în cunoaștere, această asumare a imposibilității cunoașterii a ceva ce ar ține de ordinul cauzei, al originii, certitudinea încercuirii ei, fixarea ei, vor amorsa progresul galopant al științei moderne, va ține deschisă poarta inspirației din incognoscibil.

În paralel, în oglindă am spune, de partea realității psihice, are loc o revoluție similară, cea operată de emergența inconștientului în cadrul psihanalizei freudiene. Inconștientul radical, un ceva incognoscibil în realul psihic, ceva care face ca lumea psihicului „să meargă", este dovedit ca ek-sistent, dar nu demonstrat, ci doar „monstrat", arătat, în experiența analitică.

Un loc similar realului științei, ca origine și cauză a legiilor psihicului, imposibil de aprehendat, dar reperabil, experiabil în relația analitică, un loc ce odată conturat, asumat și conservat în tradiția psihanalitică, va opera o efervescență similară exploziei științelor, în domeniul uman, al științelor umaniste. Psihologia, psihiatria, psihoterapia, diversele sisteme și tehnici de dezvoltare personală, coaching, etc… sunt tributare, moștenitoare și condiționate în înflorirea lor de menținerea deschisă a acestei porți a incognoscibilului, inconștientului, originii psihismului, ca loc inaccesibil.

Psihanaliza vizează așadar un excurs asupra istoricului cultural a ceea ce putem aștepta de la moștenirea tradițiilor în care ne-am format, ne formăm și am putea să ne formăm, dar mai ales de la ceea ce nu cunoaștem încă, așadar două locuri ale așteptării, unul al științei și unul al înțelegerii, unul al rezistenței și unul al non-rezistenței, unul al nivelelor de realitate și percepție, altul al terțului tainic, ascuns, unul al conștientului și unul al inconștientului – al conjuncției fluxului liber de informații și atenție imposibil de determinat, al confluenței lor misterioase, al realului traversând realitate.

Consistența subiectivității în corp și limbaj

Corpul Lumii, Corpul Omului, „Corpul Corpului”, sunt 3 trei aspecte fundamentale ale istoriei cosmosului, umanității și individului, sunt trei enigme ale oricărei cunoașteri, culturi sau civilizații și în fapt ale oricărui corp, corp vorbitor, corp „uman”.

Limbajul Lumii, Limbajul Omului și „Limbajul Limbajului” sunt ceea ce leagă aceste trei instanțe de istoria, povestea, fantasma lor explicativă, interpretativă, constitutivă, dar mai ales distructivă, reductivă în cele din urmă la dimensiunile reflectării lor în dimensiunea personală, particulară, așadar Istoria Lumii, Istoria Omului și „Istoria Istoriei”.

Identificăm „motorul” și modalitatea funcționării acestei structuri în dorință și tradiție, Dorința Lumii, Dorința Omului și „Dorința Dorinței”, Tradiția Lumii, Tradiția Omului și „Tradiția Tradiției”.

Constatăm permanența unui aspect ireductibil, ca loc al originii, incognoscibilului, imemorialului, ca fapt al unei pierderi, separări, alienări, uitări radicale, dar în același timp ca poziție a unei finalității ultime, intangibile, asimptotice, adimensionale, să spunem Originea Lumii, Originea Omului, „Originea Originii”.

Prin urmare o cvintă, corp-limbaj-istorie-dorință-tradiție, centrată de o origine ca ceva inaccesibil, cauză și scop inabordabile pe domeniul lui a ști, a fi, principiul reacției, a simți, a avea, principiul reflexiei, a face, principiul reversiei, dar tematizabile în câmpul lui a media, principiul recurenței și actualizabile ipotetic în zona lui a totaliza, principiul resorbției.

Loc al esoterismului în antichitate și modernitate, spațiu al tehnicilor și sistemelor de dezvoltare personală în actualitate, aceste aspecte își găsesc o configurare originală și încă neasumată în psihanaliza lacaniană.

Ce este corpul, în cele din urmă? Ce este limbajul? În fizică există o analogie a acestei relații, este cea dată de timp și spațiu, ce este spațiul?, ce este timpul?, a trebuit să-l așteptăm pe Einstein ca să înțelegem că sunt unul și același lucru, un continuum, în care spațiul devine timp, iar timpul devine spațiu, așa cum materia devine energie, iar energia, materie.

Un alt loc în care această coincidență și reversibilitate au devenit vizibile este răspunsul la ce este viața?, ce este moartea?, un răspuns care a venit în același timp cu cel al lui Einstein, este vorba despre ADN, în care „corp” şi „limbaj” sunt unul și același lucru, iar viața şi moartea, de asemenea, se contopesc acolo.

De fapt, încă de la începuturile filozofiei, Heraclit oferă această soluție în termenii ființei şi neființei care coexistă şi „co-devin” una cealaltă, clipă de clipă, asemeni focului, în care întunericul devine lumină şi lumina, întuneric. Geneza însăși pornește de la această relație în care limbajul, întunericul, devine corp, lumină.

Până la urmă, cam așa am văzut și noi lumina zilei, a fost limbajul cel care ne-a dat un corp şi ne-a scos din întuneric şi neființă la lumină, odată cu primele noastre amintiri. Dar chiar şi acum trăim în această relație de dublă conversie între întuneric şi lumină, somn şi veghe, uitare şi amintire, corp şi limbaj, senzație şi înțelegere.

Cercetările indică un izomorfism între sistemele gramaticale ale limbilor şi procesele intermoleculare ce au loc în şi în jurul ADN, acesta din urmă fiind de altfel locul cu predilecţie unde corpul şi limbajul se întâlnesc şi sunt una. Însă până la urmă toate acestea au loc în imaginaţia noastră, ceea ce ne face să acordăm atenţie celei care pentru Aristotel era condiţia oricărei înţelegeri.

Așadar imaginația, este se pare la fel de accesibilă chiar şi celor care nu au văzut niciodată imagini, căci de fapt ceea ce îi conferă substanţialitate este structura spaţială a interiorului corpului nostru, dată de unul din simţurile în general trecute cu vederea, analizatorul proprioceptiv, cel ce informează cu privire la poziţiile relative şi orientările diferitelor părţi ale corpului.

Interesant este că raportul dintre volumul informaţional vizual şi cel auditiv, aproximativ 4 la 1 este similar cu proporţia de apă din organism, apa fiind de altfel unul dintre candidaţi pentru suport al memoriei, dar şi condiţia chintesenţială a vieţii. Am putea face atunci o paralelă între limbaj, vorbire, ascultare, corp, trup, formă, limită şi structură, pe de o parte şi sens, semnificaţie, suflet, spirit, imaginaţie, culoare, fond şi substanţă, pe de altă parte.

Din puctul de vedere al cantităţii de informaţie pe care conştienţa noastră o poate prelucra, ea este mult depăşită de volumul necesar pentru percepţia lumii oferite de analizatorul vizual, conștiența așadar s-ar pierde pe sine însăşi dacă ar trebui să vadă tot ceea ce ar putea să vadă.

Aici intervine funcţia limbajului, care sintetizează, simbolizează, simplifică, reprezintă, reduce imaginile, astfel încât să poată să apară conştienţa de sine, ceea ce face adevărată pretenţia buddhismului tibetan conform căreia toate fenomenele sunt doar „nume”, avem doar impresia că vedem imagini, ele de fapt nu pot fi prelucrate în timp util în conștienta noastră, vedem așadar numele imaginilor.

Se pare că lumea imaginarului din care se naşte limbajul, la fel ca şi viaţa din care se naşte corpul, ne rămân inaccesibile, necunoscute şi chiar imposibil de cunoscut nivelului actual al facultăților noastre de percepţie.

Destinul ființei umane se desfășoară prin și din cinci înfășurări, în și din corp, viață, real, imaginar și simbolic. Fiecare dintre aceste înfășurări are și este un principiu de substanță, structură, funcție, istorie și esență. Fiecare din aceste principii este desfășurat de și desfășoară o pierdere, separare, privațiune, frustrare și invalidare. Fiecare dintre aceste procese apare și dispare dintr-o urmă, semn, rest, gol, gaură, ca durată, distanță, diferență, alteritate și stranietate.

În buddhism cele 5 fusuri sunt cele 5 agregate: rupa, vinana, vedana, samia, samkara, iar în taoism cele 5 elemente: pământ, apă, aer, foc, metal. În creştinism ele sunt carnea, apa, sângele, duhul și viața.

1.rupa-materie-formă-simț- stranietate

2.vinana-experiență-conștiență-atenție- alteritate

3.vedana-senzație-simțire-emoție- diferență
4.samia-percepție-cunoaștere-identificare- distanță
5.samkara-reacție-dorință-voință -durată

Cele 5 fusuri, cele 5 agregate, cele 5 elemente sau cele 5 sacramente se susțin, se generează și se dizolvă reciproc, reversibil, simultan și coincident...

În psihanaliză cele 5 agregate sunt refularea originară, stadiul oglinzii, realul, imaginarul și simbolicul. În Filozofie cele 5 elemente sunt neființa, ființa, existența, cunoașterea și comunicarea.

Fuziunea celor 5 principii în taoism, dezintegrarea lor în buddhism, reintegrarea lor în creștinism, înlănțuirea lor în jocul liber al nodului Borromean în psihanaliză și dezlegarea lor în filozofie sunt variante izomorfe și izotone de rezolvare a conflictului subiectiv cunoscut-necunoscut.

Suportul subiectivității prin topologie și logică simbolică

Cele trei traume, nașterea, înțărcarea și castrarea, introduc trei cercuri, trei falii, trei diferențieri, trei răni, trei tensiuni, în realul corpului, trei locuri de înscriere a trei chipuri, real, imaginar și simbolic, articulate între cele trei cadre ale experienței, cunoscut-necunoscut, subiect-obiect, sine-celălalt, prin cele trei dorințe, de repaus, de hrănire, de iubire, având ca obiect cele trei tipuri de juisări, a corpului fără corp, a corpului cu organe, a corpului fără organe.

Cele trei nivele ale realității constituite astfel, realul, imaginarul și simbolicul, se vor articula reciproc asemeni nodului borromean într-o perpetuă autogenerare, autoconsumare și autorelație.

O autopedagogie de tip transdisciplinar devine posibila prin dedublarea schemei clasice a nivelelor de realitate din dihotomia subiect – obiect, în cele cunoscut – necunoscut, sine – celălalt, și articularea acestor trei tipuri de fluxuri tripartite de informație – atenție – dorință în modelul borromean pentru a putea capta ceea ce am putea numi o trans-subiectivitate, o trans-mundaneitate și o trans-perceptibilitate.

Dorința, ce este dorința?, care este locul dorinței?, care este obiectul dorinței?...

Cabala definește însăși ființa umană prin acest cuvânt, dorința, însă încă dintr-un început se cuvine să diferențiem între două registre ale dorinței, determinat și indeterminat, cunoscut și necunoscut și să observăm primatul și ascendentul dorinței indeterminabile asupra oricărei alte dorințe.

Dorința în sine, în primul său moment de fenomenalizare este necunoscută, abia apoi devine dorință de ceva, de cineva, sau de necunoscut. Vom numi dorință primul aspect și voință orice dorință deja determinată, fixată, simbolizată.

Împlinirea dorinței este tot ceea ce subîntinde experiența umană, așadar ceea ce vizează aceasta, juisarea, devine scopul și mijlocul trăirii. O juisare a corpului, ca teren ireductibil al realului uman, ca o funcție cu trei domenii de definire, obiect, subiect, incognoscibil, și trei domenii de valori, juisare a corpului cu organe, juisare a corpului fără organe, juisare a corpului fără corp, fiecare dintre domenii comportând trei componente, real, imaginar și simbolic.

Fiecare dintre dorințe este martorul tăcut al unei traume irecuperabile în registrul de funcționare al ființei umane ca ființă de limbaj, constituită în realul corporal și fantasma originară prin inserția cuvântului. Cele trei traume sunt asemenea a trei sizigii, trei ruperi, rupturi a trei totalități, a trei semne, simbolon, fundaluri imperceptibile ale trăirii, dialectica

cunoscut-necunoscut sau veghe-somn, subiect-obiect sau om-cosmos, și sine-celălalt sau masculin-feminin.

Apar astfel în fața destinului uman trei căi definite de felul în care subiectul își asumă poziția în relație cu propria dorință și gratificarea acesteia, fie in domeniul senzorial, fie în cel conceptual, ambele predestinate repetiției și sațietății, fie în cel imperceptibil și incognoscibil. Așadar o juisare materială, o juisare spirituală și o Altă juisare, al cărei punct de sprijin ar fi dat de autorealizarea eșecului primelor două și a caracterul incognoscibil al dorinței.

Abia acum devine posibil demersul unei autopedagogii transdisciplinare ce ar viza reîntregirea și transcenderea celor trei totalități, fragmentate specific prin particularitățile realizării celor trei traume și descifrabile individual în travaliul interior. Prima dintre ele privește diferența de gen, nu există prime amintiri decât deja colorate de conjuncția diferențierii sexuale a structurii corporale, imaginii corporale și identității simbolice ca băiat sau fată.

Totalitatea fragmentată astfel specific între sine și ceilalți, refulatul, revine prin instalarea dorinței de celălalt, dorința sexuală, dorința de iubire, locul și obiectul acestei dorințe rămânând inaccesibile ființei de limbaj fără experiența orizontului morții și trecerea în teritoriul dintre cele două morți. În mod similar, fragmentarea subiect-lume, cunoscut-necunoscut, prefigurate prin traumele înțărcării și ale nașterii, induc revenirea refulatului ca expresie a totalităților sparte, prin dorința de alimentare, hrănire, cunoaștere, experimentare și dorința de somn, odihnă, repaus, pace, eliberare și moarte.

Indicii unei posibile finalizări ai parcursului propus de o astfel de autopedagogie sunt tocmai stingerea celor trei dorințe, dispariția dorinței sexuale și identitatea androgină, dispariția dorinței de alimentare și identitatea cosmică, dispariția dorinței de moarte și identitatea absolută, așadar o mitologică ipostază a omului complet, bărbat și femeie, nici bărbat , nici femeie, subiect și obiect, nici subiect , nici obiect, conștient și inconștient, nici conștient, nici inconștient, o actualizare în corp a celor trei aspecte divine, Spirit Sfânt, Fiu și Tată în viziunea creștină, sau echivalenții lor în diferite alte contexte culturale, religioase sau spirituale tradiționale.

Miza acestei articulări este mare și singurul temei o constituie non-localizarea, non-temporalitatea și non-experiențiabilitatea parcursului uman dintre concepție, traversând cele trei traume până la înscrierea primelor amintiri. Totuși, deocamdată, este cel mai plauzibil punct de răsfrângere și oglindire a universului totalității actualizate a experienței umane cu potențialitatea sa incognoscibilă.

În încercarea de a spune totuși ceva despre ceea ce nu se poate spune nimic ne vom folosi în continuare de modelul transdisciplinar al nivelelor de realitate și paradigma sugerată de inserția nodului borromean și a benzii moebius.

Astfel, remarcăm faptul că deși în orice punct al experienței umane par a se împleti cele trei nivele de realitate definite prin imaginar, simbolic și real, ele sunt într-o contingență paradoxală, dată de o contiguitate și o discontinuitate radicală, la fel de evidente. E ca și cum cele trei inele ale nodului borromean ar fi trei benzi moebius, iar jocul lor liber ar fi expus traversării de către fluxul terțului ascuns.

Am putea defini cunocuscut-necunoscut cele doua fețe ale benzii realului, subiect-obiect, cele doua feșe ale benzii imagianarului și sine-celălalt, cele două fețe ale benzii simbolicului. Să încercăm să imaginăm acest nod borromean al celor teri benzi moebius suprapus nivelelor de realitate ale obiectului și subiectului din schema modelului transdisciplinar al terțului ascuns.

Observăm cum subiectul și obiectul au colapsat ca suprafața bivalentă a cercului imaginarului, fiind puse în circulație de către fluxul terțului ascuns atât cu dimensiunea sine-celălalt a cercului simbolicului cât și cu aspectul conștient-inconștient al cercului realului.

Remarcăm posibilitatea suplimentară de a descrie 8 regiuni ale terțului ascuns, locuri ale semnificantului originar, fantasmei originare, realului corpului, obiectului și subiectului transcendental, dorinței, angoasei și simptomului.

Odată defintivată această sinteză a schemei structurale a unei autopedagogii transdisciplinare rămâne să reflectăm asupra posibilităților sale de actualizare.

Din locul subiectului transcendental, spre locul obiectului transcendental se articulează dorinta incognoscibilă marcată de fondul angoasei și ireductibilitatea simptomului, parcurgând domeniile logosului, semnificantul originar, ale lui mundus imaginalis, fantasma originară și Theos Agnostos, originea realului corporal.

Deocamdată ne oprim aici, remarcând potențialitatea acestui model al realității de a depăși, disloca și reabilita fixațiile structurale de tip nevrotic, psihotic sau pervers.

Nod, vecinătate, consistență, gaură și ek-sistență în structura subiectivității

Corpul real, inaccesibil, imposibil, al omului rezultă din sfera realului printr-o găurire și reducție la un tor. Nașterea, tăierea cordonului ombilical, găurește sfera copilului, corpul va fi penetrat de aer, alimente, voce și privire, stăpânit de nevoie și trebuință. Legea interdicțiilor va forma din acestea pulsiunile fundamentale.

Pierderea realului corpului mamei, e supleată de sfera imaginarului real, o totalitate din care se va structura domeniul imaginarului sub forma unui al doilea tor prin găurirea efectuată de frustrarea de iubirea și dorința mamei, chipul mamei și laptele matern. Pulsinile, prin iubirea frustrată devin dorințe, lipsa e imaginată și semnificată.

Acest obiect imaginar care lipsește, obiect al dorinței mamei, altul decât copilul, va fi acoperit de sfera simbolicului real, a numelor, de asemenea o totalitate perfectă, o totalitate a limbajului și a gramaticii, a tuturor semnificațiilor.

Găurirea acestei sfere va da cel de-al treilea tor, simbolicul, privat de semnificantul maestru, semnificantul marelui celuilalt, cauza circularității dicționarului lingvistic, lanțul semnificant. Există un semnificant fără semnificat, semnificantul originii, numele tatălui.

Lipsa sensului ultim, primordial, originar urmează a fi voalată de o ultimă sferă, a fantasmei reale, a mitului, a istoriei personale, o poveste despre origine, despre cauză, despre geneză.

Emergența sexualității va găuri însă această perfecțiune a fantasmei, reducând-o la fantasma-simptom, fantasma actuală, povestea fiecăruia, înconjurând imposibilul relației sexuale neasumat, întreținând circularitatea și repetarea simptomului.

Acesta va deveni obiectul speranței, iluzia comuniunii cu celălalt, realizarea relației sexuale, mereu ratate, mereu eșuate, mereu repetate, repetiția însăși stând ca probă a eșecului.

Cele 4 găuri, cele 4 lipse, sunt acoperite mereu de juisanțele corpului, juisanța simbolică ca juisanță de sens, juisanța imaginară ca juisanță de celălalt, juisanța reală ca juisanță de simptom, juisanța de obiectul micuț a ca juisanță mistică, feminină, ca cealaltă juisanță.

Acest unu al raportului sexual, fie el real, imaginar, simbolic sau fantasmatic ek -sistă totuși, a ek-sistat, va ek-sista, ek – în afara, sista – stării de fapt, dar nu există, se află în gaură, în cele 4 găuri. De aceea speranța existenței lui îl ascunde și e sprijinită de ek-sistența lui.

Torul real al corpului formează un lanț cu cele ale strămoșilor și urmașilor, la fel torurile imaginar, simbolic și mitic-fantasmatic. În nodurile create de înlănțuirea lor imposibilul

raportului sexual apare ca manifest. Din aceste înlănțuiri emerge Legea, structura legii, interzisul și dorința, speranța, speranța ca împlinire a dorinței, speranța ca unire cu legea, speranța ca încălcare a legii, speranța ca încălcare a dorinței, acestea dând cele 4 structuri ale discursului: stăpân, universitar, isteric și analitic, dar și cele 4 structuri psihice: nevrotică, psihotică, perversă și inconștientă.

Din punctul de vedere al psihanalizei, speranța este simptomul, modelul fantasmatic prin care dorința subiectului atinge juisarea, ignorarea realului, angoasei, întreținută prin transfer și iubire, a căror tăietură, moarte, lichidare în analiză permite stabilirea și menținerea deschiderii inconștientului, o locuire în gaură, în limită, în trecere, în pasă. Așadar o experiență irefutabilă, ifalsificabilă și ireproductibilă, o non-știință, o știință a inconștientului, o știință în real, purtată în non-sens și prin urmare fără nici o speranță, un a non-ști ce să faci acolo cu simptomul.

Simptom - Simtom -Sintom – Sfintom, sau Simpt-om... Simt-om... Sânt-om... Sfânt-om

Simptom, symptoma - întâmplare, accident, boală, sym-pipthein, cădere împreună, este nod, este rană, este neant, este durere, este ceea ce din real, simbolic și imaginar, inaccesibil cunoașterii, ține, susține, menține povestea persoanei, istoria eului, mitul individului, fantasma fundamentală, fanteziile cunoașterii...

Simptom este sufletul frumos, sufletul iresponsabil, sufletul nebun, nevinovat de rău, urât și eroare, refugiat în bine, frumos și adevăr, este subiectul care nu intră în câmpul psihanalizei...

Simt-om este sufletul spirit, sufletul nemuritor, sufletul hipnotizat, sufletul care simte adevărul, binele, frumosul, sufletul care este spirit, zeu, dumnezeu, subiectul presupus a ști, subiectul care a intrat în câmpul psihanalizei, dar a căzut sub vraja Marelui Celălalt...

Sânt-om este sufletul ignorant, sufletul care știe că nu știe, sufletul care ştie că spiritul, zeul, Dumnezeu, nu ştie nimic, că subiectul presupus a şti, Marele Celălalt, nu ştie nimic, este subiectul etic, subiectul care a ieșit din câmpul psihanalizei înaintea pasei...

Sfânt-om este sufletul real, subiectul inconştientului, subiectul transparent pentru ştiinţa inconştientului, subiectul pasei, locuitor al câmpului psihanalizei, psihanalistul, cel care nu se poate autoriza decât de la sine, din câmpul inconștientului, dar şi de la încă câțiva, cei care au trecut prin pasă înaintea lui...

Ceea ce propune analiza prin urmare, din acel loc al lipsei, lipsei oricărei speranțe, loc al dorinței inconștiente, al dorinței care non-știe ce dorește, este o parcurgere a simptomului sub ghidajul dorinței, o luare în non-cunoştinţă a sa, urmată de o re-non-scriere și re-non-facere, trei cercuri fantasmatice, mitice, simptomatice, corespunzând trecerii lui Dante prin cercurile infernului, purgatoriului și paradisului, corespunzând celor 3 Temple, 3 Munți, 3 morți și 3 învieri ale misterelor inițiatice, fiecare trecere respectând durata constituirii aproximative a fantasmei fundamentale, 9-13 ani, așadar 27-39 ani în lumea de dincolo de orice speranță.

Așadar locul lipsei, lipsei oricărei speranțe, devine în psihanaliză o piatră de hotar, o piatră de turnură, o piatră „filosofală", o piatră a castrării, a asumării pierderii, a imposibilității regăsirii. O astfel de piatră filosofală încearcă să contureze și filosoful Costantin Noica în cele șase maladii ale spiritului contemporan, Catholită, Todetită, Horetită, Ahoretie, Atodetie, Acatholie, definite de Noica în raport cu generalul, individualul și determinațiile, aflate în izomorfism cu imaginarul, realul și simbolicul concepute de Lacan, închipuie o simptomatologie filosofico-analitică românească, punctând, în interpretare originală, cele șase

puncte de interacțiune dintre cele trei categorii, definite fie prin lipsă, carență, imperfecțiune: Catholită, Todetită, Horetită, fie prin surplus și ca atare refuz, respingere, ascundere: Ahoretie, Atodetie, Acatholie, ceea ce le așează în contiguitate cu noțiunile definte în psihanaliză prin Inhibiție, simptom, angoasă, respectiv inconștient, falus, imaginar preconștient. Interesant este că asemenea ultimei dezvoltări lacaniene privind simptomul însuși ca o altă categorie, o a patra, Noica vizează și el o a șaptea maladie , specifică spiritului românesc, cel mai aproape de ahoretie , refuzul determinațiilor, în paralelă exactă cu simptomul lacanian, a cărui specificitate constă tocmai în imposibilitatea determinării, înțelegerii sale.

Schema corporală, locul pulsiunilor, și imaginea corpului, locul reprezentării lor , schema lingvistică, locul dorințelor, și limba, locul reprezentării lor, schema juisării, simptomul, locul trebuințelor, și fantasma, locul reprezentării lor, schema vieții, locul juisării mistice, și trăirea lor, locul reprezentării lor, par a fi structurate asemenea unei bande moebius, a unei sticle Klein, definind topologic nodul „gordian" al ek-sistenței în real al unui loc misterios de confluență a fluxului de informație și a fluxului de atenție, un terț radical altul, ascuns, presupus, mascat și arătat prin acest voal al misterului.

Determinarea subiectivității în real, imaginar, simbolic și mitic

Noțiunea însăși de subiectivitate trimite la ideea de a fi subiectul a ceva, supus față de ceva, a fi determinat, a fi efectul a ceva, a ceva ce poate fi regăsit într-unul dintre cele patru registre, realul, imaginarul, simbolicul și miticul - fantasmaticul. Subiectivitatea în sine scapă mereu unei definiri a subiectului, acesta însăși fiind definit de altceva, totuși locul ei pare a fi dat de diferență, relația instaurată prin această diferență, între realul vieții sale și realul celuilalt, imaginarul propriului corp și al lumii sale și corpul și lumea celuilalt, între semnificantul numelui său și semnificantul numelui altuia, între fantasma sa și fantasma altuia.

Iluzia specifică în care cade subiectului e mereu aceea a considera ceea ce îl determină ca fiind ceea ce el însuși determină, subiectul consideră că are o dorință și nu că dorința îl are, că are un limbaj și nu că limbajul îl are, că are un corp, și nu că un corp îl are, că are o fantasmă și nu că fantasma îl are, că are un simptom și nu că simptomul îl are. Bineînțeles, explicitarea și înțelegerea teoriei psihanalitice nu este îndeajuns pentru a pune subiectul în noua situare introdusă de discursul analitic.

Interesant și congruent cu această natură evazivă a subiectivității este faptul că în psihanaliza lacaniană nu există o definiție a subiectului, care rămâne asemenea unei fante, un loc vid, locul necunoscutei într-o funcție matematică, dar totuși există o definiție a semnificantului în care apare și subiectul, semnificantul fiind ceea ce reprezintă subiectul pentru un alt semnificant, o noțiune extrem de largă, extensibilă în toate cele patru registre, și nu doar cel simbolic. Astfel, în real, dacă numim „realizant" ceea ce corespunde tatălui și mamei ca real al vieții inaccesibil cunoașterii, subiectul ca efect real e determinat doar prin faptul că unul dintre realizanți, tatăl sau mama, îl reprezintă pentru celălalt, așa cum de altfel propriul său corp real îl reprezintă față de corpul real al celuilalt sex.

În imaginar, am putea numi „imaginant" eventual, în structura imaginară interioară a corpului, schema corporală, imaginantul corpului reprezintă subiectul pentru imaginantul lumii, așa cum în cadrul specific și originar al simbolicului, dat fiind că nu se știe a fi subiectivitatea decât post-langajier, semnificantul numelui propriu reprezintă subiectul pentru ceilalți semnificanți.

În fapt, ceea ce am putea numi subiectivitate determinată în real, imaginar și simbolic ține de subiectul inconștientului și de diferite alte formațiuni ale inconștientului, subiectivitatea

conștientă fiind determinată abia în fantasmatic, mitic, atunci când, ar putea fi numit „fantasmantul”, ceea ce produce fantasmatul, propria fantasmă fndamentală, prima variantă de poveste a vieții, reprezintă subiectul, de data aceasta conștient, pentru un alt fantasmant, organizator al unei alte povești de viață, mit, basm, etc…

Este un moment esențial, cel al nașterii subiectivității, odată cu articularea fantasmei fundamentale sub orientarea simptomului ce se înscrie în corp și care va determina felul specific de juisare a subiectului, o constelație atemporală a primelor amintiri, a lumii „copilăriei”, a subiectului „mitic”.

Emergența sexualității, a dorinței și a juisării sexuale, va produce o restructurare a fantasmei și apariția subiectivității „simptomatice” a adultului, în funcție de prevalența în această nouă „redesenare”, fie a realului, fie a imaginarului, fie a simbolicului, rezultatul fiind o subiectivitate structurată pervers, psihotic sau nevrotic.

Așadar, avem în față un cadru al cel puțin 5 tipuri de subiectivitate, imposibil de definit, dar situate prin însăși structura lanțului semnificant, fie ea în oricare dintre cele 4 câmpuri, o structură cuaternară, dată fiind diviziunea semnificant-semnificat, a relației a doi semnificanți, iar în ansamblu, între semnificantul lipsei, semnificantul fără semnificat, și întreg „tezaurul” de semnificanți, „bateria” semnificantă.

În fiecare dintre cazuri, ceea ce ancorează subiectivitatea în corpul real prin inserția sistemului semnificant, este un cuplu format de ceva de tipul nevoie-trebuință-pulsiune-instinct-iubire-dorință-voință motivate de o lipsă, pierdere, frustrare, castrare, și un tip de juisare specific, în corp, în limbaj, în imaginar sau fantasmatic.

Ceea ce face obiectul analizei, ceea ce induce o nouă natură subiectivității, o subiectivitatea divizată, o asumare a subiectivității inconștiente, este existența unei alte juisanțe, o juisanță suplimentară, situată în afara limbajului, corpului, imaginarului și a fantasmei, o juisanță din câmpul inconștientului, accesibilă în urma „tăieturii” operate în analiză asupra lanțului seminifcant.

Efectul „tăieturii” semnificante este realizarea coincidenței dintre cauza și obiectul dorinței, prin reparcurgerea repetată a operațiilor de alienare și înstrăinare fondatoare ale structurării locului subiectului și locului celuilalt, locuri ce fuzionează ca loc comun al „anonimatului”, loc al inconștientului.

Tipurile de juisanță ca modalități diferite de ancorare și antrenare a subiectului în structura cuaternară a discursului

Problema subiectivității privește în primul rând ce anume ține subiectul în determinarea sa, ce anume îl ține în lanțul semnificantului, al fantasmei, imaginarului sau simptomului, răspunsul fiind pe cât de simplu, pe atât de opac, juisanța. Există mereu o juisare de un tip sau altul care predetermină subiectivitatea și legătura sa în cele patru cercuri, juisanță care scapă mereu captării sale în oricare dintre cele patru registre, dar antrenează subiectul în încercarea repetată și mereu ratată de a o înscrie cumva în propria subiectivitate.

Prin emergența noului tip de subiectivitate, ca efect al inconștientului, în experiența analitică, eșecul aceste capturi e asumat, locul „celeilalte” juisanțe e circumscris, iar efectele ei țin de finalul curei, apariția dorinței „analistului”, „pasa”, trecerea în teritoriul dintre cele „două morți”, moartea simbolică și cea fizică, „destituția” subiectivă, destituția celeilalte forme de subiectivitate, traversarea fantasmei, reducția fantasmei, aflarea locului micului obiect „a”.

Pentru Lacan, acest proces, actul analitic dus la bun sfârșit, reprezintă realizarea imposibilității raportului sexual, celălalt, celălalt sex, fiind asumat ca loc al imposibilului, un imposibil de spus, de înscris, de fixat. Formulări similare, „femeia nu există”, „Marele Celălalt nu știe nimic”, dau seama de aceeași poziție, poziția analistului, în discursul analitic, poziție găsită acum și de analizant. O poziție pentru care seamănul nu mai este celălalt, ci inconștientul, imposibilul, realul, iar stiința acetuia, știința inconștientului, își marchează definitiv efectele prin dizolvarea „subiectului presupus a știi”, disoluția transferului.

Ceea ce face imposibilă satisfacerea subiectivă, închiderea juisanței, e însăși structura aparent destinată capturării sale, o captură însă mereu nesatisfăcătoare, subiectul fiind definit prin diferențierea structurii și prins în procesualitatea sa.

Suntem cu toții „aruncați în lume”, ne trezim în această lume, fără a ne simți din această lume, marcați iremediabil de o pierdere, un gol, un non-sens radical, nu știm ce ne lipsește, ignorăm cu desăvârșire, dar găsim repetat-ratat-eșuat o lume nouă, o identitate nouă, un sens nou, o cale nouă, o altă dezvoltare, o auto-dezvoltare.

Bineînțeles, presupunem, nu știm, dar oare putem știi? Există un răspuns? Ceea ce putem observa imediat e existența a patru tipuri radical diferite de abordare, a patru modalități de a răspunde: una a vorbirii, una a tăcerii, una a vorbirii și a tăcerii, una nici a vorbirii, nici a tăcerii, o alta. Așadar patru căi, una a Imaginarului, una a Simbolicului, una a Mitului și una a Realului.

Înțelegem aici prin Imaginar contingentul, ceea ce încetează să se scrie, prin Simbolic posibilul, ceea ce încetează să nu se scrie, prin Mit necesarul, ceea ce nu încetează să se scrie, iar prin Real imposibilul, ceea ce nu încetează să nu se scrie. Remarcăm corelația dintre Imaginar și fluxul atenției, Simbolic și fluxul informației, Mit și nivelele de realitate și percepție, Real și terțul ascuns.

Există o discontinuitate radicală, o fantă, un abis, între Imaginar, Simbolic și Mit, Realul, ceea ce nu putem decât presupune ca asigurând cumva, fără a avea posibilitatea unei cunoașteri, coerența celor trei, faptul că lumea „merge”, se rotește, se învârte, continuă, rămâne așa cum este, fără schimbări esențiale. Este vorba despre presupoziția așa numitei științe din real, moment al nașterii științei moderne, o știință a Necunoscutului, cum este ea acolo? Întrebare fundamentală, loc vid al cauzei, al originii, motiv pentru care ipoteza unui zeu, forță, inteligență nu poate fi elidată din limbaj, cu cele trei aspecte ale sale, imaginar, simbolic și mitic.

Există un anonimat al structurii, o structură cuaternară a lumii, dată de patru poziții, în vorbire de exemplu, de unde vorbești? Cui vorbești? Cine îți vorbește? Cui vorbește?... o structură care se repetă în imaginar cu privirea, de unde privești? Pe cine privești? Cine te privește? Cine e privit?... în real, cu dorința, iar în mitic, cu fantasma... Aceste locuri ale anonimatului, locuri ale inconștientului, configurate prin imposibil, contingent, posibil și necesar, imposibil ca ceea ce nu încetează să se scrie, contingent ca ceea ce încetează să se scrie, posibil ca ceea ce încetează să nu se scrie și necesar ca ceea ce nu încetează să nu se scrie... o structură a relației între tine și celălalt, a identității celor două poziții ca anonime, ca mască, iluzie, conștientă, înșelătoare, ascunzând realul, inconștientul real, viața liberă în mișcarea ei... o structură cuaternară a locurilor, ca adevăr, loc al adevărului, ca agent, loc al acțiunii, ca seamăn, loc al adresei și ca produs, loc al juisanței.

Tehnica psihanalizei… nu gândesc, deci nu sunt… nu imaginez, deci nu am… nu doresc, deci nu juisez… nu fantasmez, deci nu juisez mistic… Tehnica psihanalizei: nume fără vorbă… față fără chip… dorință fără voință… juisare fără actualizare…Tehnica psihanalizei

lacaniene, o tehnică fără tehnică, realizează în parcursul științelor umane ceea ce revoluția cuantică a permis în cel al științelor exacte, o situare definitivă a unui loc al inconștientului real, ireductibil inaccesibil cunoașterii, o revoluție mediată de asumarea similară a unui loc al inconștientului simbolic prin psihanaliza freudiană și al inconștientului imaginar prin psihanaliza junghiană, așa cum revoluția cuantică a fost mediată de cea newtoniană și cea a relativității.

Tot ceea ce se poate știi e că nu se poate știi nimic, tot ceea ce se poate imagina este că nu se poate imagina nimic, tot ceea ce se poate dori este că nu se poate dori nimic, tot ceea ce se poate fantasma este că nu se poate fantasma nimic, tăcere, mister. Tehnica asociațiilor libere de cuvinte, imagini, dorințe, vise, fantasme, a făcut posibilă conturarea acestei poziții de stranietate, de înstrăinare față de cercurile simbolic, imaginar, real și fantasmatic, poziție privilegiată, de a cărei menținere par să fie legate orice dezvoltări viitoare.

Studiu de caz

Cadrul general al ședințelor de psihanaliză este punctat în analiza lacaniană de importanța ședințelor preliminarii, durata variabilă a ședințelor, indistincția dintre analiza terapeutică și analiza de formare, înlocuirea unei presupuse tehnici analitice cu situarea unei poziții a analistului în măsură să deschidă accesul la o „tehnică a inconștientului", renunțarea la un scop ipotetic al vindecării, relevat ca ținând de un imposibil, achiziția în schimb a unei „științe" de „a face" cu simptomul, produs al analizantului, intenția manifestă spre „lichidarea" transferului și a posibilității lui, prin demascarea poziției subiectului presupus a ști și bararea semnificantului „Marelui Celălalt".

Obiectivul ședințelor preliminarii este purtarea subiectului spre asumarea eșecului propriei juisări, fie în corpul „cu organe", juisarea materială, fizică, sexuală, fie în corpul „fără organe", juisarea imaginară, fantasmatică, spirituală, eșec a cărui probă se află deja la îndemâna subiectului, repetiția ca marcă a ratării, dar pare să nu poată fi asumată datorită captării dorinței în sistemul semnificant. Subiectul trebuie să reușească să situeze singur cauza acestor eșecuri predestinate de structură în nerealizarea caracterului incognoscibil al propriei dorințe, căci în momentul în cer ști ce dorești, crezi că știi ce dorești, ai pierdut dorința, ceea ce psihanaliza lacaniană numește prin dorință, dorința inconștientului.

Înainte de intrarea în analiza propriu-zisă, care de altfel nici nu mai este imperios necesară, subiectul trebuie să ajungă la o realizare a actului vorbirii în mod tranzitiv, prin asumarea locului din care vorbește și locului căruia îi vorbește, în același timp, și nu doar câte unul. Vorbirea ajunge să fie o expresie a vorbitorului adresată interlocutorului, nu doar o vorbire preponderent despre sine sau despre ceva.

Un alt punct cheie al întâlnirilor preliminarii este marcarea echivocului limbajului, marcarea distanței semnificante dintre cuvântul rostit și cuvântul în timp ce este rostit, între spusă și spunere, vorbit și vorbind.

Un subiect vine în analiză ca urmare a unei suferințe, a unei pierderi sau a unei dorințe de a obține ceva, o istorie care încastrează un sens și ascunde un nod, un simptom a cărui interpretare nu face decât să-l alimenteze, dar a cărui rezervă de posibilități interpretative trebuie epuizată de către analizantul însăși. Ca atare, analistul este acolo pentru a citi echivocul inconștient al interpretărilor analizantului și a facilita trecerea la o nouă interpretare printr-un „mai degrabă nu asta", până când analizantul ajunge la experiența simbolizării simptomului și asumarea sa ca loc al unei „găuri" în realul imposibil, dat fiind că atunci când crezi că ai înțeles ceva, deja ai greșit, deja ai pierdut contactul cu inconștientul.

Subiectul 1, (feminin, 24 ani), intră în analiză pe fondul unei depresii și tentative de sinucidere, soldată cu internarea pe o perioadă de un an, în urma respingerii din partea părinților pe motivul dezacordului față de alegerea partenerului de viață.

Analizanta povestește istoria personală, copilăria marcată de idealurile religioase ale părinților, actualizate în alegerea unui duhovnic care oferă în spovedanie sfaturi de viață sugerate de părinții analizantei. Primul moment de ruptură e marcat de realizarea acestei înscenări și trecerea de la credința la ateism. Totuși idealul creștin continuă să trăiască și analizanta se căsătorește în acord cu toate uzanțele moralei creștine. Părinții incriminează însă buna credință a soțului, iar cei doi se văd nevoiți să se rupă din mediul familiar al analizantei prin mutarea într-un alt oraș. Pe fondul acestei dezrădăcinări, analizanta intră în depresie și e internată în urma tentativei de sinucidere. În spital fiind, continuă totuși studiile și revine în cele din urmă alături de soțul ei, păstrând însă relații distante și încordate cu familia.

Pe măsură ce analiza înaintează, fantasma fundamentală se conturează ca fiind marcată de faptul că părinții așteptau un băiat, analizanta fiind situată pe o poziție masculină în modul de educație oferit de părinți și având frustrarea de a nu putea fi obiectul dorinței lor.

Constrângerile religioase au suscitat, în momentul restructurării fantasmei din perioada pubertății, fantezii sexuale, orientate față de duhovnic, și, deși interpretate ca având inspirație „diabolică" de însăși analizantă, juisanța oferită era resimțită ca „divină" și irezistibilă. Vise și fantezii privind oficierea serviciului religios ca preot completau noua restructurare a fantasmei.

Primul prag al analizei a fost trecut și asumat în momentul în care analizanta a reușit să își vorbească dorința reprimată și să o recunoască ca a sa proprie și nu a unui celălalt „diabolic", asumând responsabilitatea propriei juisanțe. Ulterior, în interpretare, dorința a fost recunoscută ca fundamental narcisică și homosexuală, analizanta producând un vis de iubire față de o figură feminină cu caractere masculinizate.

Urmând indicația dispozitivului analitic de a vorbi despre propria dorință încă necunoscută, între primele amintiri ale analizantei au apărut momente traumatice în care dorința sa de a plânge în brațele tatălui îi era refuzată, analizanta exprimând dorința de paricid, iar ca efect al juisării eliberate, dorința de incest, situată apoi ca dorință de iubire asupra analistului.

Efectul frustrării prin tăietura semnificantă operată asupra dorinței interpretată ca dorință de dorință și ca dorință a celuilalt, deschide în cele din urmă fanta mascată de sensul interpretării și accesul la semnificantul fără semnificat, semnificantul „maestru", organizator al fantasmei, o „știință" a propriului inconștient, situată într-o non-reprezentabilitate și non-sens radicale, însă debordând întregul univers semantic și reducându-l la o poziție secundă, privată de locul adevărului. Un nou câmp al juisanței este descoperit de analizantă, în afara juisanței de sens a limbajului, dar și în afara juisării fantasmatice sau de obiect. Analizanta își continuă studiile, iar noua dorința de viață și cunoaștere își urmează cursul în noul câmp.

Subiectul 2, (masculin, 34 ani). Pe fondul neînțelegerilor repetate din familie, încă din copilărie, certuri, violențe, scandaluri, analizantul trăiește o experiență pe care o situează în jurul vârstei de 4-5 ani și pe care o interpretează ca intrarea în propriul corp a unei sfere de foc ce se va explicita a fi Lucifer și îi va acompania întreaga copilăriei de atunci înainte, oferindu-i sfaturi, indicații, informații și viziuni despre viitor. Toate acestea vor rîmâne în forul său interior până în jurul vârstei de 16 ani, la divorțul părinților, când analizantul începe să raăpundă la telefon spunând: „alo, da, aici Lucifer!" și este internat vreme de câteva luni cu diagnosticul de tulburare multiplă. Conform descrierii sale, într-una dintre permisiile de ieșire, decide să nu se mai întoarcă, apoi ajutat de familie, după câteva încercări nereușite de a termina

studii universitare, se retrage în garsoniera oferită de părinți și trăiește acolo cu o subvenție lunară din partea lor.

Motivul intrării în analiză este plângerea subiectului pentru faptul că nimeni nu-l înțelege, nimeni nu-l acceptă, nimeni nu-l recunoaște, nimeni nu-l iubește, dar mai ales reacțiile periodice de „înnebunire”, urlete, gesturi ciudate, necontrolate, dorințe de a „vampiriza - a suge sângele” și a impregna fetele, reacții sau perioade pe care subiectul și le cunoaște și înțelege să stea în garsoniera sa, așteptând să-i treacă.

Din discuțiile preliminarii reiese faptul că după vârsta de 16 ani, analizantul a studiat pasionat cărți de yoga, buddhism, ezoteriem, cantonându-se în cele din urmă în domeniul calendarului mayaș, în care ajunge să exceleze și să se mențină constant interesat. Totodată pasiunea pentru jocurile de calculator, accesul prin intermediul părinților la suportul tehnic, l-a transformat într-un împătimit al lor, dar și bun cunoscător al mediilor informatice.

Până aici, nimic deosebit, dar prezența lui Lucifer e de fapt permanent constantă în acest parcurs, oferindu-i experiențe spirituale și „insight-uri” cel puțin similare cu cele ale maeștrilor despre a citit și a auzit. Astfel că, încetul cu încetul, subiectul își construiește propriul mit personal, despre originea omului, a lumi și a zeilor, conform învățăturilor, experiențelor, viselor și viziunilor canalizate de „Lucifer”, un Lucifer care acum a revenit în lumină, și îl va ajuta între altele să devină cândva președintele țării.

Treptat se revelează a fi fost reîncarnări glorioase, Cezar, Macedon, Napoleon, Quetzalcoatl, Apollo, chiar și Iisus - „poate”, combinate cu o istorie mitică de inspirație autohtonă, pretins a fi moștenită din famile, dar și cu mitologia jocurilor de calculator și experiențe de iubire dureroase. Astfel, se declară vampir, nemort, dar și vârcolac și dragon, pe linie maternă, în același timp împărat al nemuritorilor și împăratul galben, fiind capabil să povestească cu lux de detalii și haz întâmplări de pe planete îndepărtate și din lumi demult uitate, Atlantida, Arcadia, Lemuria.

Analizantul pare să poată glumi și să nu ia chiar serios aceste experiențe, dar totul până în momentul în care reușește să facă cunoștință cu o fată, care în mod aproape invariabil și repetat asumă pentru el o ipostază mitică, a unei zeițe, Diana, Afrodita de preferință, iar dacă se exprimă intangibil, pe cea a unui „Dumnezeu Mamă” nemanifestat, dar și zeițe ale „întunericului”, Kali, Lilith, etc. Dacă reușește să facă prietenie cu aceasta, în situația în care ea prezintă dispoziții sufletești asemănătoare, lucrurile merg bine până când analizantul, sub spectrul fanteziilor sale, ajunge să pretindă acte sălbatice sau să acuze delirant, fata fugind speriată, urmărită mult de insistențe, telefoane, amenințări și injurii.

În partea finală a istoriei sale, corelată profețiilor mayașe și ambițiilor politice, analizantul colectează adrese de email ale președinților lumii și organizațiilor secrete cărora le oferă zilnic sfaturile sale, iar după o perioadă de aproximativ 10 ani de persistență în aceasta le cere să fie plătit, de preferință cu 7 palate, 7 virgine și 7 milioane.

În cadrul analizei apar la început vise, care apoi sunt recunoscute ca „amintiri”, din perioada în care analizantul a trăit singur cu mama sa, în jurul vărstei de 14 ani, fiind abuzat sexual de către aceasta.

Analizantul este inteligent și reușește să perceapă de multe ori efectul înșelător al semnificantului și imaginantului său prolific, dar revine mereu în ipostaza delirantă pe fondul fixațiilor și pretențiilor afective.

În cele din urmă, subiectul își asumă situația și își continuă existența preponderent solitară și în mediul internetului, urmând ca atunci când simte nevoia unei supleanțe să revină în analiză.

Concluzii

Am putut remarca până acum în studiul nostru privind natura subiectivității, structura cuaternară, fie că e vorba despre cele patru câmpuri ale realității definite în psihanaliza lacaniană ca real, imaginar, simbolic și fantasmatic, fie că e vorba de cele patru locuri posibile ale situării predeterminate în structura oricărui discurs (un loc al adevărului, al originii discursului, un loc al agentului, unul al seamănului, al juisării, și unul al efectului, produsului, surplusul de juisare), ori de cele patru componente posibile ale structurii discursului (subiectul divizat și obiectul pierdut – cauză a acestei divizări, tezaurul de semnificanți și semnificantul suprem - stăpân – fără semnificat), ori de cele patru forme ale juisanței (falică – de obiect, simbolică – de sens, imaginară – de celălalt, fantasmatică – mistică – o cealaltă juisare). O structură cuaternară a imposibilului, contingentului, posibilului și necesarului, o structură logică și a-logică în același timp, în măsură să configureze atât divizarea sexuală a subiectului cât și pe cea constitutivă, dar totodată să modeleze cele patru structuri subiective fundamentale, perversă, psihotică, nevrotică și psihanalitică.

Într-un fel ceea ce aduce ca revoluționar psihanaliza, este tocmai această nouă structură subiectivă, o subiectivitate să zicem „psihanalitică”, o subiectivitate a inconștientului, a realului, a inconștientului real, iar în consecință, emergența unui nou tip de discurs, discursul analitic, în măsură să permită accesul la această nouă subiectivitate, un discurs care nu își mai are predeterminarea în poziția seamănului, a celuilalt, a subiectului ori a cunoașterii, ci în realul imposibil, ceea ce în același timp îi face imposibilă transmisia și captarea în tehnică sau teorie, dar cu atât mai mult angajează tentativa elucidării și explicitării sale.

Prima diferențiere pe care ni se pare esențial să o introducem este aceea dintre cele patru registre ale cunoașterii, primul, pe care l-am numit, cunoscut-cunoscut, este cunoașterea cristalizată, determinată, specifică intelectului, gândirii, limbajului, natural, simbolic, matematic sau chiar imaginar, domeniul inducțiilor, deducțiilor, asocierilor și analogiilor, hermeneuticii și informaticii, științelor moderne în general, dar și culturii, religiei și filozofiei în aspectele lor impersonale.

Al doilea registru, cunoscut-necunoscut, implică deja o prezență vie, cea a observatorului, subiectivitatea, și e complet ireductibilă la registrul anterior, este consecința acelei puneri la îndoială a cunoașterii pe care o încearcă Descartes sau a acelei puneri între paranteze a lumi pe care o preconizează Husserl, o altfel de cunoaștere, calitativ diferită, similară oarecum apofatismului ortodox sau a variantelor sale de proveniență hindusă ori budhistă. Caracteristica fundamentală a acestui tip de cunoaștere este imposibilitatea împlinirii ei, realizării sau actualizării sale depline.

Aspirația celor din vechime spre a te cunoaște pe tine însuți corespunde acestui alt gen de „mișcare” a cunoașterii și așa cum foarte clar o postulează budhismul,este sortită întâlnirii cu vidul, nimicul, necunoscutul, zero și infinit în acelși timp. Este și ceea ce s-a văzut nevoit să mărturisească și Jung spre sfârșitul vieții, parafrazându-l pe Lao Tze, „Cu cât avansez mai mult toate lucrurile îmi devin mai clare, doar cine sunt eu însumi îmi este din ce în ce mai neclar”.

Al treilea resort al funcționării înțelegerii l-am numit necunoscut-cunoscut și este ceea ce psihanaliza înțelege prin afectările originii, întoarcerea refulatului, refularea secundară, iar Husserl prin instituirile originare, primele fondări ale semnificațiilor, acel lucru cel mai de „neînțeles” pentru Einstein, adică însăși posibilitatea de a înțelege. Este momentul inspirației artiștilor, creatorilor, inventatorilor, filozofilor sau teologilor, evrika al lui Arhimede. Dacă

celor patru tipuri de cunoaștere le-am face să corespundă stări ale conștienței, primeia iar corespunde starea de veghe, dar și starea de visare, celei de-a doua trecerea în somn și vise, iar celei de-a treia, ieșirea din somn, trezirea.

În ceea ce privește a patra forță a cunoașterii, probabil cea mai importantă, dar din păcate inaccesibilă conștiinței, pentru care am ales sintagma necunoscut-necunoscut, ea poate fi reprezentată prin chiar origine, transcendentul kantian, absolutul hegelian, iar din punctul de vedere al psihologiei transpersonale prin prima dintre matricile perinatale, cea responsabilă de transformarea senzaților de plutire ale fătului din sacul amniotic în substratul pentru complexele psihologice exprimate în extaza mistică, trăirea unor adevăruri, sentimente, identități indescriptibile și chiar imemorabile.

Distincțiile între cele patru tipuri de cunoscători, cognitiv, afectiv, intuitiv și perceptiv sunt deja cunoscute, iar cele patru modalități de intermediere a relațiilor cunoaștere-cunoscător, și anume, senzitiv, imaginar, simbolic și matematic, deasemenea nu necesită o dezvoltare suplimentară.

Ceea ce interesează însă este natura imediată, nemediată, a procesărilor cunoașterii, cea care pare la prima vedere complet inaccesibilă, dată fiind așa zisa sinteză temporală și spațială operată în conștiință și responsabilă așadar de perceperea proprie, specifică a timpului și a spațiului. Aici este locul în care experiența limitei de tip temporal, spațial, dar și psihic, vital, ar putea avea o anumită relevanță, alături de compendiul mitologic din care ea poate fi desprinsă.

În acest sens putem identifica un prim specific aproape universal în polaritate, simetrie, reflecție, reflexie, sau „imagine în oglindă". Mai întâi fie și numai simpla situare în timp sau spațiu este în măsură să introducă această polarizare, trecut-viitor, sus-jos, stânga-dreapta. Dar un efect similar îl au până și cele mai elementare senzații, sentimente, cogniții, etc...

Celălalt aspect al acestui principiu privește calitatea, intensitatea, relația, cum sunt de exemplu cazurile acțiune-reacție, stimul-răspuns, asemănare-deosebire, și în esență forță-contraforță, un principiu fizic universal, atît de îndrăgit în behaviorism, cognitivism, scientism, reducționism.

În ceea ce privește al doilea principiu cu caracter general pe care am încercat să-l surprindem, cel al reversibilității sau reversiei, al curgerii simultane și contrare, el este mai puțin evident și bineînțeles mult mai dificil explicitabil. Totuși el apare la Hegel și în interpretarea psihnalitică a timpului de exemplu, a momentului prezent ca efect al întâlnirii a două fluxuri ale timpului, unul dinspre trecut spre viitor, celălalt dinspre viitor spre trecut, un element de altfel banal pentru fizica cuantică, dar mai greu reprezentabil.

Cu atât mai puțin abordabil este izomorfismul său spațial, al constituirii spațiului propriu-zis la confluența a două „câmpuri" de „forțe", unul al spațierii, altul al concentrării. Însă în relație cu a treia posibilă aplicație a acestui principiu, deși formularea sa e binecunoscută psihanaliștilor, „dorința de viață e dorință de moarte", ea ascunde profunzimi indescifrabile.

În cele din urmă este absolut necesară formularea unui principiu care să joace rolul de liant, fondator, justificator, de asemenea extrem de comun , dar de această dată, mai ales în mitologie, și anume cel al creației din nimic și al distrugerii creației până la nimic, și el un principiu cât se poate de general al fizicii moderne, acceptat chiar cu atributul de pe deplin sigur și adevărat. Fie sub forma big-bang-ului, fie sub cea a creației și distrugerii continue la niveluri infinit de mici ale vidului, fie sub forma discontinuității clipei sau a punctului, a trecerii de la o unitate spațio-temporală infinitezimală la alta, a apariției și dispariției simultane,

a dublei treceri dintre ființă și neființă, am ales să numim acest principiu al resorbției, datorită implicării ambelor aspecte.

Așa cum sperăm că am reușit să sugerăm, o dezvoltare ulterioară calitativă a cercetării psihologice, ne pare a fi incompletă în lipsa includerii elementului structural experiențial, alături de metodologia și tehnicile sale specifice, dintre care menționăm câteva elementare, cele în relație cu căutarea și fixarea aspectelor „atomice” ale psihicului, „Clipa”, „Punctul”, „Senzația-Forța”, „Numărul”, „Ființa”, „Nonființa-Vidul-Neantul”. Acestea sunt de altfel și constituenții scalei pe care o propunem pentru o aproximativă cuantificare și restructurarea a stărilor psihice de tip „perinatal” și „transpersonal”, cele pe care Aristotel le numea cu un singur termen generic „emperia”, a trăi „în limită”, și despre care regreta că nu i-a fost dat să le cunoască decât de prea puține ori. De altfel și aici se vorbește despre un al „doilea” Aristotel .

Este binecunoscută pentru fizicieni depășirea paradigmei „materiei” ca masă și energie, însă cu ce am putea întâmpina din partea psihologiei sau filozofiei o astfel de realitate?

Teoretic, azi putem studia și înțelege de ce materia este în sine însăși, din punct de vedere constitutiv, în același timp, și poate chiar în aceeași măsură, date fiind misterele energiei și materiei negre, nu numai masă și energie, ci și „spațiu”, „timp” și nu în ultimul rând, „informație, număr”.

„E firesc că orice cercetător trebuie să-și documenteze constatările și opiniile cât poate de temeinic, dar este bine ca din când în când el să și cuteze să emită o ipoteză, cu riscul de a se înșela. Erorile au alcătuit în definitiv de cele mai multe ori fundamentele adevărului și, dacă nu știm despre un lucru ce este, schițăm deja un pas înainte pe calea cunoașterii dacă știm ce nu este el” (Jung, Aion, Cuvânt de încheiere, p.311)

Există deja concepții filozofice care apropie până la identitate conștiința și timpul, altele conștiința și spațiul, conștiința și limbajul sau conștiința și numărul, matematica, filozofii ale antichității ori ale modernității, dar psihologia, cu excepția poate a psihanalizei, pare incapabilă să privească aceste aspecte altfel decât din punct de vedere „așa zis” științific, dat fiind că e vorba de o știință fragmentară și perimată.

Chiar dacă sistemele educaționale au rămas „încleiate” în vechile paradigme de tip newtonian sau cartezian, deși nu există nici acolo o justificare mulțumitoare, ne-am fi putut aștepta ca învățământul superior să fi „digerat” deja astfel de descoperiri, unele dintre ele având deja un secol de „viață”.

Dar ele rămân ignorate în mare măsură, motiv pentru care vedem ca fiind esențială întreprinderea unei acțiuni de proporții pentru recupararea și integrarea în domeniul psihologiei teoretice a celor două fluxuri, al mitologiei și al științei de vârf, dar mai ales pentru cuprinderea unui nou flux, cel creat prin inițierea unor demersuri de proporții privind înregistrarea trăirilor de excepție ale oamenilor „obișnuiți, comuni”, din prezent

Transfer, transmisie și transgresie - torul, banda moebius și sticla klein în teoria, practica și experiența psihanalizei

Vorbirea, Scrierea și Limbajul - Iubirea de Știință, Iubirea de Adevăr și Iubirea de Real - Obiectul micuț a, Unul și Juisarea Alta - Alienarea, Separarea și Trecerea - Impasul lui Freud și Pasa lui Lacan, piatra castrării ca inexistență a raportului sexual

Transferul ar putea fi definit ca iubire de știință, transmisia ca iubire de adevăr, iar transgresia ca iubire de real. Iubirea de știință vizează locul marelui Altul, în trei aspecte: ca loc al vorbirii, loc al scrierii și loc al limbajului, al legii, al legilor limbajului. Iubirea de adevăr

vizează juisarea ce ține cele trei locuri, viața lor: o juisare de obiect, o juisare de sens și o juisare de Altul. Iubirea de real vizează pierderea, frustrarea și castrarea, lipsa care trasează cele trei urme, un Unu în real, obiectul micuț a, și o juisare Alta.

Știința și adevărul nu au nimic comun între ele, există acolo un spațiu deschis, o ruptură, o tăietură, un loc al inconștientului, un loc al realului, un loc al imposibilului, un loc fără loc, un loc „cel mai de dincolo” și „cel mai de dincoace”, dar mai ales „cel mai de dintre”, un loc al găurii, al abisului, al neantului, al vârtejului, un loc topologic al centrului, al axei, dar și al periferiei, orizontului și mai ales al consistenței interiorului torului sticlei Klein.

Fantasmaticul e ceea ce acoperă, ascunde, maschează, pansează, acel triplu loc, acea triplă gaură, acea triplă „rană”, este o triplă iluzie care leagă cele trei științe și cele trei adevăruri, o fantasmă a obiectului, o fantasmă a sensului și o fantasmă a marelui Altul.

Transferul, transmisia și transgresia în psihanaliză realizează demascarea celor trei iluzii prin tripla alternare a operațiilor de alienare, separare și trecere – pasa, alienarea iluziei conjunției științei și adevărului, separarea disjuncției științei și adevărului, trecerea în fanta inconștientului.

Freud traversează primele două iluzii, dar se oprește la a treia, e impasul său, Jung și Lacan traverseză ultima iluzie, unul de partea adevărului, unul de partea științei, este Pasa lui Lacan, piatra castrării, piatra lipsei marelui Altul și inexistenței raportului sexual, inexistența raportului între adevărul și știința marelui Altul.

Cogito-ul lacanian, „Nu gândesc, deci nu sunt”

„Mă îndoiesc, gândesc, deci sunt” al lui Descartes reprezintă momentul inaugural al apariției științei prin depășirea primei iluzii, relativitatea gândirii-ființei, apariția subiectivității divizate între știință și adevăr despre lume, lumea vorbirii. Einstein operează a doua traversare prin descoperirea relativității spațiu-timpului, separarea între știința și adevărul despre realul fizicii, lumea scrierii. Mecanica cuantică, relativitatea observator-observatului, întruchipează demascarea ultimei iluzii, prin deschiderea spațiului dintre știința marelui Altul și adevărul lui, lumea limbajului.

Preluarea cogito-ului cartezian în psihanaliza freudiană demască a doua iluzie prin realizarea faptului că „nu eu sunt cel ce gândește”, inventarea inconștientului, iar ultimul prag i-a permis lui Lacan formula lui „nu eu sunt cel care este”, inventarea realului, în prima sa ipostază ca obiect micuț a.

Echivalentele cogito-ului lacanian în scriere și limbaj, „nu eu imaginez, deci nu eu am” și „nu eu fantasmez, deci nu eu juisez”, permit prelevarea celorlalte două aspecte ale realului introduse de Lacan, Unul și juisarea suplimentară, câmpul juisării alta.

„Angoasa, singurul sentiment care nu minte”

Efectele celor trei fantasme în realul corpului vorbitor sunt afectele, sentimentele, efecte de refractare în fantasmă a inconștientului dintre știință și adevăr, mărturisirea întotdeuna deplasată, „mincinoasă”, a acestuia.

Angoasa, în cele trei aspecte ale sale (angoasa de obiect, angoasa de sens și angoasa de marele Altul), reprezintă firul Ariadnei în traversarea celor trei iluzii, urma de urmat a realului, obiectul, sensul și Altul înscriindu-se în cazul angoasei sub forma lipsei lipsei, afectul fricii de obiect, de sens sau de Altul fiind cel care protejează subiectul fantasmei de angoasă, o „frică” de lipsa lor ca lipse.

Exstaza din câmpul juisării marelui Celuilalt, sub voalul juisării falice

Juisarea falică, de obiect, a ființei vorbitoare e circumscrisă celei de sens, iar aceasta celei de celălalt, de altul, de Marele Celălalt. În aceste trei câmpuri ale juisării, deschiderea operată de parcursul analitic prin urmarea angoasei alienării, separării și trecerii, în cele trei repetări, permite accesul la capete ale realului, ek-sistente, ek-statice, trei câmpuri ale unei juisări suplimentare, o juisare alta, o juisarea de un obiect cu totul altul, de un sens cu totul altul, de un Altul cu totul altul, o juisarea a realului, de real, în real, un real al lui Unu, al obiectului a și al câmpului juisării alta, pentru care singura determinație poate fi exprimată prin „nu există": nu există obiectul obiectelor, nu există sensul sensurilor, nu există Altul Altora, formula care le sintetizează fiind cea a lui „nu există raport sexual" incluzând aspectele lui „nu există act sexual" și „nu există sex".

Eterna reîntoarcere și sfântul graal al psihanalizei, obiectul transcendental al dorinței și logica fantasmei

„Torul, Banda Moebius și Sticla Klein", o altă viziune a structurii omului și universului, efecte și aplicații în spațiul subiectivității și al inconștientului

Recent, în știință, structura torului apare ca fundamentală universului macro și micro, dar mai ales vieții, omului. Avem aici deja structura fundamentală a universului, cea a eternei repetări din cercurile toroidale si cea a Arcei Alianței, Sfântului Graal sau Pietrei Filosofale din găurile torului.

Aplicația bezii Moebius asupra torului produce sticla Klein, torul cu un singur volum, așa cum banda moebius e banda cu o singură suprafață.

Articularea specifică a celor două aspecte în psihanaliză configurează structura fantasmei ființei vorbitoare în raport cu obiectul real al dorinței inconștiente.

Așadar fantasma fundamentală a subiectului și obiectul pierdut sunt descifrate în legea, logica fantasmei, legi ale limbajului, structuri ale discursului, operații asupra enigmei particulare subiectului cu efecte de traversare a metaforelor roții samsarei și eliberării finale.

Structura fundamentală e cea a tetraedrului, cele 4 locuri ale sale fiind date de diviziunile conștient-inconștient, unul-altul, operate de vorbire și scriere, locul central fiind ocupat de obiectul micuț a lacanian, echivalentul efectului de singularitate al găurii negre generalizate din teoria câmpului unificat și locul diviziunii originare, reale, a lui Unu, operată de Limbaj.

Parcursul subiectivității în tentativa descifrării urmelor, trăsăturilor unare, marcările corpului prin vorbire și scriere, întâlnește iremediabil arhi-urma trăsăturii unare reale, imposibil de simbolizat, imposibil de imaginat, locul distanței dintre știința și adevărul lui Unu, al limbajului, din fanta lui Altul.

Răsturnările privesc răspunsurile la întrebările subiectului, „Ce să fiu?", „Ce să am?", „Ce să fac?", „Ce să sper?", acestea fiind ceea ce-mi lipsește - Unul, inexistența raportului sexual – obiectul micuț a, vorbirea înscrisă – discursul psihanalitic și tăcerea înlimbaj – juisarea alta, respectiv.

Elementele fundamentale premergătoare existenței, +1 al gestației, -1 al nașterii, urmează a fi legate de 0 al scrierii la naștere, de 0 al vorbirii la înțărcare și cifrate în fantasmă de 0 al limbajului maturației sexualității la pubertate, astfel încât numărarea începe întodeauna la treiul nodului borromean cu un al patrulea care lipsește, al urmei subiectivității...

Străjerii câmpului existenței, Vocea lui Altul, Scrierea lui Altul și Limbajul lui Altul, cei trei Gardieni ai esoterismului inițierii se înnoadă în ek-sistența actului sexual, ca margini

presupuse științei, adevărului și ființei, inconștientul simbolic, inconștientul imaginar și inconștientul real, puterea de a numi, numirea în simbolic, imaginar și real.

Actul psihanalitic
Experiența psihanalizei, un cu totul alt real, demascând și susținând totodată realul științei, religiei și esoterismului

Experiența psihanalizei introduce în istorie un nou tip de legătură socială prin vorbire, singura legătură în doi, între un unul, +1, al analizandului și un altul, -1, al analistului prin al treilea, un 0 al vorbirii, pentru a prinde în nodul lor un al patrulea, un 0 al scrierii, al înscrierii simptomului, și a-l lega cu un al cincelea, un 0 al limbajului, în fraternitatea noii emergențe a realului psihanalizei.

Zero, cercul tradiției, lanțul tradiției, transmisiei în esoterism, religie și știință marchează pasarea adevărului de la o generație la alta în sfera realului, simbolicului și imaginarului. Zero, cercul psihanalizei, transmisia experienței psihanalizei punctează emergența unui alt real.

„Marea Operă" a psihanalizei, dorința psihanalistului, o dorință care nu se susține din fantasmă

Puritatea dorinței analistului, o dorință despre care e imposibil de știut ce dorește, marchează saltul de la impotență la imposibil în transformarea dorinței analizandului, o dorință care nu poate ști ce dorește.

Parcursul analizei este similar încercării repetate de a construi un triunghi cu suma unghiurilor diferită de 180 de grade, lovită de eșecul repetat al neputiinței, până la finalul asumării imposibilului.

Acel imposibil este al realului, un capăt al realului, un capăt al firului ce va țese marea operă a psihanalizei.

MEDITAȚIE ȘI PSIHANALIZĂ

Conferința Națională de Psihoterapie prin Relaxare și Simboluri "Straja Psihică", STRAJA PSIHICĂ

O explorare a conceptelor psihanalizei prin meditație...
O extindere a practicilor meditației prin psihanaliză...
O experiență a vorbirii libere din câmpul psihanalitic,
în trăirea minții și a corpului din cadrul meditației...

Flacăra de veghe, Focul viu, Flacăra trezviei, Focul sacru...
Gardianul pragului, Buddha protector, Păzitorul dharmei, Arhontele legii...
Lumina clară, Corpul de transparență, Dharmakaya (Corpul Legii), Corpul de diamant...
Trezirea, semnificantul maestru al psihanalizei pentru ultimul Lacan...
Pasa, Trecerea, stabilirea în Pasă, stăruirea în Prag, mentenanța Tăieturii, asumarea Castrării, discursul analitic, poziția analistului, asigurarea deschiderii inconștientului pe timpul curei, iată ceea ce face posibilă transmisia psihanalizei, ceea ce întreține viața câmpului analitic...
Straja psihică, Chiasma psihică (loc de origine și încrucișare al corpului și spiritului, al vieții și vocii), Prajna (focul înțelegerii nemediate)...

Focul lui Eros-Thanatos, Cinabrul, Kundalini, conjuncția beatitudinii cu vidul, a grației cu adevărul, a juisării cu dorința...
Destinul final al pulsiunii, articularea ei cu dorința, obiectul micuț a lacanian, obiect și cauză al dorinței și al pulsiunii, împlinirea sensului omului...
O viață a vieții, o voce a vocii, o privire a privirii, o atingere a atingerii, o mișcare a mișcării, o juisare a juisării, focul de gheață, focul din apă, Stela Maris (steaua din mare)....
Vineri, 23 iunie 2017
Rezumat:
„Corp, vorbire și minte" apare ca aproximare a ființei umane din perspectiva buddhismului, „real, simbolic, imaginar", din perspectiva psihanalizei, așadar două dintre, cum spunea Ioan Petru Culianu, cele mai „profunde și detaliate hărți ale experienței umane".
Renunțarea la tehnică sau metodă în observarea lor este de asemenea unul din locurile comune celor două abordări, conducând la un „asta este asta" în cadrul meditației, și la un „asta nu este asta" în cadrul psihanalizei.
Încercăm să explicăm acest salt în experiență prin deplasarea de accent în psihanaliză asupra vorbirii libere, o observare a vorbirii cu vorbirea, o deschidere spre câmpul inconștientului, ca fond încă netematizat în tradiția culturală anterioară.
Este vorba despre o deplasare de la adevărul ca sens la adevărul ca „juisare", o deschidere prin psihanaliză spre un „câmp al juisării", marcat de câteva concepte cheie: straniul, străinul, strânsul, strâmtul, straiul și straja.

Cuvinte cheie:
corp, vorbire, minte, real, simbolic, imaginar, straniu, străin, strâns, strâmt, strai și strajă.

Vom începe de la ideea de „joc", de la faptul de a fi „prins în joc". Cu toții suntem prinși, mai mult sau mai puțin, într-un anumit „joc".
Am putea explicita mai mult acest concept de joc dacă l-am defini ca joc al vorbirii și al vieții, un dublu joc așadar.
Cadrul jocului implică patru poli, al jucătorului, al celuilalt (celorlalți), al mizei jocului și al enigmei, al codului, al descifrării lor.
Elementul imediat următor este cel al legii, al regulilor jocului, și el cu două aspecte, cel de nume al regulii și cel de numire a regulilor, așadar corespunzătoare celor două domenii ale vorbirii și ale vieții.
Ceea ce contează însă este principiul fundamental, care privește ieșirea din joc: „singura modalitate este de a juca cu un adversar mai inteligent".
Prin urmare, o pierdere repetată a jocului, pentru a-l putea părăsi, a pierde pentru a câștiga.
În acest domeniu, al meditației și psihanalizei, unii dintre cei mai buni jucători, chiar și după zeci de ani de la moartea lor, rămân Sigmund Freud și psihanalistul francez Jacques Lacan, în principal de partea psihanalizei, iar, preponderent de partea meditației, Carl Gustav Jung și psihoterapeutul german Johannes Heinrich Schultz.
Dar, vom începe, într-un fel, cu finalul, cu finalitatea, în meditație și în psihanaliză, am putea s-o numim fericire, este în fapt vorba despre extază.
O primă diferență este că în psihanaliză extaza nu este finalul, ci începutul, câmpul inconștientului fiind tocmai extatic, în afara experienței.
Dispozitivul, cadrul analitic al vorbirii libere este în fond un procedeu extatic, dar o extază „inconștientă", un fond al diferitelor forme de extază.

Există patru forme ale extazei: autoscopică, de ascensiune, unitivă și disociativă. Sunt patru modalități de abordare: teologică, sociologică, psihanalitică și experiențială.
Dar mecanismul, resortul, este același: o parte din corp este neasumată sau lipsește, o identificare greșită, duplicată, înlocuită; o acționare, o cauzare sau o proprietate a experienței acestei părți de către altceva, altcineva; distincția Sine-Altul, dez-unitatea sine-corp.
În autoscopie sunt patru situații: 1.sinele în corp, iar dublul ca în oglindă, tablou... 2.corpul și lumea văzute alternativ din corp și din dublu (heautoscopie)... 3.sinele vede din dublu... 4.sinele nu vede nici din corp, nici din dublu...
Esența extazei din perspectiva experienței este că „o ființă demiurgică este ascunsă în vorbire și litere”.
Sunt patru etape ale experienței: 1.scrierea combinațiilor... 2.cântarea lor cu ritm respirator și poziții corporale... 3.imaginarea literelor pe o formă umană, rostirea lor, întoarcerea lor, absorția lor și gravarea în inimă, trezirea unui alt spirit în sine, cu forță și plăcere... 4.viziunea unei forme umane care vorbește despre Necunoscut, răspunde, revelează viitorul.
Extaza de ascensiune privește vizualizarea literelor colorate ale numelui urcând și incantații.
Extaza unitivă ține de ștergerea diferențelor finit-infinit, cunoscător-cunoscut, intelect-inteligibil, suflet-rădăcini, parte-universal, intelect uman-intelect activ.
Extaza disociativă cuprinde transa și posesia.
Meditația abordează experiența corpului și experiența minții, observarea lor, cu tehnică sau fără tehnică, maximul ei fiind fără tehnică, corpul liber și mintea liberă, observarea corpului cu corpul, observarea minții cu mintea, observarea senzațiilor cu senzațiile, observarea conținuturilor minții cu conținuturile minții, așa cum sunt, libere, în mișcarea lor.
Psihanaliza abordează experiența vorbirii, observarea ei, cu tehnică sau fără, maximul ei fiind fără tehnică, vorbirea liberă, așa cum este ea, observarea vorbirii cu vorbirea, conducând la o realizare a originii corpului și minții în vorbire și viață, ca două suprafețe Moebius ale câmpului inconștientului, o realizare a diviziunii, diferenței, a tăieturii, a „castrării” ca loc de emergență a formațiunilor inconștientului, o piatră a „castrării”, o „piatră de poticnire și scandal”, dar nu mai puțin „piatra din capul unghiului”.
Aparent, acest demers ar necesita o observare prealabilă a corpului și a minții, dar nu, tocmai datorită inversării poziției lor ca efecte ale vorbirii și ale vieții.
Așadar, descoperirea adevărului originar în vorbire este și o descoperire a adevărului realului biologic în care este prins, două adevăruri așadar, dar fără a putea fi atinse, o trezire în nimic, o iluminare în stingere, un mai puțin decât nimic și un mai mult decât tot.
Există prin urmare doar două fire posibil de urmat în experiență, al vorbirii și al vieții, unul inconștient și unul real, dar, ca urmare a condiției umane, doar unul este accesibil, cel al vorbirii, chiar dacă în fapt, nici acesta, decât ca umbră, ca urmă, o dublă urmă, simbolicul și imaginarul, sensul corpului și al lumii.
Aceste urme, ca fire, simbolic și imaginar, împreună cu firele propriu-zise, firul inconștient al vorbirii ca inaccesibil, firul real al vieții ca imposibil, împletesc țesătura fantasmei, a mitului, a poveștii, o a cincea consistență, ca efect al „nodului”, al condiției sale de posibilitate, „gaura”, „cercul fără margine”.
Deja adevărul inconștientului din vorbire este un nu-sens, iar adevărul realului din viață este un nu-juisare. Deși unite, cele două adevăruri nu au nici un raport unul cu altul, este vorba aici despre bine cunoscuta formulare lacaniană a „inexistenței raportului sexual”.

Totuși, parcurgerea vorbirii în experiența analitică spre adevărul ei, este corelată, în meditația inspirată de psihanaliză, a antrenamentului autogen, cu o parcurgere a umbrei sale în viețuire, în mișcarea și trăirea biologică.
Este așadar o dublă parcurgere a fantasmei fundamentale pe firul vorbirii sau al vieții, pe urmele lor, pe fiecare dintre fețele lor, o dublă tură așadar a cercului benzii Moebius, urmând progresia obiect, știință și subiect.
Conceput ca o pregătire preliminară pentru experiența psihanalitică, antrenamentul autogen este ceva mai mult și mai altfel decât sinteza sau esența universului de practici și tehnici meditative din tradițiile orientale sau occidentale.
Așa cum psihanaliza demască în ansamblul teoriilor și practicilor spirituale și religioase structura fantasmei fundamentale infantile, inserată în viața corpului prin vorbire, tot așa, parcursul exercițiilor din trainingul autogen deconspiră în suita de experiențe transcendentale ale teoriilor și practicilor meditative tradiționale structura vieții din realul biologic, prinsă în lanțul semnificant al limbajului.
Inaccesibilul pentru conştiință al semnificației inconștiente a fantasmei infantile întâlnește imposibilul pentru supra-conștiință al senzației viului.
Astfel, urmărind corelarea celor două aspecte ale vieții și vorbirii, în meditație și psihanaliză:
1.relaxarea tensiunilor corporale acompaniază căderea relațiilor de obiect, o renunțare la pulsiunea de prindere.
2.căderea corpului, senzația de greutate, însoțește căderea științei, o dezlegare a lanțului de semnificanți ai fantasmei, un echivoc al interpretării, o renunțare la pulsiunea de a ști.
3.căldura corporală, senzația de încălzire, prefigurează căderea ființei, destituția subiectivă, dizolvarea suportului imaginar al eului, regăsirea suportului obiectului mic a „pierdut" al fantasmei, o renunțare la pulsiunea de „a fi".
4.pulsul, 5.senzația circulației sângelui, însoțește accesul la dorința inconștientă (o primă descifrare a fantasmei fundamentale), și la obiectul cauză al dorinței, obiectul mic a ca „lipsă", ca nod prins în lanțul borromean al circulației sanguine, o dezlegare a misterului și o ancorare, o prindere a obiectului ca real al vieții corpului.
6.respirația, senzația aerului în plămâni și corp, realizează consistența ca lipsă a micului obiect a de partea vorbirii, a vidului spunerii și al vocii, o recuperare a „inspirației", a „înțelegerii care ne are" cum spunea Heraclit, „care este în aer", inversând ideea comună a „omului care are înțelegerea".
7.căldura abdominală instituie suportul subiectului inconștient, subiectul presupus prealabil în practica analitică, un subiect absolut, chiar dacă un „subiect fără subiectivitate", o recuperare a „ființei".
8.răcoarea exterioară raportată căldurii interioare schițează cadrul și structura fundamentală a fantasmei, legând dorința subiectului inconștient cu realul obiectului mic a din câmpul marelui Altul.
Acest parcurs este optul interior sau banda Moebius. Linia vorbirii prinde adevărul inconștientului, linia vieții prinde adevărul realului. Aceste două adevăruri sunt corelate cu verbele auxiliare „a fi" și „a avea", unul și același, dar și în pură diferență, la fel cum prinderea lor este reflectată în „a ști" și „a simți", aflate într-o diviziune-indiviziune similară.
Adevărul din vorbire este „străin", iar prinderea sa „stranie", cel viețuire este „strâmt", iar prinderea sa „strânsă". Realizarea lor, a necesarului și imposibilului lor raport, este „straja" și „straiul".

Putem aprecia metaforic „straniul” ca fiind dezvoltat de Freud, „străinul” ca fiind dezvoltat de Jung, „strânsul” de Lacan, iar „strâmtul” de Schultz. „Straiul” și „straja” rămân însă inaccesibile, ca orizont al dezvoltării fiecăruia.
În plus, din punct de vedere funcțional, le putem privi ca reacții, reflexii, reversii și resorbții reciproce. „Straniul” reprezintă imaginarul, „străinul” simbolicul, „strânsul” realul, iar „strâmtul” fantasma fundamentală, simptomul. „Straiul” ar fi adevărul inconștientului, vorbirea, iar „straja”, adevărul realului, viața.
Putem dezvolta apoi și unele „încarnări” ale acestor două adevăruri, semnul ca simbol și semnul ca literă, consoana și vocala, literele și cifrele, literele și punctuația, a fi și a avea, pe urmele așadar ale vocii și vieții, ale vorbirii și scrierii.

PSIHANALIZA PENTRU TOȚI

DISCUȚII LIBERE PRIVIND DIFERENȚELE

1) Între psihanaliză și alte discursuri precum al religiei, al științei, al magiei, al capitalismului...
2) Între psihanaliză și alte discipline precum psihiatria, psihologia, psihoterapia, filosofia...
3) Între psihanaliză și însăși diferite curente psihanalitice...

A) „Localizarea”, „temporalizarea” și „încarnarea” diferenței - diferențelor ca funcții de structură...

Este vorba despre triplul aspect (real, imaginar și simbolic) al structurii „discursului”, a ceea ce „face” legătură între oameni, „vorbirea și limbajul” în cadrul determinat de „funcție și câmp”, pe fondul a ceea ce Lacan situează ca „inconștientul structurat asemănător unui limbaj”.

Astfel, structura „imaginară” a oricărui discurs dispune „localizarea” topologică a celor patru aspecte: Seamăn, Altul, Adevăr și Produs, în timp ce structura „simbolică” așează prin „temporalizare”: Seminficantul Maestru, Tezaurul de Semnificanți, Subiectul divizat și lipsa - incompletitudinea simbolică (obiectul mic „a” cauză a dorinței), iar structura „reală” menține „încarnarea” în nodul simptomului și fantasmei fundamentale, determinând legarea dintre voce și viața corpului, rotirea dintre discursuri, dar și derivarea lor: discurs al Maestrului, discurs al Universitarului, discurs al Istericului, discurs al Analistului, discurs al Capitalistului, etc...

B) „Orientarea - orientările” diferenței - diferențelor „psihodinamic-psihoanalitice”, „umanist-existențiale”, congnitiv-behavioriste”, „integrativ-eclectice” și „farmaceutic-tehnologice” ca efecte de structură în „câmp”...

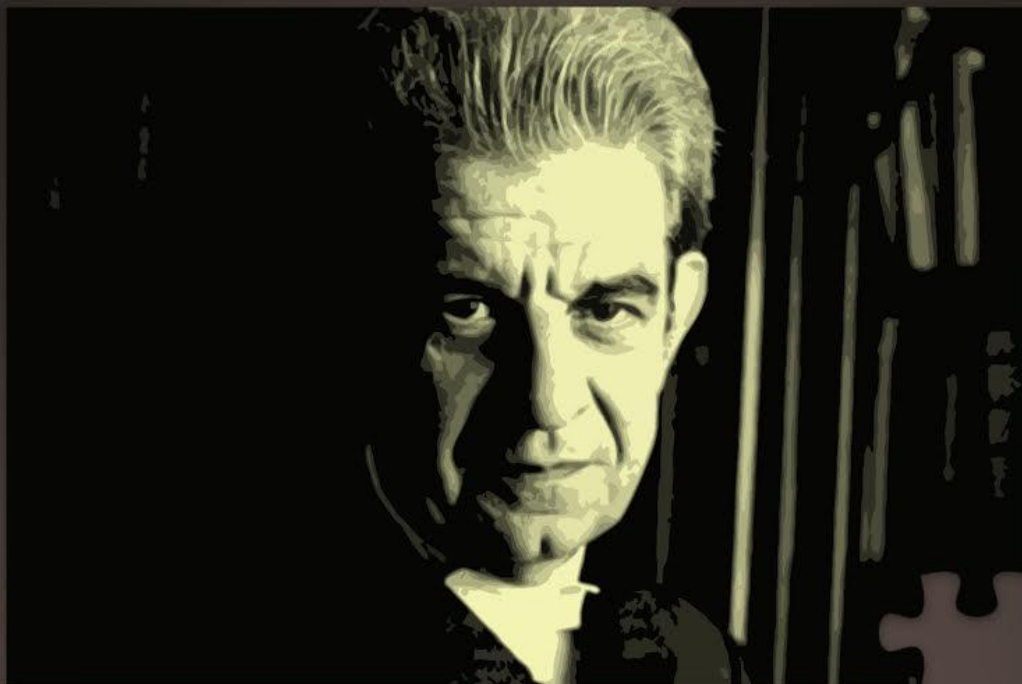
Reprezintă modalitățiile de lectură ale „textului” înscris pe „locul” inconștientului, în chiasma psihic-somatic, voce-viață, beneficiind mai mult sau mai puțin de posibilitățiile de „înscriere - rescriere” ale inconștientului.

C) Structura minimă necesară pentru susținerea unui sistem semnificant...

Sunt cei patru semnificanți dați de axele diferit-identic, simetric-asimetric, cu diferitele lor ipostaze în cele trei aspecte ale structurii.

Despre ceva ce ar putea fi numit complexul „Ferma Animalelor” în psihanaliză, dar și în cultură, în civilizație, și, în fond, în natură, cosmos sau univers, acest „ultrafond” al scenei vieții.

De ce psihanaliza nu este un discurs, chiar dacă prin Jacques Lacan discursul analistului primește o formalizare aparte?
De ce psihanaliza nu este o disciplină?
De ce psihanaliza nu este nici teoria și nici practica psihanalitică?

JACQUES LACAN

13 aprilie 1901 – 9 septembrie 1981

Singurul lucru pe care noi îl facem în discursul analitic este să vorbim despre iubire... Bărbații și femeile, iată realul. Dar nu suntem capabili să articulăm nimic din ceea ce are legătură cu realul... Nu există raport sexual... A iubi înseamnă a oferi ceea ce n-ai, cuiva care nu-și dorește așa ceva... Mă dăruiesc ție, dar darul acesta al persoanei mele, mister, se preschimbă inexplicabil în darul unui nimic... Ca o oglindă reflectantă, iubirea este esențialmente înșelătoare... Angoasa e ceea ce nu înșeală... Tot ce știu e că dacă tu ești visul meu, eu sunt visul tău... Eu... e un altul... Dorința omului este dorința Altuia... Subiectul s-a născut în câmpul Altuia... Nu există Altul al lui Altul... Este privirea Altuia cea care mă constituie... Ceea ce caut în vorbire este răspunsul altuia... În perspectiva freudiană, omul este subiectul prins și torturat de limbaj... Inconștientul e discursul altuia... Mă identific pe mine în limbaj, dar numai pierzându-mă în el ca și obiect... Nu există dorință de a ști, ci chiar oroare de a ști... Din punct de vedere analitic, singurul lucru pentru care cineva poate fi vinovat este a fi dat înapoi în fața propriei dorințe...